Aleksandr G. Dughin
BAZELE GEOPOLITICII

vol. 1
Viitorul geopolitic al Rusiei

cu o postfaţă de prof. Ilie Bădescu

editura eurasiatica.ro
Bucureşti, 2011

CUPRINS

GEOPOLITICA ROMÂNIEI / 13

1. Geniile româneşti şi identitatea românească / 13
2. România şi structura opţiunilor geopolitice (euroatlantism şi eurocontinentalism) / 14
3. O geopolitică a „cordonului sanitar" / 15
4. România Mare / 15
5. Instrumentalizarea naţionalismului românesc de către atlantism / 16
6. România în cadrul proiectului Eurasia / 17
7. Corecţii la lucrarea „Bazele geopoliticii" / 18 Despre autor / 20

INTRODUCERE/21

1. Definiţia „geopoliticii" / 21
2. Telurocraţia şi talasocraţia / 23
3. Teleologia geopolitică / 25
4. Rimland-ul şi "zonele-frontieră" / 27
5. Geopolitica în calitate de destin / 29

PARTEA I: PĂRINŢII FONDATORI AI GEOPOLITICII / 31

Capitol 1.1. Friedrich Ratzel - Statele ca organisme spaţiale / 31
Învăţământul: „şcoala organicistă" germană / 31
1.1.2. Statele ca organisme vii / 31
1.1.3. Raum - organizarea politică a pământului / 32
1.1.4. Legea expansiunii / 33
1.1.5. Weltmacht şi marea / 34

Capitol I.2. Rudolf Kjellen şi Friedrich Naumann - „Europa Centrală" / 35
1.2.1. Definiţia noii ştiinţe / 35
1.2.2. Statul ca formă de viaţă şi interesele Germaniei / 35
1.2.3. Spre concepţia Europei Centrale / 36

Capitol I.3. Halford Mackinder - „Axa geografică a istoriei" / 37
1.3.1. Savantul şi politicianul / 37
1.3.2. Axa geografică a istoriei / 37

1.3.3. Poziţia cheie a Rusiei / 40
1.3.4. Trei perioade geopolitice / 42

Capitol I.4. Alfred Mahan - „Puterea maritimă" / 42
1.4.1. Sea Power / 42
1.4.2. Civilizaţia maritimă = civilizaţia comercială / 43
1.4.3. 4.3. Cucerirea lumii de către SUA - manifest destiny / 44

Capitol I.5. Vidal de la Blache - „Franţa împotriva Germaniei" / 47
1.5.1. Tabloul geografiei Franţei / 47
1.5.2. Posibilismul / 48
1.5.3. Franţa este pentru „Forţa Maritimă" / 48

Capitol I.6. Nicholas Spykman - „Revizia lui Mackinder, centralitatea rimland-ului" / 49
1.6.1. În slujba Americii / 49
1.6.2. Corecţia lui Mackinder / 49
1.6.3. Scara determinării puterii / 50
1.6.4. Oceanul de Mijloc / 51
1.6.5. Arhitectul victoriei americane / 52

Capitol I.7. Karl Haushofer - „Blocul continental" / 53
1.7.1. Războiul şi gândirea / 53
1.7.2. Noua Ordine Eurasiatică / 54
1.7.3. Compromisul cu talasocraţia / 56

Capitol I.8. Carl Schmitt - „Behemothul versus Leviathan" / 57
1.8.1. Un revoluţionar conservator / 57
1.8.2. Nomosul pământului / 58
1.8.3. Pământul şi Marea / 59
1.8.4. Grossraum / 60
1.8.5. Războiul total şi personalitatea „partizanului" / 61

Capitol I.9. Piotr Nicolaevici Saviţki - „Eurasia - Pământ Median" / 62
1.9.1. Soarta eurasianistului / 62
1.9.2. Rusia - Eurasia / 63

1.9.3. Turanul / 64
1.9.4. Locul dezvoltării / 65
1.9.5. Ideocraţia / 66
1.9.6. URSS şi eurasiatismul / 67

Capitol I.10. Geopolitica - instrument al politicii naţionale / 68
1.10.1. Dualismul planetar - legea fundamentală a geopoliticii / 68
1.10.2. Geopoliticianul nu poate fi neangajat / 69
1.10.3. Soarta savanţilor - soarta statelor / 70

PARTEA II: TEORIILE ŞI ŞCOLILE GEOPOLITICE CONTEMPORANE (a doua jumătate a sec. XX) / 73

Capitol II.1. Privire generală / 73

Capitol II.2. Atlantismul contemporan / 76
11.2.1. Discipolii lui Spykman - D. W. Meinig, W. Kirk, S.B. Cohen, Colin S. Gray, H. Kissinger / 76
11.2.2. Atlantiştii au câştigat războiul rece / 78
11.2.3. Aerocraţia şi eterocraţia / 80
11.2.4. Două versiuni ale celui mai nou atlantism / 82
11.2.5. Ciocnirea civilizaţiilor: neoatlantismului lui Huntigton / 83

Capitol II.3. Mondialismul / 86
II.3.1. Preistoria mondialismului / 86
11.3.2. Teoria convergenţei / 88
11.3.3. Victoria globală a Occidentului / 89
11.3.4. „Sfârşitul Istoriei" lui Francis Fukuyama / 90
11.3.5. „Geoeconomia" lui Jacques Attali / 90
11.3.6. Mondialismul post-catastrofal al profesorului Santoro / 92

Capitol II.4. Geopolitica aplicată / 93
11.4.1. Geopolitica internă - şcoala lui Yves Lacoste / 93
11.4.2. „Geopolitica" electorală / 93
11.4.3. Mediacraţia ca factor „geopolitic" / 94
11.4.4. Istoria geopoliticii / 94
11.4.5. „Geopolitica aplicată" nu este geopolitică / 95

Capitol II.5. Geopolitica „noii drepte" europene / 96
11.5.1. Europa celor o sută de steaguri - Alain de Benoist / 96
11.5.2. Europa de la Vladivostok la Dublin - Jean Thiriart / 97
11.5.3. A gândi în imagini continentale - Jordis von Lohausen / 99
11.5.4. Imperiul Eurasiatic al Sfârşitului - Jean Pârvulescu / 101
11.5.5. Oceanul Indian, o cale spre dominaţia mondială - Robert Steuckers / 102
11.5.6. Rusia + Islam = salvarea Europei - Carlo Terracciano / 103

Capitol II.6. Eurasiatismul / 105
11.6.1. Pasionarismul eurasiatic - Lev Gumiliov / 105
11.6.2. Noii eurasiatici ruşi / 107
11.6.3. Spre o nouă bipolaritate / 110

PARTEA III: RUSIA ŞI SPAŢIUL / 113

Capitol III.1. Rusia şi spaţiul heartland / 113 Capitol III.2. Problema Rimland-ului / 114 Capitol III.3. Coagularea Imperiului / 115 Capitol III.4. Mările calde şi mările reci / 117

PARTEA IV: VIITORUL GEOPOLITIC AL RUSIEI / 119 Capitol IV.1. Viitorul geopolitic al Rusiei: necesitatea alternativei radicale /
119

Capitol IV.2. Ce sunt „interesele naţionale ruseşti"? / 120
IV.2.1. Astăzi ruşii nu au un stat / 120 IV.2.2. Concepţia „legitimităţii postimperiale" / 122 IV.2.3. Poporul rus - centrul concepţiei geopolitice / 125

Capitol IV.3. Rusia este de neconceput fără Imperiu / 128
IV.3.1. Lipsa „statului-naţiune" la ruşi / 128 IV.3.2. Ruşii - popor al Imperiului / 130 IV.3.3. Capcana „puterii regionale" / 132 IV.3.4. Critica statalităţii sovietice / 134

IV.3.5. Critica statalităţii ţariste / 138 IV.3.6. Către un nou Imperiu Eurasiatic / 141

Capitol IV.4. Reîmpărţirea lumii / 143
IV.4.1. Uscatul şi marea. Duşmanul comun. / 143
IV.4.2. Axa occidentală: Moscova - Berlin. Imperiul european şi Eurasia / 146
IV.4.3. Axa Moscova - Tokyo. Proiectul panasiatic. Spre o comisie eurasiatică tripartită / 153
IV.4.4. Axa Moscova-Teheran. Imperiul din Asia Centrală. Proiectul panarab / 160 IV.4.5. Imperiul multor Imperii / 165

Capitol IV.5. Destinul Rusiei în Eurasia imperială / 167
IV.5.1. Magia geopolitică în scopuri naţionale / 167
IV.5.2. Naţionalismul rus. Demografia etnică şi Imperiul / 170
IV.5.3. Problema rusă după o victorie viitoare / 173

Capitol IV.6. Aspectele militare ale Imperiului / 176
IV.6.1. Prioritatea potenţialului nuclear şi intercontinental / 176 IV.6.2. Care sunt Forţele Armate necesare marii Rusii? / 179

Capitol IV.7. Tehnologiile şi resursele / 182
IV.7.1. Deficitul tehnologic / 182 IV.7.2. Resursele ruseşti / 184

Capitol IV.8. Aspectele economice ale „Noului Imperiu" / 186
IV.8.1. Economia celui de „al treilea drum" / 186 IV.8.2. Regionalismul economic / 192
IV. 8.3. Încheiere / 195

PARTEA V: GEOPOLITICA INTERNĂ A RUSIEI / 196

Capitol V.1. Obiectul şi Metoda / 196
V. 1.1. Geopolitica internă a Rusiei depinde de funcţia ei planetară / 196 V.1.2. Geopolitica internă şi doctrina militară / 197
V.1.3. Centrul şi periferia / 198
V.1.4. Axele interne („razele geopolitice") / 200

Capitol V.2. Drumul spre Nord / 202
V.2.1. Modelul analizei / 202
V.2.2. Caracterul geopolitic al Arcticii ruseşti / 202
V.2.3. Nord + Nord / 204
V.2.4. Nord + Centru / 207
V.2.5. Problema Finlandeză / 209
V.2.6. Nordul şi Ne-Nordul / 211
V.2.7. Rezumat. Zona nordică a continentului / 216

Capitol V.3. Chemarea Orientului / 216
V.3.1. „Orientul intern" (dimensiunea noţiunii) / 216 V.3.2. Zona „Siberiei ruseşti" (structura) / 217 V.3.3. Lupta de poziţie pentru Lenaland / 222 V.3.4. Capitala Siberiei / 224

Capitol V.4. Noua ordine geopolitică a Sudului / 225
V.4.1. „Noua ordine geopolitică" a Sudului / 225 V.4.2. Zonele şi munţii-frontiere / 226
V.4.3. Balcanii / 229
V.4.4. Problema Ucrainei Suverane / 230
V.4.5. Între Marea Neagră şi Marea Caspică / 231
V.4.6. Noua ordine geopolitică în Asia Centrală / 234
V.4.7. The Fall of China / 238
V.4.8. Din Balcani până în Manciuria / 242

Capitol V.5. Pericolul occidentului / 243
V.5.1. Două occidenturi / 243
V.5.2. Distrugerea „cordonului sanitar" / 245 V.5.3. Federaţia Baltică / 247
V.5.4. Slavii catolici aparţin de Europa Centrală / 249
V.5.5. Unirea Bielorusiei şi a Velicorusiei / 250
V.5.6. Decompoziţia geopolitică a Ucrainei / 251
V.5.7. România şi Republica Moldova - integrare sub ce semn? / 255
V. 5.8. Condiţia: pământ, nicidecum sânge / 256

PARTEA VI: ANALIZA EURASIATICĂ / 258

Capitol VI.1. Geopolitica Ortodoxiei / 258
VI. 1.1. Estul şi Vestul ecumenei creştine / 258 VI.1.2. Ortodoxia postbizantină / 260 VI.1.3. Perioada petersburgheză / 262

VI.1.4. Eliberarea naţională a popoarelor ortodoxe / 264
VI.1.5. „Megale Idea" / 264 VI.1.6. „Configuraţia" / 265 VI.1.7. România Mare / 266 VI.1.8. Bulgaria Mare / 267 VI.1.9. Albania ortodoxă / 267
VI.1.10. Lobby-uri geopolitice în ţările ortodoxe / 268 VI.1.11. Biserica ortodoxă rusă şi Sovietele / 268 VI.1.12. Rezumat / 269

Capitol VI.2. Statul şi teritoriul / 270
VI.2.1. Trei categorii geopolitice de cea mai mare importanţă / 270 VI.2.2. Regionalismul stângii şi dreptei / 271 VI.2.3. Un nou Mare Spaţiu: mondialism sau Imperiu / 273 VI.2.4. Geopolitica Rusiei / 274

Capitol VI.3. Problemele geopolitice ale străinătăţii apropiate / 277
VI.3.1. Legile Marelui Spaţiu / 277
VI.3.2. Pax Americana şi geopolitica mondialismului / 277
VI.3.3. Paradoxul Rusiei / 279
VI.3.4. Rusia rămâne „Axa Istoriei" / 280
VI.3.5. Mitteleuropa şi Imperiul European / 280
VI.3.6. Germania - inima Europei / 281
VI.3.7. „Să ne alăturăm Europei" / 282
VI.3.8. Hotarele „libertăţii" şi avantajele pierdute / 282
VI.3.9. „Cordonul sanitar" / 283
VI.3.10. Transformarea provinciei în colonie / 284
VI.3.11. Asia în faţa alegerii / 285
VI.3.12. Perspectivele continentale ale „Revoluţiei Islamice " / 286 VI.3.13. Capcana „panturcismului" / 287 VI.3.14. Petrodolarii şi mondialismul / 287 VI.3.15. Minimum doi poli sau... moartea / 289

Capitol VI.4. Perspectivele războiului civil / 290
VI.4.1. Interesele naţionale şi lobby-ul mondialist / 290 VI.4.2. Variantele de plasare a forţelor / 292 VI.4.3. Rezultatele analizei / 297

Capitol VI.5. Geopolitica conflictului iugoslav / 299
VI.5.1. Simbolismul Iugoslaviei / 299 VI.5.2. Trei forţe europene / 299 VI.5.3. Adevărul croaţilor / 300

VI.5.4. Adevărul sârbilor / 301 VI.5.5. Adevărul musulmanilor iugoslavi / 302 VI.5.6. Adevărul macedonenilor / 303 VI.5.7. Prioritățile războiului iugoslav / 304 VI.5.8. Serbia înseamnă Rusia / 306

Capitol VI.6. De la geografia sacrală la geopolitică / 307
VI.6.1. Geopolitica, o ştiinţă „intermediară" / 307
VI.6.2. Uscatul şi marea / 308
VI.6.3. Simbolismul peisajului / 309
VI.6.4. Orientul şi Occidentul în geografia sacrală / 310
VI.6.5. Orient şi Occident în geopolitica contemporană / 312
VI.6.6. Nordul sacral şi Sudul sacral / 313
VI.6.7. Oamenii Nordului / 315
VI.6.8. Oamenii Sudului / 316
VI.6.9. Nordul şi Sudul în Orient şi în Occident / 317
VI.6.10. De la continente la metacontinente / 318
VI.6.11. Iluzia „Nordului bogat" / 319
VI.6.12. Paradoxul „Lumii a Treia" / 320
VI.6.13. Rolul „Lumii a Doua" / 321
VI.6.14. Proiectul „Reînvierea Nordului" / 323

TEXTELE CLASICILOR GEOPOLITICII / 325

1. Halford Mackinder - Axa geografică a istoriei / 325
2. Piotr Saviţki - Bazele geografice şi geopolitice ale eurasiatismului / 337
3. Jean Thiriart - Comunismul suprauman (scrisoare către cititorul german) / 344
4. Carl Schmitt - Încordarea planetară dintre Orient şi Occident şi opoziţia Pământului şi Mării / 352

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE / 373

Apocalipsa stihiilor. De la geopolitică la filosofia istoriei. Reflecţii la teoria elementelor lui Carl Schmitt. / 373
1. Există doar două stihii civilizatoare / 373
2. Caracterul concret al potopului universal / 374
3. Elementul scăpat din vedere / 376
4. Icoana şi Uscatul / 378

5. Amicus et Hostis absoluti - portrete în timp şi în spaţiu / 379
6. Nomosul Focului / 382

GLOSAR / 384 Noţiunile şi termenii de bază ai geopoliticii / 384

POSTFAŢĂ / 393

Aleksandr Dughin şi geopolitica lumii noastre / 393
Marginalii la profilul spiritual al lui Aleksandr Dughin / 393 Rusia şi Heartland-ul în vederile lui A. Dughin / 396 Problema legitimităţii postimperiale (legacy of empire) / 398 Europa Nova în analiza lui A. Dughin / 399
Analiza eurasiatică şi geopolitica ortodoxiei în viziunea lui A. Dughin / 402 Profeţiile asupra neamurilor / 411 Cântarul păcatelor colective / 414
Poporul cuviincios: asincronia modelului etnospiritual / 419 Eliberarea naţională a popoarelor ortodoxe / 420 Unele scăpări ale lui Dughin la analiza României Mari / 421 Albania ortodoxă şi câteva concluzii / 422
Geopolitica Heartlandului eurasiatic / 423
Spaţiul rusesc - o chestiune metafizică. / 423
O dihotomie geografică sau geopolitică? / 425
Cele patru elemente ale analizei non-ideologice în geopolitică. / 426
Lumea şi Rusia văzute prin ochii lui Mackinder. / 428
Megaciclurile geoistorice şi ciclurile geopolitice. / 430
Efectul dezideologizant al hărţii lui Mackinder / 433
Megaciclurile geoistorice şi ciclurile geopolitice. / 433
Ideea Panregiunilor. / 433
Harta Lui Mackinder. / 436
Metoda oceanică a comerţului. / 438
Rusia înainte şi după Putin. Putin şi noua geopolitică a „statului-continent". „Instrumentele de expansiune". / 440
Etno-sistemul şi diagnoza imperiului ca „formaţiune superpusă". / 442 Periferia sistemului - organul

centrului. / 442 Evoluţiile geopolitice ale Rusiei în ochii occidentalilor. / 443 Teoria competiţiei pentru putere. / 444

Rusia lui Elţîn evoluase spre modelul „sistemului fragil". Reacţia lui Putin: noua politică.

/ 445

ÎN CURS DE APARIŢIE / 447

GEOPOLITICA ROMÂNIEI

(prefaţa autorului la ediţia în limba română)

1. Geniile româneşti şi identitatea românească

România a dat lumii, mai ales în secolul al XX-lea, o întreagă pleiadă de genii de nivel mondial: Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Ştefan Lupaşcu, Jean Pârvulescu, Vasile Lovinescu, Mihail Vâlsan şi mulţi alţii.

Deşi o ţară mică din estul Europei, România a avut în plan intelectual o contribuţie semnificativă la civilizaţie, comparabilă cu aceea a naţiunilor europene mari, aproape depăşindu-le. Această caracteristică a intelectualismului românesc reflectă spiritul gândirii europene, indisolubil legat de spiritul tradiţiei, avându-şi originile cu sol, rădăcini şi tendinţe, în Antichitate, cât şi în eternul Orient european ortodox, rămas neschimbat.

Profesorul italian Claudio Mutti, în articolul „Mircea Eliade şi unitatea Eurasiei" face referire la „natura eurasiatică a culturii române". El îl şi citează pe Eliade: " Mă simţeam descendentul şi moştenitorul unei culturi interesante, deoarece e situată între două lumi: lumea occidentală, pur europeană, şi lumea orientală. Eu mă trăgeam deopotrivă din aceste două universuri. Cel occidental, prin limba latină şi prin moştenirea romană în obiceiuri. Dar mă trăgeam şi dintr-o cultură influenţată de Orient şi înrădăcinată în neolitic. Toate acestea sunt adevărate pentru un român, dar cred că sunt la fel de adevărate şi pentru un bulgar, un sîrbo-croat, în ultimă instanţă, pentru Balcani, pentru sud-estul Europei şi o parte a Rusiei." *(M. Eliade, L'épreuve du Labyrinthe, Entretiens avec Claude-Henri Rocquet, Pierre Belfond, Paris, 1978, p. 26 - 27).*

Identitatea românească face în acelaşi timp o simbioză între vectorii civilizaţiei, de Vest şi de Est, fără a evidenţia, în final, pe niciunul dintre aceştia. În aceasta constă unicitatea României ca societate, ca ţară şi a românilor ca popor. România şi românii au fost divizaţi între imperiile Orientului (Imperiul Otoman) şi Occidentului (Imperiul Austro-Ungar) şi înainte de acestea, au cunoscut deosebirile dintre biserica de rit grec (pravoslavnică) şi limbile romanice (romanitate).

Pentru eurasianiştii ruşi, acesta nu poate fi decât unul dintre cele mai potrivite puncte de apropiere, inclusiv ei luând în considerare o combinaţie a coordonatelor occidentale şi

orientale în cultura şi istoria rusă, declarând de asemenea, o identitate specifică poporului şi statului rus.

Prin urmare, în cadrul dialogului româno-rus al culturilor ar trebui luată în considerare doctrina euroasiatismului, care este de sine-stătătoare dar care, prin diferenţele, diversitatea şi proporţiile de care dispune, ne oferă o bază solidă pentru apropiere, înţelegere reciprocă şi prietenie.

În consecinţă, traducerea în limba română a lucrării „Fundamentele geopoliticii", care este programul şcolii geopolitice eurasiene ruse, poate fi considerată ca un punct de reper. Eu sper că familiarizarea cu gândirea şcolii ruse de geopolitică eurasiatică să ducă la înţelegerea de către români a paradigmei de gândire şi acţiune a Moscovei atât în privinţa trecutului, cât şi a prezentului.

2. România şi structura opţiunilor geopolitice (euroatlantism şi eurocontinentalism)

Acum, câteva cuvinte despre geopolitica României. În condiţiile actuale, termenul de „geopolitica României" nu este destul de potrivit, dacă luăm în considerare România ca subiect de geopolitică. În arhitectura lumii contemporane, asemenea subiect nu există. Aceasta decurge din logica de implementare a globalizării, situaţie în care problema se prezintă astfel: va fi o singură „lume stat" (World state), cu un guvern mondial, condus şi dominat în mod nemijlocit de „Occidentul bogat", în primul rând de SUA sau se va stabili un echilibru între „spaţiile mari" (Grossraum) ale „imperiilor noi" care vor integra ceea ce fuseseră până atunci „state naţionale". În lumea noastră, trecerea de la statele naţiune suverane (aşa cum a fost în Europa, din secolul al XVI-lea până în secolul al XX-lea) se va face spre un guvern mondial (lumea unipolară) sau spre un nou imperiu (lumea multipolară).

Dimensiunea României ca stat nu ne permite în ambele cazuri să spunem că România, nici măcar din punct de vedere teoretic nu ar putea deveni un „pol", situaţie în care se găseşte chiar şi o ţară de dimensiunea Rusiei de azi, cu tot potenţialul ei nuclear, cu resursele ei naturale şi mesianismul său istoric.

În acest condiţii, „geopolitica României" face parte din secţiunea „geopolitica Europei unite". Acest fapt nu este doar un dat politic actual, România fiind membru al Uniunii Europene, ci decurge inevitabil şi din situaţia sa geopolitică. Dar mai mult decât atât, însăşi „geopolitica Europei unite" nu

este ceva garantat şi securizat. Chiar şi Europa ca întreg, Uniunea Europeană, se poate baza pe suveranitate numai într-o lume multipolară şi numai într-un asemenea caz Europa va fi suverană şi implicit, România, ca parte a acesteia, va beneficia de suveranitate. Adoptarea modelului unipolar de dominaţie americană, care-i refuză Europei suveranitatea, va influenţa şi România ca parte a acesteia.

Prin urmare, familiarizarea cu problemele geopolitice nu este ceva necesar şi vital, dar chestiunea poate fi luată în considerare atunci când este vorba despre lărgirea orizontului intelectual.

Într-adevăr, dacă luăm în considerare ceea ce am spus mai sus, referitor la contribuţia românilor la ştiinţa şi cultura europeană, geopolitica ar putea fi o bază foarte importantă pentru a determina rolul şi funcţiile României în context european. Nu este întâmplătoare deci, construcţia geopolitică şi ideatică ce ocupă o parte semnificativă în romanele excelentului scriitor franco-român Jean Pârvulescu, eseist şi poet - un model european şi un gânditor profund.

Dilema geopoliticii europene poate fi redusă la o alegere între euro-atlantism (recunoaşterea dependenţei de Washington) şi euro-continentalism. În primul caz, Europa îşi abandonează suveranitatea în favoarea „fratelui mai mare" de peste mări, iar în cel de-al doilea insistă asupra propriei suveranităţi (până la organizarea unui model geopolitic şi strategic propriu). Această opţiune nu este complet finalizată şi la modul teoretic, faptul depinde de fiecare dintre ţările U.E. şi în consecinţă, inclusiv de România. Din această cauză, referitor la geopolitica României, în sensul strict al acestei noţiuni, devine necesară în contextul actual implicarea conştientă şi activă în alegerea viitorului Europei - dependenţă sau independenţă, suveranitate sau vasalitate, atlantism sau continentalism.

3. O geopolitică a „cordonului sanitar"

În chestiunea stabilirii identităţii geopolitice a Europei se poate identifica modelul următor: ţările „Noii Europe" (New Europe) - ţări est-europene ce tind să se situeze pe poziţii rusofobe dure, aderând astfel la orientarea euro-atlantică, delimitându-se şi înstrăinându-se totodată de actualele tendinţe continentale ale Vechii Europe - în primul rând Franţa şi Germania (Marea Britanie fiind, în mod tradiţional, aliată a

SUA). Această situaţie are o lungă istorie: Europa de Est a fost în permanenţă o zonă a litigiilor dintre Europa şi Rusia, un exemplu fiind acela din secolul al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea când Marea Britanie a folosit această regiune, în mod deliberat, ca un „cordon sanitar" conceput pentru a preveni o posibilă alianţă între Rusia şi Germania, alianţă ce ar pune capăt dominaţiei anglo-saxone asupra lumii. Şi în zilele noastre se întâmplă acelaşi lucru, singura diferenţă fiind aceea că acum se pune accent pe proiecte energetice, în ţările „cordonului sanitar" apărând argumentul potrivit căruia este vorba şi despre o revanşă pentru „ocupaţia sovietică" din secolul al XX-lea. Argumente noi, geopolitică veche.

România este una dintre ţările „Noii Europe" şi prin urmare face parte din „cordonul sanitar" în mod obiectiv. În consecinţă, alegerea geopolitică a României este următoarea: fie de partea continentalismului, ca ţară cu o veche identitate europeană, fie atlantistă, îndeplinindu-şi astfel rolul de „cordon sanitar" în favoarea SUA. Prima opţiune implică, printre altele, edificarea unei politici amicale faţă de Rusia, în timp ce a doua înseamnă nu numai orientare anti-Rusia, ci şi discrepanţă faţă de geopolitica continentalistă a Europei înseşi, fapt ce duce la slăbirea suveranităţii europene în favoarea SUA şi a lumii unipolare. Această alegere geopolitică conferă Bucureştiului cea mai mare libertate de a se implica în problemele importante ale politicii internaţionale.

4. România Mare

Şi cum oare putem înţelege, în această situaţie, proiectul construcţiei geopolitice naţionaliste a României, analog cu cel cunoscut sub numele de „România Mare"? În primul rând este vorba despre tendinţa istorică de edificare a statului naţional român, desfăşurată în condiţii istorice şi geopolitice diferite. Aici putem apela la istorie, începând cu vechii geto-daci, menţionându-i pe Burebista şi Decebal. Mai târziu s-au format principatele Moldova şi Ţara Românească (Valahia), formaţiuni statale care au existat în mod independent până la cucerirea lor de către turci.

Este demn de menţionat şi Mihai Viteazul, cel care a înfăptuit la începutul secolului al XVII-lea unirea Valahiei, Moldovei şi Transilvaniei. România şi-a câştigat statalitatea naţională abia în secolul al XIX-lea, aceasta fiind recunoscută la Congresul de la Berlin din 1878. Ponderea strategică a

României a depins, chiar şi în condiţiile dobândirii independenţei, de forţele geopolitice din vecinătate. A fost o suveranitate relativă şi fragilă, funcţie de balanţa externă de putere, între Sud (Imperiul Otoman), Vest (Austro-Ungaria, Germania, Franţa, Anglia) şi Est (Rusia). Prin urmare, proiectul „România Mare" a rămas o „utopie geopolitică naţională", deşi a căpătat o expresie teoretică integrală prin planurile de înfăptuire a unui stat român tradiţionalist ale teoreticienilor „Gărzii de Fier" (Corneliu Zelea-Codreanu, Horia Sima), iar în perioada următoare Realpolitik-ul de la Bucureşti a fost obligat, de către forţe mult mai mari decât potenţialul României, să facă o opţiune, Antonescu fiind atras spre Germania, Ceauşescu spre Uniunea Sovietică.

Pentru a întări identitatea naţională, „utopia naţională" şi chiar „utopia geopolitică", este extrem de important să nu se renunţe în niciun caz la proiectul „România Mare", dar să nu se ia în considerare aspectele concrete ale imaginii hărţii geopolitice, deoarece un apel la „ideal" ar putea fi un element de manipulare, cu atât mai mult cu cât România nu dispune, nici măcar pe departe, de capacitatea de a-şi apăra, în aceste condiţii, suveranitatea sa asupra României Mari în faţa potenţialilor jucători geopolitici la nivel global şi regional (SUA, Europa, Rusia).

5. Instrumentalizarea naţionalismului românesc de către atlantism

Una dintre formele cele mai evidente de instrumentalizare a ideii de „România Mare" se manifestă în zilele noastre, când această idee este utilizată în interesul atlantismului. Aceasta are un obiectiv clar: naţionalismul românesc (perfect legitim şi rezonabil în sine), în Realpolitik apelându-se la ideea de integrare a Republicii Moldova. S-ar părea că totul decurge firesc. Dar această dorinţă legitimă de a se uni un grup etnic într-o singură ţară, în condiţiile în care aceasta este membră NATO, va duce la deplasarea frontierelor acestei organizaţii mai aproape de Rusia şi, în acest caz, contradicţiile dintre Moscova şi Uniunea Europeană - Occidentul, în general - se vor exacerba. În alţi termeni, utopia naţională „România Mare" se transformă, în practică, într-o simplă extindere a „cordonului sanitar", ceea ce nu ar fi în beneficiul Uniunii Europene, ci al SUA şi al atlantismului. În acest context, proiectul atlantiştilor joacă, în cele din urmă, pe mâna

desuveranizării Europei, dovedindu-şi în mod indirect caracterul antieuropean sau, cel puţin, anticontinentalist.

La integrarea Republicii Moldova se adaugă şi Transnistria, care este o poziţie strategică pentru Rusia în această regiune. Transnistria este foarte importantă din punct de vedere strategic pentru Moscova nu numai în relaţiile pe termen lung cu Republica Moldova, fiind o pârghie de influenţă, dar - şi acest fapt este mult mai important - în perspectiva prăbuşirii probabile a Ucrainei şi separării ei în două părţi, de vest şi de est, care se va petrece mai devreme sau mai târziu, ca urmare a politicii Kievului de după Revoluţia Portocalie. În „Fundamentele geopoliticii" se află un capitol despre dezintegrarea Ucrainei. Respectivul capitol a fost scris la începutul anilor '90 dar, după Revoluţia Portocalie din 2004, această analiză geopolitică a devenit mai exactă, mai precisă. Într-o anumită etapă, Transnistria va deveni o bază foarte importantă a Rusiei în această regiune. În această perspectivă, România Mare devine o piedică, ceea ce strategii atlantişti au prevăzut încă de la început.

Fricţiunile dintre România şi Ungaria şi chiar unele cu Ucraina nu sunt importante pentru atlantişti, iar acest aspect al naţionalismului românesc nu va avea sprijinul atlantismului, în afară de faptul că la un moment dat SUA vor considera că pot folosi acest aspect pentru a destabiliza situaţia după modelul european al destrămării Iugoslaviei.

Jucându-se cu sentimentele patriotice ale românilor, operatorii geopoliticii mondiale se vor strădui să-şi atingă scopurile lor specifice.

6. România în cadrul proiectului Eurasia

Acum se poate prezenta, în câteva cuvinte, modelul teoretic de participare a României la Proiectul Eurasia. Acest proiect presupune stabilirea, în zona de nord a continentului Eurasia, a două unităţi geopolitice, „spaţii mari" - european şi rus. În acest context, Europa este concepută ca un pol, ca o civilizaţie. La rândul ei, Rusia-Eurasia cuprinde Sudul, inclusiv zona tradiţională de influenţă a Moscovei în Sud (Asia Centrală, Caucaz), şi vestul (Belarus, Ucraina de Est, Crimeea). Momentul cel mai important într-o arhitectură multipolară este eliminarea „cordonului sanitar", acest perpetuu măr al discordiei, controlat de anglo-saxoni şi care intră în dezacord fie cu Europa, fie cu Rusia. Prin urmare,

aceste ţări şi popoare care, în mod obiectiv tind să constituie Noua Europă, vor trebui să îşi redefinească identitatea geopolitică. Această identitate trebuie să se bazeze pe o regulă principală: alături de Europa şi alături de Rusia, în acelaşi timp. Integrarea în Europa şi relaţiile amicale cu Rusia - acesta este podul care leagă cei doi poli ai unei lumi multipolare.

Trei ţări din Europa de Est, posibil în alianţă cu altele, ar putea să îndeplinească această misiune mai bine decât altele - Bulgaria, Serbia şi România. Bulgaria este membră a Uniunii Europene, este locuită de o populaţie slavă şi este ortodoxă. Serbia nu este membră a Uniunii Europene, este locuită de slavi, este ortodoxă şi este, în mod tradiţional, simpatizantă a Rusiei. În cele din urmă, România, o ţară ortodoxă, cu misiunea sa metafizică şi o responsabilitate sporită pentru soarta Europei. În acelaşi mod, dar cu unele modificări, se poate vorbi şi despre Grecia. Astfel, România şi-ar putea găsi o poziţie demnă în proiectul Eurasia prin dezvoltarea calitativă a spaţiului cultural şi social ce face legătura Estului (Rusia) cu Occidentul (Europa), acest spaţiu asumându-şi astfel identitatea ţărilor europene ortodoxe, rămânând intacte caracteristicile distinctive naţionale şi culturale (fără a le dizolva în lumea stereotipă a globalismului sau aflându-se sub influenţa modului de viaţă american care anihilează toate caracteristicile etnice). Integrându-se în Uniunea Europeană şi stabilind legături strânse cu Rusia, România îşi va putea asigura dezvoltarea economică şi-şi va putea păstra identitatea culturală.

Fără îndoială, acest proiect necesită o analiză atentă şi trebuie să fie rezultatul unui efort intelectual deosebit de serios din partea elitei româneşti, europene şi ruseşti.

7. Corecţii la lucrarea „Bazele geopoliticii"

Cartea este scrisă pentru cititorii din Rusia dar, după cum arată numeroasele sale traduceri şi reeditări în alte limbi - în special turcă, arabă, georgiană, sârbă etc. - trezeşte interesul şi în afara frontierelor Rusiei. Nu trebuie uitat faptul că lucrarea a fost scrisă în anii '90 ai secolului trecut, fiind destinată ruşilor care-şi pierduseră idealul naţional, în climatul şi confuzia generate de reformele liberale şi de expansiunea Vestului, cele mai multe dintre texte reflectând realităţile internaţionale din acea perioadă. Dincolo de toate acestea însă, lucrarea conţine referiri esenţiale la constantele

geopoliticii, comune în toate timpurile şi, în mod precis, la spaţiul euroasiatic.

Principiile enunţate în „Fundamentele geopoliticii" au fost dezvoltate şi aplicate la noile realităţi istorice de la începutul anilor 2000, fiind regăsite în lucrările mele de mai târziu: „Proiectul Eurasia" , „Fundamentele Eurasiei", „Geopolitica postmodernă", „A patra teorie politică", etc. „Fundamentele geopoliticii" se remarcă prin prezentarea metodei geopolitice de bază aplicată la cazul Eurasia.

În mai multe momente de după publicarea lucrării „Fundamentele geopoliticii", textul a fost revăzut de fiecare dată sub influenţa evenimentelor în desfăşurare, fapt ce a dus la clarificarea anumitor puncte de vedere. Înainte de toate, autorul şi-a revizuit atitudinea faţă de Turcia, iniţial negativă datorită aderării Turciei la NATO şi acţiunilor activiştilor turci în Rusia anilor '90 în ţările CSI. Spre finele anilor '90, situaţia din Turcia a început să se schimbe, în sensul că unii membri ai grupărilor kemaliste din cadrul comunităţilor turco-militare, precum şi elita intelectuală şi multe partide şi mişcări politice şi-au dat seama că identitatea naţională a Turciei este ameninţată cu dispariţia în cazul în care Ankara va continua să execute ordinele Washingtonului în politica sa internaţională şi regională. Aceste cercuri ridică un mare semn de întrebare, chiar şi în ceea ce priveşte integrarea Turciei în Uniunea Europeană, tocmai din cauza temerilor privind pierderea identităţii turce. Turcii înşişi vorbesc din ce în ce mai mult despre eurasianism, văzând aici locul pentru identitatea lor, aşa cum deja fac ruşii şi kazahii. Deocamdată, părerile sunt împărţite, atât în elita politică, dar şi în rândul populaţiei. Aceasta se reflectă şi la nivelul unor lideri turci care se gândesc cu privire la posibilitatea retragerii Turciei din NATO şi la o apropiere de Rusia, Iran şi China, într-o lume multipolară (de exemplu, generalul Tuncer Kilinc).

Această evoluţie a politicii turceşti nu se regăseşte în „Fundamentele geopoliticii", subiectului fiindu-i dedicată, în întregime, lucrarea recentă „Axa Moscova-Ankara". Cu toate acestea, în ciuda pasajelor anti-turceşti, turcii au dovedit interes faţă de „Fundamentele geopoliticii", aceasta devenind o lucrare de referinţă şi un adevărat manual pentru liderii politici şi militari, deschizându-le acestora o altă perspectivă asupra lumii, nu numai dinspre Vest, dinspre Occident, ci şi dinspre Est.

De asemenea, în carte nu sunt analizate victoria Moscovei în Cecenia, evenimentele de la New York din 11 septembrie 2001, încercările de a se crea axa Paris-Berlin-Moscova în momentul invaziei americane în Irak, secesiunea Kosovo şi războiul ruso-georgian din august 2008.

Cu toate acestea, cititorul atent al metodelor prezentate în „Fundamentele geopoliticii" va fi în măsură să facă propria analiză privind Proiectul Eurasia. Geopolitica este în măsură să răspundă la întrebările „ce" şi „unde", făcând ca răspunsurile la acestea să fie cât mai precise. Dar în ceea ce priveşte un anume moment din viitor, se înţelege că predicţiile nu pot fi chiar atât de riguroase. Geopolitica descrie cadrele de manifestare a evenimentelor în relaţie cu spaţiul, dar şi condiţiile şi limitele proceselor în desfăşurare. După cum ştim, istoria este o chestiune mereu deschisă şi, prin urmare, evenimentele ce pot avea loc în aceste cadre se vor petrece şi manifesta în moduri diferite. Desigur, evenimentele urmează întocmai vectorul logicii geopolitice, pentru ca uneori să se abată de la el sau chiar să se deplaseze în direcţia opusă. Dar şi aceste abateri poartă, în ele însele, sens şi explicaţie geopolitică, implicând o sumă de forţe, iar fiecare dintre aceste forţe tinde să-şi asume procesele, evenimentele, în propriul avantaj. Iar pentru aceasta se folosesc metode diferite - în afara armatei care, în deceniile trecute avea rol esenţial, acum capătă o utilizare mai eficientă „reţeaua" armată (războiul reţelelor), aceasta având ca obiectiv stabilirea unui control asupra adversarului încă înainte de confruntarea directă, prin intermediul aşa-zisei „operări a efectelor de bază".

Cunoaşterea sau ignorarea legilor geopoliticii (şi desigur, toate efectele generate de acestea) în acest „război al reţelelor" este determinantă. Şi nu este surprinzător faptul că tocmai aceia care beneficiază cel mai mult de roadele geopoliticii, răspunzând întrebării privind seriozitatea acesteia, declară că, în principiu, nu se supun rigorilor ei.

Moscova, 2010

Aleksandr Ghelievici Dughin

profesor la Facultatea de Sociologie a Universităţii de Stat din Moscova,

doctor în ştiinţe politice, lider al Mişcării Internaţionale Eurasia

Despre autor

Aleksandr Ghelievici Dughin (n. 7 ianuarie 1962), filosof rus (doctor în filosofie, fondatorul neo-eurasiatismului), politolog (doctor în ştiinţe politice), publicist, rector al Noii Universităţi, director al Centrului de Studii Conservatoare din cadrul Universităţii de Stat din Moscova, liderul Mişcării Internaţionale Eurasia (MED), cunoscător a 9 limbi străine, ortodox de rit vechi.

• din 1988 până în 1991 - redactor şef al Centrului Editorial EON;

• din 1990 - redactor şef al antologiei „Dragul meu înger";

• din 1991 - redactor şef al publicaţiei „Elemente";

• din 1991 - preşedinte al Asociaţiei Istorico-Religioase „Arktogaia";

• din 1996 până în 1997 - autor şi prezentator al emisiunii Radio FINIS MUNDI (Radio 101 FM);

• din 1997 până în 1999 - autor şi prezentator al programului „Revizuirea geopolitică" (Radio Rusia Liberă);

• din 1998 - consilier al lui Ghenadi Selezniov, preşedintele Dumei de

Stat;

• începând cu anul 1999, preşedintele secţiunii Centrul de Expertiză Geopolitică, expert-consultant al Consiliului pe probleme de apărare naţională de pe lângă Preşedinţia Dumei de Stat;

• în anul 2000 susţine cursul de Filosofie Politică la Universitatea Independentă Ecologică şi de Ştiinţe Politice;

• din 2001 preşedintele Consiliului Politic (lider) al Mişcării social-politice Eurasia din toată Rusia;

• din 2002 până în noiembrie 2003 - preşedintele Consiliului Politic al Partidului Eurasia;

• din noiembrie 2003 - lider al Mişcării Internaţionale Eurasia;

• din martie 2008 devine, neoficial, ideologul partidului Rusia Unită, potrivit informaţiilor de pe site-ul oficial al Mişcării Internaţionale Eurasia;

• din 2008 - profesor la Universitatea de Stat „MV. Lomonosov" din Moscova, director al Centrului de Studii Conservatoare din cadrul Facultăţii de Sociologie a acestei prestigioase universităţi.

INTRODUCERE

1. Definiţia „geopoliticii"

Cu toate deosebirile şi de multe ori, contradicţiile dintre ele, operele numeroşilor reprezentanţi ai şcolilor geopolitice formează, totuşi, o singură imagine generală, ce permite să se vorbească despre obiectul în sine ca despre ceva definit şi indiscutabil. Diferiţi autori şi dicţionare se deosebesc atât prin determinarea principalului obiect de studiu al acestei ştiinţe, cât şi în ceea ce priveşte principiile metodologice fundamentale. Această divergenţă îşi are originea în condiţiile istorice, dar şi în legăturile strânse ale geopoliticii cu politica mondială, cu problemele puterii şi ideologiile dominante. Caracterul sintetic al acestei discipline presupune înglobarea în ea a multor altor discipline suplimentare - geografia, istoria, demografia, strategia, etnografia, introducerea în religie, ecologia, arta militară, istoria ideologiei, sociologiei, politologiei etc. Întrucât istoria acestor ştiinţe militare, naturale şi umaniste are o mulţime de şcoli şi grupări, din această perspectivă nu va fi posibil să vorbim despre o oarecare rigurozitate şi identitate în geopolitică. Dar atunci cum să definim această disciplină atât de confuză şi totodată, atât de expresivă şi impresionantă?

Geopolitica este o concepţie despre lume şi în această calitate, este mai corect s-o comparăm nu cu ştiinţele, ci cu sistemele de ştiinţe. Ea se află la acelaşi nivel cu marxismul, liberalismul etc., adică cu sistemele de interpretări ale societăţii şi istoriei ce promovează, în calitate de principiu, un anumit criteriu extrem de important, în final reducând la acest criteriu toate celelalte aspecte, nenumărate, privind omul şi natura.

Marxismul şi liberalismul au la temelie, în egală măsură, latura economică a existenţei umane, precum şi principiul „economiei ca destin". Nu este important faptul că aceste două ideologii ajung la concluzii cu totul diferite - Marx consideră inevitabilă revoluţia anticapitalistă, iar discipolii lui Adam Smith consideră capitalismul ca fiind cel mai desăvârşit model al societăţii. Atât în primul, cât şi în cel de-al doilea caz se propune o metodă aparte de interpretare a procesului istoric, o sociologie, antropologie şi o politologie deosebite. În pofida criticii permanente, din partea cercurilor ştiinţifice alternative (şi marginale), a acestor forme de „reducţionism economic", ele rămân modelele sociale dominante pe baza cărora oamenii

nu interpretează pur şi simplu trecutul, ci creează şi viitorul, adică planifică, proiectează, concep şi realizează acţiuni de proporţii mari care se referă, nemijlocit, la întreaga omenire.

Exact acelaşi lucru se întâmplă şi cu geopolitica. Dar, spre deosebire de „ideologiile economice", la temelia ei stă teza: „relieful geografic ca destin". În geopolitică, geografia şi spaţiul apar în aceeaşi funcţie ca banii şi relaţiile de producţie în marxism şi liberalism - la acestea se reduc aspectele fundamentale ale existenţei umane, care organizează în jurul lor celelalte laturi ale existenţei. Ca şi în cazul ideologiilor economice, geopolitica se bazează pe aproximaţie, pe reducţionism, pe rezumarea diverselor manifestări ale vieţii la câţiva parametri dar, în pofida erorii evidente, specifică unor astfel de teorii, ea dovedeşte în mod impresionant logica sa în problema interpretării trecutului şi eficacitatea maximă în organizarea prezentului şi proiectarea viitorului.

Dacă e să continuăm paralela cu marxismul şi economia politică clasică burgheză, se poate spune că asemenea ideologiilor economice, care susţin o categorie deosebită - „omul economic" (homo economicus) - geopolitica vorbeşte despre „omul spaţial", determinat de spaţiu, format şi condiţionat de calitatea specifică a acestuia - relieful, peisajul. Această condiţionare se exprimă, deosebit de pregnant, în manifestările sociale de proporţii ale omului - în state, etnosuri, culturi, civilizaţii etc. Dependenţa fiecărui individ de economie este evidentă în proporţii atât mari cât şi mici. De aceea determinismul economic este atât pe înţelesul oamenilor simpli, cât şi al instanţelor autoritare care operează cu mari categorii sociale. Poate că tocmai din această cauză ideologiile economice au devenit atât de populare şi au îndeplinit o funcţie mobilizatoare - până la revoluţiile bazate pe angajarea personală, în ideologie, a diferitelor persoane. Dependenţa omului de spaţiu - teza fundamentală a geopoliticii - se vede doar la o oarecare distanţare de individul izolat. De aceea geopolitica n-a devenit, în pofida premizelor, o ideologie, sau mai exact, o „ideologie de masă" Concluziile şi metodele ei, obiectele de studiu şi tezele fundamentale sunt clare mai ales pentru acele instanţe sociale care se ocupă de probleme majore - planificarea strategică, interpretarea legităţilor sociale şi istorice globale. Spaţiul se manifestă în proporţii mari şi din acest motiv, geopolitica este destinată pentru acele

grupe sociale care se confruntă cu realităţi generalizate - ţări, popoare etc.

Geopolitica este concepţia despre lume a puterii, este ştiinţa despre putere şi pentru putere. Doar pe măsura apropierii omului de vârfurile sociale, geopolitica începe să îşi descopere pentru el importanţa, sensul şi folosul, în timp ce până la acest moment ea era percepută doar ca o abstracţie. Geopolitica este disciplina elitelor politice (atât actuale, cât şi alternative), întreaga ei istorie demonstrând că de acest domeniu s-au preocupat, în primul rând, oamenii antrenaţi activ în procesul de conducere a ţărilor şi naţiunilor, precum şi cei care se pregăteau pentru acest rol (dacă era vorba despre lagărele ideologice de opoziţie, alternative, înlăturate de la putere în virtutea condiţiilor istorice).

Fără a emite pretenţii la rigurozitate ştiinţifică, geopolitica este în măsură să determine ea însăşi ce reprezintă şi ce nu reprezintă valoare pentru ea. Disciplinele umaniste şi ale ştiinţelor naturale sunt antrenate în acest demers doar atunci când nu intră în contradicţie cu principiile fundamentale ale metodei geopolitice. Într-o anumită măsură, geopolitica îşi alege singură acele ştiinţe şi acele curente din ştiinţă, care îi par utile, neluându-le în seamă pe toate celelalte. În lumea contemporană, geopolitica reprezintă un „ghid al stăpânitorului", un manual al puterii, în care se dă rezumatul a ceea ce trebuie să se ia în considerare la adoptarea hotărârilor globale (de destine) - cum ar fi încheierea alianţelor, începerea războaielor, realizarea reformelor, reorganizarea structurală a societăţii, adoptarea sancţiunilor economice şi politice de proporţii. **Geopolitica este ştiinţa de a conduce.**

2. Telurocraţia şi talasocraţia

Legea principală a geopoliticii este afirmarea dualismului fundamental, reflectat în organizarea geografică a planetei şi în tipologia istorică a civilizaţiilor. Acest dualism constă în opoziţia dintre „telurocraţie" (forţa terestră) şi „talasocraţie" (forţa maritimă). Caracterul unei asemenea opoziţii se reduce la contrapunerea civilizaţiei comerciale (Cartagina, Atena) civilizaţiei militar-autoritare (Roma, Sparta). Sau în alţi termeni, dualismul dintre „democraţie" şi „ideocraţie".

Chiar din start acest dualism are caracter de adversitate, de alternanţă a două componente polare ale sale, deşi gradul poate varia de la caz la caz. Întreaga istorie a societăţilor

umane este apreciată astfel ca fiind compusă din două stihii - stihia „apei" („lichidă", „curgătoare") şi stihia „uscatului" („solidă", „constantă").

„Telurocraţia", „forţa uscatului", implică fixitatea spaţiului şi stabilitatea orientărilor şi caracteristicilor lui calitative. La nivel de civilizaţie aceasta se exprimă în sedentarism, conservatorism, norme juridice severe, cărora li se supun mari comunităţi de oameni - ginţi, triburi, popoare, state, imperii. La nivel cultural, soliditatea uscatului se exprimă prin fermitatea eticii şi stabilitatea tradiţiilor sociale. Popoarelor de uscat (îndeosebi celor sedentare) le sunt străine individualismul, spiritul întreprinzător. Lor le sunt caracteristice colectivismul şi ierarhicitatea.

„Talasocraţia", „forţa maritimă" reprezintă tipul de civilizaţie bazată pe orientări opuse. Acest tip este dinamic, mobil, dispus spre o dezvoltare tehnică. Prioritătile lui sunt nomadismul (în special navigaţia maritimă), comerţul, spiritul antreprenorial individual. Individul, ca partea cea mai mobilă a colectivului, se ridică la nivel de valoare supremă, totodată normele etice şi juridice se surpă, devin relative şi mobile. Acest tip de civilizaţie se dezvoltă foarte repede, evoluează activ, îşi schimbă uşor particularităţile culturale exterioare, păstrând neschimbată doar identitatea internă a obiectivului în general.

În condiţiile unei dominaţii globale a „telurocraţiei", o mare parte a istoriei umane se desfăşoară la o scară restrânsă a ambelor orientări. Elementul „Pământ" (Uscatul) domină întregul ansamblu de civilizaţii, iar elementul „Apa" (marea, oceanul) apare fragmentar şi sporadic. Până la un anumit moment, dualismul rămâne localizat din punct de vedere geografic - ţărmurile mărilor, gurile şi bazinele râurilor etc. Opoziţia se extinde în diferite zone ale planetei, cu o intensitate diferită şi în forme diferite.

Istoria politică a popoarelor pământului demonstrează creşterea treptată a formelor politice care iau dimensiuni tot mai mari. În felul acesta apar statele şi imperiile. La nivel geopolitic acest proces înseamnă accentuarea factorului spaţial în istoria omenirii.

Atingând nivelul unor tipuri de civilizaţie tot mai universale, caracterul formaţiunilor politice de proporţii - al statelor şi imperiilor -exprimă mult mai impresionant dualitatea stihiilor.

Într-un anumit moment (lumea antică) se formează o imagine destul de stabilă, reflectată în „harta lui Mackinder". Zona telurocraţiei se identifică constant cu întinsurile intracontinentale ale Eurasiei de Nord-Est (care coincid, în linii generale, cu teritoriile Rusiei ţariste sau URSS). Talasocraţia are tot mai mult semnificaţia unor zone de ţărm ale continentului eurasiatic, arealul mării Mediterane, oceanul Atlantic şi mările ce scaldă Eurasia dinspre Sud şi dinspre Vest.

Principalele modele geopolitice ale lumii. Heart-land-ul eurasiatic -axa geografică al istoriei, Rimland-ul - zona de coastă, Insula Lumii - teritoriul controlat de „Sea Power" (puterea maritimă)

Harta lumii capătă în felul acesta un specific geopolitic:

1. Spaţiile intracontinentale devin o „platformă fixă", „heartland" („pământul central"), „axa geografică a istoriei", care păstrează neschimbat specificul telurocratic civilizat.

2. „Centura internă sau continentală", „zona de ţărm", „rimland" reprezintă spaţiul unei dezvoltări culturale intensive. Aici sunt evidente particularităţile „talasocraţiei", acestea fiind echilibrate de multe tendinţe „telurocratice".

3. „Centura externă sau insulară" reprezintă „pământurile necunoscute" cu care este posibilă doar comunicarea maritimă. Ea se resimte pentru prima dată în Cartagina şi în civilizaţia comercială feniciană, care a influenţat din exterior asupra „centurii interne" a Europei.

Această imagine geopolitică a raportului dintre talasocraţie şi telurocraţie apare la începutul erei creştine, după epoca Războaielor

Punice. Ea capătă sens, însă, în perioada când Anglia devine o mare putere maritimă - în secolele XVII - XIX. Epoca marilor descoperiri geografice, începută la finele secolului XV, a atras după sine statornicirea definitivă a talasocraţiei ca organizare planetară independentă, care s-a rupt de Eurasia şi ţărmurile ei şi s-a concentrat în lumea anglo-saxonă (Anglia, America) şi în colonii. „Noua Cartagină" a capitalismului şi industrialismului anglosaxon s-a cristalizat în ceva unitar şi întreg şi de atunci dualismul geopolitic a căpătat forme ideologice şi politice distincte.

Lupta poziţională a Angliei cu puterile continentale - imperiul Austro-Ungar, Germania şi Rusia - a fost subiectul geopolitic al secolelor XVIII - XIX (jumătatea a doua a sec. XX), iar începând cu mijlocul secolului XX bastionul principal al talasocraţiei au devenit SUA.

În timpul războiului rece din anii 1946-1991, străvechiul dualism geopolitic a atins proporţii maxime, talasocraţia s-a identificat cu SUA, iar telurocraţia - cu URSS.

Două tipuri globale de civilizaţie, cultură, meta-ideologie au luat contururi geopolitice desăvârşite, care au rezumat întreaga istorie geopolitică a opoziţiei stihiilor. Totodată, este surprinzător faptul că acestor forme de dualism geopolitic desăvârşit le-a corespuns, la nivel ideologic, două realităţi la fel de sintetice - ideologia marxismului (socialismului) şi ideologia capitalismului liberal.

În cazul de faţă se poate vorbi despre realizarea în practică a două tipuri de „reducţionism": reducţionismul economic s-a redus la compararea ideilor lui Schmitt şi Marx, iar reducţionismul geopolitic s-a redus la împărţirea tuturor sectoarelor planetei în zone aflate sub controlul talasocraţiei (Noua Cartagină - SUA) şi telurocraţiei (Noua Romă - URSS).

Viziunea geopolitică a istoriei reprezintă modelul dezvoltării dualismului planetar la proporţii maxime. Uscatul şi Marea îşi răspândesc opoziţia lor iniţială în toată lumea.

Istoria umană nu este altceva decât expresia acestei lupte şi calea spre absolutizarea ei.

Aceasta este expresia generală a legii principale a geopoliticii - legea dualismului stihiilor (Uscatul împotriva Mării).

3. Teleologia geopolitică

Până în momentul victoriei definitive a SUA în războiul rece, dualismul geopolitic s-a dezvoltat în limitele indicate iniţial - era vorba despre dobândirea de către talasocraţie şi telurocraţie a unui maxim volum spaţial, strategic şi de forţă. În perspectiva creşterii potenţialului nuclear de ambele părţi, unor geopoliticieni pesimişti li se părea catastrofal sfârşitul acestui proces, întrucât, cucerind întreaga planetă, două mari puteri trebuiau, fie să mute opoziţia dincolo de limitele pământului (teoria războaielor stelare), fie să se distrugă reciproc (apocalipsa nucleară).

Dacă pentru această disciplină caracterul procesului geopolitic fundamental - extinderea spaţială maximă a talasocraţiei şi telurocraţiei - este evident, atunci rezultatul lui rămâne sub semnul întrebării. În acest sens nu există nici un fel de determinism.

Prin urmare, teleologia geopolitică, adică interpretarea scopului istoriei în termeni geopolitici, ajunge doar până la momentul globalizării dualismului şi aici se opreşte.

Dar, cu toate acestea, din momentul ce se poate constata victoria unuia din cele două sisteme, a talasocraţiei, pot fi separate, la nivel pur teoretic, câteva versiuni ipotetice de dezvoltare a evenimentelor.

Varianta 1. Victoria talasocraţiei anulează în întregime civilizaţia telurocraţiei. Pe planetă se stabileşte o ordine liberal-democratică omogenă. Talasocraţia absolutizează arhetipul său şi devine singurul sistem de organizare a vieţii umane. Această variantă are două priorităţi: în primul rând că nu este contradictorie din punct de vedere logic, fiindcă ea poate observa încheierea legitimă a cursului unidirecţional (în întregime) a istoriei geopolitice - de la dominaţia totală a Uscatului (lumea tradiţională) la dominaţia totală a Mării (lumea contemporană); iar în al doilea rând, aceasta se întâmplă în realitate.

Varianta 2. Victoria talasocraţiei încheie ciclul opoziţiei dintre două civilizaţii, dar nu răspândeşte modelul său în lumea întreagă, ci încheie pur şi simplu istoria geopolitică, anulând problematica ei. Aşa cum teoriile societăţii postindustriale demonstrează eliminarea din această societate a contradicţiilor de bază ale economiei politice clasice (şi ale marxismului), la fel şi unele teorii mondialiste confirmă că în lumea viitoare opoziţia dintre Uscat şi Mare va fi eliminată în general. Este tot „sfârşitul istoriei", însă dezvoltarea ulterioară

a evenimentelor nu se supune unei asemenea analize severe, ca în cazul primei variante.

Amândouă analizele examinează înfrângerea telurocraţiei ca pe un fapt ireversibil şi împlinit. Următoarele două variante au o altă atitudine faţă de această înfrângere.

Varianta 3. Înfrângerea telurocraţiei este un fenomen temporar. Eurasia va reveni într-o nouă formă la misiunea sa continentală. Totodată, se vor lua în considerare factorii geopolitici care au adus forţele continentale la o catastrofă (noul bloc continental va avea hotarele maritime la Sud şi la Vest, adică se va înfăptui „doctrina Monroe, pentru Eurasia"). În cazul acesta, lumea se va întoarce din nou la bipolaritate, însă de o altă calitate şi la un alt nivel.

Varianta 4 (este o dezvoltare a celei precedente). În această nouă opoziţie învinge telurocraţia. Ea se străduieşte să răspândească pe întreaga planetă propriul model de civilizaţie şi să „încheie istoria" după bunul său plac. Lumea întreagă se va transforma, din punct de vedere tipologic, în Uscat şi va domni pretutindeni „ideocraţia". Anticiparea unui asemenea sfârşit au fost ideile despre „Revoluţia Mondială" şi dominaţia planetară a celui de-al Treilea Reich.

Fiindcă în vremea noastră rolul factorului subiectiv şi raţional în dezvoltarea proceselor istorice este mai mare ca niciodată, aceste patru variante trebuie examinate nu pur şi simplu ca o constatare abstractă a unei dezvoltări posibile a procesului geopolitic, dar şi ca poziţii geopolitice active care pot să devină călăuză în acţiuni de proporţii globale.

În cazul de faţă, însă, geopolitica nu poate să propună nici un fel de versiuni deterministe. Totul se reduce doar la un ansamblu de posibilităţi, a căror realizare va depinde de o mulţime de factori care nu mai încap în limitele analizei geopolitice pure.

4. Rimland-ul şi "zonele-frontieră"

Întreaga metodologie a cercetării geopolitice este fondată pe aplicarea, la categorii locale, a principiilor dualismului geopolitic global dintre Uscat şi Mare. Evident, modelul planetar rămâne principal şi fundamental în analiza oricărei situaţii. Raporturile caracteristice, pentru întregul tablou, se repetă şi la nivel particular.

După evidenţierea celor două principii de bază ale talasocraţiei şi telurocraţiei, rimland, „zona de ţărm", este

următorul principiu de cea mai mare importanţă. Aceasta este categoria cheie care stă la baza cercetării geopolitice.

Rimland-ul reprezintă un spaţiu integrant care are posibilitatea de a fi un fragment, fie al talasocraţiei, fie al telurocraţiei. Aceasta este o regiune extrem de complicată şi de bogată din punct de vedere cultural. Influenţa stihiei mării, a Apei, provoacă în „zona de ţărm" o dezvoltare activă şi dinamică.

Masa continentală exercită presiune, forţând structuralizarea energiei. Pe de o parte, rimland trece în Insulă şi Corabie. Pe de altă parte - în Imperiu şi Casă.

Rimland-ul nu se reduce, totuşi, doar la un mediu intermediar şi tranzitoriu în care se desfăşoară opoziţia dintre două impulsuri. Este o realitate foarte complicată, care are o logică independentă şi care influenţează, într-o mare măsură, atât talasocraţia, cât şi telurocraţia. Nu este un obiect al istoriei, ci subiectul lui activ. Lupta talasocraţiei şi a telurocraţiei pentru rimland nu este rivalitatea pentru posedarea unei simple poziţii strategice. Rimland-ul posedă o soartă proprie şi o voinţă istorică proprie, care nu poate, totuşi, să se rezolve în afara dualismului geopolitic de bază. Rimland-ul este liber, într-o măsură semnificativă, în alegere, dar nu este liber în structura alegerii, fiindcă cu excepţia căii talasocratice sau telurocratice a treia cale pentru el nu există.

În legătură cu această calitate, „centura internă" se identifică deseori cu arealul de răspândire a civilizaţiei umane. În adâncul continentului domneşte conservatorismul, iar dincolo de limitele lui - provocarea haosului mişcător.

„Zonele de ţărm", prin însăşi poziţia lor, sunt puse în faţa necesităţii de a da răspuns la problema propusă de geografie.

Rimland-ul este o zonă de frontieră, un brâu, o fâşie. Cu toate acestea este o frontieră. Această îmbinare duce la determinarea geopolitică a frontierei.

Pornind de la modelul iniţial în care graniţa primară sau arhetipul tuturor graniţelor este noţiunea istorico-geografică şi culturală concretă de rimland, geopolitica dă altă interpretare acestui termen, care înseamnă altceva decât ceea ce se înţelege prin graniţele dintre state.

Volumul spaţial al zonelor de ţărm este dat de interpretările celor din exterior cu privire la continent, „în numele străinilor maritimi". Ţărmul este o fâşie care se întinde

în adâncul uscatului, tocmai pentru „forţele mării". Pentru continent, ţărmul este, dimpotrivă, o limită, o linie.

Frontiera ca linie (aşa este înţeleasă ea în dreptul internaţional) este rudimentul „jurisprudenţei de uscat", moştenit de dreptul contemporan din tradiţiile străvechi. Este o părere strict de uscat.

Părerea maritimă internă cu privire la continent vede teritoriile de ţărm ca pe nişte potenţiale colonii, ca pe nişte fâşii de pământ care pot fi rupte de restul masei continentale, transformate în bază, în spaţiu strategic. Totodată, zona de ţărm nu devine niciodată „a sa" până la capăt, în caz de necesitate se poate să te urci pe corabie şi să pleci în patrie, pe „insulă". Ţărmul devine fâşie tocmai pe seama faptului că pentru străinii de pe mare nu este lipsită de pericol pătrunderea în interiorul continentului, chgiar şi la o distanţă determinată.

Deoarece geopolitica întruneşte ambele păreri cu privire la spaţiu - maritimă şi de uscat - rimland-ul este conceput de către ea ca o realitate specială, ca o graniţă-fâşie, totodată volumul ei calitativ depinzând de impulsul dominant în sectorul dat - cel de uscat sau cel maritim. Ţărmurile oceanice gigantice şi pe deplin navigabile ale Indiei şi Chinei sunt esenţa liniei, a fâşiei de volum mediu. Culturile corespunzătoare sunt de orientare terestră şi volumul fâşiilor riverane gravitează spre zero, spre a deveni, pur şi simplu, capătul continentului. În Europa şi în Mediterană în special, zonele de litoral sunt nişte fâşii largi care pătrund departe în adâncul continentului. Volumul lor este maxim. În amândouă cazurile este vorba despre frontiera geopolitică. Prin urmare această categorie este schimbătoare şi variază, în funcţie de situaţii, de la linie la fâşie.

Geopolitica proiectează un asemenea mod de abordare şi la analiza unor probleme mai speciale cu privire la frontiere. Ea examinează frontierele dintre state ca pe nişte „zone cu volum variabil". Extinderea sau micşorarea acestui volum depinde de dinamica continentală generală. În funcţie de această dinamică, zonele îşi schimbă forma şi traiectoria în limitele date. În noţiunea de „frontieră geopolitică" pot să încapă state întregi. De exemplu, ideea engleză de „cordon sanitar" dintre Rusia şi Germania presupunea crearea zonei „nimănui" (semicolonială şi orientată spre Anglia), alcătuită din statele baltice şi ale Europei de Est. Politica continentalistă

a Rusiei şi Germaniei gravita, dimpotrivă, spre transformarea acestei zone în linie

(Brest - Litovsk, Rapalo, pactul Ribentrop-Molotov). Talasocraţii - atlantişti - se străduiau s-o extindă la maximum, creând astfel „statele tampon" (etats-tampons) artificiale.

Totodată, talasocraţia, formată şi desăvârşită (Anglia, SUA), aplică în cazul de faţă un standard dublu: talasocraţii se străduiesc să reducă la linie frontierele propriilor Insule, iar zonele de ţărm ale Eurasiei să fie extinse la maximum. Pentru geopolitica continentalistă este logică folosirea în sens invers a unui principiu similar: frontierele Eurasiei - linii, frontierele Americii - fâşii.

Analogia cu rimland-ul istoric ca „leagăn al civilizaţiei" demonstrează importanţa extraordinară a „zonelor-frontieră" chiar şi în cazuri mai speciale. Scutite de necesitatea de a purta povara încărcăturii geografice a istoriei, „zonele-frontieră" îşi îndreaptă, la tot pasul, energia lor spre sferele cultural-intelectuale. Folosirea iscusită a acestui potenţial geopolitic „uşor" reprezintă arta strategiei geopolitice a părţilor aflate în conflict.

Se înţelege că „forţele maritime" au stăpânit această oportunitate cu desăvârşire, fiindcă întotdeauna se bazau pe principiul de a trage foloase la maximum şi cât mai repede, din teritoriile colonizate. Aceasta îi deosebea de cuceritorii de uscat care, imediat după cotropirea teritoriului, îl considerau al lor şi prin urmare, nu se prea grăbeau să stoarcă din el tot ce se putea.

5. Geopolitica în calitate de destin

Legile geopoliticii sunt extrem de utile în analiza istoriei politice, a istoriei diplomaţiei şi planificării strategice. Această ştiinţă are o mulţime de interferenţe cu sociologia, politologia, etnologia, strategia militară, diplomaţia, istoria religiilor etc. Indirect, dar uneori foarte evident, ea este într-atât de legată şi de economie, încât unii geopoliticieni propuneau să fondeze o nouă ştiinţă - geoeconomia. În orice caz, în unele aspecte ale metodei geopolitice apelul la realităţile economice este necesar.

În momentul de faţă, când toate ştiinţele tind spre sinteză, fuziune, spre crearea unor noi macrodiscipline interştiinţifice şi a modelelor multidimensionale, geopolitica îşi descoperă importanţa sa atât pentru cercetările pur teoretice, cât şi

pentru măsurile practice în dirijarea complicatelor procese civilizatoare la scară planetară sau la scara unor state aparte sau blocuri de state. Aceasta este o ştiinţă a viitorului. Bazele ei vor fi studiate, în viitorul apropiat, nu numai în instituţii superioare de învăţământ speciale, în academii, ci şi în şcolile de rând. Cu ajutorul analizei geopolitice pot fi înţelese uşor epoci întregi ale dezvoltării istorice a ţărilor şi popoarelor. În timpul extinderii zonelor informaţionale, caracteristică vremurilor noastre, apariţia unor metodologii reducţioniste, simple şi convingătoare, este inevitabilă, fiindcă, în caz contrar, omul riscă să piardă, definitiv, orice orientare în haosul multilateral şi multidimensional al torentului de cunoştinţe diverse.

Geopolitica este sprijinul de nepreţuit în problemele învăţământului.

Ea este structurată în aşa mod, încât la o nouă etapă de dezvoltare a şcolii, ar putea să devină disciplina axială.

Totodată, este tot mai evident rolul geopoliticii în sfera socială. Nivelul dezvoltării informaţiei, antrenarea activă a omului simplu în evenimentele care se desfăşoară pe întregul continent, „mondializarea" mass-media, scot pe primul plan gândirea spaţială în termeni geopolitici, care ajută la „trierea" popoarelor, statelor, regimurilor şi religiilor pe o scară unică simplificată, pentru ca sensul celor mai elementare noutăţi tele sau radio să fie înţeles măcar aproximativ. Dacă vor aplica cea mai simplă reţea geopolitică de coordonate - heartland, rimland, World Island - la orice comunicare referitoare la evenimente internaţionale, apare dintrodată un anumit model, clar, de interpretare, care nu necesită cunoştinţe suplimentare de specialitate.

Având un asemenea mod de abordare, „Extinderea NATO spre Răsărit" înseamnă „creşterea în volum a rimland-ului în favoarea talasocraţiei"; „tratatul dintre Germania şi Franţa referitor la crearea unor forţe militare speciale, pur europene" este „un pas spre crearea construcţiei telurocratice continentale"; „conflictul dintre Irak şi Kuweit înseamnă tendinţa statului continental de a nimici structura talasocrată artificială care împiedică controlul direct asupra zonei de ţărm" etc.

Şi în sfârşit, despre influenţa metodologiei geopolitice asupra politicii interne şi externe. Dacă sensul geopolitic al unor anumite acţiuni ale partidelor şi mişcărilor politice, dar şi

al structurilor puterii va fi evident, este uşor să le corelezi cu sistemul intereselor globale şi prin urmare, să descifrezi scopurile lor care ajung foarte departe. De exemplu, integrarea Rusiei cu ţările europene (în special cu Germania) este un pas al forţelor telurocrate (al eurasiaţilor) - de aici poate fi prognozată, în mod automat, accentuarea tendinţelor „ideocrate" („socialiste") din interiorul Rusiei, de pildă. Dimpotrivă, apropierea Moscovei de Washington înseamnă supunere faţă de linia talasocrată, care va duce, inevitabil, la accentuarea poziţiei „târgoveţilor" etc. De asemenea, în lumina legităţilor geopoliticii interne pot fi lesne interpretate procesele politice interne, cum ar fi separatismul popoarelor din interiorul Rusiei sau acordurile bilaterale sau multilaterale ale diferitelor structuri administrative şi regiuni între ele. Fiecare eveniment capătă un sens exact. Acest sens geopolitic nu poate fi considerat ca ultimo ratio al evenimentului, dar, în orice caz, el este întotdeauna expresiv şi folositor, în cel mai înalt grad, pentru analiză şi prognozare.

Lipsa, în ziua de astăzi, a oricărui material didactic pe această temă ne-a îndemnat să scriem şi să alcătuim această carte ce reprezintă o introducere în disciplina geopoliticii ca ştiinţă.

PARTEA I: PĂRINŢII FONDATORI AI GEOPOLITICII

Capitol Friedrich Ratzel - Statele ca organisme spaţiale

1.1.1. Învăţământul: „şcoala organicistă"germană

Friedrich Ratzel (1844-1904) poate fi considerat „părintele" geopoliticii, deşi n-a folosit acest termen în opera sa. El a scris despre „geografia politică". Lucrarea sa principală, care a văzut lumina tiparului în anul 1897, chiar aşa se şi numeşte - „Politische Geographie"

Ratzel a absolvit Universitatea Politehnică din Karlsruhe, unde a audiat cursuri de geologie, paleontologie şi zoologie. Studiile şi le-a încheiat la Heidelberg, devenind discipolul profesorului Ernst Haeckel (care a folosit pentru prima dată termenul „ecologie"). Concepţia despre lume a lui Ratzel s-a fondat pe evoluţionism şi darwinism şi a fost nuanţată de interesul pronunţat pentru biologie.

Ratzel participă ca voluntar în războiul din anul 1870 şi primeşte Crucea de Fier pentru vitejie. În politică el devine, treptat, un naţionalist convins, iar în 1890 intră în „Liga Pangermană" a lui Karl Peters. Călătoreşte mult prin Europa şi America şi îşi completează preocupările sale ştiinţifice cu cercetări în etnologie. El devine profesor de geografie la Institutul Tehnic din München, iar în 1886 trece la o catedră similară din Leipzig.

În anul 1876, Ratzel îşi susţine teza despre „Emigraţia în China", iar în anul 1882 apare, la Stuttgart, lucrarea sa de referinţă „Antropogeografia" („Antropogeographie") în care îşi formulează ideile fundamentale: legătura evoluţiei popoarelor şi demografiei cu datele geografice, influenţa reliefului locului asupra devenirii culturale şi politice a popoarelor etc.

Cartea sa fundamentală este, însă, „Geografia politică"

1.1.2. Statele ca organisme vii

În această lucrare, Ratzel demonstrează că pământul este o realitate obiectivă fundamentală invariabilă, în jurul căreia se învârt interesele popoarelor. Mişcarea istorică este determinată de sol şi teritoriu. În continuare urmează concluzia evoluţionistă, potrivit căreia „statul este un organism viu", însă un organism „înrădăcinat în sol". Statul se formează din relieful teritorial şi dimensiunile acestuia, precum şi din internalizarea spirituală a acestora de către popor. În felul acesta, în stat se reflectă atât realitatea geografică obiectivă, cât şi interpretarea subiectivă a acestei realităţi de către întreaga naţiune, exprimată în politică. Ratzel consideră că este „normal" acel stat care îmbină în modul cel mai organic parametrii geografici, demografici şi etnoculturali ai naţiunii. El scrie:

„La toate etapele de dezvoltare statele sunt examinate ca organisme care păstrează din necesitate legătura cu pământul lor şi de aceea trebuie studiate din punct de vedere geografic. După cum demonstrează etnografia şi istoria, statele se dezvoltă pe o bază spaţială, unindu-se şi contopindu-se tot mai mult şi mai mult cu ea, extrăgând din ea tot mai multă energie. În felul acesta statele se dovedesc a fi nişte fenomene spaţiale, dirijate şi animate de acest spaţiu; iar datoria geografiei este să le descrie, să le compare şi să le aprecieze. Statele se includ

într-o serie de fenomene de expansiune a Vieţii, fiind punctul suprem al acestor fenomene" („Geografia politică"[1])

Din această abordare „organicistă" se vede clar că expansiunea spaţială a statului este interpretată de către Ratzel ca un proces viu, firesc, similar creşterii organismelor vii.

Abordarea „organicistă" a lui Ratzel se resimte şi în atitudinea faţă de spaţiul însuşi (Raum). Acest „spaţiu" trece dintr-o categorie materială cantitativă într-o nouă calitate, devenind o „sferă vitală", un „spaţiu vital" (Lebensraum), un anumit „mediu geobiologic". De aici rezultă alţi doi termeni importanţi a lui Ratzel „sens spaţial" (Raumsinn) şi „energia vitală" (Lebensenergie).

Aceşti termeni sunt foarte apropiaţi unul de celălalt şi desemnează o anumită calitate, specifică sistemelor geografice şi care determină prezentarea lor politică în istoria popoarelor şi statelor.

Aceste teze constituie principiile fundamentale ale geopoliticii în forma în care ea va fi dezvoltată, puţin mai târziu, de către discipolii lui Ratzel. Mai mult decât atât, atitudinea faţă de stat, asemănătoare cu aceea pe care o avem faţă de un „organism spaţial viu, înrădăcinat în pământ", este ideea principală şi axa metodei sale geopolitice. O asemenea abordare este orientată spre cercetarea sintetică a întregului complex de fenomene, independent de faptul dacă acestea aparţin societăţii omeneşti sau nu. Spaţiul ca expresie concretă a naturii, a mediului înconjurător, este examinat ca un organism viu, neîntrerupt, al etnosului care populează acest spaţiu. Structura materialului dictează proporţiile finale ale operei de artă.

În acest sens, Ratzel este discipolul nemijlocit al întregii şcoli germane de sociologie „organicistă", al cărei reprezentant strălucit a fost Ferdinand Tennis.

I.1.3. Raum - organizarea politică a pământului

Din fragmentul pe care îl citǎm din „Geografia politică" rezultă viziunea lui Ratzel asupra corelaţiei dintre etnos şi spaţiu:

„Statul se formează ca organism legat de o anumită parte a suprafeţei pământului, iar caracteristicile lui se dezvoltă din

---

[1] Friedrich Ratzel: „Politische Geographie", 1987, „Einleitung".

caracteristicile poporului şi ale pământului. Caracteristicile cele mai importante sunt: dimensiunile, aşezarea şi frontierele. Urmează tipurile de sol împreună cu vegetaţia, irigaţia şi în sfârşit, raporturile cu toate celelalte conglomerate ale suprafeţei pământului; şi în primul rând, cu mările şi pământurile învecinate nepopulate care, la prima vedere, nu prezintă un interes politic deosebit. Totalitatea acestor caracteristici formează ţara (das Land). Când este vorba, însă, despre „ţara noastră", la aceasta se adaugă tot ce a creat omul şi toate amintirile legate de pământ. Aşadar, de la început, noţiunea pur geografică se transformă într-o legătură spirituală şi emoţională a locuitorilor ţării şi a istoriei lor.

Statul este un organism nu numai datorită faptului că el articulează viaţa poporului pe un sol stabil, dar şi pentru că această legătură se întăreşte reciproc, devenind ceva unitar, de neconceput fără una dintre cele două componente. Spaţiul nelocuit, incapabil să hrănească Statul, este un câmp istoric nevalorificat. Dimpotrivă, spaţiile locuite contribuie la dezvoltarea statului, în special dacă acest spaţiu este înconjurat de frontiere naturale. Dacă poporul se simte firesc pe teritoriul său, va reproduce unele şi aceleaşi caracteristici care, provenind din sol, vor fi incluse în el"[2]

I.1.4. Legea expansiunii

Atitudinea faţă de stat, asemănătoare cu cea manifestată faţă de un organism viu, presupunea renunţarea la concepţia „inviolabilităţii frontierelor". Statul se naşte, creşte, moare la fel ca o fiinţă vie. Prin urmare, extinderea şi comprimarea lui spaţială sunt procese fireşti, legate de ciclul său vital intern. Ratzel a evidenţiat în cartea sa „Despre legile creşterii spaţiale a Statelor" (1901) şapte legi ale expansiunii:

1. Întinderea Statelor se măreşte pe măsura dezvoltării culturii lor;
2. Creşterea spaţială a Statului este însoţită de alte manifestări ale dezvoltării sale: în sferele ideologiei, producţiei, activităţii comerciale, a unei puternice „emanaţii atractive", a prozelitismului;
3. Statul se măreşte înghiţind şi absorbind unităţile politice de mai mică importanţă;

---

[2] Ibidem.

4. Frontiera este un organ situat la periferia Statului (perceput ca organism);

5. Înfăptuind expansiunea sa spaţială, Statul se străduie să cuprindă cele mai importante regiuni pentru dezvoltarea sa: ţărmuri, bazine, râuri, văi şi în general toate teritoriile bogate;

6. Impulsul primar al expansiunii vine din exterior, fiindcă Statul este provocat la extindere de către statele (sau teritoriile) vecine cu o civilizaţie inferioară;

7. Tendinţa generală spre asimilare sau absorbire a naţiunilor mult mai slabe îndeamnă la o şi mai mare extindere, în mişcare, a teritoriilor, această tendinţă alimentându-se pe ea însăşi[3]. Nu este de mirare că mulţi critici i-au imputat lui Ratzel faptul că a scris „Catehism pentru imperialişti". Totodată, însuşi Ratzel nu se străduia să justifice cu orice preţ imperialismul german, deşi nu ascundea că avea păreri naţionaliste. Pentru el era important să creeze un instrument conceptual necesar în interpretarea adecvată a istoriei statelor şi popoarelor în raportul lor cu spaţiul. În realitate, el se străduia să trezească „Raumsinn" („sentimentul spaţiului") la conducătorii Germaniei, pentru care datele geografice ale ştiinţei academice seci erau, de cele mai multe ori, o pură abstracţie.

I.1.5. Weltmacht şi marea

O influenţă considerabilă asupra lui Ratzel a avut cunoaşterea Americii de Nord, pe care a studiat-o foarte bine şi căreia i-a dedicat două cărţi: „Hărţile oraşelor şi civilizaţiilor nord americane" (1874) şi „Statele Unite ale Americii de Nord" (1878-1880). El a observat că „sentimentul spaţiului" la americani este dezvoltat în cel mai înalt grad, aceştia fiind puşi în faţa sarcinii de a valorifica spaţiile „pustii", având în spate o considerabilă experienţă „politico-geografică" a istoriei europene. Prin urmare, americanii au îndeplinit, în mod inteligent, ceea ce Lumea Veche a înţeles intuitiv şi treptat. Aşadar, la Ratzel întâlnim primele formulări ale unei alte concepţii geopolitice - concepţia „puterii mondiale" (Weltmacht). Ratzel a observat că statele mari au, în dezvoltarea lor, o tendinţă spre expansiunea geografică maximă, care ajunge, treptat, la nivel planetar.

---

[3] Friedrich Ratzel „Ueber die Gesetze des raeumlicher Wachstum der Staaten", 1901.

Prin urmare, dezvoltarea geografică trebuie să ajungă, mai devreme sau mai târziu, la faza sa continentală.

Aplicând acest principiu, dedus din experienţa americană de unificare politică şi strategică a spaţiilor continentale, la Germania, Ratzel i-a prezis soarta de putere continentală. El a prevăzut şi o altă temă extrem de importantă a geopoliticii - importanţa mării în dezvoltarea civilizaţiei. În cartea sa „Marea, izvorul puterii popoarelor" (1900)[4] el a arătat necesitatea fiecărui stat puternic de a-şi dezvolta în mod special forţele sale maritime militare, fiindcă aşa cere dimensiunea planetară a unei expansiuni depline. Ceea ce unele popoare şi state (Anglia, Spania, Olanda, etc.) realizau în mod spontan, puterile terestre (Ratzel avea în vedere Germania) trebuie s-o facă în mod conştient, dezvoltarea flotei fiind o condiţie necesară pentru apropierea de statutul de „putere mondială" (Weltmacht).

Marea şi „puterea mondială" sunt deja unite la Ratzel, deşi abia la geopoliticienii de mai târziu (Mahan, Mackinder, Haushofer, îndeosebi Schmitt) această temă capătă desăvârşire şi centralitate.

Lucrările lui Ratzel sunt o bază necesară pentru toate cercetările geopolitice. În lucrările lui se găsesc, de fapt, deşi la un mod foarte restrâns, toate tezele principale ce vor sta la baza acestei ştiinţe. Suedezul Kjellen şi germanul Haushofer şi-au fondat concepţiile lor având la bază cărţile lui Ratzel. Ideile lui au fost luate în considerare de francezul Vidal de la Blache, englezul Mackinder, americanul Mahan şi eurasiaticii ruşi (P. Savitchi, L. Gumiliov etc.)

Trebuie remarcat faptul că simpatiile politice ale lui Ratzel nu sunt întâmplătoare. De regulă, toţi geopoliticienii au fost marcaţi de un sentiment naţional foarte pronunţat, independent de faptul dacă acesta era exprimat în forme democratice (geopoliticienii anglo-saxoni Mackinder, Mahan) sau „ideocratice" (Haushofer, Schmitt, eurasiaticii).

Capitol I.2. Rudolf Kjellen şi Friedrich Naumann - „Europa Centrală"

1.2.1. Definiţia noii ştiinţe

---

[4] Friedrich Ratzel „Das Meer als Quelle der Voelkergroesse", 1900.

Suedezul Rudolf Kjellen (1864-1922) a fost cel dintâi care a folosit noţiunea de „geopolitică".

Kjellen a fost profesor de istorie şi ştiinţe politice la universităţile din Upsala şi Göteborg. Totodată s-a implicat activ în politică, a fost membru al parlamentului, distingându-se printr-o pronunţată orientare germanofilă. Kjellen n-a fost un geograf profesionist şi aprecia geopolitica, a cărei baze le-a pus inspirându-se din lucrările lui Ratzel (pe care l-a considerat profesorul său), considerând-o parte a politologiei.

Kjellen a definit geopolitica în felul următor:

„Este ştiinţa despre Stat ca organism geografic, întruchipat în spaţiu"[5].

Pe lângă „geopolitică", Kjellen a mai propus patru neologisme care, după părerea sa, trebuiau să formeze secţiunile principale ale ştiinţei politice:

• ecopolitica („studierea Statului ca forţă economică");

• demopolitica („cercetarea impulsurilor dinamice, transmise statului de către popor" - analogie cu „Antropogeografia" lui Ratzel);

• sociopolitica („studierea aspectului social al Statului");

• cratopolitica („studierea formelor de guvernare şi de putere în corelaţie cu problemele dreptului şi factorilor social-economici")[6]. Toate aceste discipline, pe care Kjellen le-a dezvoltat paralel cu geopolitica, n-au fost recunoscute pe larg, în timp ce termenul de „geopolitică" s-a înrădăcinat cu fermitate în cele mai diverse cercuri.

1.2.2. Statul ca formă de viaţă şi interesele Germaniei

În lucrarea sa fundamentală „Statul ca formă de viaţă" (1916)[7] Kjellen a dezvoltat postulatele expuse în lucrarea lui Ratzel. La fel ca Ratzel, Kjellen se considera discipolul „organicismului" german care respingea abordarea mecanicistă a statului şi a societăţii. Renunţarea la divizarea strictă a obiectelor de studiu în „obiecte neanimate" (fond) şi „subiecte umane" (activişti) este trăsătura distinctivă a majorităţii geopoliticienilor. Este semnificativă, în acest sens, însăşi denumirea lucrării fundamentale a lui Kjellen.

---

[5] Rudolf Kjellen „Die Staat als Lebensform", 1916.

[6] Ibidem.

[7] Ibidem.

Kjellen a dezvoltat principiile geopolitice ale lui Ratzel referitor la o situaţie istorică concretă din Europa contemporană lui.

El a reuşit să dea o finalitate logică ideilor lui Ratzel despre „statul continental", referindu-se la Germania şi a demonstrat că, în contextul Europei, Germania este acel spaţiu care are un dinamism axial şi care e chemat să structureze în jurul său celelalte puteri europene. Kjellen a interpretat primul război mondial ca pe un conflict geopolitic firesc, apărut între expansiunea dinamică a Germaniei („ţările Axei") şi statele europene (şi neeuropene) periferice (Antanta), care îi opuneau rezistenţă. Diferenţa în dinamica geopolitică a creşterii - descendentă pentru Franţa şi Anglia şi ascendentă pentru Germania - au determinat aşezarea de bază a forţelor. Totodată, din punctul lui de vedere, identificarea geopolitică a Germaniei cu Europa este inevitabilă şi imperioasă, în pofida înfrângerii temporare în primul război mondial.

Kjellen a întărit maxima geopolitică trasată de Ratzel - interesele Germaniei (=interesele Europei) sunt contrare intereselor puterilor vest-europene (în special ale Franţei şi Angliei). Germania este, însă, un stat „tânăr" iar germanii - un „un popor tânăr" (Ideea „popoarelor tinere", aşa erau consideraţi ruşii şi nemţii, îşi are originea la F. Dostoievski, pe care Kjellen nu odată îl citează).

Nemţii „tineri", entuziasmaţi de „spaţiul Europei Centrale", trebuie să înainteze spre un stat continental de proporţii planetare, pe seama teritoriilor controlate de „popoarele vechi" - francezii şi englezii. Totodată Kjellen considera că aspectul ideologic al opoziţiei geopolitice este de ordin secundar.

I.2.3. Spre concepţia Europei Centrale

Deşi era suedez şi insista asupra apropierii politicii suedeze de cea germană, ideile geopolitice ale lui Kjellen despre importanţa integrării independente a spaţiului german coincid întocmai cu teoria „Europei Centrale" (Mitteleuropa), dezvoltată de Friedrich Naumann.

În cartea sa „Mitteleuropa" (1915)[8] Naumann a stabilit diagnoza geopolitică, identică cu concepţia lui Rudolf Kjellen. Din punctul lui de vedere, pentru a menţine concurenţa cu

[8] Friedrich Naumann, Mitteleuropa", 1915.

formaţiunile geopolitice organizate, cum ar fi Anglia (şi coloniile ei), SUA şi Rusia, popoarele care populează Europa Centrală trebuie să se unească şi să organizeze un nou spaţiu politico-economic integrat. Axa acestui spaţiu vor fi, bineînţeles, nemţii.

Spre deosebire de proiectele exclusiv „pangermane", Mitteleuropa nu era naţională, ci o noţiune strict geopolitică în care se acorda o atenţie deosebită nu unităţii etnice, ci comunităţii de soartă geografică. Proiectul lui Naumann avea în vedere integrarea Germaniei, Austriei, a statelor dunărene şi într-o perspectivă îndepărtată, a Franţei.

Proiectul geopolitic era confirmat şi de paralele culturale. Însăşi Germania, ca formaţiune organică, s-a identificat cu noţiunea spirituală „Mittellage", „aşezare de mijloc", formulată încă în 1818 de către Arndt: „Dumnezeu ne-a aşezat în Centrul Europei; noi (nemţii) suntem inima părţii noastre de lume".

Ideile „continentale" ale lui Ratzel au căpătat treptat, cu ajutorul lui Kjellen şi Naumann, trăsături evidente.

Capitol I.3. Halford Mackinder - „Axa geografică a istoriei"

1.3.1. Savantul şi politicianul

Halford Mackinder (1861 - 1947) este o figură proeminentă printre geopoliticieni.

Având studii geografice, Mackinder este profesor la Oxford, începând cu anul 1887, până când este numit director al Şcolii Economice din Londra. Din anul 1910 şi până în anul 1922 a fost membru al Camerei Comunelor, iar în intervalul (1919 - 1920) - trimisul britanic în Rusia de Sud.

Mackinder este cunoscut prin poziţia sa în lumea politică engleză, având o influenţă destul de semnificativă asupra orientărilor ei internaţionale, lui aparţinându-i şi schema cea mai îndrăzneaţă şi mai revoluţionară a interpretării politice a istoriei lumii.

Pe exemplul lui Mackinder se vede cel mai bine paradoxul tipic, specific geopoliticii ca disciplină. Deşi ocupa un loc de frunte nu numai în politică, dar şi în mediul ştiinţific, ideile lui Mackinder n-au fost acceptate de asociaţia ştiinţifică de profil.

Chiar şi faptul că aproape o jumătate de secol el a participat activ şi cu succes, la crearea strategiei engleze în problemele internaţionale, pe baza interpretării sale politice şi

geografice a istoriei lumii, n-a putut, totuşi, să-i determine pe sceptici să recunoască valoarea şi eficacitatea geopoliticii ca disciplină.

1.3.2. Axa geografică a istoriei

Prima şi cea mai strălucită cuvântare a lui Mackinder a fost referatul său „Axa geografică a istoriei"[9], publicat în 1904 în „Revista geografică". În acest referat el a formulat fondul viziunii sale asupra istoriei şi geografiei, dezvoltată în lucrările de mai târziu. Acest text al lui Mackinder poate fi considerat textul geopolitic principal în istoria acestei discipline, fiindcă aici el nu numai că face o generalizare a liniilor precedente de dezvoltare a „geografiei politice", dar formulează legea principală a acestei ştiinţe.

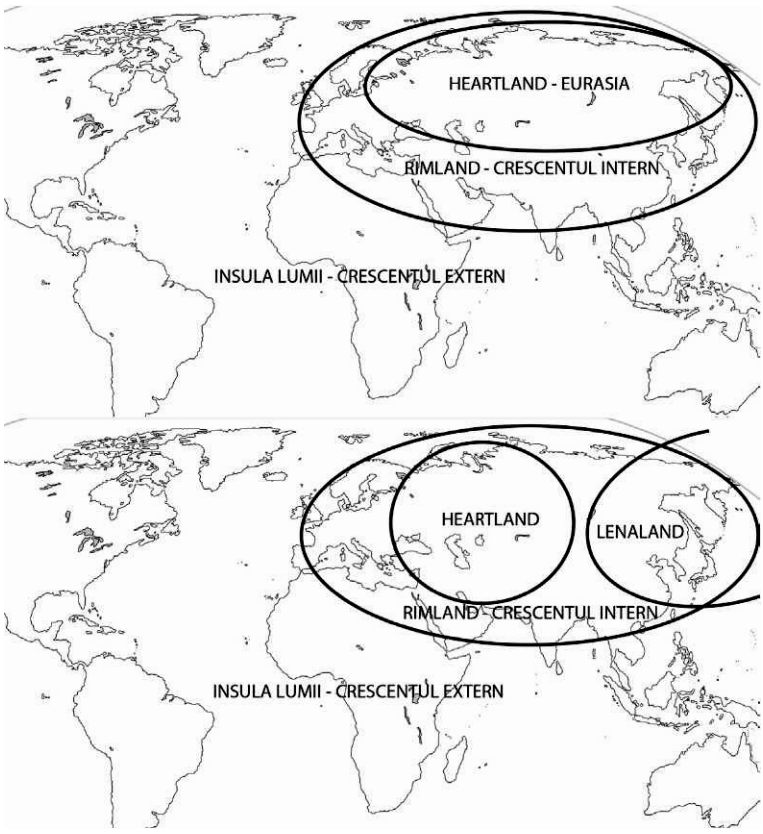

Două versiuni ale diviziei geopolitice Heartland-ului:

1. De bază. Prima oară utilizată de Mackinder în 1905 („Axa geografică a istoriei").

---

[9] Halford Mackinder „Geographical Pivot of History" in „Geographical Journal", 1904. „Elementî Evvaziiskoe ohozrenie", 1996, Nr. 7, pag. 26 - 31.

2. Revizuită. A fost propusă în 1943 în articolul „The round world and the winning of the peace", Foreign Affairs, numărul 21. Diferenţa constă în problema Lenaland-ului, teritoriile siberiene situate la est de râul Enisei.

Mackinder susţine că, pentru Stat, cea mai avantajoasă poziţie geografică ar fi cea de mijloc, centrală. Centralitatea este o noţiune relativă, care poate varia în fiecare context geografic concret. Din punct de vedere planetar, însă, în centrul lumii se află continentul Eurasiatic, iar în centrul lui - „inima lumii" sau „heartland". Heartland este concentrarea de mase continentale ale Eurasiei. Acesta este cel mai favorabil cap de pod geografic pentru controlul asupra întregii lumi.

Într-un context mai general, Heartland este teritoriul cheie - în limitele Insulei Mondiale (World Island). Mackinder include în Insula Mondială trei continente - Asia, Africa şi Europa.

Mackinder ierarhizează în felul acesta spaţiul planetar prin intermediul unui sistem de cercuri concentrice. În centru se află „axa geografică a istoriei" sau „arealul axial" (pivot area). Aceasta este o noţiune geopolitică identificată geografic de Rusia. Aceeaşi realitate „axială" se numeşte heartland, „pământul median".

Urmează „centura internă sau periferică (inner or marginal crescent)". Aceasta este zona care coincide cu spaţiile de litoral ale continentului eurasiatic. După Mackinder, „centura internă" reprezintă zona cu cea mai intensivă dezvoltare a civilizaţiei. Aceasta corespunde ipotezei istorice conform căreia civilizaţia a apărut iniţial pe malurile râurilor sau mărilor, aşa numita „teorie potamică". Trebuie menţionat faptul că ultima teorie este momentul fundamental al tuturor construcţiilor geopolitice. Întretăierea spaţiului acvatic şi terestru este factorul cheie al istoriei popoarelor şi statelor. Această temă va fi dezvoltată de Schmitt şi Spykman în special, însă Mackinder a fost primul care a dedus această formulă geopolitică.

Urmează un cerc mult mai exterior: „centura exterioară sau insulară" (outer or insular crescent). În raport cu masa continentală a Insulei Mondiale (World Island) această zonă este internă în întregime (geografic şi cultural).

Mackinder consideră că întregul mers al istoriei este determinat de procesele următoare. Din centrul heartland-ului

se exercită o presiune permanentă a „piraţilor uscatului" asupra periferiei. Aceasta s-a reflectat, deosebit de viu şi convingător, în cuceririle mongole. Pe aceştia i-au precedat sciţii, hunii, alanii etc. Civilizaţiile care provin din „axa geografică a istoriei", din spaţiile cele mai interne ale heartland-ului au, după părerea lui Mackinder, un caracter „autoritar", „ierarhic", „nedemocratic" şi „necomercial". În lumea antică el este întruchipat într-o societate de felul Spartei dorice sau Romei antice.

Din exterior, din regiunile „centurii insulare", se efectuează presiunea asupra Insulei Mondiale a aşa numiţilor „piraţi ai mării" sau „locuitori insulari". Acestea sunt expediţiile coloniale, care provin dintr-un centru din afara Eurasiei şi care caută să echilibreze impulsurile de pe uscat, provenite din limitele interne ale continentului. Pentru civilizaţia „centurii externe" sunt caracteristice caracterul „comercial" şi „formele democratice" ale politicii. În antichitate se distingeau printr-un asemenea caracter statul Atenian sau Cartagina.

Între aceste două impulsuri geografice civilizatoare, diametral opuse, se află zona „centurii interne" care, fiind ambiguă şi suportând, în permanenţă,influenţe culturale cu totul diferite, a fost mult mai mobilă şi a devenit, graţie acestui fapt, un loc de dezvoltare prioritară a civilizaţiei.

După Mackinder, istoria se roteşte în jurul axei continentale. Această istorie se manifestă cel mai pregnant în spaţiul „centurii interne", în timp ce în heartland domneşte un arhaism „încremenit", iar în „semiluna externă"

- un oarecare haos civilizator.

I.3.3. Poziţia cheie a Rusiei

Însuşi Mackinder şi-a identificat interesele sale cu interesele lumii insulare anglo-saxone, manifestându-se de pe poziţia „centurii externe". În această situaţie, el vedea baza orientării geopolitice a „lumii insulare" într-o atenuare maximă a heartland-ului şi într-o posibilă extindere la maximum a influenţei „centurii externe". Mackinder sublinia prioritatea „axei geografice a istoriei" în întreaga politică mondială şi formula, cu claritate, cea mai importantă lege a geopoliticii în felul următor:

„Acel care ţine sub control Europa de Est domină asupra heartland-ului; acel care domină asupra

heartland-ului domină asupra Insulei Mondiale; acel care domină asupra Insulei Mondiale domină asupra lumii" („Idealurile democratice şi realitatea"[10]).

La nivel politic aceasta însemna recunoaşterea rolului conducător al Rusiei din punct de vedere strategic. Mackinder scria:

„Rusia ocupă aceeaşi poziţie strategică centrală în lumea întreagă, precum Germania în Europa. Ea poate să întreprindă atacuri în toate direcţiile şi să fie supusă lor din toate părţile, cu excepţia nordului. O dezvoltare deplină a posibilităţilor ei feroviare este o chestiune ce ţine de timp" („Axa geografică a istoriei"[11]).

Pornind de la aceasta, Mackinder considera că sarcina principală a geopoliticii anglo-saxone este de a nu admite formarea unei alianţe strategice continentale în jurul „axei geografice a istoriei" (Rusia). Prin urmare, strategia forţelor „centurii externe" constă în ruperea unei cantităţi maxime de spaţii litorale de la heartland şi de a le pune sub influenţa „civilizaţiei insulare".

„Deplasarea echilibrului de forţe spre „statul axial" (Rusia -A.D.), urmată de expansiunea lui în spaţiile periferice ale Eurasiei, va permite folosirea unor resurse continentale uriaşe, în scopul creării unei puternice flote maritime: în felul acesta nu e departe imperiul mondial. Aceasta va deveni posibil dacă Rusia se va uni cu Germania. Pericolul unei asemenea dezvoltări va determina Franţa să facă alianţă cu puterile de peste mări, context în care Franţa, Italia, Egiptul, India şi Coreea vor deveni baze de litoral, unde vor acosta flotilele puterilor din exterior, pentru a dispersa forţele „arealului axial" în toate direcţiile şi a le împiedica să-şi concentreze eforturile pentru a crea o puternică flotă militară" („Axa geografică a istoriei"[12]).

Cel mai interesant este faptul că Mackinder a construit nu pur şi simplu nişte ipoteze teoretice, dar a participat activ la

---

[10] Halford Mackinder „Democratic ideals and reality". New York, 1919.

[11] „Elementî", Nr. 7, pag. 31, op. cit.

[12] „Elementî", Nr. 7, pag. 31, op. cit.

organizarea susţinerii internaţionale de către Antanta a „mişcării albe", pe care o considera de tendinţă atlantică, îndreptată spre atenuarea puterii eurasiaticilor bolşevici progermani. El i-a consultat personal pe conducătorii cauzei albe, străduindu-se să obţină susţinerea maximă a guvernului Angliei. S-ar părea că el a proorocit nu numai pacea de la Brest-Litovsk[13] ci şi pactul Ribbentrop-Molotov..

În anul 1919 el scria, în cartea sa „Idealurile democratice şi realitatea": „Ce se va întâmpla cu forţele mării dacă într-o zi marele continent se va uni din punct de vedere politic pentru a deveni baza unei armade invincibile?"[14]

Nu este greu de înţeles că tocmai Mackinder a trasat tendinţa principală din geopolitica anglo-saxonă, care a devenit, după o jumătate de secol, geopolitica SUA şi a NATO: a împiedica prin toate mijloacele posibilitatea creării blocului eurasiatic, crearea alianţei strategice dintre Rusia şi Germania, întărirea heartland-ului şi expansiunea lui. Rusofobia constantă a Occidentului în sec. XX are un caracter nu atât ideologic, cât geopolitic. Deşi, având în vedere legătura dintre tipul civilizator şi caracterul geopolitic al unor sau altor forţe, menţionată de Mackinder, se poate obţine formula conform căreia termenii geopolitici trec uşor în termeni ideologici.

„Centura externă" este democraţia liberală; „axa geografică a istoriei" - autoritarismul nedemocratic; „centura internă" - modelul intermediar, îmbinarea ambelor sisteme ideologice.

Mackinder a participat la pregătirea tratatului de la Versailles, a cărui idee geopolitică de bază reflectă esenţa viziunilor sale. Acest tratat a fost alcătuit astfel încât să-i asigure Europei Occidentale consfinţirea unei baze de ţărm pentru forţele maritime (lumea anglo--saxonă). Totodată, el a prevăzut crearea statelor limitrofe care ar fi despărţit germanii de slavi, împiedicând prin toate mijloacele încheierea între ei a unei alianţe strategice continentale, atât de periculoasă pentru „Puterile insulare" şi în mod corespunzător, pentru „democraţie".

---

[13] Pacea de la Brest Litovsk (3 martie 1918) semnată de Rusia cu Germania, denunţată după prăbuşirea acesteia, a încheiat participarea Rusiei la primul război mondial. (N.T.)

[14] Halford Mackinder „Democratic ideals and reality" op. cit.

Este foarte important de urmărit evoluţia limitelor geografice ale heartland-ului în lucrările lui Mackinder. Dacă în anii 1904 şi 1919 (în articolul „Axa geografică a istoriei" şi în cartea „Idealurile democratice şi realitatea") conturul heartland-ului coincidea, în linii generale, cu frontierele Imperiului Rus, mai târziu URSS, în 1943, în textul „Planeta rotundă şi cucerirea lumii"[15] el şi-a revăzut părerile anterioare şi a scos din heartland teritoriile sovietice ale Siberiei de Răsărit, situate dincolo de Enisei. El a numit acest teritoriu sovietic, slab populat, „Rusia Lenaland" -după denumirea râului Lena.

„Rusia Lenaland are 9 milioane de locuitori, dintre care 5 locuiesc de-a lungul căii ferate transcontinentale Irkutsk - Vladivostok. Pe celelalte teritorii locuieşte mai puţin de un om la 8 kilometri pătraţi. Bogăţiile naturale ale acestui pământ sunt: material lemnos, minerale etc. - practic neatinse" („Planeta rotundă şi cucerirea lumii"[16]).

Delimitarea aşa-numitului Lenaland din graniţele geografice ale heartland-ului însemna posibilitatea cercetării acestui teritoriu ca zonă a „centurii interne", ca spaţiu riveran, care ar putea să fie folosit de puterile „insulare" în lupta împotriva „axei geografice a istoriei". Probabil că Mackinder, care a participat activ la organizarea intervenţiei Antantei şi a „mişcării albe", a considerat precedentul istoric al lui Kolceak, care s-a opus centrului eurasiatic, o bază suficientă pentru cercetarea teritoriilor aflate sub controlul său, în calitate de o potenţială „zonă de ţărm".

I.3.4. Trei perioade geopolitice

Mackinder împarte istoria geopolitică a lumii în trei etape[17]:

1. Epoca precolumbiană. În această epocă, popoarele care aparţin periferiei Insulei Mondiale, de exemplu romanii, trăiesc ameninţaţi în permanenţă de forţele „rimland-ului".

---

[15] Halford Mackinder „The Round Planet and the winning of the Peace", 1943.
[16] Ibidem.
[17] Halford Mackinder „Democratic ideals and reality", op. cit.

Pentru romani aceştia erau germanii, hunii, alanii, parfenii etc. Pentru oicumena evului mediu - hoarda de aur.

2. Epoca columbiană. În această perioadă, reprezentanţii „centurii interne" (zonele de ţărm) încep să cucerească teritorii necunoscute ale planetei, neîntâlnind o rezistenţă serioasă nicăieri.

3. Epoca postcolumbiană. Nu mai există pământuri necucerite. Pulsaţiile dinamice ale civilizaţiilor sunt condamnate la ciocniri, antrenând popoarele pământului într-un război civil universal.

Această periodizare a lui Mackinder,cu transformările geopolitice corespunzătoare, se apropie de cele mai noi tendinţe din geopolitică, pe care le vom cerceta într-un alt capitol al acestei cărţi.

Capitol I.4. Alfred Mahan - „Puterea maritimă"

I.4.1. Sea Power

Spre deosebire de Ratzel, Kjellen şi Mackinder, americanul Alfred Mahan (1840 - 1914) n-a fost savant, ci militar. El n-a folosit termenul de „geopolitică", însă metodica analizei lui şi concluziile de bază corespund abordării geopolitice.

Fiind ofiţer la Union Navy americane, el a ţinut cursuri de istorie a flotei militare la „Naval War College" din New-Port (Rhode Island) începând cu anul 1885. În anul 1890 a publicat prima sa carte „Forţele maritime în istorie (1660 - 1783)"[18], care a devenit foarte curând un text clasic de strategie militară.

Urmează, cu un mic interval, alte lucrări: „Influenţa Forţei Maritime asupra Revoluţiei Franceze şi a Imperiului (1793 - 1812)"[19], „Interesul Americii pentru Forţa Maritimă în prezent

---

[18] Alfred Mahan (The influence of the Sea Power in history (1660 - 1783)", 1890; în limba rusă, A. Mahan „Influenţa forţei maritime asupra istoriei (1660 - 1783)" M. - L. 1941.

[19] Alfred Mahan „The influence of sea power upon the French revolution and the empire (1793 - 1812), Boston, 1892; A. Mahan „Influenţa forţei maritime asupra revoluţiei franceze şi a Imperiului" (1793 -1812)", M. - L., 1940.

şi viitor"[20], „Problema Asiei şi influenţa ei asupra politicii internaţionale"[21] şi „Forţa maritimă şi relaţiile ei cu războiul"[22].

Aproape toate cărţile lui au fost consacrate unei singure teme - tema „Forţei Maritime", „Sea Power". Numele lui Mahan a devenit sinonimul acestui termen.

Mahan a fost nu numai un teoretician al strategiei militare, ci a participat activ şi în politică, exercitând, printre altele, o puternică influenţă asupra unor politicieni ca Henry Cabot Lodge şi Theodor Roosevelt. Mai mult decât atât, dacă vom face o retrospectivă asupra strategiei militare americane pe întreg parcursul sec. XX, vom vedea că aceasta este construită conform ideilor lui Mahan. Dacă în Primul Război Mondial această strategie nu i-a adus SUA un succes însemnat, în cel de-al Doilea Război Mondial efectul a fost considerabil, iar victoria în războiul rece cu URSS a consolidat definitiv succesul strategiei „Forţei Maritime"

I.4.2. Civilizaţia maritimă = civilizaţia comercială

Pentru Mahan, instrumentul principal al politicii este comerţul. Acţiunile militare trebuie să asigure doar nişte condiţii, mult mai prielnice, pentru crearea unei civilizaţii comerciale planetare. Mahan distinge în ciclul economic trei momente:

- producţia (schimbul de mărfuri şi servicii pe calea apei)
- navigaţia (realizează acest schimb)
- coloniile (execută circulaţia schimbului de mărfuri la nivel mondial)[23] Mahan consideră că analiza poziţiei şi statutul geopolitic al statului trebuie să se facă pe baza a şase criterii:

1. Poziţia geografică a Statului, deschiderea lui către mări, posibilitatea comunicaţiilor maritime cu alte ţări. Întinderea frontierelor terestre, capacitatea de a controla regiunile importante din punct de vedere strategic. Posibilitatea de a ameninţa cu flota sa teritoriile inamicului.

---

[20] Alfred Mahan „The interest ofAmerica in Sea Power" 1897.
[21] Alfred Mahan „Problem of Asia and its effects upon internaţional politics", 1900.
[22] Alfred Mahan „The Sea Power in its relations to the war", Boston, 1905.
[23] Alfred Mahan „The influence of Sea Power in history (1660 - 1783)", op. cit.

2. „Configuraţia fizică" a Statului, adică configuraţia litoralelor maritime şi numărul porturilor situate pe ele. De aceasta depinde înflorirea comerţului şi apărarea strategică.

3. Dimensiunea teritoriului. Ea este egală cu linia de ţărm.

4. Efectivul statistic al populaţiei. Este necesar pentru a aprecia capacitatea Statului de a construi nave şi de a le mânui.

5. Caracterul naţional. Priceperea poporului de a se ocupa cu comerţul, fiindcă puterea maritimă se întemeiază pe un comerţ paşnic şi de masă.

6. Caracterul politic al conducerii. De aceasta depinde reorientarea celor mai bune resurse naturale şi umane pentru crearea unei puternice „forţe maritime"[24][24].

Din această enumerare se vede deja că Mahan îşi construieşte teoria sa geopolitică bazându-se exclusiv pe „Forţa maritimă" şi interesele ei. Pentru Mahan, un model de Forţă Maritimă a fost vechea Cartagină, iar mai aproape de noi, din punct de vedere istoric - Anglia secolelor XVII - XIX.

Pentru el Noţiunea de „Putere Maritimă" se întemeiază pe libertatea „comerţului maritim", iar flota militară maritimă este doar un garant de asigurare al acestui comerţ. Mahan ajunge şi mai departe, el considerând „Forţa Maritimă" drept un tip aparte de civilizaţie (anticipând ideile lui Carl Schmitt), ca fiind cel mai bun şi cel mai efectiv şi de aceea destinat pentru dominaţia mondială.

I.4.3. 4.3. Cucerirea lumii de către SUA - manifest destiny

Ideile lui Mahan au fost acceptate în lumea întreagă şi au influenţat pe mulţi strategi europeni. Chiar şi Germania terestră şi continentală - în persoana amiralului Tirpitz - s-a simţit direct vizată de tezele lui Mahan şi a început să-şi dezvolte activ flota sa. În anii 1940 şi 1941, două cărţi ale lui Mahan au fost editate şi în URSS.

---

[24] Ibidem.

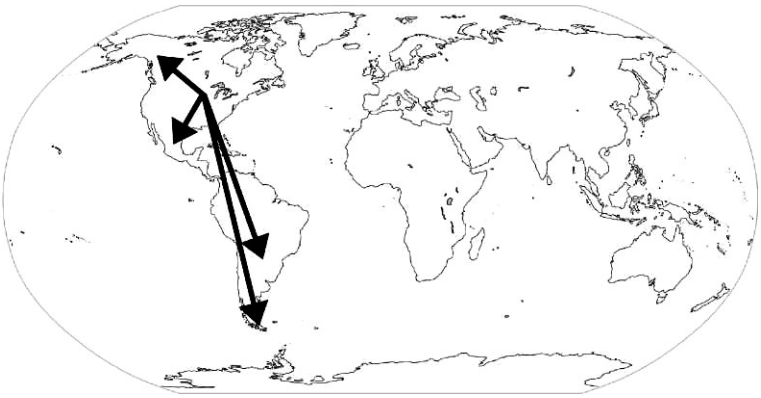

Prima etapă de formare a puterii globale americane. Punerea în aplicare a „Doctrinei Monroe". Extinderea Meridională.

Aceste idei erau destinate, însă, Americii şi americanilor în primul rând. Mahan a fost adeptul înfocat al doctrinei preşedintelui Monroe (1758 - 1831) care, în anul 1823, a declarat principiul neamestecului reciproc al ţărilor Americii şi Europei şi a pus, de asemenea, creşterea puterii SUA în dependenţă de expansiunea teritorială pe pământurile învecinate. Mahan credea că America are o „soartă maritimă" şi că, în prima etapă, acest „Manifest Destiny" („Destin declarat") constă în integrarea strategică a întregului continent american, iar apoi şi în instaurarea dominaţiei mondiale.

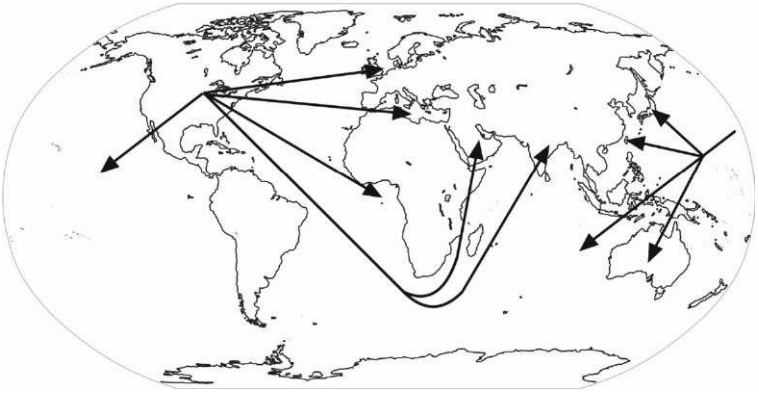

A doua etapă de formare a puterii globale americane. Expansiunea latitudinală. Imperialismul Talasocratic. Încercuirea Eurasiei de la Est, Vest şi Sud.

Trebuie să acordăm aprecierea cuvenită viziunii aproape profetice a lui Mahan. Pe timpul lui Mahan, SUA nu făceau parte din categoria puterilor maritime avansate şi mai mult

decât atât, n-a fost văzut nici chiar „tipul lor maritim civilizator". Încă în 1905, în articolul „Axa geografică a istoriei", Mackinder considera că SUA sunt o „putere de uscat", care intrau în componenţa „centurii externe" doar ca o continuare strategică, semicolonială, a Angliei maritime. Mackinder scria:

„Nu demult SUA au devenit o putere răsăriteană. Ele influenţează echilibrul forţelor din Europa nu nemijlocit, ci prin intermediul Rusiei"[25].

Cu 10 ani înainte de apariţia textului lui Mackinder, amiralul Mahan i-a prezis, însă, Americii o soartă planetară, considerând că ea va deveni o putere maritimă care va influenţa direct soarta omenirii.

În cartea sa „Interesul Americii pentru Forţa Maritimă" Mahan susţinea faptul că, pentru a deveni o putere mondială, America trebuie să îndeplinească următoarele puncte:

1. să colaboreze activ cu puterea maritimă britanică;

2. să se împotrivească pretenţiilor maritime ale nemţilor;

3. să urmărească vigilent expansiunea Japoniei în Oceanul Pacific şi să i se opună;

4. să coordoneze, împreună cu europenii, acţiunile comune împotriva popoarelor Asiei[26].

Mahan vedea locul SUA nu în participarea pasivă în contextul general al statelor periferice ale „centurii interne", ci în ocuparea unei poziţii de frunte în relaţiile economice, strategice şi chiar ideologice.

Independent de Mackinder, Mahan a ajuns la aceleaşi concluzii cu privire la principalul pericol pentru „civilizaţia maritimă". Acest pericol îl constituie statele continentale ale Eurasiei, în primul rând Rusia şi China, în al doilea rând - Germania. Lupta cu Rusia, „această masă continentală neîntreruptă a Imperiului Rus, care se întinde din Asia Mică, în Vest, până la meridianul japonez în Est", a fost pentru Forţa Maritimă o sarcină strategică principală de lungă durată.

---

[25] Halford Mackinder „Geographical Pivot of Hystory", op. cit.
[26] Alfred Mahan „The Interest ofAmerica in Sea Power, op. cit.

Strategia „Anaconda". Colorate cu gri sunt ţările continentului eurasiatic aflate sub control strategic atlantist. Conexiunea între zonele de coastă si expansiunea graniţelor lor sunt principalele sarcini ale politicii externe americane. Săgeţile indică vectorii de presiune geopolitică atlantistă.

Mahan a transpus la nivel planetar principiul „anacondei", aplicat de generalul american McKlellan în războiul civil dintre anii 1861 - 1865 din America de Nord. Acest principiu constă în blocarea teritoriilor duşmane dinspre mare şi pe liniile de ţărm, ceea ce duce la epuizarea strategică a adversarului. Întrucât Mahan credea că puterea statului este determinată de potenţele lui de a deveni Forţă Maritimă, sarcina strategică numărul unu, în cazul confruntării, este de a nu admite această devenire în tabăra adversarului. Prin urmare, sarcina confruntării istorice a Americii este întărirea poziţiilor sale conform celor şase puncte de bază (enumerate mai sus) şi slăbirea adversarului conform aceloraşi puncte. Întinderile sale de litoral trebuie să se afle sub control, iar zonele corespunzătoare ale adversarului trebuie izolate cu orice preţ de masa continentală. Şi în continuare: întrucât doctrina Monroe (în părţile ei de integrare teritorială) pledează pentru consolidarea puterii statului, nu trebuie admisă crearea unor structuri de integrare similare de către adversar. Dimpotrivă, inamicul sau adversarul - în cazul lui Mahan puterile eurasiatice (Rusia, China, Germania) - adică masa continentală, trebuie sugrumată în inelele „anacondei", strivind-o pe seama scoaterii de sub controlul ei a zonelor de

ţărm şi închizându-i, după posibilităţi, ieşirile spre spaţiile maritime.

În Primul Război Mondial această strategie s-a realizat prin susţinerea de către Antantă a mişcării albe la periferiile Eurasiei (ca răspuns la încheierea păcii dintre bolşevici şi Germania), în timpul celui de-al Doilea Război Mondial ea fiind îndreptată, la fel, împotriva Europei Centrale şi în special, prin intermediul operaţiilor militare maritime, împotriva ţărilor Asiei şi Japoniei. Această orientare se vede deosebit de clar în epoca războiului rece, când opoziţia dintre SUA şi URSS a atins acele proporţii globale, planetare, cu care geopoliticienii deja operau, la nivel teoretic, începând cu sfârşitul sec. XIX.

De fapt, liniile de bază ale strategiei NATO, dar şi ale altor blocuri îndreptate spre stăvilirea URSS (concepţia „stăvilirii" este identică cu concepţia strategică şi geopolitică a „anacondei") - ASEAN, ANZUS, CENTO - sunt dezvoltarea directă a tezelor principale ale lui Mahan care, în virtutea acestui fapt, poate fi numit pe drept cuvânt, părintele intelectual al atlantismului contemporan.

Capitol I.5. Vidal de la Blache - „Franţa împotriva Germaniei"

I.5.I. Tabloul geografiei Franţei

Vidal de La Blache (1845 - 1918) este considerat fondatorul şcolii geografice franceze. Fiind un geograf profesionist, el era pasionat de „geografia politică" a lui Ratzel şi îşi construia teoriile bazându-se pe această sursă, deşi a criticat aspru multe dintre aspectele şcolii geopolitice germane.

În cartea sa „Tabloul geografiei Franţei" (1903), p. 58, el apelează la teoria solului, atât de importantă pentru geopoliticienii nemţi:

„În Franţa, raporturile dintre pământ şi om sunt marcate de un caracter original al antichităţii, al continuităţii (...) Deseori se poate observa că în ţara noastră oamenii trăiesc în unele şi aceleaşi locuri din timpuri imemoriabile. Izvoarele, stâncile de calciu atrăgeau iniţial oamenii ca nişte locuri favorabile pentru trai şi apărare. La noi omul este un discipol fidel al pământului. Studierea pământului va ajuta la clarificarea caracterului, moravurilor şi preferinţelor

populaţiei"[27]. Deşi există această atitudine - pe deplin germană - faţă de factorul geografic şi influenţa lui asupra culturii, Vidal de La Blache credea că Ratzel şi discipolii lui supraapreciază, în mod evident, factorul natural, considerându-l determinant.

După Vidal de La Blache omul este şi el un „factor geografic de cea mai mare importanţă" dar, totodată, el mai este „înzestrat şi cu iniţiativă." Astfel, omul este nu numai un fragment al decorului, ci şi actorul principal al spectacolului.

1.5.2. Posibilismul

Această critică a unei supraaprecieri excesive a factorului spaţial la Ratzel, l-a determinat pe Vidal de La Blache să elaboreze o concepţie geopolitică deosebită - a „posibilismului" (de la cuvântul „possible" -„posibil"). Conform acestei concepţii, istoria politică are două aspecte -spaţial (geografic) şi temporal (istoric). Factorul geografic este reflectat în mediul înconjurător, cel istoric - în omul însuşi („purtătorul iniţiativei")[28][28]. Vidal de La Blache credea că greşeala „geografilor politici" germani constă în faptul că ei consideră relieful ca fiind un factor determinant al istoriei politice a statelor. În felul acesta, după părerea lui de La Blache, se diminuează factorul libertăţii umane şi al istoricităţii. El însuşi propune să se analizeze aşezarea geografică spaţială ca o „potenţă", ca o „posibilitate" care poate să se actualizeze şi să devină un factor politic real, dar poate şi să nu se actualizeze. Aceasta depinde, în multe privinţe, de factorul subiectiv - de omul care populează spaţiul dat.

Această abordare a fost luată în considerare şi de către geopoliticienii nemţi ai şcolii lui Haushofer, care considerau critica lui de la Blache pe deplin întemeiată şi importantă. Prin urmare, a crescut, în mod evident, rolul factorului etnic sau rasial în analiza istoriei politice a statelor, iar aceasta a intrat în rezonanţă cu explozia generală a problematicii rasiale în Germania anilor '20.

„Posibilismul" lui de La Blache a fost acceptat de către majoritatea şcolilor geopolitice, fiind considerat ca o modificare a determinismului geografic dur al autorilor geopolitici anteriori.

---

[27] Vidal de La Blache „Tableau de la Geographie de la France", Paris, 1903.

[28] Vidal de La Blache „Principes de geographie humaine", Paris, 1921.

1.5.3. Franţa este pentru „Forţa Maritimă"

Vidal de La Blache acorda o atenţie deosebită Germaniei care, în acea vreme, a fost oponentul politic principal al Franţei. El credea că Germania este singurul stat european puternic a cărui expansiune geopolitică este blocată intenţionat de către celelalte puteri europene dezvoltate. Dacă Anglia şi Franţa au în Africa şi în lumea întreagă coloniile lor vaste, dacă SUA pot să se mişte, aproape liber, spre sud şi spre nord, dacă Rusia are Asia, atunci Germania este sugrumată din toate părţile şi nu are o soluţionare pentru energiile sale. De La Blache vedea în aceasta primejdia principală pentru pacea din Europa şi credea că este necesar să se slăbească, cu orice preţ, dezvoltarea acestui vecin periculos.

Această atitudine faţă de Germania a avut drept consecinţă logică determinarea geopolitică a Franţei de a face parte din frontul comun al „Forţei Maritime", orientată împotriva puterilor continentale. Poziţia lui de La Blache n-a fost singura printre geopoliticienii francezi, fiindcă exista, în paralel şi orientarea germanofilă, diametral opusă, reprezentată de amiralul Laval şi generalul de Gaulle.

În 1917 Vidal de la Blache a publicat cartea „Franţa Estică", în care demonstrează apartenenţa străveche a provinciilor Alsacia - Lorena la Franţa şi inconsistenţa pretenţiilor germane la aceste regiuni. El apelează, totodată, la Revoluţia Franceză, considerând dimensiunea ei iacobină o expresie a tendinţelor geopolitice ale poporului francez, care aspira la unificarea şi centralizarea statului său prin intermediul integrării geografice. Liberalismul politic este explicat prin ataşamentul oamenilor faţă de pământ şi dorinţa firească a acestora de a-l primi în proprietate privată. Vidal de La Blache uneşte, în felul acesta, după bunul său plac, realităţile geopolitice cu realităţile ideologice: politica spaţială a Europei Occidentale (a Franţei) este indisolubil legată de „democraţie" şi „liberalism". Printr-o asemenea echivalare este uşor de apropiat vederile geopolitice ale lui de La Blache cu cele ale lui Mackinder şi Mahan.

Alegerea de către de La Blache a „civilizaţiei maritime" se înscrie perfect în această schemă.

Capitol I.6. Nicholas Spykman - „Revizia lui Mackinder, centralitatea rimland-ului"

1.6.1. În slujba Americii

American de origine olandeză (1893 - 1943) Nicolas Spykman este continuatorul direct al liniei amiralului Mahan. Spykman a fost profesor de relaţii internaţionale, iar mai târziu, director al Institutului de Relaţii Internaţionale de pe lângă Universitatea Yale. Spre deosebire de primii geopoliticieni, geografia nu prezenta pentru el un mare interes, dar şi mai puţin îl nelinişteau problemele legăturii poporului cu pământul, influenţa reliefului asupra caracterului naţional etc. Spykman vedea în geopolitică instrumentul cel mai important al unei politici internaţionale concrete, o metodă analitică şi un sistem de formule care permit elaborarea unei strategii mult mai efective. El a criticat aspru, în acest sens, şcoala geopolitică germană (în special în cartea „Geografia lumii")[29], considerând ideile despre „frontierele juste şi nejuste nişte mofturi metafizice"

Lui Spykman, ca şi în cazul lui Mahan, îi este propriu un mod de abordare utilitar, o dorinţă clară de a emite o formulă geopolitică mult mai efecientă, cu ajutorul căreia SUA ar putea să obţină, cât mai repede posibil, „dominaţia mondială". Acest pragmatism a determinat structura cercetărilor sale.

1.6.2. Corecţia lui Mackinder

Studiind atent lucrările lui Mackinder, Spykman a propus varianta

29) Nicholas Spykman „Geography of peace", 1942.

proprie a unei scheme geopolitice de bază, care se deosebeşte întrucâtva de modelul lui Mackinder. Ideea principală a lui Spykman era că Mackinder ar fi supraapreciat importanţa geopolitică a heartland-ului. Această supraapreciere a afectat nu numai poziţia actuală a forţelor pe harta lumii - în special forţa URSS - ci şi schema istorică iniţială. Spykman considera că istoria geografică a „centurii interne", a rimland-ului, a „zonelor de ţărm", s-a realizat de la sine şi nu sub presiunea „nomazilor Uscatului", aşa cum credea Mackinder. Din punctul lui de vedere heartland-ul este doar un spaţiu potenţial, care primeşte toate impulsurile

culturale din zonele de ţărm şi care nu are nici un fel de misiune geopolitică independentă sau impuls istoric. Rimland şi nu heartland este, după părerea lui, cheia dominaţiei mondiale.

Spykman a propus ca formula geopolitică a lui Mackinder „Cel care controlează Europa de Est domină asupra heartland-ului, cel care domină asupra heartland-ului domină asupra Insulei Mondiale, cel care domină asupra Insulei Mondiale domină asupra lumii", să fie înlocuită cu formula sa: „Cel care domină asupra rimland-ului domină asupra Eurasiei, cel care domină asupra Eurasiei are soarta lumii în mâinile sale"[30].

În principiu, Spykman n-a spus nimic nou. Şi pentru Mackinder „zona de ţărm", „centura externă" sau rimland, a însemnat poziţia strategică cheie în controlul asupra continentului. Dar Mackinder percepea această zonă nu ca pe o structură geopolitică independentă şi autoîndestulată, ci ca pe un spaţiu al opoziţiei dintre două impulsuri - „maritim" şi „de uscat". Totodată, el n-a înţeles niciodată controlul asupra heartland-ului în sensul puterii asupra Rusiei şi a maselor continentale învecinate cu ea. Europa de Est este un spaţiu intermediar între „axa geografică a istoriei" şi rimland, prin urmare cheia problemei dominaţiei mondiale se află în corelarea forţelor de la periferiile heartland-ului. Spykman a prezentat schimbarea accentelor în doctrina sa geopolitică referitor la părerile lui Mackinder ca pe ceva absolut nou. În realitate nu era vorba decât despre o oarecare nuanţare a noţiunilor.

I.6.3. Scara determinării puterii

În cărţile sale „Strategia americană în politica mondială"[31] şi „Geografia lumii"[32], Spykman evidenţiază 10 criterii pe baza cărora trebuie determinată puterea geopolitică a statului. Această dezvoltare a criteriilor a fost propusă, pentru prima dată, de Mahan.

Ele sunt următoarele:

1. Suprafaţa teritoriului

2. Caracterul frontierelor

3. Volumul populaţiei

4. Prezenţa sau lipsa bogăţiilor minerale

30) Ibidem.

31) N. Spykman „America's Strategy in World Politics", 1942.

32) Op. cit.

5. Dezvoltarea economică şi tehnologică

6. Puterea financiară

7. Omogenitatea etnică

8. Nivelul integrării sociale

9. Stabilitatea politică

10. Spiritul naţional.

Dacă rezultatul sumar al evaluării posibilităţilor geopolitice ale statului se va dovedi, conform acestor criterii, nu prea bun, aceasta înseamnă că statul respectiv este nevoit să intre într-o alianţă strategică mult mai generală, renunţând, deci, la o parte a suveranităţii sale în numele unei protecţii geopolitice strategice globale.

I.6.4. Oceanul de Mijloc

Pe lângă supraestimarea importanţei rimland-ului, Spykman a mai făcut o completare importantă în tabloul geopolitic al lumii, văzut de pe poziţia „forţei maritime". El a introdus noţiunea de „Ocean de Mijloc" -„Midland Ocean" - de o importanţă excepţională. La baza acestei concepţii geopolitice se află analogia accentuată dintre Marea Mediterană în istoria Europei, Orientul Apropiat şi Africa de Nord, în Antichitate şi Oceanul Atlantic în istoria modernă a civilizaţiei occidentale. Deoarece Spykman credea că tocmai „zona de ţărm", rimland, este teritoriul istoric de bază al civilizaţiei, arealul mediteranean al Antichităţii era pentru el un model de cultură, care s-a răspândit ulterior în interiorul continentului (culturalizarea barbarilor Uscatului) şi pe teritoriile îndepărtate, accesibile doar pe căile maritime (culturalizarea barbarilor Mării). Ceva similar modelului mediteranean se întâmplă în timpurile moderne, la o scară planetară, cu Oceanul Atlantic ale cărui ţărmuri - american şi

european - sunt arealul civilizaţiei occidentale, mult mai dezvoltate în sens tehnologic şi economic.

„Oceanul de Mijloc" (Midland Ocean) devine, în această perspectivă, un factor unificator şi nu de separare, „marea internă" (mare internum). Spykman trasează, astfel, o realitate geopolitică deosebită, care poate fi numită convenţional „continentul atlantic" în centrul căruia este aşezat, ca un lac, într-o regiune de uscat, Oceanul Atlantic. Acest „continent" teoretic, „noua Atlantidă", este legat de unitatea culturii de origine vest-europeană, de o ideologie a liberal-capitalismului şi democraţiei, precum şi de unitatea de soartă politică, etică şi tehnologică.

Spykman insistă în acest „continent atlantic" asupra factorului intelectual, în special. Europa occidentală şi zona coastei de Răsărit a Americii de Nord (în special New-York) devine creierul unei „comunităţi atlantice". Centrul nervos şi mecanismul de forţă sunt SUA şi complexul lor comercial şi militar industrial. Europa este un apendice de gândire pentru SUA, ale căror interese geopolitice şi linie strategică devin unice şi dominante pentru toate puterile Occidentului. Treptat trebuie să se reducă şi suveranitatea politică a statelor europene, iar puterea să treacă la o instanţă specială care uneşte reprezentanţii tuturor spaţiilor „atlantice" şi care se supune supremaţiei SUA.

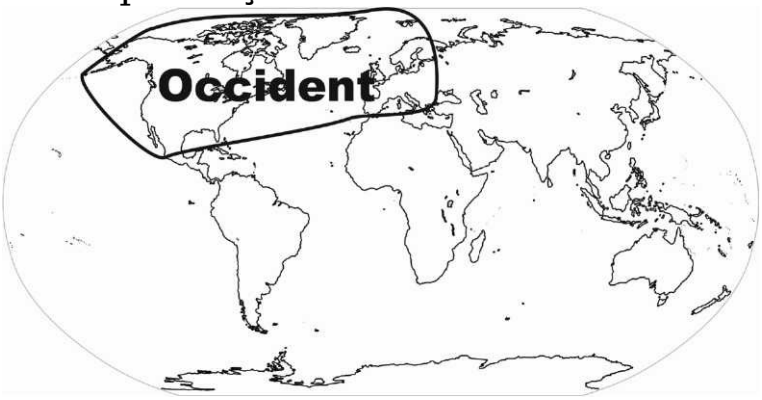

Din punct de vedere al talasocraţiei, Oceanul Atlantic este „oceanul interior", „laculgeopolitic" occidental, pe malurile căruia sunt situaţi reprezentanţii unei singure civilizaţii unitare.

Spykman a anticipat cele mai importante procese politice - crearea „Uniunii Nord-Atlantice" (NATO), reducerea suveranităţii puterilor europene în lumea postbelică, hegemonia planetară a SUA etc.

I.6.5. Arhitectul victoriei americane

Spykman a luat ca bază a doctrinei sale nu atât înţelegerea geopolitică a locului SUA ca „Forţă Maritimă" în lumea întreagă (ca şi Mahan) - poate pentru că aceasta a devenit o realitate - cât necesitatea controlului asupra teritoriilor de coastă ale Eurasiei, ale Europei, ţărilor arabe, Indiei, Chinei etc. - pentru o victorie definitivă în duelul forţelor continentale şi maritime. Dacă în tabloul lui Mackinder dualitatea planetară era considerată ceva „etern", care „nu se anulează", Spykman credea că un control absolut asupra rimland-ului din partea „puterilor maritime" va duce la victoria definitivă şi irevocabilă asupra puterilor de uscat care, de acum încolo, se vor afla, întrutotul sub control.

Aceasta a fost, de fapt, dezvoltarea maximă a „tacticii anacondei" pe care a fundamentat-o Mahan. Spykman i-a dat acestei concepţii forma definitivă.

Victoria SUA ca „Forţă Maritimă" în războiul rece a demonstrat dreptatea geopolitică a lui Spykman, care poate fi numit „arhitectul victoriei mondiale a ţărilor liberal-democrate" asupra Eurasiei.

În momentul de faţă se pare că tezele lui Spykman referitoare la superioritatea strategică a rimland şi importanţa „Oceanului de Mijloc" sunt demonstrate de istoria însăşi. Este încă devreme să renunţăm definitiv la teoria lui Mackinder despre permanenţa tendinţei centrului Eurasiei spre renaşterea politică şi expansiunea continentală.

Pe de altă parte, unele idei ale lui Spykman (în special ale discipolului său Kirk, cel care a dezvoltat mult mai detaliat teoria rimland-ului) au fost susţinute şi de geopoliticieni europeni, care au văzut în înalta apreciere strategică a „teritoriilor de ţărm" posibilitatea de a repune iarăşi Europa în rândul ţărilor care hotărăsc soarta lumii. Dar pentru aceasta a fost necesară eliminarea concepţiei „Oceanului de Mijloc"

În pofida acestei manevre teoretice a unor geopoliticieni europeni (care rămâne, de fapt, destul de ambiguă), Spykman aparţine, fără îndoială, celor mai străluciţi şi mai consecvenţi „atlantişti". Mai mult decât atât, împreună cu amiralul Mahan, el poate fi numit „părintele atlantismului" şi „animatorul ideologic al NATO".

Capitol I.7. Karl Haushofer - „Blocul continental"

I.7.I. Războiul şi gândirea

Geopolitica îi datorează lui Karl Haushofer (1869-1946) faptul că vreme îndelungată aceasta a fost considerată nu doar o pseudoştiinţă, ci şi o teorie „mizantropică", „fascistă", „canibalică".

Karl Haushofer s-a născut la München, într-o familie de profesori. El a hotărât să devină un militar profesionist şi de aceea îl găsim în serviciul armatei în calitate de ofiţer, timp de peste douăzeci de ani. Între anii 1909 -1910 el s-a aflat în Japonia şi Manciuria în calitate de ataşat militar german. Aici a făcut cunoştinţă cu familia împăratului japonez şi cu vârfurile aristocraţiei.

Sănătatea şubredă l-a silit pe Haushofer să abandoneze cariera militară destul de reuşită şi să revină, în 1911, în Germania, unde a trăit până la sfârşitul vieţii. Obţinând titlul de doctor la Universitatea din München, el s-a ocupat de ştiinţă. Din acest moment Haushofer publică regulat cărţi consacrate geopoliticii, ca atare şi geopoliticii Oceanului Pacific, în special. Prima sa carte a fost „Dai Nihon"[33], consacrată geopoliticii Japoniei.

Face cunoştinţă cu Hitler prin intermediul discipolului său Rudolf Hess, imediat după întemniţarea acestuia în urma unui puci nereuşit. Există o părere, neconfirmată de istorici, potrivit căreia Haushofer ar fi participat la scrierea „Main Kampf", în momentele consacrate unor categorii geopolitice. Analiza conceptuală demonstrează deosebirea substanţială între concepţiile geopolitice ale lui Haushofer şi pasajele simplificate, rasiste, de propagandă, ale lui Hitler.

Timp de 20 de ani, începând din 1924, Haushofer a editat revista „Geopolitik", publicaţie extrem de importantă pe arena internaţională, rebotezată mai târziu în „Zeitschrift für Geopolitik."

Majoritatea textelor sale au fost publicate în această revistă. Relaţiile lui Haushofer cu nazismul erau complicate. În unele privinţe părerile lui

33) Karl Haushofer „Dai Nihon", Munich, 1913.

se apropiau de cele ale naţional-socialiştilor, în altele se deosebeau radical. În dependenţă de perioadele conducerii naziste şi de relaţiile personale se schimba şi poziţia lui Haushofer în cadrul celui de-al Treilea Reich.

Dacă până în anul 1936 se manifesta faţă de el bunăvoinţă (era vădită protecţia prietenului său mai tânăr, Hess), mai târziu a început indiferenţa. După călătoria lui Hess în Anglia, Haushofer cade în dizgraţie, iar după execuţia fiului său Albrecht, învinuit de participare la atentat împotriva lui Hitler în 1944, era considerat aproape „duşman al poporului".

În pofida acestei ambiguităţi a situaţiei sale, el a fost considerat de către aliaţi un „nazist renumit". Nemaiputând să îndure atâtea lovituri ale soartei şi pierzând orice speranţă, Karl Haushofer se sinucide, împreună cu soţia sa Marta, în anul 1946.

I.7.2. Noua Ordine Eurasiatică

Haushofer a studiat atent lucrările lui Ratzel, Kjellen, Mackinder, Vidal de La Blache, Mahan şi ale altor geopoliticieni. Imaginea dualismului planetar - „forţele maritime" împotriva „forţelor continentale" sau talasocraţia („puterea cu ajutorul mării") împotriva „telurocraţiei" („puterea cu ajutorul pământului") - a fost pentru el cheia care i-a deschis toate tainele politicii internaţionale, în care a fost implicat în cel mai direct mod. (În Japonia, de exemplu, a polemizat cu forţe care luau hotărârile decisive cu privire la imaginea spaţiului).

Este semnificativ faptul că termenul „Noua Ordine", utilizat foarte activ de către nazişti, iar astăzi folosit de către americani sub forma de „Noua Ordine Mondială", a fost întrebuinţat, pentru prima dată, tocmai în Japonia, referitor la schema geopolitică de reîmpărţire a influenţelor în regiunea Oceanului Pacific, schemă pe care geopoliticienii japonezi o propuneau pentru aplicare în practică.

Dualismul planetar al „Forţei Maritime" şi al „Forţei de Uscat" a pus Germania în faţa problemei autoidentificării geopolitice. Adepţii ideii naţionale, iar Haushofer făcea parte fără îndoială din categoria lor, se străduiau să întărească puterea politică a statului german, avându-se în vedere dezvoltarea industrială, avântul cultural şi expansiunea geopolitică. Însă aşezarea Germaniei în Centrul Europei - Mittellage spaţială şi culturală - făcea din ea adversarul firesc al puterilor maritime occidentale - Anglia, Franţa, iar în perspectivă SUA. Geopoliticienii „talasocraţi" nu-şi ascundeau atitudinea negativă faţă de Germania şi o considerau

(deopotrivă cu Rusia) unul dintre principalii adversari geopolitici ai Occidentului maritim.

Într-o astfel de situaţie, Germaniei nu-i era uşor să conteze pe alianţa durabilă cu puterile „centurii externe", cu atât mai mult că Anglia şi Franţa aveau faţă de Germania pretenţii istorice de ordin teritorial. Prin urmare, viitorul Germaniei Mari naţionale se afla în opoziţie geopolitică faţă de Occident şi în special, faţă de lumea anglo-saxonă cu care Sea Power s-a identificat, de fapt.

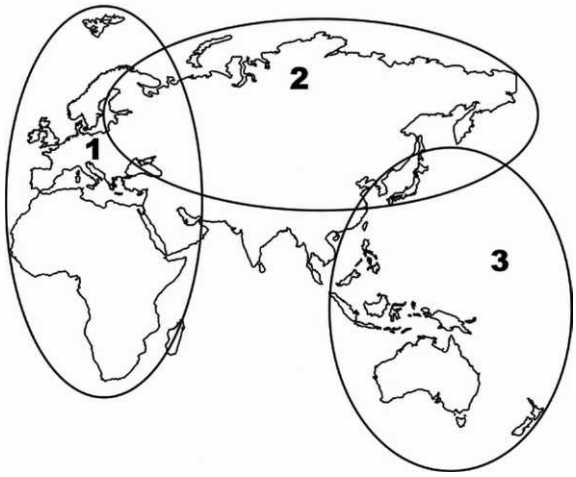

1. Vectori de extindere naturală a marilor spaţii geopolitice eurasiatice.

2. Cele trei arealuri eurasiatice: 1 - Occidental (Euroafrica); 2 - Axial (defapt, Eurasia); 3 - Oriental (Pacific)

Pe această analiză se fondează întreaga doctrină geopolitică a lui Karl Haushofer şi a adepţilor săi. Această doctrină constă în necesitatea creării unui „bloc continental" sau a axei Berlin-Moscova-Tokyo. În acest bloc n-a fost nimic întâmplător - opţiunea în cauză fiind singurul răspuns

semnificativ şi adecvat la strategia lagărului advers, care nu ascundea faptul că pericolul cel mai mare pentru el ar fi fost crearea unei alianţe eurasiatice similare. Haushofer scria în articolul „Blocul continental":

„Eurasia nu poate fi sugrumată atâta timp cât două din cele mai mari popoare ale sale - nemţii şi ruşii - se străduiesc din răsputeri să

scape de conflictul intern, similar războiului din Crimeea sau celui din 1914: aceasta este axioma politicii europene"[34].

În acelaşi text îl cita şi pe americanul Gomer Lee - „Ultima clipă a politicii anglo-saxone va bate atunci când se vor uni nemţii, ruşii şi japonezii."

În articolele şi cărţile sale, Haushofer a dezvoltat în diferite moduri această idee. Această linie a fost numită Ostorientierung, adică „orientarea spre Răsărit", fiindcă presupunea autoidentificarea Germaniei, a poporului şi a culturii ei, ca fiind o continuare a tradiţiei asiatice, eurasiatice. Nu este întâmplător faptul că, în timpul celui de-al doilea război mondial, englezii i-au umilit pe nemţi numindu-i „huni". Pentru geopoliticienii şcolii lui Haushofer aceasta era pe deplin acceptabil.

În legătură cu aceasta trebuie subliniat faptul că, pentru Haushofer, concepţia „deschiderii spre Răsărit" nu însemna nicidecum „ocuparea pământurilor slave". Era vorba despre efortul civilizator comun al celor două puteri continentale - Rusia şi Germania - care ar fi trebuit să instaureze „Noua Ordine Eurasiatică" şi să restructureze spaţiul continental al Insulei Mondiale, pentru a-l scoate de sub influenţa „Forţei Maritime". Extinderea Lebensraum german era planificată nu pe seama colonizării pământurilor ruseşti, ci pe seama valorificării giganticelor spaţii asiatice nepopulate şi a reorganizării teritoriilor Europei de Răsărit.

I.7.3. Compromisul cu talasocraţia

În realitate, totul nu părea chiar atât de univoc. Logica geopolitică strict ştiinţifică a lui Haushofer, care duce, din punct de vedere logic, la necesitatea formării „blocului continental" cu Moscova, s-a confruntat cu numeroase tendinţe cu caracter diferit, proprii de asemenea conştiinţei naţionale germane. Era vorba despre abordarea rasistă a istoriei, de

care a fost contaminat însuşi Hitler. Potrivit acestui mod de abordare, factorul cel mai important este apropierea rasială şi nicidecum specificul geografic sau geopolitic. Popoarele anglo-saxone - Anglia, SUA - erau considerate, în cazul dat, aliaţii fireşti ai nemţilor, fiindcă le erau mai apropiaţi din punct de vedere etnic. Slavii, în special popoarele eurasiatice nealbe, au devenit adversari rasiali. La aceasta s-a mai adăugat anticomunismul ideologic, implicat în multe altele, conform aceluiaşi principiu rasial. Marx şi mulţi comunişti au fost evrei - înseamnă că în ochii antisemiţilor comunismul este, prin esenţa lui, o ideologie antigermană.

Rasismul naţional-socialist intra în contradicţie directă cu geopolitica sau, mai exact spus, împingea nemţii, în mod voalat, la o strategie inversă, antieurasiatică, talasocrată. Din punct de vedere al rasismului consecvent, Germania ar fi trebuit să încheie iniţial o alianţă cu Anglia şi SUA, pentru a se opune, cu eforturi comune, URSS. Pe de altă parte însă, experienţa umilitoare de la Versailles era încă destul de vie. Din această

34) Karl Haushofer „Kontinentalblocke: Mitteleuropa - Eurasia - Japon" in"Ausgewaehlte Texte zur Geopolitik", Boppard am Rhein, 1979; în limba rusă, în „Elementî" Nr. 7, pag 32 - 36, op. cit.

dualitate rezultă caracterul echivoc al politicii internaţionale a celui de-al Treilea Reich. Această politică a balansat între linia talasocrată, justificată în aparenţă de rasism şi anticomunism (montarea antislavă, agresiunea împotriva URSS, încurajarea Croaţiei catolice în Balcani etc.) şi telurocraţia eurasiatică, întemeiată pe principii geopolitice pure (războiul cu Anglia şi Franţa, pactul Ribbentrop-Molotov etc.)

Întrucât Karl Haushofer a fost angajat, într-o oarecare măsură, în rezolvarea unor probleme politice concrete, el a fost nevoit să-şi acordeze teoriile sale la concretul politic. De aici şi contactele sale în sferele cele mai înalte ale Angliei. Pe lângă toate acestea, Haushofer saluta, în aparenţă, încheierea pactului Anticomintern, adică crearea axei Berlin-RomaTokyo, străduindu-se să-l prezinte ca pe o măsură preliminară înaintea creării „blocului eurasiatic" de reală valoare. El nu putea să nu înţeleagă că orientarea anticomunistă a acestei alianţe şi apariţia în locul centrului heartland-ului (a Moscovei)

a unei puteri secundare, care aparţine rimland-ului, este o caricatură a adevăratului „bloc continental".

Totuşi, măsurile dictate de conformismul politic nu sunt în totalitate demonstrative pentru geopolitica lui Haushofer. Numele şi ideile lui s-au exprimat mai pregnant în concepţiile „soartei răsăritene" a Germaniei, fondată pe o alianţă eurasiatică stabilă şi de lungă durată.

Capitol I.8. Carl Schmitt - „Behemothul versus Leviathan"

I.8.I. Un revoluţionar conservator

Germanul Carl Schmitt (1888 - 1985) este cunoscut ca un eminent jurist, politolog, filozof, istoric. Toate ideile lui, însă, sunt indisolubil legate de concepţiile geopolitice, iar lucrările lui fundamentale „Nomosul Pământului"[35], „Pământul şi marea"[36] etc., sunt consacrate înţelegerii juste a factorilor geopolitici, a influenţei lor asupra civilizaţiei şi istoriei politice.

Carl Schmitt era foarte apropiat de reprezentanţii germani ai Revoluţiei Conservatoare, curentul paradoxal care întrunea elemente naţional-conservatoare şi social-revoluţionare. Soarta lui Schmitt este soarta cărţilor sale şi a şcolii sale filozofico-juridice.

Relaţiile lui cu regimul naţional-socialist, ca şi ale multor revoluţionari conservatori, erau duplicitare. Pe de o parte teoriile lui au influenţat, fără îndoială, asupra ideologiei naziste. De un succes deosebit s-au bucurat cărţile lui de politologie „Teologia politică"[37] şi „Noţiunea de politic"[38] în care Schmitt a făcut o critică amplă dreptului liberal şi ideii de

35) Carl Schmitt „Der Nomos der Erde", Koeln, 1950.

36) Carl Schmitt „Land und Meer", Leipzig, 1942.

37) Carl Schmitt „Politische Theologie", Munchen - Leipzig, 1922.

38) Carl Schmitt „Das Begriff des Politischen", Berlin - Grunewald, 1928; în limba rusă Carl Schmitt „Noţiunea de politic" în „Problemele Sociologiei", Moscova, 1992, vol. 1, Nr. 1

„stat de drept". În aceste texte se văd deja contururile creaţiei intelectuale ulterioare a lui Schmitt - în ele se simte un realism politic absolut, tendinţa de a salva problemele de politologie de retorica umanitară, de patosul sentimental şi de demagogia socială. Aceasta corespundea întrutotul spiritului naţional-socialist.

Cu toate acestea, concepţia lui Schmitt a fost întemeiată pe ideea fundamentală a „drepturilor poporului" (Volksrechte), pe care el le-a opus teoriei liberale a „drepturilor omului". Pentru el, fiecare popor avea dreptul la suveranitate culturală, la păstrarea identităţii sale spirituale, istorice şi politice. Acelaşi mod de abordare era caracteristic şi pentru naţional-socialişti, care credeau că această ideologie este universală şi aplicabilă pentru toate popoarele lumii. Dar linia dominantă a regimului a devenit pangermanismul, bazat pe abordarea şovină şi îngust-naţionalistă. De acest motiv, Schmitt şi mai ales teoria lui despre „drepturile popoarelor" a fost aspru criticată de către ideologii SS (în 1936, în organul SS „Schwarze Korps" a fost publicat un articol ameninţător la adresa lui).

Formarea ideologică a lui Schmitt, ca şi a lui Ratzel şi Kjellen, a avut loc în aceeaşi atmosferă de idei a „sociologiei organiciste", el fiind influenţat şi de teoriile romantice despre „lumina Nordului" (Nordlicht), conform cărora formele social-politice şi structurile statale îşi au rădăcinile nu în funcţionarea mecanică a personalităţilor atomiste, adunate în conglomerate matematice, ci în mitologie, în lumea sacrală a „stihiilor şi spiritelor"[39]. În teoriile lui Schmitt este prezentă, pretutindeni, îmbinarea paradoxală a „romantismului politic" şi „raţionalismului riguros". Aparatul mental cizelat serveşte, desigur, exprimării mitologiilor naţionale.

În procesul de la Nürnberg s-a încercat a-l califica pe Carl Schmitt drept „criminal de război", în baza colaborării lui cu regimul lui Hitler. I s-a incriminat, în special, „fundamentarea teoretică a legitimităţii agresiunii militare". După cunoaşterea în detaliu a fondului chestiunii, acuzarea i-a fost ridicată. Cu toate acestea, Schmitt, la fel ca Heidegger, Jünger şi alţi „revoluţionari conservatori", a devenit persoana non-grata în asociaţia ştiinţifică internaţională, iar lucrările lui au fost complet ignorate.

Abia în anii '70, graţie influenţei colosale a unor filozofi socialişti de stânga asupra concepţiei juridice, lucrările lui Schmitt au început să fie reabilitate.

Astăzi, Schmitt este recunoscut drept un clasic al politologiei şi jurisprudenţei.

I.8.2. Nomosul pământului

Schmitt susţinea, în spiritul unei abordări geopolitice, legătura iniţială a culturii politice cu spaţiul. Nu numai statul, dar şi întreaga realitate socială şi în special dreptul, rezultă din organizarea calitativă a spaţiului.

Din cele spuse mai sus, Schmitt a dedus concepţia „nomosului".

39) Carl Schmitt „Theodor Daueblers „Nordlicht". Drei Studien ueber die Elemente, den Geiste und die Aktualitaet des Werkes", Munchen, 1916.

Acest termen grecesc - „nomos" - înseamnă „ceva, definitivat, sistematizat, organizat" în sensul spaţiului. Acest termen este apropiat de noţiunile legate de „relief" ale lui Ratzel şi „locul dezvoltării" la eurasiaticii ruşi (Saviţchi). Schmitt demonstrează că „nomosul" este o formă de organizare a modului de viaţă, care stabileşte nişte raporturi mult mai armonioase, atât în interiorul ansamblului social, cât şi între aceste ansambluri. „Nomosul" este expresia unei îmbinări sintetice deosebite de factori subiectivi şi obiectivi, care se manifestă organic în crearea sistemelor politic şi juridic. În „nomos" se manifestă particularităţile naturale şi culturale ale colectivului uman, în îmbinare cu mediul înconjurător.

În cartea „Nomosul pământului", Schmitt demonstrează în ce mod a influenţat specificul unui sau altui spaţiu pământesc asupra culturii şi statului care s-a dezvoltat în cadrul lui. El confruntă diferite „nomosuri" istorice, menţionând, în special, dualismul fundamental dintre atitudinea faţă de spaţiu a nomazilor şi cea a popoarelor sedentare.

Dar concluzia cea mai importantă a analizei „nomosului pământului" constă în faptul că Schmitt a examinat, îndeaproape, noţiunea de opoziţie istorică şi civilizatoare globală între civilizaţiile Uscatului şi civilizaţiile Mării. Studiind „nomosul" Pământului, el s-a confruntat cu opoziţia calitativă, esenţială, a „nomosului" Mării. Aceasta l-a condus

spre crearea unei metodologii geopolitice deosebite pentru înţelegerea justă a istoriei politice a lumii.

I.8.3. Pământul şi Marea

În anul 1942, Schmitt a editat o lucrare extrem de importantă

- „Pământul şi Marea"[40] care, împreună cu un text de mult mai târziu

- „Încordarea planetară între Orient şi Occident şi opoziţia Uscatului şi Mării"[41] - alcătuieşte un document extrem de important al ştiinţei geopolitice.

La Schmitt, sensul opoziţiei Uscatului şi Mării se reduce la faptul că este vorba de două civilizaţii absolut diferite, duşmănoase şi incompatibile şi nu despre nişte variante ale unui singur complex civilizator. Această împărţire coincide aproape exact cu tabloul descris de Mackinder, Schmitt dând, însă, elementelor ei de bază - talasocraţia (Forţa Maritimă) şi telurocraţia (Forţa de Uscat) - o interpretare filosofică aprofundată, legată de sistemele juridice şi etice de bază. Este interesant că Schmitt foloseşte referitor la „forţele Uscatului" numele de „Behemoth", iar referitor la „forţele Mării" - „Leviathan", ca o aducere aminte despre doi monştri biblici, dintre care unul întruchipează toate făpturile terestre, iar celălalt - ale apelor.

„Nomosul" Pământului există pe parcursul unei mari părţi a istoriei umane, fără alternativă. Toate variantele acestui „nomos" se caracterizează prin prezenţa unei forme legislative (şi etice) dure şi stabile, în care se

40) Carl Smitt „Der Nomos der Erde", op. cit.

41) Carl Schmitt „Die planetarische Spannung zwischen Ost und West", 1959 in „Schmittiana - III" von prof. Piet Tommissen, Brussel, 1991, în limba rusă, vezi Carl Schmitt „Tensiunea planetară dintre Orient şi Occident" în „Elementele", 1997, Nr. 8.

reflectă imobilitatea şi fixitatea Uscatului, Pământului.

Această legătură cu Pământul, spaţiul, căruia i se supune uşor structuralizarea (fixitatea frontierelor, durabilitatea căilor de comunicaţie, invariabilitatea particularităţilor geografice şi de relief), dă naştere unui conservatorism de esenţă, în sferele socială, culturală şi tehnică. Totalitatea versiunilor

„nomosului" Pământului alcătuieşte ceea ce se obişnuieşte a numi istorie a „societăţii tradiţionale".

În această situaţie, Marea, Apa sunt doar fenomene civilizatoare periferice, fără a se implica (sau implicându-se episodic) în sfera „eticului". Doar odată cu descoperirea Oceanului Mondial, la sfârşitul sec. XVI, situaţia se schimbă în mod radical. Omenirea (şi în primul rând insula Anglia) începe să se obişnuiască cu „existenţa maritimă", începe să se perceapă pe sine însăşi ca pe o Insulă între ape, ca pe o Corabie.

Spaţiul acvatic se deosebeşte, însă, radical, de cel terestru. Este instabil, duşmănos, înstrăinat, supus în permanenţă schimbării. În acest spaţiu drumurile nu sunt fixate, nu sunt evidente deosebirile orientărilor. „Nomosul" mării aduce cu sine o transformare globală a conştiinţei. Normele sociale, juridice şi etice devin „variabile". Se naşte o nouă civilizaţie. Schmitt consideră că vremurile noi şi saltul tehnic, care a deschis era industrializării, datorează existenţa lor fenomenului geopolitic - trecerea omenii la „nomosul" mării.

În felul acesta, opoziţia geopolitică a lumii anglo-saxone, a „centurii externe", capătă la Schmitt o definiţie social-politică. „Nomosul" mării este o realitate duşmănoasă societăţii tradiţionale. Opoziţia geopolitică a puterilor de uscat faţă de cele maritime capătă un sens istoric, ideologic şi filosofic important.

I.8.4. Grossraum

Schmitt a mai elaborat încă o teorie geopolitică extrem de importantă - teoria „marelui spaţiu" (Grossraum). Această concepţie examinează procesul de dezvoltare a statelor ca o tendinţă de dobândire a celui mai mare volum teritorial. Principiul integrării teritoriale este expresia unei tendinţe umane fireşti spre sinteză. Etapele extinderii teritoriale a statului corespund, în felul acesta, etapelor mişcării spiritului uman spre universalism.

Această lege geopolitică se extinde şi în sferele tehnică şi economică. Schmitt demonstrează că, începând cu un moment oarecare, dezvoltarea tehnică şi economică a statului cere o creştere cantitativă şi calitativă a teritoriilor sale. Totodată, nu este vorba obligatoriu despre colonizare, anexare, invazie militară. Devenirea Grossraum poate să aibă loc şi după alte

legi - pe baza adoptării de câteva state sau popoare a unei singure forme religioase sau culturale.

După Schmitt, dezvoltarea „nomosului" Pământului trebuie să ducă la apariţia Statului - continent. Etapele mişcării spre Statul-continent trec de la statele-oraşe prin statele-teritorii. Apariţia Statului-continent de uscat, al grossraum-ului continental, este o necesitate istorică şi geopolitică.

Într-un text din anul 1940 „Spaţiul şi Marele Spaţiu în dreptul popoarelor"[42] Schmitt a determinat „Marele Spaţiu" în felul următor: „Sfera planificării, organizării şi activităţii umane care se bazează pe tendinţa actuală şi spaţială a unei dezvoltări viitoare"[43]. Precizând, întrucâtva, această formulare confuză, Schmitt arăta că transpunerea în practică a doctrinei Monroe este un exemplu volitiv de creare a „Marelui Spaţiu".

Deşi Grossraum poate fi identificat într-un oarecare sens cu Statul, iar mai exact cu Imperiul (das Reich), această concepţie depăşeşte limitele statului obişnuit. Este o nouă formă de uniune supranaţională, bazată pe factorul strategic, geopolitic şi ideologic.

Spre deosebire de modelul pangerman de unificare al lui Hitler, cât şi de internaţionalismul sovietic, Grossraum-ul lui Schmitt se fondează pe pluralismul cultural şi etnic, pe o largă autonomie, limitată doar de centralismul strategic şi loialitatea totală faţă de instanţa superioară a puterii. Totodată, Schmitt menţiona faptul potrivit căruia crearea unui nou „Mare Spaţiu" nu depinde nici de valoarea ştiinţifică a doctrinei, nici de competenţa culturală, nici de dezvoltarea economică a părţilor componente sau chiar de centrul teritorial şi etnic, care a dat impulsul integrării. Totul depinde doar de voinţa politică, acea voinţă care a stabilit necesitatea istorică a unei asemenea acţiuni geopolitice.

În această doctrină, Schmitt a anticipat liniile principale ale politicii actuale de integrare.

I.8.5. Războiul total şi personalitatea „partizanului"

La Schmitt motivele geopolitice se desluşesc, practic, în toate temele pe care le analizează. El a studiat, în special, legătura dintre cele trei concepţii - „duşmanul total, războiul total, statul total". Din punctul lui de vedere, „statul total" este forma cea mai desăvârşită a statului de tip tradiţional, adică punctul maxim în dezvoltarea „nomosului" de uscat. În pofida evoluţiei istorice a unui asemenea stat până la dimensiunile

Grossraum, în el se păstrează neschimbată calitatea lui esenţială. „Statul total" exclude principiul „duşmanului total şi al „războiului total", fiindcă imaginea despre adversar, despre „duşman" (iar Schmitt acorda o mare atenţie formulării noţiunilor de „prieten"/ „duşman", amicus/hostis) el o construieşte conform sie însuşi, promovând, prin urmare, concepţia „războiului formelor" în care acţionează Jus bellum şi participă doar contingente limitate de militari profesionişti. Populaţia paşnică şi proprietatea privată se află, la rândul lor, sub protecţia legii şi sunt eliminate (cel puţin teoretic) din desfăşurarea acţiunilor militare.

Doctrina liberală pe care Schmitt o leagă univoc de timpul modern şi în mod corespunzător de „civilizaţie maritimă", de „nomos-ul mării", negând „statul total", deschide, în felul acesta, drumul spre „războiul total"

42) Carl Schmitt „Raum unde Grossraum im Volkerrecht", 1940, citat dupăJulien Freud „Les lignes de force de la pensee politique de Carl Schmitt" dans „Nouvelle Ecole", Nr. 44, Paris, 1987.

43) Ibidem.

şi spre „duşmanul total". În 1941, în articolul „Suveranitatea statală şi marea deschisă" el scrie:

„Războiul pe uscat a fost subordonat normelor juridice, deoarece a fost un război dintre state, adică dintre forţele înarmate ale statelor care se duşmănesc. Raţionalizarea lui s-a relevat în îngrădirea lui şi în străduinţa de a scoate dincolo de limitele lui populaţia paşnică şi obiectivele proprietăţii private. Războiul pe mare, dimpotrivă, nu este un război între anumiţi adversari care se subordonează normelor juridice, fiindcă se bazează pe concepţia duşmanului total"[44].

Tabloul geopolitic general descris de Schmitt s-a redus la un dualism civilizator încordat, la opoziţia dintre două Grossraum-uri - anglo-saxon (Anglia - America) şi continentul-european, Eurasiatic. Aceste două „Mari spaţii" - talasocratic şi telurocratic - duc între ele o luptă planetară pentru a face ultimul pas spre universalizare şi a trece de la dominaţia continentală la cea mondială. Totodată, Schmitt avea o atitudine pesimistă când era vorba despre posibilitatea de a reduce acest conflict la o oarecare bază juridică severă, fiindcă

macroconcepţiile civilizatoare ale ambelor „Spaţii Mari" se bazează pe „nomosuri" care se exclud reciproc - „nomosul Pământului" şi „nomosul Mării". Ultimul element distructiv este introdus de dezvoltarea aeronauticii, fiindcă „spaţiul aerian" se supune şi mai puţin structuralizării etice şi juridice decât cel maritim.

La sfârşitul vieţii, Schmitt şi-a concentrat atenţia asupra figurii „partizanului". După Schmitt, acest personaj este ultimul reprezentant al „nomosului" Pământului, care, în ciuda „rarefierii civilizaţiei" şi dizolvării bazelor lui juridice şi culturale, rămâne fidel vocaţiei sale iniţiale. „Partizanul" este legat de pământul natal prin nişte raporturi neformale, iar caracterul istoric al acestei legături îi dictează bazele eticii războiului, care se deosebesc radical de normele mult mai generale şi mai abstracte. Pe măsura universalizării „modelului maritim" şi a „eticii comerciale", care cuprind, în mod firesc şi sfera acţiunilor militare, personalitatea „partizanului" capătă, după Schmitt, o importanţă civilizatoare tot mai mare, fiindcă „partizanul" rămâne ultimul personaj al istoriei care apără (prin toate mijloacele) „ordinea terestră" în faţa invaziei totale a talasocraţiei. De aici rezultă funcţia lui istorică aproape „soteriologică".

Capitol I.9. Piotr Nicolaevici Saviţki - „Eurasia - Pământ Median"

I.9.I. Soarta eurasianistului

Piotr Nicolaevici Saviţchi (1885 - 1968) este poate primul (şi singurul) autor rus care poate fi numit geopolitician în sensul deplin al cuvântului. Saviţchi a fost economist şi discipolul lui V. Vernadschi şi P. Struve. Înainte

44) Carl Schmitt „Staatlciche Souvergenitaet und freies Meer" in „Das Reich und Europa", Leipzig, 1941.

de război era apropiat de cadeţi. După revoluţie a emigrat în Bulgaria, apoi s-a stabilit în Cehoslovacia. În 1921, împreună cu contele N.S.Trubeţkoi, s-a aflat în fruntea mişcării eurasiatice în care factorii geopolitici au jucat rolul principal. Dintre eurasiatici, Saviţchi a fost cel care s-a interesat cel mai mult de geopolitică.

Concepţia despre lume a lui Saviţchi, ca şi a multor alţi eurasiatici, s-a format sub influenţa lucrărilor slavofililor

Danilevski şi Leontiev, în special. Aceasta era o variantă a slavofilismului revoluţionar, însoţită de ideea principală a specificului identităţii istorice a „velicoruşilor", care nu se reduce nici la esenţa religioasă, nici la cea etnică slavă. Sub acest aspect ei erau mai apropiaţi de Constantin Leontiev, care a formulat teza extrem de importantă - „slavi există, slavism nu există", adică „apropierea etnică şi lingvistică a popoarelor slave nu este o bază suficientă pentru a vorbi despre unitatea lor culturală şi de caracter". După temele şi concepţiile preferate, mişcarea eurasiatică a fost surprinzător de apropiată de revoluţionarii conservatori germani. Asemenea revoluţionarilor conservatori, eurasiaticii se străduiau să îmbine fidelitatea faţă de origini cu avântul creator în viitor, înrădăcinarea în tradiţia naţională rusă cu modernismul social, cu dezvoltarea tehnică şi politica formelor netradiţionale. Pe aceasta se bazează atitudinea pozitivă rezervată a eurasiaticilor faţă de Statul Sovietic şi revoluţia din Octombrie.

Simpatiile faţă de Soviete erau specifice nu numai pentru aripa vădit prosovietică a eurasiaticilor (cercul parizian care a editat ziarul „Eurasia"), cu care Saviţchi a rupt oficial relaţiile, dar şi pentru elementele cele mai moderate şi mai „conservatoare". După luarea, în 1945, de către armatele sovietice, a oraşului Praga, Saviţchi a fost arestat şi condamnat la 10 ani de lagăr. În lagăr, Saviţki a făcut cunoştinţă cu Lev, fiul poetului Nicolai Gumiliov, care i-a devenit elev, acesta devenind, ulterior, unul dintre cei mai buni etnografi şi istorici contemporani ai ruşilor.

În anul 1956, Saviţchi a fost reabilitat şi s-a întors la Praga, unde a murit 12 ani mai târziu.

I.9.2. Rusia - Eurasia

Ideea fundamentală a lui Saviţchi constă în faptul că Rusia reprezintă o formaţiune civilizatoare aparte, determinată de calitatea „centrului". Unul dintre articolele lui - „Bazele geografice şi geopolitice ale eurasiatismului" (1933) - începe cu următoarele cuvinte: „Rusia are un temei cu mult mai mare decât China să se numească „Stat Median"[45].

Dacă „poziţia mediană" a Germaniei, Mittellage, se reduce la contextul european, iar Europa este doar „capul apusean" al Eurasiei, atunci Rusia ocupă poziţia centrală în limitele întregului continent. Pentru Saviţchi, „poziţia mediană" a Rusiei este baza identităţii ei istorice - ea nu este o parte a

Europei şi nici continuarea Asiei. Ea este o lume independentă, o realitate geopolitică independentă şi spiritual-istorică deosebită, pe care Saviţchi o

45) Piotr Saviţchi „Bazele geopolitice şi geografice ale eurasiatismului" în „Elementî". Nr. 3, pag. 51 - 54.

numeşte „Eurasia".

Această noţiune nu denumeşte nici uscatul, nici continentul, ci ideea reflectată în spaţiul rus şi în cultura rusă, o paradigmă istorică, o civilizaţie aparte. Saviţchi formulează de pe poziţia polului rus o concepţie strict identică cu imaginea geopolitică a lui Mackinder - doar „tâlharii abstracţi ai uscatului" sau „impulsurile centripete care provin din axa geografică a istoriei" capătă la el conturul accentuat al culturii ruse, istoriei ruse, statalităţii ruse, teritoriului rus. Rusia-Eurasia apare la Saviţchi în aceeaşi lumină ca şi la Ratzel dar, mai exact, asemenea Grossraum-ul lui Schmitt.

Dacă Mackinder credea că imboldul mecanic, care sileşte zonele de ţărm („centura internă") să creeze cultura şi istoria, provine din pustiurile heartland-ului, atunci Saviţchi susţine că Rusia-Eurasia (=heartland-ul lui Mackinder), este sinteza culturii mondiale şi a istoriei mondiale, desfăşurată în spaţiu şi în timp. Totodată, natura Rusiei participă la cultura ei.

Saviţchi înţelege Rusia, din punct de vedere geopolitic, nu ca pe un stat naţional, ci ca pe un tip aparte de civilizaţie, care s-a format pe baza câtorva componente - cultura ariano-slavă, nomadismul turanic, tradiţia ortodoxă. Toate laolaltă creează o anumită formaţiune „mediană" unicat, care reprezintă sinteza istoriei mondiale.

Saviţchi consideră că velicoruşii nu sunt doar o ramificaţie a slavilor de răsărit, ci o formaţiune etnică imperială deosebită, în care se îmbină substraturile slav şi turanic. Acest moment îl ajută să ajungă la o temă foarte importantă - tema Turanului.

I.9.3. Turanul

Pentru mulţi naţionalişti ruşi, apelarea la Turan ca orientare pozitivă a fost scandaloasă. Aşadar, Saviţchi justifică indirect jugul tătaro-mongol graţie căruia „Rusia şi-a căpătat independenţa sa geopolitică şi şi-a păstrat libertatea spirituală faţă de lumea agresivă romano-germană". Această atitudine faţă de lumea turanică a fost folosită în scopul de a separa

considerabil Rusia-Eurasia de Europa şi destinele ei, de a motiva unicitatea etnică a ruşilor.

„Fără lumea tătară n-ar fi existat Rusia" - această teză din articolul lui Saviţchi „Stepa şi sedentarismul"[46] a fost formula cheie a eurasiatismului. De aici şi trecerea nemijlocită la aserţiunea pur geopolitică:

„Să spunem direct: în spaţiul istoriei mondiale, senzaţiei vesteuropene a Mării i se opune, pe acelaşi plan, deşi opusă, senzaţia unică mongolă a continentului; cu toate acestea, în „călătorii" ruşi în amploarea cuceririlor şi valorificărilor ruseşti se simte acelaşi spirit, aceeaşi senzaţie a continentului"[47].

Şi în continuare:

„Rusia este succesoarea Marilor Hani, continuatoarea cauzei lui Ginghis şi Timur, unificatoarea Asiei (...) în ea se îmbină concomitent

46) Piotr Saviţchi, „Stepa şi Sedentarismul" în „Căile de afirmare a eurasiaticilor", Berlin, 1922, pag. 341-356.

47) Ibidem.

stihia istorică „sedentară" şi „de stepă"[48].

Dualitatea fundamentală a peisajului rus - divizarea ei în Pădure şi Stepă - a fost remarcată şi de slavofili. La Saviţchi, sensul geopolitic al Rusiei - Eurasiei apare ca o sinteză a acestor două realităţi - Pădurea europeană şi Stepa asiatică. Totodată, această sinteză nu este o simplă suprapunere a două sisteme geopolitice, ea este ceva integral, original, care posedă o măsură şi o metodologie de apreciere proprii.

Rusia-Eurasia nu se reduce întrutotul la Turan. Ea este ceva mai mult. Referitor, însă, la Europa, care consideră o barbarie tot ce iese dincolo de limitele conştiinţei sale „de ţărm", autocalificarea ruşilor ca „purtători ai spiritului mongol" este o provocare ce dezvăluie superioritatea istorică şi spirituală a eurasiaticilor.

I.9.4. Locul dezvoltării

În teoria lui Saviţchi, un rol extrem de important îl are concepţia „locului dezvoltării". Acest termen este analogia exactă a noţiunii Raum, aşa cum acesta este interpretat de „geografia politică" a lui Ratzel şi geopolitica germană (-

Kjellen) în totalitate. În această noţiune se reflectă „organicismul" eurasiaticilor, ce corespunde, întocmai, şcolii „organiciste" germane şi care contrastează acut cu pragmatismul geopoliticienilor anglo-saxoni.

Dacă Spykman ar fi cunoscut operele lui Saviţchi, revolta lui cu privire la „nonsensul metafizic" ar fi fost şi mai puternică decât în cazul lui Haushofer.

În lucrarea „Cercetarea geografică a Rusiei-Eurasiei" Saviţchi scrie: **„Mediul social-politic şi teritoriul său trebuie să se contopească, pentru noi, într-un tot întreg, într-un individ sau peisaj"[49].**

Aceasta şi este esenţa „locului dezvoltării", în care obiectivul şi subiectivul se unesc într-o unitate indisolubilă, în ceva întreg. Aceasta este, de fapt, o sinteză conceptuală. Saviţchi continuă în aceeaşi operă:

„Este necesară o sinteză. Este necesară priceperea de a vedea dintr-o dată mediul social-istoric şi teritoriul ocupat de el"[50].

În acest sens Saviţchi se apropie de Vidal de La Blache. Asemenea geopoliticianului francez, care a fundamentat indivizibilitatea Franţei prin unitatea tipului cultural-independent de apartenenţa etnică a locuitorilor Alsaciei şi Lorenei, Saviţchi consideră că:

„Rusia-Eurasia este «locul dezvoltării», «un tot întreg», «individul geografic» şi concomitent un peisaj geografic, etnic, economic, istoric etc."[51].

Rusia-Eurasia este un asemenea „loc de dezvoltare" ce reprezintă o formă integrală de existenţă a multor „locuri de dezvoltare" mai mici.

48) Ibidem.

49) Piotr Saviţchi „Analiza geografică a Rusiei - Eurasiei" în culegerea „Lumea rusă - Eurasia", 1926, pag. 219 - 232

50) Ibidem.

51) Ibidem.

Acesta este Grossraum-ul lui Schmitt, format dintr-o întreagă ierarhie de Raum-uri mai mici.

Prin introducerea noţiunii de „locul dezvoltării", eurasiaticii se îndepărtau de necesitatea pozitivistă de a disocia analitic fenomenele istorice, împărţindu-le în sisteme mecanice aplicabile nu numai fenomenelor naturale, ci şi celor culturale. Faptul că au apelat la „locul dezvoltării", la „individul geografic", a permis eurasiaticilor să evite reţetele prea concrete cu referire la problemele naţionale, rasiale, religioase, culturale, lingvistice, ideologice. Unitatea geopolitică, percepută intuitiv de toţi locuitorii „axei geografice a istoriei", a obţinut în felul acesta o nouă limbă, „sintetică", care nu se reduce la concepţiile neadecvate, fragmentare, analitice ale raţionalismului occidental.

În aceasta s-a relevat la Saviţchi continuitatea tradiţiei intelectuale ruseşti, care întotdeauna gravitează spre justa înţelegere a „integrităţii", „unităţii", „sobornicităţii".

I.9.5. Ideocraţia

Un aspect foarte important al teoriei lui Saviţchi este principiul „ideocraţiei". Saviţchi presupunea că statul eurasiatic trebuie să se edifice pornind de la impulsul spiritual iniţial, de sus în jos. Prin urmare, întreaga lui structură trebuie să se întemeieze în concordanţă cu ideea apriorică, iar în fruntea acestei structuri trebuie să se afle o clasă deosebită de „conducători spirituali". Această poziţie este foarte apropiată de teoriile lui Schmitt despre impulsul „volitiv", „spiritual", care se află la izvoarele apariţiei Grossaum-ului.

Ideocraţia presupunea primatul de abordare nepragmatică, nematerială şi necomercială a orânduirii de stat. După Saviţchi, demnitatea „personalităţii geografice" constă în putinţa de a fi mai presus de necesitatea materială, incluzând, în mod organic, lumea fizică într-un impuls spiritual creator al constituirii istorice globale.

Ideocraţia este un termen care uneşte toate formele de conducere nedemocrată, neliberală, bazată pe motivaţiile nematerialiste şi neutraliste. Totodată, Saviţchi evită conştient să precizeze această noţiune ce poate să se concretizeze în sobornicitatea teocratică, în monarhia poporală, în dictatura naţională şi în statul partinic de tip sovietic. Această anvergură a termenului corespunde orizonturilor pur geopolitice ale eurasiatismului, care cuprind nişte dimensiuni istorice şi geografice uriaşe. Aceasta este o încercare de a exprima, la modul cel mai exact, voinţa intuitivă a continentului.

Evident că ideocraţia este diametral opusă abordării pragmatico-comerciale ce domină doctrinele lui Mackinder, Mahan şi Spykman. În felul acesta, eurasiaticii ruşi au clarificat definitiv termenii ideologici în care s-a reflectat opoziţia istorică a Mării şi Uscatului. Marea înseamnă democraţie liberală, „structură comercială", pragmatism. Uscatul - ideocraţie (de toate speciile), „conducerea ierarhică", dominaţia idealului religios.

Părerile lui Saviţchi despre ideocraţie rezonează cu ideile sociologului şi economistului german Werner Sombart, care împarte toate modelele şi tipurile sociale în două clase generale - „eroii" şi „negustorii". La nivel geopolitic, termenul „erou", „eroism" îşi pierde sensul metafizic, patetic şi devine un termen tehnic pentru desemnarea specificului juridic şi etic al conducerii ideocratice.

I.9.6. URSS şi eurasiatismul

Rolul lui Piotr Saviţchi, iar în sens mai larg al eurasiatismului rus, în dezvoltarea geopoliticii ca ştiinţă este enorm. Este straniu că în manualele occidentale se acordă o atenţie atât de mică acestei direcţii. Saviţchi este un geopolitician conştiincios, responsabil şi competent, care exprimă pe deplin şi fundamentat poziţia heartland-ului, pornind, totodată, de la cele mai îndepărtate regiuni ruseşti ale acestuia. Doctrina geopolitică a lui Saviţchi este antiteza directă a concepţiilor lui Mahan, Mackinder, Spykman, Vidal de La Blache şi ale altor „talasocraţi". Dar numai în acest caz este vorba despre o expunere închegată şi cuprinzătoare a doctrinei alternative, care examinează detaliat factorii ideologici, economici, culturali şi etnici. Dacă folosim terminologia lui Carl Schmitt, atunci Saviţchi şi eurasiaticii sunt exponenţii „nomosului Pământului" în starea lui actuală, ideologii consecvenţi ai Grossraum-ului anglo-saxon.

Compararea ideilor eurasiaticilor ruşi cu teoriile geopoliticienilor continentalişti germani (Haushofer, Schmitt etc.), care au încercat de asemenea să-şi construiască o teorie a lor, proprie, ca o antiteză a strategiei „Forţei Maritime", demonstrează că nemţii au parcurs în această direcţie doar o jumătate de drum, iar în cazul ruşilor (în primul rând Saviţchi) avem de-a face cu imagine a lumii, deplină şi necontradictorie. În acest sens se poate deduce o anumită lege: „Cu cât sunt mai apropiate părerile continentaliştilor germani de eurasiatismul

rus, cu cât mai mult acceptă ei Ostorientierung-ul, cu atât mai consecvente şi mai logice sunt doctrinele lor, cu atât mai eficiente sunt proiectele lor politice, create pe o bază geopolitică."

În acest sens, cel mai mult s-au apropiat de Saviţchi naţional-bolşevicii germani - în special Ernst Niekisch - care au înţeles perfect dualitatea poziţiei geopolitice a Germaniei, a cărei „aşezare mediană" este relativă şi secundară comparativ cu „poziţia mediană" culturală şi continentală absolută a ruşilor. De aici şi concluziile că Germania nu poate să aibă pretenţii în ceea ce priveşte sinteza geopolitică, ea trebuind să aleagă între o Germanie (împreună cu Austria burgheză) de sud-vest slavofobă, catolică şi în unele aspecte, „talasocrată" şi o Prusie de nord-est germano-slavă, socialistă, rusofilă, protestantă şi spartană. Lui Niekisch îi aparţine renumita teză geopolitică - „Europa de la Vladivostok la Flessing" şi doar un asemenea mod de abordare din partea nemţilor se poate înscrie armonios în eurasiatismul continental consecvent. Fireşte că linia catolicului, anticomunistului şi slavofobului austriac Hitler - oricât s-au străduit s-o corecteze unii revoluţionari conservatori, mult mai responsabili din punct de vedere istoric, cât şi unii geopoliticieni - n-a putut să nu contribuie ca Germania să-şi piardă, pentru mult timp, existenţa sa istorică în urma înfrângerii dezastruoase, provocată tocmai de acele forţe a căror „alianţă veşnică" ar fi încercat să le asigure nemţilor participarea la dominaţia mondială a telurocraţiei.

Realitatea sovietică, în sens geopolitic, coincidea în multe privinţe cu concepţiile lui Saviţchi şi ale altor eurasiatici, deşi nu existau date sigure despre influenţa lor directă asupra conducerii sovietice. Amintim aici despre „Smenovehovţî"[52], un curent social-politic al intelectualităţii burgheze ruse din anii '20 ai secolului XX. Acest curent promova renunţarea de către o anumită parte a intelectualităţii la lupta cu puterea sovietică şi recunoaşterea ei de facto (n.Trad.), delimitându-se, totuşi, de naţional-bolşevici, mult mai apropiaţi de eurasiatici - în special Nicolai Ustrealov - care aveau o influenţă vădită asupra bolşevicilor şi îndeosebi asupra lui Stalin, deşi n-au ocupat niciodată posturi înalte şi deseori, îşi sfârşeau zilele prin lagăre. O parte dintre eurasiatici - Efron, Karsavin etc. - colaborau deschis cu URSS şi totuşi, nici lor nu li s-au adus mulţumiri. O analiză a politicii sovietice externe - până la

începutul „perestroikăi" - ne conduce la concluzia că aceasta a urmat, în permanenţă, tocmai cursul eurasiatic, dar niciodată n-a făcut, în mod deschis, vreo declaraţie în acest sens.

Şi aici se pot face doar nişte presupuneri: fie că a existat o organizaţie necunoscută în interiorul regimului sovietic, care se conducea după ideile lui Saviţchi, adaptându-le la realităţile politice actuale şi exprimându-le prin lexicul „marxist" oficial, fie că poziţia obiectivă a heartland-ului a silit URSS să conştientizeze, din punct de vedere geopolitic, statul continental - Eurasia.

Capitol I.10. Geopolitica - instrument al politicii naţionale

I.10.1. Dualismul planetar - legea fundamentală a geopoliticii

Făcând bilanţul expunerii sumare a ideilor fondatorilor ştiinţei geopolitice, se pot trage câteva concluzii.

În pofida diversităţii punctelor de vedere, noi avem de-a face cu o singură imagine a lumii, care poate fi numită geopolitică. Această imagine a lumii încearcă să introducă, laolaltă, în analiza proceselor istorice, a relaţiilor internaţionale şi interstatale, câteva moduri de abordare disciplinară -geografic, politic, ideologic, etnografic, economic etc. În aceasta constă caracteristica de bază a tuturor doctrinelor geopolitice - tendinţa spre o

52) Smenovehovţî - intelectualii ruşi emigranţi, membrii ai curentului social-politic apărut în perioada N.E.P.-ului (Noua Politică Economică) din anii '20, care militau pentru cooperarea specialiştilor „burghezi" cu puterea sovietică, în speranţa reorientării statului spre capitalism. Denumirea vine de la publicaţia „Smenaveh" (Schimbarea jaloanelor), apărută în anul 1921 la Praga. (N.T.)

sinteză interdisciplinară.

Formula metodologică cea mai generală şi împărtăşită de toţi geopoliticienii este confirmarea dualismului istoric fundamental dintre Uscat, telurocraţie, „nomosul" Pământului, Eurasia, heartland „pământul median", civilizaţia ideocratică, „axa geografică a istoriei" pe de o parte şi Marea, „talasocraţia", Sea Power, „nomosul" Mării, Atlantic, lumea anglo-saxonă, civilizaţia comercială, „centura internă sau

insulară", pe de altă parte. Faptul acesta poate fi examinat ca lege principală a geopoliticii. În afara postulării acestui dualism, toate celelalte concluzii îşi pierd sensul. Cu toate divergenţele ce există în unele aspecte particulare, nici unul dintre fondatorii ştiinţei geopolitice n-a pus la îndoială realitatea acestei opoziţii.

I.10.2. Geopoliticianul nu poate fi neangajat

O altă particularitate a concepţiilor fondatorilor geopoliticii este angajarea lor politică constantă. Nu există, practic, vreun geopolitician care ar fi fost îndepărtat din viaţa politică a statului său. De aici rezultă atitudinea părtinitoare a tuturor, fără excepţie. Începând cercetările ştiinţifice, geopoliticianul trebuie să-şi precizeze, în mod obligatoriu, locul său pe harta polilor geopolitici; de aceasta va depinde punctul său de vedere în analiza tuturor proceselor mondiale. În întreaga istorie a geopoliticii nu întâlnim nici un autor care să fi fost indiferent de soarta statului său şi a poporului său, care să nu fi împărtăşit orientarea etică şi istorică fundamentală. Acest fapt este deosebit de evident la extremităţi - autorii anglo-saxoni urmează ireproşabil şi univoc logica şi sistemul de valori Sea Power, ale talasocraţiei, formulându-şi teoriile de pe poziţia adepţilor indiscutabili ai atlantismului; eurasiaticii ruşi sunt la fel de consecvenţi în devotamentul lor faţă de idealurile heartland-ului - ei nu pun la îndoială nici chiar superioritatea etică şi istorică absolută a ideocraţiei şi a Rusiei-Eurasiei.

Mai complicat stau lucrurile cu francezii, care dispun de alegerea teoretică a autoidentificării - fie talasocraţia, fie telurocraţia. În primul caz urmează solidaritatea cu lumea anglo-saxonă, cu Sea Power, în cel de-al doilea - germanofilismul. Amândouă variantele presupun simpatii naţionale indiscutabile. Ambele tendinţe există, din punct de vedere teoretic, printre geopoliticienii francezi, însă grupul „atlantiştilor", discipolii lui Vidal de La Blache, care rămâne figura centrală în acest domeniu, au elaborat o concepţie geopolitică aproape perfectă. Din punct de vedere teoretic, antipozii geopolitici Laval şi De Gaulle rămân cu mult în urma lui Vidal de La Blache.

Germania se află şi ea într-o situaţie ambiguă. Dacă gândirea ei geopolitică este în întregime de orientare preponderent continentală şi „eurasiatică", această orientare

se limitează la o relaţie complicată cu lumea slavă, cu Asia şi în special cu Rusia. Această limitare este atât de definitorie, iar încercările Germaniei de a echivala în mod voluntar poziţia sa mediană europeană cu cea mediană eurasiatică, ignorând în felul acesta importanţa istorică a Rusiei-Eurasiei, sunt atât de consecvente, încât în amândouă războaiele Germania a fost nevoită să lupte nu numai împotriva puterilor talasocrate, dar şi împotriva aliatului său eurasiatic logic - Rusia (URSS). Se poate spune că, pentru geopolitica germană, este caracteristic un continentalism „neeurasiatic". O asemenea orientare rezumă, într-o formulă geopolitică, întreaga istorie germană şi determină însăşi structura conştiinţei naţionale germane.

Pentru un geopolitician, necesitatea de a-şi determina iniţial poziţia personală pe harta geopolitică a lumii şi în zonele ei (schema lui Mackinder este în acest sens o ilustrare destul de clară) a influenţat asupra faptului că această ştiinţă a fost dezvoltată, aproape în exclusivitate, de reprezentanţii marilor puteri care au ambiţia să devină o „putere mondială" (Weltmacht), „superputere", să atingă dominaţia planetară.

Americanii Mahan şi Spykman, precum şi englezul Mackinder reprezintă „semiluna insulară". Ei sunt „speakerii" atlantismului, ai talasocraţiei.

Vidal de La Blache (şi şcoala sa) reprezintă Franţa atlantică. Laval şi De Gaulle înclină spre continentalism, „europeism", antiatlantism. De aici şi germanofilismul lor reciproc, care îi apropie din punct de vedere geopolitic, cu toate că aparţin unor grupări care se duşmănesc. Laval a fost şeful guvernului colaboraţionist de la Vichy, iar De Gaulle - conducătorul armatei franceze antifasciste.

Nemţii Ratzel, Hauschofer, Schmitt identifică Germania cu axa Uscatului, telurocraţiei şi se străduiesc să facă din Germania un „Mare Spaţiu" ce trebuie să se opună talasocraţiei anglo-saxone. Lor li se alătură suedezul Rudolf Kjellen, care gândeşte mai curând ca un reprezentant al Europei Centrale, al spaţiului german european şi nu ca un „naţionalist-limitat" suedez. Continentaliştii cei mai radicali - Ernst Niekisch, Friedrich Junger, Arthur Moeller van den Bruck etc. ajung şi mai departe, ei cred că viitorul Germaniei constă doar într-o integrare strategică cu Rusia eurasiatică.

În sfârşit, eurasiaticii ruşi (Saviţchi, Trubeţkoi etc.) exprimă versiunea cea mai închegată a continentalismului,

exprimând cea mai radicală poziţie a „nomosului" Uscatului, a telurocraţiei.

Lipsa unor nume cât de cât remarcabile printre geopoliticienii altor ţări (deşi geopoliticieni au existat şi în Italia, Spania, Belgia, România, Olanda etc.) se explică prin faptul că dualismul geopolitic fundamental se referă doar indirect la ţările de importanţă secundară ca dimensiune, influenţa lor asupra contradicţiei globale fiind neînsemnată, prin urmare însăşi esenţa geopoliticii, spiritul ei, actualitatea ei, dimensiunea „purtătoare de destin" nu sunt deloc actuale pentru ei.

I.10.3. Soarta savanţilor - soarta statelor

Cetăţenia savanţilor-geopoliticieni se reflectă la modul cel mai direct asupra concepţiilor lor. Geopoliticienii sunt în esenţă acei oameni capabili să constate, cu cea mai mare perspicacitate şi seriozitate, tendinţele istorice de dezvoltare globală în sfera spaţială, să înţeleagă locul statului lor şi al poporului lor în acest context şi să formuleze un proiect fundamentat şi mult mai eficient al viitorului. De aceea ei influenţează atât de des, direct sau indirect, istoria mondială pe care o înfăptuiesc, la modul concret, alte forţe, grupe, partide, lideri, acţionând cu totul sub alte lozinci, actuale pentru un anumit moment.

Este interesantă încă o legitate. Gradul de influenţă directă a geopoliticienilor asupra puterii, legătura inversă dintre cercetările ştiinţifice şi orientarea politică în relaţiile internaţionale ale ţărilor corespunzătoare, diferă considerabil.

Mahan, Spykman şi Mackinder au ocupat posturi înalte în statele lor, activitatea lor politică a avut cele mai directe rezultate, influenţa lor nemijlocită asupra politicii anglo-saxone este evidentă şi considerabilă. În pofida unor neînţelegeri cu lumea ştiinţifică din ţările lor şi a unei anumite muşamalizări (tactice) a importanţei ideilor lor pentru întreaga „civilizaţie maritimă", ei s-au bucurat de respect în timpul vieţii, au fost susţinuţi prin toate mijloacele, soarta şi cariera lor au fost fericite.

Altfel stau lucrurile cu geopoliticienii continentali. Vidal de La Blache era considerat doar un geograf care se străduia să extindă sfera cercetărilor sale la dimensiuni politice. Atitudinea guvernului faţă de el este respectuoasă, dar indiferentă, deşi multe dintre principiile sale practice (în

special cele expuse în „Franţa de Est") au fost luate în seamă. El nu se bucură de un astfel de prestigiu precum anglo-americanii, însă moştenirea lui teoretică este luată în considerare.

La nemţi - în special la Haushofer şi Schmitt - situaţia este cu mult mai serioasă. Şi în republica de la Weimar şi în timpul lui Hitler, atitudinea faţă de ei se schimbă alternativ, trecând de la o anumită atenţie a puterii la represiuni nemijlocite. Comparativ cu geopoliticienii „talasocraţi", soarta lor este tragică, carierele lor sunt în zig-zag, în anumite momente ei devin chiar jertfele acelor regimuri ale căror scopuri naţionale coincid, în linii generale, cu scopurile lor personale. Aici nu mai poate fi vorba de onoruri şi respect, ci de o atenţie isterică succedată de persecuţii.

La eurasiatici, imaginea este mult mai tragică. Aici nu există nici o preocupare nemijlocită, nici o specificare în izvoarele oficiale, aici există doar lagăre, exiluri, arestări, persecuţii şi o ignorare totală. Cu toate că până la un anumit moment al istoriei se crează impresia că hotărârile principale la nivel internaţional sunt luate de discipolii lui Piotr Saviţchi, care îşi compară fiecare pas cu ideile din publicaţiile eurasiaticilor, vine momentul de răscruce - anul 1989 - când devine clar că nimeni din conducerea sovietică nu este capabil să explice coerent logica politicii externe tradiţionale şi în consecinţă, se produce o disoluţie fulgerătoare a giganticului organism eurasiatic, creat cu atâtea eforturi de trei generaţii care au suportat războaie, privaţiuni, suferinţe, greutăţi supraumane.

Rolul personalităţii geopoliticienilor, în sensul influenţei lor asupra puterii, se reduce considerabil pe axa Occident-Orient. Ameninţările permanente la adresa lui Schmitt din partea SS-iştilor şi persecutarea lui Haushofer (fiul acestuia a fost împuşcat), dar într-o măsură şi mai mare lagărele lui Saviţchi şi Karsavin, contrastează cu stima faţă de Mahan şi Spykman. Uimeşte faptul că, în ultimă instanţă, tocmai acele ţări care, înainte de toate, au ascultat de geopoliticienii lor şi i-au preţuit, au obţinut rezultate uimitoare şi au început să examineze chestiunea obţinerii definitive a dominaţiei mondiale individuale. Germania a plătit pentru neatenţia faţă de tezele lui Haushofer despre „blocul continental" cu o jumătate de secol de absenţă din istorie, a suferit o înfrângere îngrozitoare şi a căzut într-o inexistenţă politică. URSS,

neacordând atenţie operelor celor mai responsabili, mai profunzi şi mai clarvăzători patrioţi, a ajuns, fără lupte şi fără să opună rezistenţă, aproape în aceeaşi situaţie cu Germania postbelică - influenţa mondială a ajuns la zero, spaţiile s-au redus considerabil, economia şi sfera socială s-au transformat în ruine.

PARTEA II: TEORIILE ŞI ŞCOLILE GEOPOLITICE CONTEMPORANE (a doua jumătate a sec. XX)

Capitol Privire generală

Dezvoltarea gândirii geopolitice în a doua jumătate a sec. XX a urmat, în ansamblu, căile trasate de fondatorii acestei ştiinţe. Cazul lui Haushofer şi şcoala lui, asupra cărora plana umbra prevestitoare de rău a colaborării intelectuale cu cel de-al Treilea Reich, i-a silit pe autorii preocupaţi de această disciplină să caute subterfugii, pentru a nu fi învinuiţi de „fascism" Americanul Colin S. Gray a propus utilizarea a două cuvinte pentru desemnarea geopoliticii: englezescul „geopolitics" şi germanul „Geopolitik". Primul trebuie să desemneze versiunea anglo-saxonă şi pragmatică a acestui fenomen, adică lucrările acelor autori care continuă modul de abordare al lui Mahan, Mackinder şi Spykman, cel de-al doilea - „varianta continentală", moştenirea şcolii lui Haushofer, care ia în considerare unii factori „spirituali" sau „metafizici". Firește, această împărţire este destul de convenţională şi serveşte doar ca o manevră demagogică, dictată de considerentele „corectitudinii politice".

În geopolitică, linia americană şi în sens mai larg, atlantică (talasocrată), s-a dezvoltat practic, fără a rupe legătura cu tradiţia. Pe măsura realizării proiectelor americanilor în vederea statornicirii „puterii mondiale", geopoliticienii-atlantişti postbelici precizau, până detaliau, doar aspectele particulare ale teoriei, dezvoltând sferele aplicate. Modelul fundamental al „forţei maritime" şi al perspectivelor ei geopolitice s-a transformat, din cercetări ştiinţifice ale unor şcoli geografice militare separate, în politica internaţională oficială a SUA.

Totodată, devenirea SUA ca superputere şi ajungerea ei la ultima etapă premergătoare hegemoniei planetare definitive a talasocraţiei, i-a silit pe geopoliticienii americani să studieze un model geopolitic absolut nou la care au participat nu două

forţe principale, ci doar una. În principiu, au existat două variante de dezvoltare a evenimentelor - fie câştigul definitiv al Occidentului în duelul geopolitic cu Orientul, fie convergenţa a două lagăre ideologice în ceva unitar şi instaurarea Guvernului Mondial (acest proiect a fost numit „mondialism" - de la cuvântul francez „monde", „lume"). În ambele cazuri se cerea o nouă interpretare geopolitică a acestui deznodământ posibil al istoriei civilizaţiilor. Această situaţie a trezit la viaţă o orientare specială în geopolitică - „geopolitica mondialismului", cunoscută ca doctrină a „noii ordini mondiale", fiind elaborată de geopoliticienii americani începând cu anii '70 şi care a fost anunţată public de către preşedintele SUA, G. Bush, în 1991, în timpul războiului din Golful Persic.

La sfârşitul celui de-al doilea război mondial, geopolitica europeană aproape că nu exista independent. Doar pe parcursul unei perioade destul de scurte, dintre anii 1959-1968, când preşedinte al Franţei era Charles De Gaulle, situaţia s-a schimbat întrucâtva. Începând cu anul 1963, De Gaulle a întreprins unele măsuri antiatlantice clare, în urma cărora Franţa a ieşit din alianţa Nord-Atlantică şi a încercat să elaboreze o strategie geopolitică proprie. Dar întrucât acest stat n-a putut să se opună de unul singur lumii talasocrate, pe ordinea de zi a fost pusă problema colaborării franco-germane în interiorul Europei şi întărirea legăturilor cu URSS. Astfel, a luat naştere vestita teză a lui De Gaulle - „Europa de la Atlantic până la Urali". Această Europă era concepută ca o formaţiune suverană şi continentală din punct de vedere strategic - în spiritul unui „continentalism european" moderat.

Totodată, la începutul anilor '70, când cercetările geopolitice din SUA devin foarte populare, savanţii europeni încep şi ei să se includă în acest proces şi deoarece, în majoritatea cazurilor legătura lor cu şcoala antebelică era întreruptă, ei au fost nevoiţi să se alinieze normelor de abordare anglo-saxonă. Astfel, savanţii europeni se erijează în nişte experţi tehnici ai organizaţiilor internaţionale NATO, ONU etc., ocupându-se de cercetările geopolitice aplicate, fără a depăşi însă limitele unor probleme concrete. Treptat, aceste cercetări s-au transformat într-o „geopolitică regională" independentă, destul de dezvoltată în Franţa („şcoala lui Yves Lacoste", editorul revistei „Herodot"). Această „geopolitică regională" face abstracţie de schemele globale ale lui

Mackinder, Mahan sau Haushofer, acordă puţină atenţie dualismului fundamental şi aplică doar metodele geopolitice pentru descrierea conflictelor interetnice şi interstatale, a proceselor demografice şi chiar a „geopoliticii alegerilor politice".

Singura tradiţie geopolitică continuă, care s-a păstrat în Europa postbelică, a aparţinut unor grupări marginale legate într-o măsură sau alta cu partidele şi mişcările naţionaliste de după război. În aceste cercuri restrânse şi periferice din punct de vedere politic s-au dezvoltat ideile geopolitice care îşi au originea în „continentalism", în şcoala lui Haushofer etc. Această mişcare a primit în unanimitate denumirea de „noua dreaptă" europeană. Până la un moment dat, opinia publică i-a ignorat, pur şi simplu, pe promotorii acestui curent, considerându-i „reminiscenţe ale fascismului". Abia în ultimele decenii, graţie activităţii culturale şi ziaristice a filosofului francez Alain de Benoit, această orientare a început să fie luată în seamă în cercurile ştiinţifice mai importante. În pofida distanţei semnificative care separă cercurile „noii drepte" europene de instanţele puterii, în pofida disidenţei lor, lucrările lor prezintă o contribuţie uriaşă, din punct de vedere teoretic, la dezvoltarea geopoliticii. Fiind independente de limitele conformismului politic, gândirea lor s-a dezvoltat relativ liber şi imparţial. Totodată, la începutul anilor '90 s-a creat o asemenea situaţie,

încât geopoliticienii europeni oficiali (de cele mai multe ori de provenienţă din partidele de stânga şi extrema stângă) au fost nevoiţi să apeleze la cei din „noua dreaptă", la operele lor, la traducerile şi cercetările acestora, pentru restabilirea unei imagini geopolitice depline.

În fine, despre geopolitica rusă. Recunoscută oficial ca o „pseudoştiinţă burgheză" şi „fascistă", geopolitica n-a existat ca atare în URSS. Funcţiile ei erau executate de câteva discipline - strategia, geografia militară, teoria dreptului internaţional şi a relaţiilor internaţionale, geografia, etnografia etc. Cu toate acestea, conduita geopolitică generală a URSS pe arena planetară divulgă prezenţa unui model de conduită destul de raţional din punct de vedere geopolitic, care a constat în tendinţa URSS de a-şi întări poziţiile în sudul Eurasiei, în „zona de ţărm", pătrunderea în Africa, acţiunile destabilizatoare în America de Sud (menite să dezbine spaţiul controlat de SUA conform doctrinei Monroe) şi chiar invazia

trupelor sovietice în Afganistan (pentru a tăia „anaconda" americană, care se străduia să apropie frontierele strategice ale „talasocraţiei" de frontierele de sud ale „axei geografice a istoriei") etc. O astfel de politică, consecventă şi fundamentată din punct de vedere geopolitic, atrage atenţia asupra existenţei unui anumit „centru decizional", unde ar fi fost posibil să se adune rezultatele multor ştiinţe tradiţionale şi pe baza acestor „cunoştinţe", a acestei „sinteze", să se întreprindă cele mai importante acţiuni strategice. Totuşi, localizarea socială a acestui centru „cripto-geopolitic" pare a fi problematică. Există o versiune potrivit căreia ar fi fost vorba despre un departament secret al GRU[53].

De fapt, geopolitica s-a dezvoltat doar în cercuri „disidente" marginale. Reprezentantul cel mai expresiv al acestei orientări a fost istoricul Lev Gumiliov, deşi acesta n-a folosit niciodată în lucrările sale nici termenul de „geopolitică", nici termenul de „eurasiatism" şi mai mult decât atât, s-a străduit să evite prin toate mijloacele să recurgă la realităţile social-politice. Graţie unei asemenea abordări prudente, el a reuşit să publice, chiar în timpul regimului sovietic, câteva cărţi dedicate istoriei etnografice.

După dispariţia tratatului de la Varşovia şi dezmembrarea URSS, geopolitica s-a reactualizat în societatea rusă. Anularea cenzurii ideologice a făcut posibil de a spune, în sfârşit, lucrurilor pe nume. Nu este de mirare faptul că primele, care au participat la renaşterea geopoliticii, au fost cercurile naţional-patriotice (ziarul „Ziua", revista „Elementele"). Metodologia s-a dovedit a fi atât de impresionantă încât iniţiativa a fost preluată şi de unele mişcări „democratice". Într-un timp foarte scurt, după perestroikă, geopolitica a devenit una dintre temele cele mai populare în întreaga societate rusă.

Aceasta se explică prin creşterea interesului faţă de eurasiatici şi moştenirea lor în Rusia contemporană.

53) GRU (Glavnoe Razvedîvatelnoe Upravlenie) - Direcţia Principală de Informaţii a Statului Major al Armatei Ruse (N.T.)

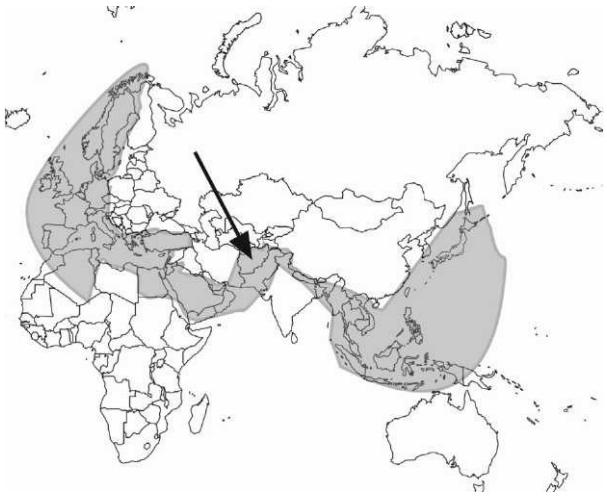

Ocuparea Afghanistanului a fost dictată de dorinţa firească a Moscovei de a sparge „inelul Anaconda" şi de a ajunge mările calde.

Capitol II.2. Atlantismul contemporan

II.2.1. Discipolii lui Spykman - D. W. Meinig, W. Kirk, S.B. Cohen, Colin S. Gray, H. Kissinger

Dezvoltarea în geopolitica de după 1945 a liniei americane pur atlantice a reprezentat, în fond, dezvoltarea tezelor lui Spykman. Aşa cum Spykman a început să-şi elaboreze teoriile sale cu o serie de corecţii aplicate tezelor lui Mackinder, la fel şi discipolii săi i-au corectat, în fond, concepţiile.

În anul 1956, elevul lui Spykman, D.Meinig, a publicat lucrarea „Heartland şi Rimland în istoria eurasiatică". Meinig sublinia în mod special că „criteriul geopolitic trebuie să ţină cont, în mod desebit, de orietarea funcţională a populaţiei şi a statului şi nu doar de atitudinea pur geografică a teritoriului faţă de Uscat şi Mare"[54]. Aici este vădită influenţa lui Vidal de La Blache.

Meinig afirmă că întregul spaţiu al rimland-ului eurasiatic se împarte, conform predispoziţiei sale funcţional-culturale, în trei tipuri:

„China, Mongolia, Vietnamul de Nord, Bangladeshul, Afganistanul, Europa de Est (inclusiv Prusia), Baltica şi Carelia sunt spaţii care înclină organic spre heartland. Coreea de Sud, Birmania, India, Irak, Siria, Iugoslavia sunt neutre din punct de vedere geopolitic.

Europa de Nord, Grecia, Turcia, Iranul, Pakistanul, Thailanda

54) D. W. Meinig „Heartland and Rimland in Eurasian History" in „West Politics Quarterly", IX, 1956 pag. 553 - 569

înclină spre blocul talasocratic"[55].

În anul 1965, un alt discipol al lui Spykman, W. Kirk, a editat o carte[56] ce reproduce titlul unui cunoscut articol al lui Mackinder „Axa geografică a istoriei." Kirk a dezvoltat teza lui Spykman cu privire la importanţa rimland-ului pentru echilibrul geopolitic al forţelor. Bazându-se pe analiza cultural-funcţională a lui Meinig şi diferenţierea „zonelor de ţărm" referitor la predispoziţia „telurocrată" sau „talasocrată", Kirk a construit un model istoric în care rolul principal îl joacă civilizaţiile de ţărm, ale căror impulsuri culturale ajung, cu o intensitate mai mare sau mai mică, în interiorul continentului. Totodată, formele culturale „superioare" şi iniţiativa istorică ţin de acele sectoare ale „centurii interne" pe care Meinig le-a determinat ca fiind „orientate talasocratic"

În cartea sa „Geografia şi Politica în lumea divizată"[57], americanul Saul Cohen a propus introducerea în metoda geopolitică a unei clasificări suplimentare, bazată pe împărţirea realităţilor geopolitice fundamentale în două „nuclee" (nucleus) şi „zone discontinui". Din punctul lui de vedere, fiecare regiune concretă a planetei poate fi disjunsă în 4 componente geopolitice:

1. mediul maritim exterior (naval) care depinde de flota comercială şi de porturi;

2. nucleul (nucleus) continental, identic cu „hinterland" (cu termenul geopolitic care semnifică „regiunile interne îndepărtate de litoral");

3. zona discontinuă (sectoarele de ţărm orientate fie spre interiorul continentului, fie dinspre el);

4. regiunile independente din punct de vedere geopolitic de acest ansamblu"[58].

Concepţia „zonelor discontinui" a fost dezvoltată, de asemenea, de strategi americani ca Henry Kissinger, care considera că strategia politică a SUA cu privire la zonele de ţărm „discontinui" constă în a uni fragmentele într-un tot întreg şi a asigura, prin aceasta, atlantismului, controlul total

asupra Eurasiei Sovietice. Această doctrină a fost numită „Linkage", de la cuvântul englez „link", „legătură", „verigă". Pentru ca strategia „anacondei" să reuşească până la capăt, este necesar să se acorde o atenţie deosebită acelor „sectoare de ţărm" care fie ar păstra neutralitatea, fie ar gravita spre spaţiile interne ale continentului. Concret, această politică s-a realizat prin intermediul războiului din Vietnam, activarea relaţiilor americano-chineze, susţinerea de către SUA a regimului proamerican din Iran, susţinerea naţionaliştilor-disidenţi din Ucraina şi ţările baltice etc.

La fel ca în epocile anterioare, şcoala geopolitică atlantică postbelică americană a susţinut în permanenţă legătura inversă cu puterea.

55) Ibidem

56) W. Kirk „Geographical Pivot of History", Leicester Universal Press 1965.

57) S.B. Cohen „Geography and Politics in a divided world", New York, 1963.

58) Ibidem.

Dezvoltarea concepţiilor geopolitice cu privire la „epoca nucleară" este întâlnită la un alt reprezentant al aceleiaşi şcoli americane, Colin Gray. În cartea sa „Geopolitica erei nucleare"[59] el oferă un studiu al strategiei militare al SUA şi NATO, în care pune locul amplasării planetare a obiectivelor nucleare în dependenţă de particularităţile geografice şi geopolitice ale regiunilor.

II.2.2. Atlantiştii au câştigat războiul rece

La începutul anilor '90, dezvoltarea geopolitică a atlantismului atinge punctul său culminant. Strategia „anacondei" demonstrează o eficacitate absolută. În această perioadă poate fi observată justeţea aproape „profetică" a primilor geopoliticieni anglo-saxoni - Mackinder şi Mahan, corectaţi de Spykman.

Dezintegrarea tratatului de la Varşovia şi a URSS marchează victoria orientării strategiei atlantice, care a fost înfăptuită pe parcursul sec. XX. Occidentul învinge în războiul rece cu Orientul. Forţa maritimă (Sea Power) îşi sărbătoreşte victoria asupra heartland-ului.

Ţările membre ale Pactului de la Varşovia

Din punct de vedere geopolitic, acest eveniment se explică în felul următor:

Confruntarea dintre blocul sovietic şi NATO a fost prima formă de opoziţie, fără amestec, dintre Uscat şi Mare, dintre Behemoth şi Leviathan. Totodată, echilibrul geopolitic al forţelor reflecta nu numai constantele ideologice, dar şi cele geopolitice.

URSS, în calitate de heartland, de Eurasia, întruchipa ideocraţia de tip sovietic. Din punct de vedere geografic acesta era un „Spaţiu Mare" destul de integrat, cu nişte resurse naturale colosale şi un armament strategic dezvoltat. Principalul avantaj al URSS au fost aptitudinile „cultural-funcţionale" ale populaţiei trăitoare pe întinderile ei sau alăturate

59) Colin S. Gray „The Geopolitics of the Nuclear Era", New York, 1977.

teritoriului sovietic, în prezenţa spaţiilor intracontinentale greu accesibile, care permit crearea unor baze tehnologice şi de apărare. URSS avea, pe lângă toate acestea, la Nord şi Est, frontiere maritime, care sunt mai uşor de apărat decât cele de uscat.

URSS a obţinut, pe seama economiei centralizate, o autarhie comercial-alimentară şi un statut militar de superputere. Ea s-a străduit ca, în măsura posibilităţilor, să-şi extindă influenţa şi pe alte continente.

Blocul de Răsărit avea, însă, câteva deficienţe geopolitice esenţiale. Principala deficienţă constă în imensitatea frontierelor de uscat. Dacă în partea de Sud frontierele coincideau cu lanţul de munţi eurasiatici - din Manciuria până în Tian-Şan, Pamir şi Caucaz, - în partea de Vest frontiera

trecea prin mijlocul câmpiei Europei, care era capul de pod strategic al atlantismului, baza centrală a acestuia aflându-se pe ţărmul de vest al „Oceanului Median" (Midland Ocean). Dar şi în direcţia sudică munţii au constituit nu numai un sistem de apărare,dar şi un obstacol, închizând drumul pentru o posibilă expansiune şi ieşirea spre mările sudice.

Totodată, blocul de Est a fost silit să-şi concentreze forţele militaro-strategice, economice, intelectuale, de producţie şi resursele naturale în unul şi acelaşi centru geopolitic.

Cu această stare de lucruri contrasta, în mod evident, situaţia geopolitică a Occidentului cu centrul SUA (este un fapt deosebit de important întrucât, având o asemenea aşezare a forţelor, situaţia Europei Occidentale era de neinvidiat; ei i-a revenit rolul de bază terestră a SUA, învecinată cu frontierele lagărului opus, un fel de „cordon sanitar"). America era apărată în întregime de „frontierele maritime". Mai mult, integrând strategic continentul său, ea obţinea controlul asupra unei părţi considerabile a ţărmului eurasiatic, rimland. Controlul atlantiştilor se întindea din Europa Occidentală, prin Germania şi Turcia (ţări membre ale NATO), spre Extremul Orient (Thailanda, Coreea de Sud, Japonia, strategic colonizată), această zonă trecând, treptat, în oceanele Indian şi Pacific -baze militare extrem de importante pe insula San Diego, în Filipine şi mai departe, pe insulele Guam, Caraibe şi Haiti. Prin urmare, toate conflictele potenţiale au fost scoase în afara teritoriului strategic de bază.

Totodată, atlantiştii au creat un sistem diferenţiat complicat al repartizării geopolitice a „nucleelor" de forţă. SUA au asigurat în mod nemijlocit forţa militară strategică. Structurile intelectuale, financiare şi de producţie, ca şi elaborarea tehnologiilor avansate, au fost concentrate în Europa Occidentală, scutită de povara asigurării propriei securităţi militare (cu excepţia întreţinerii poliţiei şi a forţelor militare pur decorative).

Resursele naturale soseau din regiunile slab dezvoltate economic ale Lumii a treia, de unde provenea, într-o măsură considerabilă şi forţa de muncă ieftină.

Păstrarea statu-quo-ului, care s-a format imediat după cel de-al doilea război mondial, a fost o poziţie agresivă fiindcă, conform pronosticurilor geopoliticienilor atlantişti, o asemenea situaţie duce nemijlocit la istovirea blocului continental, care

este condamnat la autarhie totală şi silit să dezvolte, cu forţe proprii, concomitent, toate direcţiile strategice.

Heartland-ul avea într-o asemenea situaţie doar două soluţii. Prima

- să întreprindă o expansiune militară în Occident, cu scopul de a cuceri Europa până la Atlantic. După acest efort URSS ar fi putut să-şi asigure nişte frontiere maritime liniştite şi un potenţial intelectual industrial şi tehnologic. Apoi urma să se întreprindă, în paralel, eforturi similare şi în sud, pentru a ieşi, în sfârşit, la mările calde şi a rupe „inelul anacondei"

- Sea Power. Aceasta este o cale foarte dură care, în caz de reuşită, ar fi putut să aducă o pace continentală stabilă, iar într-o perspectivă apropiată crahul Americii, lipsită de rimland.

O altă cale consta, dimpotrivă, în retragerea URSS şi a forţelor lor militare din Europa de Est în schimbul retragerii din Europa Occidentală a forţelor NATO şi crearea unui Bloc European neutru unitar (posibil, cu un potenţial „disuasiv" limitat). Această variantă a fost discutată în mod serios în epoca lui De Gaulle.

Acelaşi lucru a fost posibil să se realizeze şi în Asia - renunţarea la controlul politic direct asupra unor republici din Asia Centrală în schimbul creării, împreună cu Afganistanul, Iranul şi India (posibil şi China), a unui puternic bloc strategic antiamerican, orientat intracontinental.

Era posibilă, în sfârşit, combinarea acestor două variante şi înaintarea, pe cale paşnică, spre Vest şi pe calea forţei, spre Est (sau invers). Era important ca aceste două acţiuni geopolitice să înceapă sincronizat. Doar în cazul acesta s-ar fi putut spera la o schimbare a echilibrului planetar al forţelor - de la pierderea de poziţie a Uscatului, la câştigul acestuia. Era necesar să se spargă, cu orice preţ, „îndiguirea" („containment", acesta era termenul cu care a fost numită, în perioada războiului rece, tactica geopolitică a „anacondei".

Dar întrucât URSS nu s-a hotărât să facă acest pas geopolitic radical, puterilor atlantice nu le-a rămas decât să culeagă rezultatele îndelungatei lor strategii poziţionale, deliberată şi calculată din punct de vedere geopolitic.

Puterea sovietică autarhică n-a rezistat supraîncordării sub toate aspectele şi s-a prăbuşit. Iar invazia militară în Afganistan, fără acţiunea strategică paralelă în Europa Occidentală (paşnică sau nepaşnică), în loc să salveze situaţia, a înrăutăţit-o definitiv.

II.2.3. Aerocraţia şi eterocraţia

Geopolitica atlantică tradiţională, care pune în centrul concepţiei sale Sea Power, este o „geopolitică a mării". Strategia globală întemeiată pe această geopolitică a condus Occidentul la instalarea puterii planetare. Dezvoltarea tehnicii a dus la valorificarea spaţiului aerian, făcând actuală cercetarea „geopoliticii aerului".

Spre deosebire de „geopolitica mării", care este definitivată şi pe deplin cercetată, „o geopolitică a aerului", de o reală valoare, nu există. Imaginea geopolitică generală este completată de factorul aeronauticii.

Însă, odată cu actualizarea mediului aerian şi a noilor tipuri de înarmare aeriene - aviaţia strategică, rachetele intercontinentale şi arma nucleară -unele raporturi s-au schimbat considerabil.

Valorificarea spaţiului aerian a echivalat într-o oarecare măsură Uscatul cu Marea, fiindcă pentru avioane şi rachete deosebirea dintre aceste spaţii nu este atât de semnificativă. (Un pas deosebit de important a fost crearea portavioanelor, acestea ducând la ruperea definitivă a bazelor aeriene de Uscat, făcându-le independente de calitatea suprafeţei terestre).

Cu toate acestea, dezvoltarea aviaţiei a schimbat proporţiile dimensiunilor planetare, făcând Pământul mult mai „mic", iar distanţele mult mai „scurte". Concomitent, construcţia de rachete şi dezvoltarea aviaţiei strategice au făcut cu mult mai relativi factorii geopolitici tradiţionali - frontierele maritime şi de uscat, bazele intracontinentale etc.

Transferul de armament pe orbita pământului şi cucerirea strategică a spaţiului cosmic au constituit ultima etapă de „contracţie" a planetei şi relativizarea definitivă a deosebirilor spaţiale.

Pe lângă Uscat şi Mare, geopolitica actuală este nevoită să mai ţină cont de două stihii - aerul şi eterul (spaţiul cosmic). La nivel militar, acestor stihii le corespunde arma nucleară (aerul) şi programul „războaielor stelare" (cosmosul). Prin analogie cu telurocraţia (puterea Uscatului) şi talasocraţia (puterea Mării), aceste două ultime modificări ale sistemelor geopolitice pot fi numite aerocraţie (puterea Aerului) şi eterocraţie (puterea Eterului).

Carl Schmitt a făcut o schiţă de proiect a acestor două sfere noi. Totodată, cea mai importantă şi principiala observaţie a lui Schmitt este faptul că atât „aerocraţia", cât şi „eterocraţia" reprezintă dezvoltarea pe mai departe a „nomosului" Mării, fazele avansate ale „talasocraţiei", fiindcă întregul proces tehnic de valorificare a noilor sfere se desfăşoară în direcţia „rarefierii" mediului, fiind însoţit de procese culturale şi civilizatoare corespunzătoare - abaterea progresivă de la „nomosul" Uscatului nu numai în sens strategic, dar şi în sens etic, spiritual, social-politic.

Cu alte cuvinte, valorificarea mediilor aerian şi cosmic este o continuare a tendinţelor talasocrate şi prin urmare, poate fi considerată etapa superioară a strategiei atlantice.

În această perspectivă, opoziţia nucleară a blocurilor în războiul rece se prezintă ca o concurenţă în condiţii impuse heartland-ului de „Forţa maritimă", acesta fiind silit să accepte condiţiile duelului strategic de poziţie, condiţii dictate de partea adversă. Acest proces de „rarefiere activă a stihiilor", însoţit de logica dezvoltării lumii occidentale este, în sens tehnologic şi strategic, paralel cu poziţia ofensivă a atlantiştilor în politica lor de desprindere a zonelor de ţărm de la centrul continental - în ambele cazuri existând o iniţiativă ofensivă a unuia din lagărele geopolitice şi reacţia defensivă a celuilalt.

La nivel intelectual, aceasta se exprimă prin faptul că, ocupându-se de această ştiinţă, deschis şi sistematic, atlantiştii elaborează la nivel teoretic o „geopolitică activă".

În cazul Occidentului, geopolitica apare ca o disciplină care dictează contururile generale ale strategiei internaţionale. În cazul blocului de Est, nefiind vreme îndelungată recunoscută oficial, ea a existat şi continuă să existe ca „reacţie" la acţiunile adversarului potenţial. Aceasta a fost şi este o „geopolitică pasivă" ce răspunde mai mult din inerţie la provocarea strategică a atlantismului.

Dacă în cazul armei nucleare şi al aviaţiei (în sfera aerocraţiei), URSS a putut să obţină, cu preţul suprasolicitării tuturor resurselor interne, o paritate relativă, în etapa următoare s-a produs un dezechilibru structural în domeniul eterocraţiei, precum şi în ceea ce priveşte concurenţa în domeniul tehnologiilor legate de „războaiele stelare", ceea ce a dus la pierderea geopolitică definitivă şi înfrângerea în războiul rece.

Observaţia lui Carl Schmitt cu privire la faptul că aerocraţia şi eterocraţia nu sunt nişte sisteme civilizatoare independente, ci doar o dezvoltare a „nomosului" Mării, este fundamentală pentru a înţelege esenţa proceselor geopolitice în lumea nucleară şi în condiţiile cuceririi spaţiilor orbitale.

II.2.4. Două versiuni ale celui mai nou atlantism

Victoria atlantiştilor asupra URSS (a heartland-ului) a însemnat intrarea într-o epocă radical nouă, care necesita modele geopolitice originale. Statutul geopolitic al tuturor teritoriilor, regiunilor, statelor şi uniunilor tradiţionale s-a schimbat net. Interpretarea realităţii planetare de după terminarea războiului rece i-a ajutat pe geopoliticienii atlantişti să ajungă la două scheme principiale.

Una din ele poate fi numită „pesimistă" (pentru atlantism). Ea moşteneşte linia confruntării cu heartland-ul, tradiţională pentru atlantism, fiind considerată neterminată şi care, împreună cu prăbuşirea URSS, nu este scoasă de pe ordinea zilei, prevestind formarea unor noi blocuri eurasiatice, întemeiate pe tradiţii civilizatoare şi arhetipuri etnice stabile. Această variantă poate fi numită „neoatlantism", esenţa sa reducându-se, în ultimă instanţă, la o continuare a analizei imaginii geopolitice a lumii, în perspectiva unui dualism fundamental, fapt ce se nuanţează doar prin delimitarea unor zone geopolitice suplimentare (cu excepţia Eurasiei), ce pot să devină şi ele nişte focare de confruntare cu Occidentul. Reprezentantul cel mai strălucit al unui asemenea mod neoatlantic de abordare este Samuel Huntington.

A doua schemă, fondată pe aceeaşi imagine geopolitică iniţială, este optimistă (pentru atlantism) în sensul că examinează situaţia care s-a creat în urma victoriei Occidentului în războiul rece, considerând-o ca fiind definitivă şi irevocabilă. Pe această schemă se construieşte teoria „mondialismului", concepţia Sfârşitului Istoriei şi One World (a Lumii Unice) care susţine că toate formele diferenţierii geopolitice - culturale, naţionale, religioase, ideologice, statale etc. - vor fi depăşite definitiv şi va sosi era civilizaţiei umane unice, fondată pe principiile democraţiei liberale. Istoria se va sfârşi împreună cu opoziţia geopolitică care a dat, iniţial, impulsul principal al istoriei. Acest proiect geopolitic se asociază cu numele geopoliticianului american F.Fukuyama, care a scris un text programatic, cu un titlu expresiv „Sfârşitul

Istoriei". Despre această teorie mondialistă vom vorbi în capitolul următor.

Să analizăm tezele principale ale concepţiei lui Huntigton, acestea reprezentând dezvoltarea ultra-actuală a geopoliticii atlantice, tradiţională pentru Occident. Huntigton îşi construieşte articolul său programatic -„Ciocnirea civilizaţiilor" (Clash of civilisaton) - ca un răspuns la teza lui Fukuyama despre „Sfârşitul Istoriei". Este semnificativ faptul că această polemică corespunde, la nivel politic, celor două partide politice principale din SUA: Fukuyama exprimă poziţia strategică globală a democraţilor, în timp ce Huntigton este purtătorul de cuvânt al republicanilor. Această poziţionare exprimă destul de exact esenţa ultimelor două proiecte geopolitice - neoatlantismul urmează linia conservatoare, iar „mondialismul" preferă un mod de abordare absolut nou, în care toate realităţile geopolitice trebuie supuse unei revizuiri totale.

II.2.5. Ciocnirea civilizaţiilor: neoatlantismului lui Huntigton

Sensul teoriei lui Samuel Huntigton, directorul Institutului de Cercetări Strategice „John Olin" de pe lângă Universitatea Harvard, formulat de el în articolul „Ciocnirea civilizaţiilor"[60], (apărut ca un rezumat al unui proiect geopolitic de proporţii - „Schimbările în securitatea globală şi interesele naţionale americane") se reduce la următoarele:

De fapt, victoria geopolitică aparentă a atlantismului pe întreaga planetă - odată cu prăbuşirea URSS a dispărut ultimul bastion al forţelor continentale - se referă doar la o secţiune superficială a realităţii. Reuşita strategică a NATO, urmată de finalizarea ideologică - renunţarea la principala ideologie comunistă de concurenţă - nu atinge straturile civilizatoare profunde. Contrar lui Fukuyama, Huntigton susţine că victoria strategică nu este o victorie civilizatoare; ideologia occidentală - democraţia liberală, piaţa etc. - au rămas fără alternativă doar temporar, fiindcă foarte curând, la popoarele neoccidentale vor începe să apară particularităţi civilizatoare şi geopolitice, analoge „individului geografic" despre care vorbea Saviţchi.

Renunţarea la ideologia comunismului şi mutaţiile din structurile statelor tradiţionale - destrămarea unor structuri, apariţia altora etc. - nu vor duce la alinierea mecanică a

întregii omeniri la sistemul universal al valorilor atlantice ci, dimpotrivă, vor face să fie iarăşi actuale straturile culturale mai profunde, eliberate de clişeele ideologice superficiale.

Huntington îl citează pe George Weigel: „Desecularizarea este unul din factorii sociali care domină la sfârşitul secolului XX". Prin urmare, în loc să renunţe la identificarea religioasă în Lumea Unică despre care vorbeşte Fukuyama, popoarele vor simţi şi mai viu apartenenţa religioasă.

60) Samuel Huntington „Clash of civilisation" in „Foreign Affairs", summer 1993, pag. 22 - 49.

Huntington susţine că alături de civilizaţia occidentală (atlantică), în care se include America de Nord şi Europa Occidentală, se poate preconiza stabilirea geopolitică a încă şapte civilizaţii potenţiale:

1. slavă ortodoxă;

2. confucianistă (chineză);

3. japoneză;

4. islamică;

5. hindusă;

6. latino-americană

7. şi posibil, africană[61].

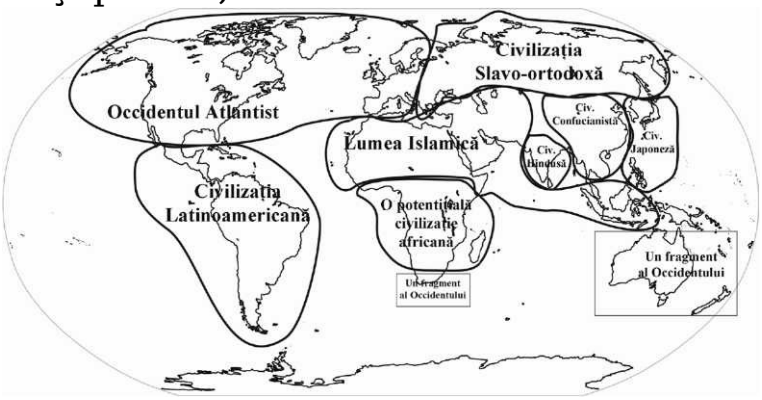

Cele 8 civilizaţii (conform lui Huntington)

Evident că aceste civilizaţii potenţiale nu sunt identice în nici un caz. Ele sunt, însă, unitare prin faptul că vectorul dezvoltării şi devenirii lor va fi orientat în direcţie diferită de traiectoria atlantismului şi civilizaţiei Occidentului. Aşadar,

Occidentul va ajunge iarăşi în starea de antiteză. Huntington consideră că aceasta este, practic, inevitabilă şi că, deşi există această euforie a cercurilor mondialiste, formula realistă „The West and the Rest" („Occidentul şi Toţi Ceilalţi")[62] trebuie acceptată drept bază chiar de pe acum.

Concluziile geopolitice ale unei asemenea abordări sunt neechivoce. Huntington crede că atlantiştii trebuie să întărească pe toate căile poziţiile strategice ale propriei lor civilizaţii, să se pregătească pentru opunere, să consolideze eforturile strategice, să îndiguiască tendinţele anti-atlantice din alte structuri geopolitice, să nu permită unirea lor într-o alianţă continentală periculoasă pentru Occident.

El face următoarele recomandări:

„Occidentul trebuie: • să asigure o colaborare mult mai strânsă şi unirea în limitele propriei

61) Ibidem pag. 25.

62) Ibidem pag. 39.

civilizaţii, în special între părţile ei europeană şi nord-americană;

• să integreze în civilizaţia Occidentală acele societăţi din Europa de Răsărit şi America Latină, ale căror culturi sunt apropiate de cea occidentală;

• să asigure nişte relaţii cât mai strânse cu Japonia şi Rusia;

• să zădărnicească transformarea conflictelor locale dintre civilizaţii în războaie globale;

• să limiteze expansiunea militară a statelor confucianiste şi islamice;

• să oprească reducerea forţei militare occidentale şi să asigure superioritatea militară în Extremul Orient şi în Asia de Sud-Vest;

• să folosească dificultăţile şi conflictele rezultate din raporturile reciproce ale statelor confucianiste şi islamice;

• să susţină grupele orientate spre valorile occidentale şi interesele altor civilizaţii;

• să întărească instituţiile internaţionale care reflectă interesele şi valorile occidentale şi le legiferează şi să asigure atragerea statelor neoccidentale în aceste instituţii[63]."

Aceasta este formularea scurtă şi cuprinzătoare a doctrinei neoatlantismului.

Din punctul de vedere al geopoliticii pure, aceasta înseamnă respectarea principiilor lui Mahan şi Spykman, iar accentul pe care Huntington îl pune pe cultură şi pe deosebirile dintre civilizaţii, ca factori geopolitici extrem de importanţi, ne atrage atenţia asupra legăturii lui cu şcoala clasică a geopoliticii, ascendentă în filosofia „organicistă", pentru care este proprie studierea structurilor sociale şi a statului nu ca pe nişte formaţiuni mecanice sau pur ideologice, ci ca pe nişte „forme ale vieţii".

Huntington indică China şi ţările islamice (Iran, Irak, Libia etc.) ca adversarii cei mai probabili. Aici se face simţită influenţa directă a doctrinelor lui Meinig şi Kirk, care considerau orientarea ţărilor din „zonele de ţărm", rimland - iar civilizaţiile „confucianiste" şi islamice aparţin, din punct de vedere geopolitic, cu preponderenţă anume rimland-ului - mai importantă decât poziţia heartland-ului. De aceea, spre deosebire de alţi reprezentanţi ai neoatlantismului - în special Paul Wolfowitz - Huntington vede principalul pericol nu în renaşterea geopolitică a Rusiei-Eurasiei, a heartland-ului sau a unei oarecare formaţiuni eurasiatice continentale noi.

În referatul americanului Paul Wolfowitz (consilier în problemele securităţii), adresat guvernului SUA în martie 1992, se vorbeşte despre „necesitatea de a nu admite apariţia pe continentele european şi asiatic a unei forţe strategice, capabile să se opună SUA"[64], reieşind apoi faptul că forţa posibilă avută în vedere aici este Rusia şi că împotriva ei trebuie creat un „cordon sanitar" pe baza ţărilor Baltice. În cazul de faţă, strategul

63) Ibidem pag. 49.

64) Citat după Paul Marie de la Gorce „Washington et la Maitrise du Monde", „Monde Diplomatique" 1992, aprilie 1992 Nr. 457.

american Wolfowitz este mai aproape de Mackinder decât de Spykman, ceea ce deosebeşte părerile lui de teoria lui Huntington.

În toate cazurile, indiferent de stabilirea unui adversar potenţial concret, poziţia neoatlantiştilor rămâne în esenţă aceeaşi: victoria în războiul rece, care se bazează pe alte formaţiuni geopolitice actuale sau viitoare, nu anulează ameninţările Occidentului. Prin urmare, este prematur să vorbim despre o „Lume Unică", atât dualismul planetar, al

talasocraţiei (întărită de aerocraţie şi eterocraţie), cât şi al telurocraţiei, rămâne a fi schema geopolitică principală şi pentru secolul XXI.

O formulă nouă şi mult mai generală a acestui dualism este identificată în teza lui Huntington - The West and The Rest.

Capitol II.3. Mondialismul

II.3.1. Preistoria mondialismului

Concepţia „mondialismului" a apărut cu mult înainte de victoria definitivă a Occidentului în războiul rece.

Sensul mondialismului se reduce la postularea inevitabilităţii integrării planetare totale, a trecerii de la mulţimea de state, popoare, naţiuni şi culturi la o lume uniformă - One World.

Rădăcinile acestei idei pot fi distinse în unele mişcări utopice şi hiliastice[65], ascendente în Evul Mediu sau chiar în antichitate.

La baza ei stă părerea că într-un oarecare moment culminant al istoriei se vor aduna toate popoarele pământului într-o singură împărăţie, care nu va mai cunoaşte contradicţiile, tragediile, conflictele şi problemele specifice istoriei umane obişnuite. Pe lângă versiunile mistice ale utopiei mondialiste au existat şi versiunile ei naţionaliste, una dintre acestea poate fi considerată „A Treia Eră", a pozitivistului Auguste Comte, sau „escatologia umanistă" a lui Lessing.

Ideile mondialiste erau specifice de cele mai multe ori socialiştilor europeni moderaţi, în special a celor englezi (unii dintre aceştia erau uniţi în „mişcarea Fabianică"). Despre Statul Mondial unic au vorbit şi comuniştii. Pe de altă parte, organizaţii mondialiste similare au fost create, începând cu sfârşitul secolului XIX, de către figuri importante ale bussines-ului mondial - de exemplu Cecil Rhodes, organizatorul grupului „Masa Rotundă", ai cărui membrii trebuiau să „contribuie" la instaurarea unui sistem al comerţului liber în lumea întreagă şi la crearea unui Guvern Mondial unic. Deseori, motivele socialiste se amestecau cu cele liberal-capitaliste, iar comuniştii stăteau alături, în aceste organizaţii, de reprezentanţii celui mai mare capital financiar. Pe toţi îi unea credinţa în ideea utopică de unificare a planetei.

Este semnificativ faptul că asemenea organizaţii cunoscute, cum ar fi

65) hiliasm = doctrină a unor secte, conform căreia, la o a doua venire pe pământ a lui Hristos, se va instaura o împărăţie de 1000 de ani (mileniarism) (N.T.)

Liga Naţiunilor, mai târziu ONU şi UNESCO, au fost o continuare a acestor cercuri mondialiste, care aveau cea mai mare influenţă asupra politicii mondiale.

Pe parcursul sec. XX, aceste organizaţii mondialiste, care evitau publicitatea excesivă şi deseori aveau un caracter „secret", foloseau diferite denumiri. A existat „Mişcarea universală pentru confederaţia mondială" a lui Harry Davis, „Uniunea Federală" şi chiar „Cruciada pentru Guvernul Mondial" (organizată de parlamentarul englez Henry Asborn, în anul 1946).

În SUA, pe măsura concentrării întregii puteri conceptuale şi strategice asupra Occidentului, tocmai acest stat a devenit statul major principal al mondialismului, reprezentanţii căruia au format o structură paralelă a puterii, alcătuită din consilieri, analişti, centre de cercetări strategice.

Astfel s-au format trei organizaţii mondialiste fundamentale, despre existenţa cărora opinia publică a Occidentului a aflat relativ nu demult. Spre deosebire de structurile oficiale, aceste grupe s-au bucurat de o libertate cu mult mai mare, în proiectare şi cercetări ele fiind scutite de procedurile stabilite şi formale ce reglementează activitatea comisiilor ONU etc.

Primul grup este „Consiliul în problemele relaţiilor internaţionale" (Council on Foreign Relation sau C.F.R.). Fondatorul lui a fost Morgan, marele bancher american. Această organizaţie neoficială se ocupa de elaborarea strategiei americane la proporţii planetare, scopul ei final fiind unificarea totală a planetei şi crearea Guvernului Mondial. Această organizaţie a apărut încă în anul 1921, ca o filială a „Fundaţiei Carnegie pentru pace universală" şi toţi politicienii de vază, care făceau parte din ea, împărtăşeau principiile mondialiste cu privire la viitorul planetei. Întrucât majoritatea membrilor C.F.R. au fost în acelaşi timp şi înalţi demnitari ai masoneriei scoţiene, se poate presupune că proiectele lor geopolitice au avut o oarecare dimensiune mistică umanitară.

În anul 1954 a fost creată a doua structură mondialistă - clubul Bildelberg sau grupul Bildelberg. Această structură îi unea nu numai pe analiştii, politicienii, financiarii şi intelectualii americani, dar şi pe colegii lor europeni. Ea era considerată de partea americană ca o continuare internaţională a ei.

În anul 1973 grupul Bildelberg creează a treia structură mondialistă de cea mai mare importanţă - „Comisia Tripartită" sau „Trilaterala" , condusă de americanii care intrau în componenţa C.F.R. şi a grupului Bildelberg şi care avea în afară de SUA, unde se afla cartierul ei general (adresa - 345 East 46th street, New York), încă două cartiere generale - în Europa şi Japonia.

Conform principiilor geopolitice fundamentale, această comisie a fost numită „tripartită". Ea are menirea să unească sub egida atlantismului şi a SUA trei „mai spaţii", care sunt lideri în dezvoltarea tehnică şi în economia de piaţă:

• spaţiul american, care include America de Nord şi de Sud;

• spaţiul european;

• spaţiul oceanului Pacific, controlat de Japonia.

În fruntea celor mai importante grupe mondialiste - Bildelberg şi Trilaterala - se află membrul de vază al C.F.R., David Rockfeller, cel mai mare bancher, proprietarul „Chase Manhattan Bank".

Afară de el, în centrul tuturor proiectelor mondialiste se află analiştii, geopoliticieni şi strategi devotaţi atlantismului - Zbigniew Brzezinski şi Henry Kissinger. Din această structură face parte şi renumitul George Ball.

Linia de bază a tuturor proiectelor mondialiste consta în trecerea la un sistem mondial unic, sub dominaţia strategică a Occidentului şi a valorilor „progresiste", „umanitare", „democrate". În acest scop au fost elaborate structuri paralele constituite din politicieni, ziarişti, intelectuali, financiari, analişti etc., care trebuiau să pregătească terenul înainte ca acest proiect mondialist al Guvernului Mondial să poată fi dat publicităţii, fiindcă fără pregătire el s-ar fi confruntat cu o puternică rezistenţă psihologică a popoarelor şi a statelor, care nu doresc să-şi dizolve originalitatea în melting pot-ul planetar.

Proiectul mondialist elaborat şi dezvoltat de aceste organizaţii n-a fost omogen. Au existat două versiuni ale

acestui proiect care, deosebindu-se după metode, trebuiau să conducă spre acelaşi scop.

II.3.2. Teoria convergenţei

Prima versiune a mondialismului, mult mai pacifistă şi „împăciuitoristă", este cunoscută ca „teoria convergenţei". Elaborată în anii '70, în subsolurile C.F.R., de grupul analiştilor de stânga sub conducerea lui Zbigniew Brzezinski, această teorie presupunea posibilitatea depăşirii dualismului ideologic şi geopolitic al războiului rece prin crearea unui nou tip cultural-ideologic de civilizaţie, care ar fi fost intermediar între socialism şi capitalism, între atlantismul pur şi continentalismul pur.

Marxismul Sovietelor era considerat un obstacol ce poate fi învins trecând la versiunea lui moderată, social-democrată, revizionistă - prin renunţarea la tezele „dictaturii proletariatului", ale „luptei de clasă", „naţionalizării mijloacelor de producţie" şi „desfiinţării proprietăţii private" La rândul său, Occidentul capitalist trebuia să reducă libertatea pieţei, să introducă reglarea parţială de către stat a economiei etc. Unitatea orientării culturale putea fi găsită în tradiţiile Iluminismului şi umanismului, spre care duc şi regimurile democrate occidentale şi etica socială a comunismului (în versiunile lui social-democrate moderate).

Guvernul Mondial, care putea să apară pe baza „teoriei convergenţei", era conceput ca admiterea Moscovei, împreună cu Washingtonul, la conducerea atlantică a planetei. În cazul acesta începea epoca păcii universale, războiul rece s-ar fi terminat, popoarele ar fi putut să se elibereze de greutatea încordării geopolitice.

Este important să facem aici o paralelă, cu trecerea sistemelor tehnologice de la „talasocraţie" la „eterocraţie": politicienii mondialişti au început să privească planeta nu cu ochii locuitorilor continentului de vest, înconjurat de mare (ca atlantiştii tradiţionali), ci cu ochii „astronauţilor pe orbita cosmică". În cazul acesta, în faţa lor apărea într-adevăr One World, o Singură Lume.

Centrele mondialiste au avut corespondenţii lor şi la Moscova. Figura cheie era academicianul Gvişiani, directorul Institutului de Cercetări Sistemice, care a fost un fel de filială a „trilateralei" în URSS. Deosebit de fructuoasă a fost activitatea lor printre partidele de extrema stângă din Europa

Occidentală care au trecut, în marea lor majoritate, pe calea „euro-comunismului", iar acest fapt era considerat baza conceptuală fundamentală pentru convergenţa globală.

II.3.3. Victoria globală a Occidentului

Teoriile convergenţei au constituit acea bază ideologică la care se refereau Mihail Gorbaciov şi consilierii săi care au înfăptuit „perestroika". Totodată, cu câţiva ani înainte de a fi lansată „perestroikăi" sovietică, a început realizarea unui proiect similar în China, cu care reprezentanţii „comisiei Tripartite" au stabilit legături strânse la sfârşitul anilor '70. Însă destinele geopolitice ale „perestroicilor" chineză şi sovietică au fost diferite. China insista asupra distribuirii „echitabile a rolurilor şi a progreselor corespunzătoare în ideologia Occidentului în direcţia socialismului. URSS a mers pe calea concesiilor mult mai departe.

Urmând logica mondialiştilor americani, Gorbaciov a început transformarea structurală a spaţiului sovietic în direcţia „democratizării" şi „liberalizării". Aceasta se referea, în primul rând, la ţările Tratatului de la Varşovia, iar apoi şi la republicile URSS. A început reducerea înarmărilor strategice şi apropierea ideologică de Occident. În acest caz, trebuie să atragem atenţia asupra faptului că anii de guvernare ai lui Gorbaciov coincid cu perioada de preşedinţie a republicanilor extremişti în SUA - Reagan şi Bush. Totodată, Reagan a fost singurul preşedinte din ultimii ani care a renunţat consecvent să participe în toate organizaţiile mondialiste. Potrivit convingerile sale, el a fost un atlantist dur, consecvent şi fără compromisuri, un liberal şi un radical susţinător al liberului schimb, care nu înclina spre nici un fel de compromisuri cu ideologiile de „stânga", chiar şi în cel mai moderat sens democratic sau social-democratic. Prin urmare, acţiunile Moscovei, îndreptate spre convergenţa şi crearea Guvernului Mondial cu o pondere semnificativă a reprezentanţilor blocului de Est, au întâlnit la polul opus cele mai nefavorabile obstacole ideologice. Atlantistul Reagan (mai târziu Bush) a folosit, pur şi simplu, în scopuri strict utilitare, reformele mondialiste ale lui Gorbaciov. Concesiile benevole ale heartland-ului n-au fost însoţite de concesiile corespunzătoare din partea Sea Power şi Occidentul n-a făcut nici un fel de compromisuri geopolitice sau ideologice cu Eurasia, care se autolichidează. NATO nu s-a dizolvat, iar forţele lui n-au părăsit nici Europa, nici Asia.

Ideologia liberal-democrată şi-a întărit şi mai mult poziţiile sale.

În cazul de faţă, mondialismul s-a manifestat ca o doctrină geopolitică independentă, care s-a realizat în mod pragmatic în „războiul rece" şi la a cărui logică, fondată pe tezele lui Mackinder şi Mahan, SUA încă nu a renunţat.

11.3.4. „Sfârşitul Istoriei" lui Francis Fukuyama

După destrămarea URSS şi victoria Occidentului, a atlantismului, proiectele mondialiste trebuiau fie să dispară, fie să-şi schimbe logica.

Noua versiune a mondialismului în epoca postsovietică a devenit doctrina lui Francis Fukuyama, care a publicat, la începutul anilor '90, un articol-program - „Sfârşitul Istoriei." El poate fi considerat ca bază de idei a neomondialismului.

Fukuyama propune următoarea versiune a procesului istoric. Din epoca întunecată a „legii forţei", a „obscurantismului" şi a „manageriatului neraţional al realităţii sociale", omenirea se îndrepta spre o societate mult mai raţională şi mai logică, întruchipată în capitalism, în civilizaţia occidentală contemporană, în economia de piaţă şi ideologia liberal-democrată. Istoria şi dezvoltarea ei s-au produs doar pe seama factorilor neraţionali care, puţin câte puţin, au cedat locul legilor raţiunii, echivalentului bănesc, comun pentru toate valorile etc. Căderea URSS simbolizează căderea ultimului bastion al „iraţionalismului". Aceasta înseamnă sfârşitul Istoriei şi începutul unei existenţe planetare deosebite, care va decurge sub semnul Pieţei şi al Democraţiei, unind lumea într-o maşină bine pusă la punct, care funcţionează raţional.

Deşi este fondată pe universalizarea sistemului pur atlantic, această Nouă Ordine trece dincolo de limitele atlantismului, iar toate regiunile lumii încep să se reorganizeze după un model nou, în jurul centrelor sale mai dezvoltate din punct de vedere economic.

11.3.5. „Geoeconomia" lui Jacques Attali

Există o analogie a teoriei lui Fukuyama şi printre autorii europeni. Astfel, Jacques Attali, care a fost ani îndelungaţi consilierul personal al preşedintelui Franţei Mitterand, iar o vreme directorul Băncii Europene de Reconstrucţie şi

Dezvoltare, a elaborat în cartea sa „Liniile Orizontului", o teorie similară.

Attali consideră că în momentul actual începe a treia eră, „era banilor", care sunt echivalentul universal al valorii, fiindcă, echivalând toate lucrurile cu expresia materială a cifrelor, ele pot fi dirijate cât se poate de simplu, într-un mod mult mai raţional. Attali consideră că acest mod de abordare se datorează începerii erei mesianice, înţeleasă într-un context iudeo-cabalistic (el dezvoltă acest aspect mai detaliat în altă carte, consacrată în special mesianismului - „El va veni"). Aceasta îl deosebeşte de Fukuyama, care rămâne în limitele unui pragmatism şi utilitarism strict.

Jacques Attali propune o versiune proprie viitorului care „a sosit deja"

Dominaţia pe întreaga planetă a unei singure ideologii liberal-democrate şi a unui singur sistem de piaţă, împreună cu dezvoltarea tehnologiilor informaţionale, va face ca lumea să devină unică şi omogenă, iar realităţile geopolitice, care au dominat pe parcursul întregii istorii, se vor retrage în „era a treia" pe ultimul plan. Dualismul geopolitic se anulează.

Lumea unică primeşte, totuşi, o nouă structuralizare geopolitică bazată de această dată pe principiile „geoeconomiei". Concepţia „geoeconomiei" a fost propusă pentru prima dată spre dezvoltare de către istoricul Fritz Rehrig, fiind popularizată însă, de Fernand Braudel.

„Geoeconomia" este o versiune aparte a geopoliticii mondialiste care cercetează, cu prioritate, nu factorii geografici, culturali, ideologici, etnici, religioşi etc. care alcătuiesc esenţa abordării geopolitice, ci realitatea pur economică în raportul ei cu spaţiul. Pentru „geoeconomie" este absolut neimportant care popor locuieşte acolo sau dincolo, care este istoria lui, tradiţiile culturale etc. Totul se reduce la faptul unde se află centrele burselor mondiale, bogăţiile minerale, centrele informaţionale, marea industrie. „Geoeconomia" abordează realitatea politică în asemenea manieră, de parcă Guvernul Mondial şi statul planetar unitar ar fi existat deja.

Abordarea geoeconomică a lui Attali duce la separarea a trei regiuni de cea mai mare importanţă care, în Lumea Unică, vor deveni centrele unor noi spaţii economice.

1. Spaţiul american, care uneşte definitiv cele două Americi într-o singură zonă financiar industrială;

2. Spaţiul european, care a apărut după unificarea economică a Europei;

3. Oceanul Pacific, zona „noii înfloriri", care are câteva centre ce concurează - Tokyo, Taiwan, Singapore etc[66].

După părerea lui Attali, între aceste trei spaţii mondialiste nu vor exista nici un fel de deosebiri sau contradicţii deosebite, fiindcă atât tipul economic, cât şi cel ideologic, vor fi identice în toate cazurile. Singura deosebire constă în aşezarea pur geografică a celor mai dezvoltate centre, care vor structura concentric în jurul lor regiunile mai puţin dezvoltate, situate în spaţiul apropiat. Această restructuralizare concentrică poate să se realizeze doar la „sfârşitul Istoriei" sau, în alţi termeni, odată cu schimbarea realităţilor tradiţionale, dictate de geoplitică.

Dualismul geopolitic civilizaţional se anulează. Lipsa polului opus atlantismului duce la o reconsiderare de sens, cardinală, a spaţiului. Începe era geoeconomiei.

În modelul lui Attali şi-au găsit expresia deplină acele idei care au stat la baza „Comisiei Tripartite", instrumentul politic conceptual care elaborează şi realizează asemenea proiecte.

Este semnificativ faptul că şefii „Trilateralei" (David Rockfeller, George Bertouén - pe atunci şeful secţiei Europene - şi Henry Kissinger)

66) Jack Attali „Lignes d'horizon", Paris, 1990.

au vizitat, în ianuarie 1989, Moscova, unde au fost primiţi de Gorbaciov şi Alexandr Iakovlev. Au mai fost prezenţi la întâlnire şi alţi conducători sovietici de vază - Medvedev, Falin, Ahromeev, Dobrânin, Cerneaev, Arbatov şi Primakov. Cât despre Jack Attali, acesta avea legături personale cu preşedintele rus Boris Elţin.

Este indiscutabil un singur lucru: trecerea la logica geoeconomică şi la neomondialism a devenit posibilă doar după autolichidarea geopolitică a URSS-ului eurasiatic.

Neomondialismul nu este o continuare directă a mondialismului istoric, care iniţial presupunea prezenţa. în modelul final, a elementelor socialiste de stânga. Aici este vorba despre varianta intermediară dintre mondialism şi atlantism.

II.3.6. Mondialismul post-catastrofal al profesorului Santoro

Există versiuni mult mai detaliate ale neomondialismului. Una din cele mai proeminente este concepţia geopolitică futurologică, elaborată de Institutul de Cercetări Politice Internaţionale din Milano (ISPI) sub conducerea profesorului Carlo Santoro.

Conform modelului Santoro, omenirea se află în momentul de faţă într-o fază de trecere, de la lumea bipolară la versiunea mondialistă multipolară (înţeleasă din punct de vedere geoeconomic ca la Attali). Institutiile internaţionale (ONU etc.), care pentru mondialismul optimist al lui Fukuyama sunt destul de dezvoltate pentru a deveni nucleul „Guvernului Mondial", lui Santoro, dimpotrivă, îi sunt ireale şi reflectă logica învechită a geopoliticii bipolare. Mai mult decât atât, lumea întreagă poartă amprenta stabilă a „războiului rece", a cărui logică geopolitică rămâne dominantă. Santoro prevede că această situaţie nu poate să nu se termine cu perioada catastrofelor civilizatoare.

1. În continuare el expune scenariul probabil al acestor catastrofe:

2. Slăbirea continuă a rolului instituţiilor internaţionale;

3. Intensificarea tendinţelor naţionaliste între ţările care au făcut parte din Tratatul de la Varşovia şi din lumea a Treia. Aceasta duce la procese haotice.

4. Dezintegrarea blocurilor tradiţionale (aceasta nu se referă la Europa) şi destrămarea progresivă a statelor existente;

5. Începutul epocii războaielor de intensitate mică şi mijlocie, în urma cărora se formează noi structuri geopolitice;

6. Pericolul haosului planetar obligă unele blocuri să recunoască necesitatea creării noilor instituţii internaţionale cu împuterniciri imense, care de fapt înseamnă instaurarea Guvernului Mondial;

7. Crearea definitivă a statului planetar sub egida noilor instanţe internaţionale (Guvernul Mondial)[29]

Acest model este intermediar între optimismul mondialist al lui Francis Fukuyama şi pesimismul atlantic al lui Samuel Huntington.

Capitol II.4. Geopolitica aplicată

11.4.1. Geopolitica internă - şcoala lui Yves Lacoste

Renaşterea geopolitică în Europa este legată de activitatea geografului Yves Lacoste care, în anul 1976, a fondat revista „Herodotus" unde, pentru prima dată în Europa de după război, au început să se publice, cu regularitate, texte geopolitice. Trebuie remarcat, în mod deosebit, că în fruntea revistei se afla un om apropiat de cercurile de stânga, în timp ce până la acest moment, în Europa se ocupau de geopolitică doar cercurile naţionaliste de dreapta, destul de marginale.

În anul 1983, revista „Herodot" introduce subtitlul „revistă de geografie şi geopolitică" şi din acest moment, începe o a doua viaţă a geopoliticii, recunoscută oficial în calitate de disciplină politologică deosebită, care ajută la analiza complexă a situaţiei date.

Yves Lacoste se străduie să adapteze principiile geopolitice la situaţia actuală. El nu împărtăşeşte „abordarea organicistă", specifică şcolii continentaliste, nici utilitarismul geopolitic pur pragmatic şi mecanicist al ideologiilor Sea Power. Din punctul său de vedere, considerentele de ordin geopolitic servesc doar pentru „Justificarea aspiraţiilor de rivalitate ale instanţelor puterii cu privire la anumite teritorii şi la oamenii care le locuiesc"[30]. Aceasta poate viza atât relaţiile internaţionale, cât şi problemele strict regionale.

La Yves Lacoste, geopolitica devine doar un instrument de analiză a unei situaţii concrete, iar toate teoriile globale, care stau la baza acestei discipline, coboară până la noţiuni relative, condiţionate istoriceşte. În felul acesta, Lacoste propune o definiţie absolut nouă a geopoliticii, de fapt o nouă disciplină. Aceasta nu mai este o gândire continentală, bazată pe un dualism civilizator-geografic, planetar fundamental şi legată de sistemele ideologice globale, ci presupune folosirea

---

[29] Prof. Carlo Santoro „Progetto di ricarca multifuzionale 1994 - 1995 - i nuovi poli geopolitici", Milano.

[30] Ives Lacoste „Dictionnaire Geopolitique", Paris, 1986.

unor modele metodologice existente, în context general, la geopoliticienii tradiţionali, în cazul de faţă luaţi ca ceva independent. Aceasta este „deglobalizarea" geopoliticii, reducerea ei la o metodă analitică îngustă.

O astfel de geopolitică a fost numită „geopolitica internă" (la geopolitique interne), fiindcă se ocupă mereu de problemele locale.

11.4.2. „Geopolitica" electorală

O variantă a unei asemenea geopolitici interne este metodica specială, elaborată pentru studierea legăturii simpatiilor politice ale populaţiei cu teritoriului pe care locuieşte această populaţie. Promotorul unei asemenea abordări a fost francezul Andre Siegfried (1875-1959), activist politic şi geograf. Lui îi aparţin primele încercări de cercetare a „geopoliticii interne" cu privire la simpatiile politice ale unor sau altor regiuni. La el îşi au originea primele formulări ale legităţilor ce au stat la baza „geopoliticii electorale" a noii şcoli a lui Yves Lacoste. Siegfried scria:

„Fiecare partid sau, mai exact, fiecare tendinţă politică are teoria sa privilegiată; este uşor de remarcat că aşa cum există regiuni geologice sau economice, există şi regiuni politice. Climatul politic poate fi studiat aşa cum este studiat climatul natural. Am observat că deşi există o vizibilitate amăgitoare, opinia publică păstrează o anumită stabilitate în funcţie de regiuni. Dincolo de imaginea schimbătoare a alegerilor politice, se pot observa tendinţe mai adânci şi mai constante ce reflectă temperamentul regional"[69].

În şcoala lui Lacoste, această teorie a avut o dezvoltare sistematică şi a devenit un instrument sociologic obişnuit, care se utilizează pe larg în practica politică.

11.4.3. Mediacraţia ca factor „geopolitic"

Yves Lacoste şi-a pus drept scop să introducă în geopolitică cele mai noi criterii, specifice unei societăţi informaţionale. De o importanţă mult mai mare printre sistemele informaţionale, care influenţează direct procesele geopolitice, se bucură mijloacele de informare în masă, în special televiziunea. În societatea contemporană domină nu modul de abordare conceptual-raţională, cu expresivitatea „chipului" („image"-ului). Concepţiile politice, ideologice şi

geopolitice se formează la o parte semnificativă a societăţii exclusiv pe baza telecomunicaţiilor. „Chipul" mediatic este o sinteză atomară, în care sunt concentrate câteva moduri de abordare deodată - etnic, cultural, ideologic, politic. Calitatea sintetică a „image"-ului îl apropie de acele categorii cu care operează, în mod tradiţional, geopolitica.

Iată, reportajul informaţional dintr-un oarecare punct fierbinte, despre care nu se ştie nimic, de exemplu. În acest caz, locuitorului Capitoliului, să zicem, trebuie să i se prezinte, într-un timp extrem de scurt, profilul geografic, istoric, religios, economic, cultural, etnic al regiunii, dar şi să i se pună accentele necesare, în corelaţie cu scopul indicat. În felul acesta, profesia de ziarist (în special de teleziarist) se apropie de cea de geopolitician. Mass-media nu mai are în societatea contemporană un rol auxiliar ca altădată, ci devine cel mai puternic factor geopolitic independent, capabil să influenţeze puternic destinele istorice ale popoarelor.

11.4.4. Istoria geopoliticii

Există încă o direcţie în cadrul procesului general de „renaştere" a geopoliticii europene. Ea nu este geopolitică în sensul deplin al cuvântului, fiindcă îşi propune drept scop reorganizarea istorică a acestei discipline,

69) Andre Siegfried „Tableau politique de la France de l'Quest sous la Troisieme Republique", Paris 1913.

lucrul cu izvoarele, cronologia, sistematizarea, bibliografia, etc. Într-un sens oarecare, aceasta este o „abordare de muzeu", care nu pretinde la nici un fel de concluzii şi generalizări cu privire la situaţia actuală. O asemenea linie istorică este prezentată, în primul rând, de lucrările lui Paul-Marie Gaulois, precum şi de alţi autori cum ar fi Herve Couteau-Bégarie, Gérald Chalean, Hans-Adolf Jakobsen etc.

În limitele acestei iniţiative se publică şi se reeditează textele geopoliticienilor istorici - Mackinder, Mahan, Kjellen, Haushofer etc.

Cercetări istorice de acest gen se publică deseori în revista franceză „Herodot" şi în noua revistă geopolitică italiană „Limes", editată de Lucio Caracciolo şi Michel Korinman, cu participarea aceluiaşi Lacoste.

II.4.5. „Geopolitica aplicată" nu este geopolitică

Geopolitica aplicată sau „geopolitica internă" dezvoltată de Yves Lacoste, dar şi de alţi mari specialişti, cum ar fi Michelle Corenmann, Paul-Marie de La Gorce etc., este specifică politologiei europene contemporane şi evită, în mod conştient, generalizările conceptuale şi cercetările futurologice. În aceasta constă deosebirea principală a acestei direcţii, dezvoltată în special în Franţa şi Italia de către şcolile atlantice şi mondialiste care se află în SUA şi Anglia.

Geopolitica aplicată păstrează legături mult mai puţine cu geopolitica istorică antebelică decât atlantismul şi mondialismul, nemaivorbind de tradiţia continentalistă. Aceasta este o metodică analitică, politologică, sociologică şi nimic mai mult. De aceea e necesar să se facă o deosebire între ea şi proiectele planetare globale ale geopoliticienilor. În esenţă este vorba despre discipline care au comun doar terminologia şi unele metode. Ignorând dualismul geopolitic, considerându-l fie depăşit, fie neesenţial, fie pur şi simplu ieşit din limitele principalului obiect de studiu, „geopolitica aplicată" încetează să mai fie geopolitică în adevăratul sens al acestui cuvânt şi devine doar o variantă a metodicii statistico-sociologice.

Hotărârile şi proiectele geopolitice reale, legate de soarta Europei şi a popoarelor ce o populează, se elaborează în alte instanţe legate de centrele strategice ale atlantismului şi mondialismului. Aşadar, proiectul integrării europene a fost elaborat exclusiv cu eforturile intelectualilor care colaborau în „Comisia Trilaterală", adică într-o organizaţie mondialistă supranaţională care nu are nici statut strict juridic şi nici legitimitate politică. Francezul Jacques Attali şi-a dezvoltat teoriile bazându-se tocmai pe datele acestei organizaţii, al cărui membru era şi nu pe baza geopoliticii „aplicate" a şcolii europene contemporane.

Capitol II.5. Geopolitica „noii drepte" europene

II.5.1. Europa celor o sută de steaguri - Alain de Benoist

Una din puţinele şcoli geopolitice europene, care şi-au păstrat legătura neîntreruptă cu ideile geopoliticienilor continentalişti germani de până la război, este „noua dreaptă". Această orientare a apărut în Franţa, la sfârşitul anilor '60 şi

este legată de personalitatea liderului acestei mişcări -filosoful şi publicistul Alain de Benoist.

„Noua dreaptă" se deosebeşte radical de dreapta franceză tradiţională

- monarhişti, catolici, germanofobi, şovini, anticomunişti, conservatori etc.

- în toate privinţele.

Cei din „noua dreaptă" sunt adepţii „democraţiei organice", eretici, germanofili, socialişti, modernişti etc.

La început „lagărul de stânga", care este, în mod tradiţional, extrem de influent în Franţa, considera că este „o manevră tactică" a dreptei obişnuite, însă seriozitatea evoluţiei acesteia a fost demonstrată şi recunoscută de toţi.

Unul din principiile fundamentale ale ideologiei „noii drepte", a cărei analogie a apărut într-un timp foarte scurt şi în alte ţări europene, a fost cel al „geopoliticii continentale". Spre deosebire de „vechea dreaptă" şi de naţionaliştii clasici, De Benoist considera că principiul Statului-Naţiune (Etat-Nation) centralist este epuizat istoriceşte şi că viitorul aparţine doar „Marilor Spaţii". Totodată, baza unor asemenea „Mari Spaţii" trebuie să devină nu atât unificarea diferitor State într-un bloc politic pragmatic, ci intrarea pe baze egale a grupărilor etnice de diferite proporţii într-un „Imperiu Federal" unic. Un asemenea „Imperiu Federal" trebuie să fie unic din punct de vedere strategic şi diferenţiat din punct de vedere etnic. Totodată unitatea strategică trebuie să se întărească prin unitatea culturii iniţiale.

„Marele Spaţiu" care l-a interesat cel mai mult pe De Benoist este Europa. „Noua dreaptă" considera că popoarele Europei au aceeaşi origine indoeuropeană, aceeaşi rădăcină. Acesta este principiul „trecutului comun". Însă circumstanţele epocii contemporane, în care sunt active tendinţele integrării strategice şi economice necesare pentru posedarea unei suveranităţi strategice şi economice, dictează necesitatea integrării şi în sens pur pragmatic. În felul acesta, popoarele Europei sunt condamnate la un „viitor comun". De Benoist trage concluzia că principiul geopolitic fundamental trebuie să devină teza „Europa Comună a o sută de steaguri"[70]. În această perspectivă, ca în toate concepţiile „noii drepte", se urmăreşte clar tendinţa de a îmbina elementele „conservatoare" şi „moderniste", adică „dreapta" şi „stânga". În ultimii ani, „noua dreaptă" a renunţat la o asemenea

determinare, considerând că ei sunt de „dreapta" în aceeaşi măsură în care sunt ceilalţi „de stânga".

Tezele geopolitice ale lui De Benoist se fundamentează pe

70) Alain de Benoist „Les idees a l'endroit", Paris, 1979.

confirmarea „destinului continental al Europei". Aici el urmează întocmai concepţiile şcolii lui Haushofer. De aici reiese opoziţia Europei şi Occidentului, specifică pentru „noua dreaptă". Pentru ei „Europa" este o structură geopolitică continentală, bazată pe un ansamblu etnic de origine indoeuropeană, care avea rădăcini culturale comune. Această noţiune este tradiţională. Occidentul, dimpotrivă, este o noţiune geopolitică şi istorică legată de lumea contemporană, care neagă tradiţiile etnice şi spirituale, tradiţii care promovează criteriile materiale şi cantitative ale existenţei; aceasta este o civilizaţie burgheză utilitaristă şi raţionalistă, mecanicistă. Întruchiparea cea mai perfectă a Occidentului şi a civilizaţiei lui sunt SUA.

Din aceasta se formează proiectul concret al „noii drepte". Europa trebuie să se integreze într-un „Imperiu Federal", opus Occidentului şi SUA. În acest context se cuvine a fi stimulate îndeosebi tendinţele regionaliste, fiindcă regiunile şi minorităţile etnice au păstrat mai multe trăsături tradiţionale decât megalopolisurile şi centrele culturale, afectate de „spiritul Occidentului". Totodată, Franţa trebuie să se orienteze spre Germania şi Europa Centrală. De aici, interesul „noii drepte" pentru De Gaulle şi Friedrich Naumann. La nivelul politicii concrete, începând cu anii '70, „noua dreaptă" se pronunţă pentru o neutralitate strategică severă a Europei, pentru ieşirea din NATO, pentru dezvoltarea unui potenţial nuclear european suficient.

Referitor la URSS (mai târziu la Rusia), poziţia „noii drepte" a evoluat, începând cu teza clasică „nici Occidentul, nici Orientul, nici Europa", până la teza „mai întâi de toate Europa, dar mai bine cu Orientul decât cu Occidentul". La nivel practic, interesul faţă de China şi proiectele organizării alianţei strategice a Europei cu China, pentru contracararea imperialismului american, cât şi a celui sovietic, s-a schimbat în „sovietofilie" moderată şi ideea uniunii Europei cu Rusia.

Geopolitica „noii drepte" este orientată radical antiatlantică şi antimondialistă. Ei văd soarta Europei ca o

antiteză a proiectelor atlantice şi mondialiste. Ei sunt adversarii „talasocraţiei" şi concepţiei One World.

Trebuie remarcat faptul că în condiţiile unei dominaţii strategice şi politice a atlantismului în Europa, în perioada războiului rece, poziţia geopolitică a lui De Benoist (ireproşabilă din punct de vedere teoretic şi logic) contrasta atât de mult cu „normele gândirii politice", încât nu putea să capete o largă răspândire. Aceasta era un fel de „dizidenţă" ş, ca orice „dizidenţă" şi „nonconformism", avea un caracter marginal. Până în prezent, nivelul intelectual al „noii drepte", calitatea înaltă a publicaţiilor şi ediţiilor lor, chiar numărul mare al adepţilor lor în mediul academic european, contrastează cu atenţia neînsemnată pe care le-o acordă atât instanţele puterii, cât şi structurile analitice care deservesc puterea cu proiecte geopolitice.

II.5.2. Europa de la Vladivostok la Dublin - Jean Thiriart

O versiune a geopoliticii continentale puţin mai diferită a dezvoltat-o un alt „disident" european, belgianul Jean Thiriart (1922-1992). La începutul anilor '60 el era conducătorul mişcării radicale general europene „Europa Tânără"

Thiriart credea că geopolitica este disciplina politologică principală, fără de care este imposibilă construirea unei strategii raţionale cu spirit de previziune politică şi de stat.

Discipol al lui Haushofer şi Niekisch, el se considera un „naţional-bolşevic european" şi un constructor al „Imperiului European". Tocmai ideile lui au anticipat proiectele mult mai dezvoltate şi mai perfecţionate ale „noii drepte".

Jean Thiriart a construit teoria sa politică pe principiul „autarhiei marilor spaţii". Dezvoltată la mijlocul sec. XX de economistul german Friedrich List, această teorie confirma faptul că o dezvoltare strategică şi economică integrală a statului este posibilă doar în cazul în care acesta are suficiente dimensiuni geopolitice şi mari posibilităţi teritoriale. Thiriart a aplicat acest principiu la situaţia actuală şi a ajuns la concluzia că importanţa mondială a statelor Europei se va pierde definitiv dacă nu se vor uni într-un singur Imperiu, opus SUA. Totodată, Thiriart credea că un asemenea „Imperiu" nu trebuie să fie „federal" şi „orientat regional", ci unificat la maximum, centralist, care să corespundă modelului iacobin. Acesta trebuie să devină un Stat-Naţiune continental, puternic şi

unitar. În aceasta constă principala deosebire dintre concepţiile lui De Benoist şi Thiriart.

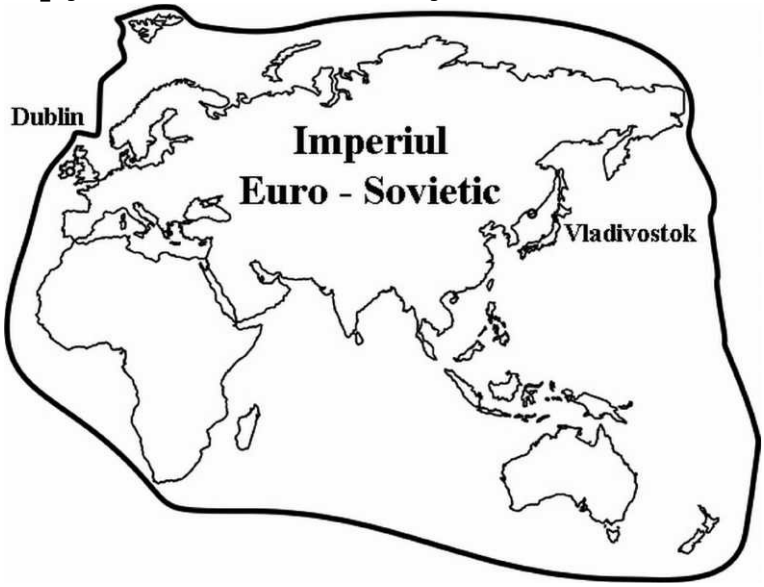

Euro-Imperiul Sovietic (conform lui Jean Thiriart). Analogul Doctrinei Monroe americane aplicat la Eurasia.

La sfârşitul anilor '70, concepţiile lui Thiriart au suportat o oarecare modificare. Analiza situaţiei geopolitice l-a determinat să ajungă la concluzia că dimensiunile Europei nu sunt suficiente pentru a se elibera de talasocraţia americană. Prin urmare, principala condiţie a „eliberării europene" este unirea Europei cu URSS. De la schema geopolitică ce include trei zone de bază - Occidentul, Europa, Rusia (URSS) - el a trecut la schema cu două componente - Occidentul şi continentul eurasiatic. Totodată, Thiriart a ajuns la concluzia radicală potrivit căreia este mai bine pentru Europa să aleagă socialismul sovietic decât capitalismul anglo-saxon.

Aşa a apărut proiectul „Imperiul Euro-sovietic de la Vladivostok la Dublin"[71]. În el sunt descrise, aproape profetic, cauzele care trebuie să ducă la căderea URSS, dacă aceasta nu va întreprinde, în timpul cel mai apropiat, cele mai active măsuri în Europa şi în Sud. Thiriart considera că ideile lui Haushofer cu privire la „blocul continental Berlin-Moscova-Tokyo" sunt actuale, în cel mai înalt grad, chiar şi în prezent. Este intersant că Thiriart a expus aceste teze cu 15 ani înainte de căderea URSS, pronosticând exact logica şi cauzele. Thiriart a făcut unele încercări ca părerile lui să ajungă la conducătorii sovietici. N-a izbutit, deşi la începutul anilor '60 s-a întâlnit personal cu Nasser, cu Ciu En-lai şi cu înalţi conducători iugoslavi. Este semnificativ faptul că Moscova a

respins proiectul său de organizare, în Europa, a „detaşamentelor de eliberare europeană" ilegale, pentru lupta teroristă cu „agenţii atlantismului". Concepţiile lui Jean Thiriart stau la baza mişcării nonconformiste, activă în prezent, a naţional-bolşevicilor europeni („Frontul Eliberării Europene"). Ei se apropie foarte mult de proiectele neo-eurasiatismului rus continental.

II.5.3. A gândi în imagini continentale - Jordis von Lohausen

Foarte apropiat de Thiriart este generalul austriac Jordis von Lohausen. Spre deosebire de Thiriart sau de De Benoist el nu participă la activitatea politică directă şi nu construieşte proiecte sociale concrete. El nu se abate de la abordarea strict ştiinţifică, limitându-se la analiza pur geopolitică. Poziţia lui iniţială este aceeaşi cu a naţional-boşevicilor şi a „noii drepte", el fiind continentalist şi adeptul lui Haushofer.

Lohausen consideră că puterea politică are şanse să fie de lungă durată şi stabilă doar atunci când stăpânitorii gândesc nu în categorii efemere şi locale, ci în imagini „milenare şi continentale". Cartea lui fundamentală chiar aşa se şi numeşte „Curajul de a stăpâni. A gândi în imagini continentale"[72].

Lohausen crede că procesele teritoriale, civilizaţionale, culturale şi sociale globale devin înţelese doar dacă ele sunt privite într-o perspectivă „prezbită", pe care el o opune „miopiei". Puterea în societatea umană, de care depind alegerea căii istorice şi hotărârile cele mai importante, trebuie să se conducă după scheme foarte generale, care permit unui sau altui stat (popor) să-şi găsească locul într-o perspectivă istorică imensă. De aceea,

71) Jean Thiriart „L'Empire Eurosovietique de Vladivostok jusque Dublin", Brussell, 1988.

72) Jordis von Lohausen „Mut zur Macht. Denken in Kontinenten", Berg., 1978.

disciplina principală, necesară definirii strategiei puterii este geopolitica, în sensul ei tradiţional, care operează cu categorii globale, făcând abstracţie de particularităţile analitice (şi nu geopolitica aplicată, „internă", a şcolii lui Lacoste). Ideologiile contemporane, cele mai noi progrese tehnologice şi civilizaţionale modifică, fără îndoială, relieful lumii, dar nu pot anula unele legităţi de bază, legate de

ciclurile naturale şi culturale care numără milenii. Asemenea categorii globale sunt spaţiul, limba, etnosul, resursele etc.

Lohausen propune următoarea formulă a puterii: **„Puterea = Forţa x Poziţia"**

El precizează:

„Fiindcă Puterea este Forţa înmulţită cu Poziţia, doar o poziţie geografică favorabilă oferă posibilitatea dezvoltării depline a forţelor interne"[73].

În felul acesta puterea (politică, intelectuală etc.) se corelează direct cu spaţiul.

Lohausen separă soarta Europei de cea a Occidentului, considerând că Europa este o structură continentală care a căzut temporar sub controlul talasocraţiei. Dar pentru eliberarea politică, Europa are nevoie de un minimum spaţial (de poziţie). Un asemenea minimum se obţine doar prin unificarea Germaniei, prin procesele de integrare din Europa Centrală, prin reconstituirea unităţii teritoriale a Prusiei (sfâşiată între Polonia, URSS şi RDG) şi asamblarea, în continuare, a statelor europene într-un nou bloc de sine stătător, independent de atlantism. Este important de remarcat rolul Prusiei. Lohausen (după Niekisch şi Spengler) consideră că Prusia este partea cea mai continentală, „eurasiatică", a Germaniei şi că, dacă nu Berlinul, ci Königsbergul ar fi fost capitala Germaniei, istoria europeană ar fi urmat o altă cale de dezvoltare, mult mai adevărată, orientându-se spre uniunea cu Rusia împotriva talasocraţiei anglo-saxone.

Lohausen consideră că, într-o perspectivă strategică, viitorul Europei este de neconceput fără Rusia şi invers, Rusia (URSS) are nevoie de Europa, fiindcă fără Europa ea este incompletă geopoliticeşte şi este vulnerabilă în faţa Americii, a cărei poziţie este cu mult mai bună şi prin urmare, mai devreme sau mai târziu, puterea ei va întrece cu mult URSS. Lohausen sublinia că URSS ar fi putut să aibă în Occident patru Europe: „O Europă ostilă, o Europă supusă, o Europă pustiită şi o Europă aliată". Primele trei variante sunt inevitabile, dacă se păstrează acel curs al politicii europene pe care URSS l-a urmat pe parcursul „războiului rece". Numai tendinţa de a face cu orice preţ o Europă „aliată şi prietenă" poate să repare situaţia geopolitică fatală a URSS şi să se

ajungă la începutul noii etape a istoriei geopolitice - etapa eurasiatică.

Poziţia lui Lohausen se reduce, în mod conştient, la constatări pur geopolitice. El omite problemele ideologice. De exemplu, geopolitica Rusiei

73) Ibidem.

boiereşti, a Rusiei ţariste sau a URSS, este pentru el un proces continuu, care nu depinde de schimbarea regimului sau a ideologiei. Rusia geopolitică este heartland-ul şi prin urmare, oricare ar fi regimul, soarta îi este determinată de pământurile ei.

Ca şi Thiriart, Lohausen a prevăzut dezastrul geopolitic al URSS, care era inevitabil în cazul în care ea ar fi urmat cursul său obişnuit. Dacă pentru geopoliticienii atlantişti acest deznodământ era o victorie, Lohausen îl vedea mai curând ca pe o înfrângere a forţelor continentale, dar cu nuanţa că noile posibilităţi, care se deschideau după căderea sistemului sovietic, puteau să creeze premizele favorabile pentru crearea, în viitor, a unui nou bloc eurasiatic, a Imperiului Continental, fiindcă anumite restricţii, dictate de ideologia marxistă, ar fi fost, în acest caz, înlăturate.

II.5.4. Imperiul Eurasiatic al Sfârşitului - Jean Pârvulescu

Versiunea romantică a geopoliticii este expusă de cunoscutul scriitor francez Jean Pârvulescu. Temele geopolitice au apărut în literatură, pentru prima dată, la George Orwell, care descria în antiutopia „1984" împărţirea futurologică a planetei în trei blocuri continentale enorme - „Ostasia, Eurasia, Oceania". Teme similare se întâlnesc la Arthur Koestler, Aldous Huxley, Raymond Abellio etc.

În toate operele lui Jean Pârvulescu, temele geopolitice sunt principale. În felul acesta el înfiinţează un nou gen literar - „beletristica geopolitică".

Concepţia lui Pârvulescu este următoarea[74]: istoria omenirii este istoria Atotputerniciei, a puterii. Diferite organizaţii semisecrete, al căror ciclu de existenţă depăşeşte cu mult durata ideologiilor politice obişnuite, a dinastiilor conducătoare, ale instituţiilor religioase, a statelor şi popoarelor, doresc să aibă acces la poziţiile principale în civilizaţie. Aceste organizaţii, care apar în istorie cu diferite denumiri, sunt identificate de Pârvulescu ca fiind un „ordin al

atlantiştilor" şi altul al „ordin al eurasiaţilor". Între ele se duce o luptă de secole la care participă papii, patriarhii, regii, diplomaţii, marii financiari, revoluţionarii, misticii, generalii, învăţaţii, artiştii, etc. Toate manifestările social-culturale se reduc, în felul acesta, la arhetipurile geopolitice iniţiale, deşi extrem de complicate.

Aceasta este linia geopolitică dusă până la limita logică, ale cărei premise se observă, deja, la fondatorii geopoliticii ca atare, care sunt pe deplin raţionali şi străini de „misticism".

În subiectele lui Pârvulescu, rolul principal îl joacă generalul De Gaulle şi structura geopolitică fondată de acesta după sfârşitul preşedinţiei lui, care rămâne în umbră.

Pârvulescu numeşte această structură „gaullism geopolitic". Acest „gaullism geopolitic" este analogia franceză a şcolii continentale a lui Haushofer.

Sarcina principală a adepţilor acestei linii este organizarea blocului

74) Jean Parvulesco „Galaxie GRU", Paris, 1991.

continental european „Paris-Berlin-Moscova". Sub acest aspect, teoriile lui Pârvulescu fac joncţiune cu tezele „noii drepte" şi ale „naţional-bolşevicilor".

Pârvulescu crede că etapa istorică actuală este apogeul opoziţiei geopolitice multiseculare, când istoria dramatică a duelului continental civilizaţional ajunge la soluţionare. El prevede apropiata apariţie a unei construcţii continentale gigantice - „Imperiul Eurasiatic al Sfârşitului", iar apoi confruntarea finală cu „Imperiul Atlanticii". Acest duel escatologic, pe care îl descrie în culori apocaliptice, el îl numeşte „Endkampf" („Lupta Finală"). Este interesant faptul că, în textele lui Pârvulescu, personajele inventate se învecinează cu personalităţi istorice reale. Cu multe dintre aceste personalităţi istorice reale, autorul a întreţinut relaţii de prietenie (cu unele dintre ele întreţine până în prezent). Printre acestea sunt politicieni din anturajul lui De Gaulle, diplomaţi englezi şi americani, poetul Ezra Pound, filosoful Julius Evola, politicianul şi scriitorul Raimand Abellio, sculptorul Arno Brekker, membri ai unor organizaţii oculte etc.

Deşi au formă beletristică, textele lui Pârvulescu sunt de o valoare geopolitică enormă, fiindcă o serie din articolele lui, publicate la sfârşitul anilor '70, descriu cu exactitate situaţia care se va crea în lume până la mijlocul anilor '90.

II.5.5. Oceanul Indian, o cale spre dominaţia mondială - Robert Steuckers

Antipodul „vizionarului geopolitic" Pârvulescu este geopoliticianul şi publicistul belgian Robert Steuckers, editorul a două reviste de prestigiu „Orientation" şi „Vouloir". Steuckers abordează geopolitica de pe poziţii strict ştiinţifice, raţionaliste, străduindu-se să elibereze această disciplină de toate stratificările „întâmplătoare". Urmând însă logica „noii drepte", în sens academic, el ajunge la concluzii extrem de asemănătoare cu „proorocirile" lui Pârvulescu.

La fel ca Pârvulescu, Steuckers crede că proiectele social-politice şi în special, diplomatice ale diferitelor state şi blocuri, indiferent de forma ideologică pe care ar îmbrăca-o, reprezintă expresia indirectă şi uneori voalată, a proiectelor geopolitice globale. El vede în aceasta influenţa factorului „Pământului" asupra istoriei umane. Omul este o fiinţă pământeană (creată din pământ). Prin urmare, pământul, spaţiul, predestinează omul în manifestările lui cele mai semnificative. Aceasta este o premisă pentru „geoistorie".

Orientarea continentalistă este prioritară pentru Steuckers; el crede că atlantismul este ostil Europei, iar soarta bunăstării europene o leagă de Germania şi Europa Centrală[75]. Steukers este adeptul unei colaborări active a Europei cu ţările lumii a Treia şi în special, cu lumea arabă.

Totodată, el menţionează importanţa enormă a Oceanului Indian pentru viitoarea structură geopolitică a planetei.

El defineşte Oceanul Indian ca pe un „Ocean de Mijloc", situat între

75) Robert Steukers „La Russie, L'Europe et L'Occident" dans „Orientation" Nr. 4 nov. - dec. 1983.

oceanele Atlantic şi Pacific. Oceanul Indian este situat chiar la mijloc, între coasta de răsărit a Africii şi zona Oceanului Pacific, unde sunt situate Noua Zeelandă, Australia, Noua Guinee, Malaysia, Indonezia, Filipine şi Indochina. Controlul maritim asupra Oceanului Indian reprezintă poziţia cheie pentru influenţa geopolitică asupra a trei „mari spaţii" de cea mai mare importanţă - Africa, rimland-ul eurasiatic de sud şi regiunea Pacificului. De aici rezultă prioritatea strategică a unor insule mici din Oceanul Indian - în special Diego Garcia, situată la aceeaşi depărtare de toate zonele de ţărm.

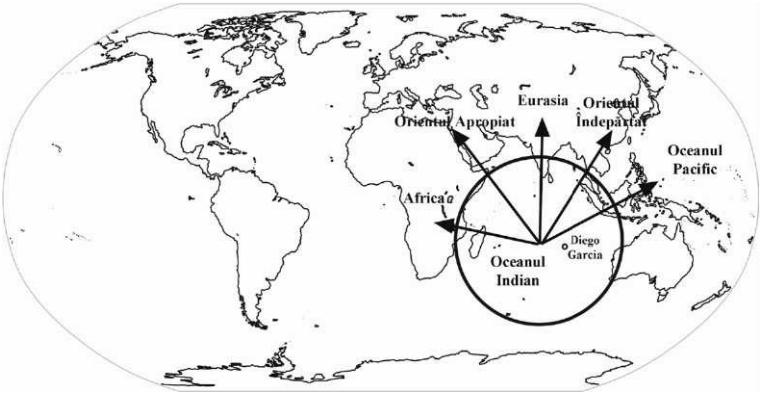

Controlul asupra Oceanul Indian poate avea un impact strategic în zonele-cheie din Eurasia: Orientul Mijlociu, India, China, Iran, IndoChina, Extremul Orient şi Asia-Pacific. În inima „boltei strategice" a Oceanului Indian se află o mica insulă (Diego Garcia) care este cea mai importantă bază navală strategică a Statelor Unite.

Steuckers susţine că Oceanul Indian este acel teritoriu asupra căruia trebuie să se concentreze întreaga strategie europeană, fiindcă prin această zonă Europa poate influenţa şi asupra SUA şi asupra Eurasiei şi asupra Japoniei. Din punctul lui de vedere, opoziţia geopolitică hotărâtoare, care trebuie să determine imaginea viitorului sec. XXI, se va desfăşura tocmai în acest spaţiu.

Steuckers se ocupă activ de istoria geopoliticii, el fiind semnatarul articolele despre fondatorii acestei ştiinţe din noua ediţie a „Enciclopediei de la Bruxelles".

II.5.6. Rusia + Islam = salvarea Europei - Carlo Terracciano

Un centru geopolitic activ, de orientare continentalistă, există şi în Italia. În Italia de după cel de-al doilea război mondial, mai mult decât în alte ţări europene, au avut o largă răspândire ideile lui Carl Schmitt şi graţie acestui fapt, modul geopolitic de gândire a devenit foarte răspândit. Totodată, în Italia era dezvoltată mişcarea lui Jean Thiriart „Europa de Sud" şi în mod corespunzător, se răspândiseră ideile naţional-bolşevismului continental.

Printre numeroasele reviste şi centre politologice şi sociologice ale „noii drepte", care se ocupă de geopolitică, un interes deosebit prezintă „Orion-ul" milanez unde, în decursul ultimilor 10 ani, se publică regulat analizele geopolitice ale doctorului Carlo Terracciano. Terracciano exprimă poziţia cea

mai extremistă a continentalismului european, foarte apropiată de eurasiatism.

Terracciano acceptă în întregime tabloul lui Mackinder şi Mahan şi este de acord cu dualismul civilizaţional şi geografic sever remarcat de către ei. Totodată, el se situează univoc de partea heartland-ului, considerând că soarta Europei depinde în întregime de soarta Rusiei şi Eurasiei de Est. Estul continental este pozitiv, Occidentul atlantic este negativ. O abordare atât de radicală din partea unui european este o excepţie chiar şi printre geopoliticienii de orientare continentală, mai ales că Terracciano nici nu accentuează statutul deosebit de special al Europei, considerând că acesta este un moment secundar în faţa opoziţiei planetare a talasocraţiei şi telurocraţiei.

El împărtăşeşte pe deplin ideea unui Stat Eurasiatic unitar, a Imperiului Eurosovietic unitar, a „Imperiului Euro-sovietic de la Vladivostok la Dublin", ceea ce îl apropie de Thiriart. Totodată, el nu este de acord cu „iacobismul" şi „universalismul" specifice lui Thiriart, insistând asupra diferenţierii etno-culturale şi a regionalismului care îl apropie, la rândul său, de Alain de Benoist.

Accentuarea centralităţii factorului rus se învecinează la Terracciano cu un alt moment interesant: el crede că rolul cel mai important în lupta cu atlantismul aparţine lumii islamice, regimurilor vădit antiamericane în special: iranian, libian, irakian etc. În consecinţă, el ajunge la concluzia că lumea islamică este exponentul, în cel mai înalt grad, al intereselor geopolitice continentale. Totodată, el consideră ca fiind pozitivă versiunea „fundamentalistă" a Islamului.

Formula definitivă, care rezumă concepţiile geopolitice ale doctorului Terracciano, este următoarea:

Rusia (heartland) + Islamul împotriva SUA (atlantism, mondialism)[76].

Terracciano vede Europa ca pe un cap de pod al blocului antimondialist ruso-islamic. Din punctul lui de vedere doar punerea radicală a problemei poate duce, în mod obiectiv, la adevărata renaştere europeană.

Păreri asemănătoare cu ale lui Terracciano au şi alţi colaboratori ai „Orion-ului" şi ai centrului intelectual care activează pe baza lui (prof. Claudio Mutti, Mauriccio Murelli, sociologul Alessandro Colla, Marco Battarra etc.). Spre această linie naţional-bolşevică tind şi unii stângişti, unele

cercuri social-democrate, comuniste şi anarhiste din Italia - ziarul „Umanita", revista „Nuovi Angulationi" etc.

76) Carlo Terracciano „Nel Fiume della Storia" in „Orion", Milano, Nr. 22 - 30, 1986 - 1987.

Capitol II.6. Eurasiatismul

II.6.1. Pasionarismul eurasiatic - Lev Gumiliov

Discipolul cel mai strălucit al eurasiatului Saviţchi a fost cunoscutul savant rus, istoricul Lev Nicolaevici Gumiliov. În lucrările sale el n-a atins temele geopolitice, însă teoria lui despre etnogeneză şi ciclurile etnice continuă, în mod evident, linia abordării „organiciste" şi parţial, a „determinismului geografic", care constituie, după cum se ştie, esenţa geopoliticii lui Ratzel, Kjellen, Haushofer etc.

Sunt deosebit de importante cercetările lui Gumiliov cu privire la perioadele străvechi ale hărţii etnice a Eurasiei, a stepei, a popoarelor nomade şi a civilizaţiilor lor. Din lucrările lui se conturează o nouă viziune a istoriei politice, în care Orientul eurasiatic apare nu doar ca nişte pământuri sălbatice de la periferia civilizaţiei (pusă pe aceeaşi treaptă cu civilizaţia occidentală), ci şi ca un centru independent şi dinamic al etnogenezei, culturii, istoriei politice, al dezvoltării statale şi tehnice. Occidentul şi istoria lui sunt relativizate, cultura eurasiatică şi constelaţia etnosurilor eurasiatice apar ca o lume multidimensională şi absolut necercetată - cu scara sa de valori, cu problemele sale religioase, cu legităţile sale istorice etc.

Gumiliov dezvoltă şi duce până la ultima limită logică, ideea general eurasiatică despre faptul că, din punct de vedere etnic, velicoruşii, ruşii, reprezintă nu doar o ramură a slavilor de răsărit, pur şi simplu, ci un etnos deosebit, care s-a format pe baza contopirii slavo-turanice. De aici rezultă, indirect, justeţea controlului rusesc asupra acelor pământuri eurasiatice care sunt populate de etnosuri turanice. Civilizaţia velicorusă s-a format pe baza etnogenezei slavo-turanice, care s-a realizat pe plan geografic ca o alianţă istorică a Pădurii şi Stepei. Tocmai îmbinarea geopolitică a Pădurii şi Stepei alcătuiesc esenţa Rusiei, determinând caracterul culturii ei, al civilizaţiei, ideologiei, destinului ei politic.

După Spengler şi Toynbee, Gumiliov distinge ciclurile de civilizaţii şi culturi şi de asemenea, etnosurile corespunzătoare. Din punctul lui de vedere, organizările etno-culturale - naţiunile, statele, comunităţile religioase, sunt asemenea organismelor vii. Ele parcurg perioade de naştere, tinereţe, maturitate şi bătrâneţe, iar apoi dispar sau se transformă în aşa numitele „relicte". Aici se simte iarăşi influenţa „filosofiei organiciste", comună pentru toate şcolile geopolitice continentaliste.

Sunt interesante, în cel mai înalt grad, teoriile lui cu privire la cauzele etnogenezei, a naşterii poporului şi a statului. Pentru descrierea acestui proces, el introduce termenul de „pasionarism" sau de „impuls pasionar". Aceasta este explozia sincronă inexplicabilă a energiei biologice şi spirituale care pune în mişcare, pe neaşteptate, existenţa istorică inertă a popoarelor şi culturilor „vechi", cuprinzând, într-un avânt dinamic al expansiunii spaţiale, spirituale şi tehnice, diferite grupuri etnice şi religioase formate, ceea ce duce la cucerirea şi contopirea în forme noi, active şi viabile, a etnosurile eterogene rămase. Pasionarismul deplin şi intens, precum şi procesul dinamic al etnogenezei duc, într-un caz obişnuit, la apariţia unui superetnos deosebit, care corespunde nu atât formei naţional-statale de organizare politică, cât imperiului.

Pasionarismul scade treptat. În schimbul „paseismului" (pentru Gumiliov aceasta este o categorie pozitivă, pe care el o echivalează cu „eroismul", cu tendinţa etică spre creaţia dezinteresată în numele devotamentului faţă de tradiţia naţională) vine „actualismul", adică preocuparea doar pentru momentul actual, rupt de tradiţie şi fără a se îngriji de soarta generaţiilor viitoare. În această fază are loc „fractura pasionară", iar etnogeneza intră în etapa negativă - conservarea şi începutul destrămării. Apoi urmează faza „futuristă" în care domină tipul „visătorilor", „fanteziştilor", „escapiştilor religioşi", care îşi pierd credinţa în realitatea înconjurătoare şi năzuiesc să plece „dincolo". Gumiliov consideră că aceasta este un semn al căderii definitive. Etnosul se degradează, supraetnosurile se destramă în componente, imperiile se prăbuşesc.

Această situaţie durează până la un nou „impuls pasionar", când apare un etnos nou, proaspăt şi provoacă o nouă etnogeneză, în care se retopesc rămăşiţele construcţiilor

vechi. Totuşi, unele etnosuri se păstrează în stare de „relicte" (Gumiliov le numeşte „himere"), iar altele dispar în dinamica unui nou proces etnogenetic.

Este deosebit de importantă afirmaţia lui Gumiliov cu privire la faptul că velicoruşii sunt un etnos relativ „nou" şi „tânăr", care a unit în jurul său „supraetnosul" Rusiei - Eurasiei sau al Imperiului eurasiatic.

Din eurasiatismul lui Gumiliov se desprind următoarele concluzii geopolitice (pe care el nu le-a formulat din motive politice lesne de înţeles, preferând să rămână în limitele stricte ale ştiinţei istorice):

1. **Eurasia reprezintă un „loc de dezvoltare" de reală valoare, un sol fertil şi extrem de bogat al etnogenezei şi culturogenezei**

Prin urmare, trebuie să învăţăm să cercetăm istoria mondială nu prin optică unipolară - „Occidentul şi toţi ceilalţi" (aşa cum e specific istoriografiei atlantice), ci prin una pluripolară, totodată Eurasia de nord şi de răsărit prezintă un interes deosebit, fiindcă ele sunt izvorul alternativ Occidentului, al unor procese civilizaţionale planetare extrem de importante. În lucrările sale, Gumiliov prezintă imaginea desfăşurată a tezei lui Mackinder despre „axa geografică a istoriei" şi înzestrează această axă cu un conţinut istoric şi etnic concret.

2. **Sinteza geopolitică a Pădurii şi Stepei, care stă la baza statalităţii velicoruse, este realitatea cheie pentru controlul cultural-strategic asupra Asiei şi al Europei de Răsărit.**

Totodată, acest control ar fi contribuit la echilibrul armonios al Orientului şi Occidentului, în timp ce limitarea culturală a civilizaţiei occidentale (Pădurea) în tendinţa ei de dominare, însoţită de neintuirea totală a culturii Orientului (a Stepei), duce doar la conflicte şi perturbări.

3. **Civilizaţia Occidentală, fiind un conglomerat de etnosuri „himerice", se află în ultima etapă descrescândă a etnogenezei**

Prin urmare, centrul de greutate se va muta, obligatoriu, la popoarele mult mai tinere.

4. La fel e posibil ca **într-un viitor apropiat să se producă un oarecare „impuls pasionar" neprevăzut, nepronosticat, care va schimba brusc harta politică şi culturală a planetei,** fiindcă dominarea etnosurilor „relicte" nu poate să fie de lungă durată.

II.6.2. Noii eurasiatici ruşi

După cum am văzut, Gumiliov n-a folosit concepţia sa despre lume la formularea concluziilor geopolitice. Au făcut-o discipolii săi în perioada slăbirii (apoi a schimbării) cenzurii ideologice marxiste. Această orientare a primit denumirea de „neoeurasiatism" care are, la rândul său, câteva variante. Nu toate moştenesc ideile lui Gumiliov, însă influenţa lui, în mare, asupra acestei ideologii geopolitice este colosală.

Neoeurasiatismul are câteva variante. Prima (principală şi cea mai dezvoltată) reprezintă o ideologie perfectă şi multidimensională, formulată de unele cercuri politice ale opoziţiei naţionale, care se opun reformelor liberale din perioada 1990-1994. Este vorba despre grupul intelectualilor care s-au unit în jurul ziarului „Ziua" (mai târziu „Mâine") şi a revistei „Elementele"[77].

Acest neoeurasiatism se fondează pe ideile lui P. Saviţchi, G. Vernadski, ale contelui N. Trubeţkoi şi ale ideologului naţional-bolşevismului rus Nicolai Ustrealov. Analiza eurasiaticilor istorici este recunoscută ca fiind actuală la cel mai înalt grad şi aplicabilă la situaţia actuală. Teza ideocraţiei naţionale de proporţii imperiale continentale se opune, concomitent, occidentalismului liberal, cât şi naţionalismului etnic îngust. Rusia e văzută ca axă a unui „mare spaţiu" geopolitic, misiunea ei etnică identificându-se, univoc, cu construcţia imperiului.

Această orientare tinde unidirecţional, la nivel social-politic, spre socialismul eurasiatic, considerând că economia liberală este un indiciu al lagărului atlantic. Perioada sovietică a istoriei ruse este cercetată într-o perspectivă smenovehovistă (vezi N.T. pag.36), ca o formă modernistă a tendinţei naţionale ruse tradiţionale spre expansiunea planetară şi „universalismul eurasiatic antiatlantic". De aici şi tendinţele „procomuniste" ale acestei versiuni a neoeurasiatismului.

Moştenirea lui Lev Gumiliov se acceptă, teoria pasionarismului îmbinându-se, de pildă, cu concepţia despre „circulaţia elitelor" a sociologului italian Vilfredo Pareto, iar părerile despre religie ale lui Gumiliov fiind corectate, desigur, pe baza şcolii tradiţionaliştilor europeni (Guenon, Evola etc.).

77) Francoise Thome „Eurasisme et Neo-Eurasisme" dans „Commentaire", ete 1994, Nr. 66.

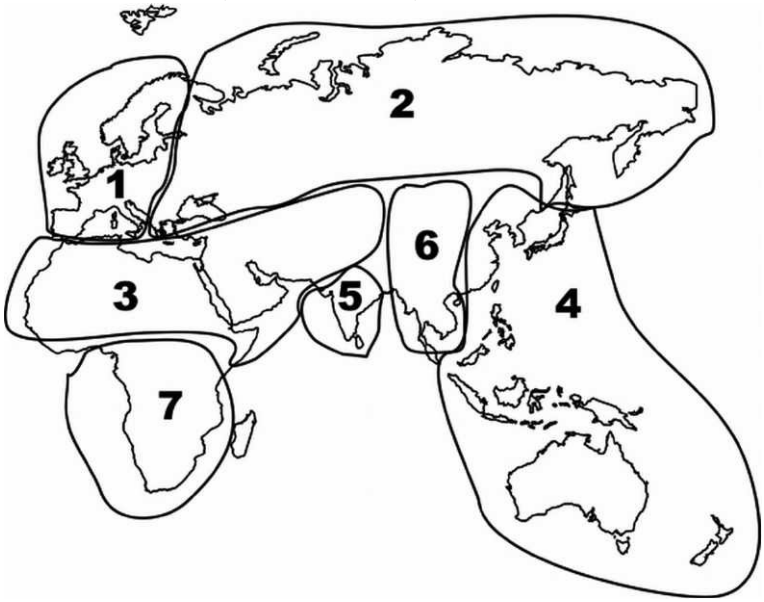

Spaţiile civilizaţionale din ansamblul continental:

1. European

2. Rus-eurasiatic (axial)

3. Islamic

4. Pacific

5. Continetul Indian

6. China

Potenţial continent al Africii Sub-Sahariene Ideile tradiţionaliştilor - „criza lumii contemporane", „degradarea Occidentului", „desacralizarea civilizaţiei" etc. - sunt un element constitutiv important al neoeurasiatismului, completând şi dezvoltând acele momente care au fost prezentate de către autorii ruşi doar intuitiv şi fragmentar.

Pe lângă toate acestea, sunt cercetate detaliat proiectele continentaliste europene (Haushofer, Schmitt, Niekisch, „noua

dreaptă" etc.), pe seama cărora orizonturile doctrinei eurasiatice se răspândesc şi în Europa, concepută ca o putere continentală potenţială. Acest motiv este absolut străin istoricilor eurasiatici-emigranţi, care şi-au scris principalele opere în perioada când SUA încă nu aveau o importanţă geopolitică independentă, iar teza despre deosebirea Europei şi Occidentului nu avea încă dezvoltarea cuvenită. Neoeurasiatismul, ascultând de continentaliştii europeni, recunoaşte importanţa strategică a Europei pentru desăvârşirea geopolitică şi valoarea deplină a „Marelui spaţiu" eurasiatic, dat fiind faptul că tocmai factorul împărţirii instabile a hărţii geopolitice a Europei a dus la înfrângerea URSS în „războiul rece".

O altă particularitate a neoeurasiatismului este alegerea ţărilor islamice (în special a Iranului continental) în calitate de aliat strategic principal. Ideea alianţei continentale ruso-islamice stă la baza strategiei antiatlantice pe ţărmul sud-vestic al continentului eurasiatic. La nivel doctrinar, această alianţă se fundamentează pe caracterul tradiţional al civilizaţiilor rusă şi islamică, ceea ce le uneşte în opoziţie faţă de Occidentul laico-pragmatic antitradiţional.

În acest sens al neoeurasiatismului, tabloul tuturor proiectelor geopolitice cu privire la situaţia actuală ajunge la desăvârşire, fiindcă din punct de vedere ideologic, strategic, politic, poziţional, proiectul neoeurasiatic reprezintă antipodul mult mai perfect, necontradictoriu, format şi istoriceşte fundamentat al tuturor tipurilor de proiecte geopolitice occidentale (atât cele atlantice cât şi cele mondialiste).

Mondialismul şi atlantismul exprimă două variante ale ideologiei politice a Occidentului extrem. Europenismul şi continentalismul moderat al geopoliticienilor europeni reprezintă o realitate intermediară. Şi în sfârşit, neoeurasiatismul ziarului „Ziua" şi în special, al revistei „Elementele" exprimă un punct de vedere antioccidental radical, care face corp comun cu toate celelalte proiecte geopolitice alternative - de la naţional-bolşevismul european, la fundamentalismul islamic (sau „socialismul" islamic) şi până la mişcările de eliberare naţională din toate colţurile Lumii a Treia.

Alte variante ale neoeurasiatismului sunt mai puţin consecvente şi reprezintă o adaptare a întregului complex de idei menţionate mai sus la realitatea politică schimbătoare: fie

că este vorba doar despre un „eurasiatism" economic pragmatic, menit să reconstituie colaborarea economică a fostelor republici ale URSS (proiectul preşedintelui Kazahstanului, N. Nazarbaev), fie despre fundamentarea tezelor expansioniste (proiectul „de mare stat" al lui V. Jirinovschi), fie despre o chemare pur retorică la o comunitate eurasiatică pentru păstrarea unităţii minorităţilor ruse şi naţionale (în marea lor majoritate etnici turanici şi musulmani) în componenţa Federaţiei Ruse (proiectul unor activişti din guvernul lui B.Elţin), fie despre un interes pur istoric faţă de cercul lui Saviţchi, Trubeţkoi, Suvcinschi, Karsavin etc., din emigraţie). Toate aceste versiuni, sunt însă, artificiale, fragmentare, inconsecvente şi nu pot să emită pretenţia de ideologie şi metodologie geopolitică independentă şi serioasă. De aceea nu are sens să ne oprim mai detaliat asupra lor.

Să menţionăm doar că orice apel la eurasiatism şi la Eurasia, oricât de limitat ar fi sensul investit în aceste noţiuni de aceia care le folosesc, direct sau indirect, face trimiterea la acel proiect neoeurasiatic elaborat de cercurile opoziţiei şi perfectat în lucrările autorilor de la „Ziua" şi „Elementele", fiindcă doar în acest context utilizarea cuvântului „eurasiatism" este îndreptăţită inclusiv de continuitatea şcolii geopolitice ruseşti, cât şi de corelaţia cu evantaiul proiectelor geopolitice de proporţii planetare existente în afara Rusiei.

II.6.3. Spre o nouă bipolaritate

Pe lângă moştenirea sa intelectuală şi principiile generale ale geopoliticii continentale, neoeurasiatismul se află în faţa celor mai noi probleme, puse sub forma ultimelor proiecte geopolitice ale Occidentului. Mai mult decât atât, această orientare geopolitică capătă importanţă în măsura în care este capabilă nu doar să explice, pur şi simplu, din punct de vedere geopolitic, logica evenimentelor istorice care se petrec, dar şi să elaboreze un proiect futurologic coerent, capabil să se opună proiectelor Occidentului.

Victoria Occidentului în „războiul rece" înseamnă, din punct de vedere conceptual, sfârşitul lumii bipolare şi începutul lumii unipolare. Totodată, dacă atlantiştii puri (Huntington) presupun că această lume unipolară va fi relativă - Occidentul învingător (The West) va fi nevoit să aplaneze, în permanenţă, conflictele crescânde dintre civilizaţii cu „restul lumii" (The Rest) - atunci mondialiştii (Fukuyama, Attali) văd

dominaţia Occidentului asupra întregii planete fără probleme, ca ceva care s-a şi întâmplat deja. Chiar varianta conflictuală a profesorului Santoro presupune, în cele din urmă, instaurarea Guvernului Mondial.

Acestea sunt proiectele învingătorilor geopolitici care dispun astăzi de avantaje incontestabile şi de iniţiativă strategică, de care trebuie să ţinem cont în cel mai înalt grad. Toate se reduc la un singur lucru: mai devreme sau mai târziu pe planetă trebuie să domine universalismul de tip occidental, adică sistemul de valori atlantic, talasocratic, trebuie să devină dominant pretutindeni. Lumea bipolară de pe timpul războiului rece este considerată învinsă definitiv. Eurasia şi eurasiatismul n-au loc, pur şi simplu, într-o asemenea imagine. Totul este logic aici şi rezultă din lucrările primilor geopoliticieni anglo-saxoni care s-au străduit să slăbească, pe toate căile, forţele Uscatului, subminându-le puterea şi oprindu-le dezvoltarea prin diferite metode strategice - în special strategia „anacondei", adică prin controlul asupra unor sectoare din ce în ce mai mari ale rimland-ului.

Neoeurasiatismul nu poate ca, rămânând el însuşi, să recunoască legalitatea unei asemenea stări de lucruri şi prin urmare, el este condamnat să caute posibilităţi ca aceste procese să ia o altă întorsătură. Şi se începe, fireşte, de la problema cea mai importantă - problema bipolarităţii. Unipolaritatea (dominaţia atlantismului sub orice formă - atât în formă pură cât şi prin mondialism) condamnă Eurasia ca heartland la inexistenţă istorică. Neoeurasiatismul insistă asupra faptului că acestei unipolarităţi trebuie să i se opună rezistenţă.

Aceasta se poate realiza doar printr-o nouă bipolaritate.

Explicaţia este următoarea. Există un punct de vedere că după sfârşitul opoziţiei SUA-URSS lumea va trece de la sine la o structură multipolară - se va ridica China, procesele demografice vor împinge ţările islamice în categoria celor principale, regiunea Oceanului Pacific îşo va afirma posibilitatea sa de a concura cu Europa şi America etc. Toate acestea sunt posibile, însă nu se ţine seama că noua multipolaritate va avea loc sub semnul „sistemului de valori atlantic", adică va reprezenta doar diferite variante teritoriale ale sistemului talasocratic şi nicidecum o alternativă geopolitică adevărată. Sfidarea Occidentului, a pieţei şi a liberal-democraţiei este universală. După victoria heartland-

ului, toate încercările popoarelor şi ale statelor de a urma o altă cale decât cea occidentală şi-au pierdut sprijinul fundamental. Atât regimurile prosovietice, cât şi toate ţările „nealiniate", care persistau asupra „căii a treia", au existat doar datorită bipolarităţii, pe seama distanţei ce a existat între Occident şi Orient în lupta lor geopolitică poziţională. Occidentul contemporan învingător va dicta de azi înainte condiţiile ideologice şi economice tuturor celor care vor emite pretenţii la rolul de regiune dezvoltată. De aceea, orice multipolaritate cu păstrarea statu-quo-ului va fi fictivă şi mondialistă.

Strategii occidentali sunt conştienţi de acest lucru şi înţeleg foarte bine că, în etapa actuală, sarcina geopolitică principală a Occidentului este de a nu admite posibilitatea formării unui bloc geopolitic de dimensiuni continentale, care ar putea fi comparat, conform unor sau altor parametri, cu forţele atlantismului. Acesta este principiul fundamental al doctrinei politice militare a SUA, formulată în referatul lui Paul Wolfovitz. Cu alte cuvinte, Occidentul, mai mult ca oricând, nu doreşte întoarcerea la bipolaritate. Aceasta ar fi pentru el un pericol de moarte.

Bazându-se pe interesele „axei geografice a istoriei", neoeurasiatismul susţine ceea ce e diametral opus Occidentului. Singura ieşire din situaţia creată ar putea duce la un nou bipolarism, fiindcă doar în acest sens Eurasia ar putea să obţină perspectiva unei adevărate suveranităţi geopolitice. Doar o nouă bipolaritate va putea să deschidă, ulterior, calea spre o asemenea multipolaritate care ar putea să depăşească limitele sistemului talasocratic liberal-democrat, ajungându-se la adevărata multipolaritate a lumii, unde fiecare popor şi fiecare bloc geopolitic pot să-şi aleagă propriul sistem de valori. Această multipolaritate are şansa de a se înfăptui doar după eliberarea, printr-o nouă opoziţie planetară, de sub dominaţia atlantică globală.

Totodată, este important faptul că blocul continental eurasiatic nu poate deveni o simplă refacere a pactului de la Varşovia. Destrămarea fostei construcţii geopolitice continentale este ireversibilă şi se înrădăcinează în însăşi structura ei. Noua alianţă continentală trebuie fie să includă întreaga Europă până la Atlantic şi câteva sectoare de cea mai mare importanţă a ţărmului sudic al Eurasiei - India, Iran, Indochina, etc., fie să asigure o neutralitate prietenească a

acestor spaţii, adică să le scoată de sub controlul atlantismului. Întoarcerea la vechiul bipolarism este imposibilă din multe considerente - inclusiv din motive ideologice. Noul bipolarism eurasiatic trebuie să purceadă din absolut alte premise ideologice şi să se bazeze pe absolut alte metodici.

Fiind baza teoretică pentru toate teoriile geopolitice nonconformiste din Europa şi din Lumea a Treia, această teorie a „noului bipolarism" este suficient de dezvoltată în proiectele neoeurasiatice. Aşa cum heartland-ul este, în mod obiectiv, singurul punct care e în stare să fie un cap de pod al alternativei planetare a talasocraţiei, la fel şi neoeurasiatismul reprezintă singura platformă teoretică pe baza căreia poate fi elaborată o întreagă gamă de strategii planetare care neagă dominaţia mondială a atlantismului şi sistemul lui civilizaţional de valori: piaţa, democraţia liberală, cultura laică, filosofia individualismului etc.

PARTEA III: RUSIA SI SPAŢIUL

Capitol III.1. Rusia şi spaţiul heartland

Rusia reprezintă din punct de vedere strategic o masă continentală gigantică, ce se identifică cu însăşi Eurasia. După cucerirea şi integrarea Siberiei, Rusia coincidea cu noţiunea geopolitică Heartland, adică „Pământul Central" al continentului. Mackinder definea Marele Spaţiu rusesc drept „Axă geografică a istoriei". Din punct de vedere geografic, lingvistic, climateric, cultural şi religios, Rusia reprezintă liantul sintetic al Vestului şi Estului eurasiatic, însă funcţia ei geopolitică nu se reduce la însumarea sau la medierea tendinţelor occidentale şi orientale.

Rusia nu e nici Orient, nici Occident, ea e ceva intermediar, independent şi deosebit. Eurasiaticii ruşi, interpretând din punct de vedere cultural poziţia „de mijloc" a Rusiei, vorbeau despre o cultură deosebită a „Imperiului de Mijloc", unde contradicţiile geografice şi geopolitice se reflectă în sinteza spirituală, verticală. Din punct de vedere pur strategic, Rusia se identifică cu Eurasia măcar prin aceea că pământul ei, populaţia ei şi dezvoltarea ei industrial-tehnologică dispune de un volum suficient pentru a deveni baza independenţei continentale, a autarhiei şi pentru a servi drept temelie pentru o integrare continentală deplină care, după legile geopolitice, trebuie să se întâmple cu fiecare

„insulă", inclusiv şi cu „Insula Mondială" (World Island), adică Eurasia.

Faţă de Rusia - Heartland, celelalte pământuri şi state eurasiatice sunt riverane - Rimland. Rusia este „Axa istoriei", deoarece „civilizaţia" se învârte în jurul ei creând formele sale originale, mai expresive, mai desăvârşite, dar nu în izvorul său continental, dătător de viaţă, ci în „zona de ţărm", în fâşia critică, unde spaţiul Uscatului mărgineşte spaţiul Apei, al mării sau al oceanului. Din punct de vedere strategic, Rusia este o structură teritorială independentă, ale cărei securitate şi suveranitate coincid cu securitatea şi suveranitatea întregului continent. Ceea ce nu se poate spune despre nici o altă mare putere Eurasiatică - nici despre China, nici despre Germania, nici despre Franţa, nici despre India. Dacă faţă de vecinii săi riverani, sau faţă de statele altor „insule" sau continente (China, Germania, Franţa, India ş.a.m.d.), acestea pot să se manifeste ca forţe continentale, atunci faţă de Rusia ele întotdeauna vor rămâne „fâşii riverane" ale Rimland-ului, cu toate consecinţele strategice, culturale şi politice corespunzătoare. Numai Rusia poate să se pronunţe în numele Heartland-ului cu întreaga ei bază geopolitică. Interesele ei strategice nu numai că sunt apropiate intereselor continentului, ele sunt şi strict identice (cel puţin la etapa actuală de dezvoltare a tehnosferei, lucrurile stau anume aşa).

Capitol III.2. Problema Rimland-ului

Atitudinea Rusiei faţă de civilizaţiile continentale vecine - romano-germană la Vest şi trei civilizaţii tradiţionale la Est (islamică, hindusă şi chineză) - are, cel puţin, două aspecte care, în nici un caz, nu trebuie confundate, întrucât provoacă multe inadvertenţe. În primul rând, din punct de vedere cultural-istoric, esenţa Rusiei, autodeterminarea ei spirituală, „identitatea" ei, sunt determinate, indiscutabil, de formula „nici Estul, nici Vestul" sau „nici Europa, nici Asia, ci Eurasia" (conform părerii Eurasiaticilor ruşi). Spiritual, Rusia e ceva intermediar, ceva independent şi deosebit, care nu are exprimare nici în termenii Estului, nici în termenii Vestului. La acest nivel, interesul suprem al Rusiei este păstrarea, cu orice preţ, a unicităţii ei, apărarea specificului ei faţă de cultura Vestului şi tradiţia Estului.

Aceasta nu înseamnă o izolare totală, dar totuşi reduce spectrul unor posibile împrumuturi. Realismul istoric ne cere o

mărturisire curajoasă a faptului că afirmaţia „al său", „al nostru" e paralelă, întotdeauna, cu negaţia „străin", „nu e al nostru". Atât afirmaţia, cât şi negaţia, sunt elemente fundamentale ale independenţei naţionale, culturale, istorice şi politice a poporului şi a statului. De aceea negarea, în plan cultural, a Vestului şi a Estului este un imperativ istoric pentru independenţa Rusiei. Evident că această problemă poate provoca cele mai diverse nuanţe şi discuţii -recunoscând originalitatea, unii consideră că e mai bine să ne deschidem mai mult către Est decât spre Vest (curentul asiatic), alţii, dimpotrivă („pro occidentalii"), terţii preferând să renunţe la orice dialog („separatiştii"), iar cei din al patrulea grup presupun o deschidere egală în ambele sensuri (unele tendinţe ale „neoeurasiatismului").

La nivel strategic şi geopolitic, situaţia e cu totul alta. Deoarece Rusia-Eurasia, la etapa istorică actuală, are în calitate de oponent planetar nu atât „civilizaţii riverane" Rimland, cât „Insula" opusă, America atlantică, atunci imperativul strategic principal este transformarea „teritoriilor riverane" în aliaţii săi, infiltrarea strategică în zonele „de litoral" (riverane), încheierea unui pact eurasiatic general sau, cel puţin, asigurarea unei neutralităţi totale şi stricte a unui număr cât mai mare de Rimland-uri în rezistenţa sa faţă de Vestul transatlantic. Aici, formula strategică a Rusiei trebuie să aibă un singur sens, „şi Estul şi Vestul", deoarece numai integrarea continentală a Eurasiei, cu centrul în Rusia, poate să garanteze tuturor popoarelor sale şi statelor o suveranitate reală, maximum de autarhie politică şi economică. Astăzi, la nivel strategic, este actuală o singură confruntare: sau mondialismul (dominaţia planetară a americanismului şi atlantismului), sau continentalismul (împărţirea planetei în două sau mai multe Spaţii Mari, care să se bucure de o suveranitate politică, militară, strategică şi geopolitică). Rusia are nevoie de Rimland pentru a deveni o putere geopolitică continentală şi suverană cu adevărat. În prezent, când are loc dezvoltarea tehnologiilor militare, strategice şi economice, nu e posibilă nici o altă suveranitate necontinentală: fiecare proiect „etnocratic", pur „separatist", de rezolvare a problemelor de stat ale Rusiei în sfera strategică oferă rezultate strict corespunzătoare planurilor mondialiste de control total al planetei, precum şi o strategie politică şi economică deplină de ocupare a Eurasiei şi Rusiei.

Este evident că transferarea problematicii cultural-istorice a Rusiei la nivel strategic sau geopolitic (adică atribuirea unui sens prin excelenţă geopolitic formulei „nici Estul, nici Vestul") nu este altceva decât o diversiune politică, îndreptată spre dezorientarea strategică a cursului de politică externă a Rusiei. Orice s-ar afla la baza modelelor „etnic limitate", „rasial-naţionaliste", „şovine", ale statalităţii ruse - ignoranţa, naivitatea sau activitatea conştientă împotriva poporului său şi a independenţei lui - rezultatul este identitatea totală cu scopurile mondialiste. Dacă Rusia nu va fi transformată într-o „rezervaţie etnică", SUA nu vor avea control total asupra lumii.

Problema Rimland se pune în acest mod doar astăzi, când în spatele nostru rămâne întreaga istorie strategică a lumii bipolare şi a războiului rece planetar dintre URSS şi SUA. În perioada de vârf a activităţii politice a eurasiaticilor ruşi, situaţia strategică era cu totul alta - ori, foarte puţini puteau să privească în viitor. Toate acestea trebuie luate în considerare pentru ca Rusia să poată elabora un program geopolitic fundamentat şi serios, realist şi de perspectivă, capul de afiş al căruia să fie imperativul geopolitic principal - independenţa, suveranitatea, neatârnarea, autarhia şi libertatea Rusiei Mari.

Capitol III.3. Coagularea Imperiului

Unul din postulatele principale ale geopoliticii este confirmarea faptului că poziţia geopolitică a statului este cu mult mai importantă decât particularităţile organizării lui politice. Politica, cultura, ideologia, caracterul elitei conducătoare şi chiar religia sunt calificate de optica geopolitică drept factori importanţi, dar secundari, în comparaţie cu principiul geopolitic fundamental - atitudinea statului faţă de spaţiu. Deseori (mai ales la noi în Rusia) o asemenea particularitate a geopoliticii ca ştiinţă, aproape că e considerată „civism" sau chiar atitudine „antinaţională". Evident că nu este adevărat. Pur şi simplu, geopolitica nicidecum nu pretinde a fi singura şi suprema instanţă în determinarea intereselor statale şi politice ale naţiunii. Geopolitica este una din cele câteva discipline de bază care permit formularea adecvată a doctrinei internaţionale şi militare a statului, deopotrivă cu alte discipline nu mai puţin importante.

Aşa precum fizica, pentru a deveni o ştiinţă precisă, trebuie să se abstractizeze de chimie şi de legile ei (asta nu

înseamnă că fizica neagă chimia), la fel şi geopolitica, pentru a fi o disciplină strictă, trebuie să abandoneze metodele ne-geopolitice, care pot şi trebuie luate în seamă în concluziile finale, cu privire la soarta statelor şi popoarelor, deopotrivă cu geopolitica.

Unul din postulatele esenţiale geopolitice ale Rusiei este „coagularea Imperiului". Oricare ar fi atitudinea noastră faţă de „socialism", faţă de URSS, faţă de blocul de Est, faţă de ţările Tratatului de la Varşovia etc., oricum am aprecia din punct de vedere geopolitic, realitatea politică şi culturală a uneia dintre cele două supraputeri, existenţa blocului de Est ar fi un factor pozitiv pentru o posibilă uniune Eurasiatică, pentru o integrare continentală şi pentru integrarea şi suveranitatea Marelui nostru Spaţiu. Tocmai logica geopolitică l-a silit pe teoreticianul belgian Jean Thiriart să vorbească despre necesitatea creării „imperiului Euro-sovietic de la Vladivostok până la Dublin". Numai blocul de Est a putut să devină temelia unirii Eurasiei în Imperiu, chiar dacă divizarea Europei şi inconsecvenţa politicii sovietice în Asia au constituit piedici serioase pentru realizarea acestui scop. După părerea multor geopoliticieni contemporani, destrămarea URSS a fost condiţionată, în cea mai mare parte, tocmai de vulnerabilitatea strategică a hotarelor de vest şi est - SUA controlau Rimland-ul la Vest şi la Est atât de iscusit şi de consecvent, încât, în final, n-au permis o integrare continentală, contribuind astfel la destrămarea blocului de Est. Sfârşitul lumii bipolare este o lovitură strategică dată Eurasiei, continentalismului, cât şi unei posibile suveranităţi a tuturor statelor eurasiatice.

Imperativul suveranităţii geopolitice şi strategice a Rusiei constă nu numai în recuperarea teritoriilor pierdute din „străinătatea" imediată, nu numai în reluarea relaţiilor de alianţă cu ţările Europei de Est, dar şi prin includerea în noul bloc strategic eurasiatic a statelor Vestului continental (în primul rând blocul franco-german, care înclină spre a se elibera de sub tutela atlantică a NATO pro-american) şi a Estului continental (Iran, India şi Japonia).

Pentru Rusia, „coagularea geopolitică a Imperiului" este nu numai una dintre posibilele căi de dezvoltare, unul din posibilele raporturi dintre stat şi spaţiu, dar şi o garanţie şi o condiţie inevitabilă pentru existenţa unui stat independent, chiar mai mult decât atât, a unui stat independent pe un continent independent.

Dacă Rusia va începe imediat reconstituirea Marelui Spaţiu, adică să întoarcă în sfera sa de influenţă strategică, politică şi economică întinderile eurasiatice pierdute, ea se va băga cu forţa într-o catastrofă nu numai pe sine, dar şi popoarele care locuiesc pe „Insula Mondială".

Cursul posibilelor evenimente poate fi uşor de prevăzut. Dacă Rusia va alege o altă cale decât cea a „coagulării Imperiului", misiunea continentală Heartland va fi preluată de noile state sau blocuri de state. În cazul acesta, imensităţile Rusiei vor deveni scopul strategic principal pentru acele forţe, care se vor autodeclara drept o nouă „citadelă a Eurasiei". Acest fapt este absolut inevitabil, deoarece controlul asupra continentului este de neconceput fără controlul asupra spaţiului „axa geografică a Istoriei" Fie că o ţară cum este China va întreprinde un salt disperat spre Nord

- în Kazahstan şi Siberia de Est, fie că Europa de Mijloc se va mişca spre pământurile vestice ruseşti - Ucraina, Belarus, Rusia apuseană, fie că blocul islamic se va strădui să integreze Asia Centrală, Povoljia şi teritoriile de lângă Ural, dar şi unele teritorii ale Rusiei de Sud. Această nouă integrare continentală este inevitabilă, deoarece însăşi harta geopolitică a planetei se împotriveşte unei orientări unipolare, atlantice. În geopolitică domneşte o lege sacră - „locul sfânt nu e pustiu niciodată". Totodată, expansiunea asupra pământurilor ruseşti a altor blocuri eurasiatice va fi determinată nu de „egoismul teritorial" sau de „rusofobie", ci de logica implacabilă a spaţiului şi de pasivitatea geopolitică a Rusiei. În sfera strategiei continentale e o nerozie să aştepţi ca alte popoare să se oprească din expansiunea lor teritorială pe pământurile ruseşti numai din stimă faţă de „cultura rusă originală". În această sferă acţionează numai impulsurile teritoriale de forţă şi priorităţile de poziţii. Chiar însuşi faptul ezitării în problema „coagulării imediate a Imperiului" este o provocare suficientă, este o bază suficientă pentru ca Spaţiile Mari geopolitice alternative să se deplaseze în hotarele ruseşti. Evident că lucrul acesta va provoca reacţia ruşilor şi va atrage după sine un conflict eurasiatic intern, înfiorător şi fără perspectivă; fără perspectivă deoarece el nu va avea nici măcar teoretic o rezolvare pozitivă, fiindcă pentru crearea unei Eurasii neruse trebuie lichidat definitiv poporul rus, iar lucrul acesta nu numai că nu e simplu de îndeplinit, dar, după cum arată istoria, este imposibil. Pe de altă parte, un asemenea conflict

va trasa linia frontului între statele vecine de orientare continentală şi antiatlantică, iar aceasta va întări doar poziţia celei de-a treia puteri, adică a SUA şi a colegilor săi, în proiectele mondialiste. Lipsa acţiunii este tot un fel de a acţiona, iar după încetinirea „coagulării Imperiului" (nemaivorbind de o posibilă renunţare la expansiunea geopolitică a Rusiei) este iminentă o mare vărsare de sânge eurasiatic. Evenimentele din Balcani sunt un exemplu groaznic a ceea ce s-ar putea întâmpla în Rusia, dar la proporţii cu mult mai mari.

Unirea teritoriilor eurasiatice sub protecţia Rusiei ca „axă a istoriei" se conjugă astăzi cu anumite greutăţi, dar ele sunt insignifiante în faţa acelor catastrofe care neapărat vor izbucni în cazul când „coagularea Imperiului" nu va începe imediat.

Capitol III.4. Mările calde şi mările reci

Procesul de „coagulare a Imperiului" trebuie să se orienteze de la bun început către un scop îndepărtat - ieşirea Rusiei la mările calde. Datorită expansiunii ponderate a ruşilor spre sud, sud-vest şi nord-vest, Anglia atlantică a izbutit să-şi păstreze controlul asupra tuturor „spaţiilor riverane" care înconjoară Eurasia. Geopolitic, Rusia era un stat „desăvârşit" la Est şi la Nord, unde frontierele ei coincideau cu frontierele geografice naturale ale continentului eurasiatic. Paradoxal, însă, că aceste litoraluri se învecinează cu mările reci, ceea ce constituie un obstacol de neînvins pentru dezvoltarea navigaţiei maritime în măsura în care i-ar permite să concureze serios, pe mări, flotele Insulei Nordice (Anglia, iar mai târziu America). Pe de altă parte, pământurile de est şi de nord ale Rusiei n-au fost niciodată suficient de prelucrate în măsura particularităţilor naturale şi culturale, iar proiectele de integrare a Asiei ruseşti - de la cele propuse de doctorul Badmaev ultimului împărat şi până la BAM-ul[78] lui Brejnev - s-au risipit, după o stranie legitate, sub influenţa unor cataclisme istorice spontane sau dirijate.

Oricum, ieşirea la mările reci ale Nordului şi Estului trebuie să fie completată cu ieşirea la mările calde ale Sudului şi Vestului şi numai în acest caz Rusia va deveni, din punct de vedere geopolitic, „desăvârşită". Pentru aceasta, la drept vorbind, s-au purtat numeroasele războaie ruso-turce, roadele cărora, însă, le-au cules nu turcii şi nici ruşii, ci englezii, care au secătuit ultimele două imperii tradiţionale, din cele trei (al

treilea: Austro-Ungaria). Ultimul salt către Sudul indispensabil Rusiei a fost expansiunea fără succes a URSS în Afganistan. Logica geopolitică demonstrează că Rusia va trebui să se întoarcă din nou acolo, neapărat, cu toate că ar fi cu mult mai bine să vii ca un aliat devotat, apărător şi prieten, decât ca un jandarm feroce. Abia atunci, când linia de coastă va deveni frontiera sudică şi vestică a Rusiei, se va putea vorbi despre încheierea definitivă a organizării ei continentale. Totodată, nu e obligatoriu să se vorbească despre cuceriri, expansiuni sau anexări. Uniunea strategică durabilă antiatlantică pe bază de paritate cu statele continentale europene şi asiatice ar fi fost suficientă pentru atingerea acestui scop. Ieşirea la mările calde se poate obţine nu numai pe calea unui război sângeros, ci şi pe calea unei păci rezonabile, avantajoase pentru interesele geopolitice ale tuturor statelor continentale, deoarece proiectul integrării strategice eurasiatice va acorda tuturor acestor ţări posibilitatea de a deveni cu adevărat suverane şi independente în faţa alternativei lor - Insula atlantică, unită la rândul ei de doctrina strategică Monroe. Strâmtorile şi mările calde erau inaccesibile Rusiei atunci când factorul atlantic, atât de evident, cum e SUA - care periclita interesele întregii Europe şi întregii Asii - încă nu exista, iar diferitele state ale continentului îşi disputau întâietatea în opoziţie cu Marea Britanie, ca şi întâietatea în chestiunea unirii strategice teritoriale. Realizarea în America a doctrinei Monroe a pus în evidenţă importanţa geopolitică a Rusiei şi de aceea, uniunea cu Rusia a devenit un imperativ evident pentru toţi geopoliticientii realişti ai continentului - indiferent de formele politice în care s-ar întrupa, în dependenţă de împrejurări. Pericolul mondialismului şi al globalismului atlantic îi deschide, teoretic, Rusiei, ieşirea la mările calde prin uniunea Heartland-ului şi Rimland-ului, împotriva ocupanţilor transatlantici.

78) BAM - Magistrala feroviară Baikal -Amur, la nord de magistrala transiberiană, concepută a fi construită prin munca benevolă a tineretului comsomolist. (N.T.)

PARTEA IV: VIITORUL GEOPOLITIC AL RUSIEI

Capitol IV.1. Viitorul geopolitic al Rusiei: necesitatea alternativei radicale

Astăzi, în societatea noastră, sunt prezentate două proiecte principiale cu privire la viitorul rus. Aceste proiecte abordează, într-o măsură sau alta, toate aspectele vieţii naţionale - economia, geopolitica, relaţiile internaţionale, interesele etnice, structura industrială, orânduire economică, organizarea militară etc.

Primul proiect aparţine liberalilor radicali, „reformatorilor", care iau drept exemplu societatea occidentală, „structura comercială" contemporană şi îşi însuşesc proiectele despre „sfârşitul istoriei", expuse pe larg în cunoscutul articol cu acelaşi nume de Francis Fukuyama. Acest proiect neagă valori precum popor, naţiune, istorie, interese geopolitice, dreptate socială, factor religios etc. În articolul lui Fukuyama, totul se construieşte pe principiul unei eficienţe economice maxime, pe primatul individualismului, consumului şi al „pieţei libere". Liberalii vor să construiască în locul Rusiei o nouă societate care, istoriceşte, nu a existat niciodată, în care se vor instaura acele legi şi coordonate culturale după care se conduce Occidentul contemporan şi îndeosebi, SUA. Această grupare poate să formuleze foarte uşor răspunsul la orice întrebare cu privire la un aspect sau altul al realităţii ruse, plecând de la modelele existente deja în Occident, folosindu-se de terminologia liberală occidentală, de aceleaşi norme juridice şi bazându-se pe structurile teoretice ale capitalismului liberal în totalitate. Până nu demult, acest punct de vedere aproape că domina ideologic societatea noastră, dar şi astăzi este foarte cunoscut, deoarece coincide cu linia generală şi logica principială a reformelor liberale.

Cel de-al doilea proiect al viitorului rus îi aparţine aşa-numitei „opoziţie naţional - patriotică", ce reprezintă o realitate politică variată, cimentată de ostilitatea faţă de reformele liberale, ca şi de respingerea logicii liberale, propagată de reformatori. Această opoziţie este nu numai naţională şi patriotică - ea este „roz-albă", adică în ea domină reprezentanţii comuniştilor, adepţi ai statalităţii (care s-au abătut de la dogmatica marxist-leninistă dură) şi adepţii unei forme statale pravoslavnic-monarhiste, ţariste. Concepţiile ambelor componente ale „opoziţiei unite" se deosebesc considerabil, existând, însă şi afinităţi nu numai în determinarea „duşmanului comun", dar şi în unele clişee mentale şi ideologice, împărtăşite şi de unii şi de alţii. Mai mult decât atât, „opoziţia" patriotică, în marea ei majoritate, e

formată din activişti ai sistemului de până la „perestroikă", care introduce elemente ale mentalităţii pur sovietice chiar şi în proiectele

„albe", „ţariste", faţă de care până la „perestroikă" nu aveau nici un fel de atitudine istorică, familială sau politică, simţindu-se minunat în realitatea brejnevistă. Oricum ar fi, proiectul opoziţiei poate fi numit „sovietic-ţarist" fiindcă e bazat pe unele arhetipuri ideologice, geopolitice, politico-sociale şi administrative care apropie, obiectiv, perioadele sovietică şi presovietică (cel puţin în sec.XX). Ideologia patrioţilor este cu mult mai contradictorie şi mai încurcată decât construcţiile logice şi finisate ale liberalilor şi de aceea ea apare, adesea, nu sub forma unor concepţii sau doctrine desăvârşite, ci fragmentar, emoţional, inconsecvent. Totuşi, acest conglomerat grotesc de rămăşiţe mentale sovieto-ţariste amestecate dispune de o oarecare integritate datorită căreia, uneori, nu e atât de simplu să-l structurezi raţional.

Ambele proiecte - atât cel liberal, cât şi cel sovieto-ţarist - sunt, în esenţă, o fundătură pentru poporul rus şi pentru cultura rusă. Proiectul liberal presupune ştergerea treptată a particularităţilor naţionale ale ruşilor în era cosmopolită a „sfârşitului istoriei" şi a „pieţei planetare", iar cel sovieto-ţarist se grăbeşte să renască naţiunea şi statul sub acele forme şi structuri istorice care i-a condus pe ruşi, treptat, spre eşec.

Atât pentru liberalismul „reformator", cât şi pentru sovieto-ţarismul „opoziţiei unite" apare necesitatea vitală a celui de-al „treilea drum", exprimată într-un proiect ideologic special, care nu ar fi un compromis, nu ar fi un „centrism" între unii şi alţii, ci un plan futurist novator radical ce ar pune capăt logicii dualiste imposibile - „ori liberalii, ori opoziţia" - unde, ca într-un labirint fără ieşire, se zbate actuala conştiinţă colectivă a ruşilor.

Trebuie tăiat nodul gordian şi validată adevărata alternativă, care se opune şi unora şi altora. Pe hartă este pusă o mare naţiune, cu interesele ei, cu soarta ei.

Capitol IV.2. Ce sunt „interesele naţionale ruseşti"?

IV.2.1. Astăzi ruşii nu au un stat

La drept vorbind, în situaţia politică actuală este imposibil să discutăm despre „perspectivele strategice ale Rusiei". Cu atât mai mult cu cât nu se pot propune unele proiecte referitor

la politica externă şi internă a Rusiei, întrucât problema principală - ce este astăzi Rusia? - nu numai că este nerezolvată, dar nici măcar nu este pusă serios.

Schimbările rapide ale întregului sistem politic, geopolitic, ideologic şi social, care s-au petrecut în fosta URSS, au răsturnat toate criteriile şi normele de drept şi politice care au existat. Prăbuşirea sistemului socialist unitar, iar mai târziu a statului sovietic, a creat, în fostele teritorii sovietice, un câmp de totală incertitudine, în care nu mai există nici orientări clare, nici cadru juridic sever, nici perspective sociale concrete. Acele structuri geopolitice care s-au format în mod „automat", prin inerţie, după destrămarea URSS, sunt întâmplătoare, trecătoare şi extrem de instabile.

Aceasta se referă nu numai la republicile ce s-au separat de Moscova, ci, în primul rând, la Rusia.

Pentru a construi planuri cu privire la „interesele statului" trebuie să se ştie foarte clar despre care stat anume este vorba. Altfel spus, dată fiind existenţa unui subiect politic foarte pronunţat, lucrul acesta este important. În situaţia dată, un asemenea subiect, în cazul ruşilor, nu există.

Evident că existenţa Rusiei, înţeleasă ca Federaţia Rusă, nu corespunde nici unor criterii serioase de definire a statutului „statului". Divergenţele de păreri în aprecierea statutului Federaţiei Ruse în politica mondială dovedesc clar această stare de lucruri. Ce este Federaţia Rusă? Urmaşa şi succesoarea de drept a URSS? Un stat regional? Un stat mononaţional? Federaţie interetnică? Jandarmul Eurasiei? Pion în proiectele americane? Teritorii menite unei fărâmiţări în continuare? În funcţie de situaţiile concrete, Federaţia Rusă se manifestă în unul din aceste roluri, în pofida discordanţei acestor definiţii. Într-un caz, ea este un stat cu pretenţii la un rol deosebit în politica mondială, în altul - este un stat regional secundar, în al treilea - un câmp de experimente separatiste. Dacă una şi aceeaşi formaţiune teritorial-politică apare simultan în toate aceste roluri, evident că este vorba despre o categorie convenţională, despre o oarecare dimensiune variabilă şi nu despre acel fenomen politic definit şi stabil care poate fi numit stat, în adevăratul sens al acestui cuvânt.

Federaţia Rusă nu reprezintă Rusia, Statul Rus integral. Ea este o formaţie de tranziţie într-un proces politic, geopolitic amplu, dinamic şi global. Nimic mai mult. Bineînţeles că Rusia poate să devină, în perspectivă, Statul Rus, dar nu este absolut

clar că aceasta se va întâmpla şi este la fel de neclar dacă merită să aspirăm la aşa ceva.

Oricum ar fi, nu se poate vorbi despre „interesele strategice" ale unui asemenea fenomen instabil şi temporar cum ar fi Federaţia Rusă, nu se poate vorbi într-o perspectivă îndelungată şi cu atât mai mult e absurd să formulăm „doctrina strategică a Federaţiei Ruse." bazându-ne pe starea actuală de lucruri. „Interesele strategice ale Federaţiei Ruse" pot să se clarifice doar după ce va apărea şi se va determina subiectul politic, social, economic şi ideologic al acestor interese. Deocamdată aceasta nu s-a întâmplat şi orice proiect, în această privinţă, va deveni, momentan, o ficţiune.

Federaţia Rusă nu are o istorie statală, hotarele ei sunt întâmplătoare, orientările ei culturale sunt tulburi, regimul ei politic este instabil şi confuz, harta etnică este eterogenă, iar structura economică este fragmentară şi parţial dezorganizată. Acest conglomerat este doar rezultatul destrămării unei formaţii geopolitice cu mult mai mari, este o frântură dintr-un tablou întreg. Pentru a crea ceva stabil, pe scheletul acestui Imperiu, este nevoie de o adevărată revoluţie, similară revoluţiei Junilor Turci care au creat, dintr-un fragment al Imperiului Otoman, o Turcie laică contemporană (cu toate că iarăşi apare întrebarea - merită să aspirăm la aşa ceva?).

Dacă Federaţia Rusă nu reprezintă Statul Rus, atunci nici CSI nu o reprezintă ca atare. Deşi, practic, toate teritoriile ţărilor CSI (cu rare excepţii) au intrat în componenţa Imperiului Rus şi prin urmare, cândva, au constituit o parte a Statului Rus, la momentul actual ţările CSI au un grad de autonomie suficient şi de jure, sunt considerate formaţiuni politice independente. Referitor la aceste state, se poate susţine (pe un temei şi mai fundamentat) acelaşi lucru ca şi despre Federaţia Rusă - aceste formaţiuni nu dispun de nici un fel de indicii serioase ale unei statalităţi reale, sunt lipsite de atributele unei suveranităţi adevărate şi reprezintă, mai curând, un „proces teritorial" decât o unitate geopolitică stabilă şi sigură. Chiar dacă facem abstracţie de naţionalismul în creştere al ţărilor CSI, deseori orientat împotriva ruşilor, este imposibil să realizezi un tablou armonios din nişte fragmente nefireşti, instabile şi contradictorii. Geopoliticianul belgian Jean Thiriart referindu-se la acesta a făcut o comparaţie foarte precisă - „URSS era asemenea unui bloc de ciocolată, cu graniţele bucăţelelor - republici desemnate. După

ce bucăţelele au fost rupte, este imposibil să le uneşti la loc, ca să restabileşti blocul de ciocolată. De azi înainte, aceasta se poate realiza numai topind din nou toată ciocolata şi iarăşi ştanţând-o".

„Interesele strategice ale Federaţiei Ruse" - este acelaşi panegiric ca şi „interesele strategice ale ţărilor CSI". Cât priveşte „interesele strategice ale ruşilor", aceasta aproape că nu are nici o tangenţă cu ele.

IV.2.2. Concepţia „legitimităţii postimperiale"

Deşi Statul Rus nu există cu adevărat, anumite principii juridice sunt valabile în tot spaţiul ex-sovietic, fapt pe care se fundamentează atât reacţia Occidentului la anumite acţiuni ale Federaţiei Ruse, cât şi logica de moment a acţiunilor întreprinse de conducerea rusă. Tocmai aceste principii reţin, în aparenţă, Federaţia Rusă, mai mult chiar, CSI, de la un haos total. Este vorba despre doctrina „legitimităţii postimperiale". Pentru a înţelege natura proceselor geopolitice actuale din Eurasia este nevoie de a expune, pe scurt, ideile principale ale acestei concepţii.

„Legitimitatea postimperială" reprezintă totalitatea normelor de drept strâns legate de etapa imediat premergătoare a dezvoltării politice a regiunii, mai bine zis de „legitimitatea imperiului" („legacy or empire"). Imperiul (mai puţin cel „modern" - liberal sau socialist) se conduce, de cele mai multe ori, în organizarea teritorială a coloniilor sale, de criterii prin excelenţă administrative şi economice, fără a ţine seama de factorii etnici, religioşi, naţionali. Frontierele administrative, în limitele Imperiului, sunt destul de arbitrare, deoarece ele reprezintă, intenţionat, nişte bariere convenţionale, create doar pentru comoditatea unui control centralizat al metropolei. În perioada existenţei sale, Imperiul obliga restul statelor să recunoască legitimitatea administraţiei sale interne. Odată cu destrămarea Imperiului apar, întotdeauna, „zone nedeterminate juridic", fiindcă îşi încetează existenţa acea structură care reglează, din punct de vedere juridic, statutul părţilor sale componente.

În procesul reorganizărilor „postcoloniale" a fost formulată concepţia de drept internaţional, ce stă la baza clasificării organizaţiilor teritorial-politice postimperiale din punct de vedere al legitimităţii şi nelegitimităţii lor. Aceasta este concepţia „legitimităţii postimperiale". Sensul ei se rezumă la

faptul că deşi Imperiul lipseşte ca întreg, părţile lui componente, pur administrative, capătă un statut juridic deplin, independent de faptul dacă această organizare corespunde sau nu criteriului de existenţă a unui stat. La baza unei asemenea abordări stă ideea liberală modernă referitoare la arbitrariul oricărei organizări statale ca eventualitate istorică. Conform acestei logici, componentele etnic, religios, cultural şi social sunt neînsemnate şi de o importanţă minimă, deoarece populaţia este percepută ca o totalitate a unităţilor economico-statistice. Aici se resimte inerţia unei abordări „imperiale", „coloniale", care s-a obişnuit să considere „coloniile" şi „provinciile" ca pe ceva secundar şi neînsemnat, ceva „complementar" în limitele contextului general.

De regulă, „formaţiunile postimperiale" nu vor deveni niciodată (sau aproape niciodată) state adevărate şi vor continua să existe în calitate de anexe economico-politice ale fostei (sau noii) metropole. Aproape întotdeauna elita conducătoare, în „organizările postimperiale", este moştenitoare directă (deseori favorită) a administraţiei coloniale, economia depinde în întregime de factorii externi, iar orânduirea social-politică urmează modelul fostului centru. Păstrarea unei asemenea „legitimităţi postimperiale" are, deseori, ca rezultat, faptul că unul şi acelaşi etnos autohton populează teritorii ale diferitelor state postimperiale, iar în limitele unui stat locuiesc câteva grupuri etnice şi religioase. De fapt, balanţa relativă a intereselor e susţinută, în asemenea cazuri, de apelul la factorul extern - de cele mai multe ori de apelul la puterea vizibilă sau ascunsă a fostei metropole (sau a acelui stat dezvoltat care poate să-i vină în schimb). Este caracteristic faptul că la ultimele etape de „eliberare" a Africii, Congresul Panafrican a hotărât să aplice, în toate statele nou create, principiul „legitimităţii postimperiale", deşi multe din popoarele africane mari - mai cu seamă bantu, zuluşii etc. - s-au trezit locuind în două sau trei state deodată. Aceasta s-a făcut sub pretextul evitării războaielor etnice, intertribale şi religioase. În realitate, era vorba despre tendinţa conducătorilor administraţiei postimperiale de a-şi păstra la putere elitele false, care nu permiteau crearea, în procesul avântului naţional, a unor reprezentanţi ai ierarhiei organice naţionale. Având în vedere înapoierea strategică şi social-economică a Africii şi lipsa tradiţiilor de stat, de importanţă vitală, acest procedeu s-a bucurat de succes.

Principiul „legitimităţii postimperiale" se aplică astăzi şi în ţările care au apărut pe ruinele URSS. În fostele „republici unionale", pretutindeni, se află la putere urmaşii „administraţiei imperiale", rămăşiţele structurii administrative unice, fărâmiţată, formată, în întregime, în contextul sovietic imperial. Această elită este înstrăinată de tradiţiile naţional-culturale ale popoarelor lor şi este orientată, din inerţie, spre păstrarea dependenţei politico-economice faţă de metropolă. Singura excepţie o constituie Armenia, unde logica „legitimităţii postimperiale" a fost încălcată (în cazul Karabahului de Munte) şi unde, în mod corespunzător, forţele politice pur naţionale au o pondere mai mare decât în restul ţărilor CSI. Pe lângă toate, Armenia este singura republică monoetnică din CSI.

La prima vedere se poate crea impresia că principiul „legitimităţii postimperiale" face jocul Federaţiei Ruse şi al Moscovei, întrucât crează premisele pentru păstrarea influenţei Federaţiei Ruse în „străinătatea imediată" şi simplifică relaţiile politico-economice cu vecinii geografici. În realitate, lucrurile sunt puţin mai complicate. Ca şi în cazul „decolonizării" ţărilor Lumii a Treia, căderea Imperiului slăbeşte puterea geopolitică a metropolei, iar o parte dintre colonii şi dominioane trece sub controlul ascuns al unui alt stat, cu mult mai puternic, care foloseşte sistemul „legitimităţii imperiale" în scopuri personale. Un exemplu grăitor în acest sens este faptul că SUA, în procesul „decolonizării", a supus influenţei sale cea mai mare parte a fostelor colonii engleze, spaniole, portugheze, franceze şi olandeze. În felul acestea, în schimbul „administraţiei coloniale" postsovietice, în ţările CSI poate să vină (şi vine deja) o altă „administraţie colonială" care foloseşte, pentru atingerea scopurilor sale, structuri artificiale existente deja.

Pe de altă parte, „legitimitatea postimperială" pune Federaţia Rusă în acelaşi rând cu alte ţări ale CSI, de îndată ce, în cazul de faţă, se ignoră total interesele naţional-culturale, religioase şi etnice ale poporului rus, care se supune unor norme juridice „postimperiale" abstracte, pur administrative şi împrăştiate prin organizări pseudostatale şi cvasinaţionale străine. Rămăşiţele administraţiei imperiale în limitele Federaţiei Ruse (aparatul birocratic de partid) se dovedesc a fi la fel de străine contextului naţional al ruşilor, ca şi în alte republici, pentru că Imperiul însuşi a fost construit pe

alte principii, pur administrative şi economice şi nicidecum naţionale şi culturale. Ruşii, „eliberându-se" de republici, nu obţin libertatea şi independenţa, ci pierd o parte considerabilă din unitatea lor naţională, păstrează o situaţie dependentă de rămăşiţele fostei nomenclaturi şi suplimentar, sunt supuşi unui nou pericol de a cădea sub influenţa forţelor politice interne ale unor state mai puternice. Acest ultim pericol n-a fost atât de apropiat în timpul existenţei Imperiului, dar, în calitatea sa de simplu „stat regional", Rusia i se expune în întregime.

Toate aceste consideraţii ne obligă, ca în condiţiile actuale, să punem la îndoială utilitatea principiului „legitimităţii postimperiale" deoarece, într-o mare măsură, acesta este în contradicţie cu interesele naţionale ale ruşilor.

După ce criterii, însă, trebuie să ne conducem în determinarea a ceea ce reprezintă „interesele naţionale ale ruşilor"? Pe cine să-l luăm în calitate de subiect principal, în funcţie de care să se poată determina ce este avantajos şi ce nu este avantajos? În ce categorii trebuie înţeleasă, astăzi, Rusia?

IV.2.3. Poporul rus - centrul concepţiei geopolitice

Destrămarea Imperiului Sovietic, fragilitatea şi netemeinicia noilor formaţiuni politice pe teritoriul lui (inclusiv Federaţia Rusă) te obligă să cauţi o categorie mai concretă pentru a înţelege „interesele naţionale ale ruşilor". Singura realitate organică, firească, întărită istoriceşte, în această problemă, poate fi doar poporul rus.

Poporul rus este o comunitate istorică ce dispune de toate caracteristicile unui subiect politic valoros şi stabil. Poporul rus este unitar din punct de vedere etnic, cultural, psihologic şi religios. Dar nu numai acesta este motivul principal, care să-l situeze în centrul concepţiei geopolitice ca subiect al strategiei politice şi sociale. Poporul rus, spre deosebire de multe alte popoare, s-a constituit ca purtător al unei civilizaţii deosebite, având toate trăsăturile caracteristice ale unui fenomen original şi istorico-planetar valoros. Poporul rus este acea constantă a civilizaţiei care a servit drept axă la crearea multor state: de la mozaicul cnezatelor slave de răsărit, până la Rusia Moscovită, Imperiul lui Petru I şi blocul Sovietic. Totodată, această constantă a determinat continuitatea şi legătura între aceste formaţiuni atât de diferite din punct de vedere politic, social, teritorial şi structural. Poporul rus nu

numai că a pus baza etnică pentru toate aceste formaţiuni statale, dar el a exprimat, în ele, o idee civilizatoare deosebită, ce nu se aseamănă cu nici o altă idee. Nu statul a format naţiunea rusă. Dimpotrivă, naţiunea rusă, poporul rus, a experimentat în istorie diferite tipuri de sisteme statale, exprimând diferit (în funcţie de împrejurări) specificul misiunii sale unice.

Poporul rus aparţine, fără îndoială, popoarelor mesianice. Şi ca orice popor mesianic, el are o importanţă universală, care concurează nu numai cu alte idei naţionale, ci şi cu alte tipuri de forme de universalism civilizator. C. Leontiev şi eurasiaticii ruşi au dezvoltat pe deplin această idee.

Indiferent de tulburările perioadelor de tranziţie şi a cataclismele politice, poporul rus şi-a păstrat întotdeauna identitatea lui mesianică şi prin urmare, a rămas, întotdeauna, un subiect politic al istoriei. După fiecare cutremur statal, una şi aceeaşi forţă străveche şi puternică a ruşilor a creat noi structuri politice, exprimându-şi elanul său sufletesc în noi forme geopolitice. Îndată ce structurile statale se dezvoltau până la o limită critică, dincolo de care se întrevedea pierderea definitivă a legăturii dintre forma politică şi conţinutul naţional, începeau crizele şi catastrofele, după care urma o nouă structură geopolitică şi socială - învestirea cu o misiune civilizatoare a poporului rus în noi forme şi structuri politice.

Şi în perioada actuală, de tranziţie, tocmai poporul rus trebuie luat în calitate de subiect politic principal, de la care să şi înceapă desfăşurarea intereselor geopolitice şi social-economice strategice ale Rusiei. Poporul rus reprezintă astăzi Rusia, însă nu ca un stat bine conturat, ci ca o potenţă geopolitică, reală şi concretă, pe de o parte, dar care nu şi-a definit încă structura sa statală - nici ideologia, nici limitele teritoriale, nici structura sa social-politică.

Cu toate acestea, „Rusia potenţială" are, astăzi, mai multe caracteristici stabilite deja, decât oricare dintre efemerele componente ale F.R. sau CSI. Aceste caracteristici sunt în dependenţă directă de acea misiune civilizatoare care constituie sensul existenţei poporului rus.

• În primul rând, poporul rus (Rusia), fără îndoială, este responsabil de controlul asupra regiunilor nord-estice ale Eurasiei. Acest „Drang nach Osten und Norden" rusesc constituie un proces geopolitic firesc al istoriei ruse din ultimele secole, care n-a fost întrerupt de nici un fel de

cataclisme politice. Mackinder a numit Rusia „Axa geopolitică a istoriei", ceea ce este adevărat, întrucât poporul rus într-adevăr înclina, tradiţional, spre asimilarea civilizată a tuturor spaţiilor eurasiatice situate chiar în inima continentului. De aici se poate trage concluzia că interesele strategice ale ruşilor sunt inseparabile de întinderile Nord-Estice ale Eurasiei. În aceasta constă principiul fundamental în determinarea perspectivelor reale ale geopoliticii Rusiei (poporului rus).

• În al doilea rând, poporul rus (Rusia) este înzestrat cu un tip special de religiozitate şi cultură, care se deosebesc radical de Occidentul catolico-protestant şi de civilizaţia postcreştină, care s-a dezvoltat acolo. În calitate de antiteză culturală şi geopolitică a Rusiei trebuie de luat „Occidentul" ca întreg şi nu ca o ţară aparte. Civilizaţia occidentală contemporană este orientată spre universalitate: în toate compartimentele ei există o unitate culturală aparte, întemeiată pe o rezolvare specifică a principalelor probleme filosofice şi conceptuale. Universalismul rus, temelia civilizaţiei ruse, se deosebeşte radical de Occident, în toate aspectele lui principale. Într-un anumit sens, aceste două modele care concurează între ele şi care se exclud reciproc, sunt doi poli opuşi. În consecinţă, interesele strategice ale poporului rus trebuie să aibă orientare antioccidentală (fapt ce rezultă din imperativul păstrării identităţii civilizatoare ruseşti), iar în perspectivă e posibilă şi o expansiune civilizatoare.

• În al treilea rând, poporul rus (Rusia) nu şi-a propus niciodată, ca scop, crearea unui stat monoetnic, rasial omogen. Misiunea ruşilor a avut un caracter universal şi tocmai de aceea, poporul rus a mers metodic spre crearea Imperiului, hotarele căruia se extindeau în permanenţă, cuprinzând un conglomerat de popoare, culturi, religii, teritorii, regiuni, din ce în ce mai mari. Este absurd să considerăm „expansionismul" metodic şi expresiv al ruşilor ca fiind o întâmplare istorică. Acest „expansionism" este o parte inalienabilă a existenţei istorice a poporului rus şi e conjugat cu misiunea lui civilizatoare. Această misiune are un oarecare „numitor comun", care le permite ruşilor să integreze, în Imperiul lor, cele mai diverse realităţi culturale. Totuşi, acest „numitor comun" are particularităţile sale şi se aplică la acele popoare care au un specific istoric determinat şi un conţinut cultural, în timp ce restul popoarelor (în special, unele naţiuni ale Occidentului) rămân străine universalismului rus

(istoriceşte aceasta se manifestă în instabilitatea şi chiar în contradicţia influenţei politice ruse în Europa). • În al patrulea rând, poporul rus (Rusia) are la baza existenţei sale o perspectivă „soteriologică" şi mai globală care, într-o anumită măsură, are o importanţă planetară. Nu este vorba despre lărgirea fără margini a „spaţiului vital" al ruşilor, ci despre consolidarea unei concepţii despre lume deosebite, de tip rusesc, care este accentuată din punct de vedere escatologic şi pretinde la ultimul cuvânt în istoria lumii. Aceasta este sarcina supremă a naţiunii ca „popor credincios".

Prin urmare, teoretic, nu există un asemenea popor, o asemenea cultură sau un asemenea teritoriu a cărui soartă sau al cărui drum să-i fie indiferente conştiinţei ruse. Aceasta se manifestă în credinţa de neclintit a ruşilor în triumful final al Dreptăţii, Duhului şi Adevărului şi nu numai în limitele statului rus, ci pretutindeni. A-i lipsi pe ruşi de această credinţă escatologică este egal cu scopirea lor spirituală. Pe ruşi îi preocupă toţi şi toate, de aceea în ultimă instanţă interesele poporului rus nu se reduc nici la etnosul rus, nici la Imperiul Rus, nici chiar la toată Eurasia. Acest aspect „transcedent" al naţiunii ruse trebuie luat în seamă la elaborarea viitoarei strategii geopolitice.

Evident că în condiţiile actuale, cu toate normele occidentale, civile, de abordare juridică, cantitativ-liberale, acceptate de toţi, nu există nici o posibilitate obiectivă de consolidare, nu numai juridică a statutului „poporului rus" ca subiect politic independent şi nici să se introducă în viaţa juridică sau diplomatică un asemenea termen cum este cel de „popor". Dreptul contemporan universal (care copiază în linii mari dreptul roman) recunoaşte, în calitate de subiecte politice de valoare, doar statul şi individul.

De aceea există codul de „drepturi ale statelor" şi „drepturi ale omului", pe când noţiunea de „drepturi ale poporului" lipseşte. Nu e de mirare, deoarece abordarea civilă şi cantitativă nu poate lua în considerare asemenea categorii cultural-spirituale ca etnos, popor etc. O atitudine cantitativă similară era caracteristică şi pentru orânduirea sovietică, dar şi pentru lumea „democratică". Şi deoarece poporul rus, în etapa actuală, se află pe un teritoriu unde acţionează sau principiile legitimităţii „postimperiale" sau cele „liberal-democratice", nu poate fi vorba despre o recunoaştere automată a statutului politic al poporului. Prin urmare, logica

elucidării şi apărării „intereselor naţionale ale ruşilor" necesită schimbări serioase în practica juridică existentă şi mai mult decât atât, o revizuire radicală a acestei practici în cheie naţională.

O asemenea transformare ar fi fost imposibilă dacă era vorba despre un singur popor, slab dezvoltat şi prost utilat din punct de vedere tehnologic. În cazul ruşilor, din fericire, lucrurile stau altfel. Astăzi noi ne mai păstrăm posibilitatea unor transformări politice destul de independente faţă de restul lumii, deoarece existenţa în Rusia a unor tipuri de arme strategice îi permite să se opună, într-o anumită măsură, presiunii Occidentului. Şi aici totul depinde doar de voinţa politică şi de fermitatea acelor persoane care îşi vor asuma responsabilitatea pentru destinele Rusiei şi poporului rus.

Oricum ar fi, primul pas spre evidenţierea „intereselor naţionale ale poporului rus" este recunoaşterea acestui popor în calitate de subiect politic independent, care are dreptul să hotărască singur ce îi este avantajos şi ce nu şi să întreprindă paşii geopolitici, social-economici şi strategici corespunzători.

Capitol IV.3. Rusia este de neconceput fără Imperiu

IV.3.1. Lipsa „statului-naţiune" la ruşi

Rusia n-a fost niciodată analogă „statelor-naţiuni" caracteristice pentru Europa vremurilor noi, model proiectat, de altfel, în întregime în Asia şi în Lumea a Treia, în epoca colonială şi post-colonială.

„Statul-naţiune" se bazează pe unitatea administrativă şi centralismul birocratic, care alcătuiesc unitatea politică, creată de stat şi care se află în strictă dependenţă faţă de el. Fără îndoială că, pentru prima dată, modelul de „stat-naţiune" s-a constituit în Franţa absolutistă, mai târziu fiind consolidat de modelul revoluţionar iacobin.

La începuturi, „statul-naţiune" era de natură laică foarte accentuată şi reprezenta, în primul rând, o unitate politică. Într-o asemenea concepţie, termenul de „naţiune" era înţeles ca o „totalitate a cetăţenilor" şi nu ca „popor" sau „popoare" în sens organic, „holistic". Un asemenea tip de stat este bazat pe nivelarea etnică, confesională şi socială a populaţiei, pe consolidarea în întreaga societate a normelor juridice şi procesuale similare, care nu ţin seama de particularităţile regionale, religioase şi rasiale. Nominal, „statul-naţiune" poate

fi şi monarhic şi democratic şi socialist. Elementul fundamental îl constituie nu specificul lui politic, ci înţelegerea statului ca instanţă administrativ-centralizată, situată deasupra tuturor deosebirilor social-etnice şi cultural-religioase. Trebuie de remarcat că „naţiunea", în cazul dat, are un sens exclusiv politic care se deosebeşte, radical, de cel pe care naţionaliştii îl atribuie acestei noţiuni.

Din punct de vedere istoric, „statul-naţiune" a apărut în Europa, în perioada destrămării definitive a unităţii imperiale, în urma lichidării ultimelor rămăşiţe ale sistemului imperial, rămăşiţe care s-au păstrat în forma structurilor feudale regionale. În esenţa sa, „statul-naţiune" comportă dominarea valorilor profane, burgheze, ce reduc deosebirile calitativ-sociale la o structură cantitativ-administrativă simplificată.

De regulă, „statul-naţiune" este condus de o „idee dumnezeiască" (ca teocraţia sau Imperiul Sfânt), nu de o „personalitate eroică aristocrată" (ca sistemul feudal), ci de „dictatura legii" („normocraţia"), care oferă o putere uriaşă juriştilor şi birocraţiei judiciare. De fapt, „statul-naţiune" este cel mai comod de condus şi este o realitate politică mult mai reglementată cantitativ, întrucât toţi factorii necantitativi, „iraţionali" sunt reduşi în el la minim.

În istoria rusă, „statul-naţiune" n-a mai apărut. Atunci când în Europa, începând cu sec. XVIII, prinde rădăcini tocmai acest model, Rusia i se împotrivea cu înverşunare pe orice cale. Regimul ţarist căuta să păstreze intactă la maximum structura imperială, cu toate că se făceau în permanenţă unele cedări modelului european. Cu toate reformele pro-europene ale lui Petru I, Imperiul Rus păstra atât elementele teocratice, cât şi principiul aristocratic, iar trecerea ierarhilor şi a reprezentanţilor nobilimii în categoria birocraţilor de stat n-a fost pusă niciodată în practică până la capăt (spre deosebire de ţările Europei de Vest). Stihia naţională se împotrivea unei asemenea renaşteri a Imperiului în „stat-naţiune", ceea ce provoca, cu regularitate, valurile reacţiei spontane sau conştiente atât din partea poporului, cât şi din partea elitei. Chiar în timpul unuia şi aceluiaşi stat, în Rusia, deseori se schimbau stările de spirit reformatoare şi reacţionare şi adesea se trecea de la reformele liberale la proiectele mistice de restaurare (aceasta s-a întâmplat mai ales în timpul domniei lui Alexandru I, fondatorul Sfintei Alianţe).

Abia la debutul sec. XX, Rusia a început să realizeze temeinic, după modelul european, „statul-naţiune". Totuşi şi de data aceasta procesul a fost întrerupt de avântul revoluţionar care a înglobat în sine (fie şi inconştient) un profund protest naţional, îndreptat împotriva unei asemenea organizări statale, unde nu ar fi existat loc pentru manifestarea misiunii spirituale a poporului. Dincolo de retorica modernistă a bolşevismului, ruşii au intuit vag idealurile lor escatologice - triumful Ideii, Dreptăţii, Adevărului. Statul sovietic era perceput de către popor ca o construire a „Noului Imperiu", „împărăţia Luminii", a „lăcaşului spiritului" şi nu ca pe crearea unei structuri mai raţionale de administrare şi conducere a unităţilor cantitative. Tragismul şi fanatismul cataclismelor bolşevice a fost provocat tocmai de caracterul „idealist" al scopului şi nicidecum de incapacitatea unei organizări mai „umane" şi mai puţin risipitoare a resurselor umane.

URSS n-a devenit un „stat-naţiune", ea a fost continuatoarea, prin excelenţă, a tradiţiilor naţionale imperiale, exprimate în forme externe extravagante, opuse modelului ţarist de mai târziu, care a alunecat spre burghezia obişnuită, către „dictatura legii". Imperiul Sovietic, ca orice structură politică, a cunoscut trei etape: „etapa revoluţionară", de construire a unui sistem unic (Lenin - tinereţea), etapa stabilă de consolidare şi de extindere a statului (Stalin - maturitatea) şi etapa destrămării şi ramolirii (Brejnev - bătrâneţea). Perioada brejnevistă târzie a dat naştere structurii politico-administrative care aminteşte, cel mai mult, de centralismul birocratic caracteristic „statului-naţiune". Ciclul vital al întregii formaţiuni sovietice s-a sfârşit odată cu perestroika. Odată cu aceasta s-a sfârşit încă o etapă a istoriei naţionale a poporului rus.

E important de remarcat că în istoria rusă există o asemenea legitate: când se ajunge la transformarea Rusiei în „stat-naţiune", urmează o catastrofă, iar naţiunea găseşte în noul nivel al spiralei modalitatea următoare (uneori destul de extravagantă) de a scăpa de o transformare, care ar părea iminentă. Ruşii vor să scape, cu orice preţ, de o asemenea întorsătură a evenimentelor, deoarece voinţa lor politică este incompatibilă cu normativele limitate ale unei existenţe raţionale şi cantitative medii, desfăşurate în perimetrul mecanismului birocratic eficient. Ruşii sunt gata să accepte

cele mai incredibile jertfe şi privaţiuni, numai pentru a se înfăptui şi a se dezvolta ideea naţională, marele vis al ruşilor.

Iar naţiunea vede hotarele acestui vis, cel puţin, în Imperiu.

IV.3.2. Ruşii - popor al Imperiului

Nefiind un stat monoetnic sau stat-naţiune, Rusia a fost, aproape de la început, un stat imperial. Începând cu unificarea triburilor slave şi ugro-finice de către Rurih şi până la dimensiunile gigantice ale URSS şi ale teritoriilor aflate sub influenţa sa, poporul rus mergea ferm spre o integrare politică şi spaţială, spre construirea imperiului şi spre o expansiune civilizatoare. Trebuie menţionat faptul că expansiunea rusă a avut tocmai acest sens civilizator şi nicidecum n-a fost o goană utilitară după colonii sau o luptă banală pentru un „spaţiu vital". Nu lipsa acestui „spaţiu vital" şi nici necesitatea economică împingeau poporul rus să-şi lărgească şi mai mult hotarele sale la Est, la Sud, la Nord, la Vest. Lipsa de pământ n-a fost niciodată adevărata cauză a construirii imperiului rus. Ruşii se extindeau ca purtători ai unei misiuni deosebite, a cărei proiectare geopolitică consta în conştientizarea profundă a necesităţii de a uni teritoriile gigantice ale continentului eurasiatic.

Integritatea politică a spaţiului eurasiatic are, pentru istoria rusă, o importanţă absolut specifică. Se poate spune că ruşii simt o responsabilitate pentru acest spaţiu, pentru starea lui, pentru conexiunea lui, pentru integritatea şi independenţa lui. Mackinder avea dreptate când spunea că Rusia este principala putere terestră a contemporaneităţii pe suprafaţa uscatului, care moşteneşte misiunea geopolitică a Romei, a Imperiului lui Alexandru cel Mare, a lui Ginghis-Han etc. Aceasta este „axa geografică a istoriei" care nu poate să nu-şi îndeplinească menirea ei geopolitică, independent de factorii externi şi efemeri.

Poporul rus e atât de legat de realitatea geopolitică, încât însuşi spaţiul, conştientizarea lui, perceperea lui spirituală, a format psihologia poporului, devenind una din determinantele principale ale identităţii şi esenţei lui.

Spaţiul real, terestru, nu este o categorie pur cantitativă. Clima, peisajul, geologia locului, drumurile de apă şi masivele muntoase participă activ la formarea modelului etnic şi mai pe larg, al celui civilizaţional. Din punctul de vedere al

geopoliticii, civilizaţia şi specificul ei sunt strict determinate de geografie şi la nevoie, se subordonează unor legi calitative specifice. Ruşii sunt un popor al uscatului, un popor continental, un popor eurasiatic nordic, specificul cultural al naţiunii fiind astfel structurat încât

„sufletul" ei este la maximum înclinat spre „deschidere", spre îndeplinirea funcţiei de „integrare", spre un proces subtil şi profund de elaborare a unei comunităţi continentale, eurasiatice deosebite.

Factorul cultural este o completare firească a predestinării geopolitice a Rusiei. Misiunea geopolitică este conştientizată la nivel cultural şi invers, cultura dă sens, perfectează şi activează impulsul geopolitic. Spaţiul şi cultura sunt două componente de bază ale poporului rus, mai ales ca popor făuritor de imperiu. Nu sângele, nu rasa, nu controlul administrativ şi nici măcar religia nu au făcut din ramura slavilor de est o comunitate deosebită, incomparabilă - poporul rus. Au creat această comunitate tocmai întinderile nemărginite eurasiatice şi deschiderea culturală, sufletească, fără limită. Sub semnul „spaţiului şi al culturii" a fost reconsiderat sensul aspectelor etnic, politic, etic şi religios. Ruşii s-au constituit, s-au dezvoltat şi maturizat ca naţiune în Imperiu, în eroismul construirii lui, în faptele pentru apărarea lui, în marşurile pentru extinderea lui. A renunţa la funcţia de făuritor al imperiului înseamnă sfârşitul existenţei poporului rus ca realitate istorică, ca fenomen civilizator, înseamnă o sinucidere naţională.

Spre deosebire de Roma (prima Romă), Moscova, Rusia, au în impulsul lor imperial un sens profund teleologic, escatologic. Hegel a dezvoltat o concepţie foarte interesantă: Ideea Absolută, într-o situaţie escatologică, trebuie să se manifeste printr-un aspect „conştientizat" definitiv sub forma statului prusac. Cu toate acestea, Prusia şi chiar Germania, luate separat, la nivel planetar, sunt insuficiente, din punct de vedere geopolitic, pentru a lua în serios această concepţie. Rusia însă este a treia Romă, iar din punct de vedere religios, cultural, spaţial şi strategic ea corespunde unei asemenea concepţii teleologice despre esenţa istoriei şi tinde să îndeplinească tocmai această misiune. Ideea Absolută a lui Hegel, în cazul Rusiei, este rădăcina spirituală a construcţiei imperiale ruseşti ce gravitează spre asimilarea civilizată a continentului Eurasiatic. E absurd să se aplice „statului-

naţiune" criteriile hegeliene atât de bine fundamentate, întrucât acesta presupune să aibă alături alte „state-naţiuni", care au scopurile, miturile şi intereselor lor. E destul de absurd ca unei asemenea structuri relative să i se atribuie calitatea de importanţă absolută. Dar în cazul Imperiului gigantic, bazat pe principii specifice, de multe ori paradoxale, iar pe undeva şi neclare, este cu totul altceva şi nu întâmplător Imperiile antice se numeau „Imperii Sfinte": calitatea „sfinţeniei" li se atribuia prin îndeplinirea unei misiuni spirituale deosebite, care contura prototipul „Imperiului Sfârşitului", Împărăţia Continentală a Ideii Absolute.

Pas cu pas, Imperiul Rus se îndreaptă către acest scop. La fiecare etapă de extindere a statului lor, ruşii urcau treapta următoarea a universalismului mesianic - la început unindu-i strâns pe slavii de răsărit, apoi asimilând şuvoiul stepelor turceşti şi ale Siberiei, mai apoi, extinzându-se spre Sud, în pustiuri şi munţi, pentru a forma, în sfârşit, un bloc politic gigantic, care controla, în perioada sovietică, pur şi simplu o jumătate de glob. Dacă ne-am da seama că poporul rus reprezintă, în esenţa lui, acest proces de construire a imperiului, un vector geopolitic volitiv de creare a „statului Ideii Absolute", atunci ar deveni clar că existenţa poporului rus depinde direct de continuarea acestui proces, de dezvoltarea şi intensificarea lui. Dacă vom reduce sau vom înăbuşi acest vector, îi vom lovi pe ruşi drept în inimă, îi vom lipsi de identitatea naţională, îi vom transforma într-un rudiment istoric, vom întrerupe procesul teleologic, escatologic, planetar.

IV.3.3. Capcana „puterii regionale"

Poporul rus a fost (şi este) prin misiunea lui geopolitică şi civilizatoare, o piedică serioasă în calea răspândirii, pretutindeni pe planetă, a modelului liberal de tip occidental. Atât regimul ţarist, cât şi cel sovietic, supunându-se logicii naţionale implacabile, au împiedicat expansiunea cultural-politică a Occidentului spre Răsărit, în adâncul continentului eurasiatic îndeosebi. Seriozitatea rezistenţei geopolitice se reflecta, întotdeauna, în faptul că Rusia federaliza în interiorul şi în jurul ei diferite ţări şi popoare, într-un bloc imperial strategic foarte puternic. Rusia a participat la politica mondială în calitate de Imperiu continental, apărându-şi interesele naţionale şi civilizatoare.

În prezent, după destrămarea URSS, Occidentul se străduie să-i impună Rusiei o altă funcţie geopolitică, să transforme Rusia într-o astfel de structură politică ce ar fi incapabilă să participe direct în politica mondială şi să aibă o amplă misiune civilizatoare. În raportul prezentat congresului american, în 1992, Paul Wolfowitz susţinea că „scopul strategic principal al SUA este de a nu permite crearea pe teritoriul fostei URSS a unei formaţiuni strategice independente şi de proporţii, capabilă să promoveze o politică independentă de SUA". Pornind de la o asemenea necesitate vitală a Occidentului, Rusiei i s-a propus rolul de „putere regională".

„Puterea regională" este o categorie geopolitică actuală care caracterizează un stat mare şi destul de dezvoltat, ale cărui interese politice sunt, însă, limitate doar de regiunile învecinate nemijlocit cu teritoriile lui sau care intră în componenţa lui. India, Iranul, Turcia, Pakistanul, China etc., de exemplu, sunt considerate puteri regionale. Specificul puterii regionale constă în faptul că ea are o mai mare pondere politică decât un stat obişnuit, dar o pondere mai mică faţă de o superputere sau un Imperiu. Cu alte cuvinte, puterea regională nu are o influenţă directă asupra civilizaţiei planetare şi proceselor geopolitice globale, subordonându-se, în liniile strategice de bază, balanţei forţelor unor Imperii mai puternice. În acelaşi timp, puterea regională are o anumită libertate faţă de vecinii săi nemijlociţi (mai slabi) şi poate exercita asupra lor o presiune politică şi economică (evident că doar în acele cazuri când aceasta nu contrazice interesele superputerilor).

Statutul de „putere regională", impus astăzi Rusiei de către Occident, este sinonim cu sinuciderea pentru poporul rus. Intenţia occidentalilor este ca, în mod artificial, sub presiuni din exterior, să întoarcă înapoi vectorul istoriei naţionale a ruşilor, să întrerupă procesul logic de formare geopolitică a ruşilor ca Imperiu. Rusia, ca putere regională, va reprezenta renunţarea la acel impuls interior de profunzime al naţiunii, care stă la baza identităţii ei supreme. Pentru ruşi, pierderea dimensiunilor imperiale înseamnă sfârşitul şi eşecul participării lor la civilizaţie, zdrobirea sistemului spiritual şi cultural de valori, căderea aspiraţiilor lor universale şi mesianice, devalorizarea şi discreditarea întregii ideologii naţionale, care a însufleţit multe generaţii ale poporului rus şi

care a dat puteri şi energie pentru faptele de eroism, pentru noi făuriri, pentru învingerea nenorocirilor.

Dacă luăm în considerare specificul autoidentificării imperiale naţionale a ruşilor, devine foarte limpede că acceptarea de către Rusia a statutului de „putere regională" nu poate deveni ultima linie de apărare. Lovitura dată conştiinţei naţionale a ruşilor va fi, în acest caz, atât de puternică încât, într-o asemenea situaţie, ea nu se va limita doar la Federaţia Rusă sau la alte spaţii teritoriale analoge. Pierzându-şi misiunea lor, ruşii nu vor găsi forţa pentru a consolida noua lor identitate, „redusă" la un „stat regional", deoarece afirmarea acestei identităţi este imposibilă în acea stare afectivă care apare, logic, după pierderea dimensiunilor imperiale a naţiunii. Prin urmare, procesele de dezintegrare vor continua, mai curând, în „statul regional" şi ruşii, năpăstuiţi de soartă, nu vor putea să se opună valului crescând al separatismului regional şi religios.

Chiar şi pentru afirmarea „statutului regional" al Rusiei postimperiale, va fi nevoie să fie trezit un puternic val de naţionalism, un naţionalism absolut nou, artificial, întemeiat pe energii şi idei care nu au nimic comun cu tendinţa rusă imperială tradiţională, singura adevărată şi îndreptăţită. Aceasta poate fi comparată cu naţionalismul mic, „laic", al Junilor Turci, care au creat, pe ruinele Imperiului Otoman, cu ajutorul „revoluţiei naţionale", o Turcie modernă, o „putere regională". Naţionalismul Junilor Turci n-a avut nimic comun, însă, cu naţionalismul geopolitic şi religios al Imperiului Otoman, iar din punct de vedere spiritual, etnic şi cultural actuala Turcie este o cu totul altă realitate decât Imperiul Turc de la început de secol.

De acelaşi pericol, dacă nu mai rău, este ameninţată şi Rusia. Tentativele ei de a se întări ca „putere regională", putere care a renunţat la misiunea ei civilizatoare şi la valorile universale, vor trezi la viaţă politicienii de tipul „ruşilor tineri" (prin analogie cu Junii Turci), care, foarte probabil, vor profesa o ideologie sectantă specială, ce nu are nimic comun cu linia magistrală a ideii naţionale ruse. Un asemenea naţionalism rus „neimperial", modern şi artificial, va face jocul geopolitic al Occidentului, care îi va impune Rusiei statutul „regional" şi va duce la o stabilitate internă iluzorie şi de scurtă durată şi concomitent, va genera viitoare conflicte etnice şi religioase în interiorul Rusiei. Iar dacă în Turcia există două sau trei

comunităţi etnice mai mari, capabile să se opună centralismului Junilor Turci, atunci în Federaţia Rusă locuiesc sute de popoare care s-au acomodat de minune la modul imperial, dar care nicidecum nu se încadrează în limitele „naţionalismului rus mic". Concluzia este evidentă - Rusia va fi atrasă, treptat, într-un lanţ interminabil de conflicte şi războaie interne şi în cele din urmă, se va destrăma.

Acesta va fi un rezultat legitim al pierderii de către ruşi a misiunii lor imperiale, deoarece asemenea proces nu se poate limita la o reducere relativă de teritorii şi care, în mod necesar, trebuie să ajungă la limita sa logică - la lichidarea definitivă a naţiunii ruse ca subiect istoric, geopolitic şi civilizator.

IV.3.4. Critica statalităţii sovietice

Ultima formă de organizare imperială a poporului rus a fost URSS şi arealul geopolitic dependent de ea (ţările Tratatului de la Varşovia). În perioada sovietică, sfera de influenţă a ruşilor s-a lărgit din punct de vedere geografic până la limite cândva de neconceput. Cucerirea pământurilor şi campaniile militare au inclus în zona geopolitică a ruşilor teritorii imense.

În sens spaţial, o asemenea expansiune s-ar părea că trebuie să reprezinte forma superioară a statalităţii ruse. Este imposibil de negat faptul că la baza construcţiei axiale a Imperiului sovietic a fost tocmai poporul rus, care a întruchipat universalismul său specific (cel puţin, parţial) în modelul ideologic şi social-politic sovietic.

La prima vedere s-ar părea că, în condiţiile actuale, perspectiva unei dezvoltări adevărate a naţionalismului rus ar trebui să coincidă cu restaurarea URSS şi reconstruirea modelului sovietic şi a statalităţii sovietice. Parţial este adevărat şi logic, iar în cazul de faţă mişcarea neocomunistă, care luptă pentru refacerea URSS, este mult mai aproape de înţelegerea intereselor geopolitice ale poporului rus - ea vede mai clar şi mai precis esenţa tendinţelor lui strategice şi civilizatoare decât unele cercuri neonaţionaliste, care înclină spre modelul „rus tânăr" (prin analogie cu cel turcesc), al unui naţionalism „mic", „redus", „etnic". Fără îndoială, restauraţionismul geopolitic al neocomuniştilor este îndreptăţit, iar naţionalismul lor este mai limitat şi mai „naţional" decât proiectele romantice şi iresponsabile ca formă

(şi subversive prin rezultate) ale aripii filoslave, pravoslavnic monarhiste sau rasiste a patrioţilor. Dacă s-ar face o alegere între refacerea URSS şi construirea unui stat velicorus monoetnic sau chiar monocultural, atunci ar fi mai logic şi mai corect să se aleagă proiectul URSS, care ar fi în interesele poporului rus.

Totuşi, cauzele destrămării URSS şi prăbuşirii Imperiului Sovietic necesită o analiză obiectivă care, în nici un caz, nu poate fi redusă la o constatare a influenţei externe (duşmănoase) şi interne (subversive), adică la „teoria complotului". Presiunea externă a Vestului liberal-democratic asupra URSS a fost, într-adevăr, enormă, iar activitatea „elementelor subversive" în interiorul ţării a fost extrem de eficientă şi organizată. Ambii factori au devenit hotărâtori doar în situaţia când existenţa Imperiului Sovietic a intrat într-o etapă de criză internă ce-şi are cauze serioase şi fireşti, ce îşi are rădăcinile chiar în specificul orânduirii sovietice şi al sistemului sovietic. Fără înţelegerea cauzelor interne ale destrămării şi fără analiza lor, orice încercări de a restaura URSS (şi cu atât mai mult crearea Noului Imperiu) vor deveni zadarnice şi fără perspectivă. Mai mult decât atât, orice conservatorism pur inerţial în această problemă poate doar să înrăutăţească starea lucrurilor.

Vom evidenţia câţiva factori care au dus URSS la prăbuşirea geopolitică şi social-economică:

• În primul rând, elementele profund naţionale, tradiţionale, spirituale, pe întreg parcursul existenţei la nivel ideologic a regimului socialist, n-au fost introduse în complexul general al ideologiei comuniste. Fiind în multe privinţe naţional-comunistă de facto, ea nu a devenit niciodată de jure, ceea ce a împiedicat dezvoltarea organică a societăţii ruso-sovietice, a dat naştere unui standard dublu şi contradicţiilor ideologice, a sublimat claritatea şi înţelegerea în realizarea proiectelor geopolitice şi social-politice. Ateismul, materialismul, progresismul, „etica iluministă" etc., erau străine bolşevismului rus şi poporului rus în ansamblu. În practică, aceste principii împrumutate de la marxism (chiar şi în marxism ele sunt nişte elemente destul de arbitrare - un oarecare tribut adus umanitarismului pozitivist demodat, în stilul lui Feuerbach) au fost percepute de către comuniştii ruşi ca nişte aspiraţii naţional-mistice, uneori neortodox escatologice şi nicidecum ca nişte roade raţionaliste ale

culturii vest-europene. Totodată, ideologia naţional-bolşevismului, care putea să găsească termeni cu mult mai adecvaţi, mai ruseşti, pentru noua orânduire social-politică, n-a fost formulată aşa. Aşadar, mai devreme sau mai târziu, această construcţie contradictorie din punct de vedere ideologic, mediocră şi neadecvată, trebuia să se răsfrângă în mod negativ. Aceasta s-a resimţit îndeosebi în perioada sovietică târzie, când dogmatismul absurd şi demagogia comunistă au înăbuşit, definitiv, orice fel de viaţă ideologică în societate. Această „stagnare" a ideologiei conducătoare şi această renunţare îndârjită de a introduce în ea componente organice, naţionale şi fireşti pentru poporul rus, s-au contopit în prăbuşirea întregului sistem sovietic. Responsabili de aceasta sunt nu numai „agenţii de influenţă" şi „antisovieticii" ci, în primul rând, ideologii sovietici de centru, aripa „progresistă", dar şi cea „conservatoare". De fapt, Imperiul Sovietic a fost distrus din punct de vedere ideologic de către comunişti. A reface Imperiul în aceeaşi formă şi cu aceeaşi ideologie, nu este numai imposibil, ci şi absurd, întrucât, chiar şi ipotetic, vor fi reproduse aceleaşi premise care au dus la destrămarea statului.

• În al doilea rând, URSS, la nivel geopolitic şi strategic, a fost incapabilă să concureze, într-o perspectivă îndelungată, pentru a opune rezistenţă blocului occidental atlantic. Din punct de vedere strategic, graniţele terestre sunt cu mult mai vulnerabile decât cele maritime, la toate nivelele (numărul trupelor de grăniceri, costul tehnicii militare, folosirea şi amplasarea armamentului strategic etc.). După cel de-al doilea război mondial, URSS s-a pomenit într-o situaţie inegală în comparaţie cu blocul capitalist al Vestului, grupat în jurul SUA. SUA aveau o gigantică bază insulară (continentul american), care se afla sub un control total, înconjurată din toate părţile de mări şi oceane, ce puteau fi uşor apărate. Totodată, SUA ţinea sub control aproape toate zonele de ţărm din Sudul şi Vestul Eurasiei, creând un pericol imens pentru URSS şi rămânând, practic, inaccesibile pentru potenţialele acţiuni destabilizatoare ale URSS. Împărţirea Europei în cea de Est (sovietică) şi cea de Vest (americană) a complicat doar poziţia geopolitică a URSS la Vest, sporind lungimea hotarelor terestre ale acesteia, situând-o foarte aproape duşmanul strategic potenţial şi punând-o, totodată, în situaţia unei duşmănii pasive a înseşi popoarelor europene care s-au trezit

ostatice într-un duel geopolitic al cărui sens le era neclar. Acelaşi lucru s-a întâmplat şi în direcţia sudică - în Asia şi în Extremul Orient, unde URSS avea vecini nemijlociţi sau apropiaţi controlaţi de Occident (Pakistanul, Afganistanul, Iranul antekhomeynist) sau state vecine destul de ostile, de orientare nesovietic-socialistă (China). În situaţia dată, URSS putea să obţină o stabilitate relativă numai în două cazuri: fie înaintând fulgerător către ocean la Vest (spre Atlantic) şi la Sud (spre Oceanul Indian), fie creând în Europa şi Asia blocuri politice neutre care nu s-ar fi aflat sub controlul nici uneia dintre supraputeri. Această concepţie (a Germaniei neutre) a încercat s-o propună Stalin, iar după moartea lui, Beria. Din punct de vedere geopolitic, URSS (împreună cu Tratatul de la Varşovia) a fost prea mare şi în acelaşi timp prea mică. Păstrarea status quo-ului era în favoarea SUA şi a atlantismului, deoarece potenţele militare, industriale şi strategice ale URSS se istoveau, iar puterea SUA, a insulei apărate, creştea tot mai mult. Mai devreme sau mai târziu blocul de Est trebuia să cadă. Prin urmare, refacerea URSS şi a Blocului de la Varşovia nu numai că este aproape imposibilă, dar şi inutilă, pentru că chiar şi în cazul unei reuşite (practic improbabilă), aceasta ar duce la renaşterea unui model geopolitic de la început condamnat. • În al treilea rând, structura administrativă a URSS s-a bazat pe înţelegerea laică pur funcţională şi cantitativă a diviziunii statale interne. Centralismul economic şi birocratic nu lua în considerare nici un fel de particularităţi regionale, cu atât mai mult etnice şi religioase ale teritoriilor interne. Principiul nivelării şi al structuralizării economice excesive a societăţii a dus la crearea unor sisteme extrem de dure, care reprimau, iar în cel mai bun caz „conservau" formele naturale ale vieţii naţionale a diferitelor popoare, inclusiv (în cea mai mare parte) a însuşi poporului rus. Principiul teritorial acţiona chiar şi atunci când era vorba, nominal, de republicile unionale, de autonomii sau districte. Totodată, procesul nivelării regional-etnice devenea tot mai evident pe măsura „îmbătrânirii" întregului sistem politic sovietic care, în ultima etapă a existenţei sale, tindea tot mai mult către tipul de „stat-naţiune" sovietic şi nu către Imperiu. Naţionalismul, care în primele etape a contribuit la crearea URSS, a devenit, la sfârşit, un factor pur negativ, deoarece centralizarea şi unificarea excesive au dat naştere la proteste şi nemulţumiri fireşti. Atrofia începutului imperial,

anchilozarea centralismului birocratic, tendinţa spre o raţionalizare maximă şi o productivitate pur economică au făcut, treptat, din URSS, un monstru politic care şi-a pierdut viaţa şi e perceput ca un totalitarism impus cu forţa de către centru. Câteva teze comuniste, aparţinând unui „internaţionalism" în sensul strict al cuvântului, sunt responsabile de aceasta. Prin urmare şi acest aspect al modelului sovietic care nu operează cu un etnos, o cultură, o religie concrete, ci cu o „populaţie" şi un „teritoriu" abstracte, nu trebuie să renască în nici un caz. Dimpotrivă, trebuie să scăpăm cât mai repede de consecinţele unei asemenea abordări cantitative, ale cărei repercusiuni sunt atât de tragice în problema Ceceniei, Crimeii, Kazahstanului, a conflictelor din Karabah, Abhaziei, Transnistriei etc. • În al patrulea rând, sistemul economic al URSS s-a bazat pe un ciclu socialist atât de „lung", încât randamentul societăţii faţă de omul concret a încetat să se resimtă. Socializarea maximă şi controlul detaliat al statului asupra tuturor proceselor economice, până la cele mai mărunte şi delegarea funcţiilor de redistribuire doar instanţei centralizate, de la vârf, au generat în societate un climat de înstrăinare socială, apatie, dezinteres. Socialismul şi toate avantajele lui au devenit neclare, neobservabile, treceau pe planul secund în faţa construcţiei gigantice a maşinii birocratice de stat. Omul şi colectivul concret dispăreau în faţa abstractizării „societăţii", iar ciclul repartiţiei socialiste pierdea legătura cu realitatea, se transforma într-o logică inexplicabilă, înstrăinată şi aparent arbitrară a maşinii neînsufleţite. Nu socialismul este răspunzător de această stare a lucrurilor, ci acea versiune a lui care s-a constituit istoriceşte în URSS, îndeosebi în ultimele lui etape, cu toate că originile unei asemenea degenerări trebuie căutate în doctrină, în teorie. Socialismul totalitar de stat a lipsit economia de flexibilitate, iar pe oameni de entuziasm şi de sentimentul participării la procesul creator, contribuind astfel la altoirea unei atitudini parazitare faţă de societate care, în cele din urmă, s-a absolutizat astăzi într-o structură mafiotă liberală. De acest exces postsovietic sunt responsabili, de asemenea, comuniştii, care s-au dovedit a fi incapabili să reformeze socialismul aplicabil la stihia naţională şi să menţină în el o viaţă onorabilă. Aceste patru aspecte de bază ale fostului model sovietic sunt factorii principali care au dus la prăbuşirea statalităţii sovietice şi anume ei fiind responsabili de căderea

Imperiului Sovietic. Este absolut real ca, în cazul refacerii ipotetice a URSS, să se tragă nişte concluzii radicale şi să se distrugă din rădăcină acele cauze care au condamnat istoriceşte marele popor la o catastrofă de stat.

Cu toate acestea, dacă refacerea URSS va avea loc sub drapelul unei ideologii care ar renunţa la materialism, ateism, totalitarism, socialism de stat, la spaţiul geopolitic sovietic, la structura administrativă, internaţionalism, centralism etc., atunci mai are rost să vorbim de URSS sau despre „statul sovietic", despre „comunism", „restaurare" etc.? Nu ar fi mai corect să numim aceasta crearea „Noului Imperiu"?

IV.3.5. Critica statalităţii ţariste

Astăzi pot fi auzite, tot mai des, chemări la întoarcerea spre modelul ţarist, monarhist. Este destul de firesc, fiindcă discreditarea sovietismului îi obligă pe ruşi să apeleze la acele forme statale care au existat până la perioada comunistă a istoriei ruse. Acest model are unele aspecte pozitive şi unele negative. Independent de greutatea neverosimilă a restaurării sistemului statal anterior celui comunist, acest proiect se discută din ce în ce mai serios.

Luând în considerare logica dezvoltării geopolitice a naţiunii ruse, are sens să discutăm despre perioadele târzii ale cârmuirii Romanovilor, când Rusia ajunge în hotarele unui teritoriu imperial de proporţii maxime.

Aspectul cel mai pozitiv în acest proiect este baza ideologică a Rusiei ţariste, unde (fie şi nominal) se declara fidelitate spiritului naţional (Narodnicismul), adevărului religios (Ortodoxia) şi structurii politice sacrale tradiţionale (Autocraţia). Totuşi, după cum observau pe bună dreptate eurasiaticii ruşi, formula lui Uvarov[79] (Ortodoxia, Autocraţia, Narodnicismul) era, în ultimele perioade ale Rusiei ţariste, mai mult o lozincă idealistă decât un conţinut real al vieţii politice şi al structurii sociale. Ortodoxia rusă, zguduită de reformele lui Petru cel Mare, se afla, în această perioadă, destul de departe de idealul „Sfintei Rusii", în realitate fiind supusă controlului de stat şi pierzându-şi, în multe privinţe, autoritatea sacrală şi armonia simfoniei ortodoxe. Pierzându-şi independenţa spirituală, Biserica Rusă a fost nevoită să accepte compromisul cu puterea laică, întruchipată în Sinodul supus ţarului, prin aceasta fiindu-i limitată libertatea unei confesiuni veritabile a Adevărurilor Nepământeşti.

Autocraţia, la rândul ei, îşi pierdea tot mai mult sensul sacral, implicându-se în rezolvarea unor probleme pur politice, uitând, din când în când, de misiunea sa supremă şi de menirea sa religioasă. Deşi desacralizarea puterii ţariste, până la abdicarea ultimului împărat, n-a atins niciodată în Rusia nivelul unei parodii deşarte, în care s-au transformat monarhiile europene - în primul rând cea franceză şi cea engleză - totuşi influenţa Europei în această direcţie a fost enormă.

În sfârşit, „Narodnicismul" vestitei lozinci era mai curând pur

79) Uvarov S.S. (1786-1855) ministru al învăţământului care a lansat formula "Ortodoxie, Autocraţie, Narodnicism."(N.T.)

declarativ, iar poporul s-a aflat într-o profundă înstrăinare faţă de viaţa politică ce s-a manifestat, spre exemplu, prin indiferenţa generală faţă de revoluţiile din Februarie şi mai târziu, cea din Octombrie, care au distrus radical modelul monarhic.

Apelul direct, în condiţiile noastre, la restaurarea acestei triade va duce, mai degrabă, la restabilirea acelui compromis epuizat, în cea mai mare parte demagogic, care se ascundea dincolo de aceste trei principii în epoca târzie a Romanovilor (epocă în care, de fapt, au fost formulate). Mai mult chiar, având în vedere lipsa pretendenţilor cu drepturi egale la tronul rus, poziţia instabilă şi incertă a actualei Biserici Ortodoxe, de asemenea şi sensul abstract al termenului „narodnicism" (prin care adesea se înţelege doar stilul superficial, folcloric sau în general imitarea poporului de către intelectualii visători), nu e greu de prevăzut că revenirea la ideologia uvarovistă va deveni o parodie şi mai mare decât regimul ţarist pre-revoluţionar.

Modelul ţarist mai are, pe lângă toate acestea şi un inconvenient geopolitic foarte serios care, de asemenea, a dus Imperiul Rus la catastrofă, la fel ca şi URSS-ul, cu 70 de ani mai târziu.

Revenirea la geopolitica ţaristă şi prin urmare, la cea „slavofilă", ascunde în sine un pericol groaznic. Problema e că în ultima jumătate de secol de domnie a Romanovilor politica internă a casei domnitoare era determinată nu de tradiţiile eurasiatice ale lui Alexandru I şi de perspectivele Sfintei

Alianţe continentale (fondată pe baza alianţei dintre Rusia şi statele Europei Centrale), ci de proiectele pro-engleze şi pro-franceze, de dragul cărora Rusia s-a antrenat în nişte conflicte sinucigaşe de partea adversarilor săi geopolitici reali şi împotriva aliaţilor săi geopolitici reali. Susţinerea revendicărilor sârbeşti, mitul iresponsabil despre „Bosfor şi Dardanele", implicarea în intrigile europene antigermane ale masonilor francezi - toate acestea au silit Rusia să îndeplinească un rol politic nu numai impropriu ei, ci şi distrugător pentru ea. Încercând să se stabilească pe o temelie slavofilă în Europa de Est şi antrenându-se într-un conflict permanent cu ţările Europei centrale (aliaţii naturali ai Rusiei), regimul ţarist submina metodic temelia statului rus, conducând Rusia spre o sinucidere geopolitică. Acelaşi scop l-au avut războaiele cu turcii şi războiul cu Japonia. E paradoxal, dar se pare că Rusia tindea să slujească, cât mai bine posibil, interesele atlantice ale Franţei progresiste şi ale Angliei colonial-capitaliste, în loc să-şi îndeplinească misiunea ei eurasiatică firească şi să caute alianţă cu toate regimurile (şi politic şi spiritual) conservatoare şi imperiale similare. Utopia geopolitică slavofilă a costat mult Rusia (Ţarul, Biserica şi Imperiul) şi numai venirea bolşevicilor orientaţi eurasiatic a salvat atunci ţara şi poporul de la o degradare totală, de la transformarea ei într-o „putere regională".

Încercarea de mai târziu de a urma, în condiţiile noastre, o asemenea orientare „slavofilă" a Romanovilor, nu poate să nu ducă la un rezultat similar. Chiar şi apelul la o Rusie prerevoluţionară poartă în sine motive politice potenţial sinucigaşe, cu mult mai periculoase pentru poporul rus decât proiectele restaurării sovietice.

Mai există un factor care este extrem de periculos în cazul tendinţelor monarhice. Este vorba de acea formă capitalistă a economiei, caracteristică Rusiei aflate la hotarul sec. XIX-XX. Deşi aceasta n-a fost decât o variantă a capitalismului naţional, încadrat în limitele statale, sociale şi culturale şi nu de piaţa liberă „sălbatică", efectul înstrăinării economice, caracteristic oricărui capitalism, a fost extrem de puternic. Burghezul rus a ocupat locul aristocraţiei de stat şi militare, a clerului, strâmtorându-i pe cinovnici şi slujbaşi. Acest tip al burghezului rus (destul de diferit de reprezentanţii negustorimii tradiţionale, precapitaliste, feudale) era opus, de fapt, normelor culturale, sociale şi etnice care constituiau esenţa

sistemului de valori naţionale ruseşti. Însuşindu-şi lecţiile liberalismului economic englez, simţind gustul speculaţiilor financiare şi de bursă, folosind cu abilitate ineficienţa economică încătuşată încă de codul moral al aristocraţiei ruse, burghezul rus a ieşit în prim-planul vieţii politice ruseşti, înscriindu-se de minune în tabloul general al unui pseudopatriarhat monarhic ordinar, care şi-a pierdut conţinutul vital, sacru. Tocmai capitaliştii ruşi (mai ales cei de orientare naţionalistă a „sutelor negre"[80]) au fost primii propagatori ai influenţelor engleză şi franceză în Rusia, au fost agenţii naturali ai modelului comercial atlantic, care s-a dezvoltat şi s-a format în societăţile anglo-saxonă şi franceză.

Orânduirea de stat a Romanovilor de mai târziu este o îmbinare a faţadei monarhice desacralizate, a geopoliticii slavofile sinucigaşe şi a capitalismului de piaţă orientat către Atlantic. În toate cazurile, retorica naţională a fost doar un paravan, o figură de stil, dincolo de care se aflau tendinţele social-politice care nu numai că erau departe de interesele adevărate ale poporului rus, dar erau diametral opuse acestor interese.

Încă un element al acestui model este destul de îndoielnic - principiul împărţirii administrative pe gubernii a Imperiului Rus. Deşi în practică aceasta nu împiedica dezvoltarea liberă a popoarelor care intrau în componenţa Imperiului Rus şi în mod normal, ruşii doar ajutau etnicii să-şi formeze şi să-şi dezvolte cultura specifică, în schimb nerecunoaşterea juridică a autonomiilor etnoculturale şi religioase, un oarecare centralism de stat nivelator şi dur, nu au fost cele mai bune metode de a atrage naţiunile la o construcţie continentală, de comun acord, liberă, a imperiului. Elementele „statului-naţiune" s-au manifestat în ultimele perioade ale Romanovilor la fel ca în ultimele decenii în URSS, iar efectul a fost similar - înstrăinarea etnosurilor de Moscova (Sankt-Petersburg) şi de ruşi, pornirile separatiste, răbufnirea „micului naţionalism" etc. Ca reacţie de răspuns, a urmat degenerarea marii voinţe mesianice ruseşti într-un naţional-şovinism banal.

În Rusia monarhică era pozitivă latura cultural-religioasă, devotamentul faţă de tradiţiile sacrale, amintirea despre idealul Rusiei Sfinte, a Împărăţiei Sfinte, despre Moscova - a Treia Romă. Biserica Ortodoxă - ca bastion al Adevărului dogmatic - simfonia Autocraţiei,

80)Sutele negre (Cernosodenţi) - Organizaţie reacţionară de la începutul secolului XX, care milita pentru menţinerea intactă a autocraţiei pe baza şovinismului de mare putere, anexă a aparatului ţarist de represiune.

(NT)

conştientizarea misiunii istorice a poporului rus credincios, sunt simbolurile spirituale esenţiale ale adevăratului Imperiu Rus ce au o valoare arhetipală, nemuritoare care, însă, trebuie purificată de formalism, demagogie şi fariseism. Geopolitica nefirească, tendinţele către capitalizare, subestimarea factorului etnic şi religios al popoarelor mici din interiorul imperiului, orientarea antigermană, antijaponeză şi antiotomană în perioada târzie a Imperiului Romanovilor - toate acestea trebuie înţelese ca o politică fără ieşire, ce nu are nimic comun cu interesele adevărate ale poporului rus, ceea ce a şi fost demonstrat de eşecul istoric al acestui model.

IV.3.6. Către un nou Imperiu Eurasiatic

Pe baza consideraţiilor anterioare se pot trage anumite concluzii cu privire la perspectivele Imperiului iminent, ca singura formă demnă şi firească de existenţă a poporului rus şi singura posibilitate de a duce la bun sfârşit misiunea lui istorică şi civilizatoare.

1. Imperiul iminent nu trebuie să fie o „putere regională" sau „stat-naţiune". Este evident. Trebuie însă subliniat faptul că, în mod deosebit, un asemenea Imperiu nu va putea niciodată să fie o continuare, o evoluţie a puterii regionale sau a statului-naţiune, deoarece o asemenea etapă intermediară va aduce un prejudiciu iremediabil tendinţei imperiale naţionale, va atrage poporul rus într-un labirint de contradicţii geopolitice şi sociale de nerezolvat, iar aceasta, la rândul ei, va face imposibilă construirea planificată, succesivă şi logică a imperiului.

2. Noul Imperiu trebuie să fie construit, de la bun început, ca Imperiu, iar la baza proiectului său să se afle, încă de pe acum, principiile de valoare şi dezvoltare strict imperiale. Acest proces nu poate fi atribuit unei perspective îndepărtate, sperând la condiţii favorabile în viitor. Asemenea condiţii nu vor exista niciodată pentru crearea marelui Imperiu Rus, chiar dacă astăzi poporul şi forţele politice care tind să se manifeste în numele lui nu-şi vor întări conştient şi clar, orientarea lor

statală şi geopolitică fundamentală. Imperiul nu e pur şi simplu un stat foarte mare. El este cu totul altceva. Este un bloc strategic şi geopolitic care depăşeşte parametrii unui stat obişnuit, este un superstat. De fapt, un stat obişnuit nu a ajuns niciodată Imperiu. Imperiile s-au construit dintr-o dată, ca expresie a unei voinţe civilizatoare deosebite, ca un suprascop, ca un impuls gigantic organizator de lume. De aceea, astăzi, trebuie să spunem răspicat: nu Statului Rus, ci Imperiului Rus. Nu calea evoluţiei social-politice, ci calea Revoluţiei geopolitice.

3. Contururile geopolitice şi ideologice ale Noului Imperiu al ruşilor trebuie să fie precizate pe baza depăşirii acelor momente care au dus la prăbuşirea istorică a formelor imperiale precedente. Prin urmare, Noul Imperiul trebuie:

• să nu fie materialist, ateist, economico-centralist;

• să aibă fie frontiere maritime, fie blocuri prietene, pe teritorii continentale învecinate;

• să dispună de o structură etnoreligioasă flexibilă şi diferenţiată a organizării politico-administrative interne, adică să ţină cont de particularităţile locale, etnice, religioase, culturale etc. ale regiunilor, acordând acestor elemente un statut juridic;

• să facă în aşa fel ca participarea statului la conducerea economiei să fie flexibilă şi să abordeze doar sferele strategice, să reducă radical ciclul social, să obţină participarea organică a poporului rus în problemele repartiţiei;

(Aceste patru puncte rezultă din analiza cauzelor prăbuşirii Imperiului Sovietic.)

• să umple formula religioasă monarhică cu un conţinut cu adevărat sacru, care s-a pierdut sub influenţa Vestului monden asupra dinastiei Romanovilor, să înfăptuiască „revoluţia conservatoare" ortodoxă pentru a reveni la izvoarele concepţiei cu adevărat creştine;

• să transforme termenul „popor" din formula lui Uvarov într-un aspect de bază al structurii social-politice, să facă din Popor o categorie politică şi juridică principală, fundamentală, să opună concepţia organică a Poporului normelor cantitative ale jurisprudenţei liberale şi socialiste, să elaboreze teoria „drepturilor poporului";

• să se îndrepte nu spre geopolitica slavofilă, ci spre proiectele eurasiatice care resping politica antigermană a

Rusiei la Vest şi cea antijaponeză la Est, să pună capăt direcţiei atlantice, camuflată în „naţionalismul rus";

• să se opună proceselor de privatizare şi de capitalizare, jocului manipulării cursului valutar şi speculaţiilor financiare în Imperiu, să se orienteze spre controlul corporativ, colectiv şi de stat al poporului asupra realităţii economice, să respingă himera dubioasă a „capitalismului naţional";

• să treacă de la principiul gubernial la crearea regiunilor etnoreligioase cu un grad maximal de autonomie culturală, lingvistică, economică şi juridică, limitându-le doar în ce priveşte o suveranitate politică, strategică, geopolitică şi ideologică.

(Aceste cinci puncte rezultă din critica modelului ţarist.)

Constructorii Noului Imperiu trebuie să se opună activ tendinţelor „ruşilor tineri" în problema naţionalismului rus, care se grăbesc să-i atribuie Rusiei statutul de „stat-naţiune" şi să se opună, de asemenea, tuturor forţelor politice nostalgice ale căror proiecte geopolitice conţin apelul la acele elemente care au dus deja Imperiul la o catastrofă.

Existenţa poporului rus ca o comunitate istorică organică este de neconceput fără o organizare imperială, continentală. Ruşii vor rămâne un popor doar în limitele Noului Imperiu.

Acest Imperiu, de data aceasta conform logicii geopolitice, trebuie să fie superior din punct de vedere strategic şi spaţial faţă de varianta precedentă (URSS). Prin urmare, Noul Imperiu trebuie să fie eurasiatic, continental, iar în perspectivă - Mondial.

Lupta ruşilor pentru dominaţie mondială nu s-a sfârşit.

Capitol IV.4. Reîmpărţirea lumii

IV.4.1. Uscatul şi marea. Duşmanul comun.

Noul Imperiu pe care urmează să-l creeze poporul rus are o logică geopolitică internă proprie, înscrisă în structura geopolitică firească a spaţiului planetar.

Legea politică fundamentală, formulată cel mai bine de Mackinder, spune că în istorie, lupta puterilor continentale terestre (cu o formă firească a structurii ideocratice, politice) împotriva puterilor maritime, insulare (a orânduirii economice, de piaţă, comerciale), este un proces geopolitic fundamental şi constant. Este veşnica opoziţie dintre Roma şi Cartagina, Sparta şi Atena, Anglia şi Germania etc. De la începutul

secolului XX, această opoziţie dintre două constante geopolitice a început să capete un caracter global. SUA au devenit polul comercial, maritim, care antrenează în orbita lor tot restul ţărilor, iar Rusia a devenit polul terestru. După cel de-al doilea război mondial, două supraputeri şi-au împărţit definitiv rolurile civilizatoare. SUA a înghiţit, din punct de vedere strategic, Occidentul şi teritoriile riverane Eurasiei, iar URSS a unit în jurul său gigantica masă continentală a spaţiilor eurasiatice. Din punct de vedere al geopoliticii ca ştiinţă, în războiul rece şi-a găsit expresie vechea opoziţie arhetipală dintre Mare şi Uscat, dintre plutocraţie şi ideocraţie, dintre civilizaţia comercianţilor şi civilizaţia eroilor (dualismul dintre „eroi şi negustori", conform expresiei lui Werner Sombart, autorul cărţii cu acelaşi titlu).

Destrămarea blocului Estic, iar apoi a URSS, a stricat echilibrul în folosul atlantismului, adică al blocului Occidental şi al civilizaţiei de piaţă în întregime. Totuşi, tendinţele geopolitice reprezintă un factor obiectiv şi este imposibil să le suprimi pe cale voluntară, „subiectivă". Tendinţele Uscatului, impulsurile continentale, nu pot fi anulate unilateral şi prin urmare crearea unui Imperiu nou, de uscat, de est, continental, este o inevitabilitate geopolitică potenţială.

Astăzi, polul comercial, maritim, atlantic al civilizaţiei este cât se poate de puternic şi viguros, însă factorii obiectivi fac reacţia continentală a Răsăritului, practic, iminentă. Imperiul de uscat există, potenţial, dintotdeauna şi caută doar condiţii prielnice pentru a se realiza ca realitate politică.

Noul Imperiu trebuie să fie construit pe înţelegerea clară a acestei inevitabilităţi geopolitice. În acest Imperiu, tocmai ruşii vor deţine funcţia-cheie, fiindcă ei controlează acele pământuri axiale din masivul eurasiatic continental. De vreme ce ruşii corespund organic şi firesc din punct de vedere teritorial, cultural, civilizator, social-economic şi strategic acestei misiuni planetare, iar pe parcursul întregii lor istorii naţionale şi de stat merg către realizarea ei, Noul Imperiu nu poate fi altul decât Rusesc. Mackinder a numit pământurile ruseşti „axa geografică a istoriei", adică acel spaţiu în jurul căruia s-a creat civilizaţia riverană a Eurasiei (care se identifică adesea cu „civilizaţia" în general) sub influenţa opoziţiei dialectice a impulsurilor cultural politice maritime (externe) şi terestre (interne). Oricare alt popor sau oricare altă ţară poate să apară în rolul de pol al Imperiului continental eurasiatic doar

preluând controlul asupra tuturor pământurilor ruseşti, iar pentru aceasta este necesar să se îndeplinească o condiţie practic neverosimilă - să fie lichidat poporul rus, să fie ştearsă de pe faţa pământului naţiunea rusă. Întrucât aceasta este puţin probabil, ruşii trebuie să recunoască, să înţeleagă şi să-şi asume încă odată rolul complicat de centru al Imperiului Eurasiatic.

La baza construcţiei geopolitice a acestui Imperiu trebuie să stea un principiu fundamental - principiul „duşmanului comun". Negarea atlantismului, respingerea controlului strategic al SUA şi renunţarea la supremaţia valorilor economice, liberale, de piaţă, constituie acea bază civilizatoare, acel impuls general, care va deschide calea unei uniuni politice şi strategice stabile, va crea osatura axială a viitorului Imperiu. Majoritatea covârşitoare a statelor şi popoarelor eurasiatice au un specific continental, „de uscat", al istoriei naţionale, ale tradiţiilor statale şi al eticii economice. Majoritatea covârşitoare a acestor state şi popoare percep influenţa politică şi strategică americană ca pe o povară care este peste puteri şi care înstrăinează naţiunile de soarta lor istorică. Cu toate deosebirile civilizatoare, religioase şi social-economice interne dintre puterile eurasiatice, ele au un „numitor comun", stabil şi de neclintit - ostilitatea faţă de controlul total al atlantismului, dorinţa de a se elibera de sub tutela transoceanică a Orânduirii Comerciale, care este implantată cu intensitate de către SUA, bastionul civilizaţiei „maritime".

Deosebirile de interese regionale şi de orientare religioasă, etnică, rasială şi culturală a statelor eurasiatice sunt factori nu mai puţin importanţi, deci care nu pot fi neglijaţi. Totuşi, despre ei se poate vorbi cu seriozitate şi convingător doar atunci când va dispărea influenţa economică şi strategică sufocantă a „duşmanului comun", care impune un model străin tuturor -şi creştinilor şi socialiştilor şi musulmanilor şi naţional-capitaliştilor şi budiştilor şi comuniştilor şi hinduşilor. Cât timp se păstrează dominaţia SUA, toate conflictele şi contradicţiile eurasiatice interne au un caracter artificial, fiindcă o asemenea luare de atitudine are rost doar în lipsa acestui factor global care, în realitate, organizează şi controlează aceste conflicte cu scopul de a menţine în Eurasia fărâmiţarea şi dezbinarea. Toate „puterile regionale" din Eurasia slujesc, în acest sens, din punct de vedere logic,

interesele atlantiştilor, întrucât, nefiind în stare să le opună o rezistenţă de proporţii (iar aceasta e posibilă doar într-un context strategic imperial),

depind în întregime de o singură Supraputere şi îşi îndreaptă energia asupra vecinilor doar cu aprobarea stăpânilor de peste ocean.

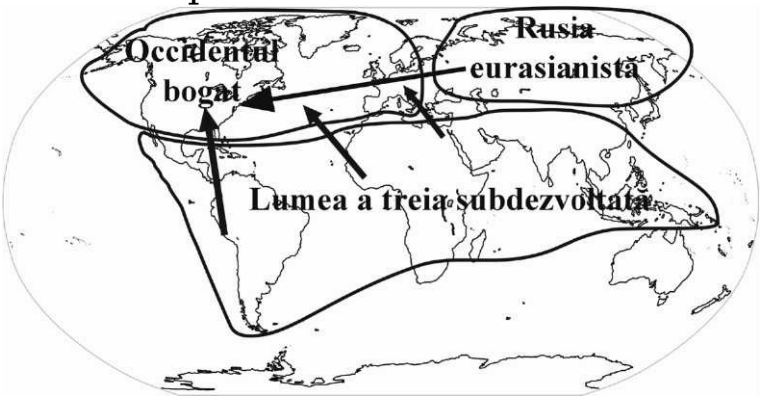

Revoluţia geopolitică împotriva dominaţiei planetare a Occidentului se bazează pe solidaritatea Sudului sărac cu Rusia-Eurasia.

„Duşmanul comun", atlantismul, trebuie să devină elementul de legătură al noii structuri geopolitice. Eficacitatea acestui factor nu poate fi pusă la îndoială, iar toate argumentele împotriva acestui raţionament fie că, din naivitate, nu iau în considerare dominaţia totală a atlantismului cu seriozitate obiectivă, fie că, în mod conştient, distrag atenţia geopolitică de la singura perspectivă realistă şi de mare răspundere, în favoarea problemelor regionale neesenţiale care, fără a tine seama de amplasarea globală a forţelor, nu au în general nici o rezolvare.

Eurasiei îi este predestinată unificarea geografică şi strategică. Este o realitate geopolitică strict ştiinţifică. În centrul unei asemenea unificări trebuie să stea, neapărat, Rusia. Forţa motrice a unificării trebuie să fie neapărat poporul rus. Această misiune se află într-o armonie totală cu misiunea civilizatoare a ruşilor, cu idealul lor universal, cu logica devenirii istorice a naţiunii şi a statului. Noul Imperiu Eurasiatic este înscris în predestinarea geografică şi istorică a istoriei mondiale şi a geopoliticii mondiale. Este inutil să punem la îndoială aceste împrejurări. Interesele poporului rus sunt indisolubil legate de construirea unei asemenea structuri continentale.

Geopolitica eurasiatică a Noului Imperiu nu este o simplă abstracţie geografică sau expresia voinţei ipotetice faţă de expansiunea fără limită. Principiile şi direcţiile lui principale iau în considerare şi constantele geopolitice şi situaţia politică actuală şi tendinţele internaţionale real existente şi echilibrul forţelor strategice şi legităţile economiei şi resurselor. De aceea, proiectul imperial eurasiatic cuprinde concomitent câteva dimensiuni - culturală, strategică, istorică, economică, politică etc.

Este important de accentuat că la crearea Imperiului printr-o alianţă geopolitică „axială" sau de alt gen, în funcţie de nivel, este vorba despre un grad absolut diferit de integrare. Într-un caz poate să existe o apropiere culturală sau etnică, în altul - religioasă, în al treilea caz, economică. În fiecare caz concret aceste probleme au o rezolvare specifică. Singura realitate universală integratoare în viitorul Imperiu Eurasiatic va deveni imperativul categoric al unificării strategice, adică al unei asemenea alianţe geopolitice care ar permite să se opună o rezistenţă efectivă, în toate direcţiile strategice, influenţelor atlantice, presiunii geopolitice şi dictatului politico-economic american.

Unificarea strategică a continentului, despre care este vorba, trebuie să asigure controlul, din toate părţile, a graniţelor maritime ale Eurasiei, autarhia economică, industrială şi de resurse continentală, conducerea centralizată a forţelor armate eurasiatice. Celelalte aspecte ale integrării eurasiatice interne se vor rezolva pe baza principiilor flexibile diferenţiate, în funcţie de fiecare caz în parte. Pentru a evita îndoielile şi obiecţiile neîntemeiate ce pot să apară în cazul când cineva va crede greşit că este vorba de o unificare politică, etnică, culturală, religioasă sau economică şi nu de o unificare strategică, este necesar să se ţină seama, permanent, de acest raţionament fundamental. Fiindcă veni vorba, reprezentanţii „naţionalismului mic" ai tuturor popoarelor vor înfăptui, din necesitate şi cu bună ştiinţă, această substituire, învinuindu-i pe eurasiatici şi pe constructorii de imperiu continental că vor să le dizolve etnosurile, religiile, culturile etc. într-o nouă „utopie internaţionalistă". Proiectul eurasiatic nu duce la nivelarea naţiunilor, ci dimpotrivă, el se bazează pe necesitatea păstrării şi dezvoltării identităţii popoarelor şi culturilor, totodată în el se vorbeşte nu despre nişte iluzii romantice iresponsabile ale „naţionaliştilor mici" (care, în

realitate, duc la şovinism şi la conflicte etnice sinucigaşe), ci despre înţelegerea serioasă şi obiectivă a situaţiei actuale, când atingerea acestui scop este posibilă doar cu condiţia subminării radicale a influenţei mondiale a Occidentului atlantic, cu ideologia lui de piaţă, liberală, ce pretinde la o dominaţie mondială.

Ţinând seama de factorii negativi care au întrerupt, în perioadele precedente, realizarea acestui plan civilizator grandios, acum nu ne rămâne decât să clarificăm specificul acestui proiect continental.

IV.4.2. Axa occidentală: Moscova - Berlin. Imperiul european şi Eurasia

În Occident, Noul Imperiu are un cap de pod stabil: Europa Centrală.

Europa Centrală reprezintă o structură geopolitică firească, unificată strategic, cultural şi parţial, politic. Din punct de vedere etnic, din acest spaţiu fac parte popoarele fostului Imperiu Austro-Ungar, Germania, Prusia şi o parte din teritoriile Poloniei şi ale Ucrainei de vest. Forţa de consolidare a Europei Centrale este Germania, care uneşte sub controlul său acest conglomerat geopolitic.

Din considerente de ordin geografic şi istoric fireşti, Europa Centrală are un caracter „de uscat", continental foarte pronunţat, opus spaţiilor

„maritime", „atlantice", ale Europei Occidentale. În principiu, influenţa politică a Europei Centrale se poate extinde şi mai spre sud, în Italia şi în Spania, pentru care au existat multe precedente istorice. Este mai logic de a considera Berlinul capitală a Europei Centrale, în calitate de simbol al Germaniei care, la rândul ei, este simbolul şi centrul întregii structuri. Doar Germania şi poporul german au toate calităţile necesare pentru integrarea eficientă a acestei regiuni geopolitice - voinţă istorică, o economie foarte bine dezvoltată, o situaţie geografică privilegiată, omogenitate etnică şi conştiinţa misiunii sale civilizatoare. Germania terestră şi ideocratică a opus, în mod tradiţional, rezistenţă Angliei comerciale şi maritime, iar specificul acestei rezistenţe geopolitice şi culturale a afectat simţitor istoria Europei, în special după ce germanii au izbutit, în fine, să-şi creeze statul propriu.

Din punct de vedere geopolitic, Anglia este un stat mai puţin european, ale cărui interese strategice sunt opuse, în mod tradiţional, statelor Europei Centrale şi mai mult chiar, tendinţelor continentale din Europa. Paralel cu intensificarea rolului SUA şi acapararea de către ele, practic, a controlului total asupra coloniilor engleze, rolul Angliei a scăzut simţitor şi astăzi această ţară se manifestă în Europa mai curând ca o bază extrateritorială, plutitoare, a SUA, decât ca o putere independentă. Oricum, Anglia este, în cadrul Europei, cea mai ostilă intereselor continentale, antipodul Europei Centrale şi prin urmare, Noul Imperiu Eurasiatic are în persoana ei un adversar politic, ideologic şi economic. Puţin probabil că ar fi posibil ca, în mod voluntar, să fie schimbat drumul civilizator al acestei ţări specifice, care a creat la vremea ei un gigantic imperiu colonial comercial, de tip „maritim" şi care a contribuit atât de mult la apariţia întregii civilizaţii occidentale contemporane, întemeiată pe baza comerţului, mercantilismului, capitalismului, speculaţiei şi jocului de bursă. Această aşteptare este absolut nereală şi de aceea, Anglia va deveni, inevitabil, în proiectul eurasiatic „ţapul ispăşitor", fiindcă procesele europene de integrare continentală se vor desfăşura nu numai ignorând interesele englezilor, ci chiar în opoziţie directă cu aceste interese. Un rol însemnat în acest context va trebui să-l joace spiritul european şi mai mult chiar, eurasiatic al naţionalismului irlandez, scoţian şi galez, ajungându-se la susţinerea tendinţelor separatiste şi a destabilizării politice a Marii Britanii.

O altă structură geopolitică contradictorie este Franţa. În multe privinţe, istoria franceză a avut un caracter atlantic opus tendinţelor continentale şi ale Europei Centrale. Franţa a fost adversarul istoric principal al Imperiului Austro-Ungar şi a susţinut, în fel şi chip, starea de fărâmiţare a principatelor germane, înclinând spre „progresismul" şi „centralismul" de tip antitradiţional şi nefiresc. Din punctul de vedere al subminării tradiţiei europene continentale, Franţa a fost întotdeauna în avangardă şi în multe cazuri, s-a identificat cu cel mai agresiv atlantism. Lucrurile au stat aşa cel puţin până în momentul când SUA şi-a asumat funcţia planetară de pol principal al atlantismului.

În Franţa exista şi o tendinţă geopolitică alternativă, care urcă spre linia continentală a lui Napoleon (pe care însuşi

Goethe îl considera conducătorul integrării terestre a Europei), ce s-a realizat cu pregnanţă în politica europeană a lui De Gaulle, cel care tindea către o alianţă cu Germania şi crearea unei confederaţii europene independente de SUA. Aceeaşi linie a inspirat şi proiectele franco-germane ale lui Mitterrand. Oricum, putem să ne imaginăm, ipotetic, o asemenea întorsătură a evenimentelor când Franţa va recunoaşte supremaţia factorului Europei Centrale şi va participa benevol la blocul geopolitic european de orientare antiamericană şi continentală. Teritoriul Franţei este o componentă necesară a blocului eurasiatic din Occident, fiindcă de aceasta depinde direct controlul asupra litoralului atlantic şi în mod corespunzător, securitatea Noului Imperiu la hotarele de vest. În Occidentul continental, uniunea franco-europeană reprezintă elementul principal al geopoliticii eurasiatice, cu condiţia ca interesele Europei Centrale, adică autarhia şi independenţa ei geopolitică să fie prioritare. Acest proiect este cunoscut sub denumirea „Imperiul European". Integrarea Europei sub egida Germaniei ca temelie a unui asemenea Imperiu European se înscrie, ideal, în proiectul eurasiatic şi reprezintă procesul cel mai dezirabil într-o integrare continentală cu virtuţi globale.

Toate aspiraţiile către o unitate europeană în jurul Germaniei (a Europei Centrale) vor avea un sens pozitiv doar respectând o condiţie fundamentală - crearea unei axe geopolitice şi strategice stabile Moscova-Berlin. Europa Centrală, singură, nu dispune de un potenţial politic şi militar suficient pentru a obţine o independenţă reală faţă de controlul atlantic al SUA. Mai mult decât atât, în condiţiile actuale este dificil de sperat la o deşteptare geopolitică şi naţională veritabilă a Europei fără influenţa revoluţionară a factorului rusesc. Fără Moscova şi mai mult chiar, fără Eurasia, în lipsa forţei militare, a iniţiativei politice, a resurselor naturale, Imperiul European nu numai că este incapabil să-şi organizeze pe deplin spaţiul său strategic, el neavând idealuri şi repere clare în sens civilizator, fiindcă influenţa Orânduirii Comerciale şi a valorilor liberale de piaţă au paralizat profund temeliile concepţiei naţionale a popoarelor europene, au subminat sistemele lor organice de valori istorice. Imperiul European va deveni o realitate geopolitică şi civilizată deplină doar sub influenţa unei noi energii ideologice, politice şi spirituale venite din străfundul

continentului, adică din Rusia. Pe lângă toate acestea, doar Rusia şi ruşii pot să-i asigure Europei independenţa strategică şi politică, precum şi autarhia resurselor. De aceea Imperiul trebuie să se formeze în jurul Berlinului, care se află pe o axă directă şi vitală cu Moscova.

Impulsul eurasiatic trebuie să provină exclusiv de la Moscova, transmiţând Berlinului misiunea civilizatoare a ruşilor (cu condiţia unei adaptări corespunzătoare la specificul european), iar acesta va purcede, la rândul său, la o integrare europeană conform principiilor şi proiectelor inspirate de un impuls geopolitic continental de profunzime. Garanţia că acest Imperiu European este cel corespunzător constă în predominarea univocă a tendinţelor rusofile în Germania - aşa înţelegeau acest lucru cele mai luminate minţi ale nemţilor - de la Moeller van den Bruck până la E. Niekisch, Karl Haushofer şi Jordis von Lohausen. Restul Europei (şi în primul rând Franţa), ca o continuare a unei asemenea rusofilii, trebuie să urmeze orientarea germanofilă. Doar în asemenea condiţii vectorul occidental al Imperiului Eurasiatic va fi adecvat şi stabil, asigurat din punct de vedere strategic şi consecvent din punct de vedere politic. Trebuie să recunoaştem însă că nici o altă unificare a Europei nu este posibilă fără contradicţii profunde şi sciziuni interne. De exemplu, actuala unificare a Europei sub controlul american NATO va face simţită, foarte curând, contradicţia sa geopolitică şi economică şi prin urmare, conform previziunii lui Jean Thiriart, ea va fi, în mod inevitabil, ori compromisă ori suspendată ori va lua, spontan, pe neaşteptate, o dimensiune antiamericană (şi potenţial, eurasiatică).

Este important de subliniat, de la bun început, faptul că unificarea Europei în jurul Germaniei trebuie să ţină seama de marile eşecuri politice din încercările anterioare şi în primul rând, nereuşita epopeii lui Hitler şi a celui de-al Treilea Reich. Unificarea geopolitică a Europei în jurul Europei Centrale (a Germaniei) nu trebuie să subînţeleagă, în nici un caz, dominaţia etnică a nemţilor, sau crearea unei structuri centralizate în sens iacobin, sub forma unui Stat German gigantic. După cum spunea Thiriart, „greşeala fundamentală a lui Hitler este că el a vrut să facă o Europă germană, în timp ce trebuia s-o facă europeană". Această teză rămâne valabilă şi în etapa actuală şi în general, poate să vizeze toate procesele neo-imperiale, inclusiv Rusia. Imperiul European, organizat în

jurul Germaniei, trebuie să fie european şi independent de dominaţia etnică şi lingvistică a unui singur popor. Pentru a fi inima geopolitică a Europei, Germania trebuia să capete, de fapt, un caracter supranaţional, civilizator, imperial, renunţând la încercările contradictorii şi irealizabile de a crea un „stat naţiune" rasial omogen. Popoarele europene trebuie să fie parteneri egali la construirea capului de pod occidental al Eurasiei şi să adapteze impulsul imperial comun specificului lor naţional şi cultural. Imperiul European nu trebuie să domine naţiunile europene, să nu le subordoneze nemţilor sau ruşilor ci, dimpotrivă, să le elibereze de sub jugul civilizaţiei mercantile, de consum, de civilizaţia pieţei, să trezească energiile lor naţionale în profunzime, să le întoarcă, în mijlocul istoriei, ca subiecte politice de reală valoare, vii şi independente, libertatea fiindu-le garantată de puterea strategică a întregii Eurasii.

Crearea axei Berlin - Moscova, ca o construcţie occidentală portantă a Imperiului Eurasiatic, presupune câţiva paşi serioşi privind ţările Europei de Est, situate între Rusia şi Germania. Politica tradiţională atlantică s-a bazat în această regiune pe teza lui Mackinder despre necesitatea creării aici a unui „cordon sanitar", care ar servi ca zonă tampon de conflict, înlăturând astfel posibilitatea uniunii ruso-germane, periculoasă pentru întregul bloc atlantic. În acest scop, Anglia şi Franţa doreau să destabilizeze, cu orice preţ, popoarele est-europene, să le insufle ideea despre necesitatea „independenţei" şi eliberării de sub influenţele germană şi rusă. Pe lângă toate acestea, potenţialul diplomatic al atlantiştilor spera să consolideze, cu orice preţ, orientările rusofobe din Germania şi cele germanofobe din Rusia, ca să atragă ambele statele într-un conflict local, pentru împărţirea sferelor de influenţă în spaţiile intermediare - Polonia, România, Serbia, Ungaria, Cehoslovacia, Ţările Baltice, Ucraina de Vest etc. Aceeaşi linie o urmăresc şi actualii strategi ai NATO, promovând ideea creării „Federaţiei Marea Neagră - Marea Baltică" care ar fi în legătură nemijlocită cu atlantismul şi ar fi duşmanul potenţial, atât al Rusiei, cât şi al Germaniei.

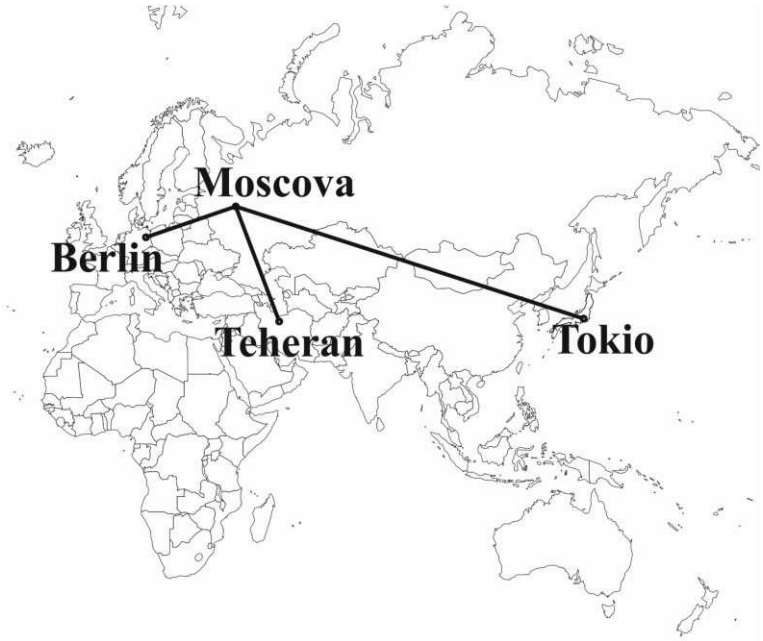

Axele principale ale unităţii strategice eurasiatice

Crearea axei Berlin - Moscova presupune, în primul rând, zădărnicirea organizării în Europa de Est a „cordonului sanitar" şi a luptei active cu purtătorii rusofobiei din Germania şi a germanofobiei din Rusia. În loc să acţioneze conform intereselor regionale în zona influenţelor comune şi să sprijine unilateral, din punct de vedere politic şi etnic, popoarele înrudite ale acestei regiuni, Rusia şi Germania trebuie să rezolve, împreună şi anticipat, toate problemele discutabile, elaborând un plan comun de reîmpărţire a geografiei influenţei în această regiune, iar apoi să suprime toate iniţiativele locale, ale naţiunilor est-europene, de revizuire a planurilor ruso-germane.

Axa integrării europene

Totodată, scopul principal trebuie să-l constituie eliminarea categorică a oricărui fel de „cordon sanitar", spulberarea iluziilor statelor intermediare privind independenţa potenţială faţă de vecinii lor puternici din punct de vedere geopolitic. Este necesară crearea unei frontiere nemijlocite şi clare între Rusia şi Europa Centrală (Germania) prietene, iar în perspectiva unui bloc strategic unic pe axa Berlin - Moscova, această frontieră trebuie să-şi păstreze importanţa geopolitică în postură de limită a omogenităţii culturale, etnice şi religioase, pentru a exclude, din timp, o expansiune etnică sau confesională în spaţiile de frontieră. Relaţiile ruso-ucrainene, ruso-baltice, ruso-române, ruso-polone etc., iniţial trebuie analizate nu bilateral, ci trilateral, cu participarea Germaniei. Acelaşi lucru se referă şi la relaţiile dintre Germania şi ţările (popoarele) est-europene; acestea trebuie să aibă şi ele un caracter trilateral, cu participarea obligatorie a părţii ruse (cu excluderea, de fiecare dată, a amestecului străin, atlantic, american). Spre exemplu, relaţiile germano-ucrainene trebuie să fie, după necesităţi, germano-ruso-ucrainene; germano-baltice - germano-ruso-baltice; germano-poloneze - germano-ruso-poloneze etc.

Redistribuirea geopolitică a sferelor de influenţă în Europa de Est între Rusia şi Germania

Axa Moscova - Berlin poate rezolva un complex întreg de probleme de cea mai mare importanţă cu care se confruntă, astăzi, Rusia şi Germania. Într-o asemenea alianţă, Rusia obţine accesul direct la tehnologiile înalte, la investiţiile considerabile în industrie, obţine garanţia participării Europei la dezvoltarea economică a pământurilor ruseşti. Totodată, nu va exista niciodată o dependenţă economică faţă de Germania, deoarece Germania va participa nu ca partener de binefacere, ci ca partener cu drepturi egale, care primeşte, în schimb, de la Moscova, o acoperire strategică ce garantează Germaniei eliberarea de sub dominaţia SUA şi o independenţă resursologică faţă de rezervele energetice ale Lumii a Treia, aflate sub controlul atlantismului (tocmai pe aceasta se bazează şantajul energetic al Europei din partea SUA). Germania de astăzi este un gigant economic şi un pitic politic. Rusia, cu aceeaşi exactitate, numai că invers, este un gigant politic şi un pitic economic. Axa Moscova - Berlin va vindeca suferinţa ambilor parteneri şi va pune temelia unei viitoare înfloriri a Marii Rusii şi a Marii Germanii. Iar într-o perspectivă îndepărtată, aceasta va duce la formarea unei construcţii strategice şi economice durabile pentru crearea întregului Imperiu Eurasiatic - Imperiul European în Vestul Eurasiei şi

Imperiul Rus în Estul Eurasiei. Bunăstarea părţilor separate ale acestei structuri continentale va contribui la prosperarea întregului.

În calitate de paşi preliminari în chestiunea formării axei Moscova - Berlin este curăţirea, cu minuţiozitate, a perspectivei cultural-istorice a relaţiilor reciproce, de părţile întunecoase ale istoriei războaielor ruso-germane, urmare a unei activităţi subversive reuşite a lobby-ului atlantic în Germania şi în Rusia şi nicidecum expresia voinţei politice a celor două popoare continentale. În această perspectivă, este mai raţional să retrocedăm regiunea Kaliningrad (Prusia de Est) Germaniei, pentru a renunţa la ultimul simbol teritorial al groaznicului război fratricid. Pentru ca această acţiune să nu fie percepută de către ruşi ca un pas următor spre capitularea geopolitică, are rost ca Europa să-i propună Rusiei alte anexiuni teritoriale, sau alte forme de extindere a zonei strategice de influenţă, îndeosebi pe seama acelor state care tind cu încăpăţânare să intre în „Federaţia Marea Neagră - Marea Baltică". Problemele restituirii Prusiei de Est trebuie să se afle într-o legătură indisolubilă cu extinderea teritorială şi strategică a Rusiei, iar Germania, pe lângă păstrarea în regiunea Kaliningrad a bazelor militare ruseşti, trebuie să contribuie, din partea sa, în mod diplomatic şi politic, la întărirea poziţiilor strategice ale Rusiei la Nord-Vest şi la Vest. Ţările Baltice, Polonia, Moldova şi Ucraina - în calitate de „cordon sanitar" potenţial - trebuie să se supună unei transformări geopolitice nu după restituirea făcută Prusiei, ci concomitent cu aceasta, ca elemente ale unuia şi aceluiaşi proces de fixare definitivă a frontierelor între Rusia şi Europa Centrală prietene.

Spusele lui Bismarck: „Germania nu are duşmani în Est" trebuie să devină, iarăşi, dominanta doctrinei politice germane, iar maxima inversă să fie acceptată şi de conducătorii ruşi, - „la frontierele vestice, în Europa Centrală, Rusia are numai prieteni". Totuşi, pentru ca aceasta să devină o realitate şi nu numai nişte dorinţe de bine, trebuie ca geopolitica şi legile ei să devină punctul de plecare în luarea hotărârilor esenţiale, atât în Germania, cât şi în Rusia, deoarece numai din acest punct de vedere pot fi înţelese, interpretate şi total recunoscute necesitatea şi inevitabilitatea unei uniuni ruso-germane foarte strânse. În caz contrar, apelul la conflictele istorice, la neînţelegeri şi polemici, va zădărnici

orice tentativă de creare a unei temelii solide şi sigure pentru axa Moscova - Berlin care e de o importanţă vitală.

IV.4.3. Axa Moscova - Tokyo. Proiectul panasiatic. Spre o comisie eurasiatică tripartită

Noul Imperiu trebuie să aibă o strategie bine pusă la punct cu privire la componenta sa răsăriteană. De aceea, limitele răsăritene ale Eurasiei au aceeaşi importanţă strategică pentru acest Imperiu ca şi problemele Occidentului.

Pornind de la principiul fundamental al „duşmanului comun", Rusia trebuie să tindă spre o alianţă strategică cu acele state care, mai mult decât altele, se simt apăsate de presiunea politică şi economică a superputerii atlantice, au o tradiţie istorică a proiectelor geopolitice opuse atlantismului şi dispun de o suficientă putere tehnologică şi economică pentru a deveni o realitate geopolitică - cheie a noului bloc.

În această perspectivă este absolut indiscutabilă necesitatea unei apropieri maxime de India care, conform parametrilor rasiali, politici şi strategici, este aliatul nostru geopolitic firesc în Asia. După decolonizare, India tindea să scape cu orice preţ de intrarea în blocul capitalist şi de fapt, se afla în fruntea mişcării „ţărilor neangajate" care căutau, în spaţiul geopolitic „al nimănui", posibilităţi de a urma politica celui de-al „Treilea Drum", manifestând o simpatie deschisă faţă de URSS. Astăzi, când în Rusia a fost suprimată dogma comunistă, nu există nici o piedică pentru o apropiere mai strânsă de India.

India însăşi este un continent. Sfera ei de influenţă geopolitică se limitează, totuşi, la Hindustan şi o mică zonă din oceanul Indian, situată mai la sud de peninsulă. Din necesitate, India va deveni un aliat strategic al Noului Imperiu, avanpostul lui sud-estic, deşi în cazul acesta trebuie luat în considerare faptul că civilizaţia indiană nu înclină spre o dinamică geopolitică şi o expansiune teritorială şi pe lângă toate acestea, tradiţia hindusă nu are o dimensiune religioasă universală. Din acest motiv, India poate să joace un rol important doar într-o parte limitată a Asiei. În acelaşi timp, nivelul ei de subdezvoltare economică şi tehnologică nu permite să ne bizuim pe ea pe deplin şi prin urmare, alianţa cu ea, în această etapă, nu va rezolva nici un fel de probleme ale Noului Imperiu. India ar putea servi ca avanpost strategic al Eurasiei, iar în această etapă misiunea ei, practic, se epuizează

(dacă nu se ia în considerare cultura sa spirituală şi a faptului că iniţierea în această cultură poate contribui la clarificarea celor mai importante orientări metafizice ale Imperiului).

India este un aliat important al Eurasiei, dar nu principalul. La rolul adevăratului pol de est al Eurasiei tind, în lumea de azi, două realităţi geopolitice - China şi Japonia. Între aceste două ţări există, însă, un profund antagonism geopolitic, cu o istorie îndelungată şi care corespunde tipologic la două civilizaţii. Prin urmare, Rusia trebuie să aleagă una dintre ele. Problema nu poate fi pusă în felul acesta: şi China şi Japonia concomitent. E nevoie de o alegere.

La prima vedere, China reprezintă o masă continentală terestră, civilizaţia care are un caracter tradiţional autoritar (necomercial), iar păstrarea ideologiei comuniste în timpul reformelor liberale în China contemporană s-ar părea că trebuie să contribuie, decisiv, tocmai la alegerea Chinei, în opoziţie cu Japonia insulară, capitalistă. Totuşi, istoria ne demonstrează că tocmai China şi nu Japonia a fost, din punct de vedere geopolitic, baza principală a forţelor anglo-saxone pe continentul eurasiatic, pe când Japonia, dimpotrivă, a susţinut uniunea cu ţările Europei Centrale de orientare opusă.

Pentru a înţelege acest paradox, trebuie să studiem cu atenţie harta şi să marcăm pe ea geografia ultimelor două războaie mondiale. În emisfera nordică pot fi evidenţiate, convenţional, patru zone geopolitice corespunzătoare principalilor participanţi la conflictele mondiale (ţări sau blocuri de ţări). Extremul Occident, atlantismul, uneşte SUA, Anglia, Franţa şi alte câteva state europene. Această zonă are o orientare geopolitică perfect determinată, sinonimă cu linia „maritimă", „cartagineză", a istoriei mondiale. Acesta este spaţiul unei activităţi civilizatoare maxime şi izvorul tuturor transformărilor antitradiţionale „progresive".

A doua zonă o constituie Europa Centrală, Germania, Austro-Ungaria. Acest spaţiu care se învecinează la Est cu blocul atlantic nemijlocit are, din punct de vedere geopolitic, toate indiciile unei orientări antiatlantice, continentale, de uscat şi înclină, din punct de vedere geopolitic, către Răsărit.

A treia zonă cuprinde însăşi Rusia, situată în centrul gravitaţional al continentului, aceasta fiind responsabilă de soarta Eurasiei. Esenţa terestră şi neliberală, „conservatoare", a Rusiei este evidentă.

Şi în sfârşit, a patra zonă cuprinde arealul Pacificului, unde rolul principal este atribuit tocmai Japoniei, care se dezvoltă repede şi dinamic şi care dispune de un sistem dur de valori tradiţionale şi de o percepere clară a rolului său geopolitic. Totodată, Japonia este orientată în esenţă antioccidental şi antiliberal, deoarece sistemul ei valoric reprezintă ceva diametral opus idealurilor lumii atlantice „progresiste".

Lumea occidentală (atlantismul), în persoana celor mai reprezentativi ideologi ai săi (Mackinder, Mahan etc.), înţelegea perfect că, pentru atlantismul planetar, cel mai mare pericol l-ar fi constituit consolidarea celor trei zone ale Eurasiei - de la Europa Centrală până la Oceanul Pacific, cu participarea Rusiei în rolul principal - împotriva „progresismului" anglo-saxon şi francez. De aceea, obiectivul principal al strategilor atlantişti era să opună trei zone eurasiatice vecinilor săi nemijlociţi şi aliaţilor potenţiali. Atât conflictele ruso-germane, cât şi cele ruso-japoneze, au fost activ provocate chiar de către atlantişti, care activau atât în interiorul guvernelor eurasiatice, cât şi din afară, folosind pârghiile diplomatice şi de forţă. Adversarii atlantismului, începând cu Haushofer, au ajuns irevocabil la concluzia că o opoziţie eficace atlantismului este posibilă numai în cazul când va fi respinsă logica impusă celor trei zone eurasiatice, adică în cazul renunţării categorice a ruşilor la germano- şi niponofobie, iar a japonezilor şi nemţilor la rusofobie, indiferent de precedentele istorice la care vor apela adepţii acestor „fobii".

Totodată, Japonia, ca simbol al întregului spaţiu din Oceanul Pacific, are în aceste proiecte antiatlantice o importanţă primordială, deoarece poziţia strategică Japoniei, dinamismul dezvoltării ei, specificul sistemului ei valoric, fac din ea un partener ideal în lupta planetară împotriva civilizaţiei Occidentului. China, la rândul ei, n-a avut un rol deosebit în acest tablou geopolitic, fiind lipsită, de la începuturi, de independenţă politică (colonizarea engleză), iar apoi de dinamism geopolitic. Doar în perioada maoismului activ, în China a apărut o tendinţă eurasiatică atunci când predominante erau proiectele „socialismului ţărănesc", ale naţionalismului chinez şi ale unei sovietofilii foarte pronunţate. Această stare de lucruri a durat, însă, foarte puţin, iar China, sub pretextul că nu ar fi de acord cu dezvoltarea modelului

sovietic, s-a întors din nou la realizarea funcţiei geopolitice dubioase, de destabilizare a intereselor din Extremul Orient ale Eurasiei şi de intensificare a conflictelor cu Rusia. Nu există nici un fel de dubii că perestroika chineză, începută în anii '80, a fost o cotitură definitivă de la perioada maoistă către modelul proatlantic, ceea ce ar fi trebuit să întărească definitiv fisura dintre China şi URSS şi orientarea ei către Vest. Totodată, „atlantizarea" Chinei contemporane a avut loc cu un succes mult mai mare decât în Rusia, deoarece liberalismul economic, fără democratizarea politică, a permis situarea fără conflict a Chinei în dependenţă de grupurile financiare din Occident, păstrând sistemul totalitar şi aparenţa independenţei politice. Liberalismul a fost impus în China prin metode totalitare şi tocmai de aceea, reforma a reuşit pe deplin. Puterii politice a oligarhiei partinice i s-a adăugat puterea economică a aceleiaşi oligarhii, care a privatizat cu succes economia naţională şi bogăţiile naţionale şi care s-a contopit cu elita internaţională cosmopolită a Orânduirii Comerciale. Succesele economice ale Chinei reprezintă o realitate destul de ambiguă, deoarece ele au fost obţinute cu preţul unui compromis profund cu Occidentul şi nu se potrivesc cu nici o concepţie geopolitică clară, ce ar fi putut să servească drept dovadă a independenţei politice şi a suveranităţii. Noua Chină liberală, având alături doi concurenţi importanţi - Japonia, un gigant economic şi Rusia, un gigant strategic - se va întoarce mai curând, cum s-a mai întâmplat în istorie, la funcţia pur atlantică în Extremul Orient, unind în acest scop dictatura politică şi potenţa dezvoltării capitaliste. Mai mult decât atât, din punct de vedere pur pragmatic, alianţa strategică a Rusiei cu China, în vederea creării unui bloc unic, va îndepărta imediat Japonia de ruşi şi în mod corespunzător, va face ostilă din nou acea regiune-cheie din Oceanul Pacific, de participarea căreia depinde succesul geopolitic final al opoziţiei dintre Mare şi Uscat.

Axa de est a Noului Imperiu trebuie să fie axa Moscova-Tokyo. Este un imperativ categoric al componentei estice, asiatice, a eurasiatismului. În jurul acestei axe trebuie să se adune principiile fundamentale ale politicii asiatice a Eurasiei. Japonia, fiind punctul cel mai de nord dintre insulele Oceanului Pacific, este situată într-un spaţiu geografic extrem de avantajos pentru înfăptuirea unei expansiuni strategice, politice şi economice spre Sud. Federaţia spaţiului pacific din

jurul Japoniei a fost ideea fundamentală a aşa-numitului „proiect panasiatic", care a început să se realizeze în anii '30 - '40 şi care a fost întrerupt doar din cauza înfrângerii ţărilor Axei în război. Revenirea la acest proiect panasiatic este necesară, în prezent, pentru a submina expansiunea influenţei americane în această regiune şi a-i lipsi pe atlantişti de principalele lor baze strategice şi economice. Conform unor prognoze futurologice, arealul Oceanului Pacific va deveni, în viitor, unul din principalele centre ale civilizaţiei, în general şi de aceea lupta pentru influenţă în această zonă este mai mult decât actuală, este lupta pentru viitor.

Proiectul panasiatic este centrul orientării estice a Noului Imperiu. Alianţa cu Japonia este de importanţă vitală. Axa Moscova - Tokyo, contrar axei Moscova - Beijing, este prioritară şi de perspectivă, ea deschizând pentru construcţia continentală a imperiului orizonturi ce vor desăvârşi Eurasia din punct de vedere geopolitic, slăbind Imperiul Atlantic al Occidentului şi posibil, a-l zdrobi definitiv.

Antiamericanismul japonezilor, care ţin bine minte genocidul nuclear şi înţeleg destul de bine ruşinea ocupaţiei politice care durează de câteva decenii, nu poate fi pus la îndoială. Principiul „duşmanului comun" este evident aici. În cartea americanului Serge Friedman „Viitorul război cu Japonia" („Coming War with Japan") este inevitabil. Războiul economic dintre Japonia şi SUA a început deja. Pentru Rusia, care construieşte Imperiul Eurasiatic, nu poate să existe un aliat mai bun.

Axa Moscova-Tokyo rezolvă, de asemenea, o serie de probleme importante în amândouă ţările. În primul rând, Rusia primeşte ca aliat un gigant economic, înzestrat cu o tehnologie foarte dezvoltată şi un potenţial financiar enorm. Totuşi, Japoniei îi lipseşte o independenţă politică, un sistem militar-strategic, accesul direct la resurse. Ceea ce-i lipseşte Japoniei, are din abundenţă Rusia, iar ceea ce le lipseşte ruşilor, au din belşug japonezii. Unindu-şi eforturile în munca de construire a Imperiului continental, japonezii şi ruşii ar putea, în cel mai scurt timp, să creeze un centru geopolitic puternic, fără precedent, care cuprinde Siberia, Mongolia, Japonia însăşi şi în perspectivă, toată regiunea Oceanului Pacific. În schimbul unei apărări strategice şi a accesului direct la resursele eurasiatice, Japonia ar putea să-i ajute pe ruşi în dezvoltarea tehnologică şi la valorificarea Siberiei, punând temelia unui

organism regional independent. Ajutorul tehnologic şi financiar al Japoniei ar rezolva multe probleme în Rusia.

Pe lângă toate acestea, Rusia şi Japonia ar putea, totodată, să restructureze şi partea Extremului Orient al Eurasiei continentale. Semnificativă, în acest sens, este intensitatea mereu crescândă a contactelor mongolo-japoneze, bazate pe unitatea originii, afinitatea rasială şi pe înrudire spiritual-religioasă. Mongolia (posibil chiar Mongolia Interioară şi Tibetul, care în prezent se află sub ocupaţia chineză), Kalmucia, Tuva, Buriatia formează enclava budistă eurasiatică ce ar fi putut să servească drept element unificator de nădejde între Rusia şi Japonia, să dea axei Moscova-Tokyo nişte verigi intermediare. Pe de o parte, aceste regiuni sunt strâns legate de Rusia, iar pe de altă parte - cultural şi rasial - sunt aproape de Japonia. Blocul budist ar putea să joace un rol extrem de important în crearea unei structuri geopolitice durabile în Extremul Orient, care ar fi fost veriga continentală a uniunii panasiatice din Oceanul Pacific. În cazul înrăutăţirii relaţiilor cu China, lucru ce se va întâmpla la începutul realizării axei Moscova-Tokyo, factorul budist va fi folosit ca un stindard al luptei de eliberare naţională a popoarelor Tibetului şi a Mongoliei Interioare, pentru extinderea spaţiilor continentale în detrimentul Chinei proatlantice.

În general vorbind, China are toate şansele să devină „ţapul geopolitic ispăşitor" în realizarea proiectului panasiatic. Aceasta se poate realiza atât prin provocarea separatismului chinez intern (tibetanii, mongolii, populaţia musulmană Sintzean), cât şi prin jocul cu contradicţiile regionale şi de asemenea, prin susţinerea politică activă a forţelor continentale ale lobby-ului budist (şi daoist) în interiorul Chinei, fapt ce în perspectivă poate duce la instaurarea unui regim politic în China care va fi loial Imperiului Eurasiatic. Pe lângă toate acestea, trebuie să-i propunem Chinei un vector deosebit al politicii regionale, îndreptat strict spre Sud - spre Taiwan şi Hong Kong. Expansiunea în direcţia sudică compensează, parţial, pierderea influenţei politice a Chinei la Nord şi la Est.

În regiunile estice ale Noului Imperiu, China ar trebui să se compare, în raport cu Occidentul, cu Franţa şi nu cu Anglia, deoarece în raport cu ea Imperiul Eurasiatic va aplica două criterii - în cazul contracarării active a proiectelor eurasiatice China va fi tratată ca un adversar politic, cu toate consecinţele

ce rezultă din aceasta, iar dacă se reuşeşte crearea simultană în interiorul ţării a unui lobby politic pro-rus şi pro-japonez, atunci China devine, în perspectivă, un participant real, egal în drepturi, la proiectul continental.

Axa Moscova-Tokyo, împreună cu axa occidentală Moscova-Berlin, va crea un spaţiu geopolitic diametral opus modelului principal al ideologilor atlantici, a căror instanţă supremă a devenit astăzi, „Trilaterala", „Comisia Tripartită".

„Comisia Tripartită", creată de cercurile americane ale vârfurilor establishment-ului politic, presupune, ca fiind o nouă configuraţie a planetei, unificarea strategică a trei zone geopolitice care corespund, întocmai, celor trei elemente geopolitice din patru, despre care s-a vorbit mai sus. Trei părţi ale acestei comisii, care năzuieşte să îndeplinească funcţia de „Guvern Mondial", corespund astfel:

1. zonei americane (SUA, Extremul Occident, atlantismul pur);

2. zonei europene (Europa continentală, Europa Centrală, dar sub egida Franţei şi a Angliei, nicidecum a Germaniei);

3. zona Oceanului Pacific (unită în jurul Japoniei).

În felul acesta, „Trilaterala" năzuieşte să construiască un asemenea model geopolitic în care însăşi Eurasia (Rusia) va fi înconjurată, din două părţi, de partenerei geopolitici de nădejde ai SUA, adică trei zone din patru care cuprind regiunile nordice ale planetei ajung sub controlul direct al SUA. Totodată, între adversarul eurasiatic potenţial al atlantiştilor (Eurasia) şi însuşi centrul atlantismului (SUA) se află două spaţii geopolitice de serviciu (Europa şi Japonia). Este important de remarcat că „perestroika" din China, de la începutul anilor '80, a început cu concursul reprezentanţilor „comisiei Tripartite" care sperau să întoarcă, definitiv, China în albia politicii atlantice.

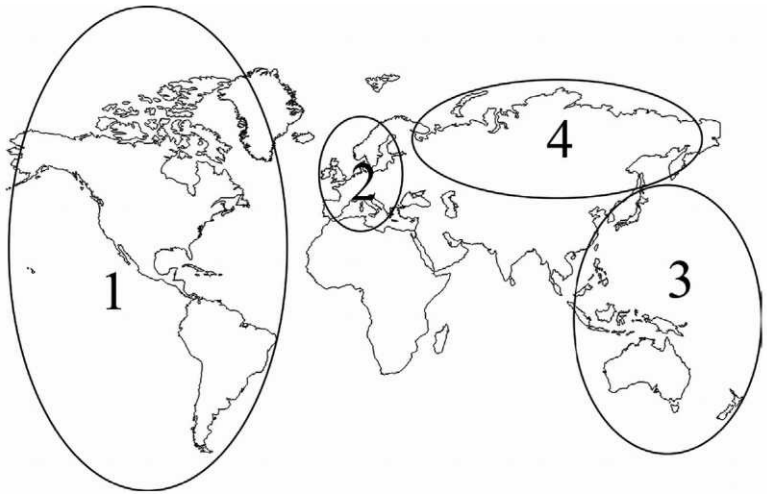

Trilaterala. Actuala alianţă strategică dintre cele trei mari spaţii (1 2 3). În centru - America. Acesta este orientată împotriva Rusiei-Eurasia. Consolidarea şi extinderea Trilateralei - esenţa geopoliticii mondialiste anti-Trilaterală. O posibilă alianţă strategică între cele trei mari spaţii (2 3 4). În centru - Rusia. Acesta este orientată impotriva Americii. Crearea de anti-Trilaterale - esenţa geopoliticii eurasiatice.

Proiectul eurasiatic propune ceva cu totul diferit de planurile „Trilateralei". Noul Imperiu este anti-trilateral, este modelul ei invers, răsturnat. Acesta reprezintă unificarea a trei zone geopolitice cu centrul în Rusia, orientate împotriva Americii. Potrivit aceleiaşi logici conform căreia SUA vor să menţină Eurasia şi Japonia sub controlul lor, înţelegând care sunt avantajele strategice pentru puterea americană într-o asemenea amplasare a forţelor, Rusia, construind Noul Imperiu, trebuie să tindă, cu orice preţ, spre crearea unei uniuni strategice durabile cu Europa şi Japonia, pentru a ajunge la o stabilitate şi la o putere geopolitică proprie şi a garanta libertatea politică tuturor popoarelor eurasiatice. În principiu, poate fi vorba despre crearea unei „comisii Tripartite" eurasiatice proprii, cu secţiunile rusă, europeană şi japoneză, la care vor participa nu politicienii de nuanţă atlantică şi proamericană, ci liderii intelectuali şi politici de orientare naţională, care înţeleg logica geopolitică a stării actuale de lucruri din lumea întreagă. Totodată, este firesc ca, spre deosebire de „Trilaterala" atlantică, „Comisia Tripartită" eurasiatică să aibă, în calitate de reprezentant principal al Europei, un neamţ şi nu un francez.

Ţinând cont de necesitatea strategică a factorului japonez în proiectul eurasiatic, devine absolut clar că problema restituirii Kurilelor nu este o piedică pentru alianţa ruso-japoneză. În cazul insulelor Kurile, ca şi în cazul regiunii Kaliningrad, noi avem de-a face cu nişte simboluri teritoriale ale celui de-al doilea război mondial, ale cărui alianţe şi desfăşurare au fost un triumf total al atlantiştilor, care s-au răfuit cu toţi adversarii lor în acelaşi timp - prin extenuarea maximă a URSS - (impunându-i o asemenea poziţie geopolitică ce nu putea să nu ducă decât la o prăbuşire a „perestroicii") şi ocuparea directă a Europei şi Japoniei. Kurilele sunt amintirea unui măcel fratricid absurd şi nefiresc al ruşilor şi japonezilor, a cărui uitare este o condiţie necesară pentru înflorirea noastră reciprocă. Kurilele trebuie retrocedate Japoniei, iar aceasta trebuie să se realizeze în cadrul procesului general al unei noi organizări a Extremului Orient eurasiatic. Restituirea Kurilelor nu se poate înfăptui păstrând actuala repartizare a forţelor politice din Rusia şi Japonia. Aceasta ţine de resortul politicienilor eurasiatici, de orientare imperială, care vor fi capabili să răspundă de adevăratele interese naţionale ale propriilor popoare. Însă elita eurasiatică trebuie să înţeleagă, de pe acuma, necesitatea geopolitică de restituire a Kurilelor.

IV.4.4. Axa Moscova-Teheran. Imperiul din Asia Centrală. Proiectul

panarab

Politica Imperiului Eurasiatic, în direcţia sudică, trebuie de asemenea să se orienteze spre o strânsă alianţă continentală cu acea putere care satisface din punct de vedere strategic, ideologic şi cultural tendinţa eurasiatică generală a antiamericanismului. Principiul „duşmanului comun" trebuie să fie şi aici un factor hotărâtor.

În sudul Eurasiei există câteva formaţiuni geopolitice care ar putea să se manifeste teoretic în rolul polului sudic al Noului Imperiu. Deoarece India şi China trebuie atribuite, în perspectiva unei integrări panasiatice, zonei Răsăritului, rămâne doar lumea islamului care se întinde din Filipine şi Pakistan, până la ţările „Magrebului", adică Africa Occidentală. Zona islamică în întregime este, de fapt, o realitate geopolitică prietenoasă în raport cu Imperiul Eurasiatic, deoarece tradiţia islamică este mai politizată şi mai modernizată decât marea majoritate a altor confesiuni

eurasiatice, dându-şi seama, perfect de bine, de incompatibilitatea spirituală a americanismului cu religia. Atlantiştii văd în lumea islamului adversarul lor potenţial, iar Imperiul Eurasiatic are în ea nişte aliaţi potenţiali, devotaţi, care au un scop comun - subminarea, iar în perspectivă curmarea dominaţiei americane occidentale pe planetă. Ar fi fost ideal să existe o lume integrată a islamului, ca o componentă sudică a Imperiului Eurasiatic, care să se întindă din Asia Centrală până în Africa Occidentală, unitară din punct de vedere religios şi stabilă din punct de vedere politic, care îşi fondează politica sa pe principiul devotamentului faţă de tradiţie şi spirit. De aceea, într-o perspectivă îndepărtată, Imperiul Islamic din Sud („noul califat") poate să devină un element fundamental al Noii Eurasii alături de Imperiul European în Occident, al Pacificului în Răsărit şi Rus în Centru.

Totuşi, în momentul de faţă, lumea islamică este extrem de fragmentată şi în interiorul ei există diferite tendinţe ideologice şi politice, precum şi proiecte geopolitice contradictorii. Următoarele curente sunt,

însă, preponderente:

1. fundamentalismul iranian (de tip continental, antiamerican, antiatlantic şi activ din punct de vedere geopolitic);

2. regimul turc laic (de tip atlantic, care accentuează linia panturcă);

3. panarabismul, propagat de Siria, Irak, Libia, Sudan, parţial de Egipt şi Arabia Saudită (în fiecare caz concret există proiecte destul de diverse şi de contradictorii);

4. fundamentalismul de tip saudit wahhabit (solidar din punct de vedere geopolitic cu atlantismul);

5. diferite versiuni ale „socialismului islamic" (Libia, Irak, Siria, modele apropiate panarabismului de „stânga").

Este clar, de la bun început, că polii atlantici din lumea islamică, fie ei şi „laici" (cazul Turciei) sau islamici (cazul Arabiei Saudite), nu pot îndeplini funcţiile polului sudic al Eurasiei în proiectul global al Imperiului continental. Rămâne „fundamentalismul iranian" şi „panarabismul" (de stânga).

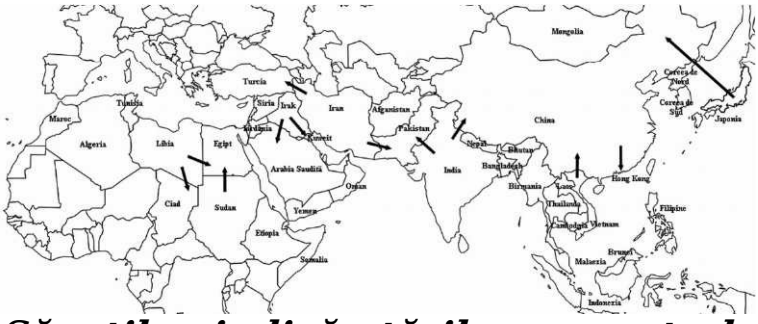

Săgeţile indică ţările care trebuie sprijinite de geopolitica eurasiatică în conficletele lor regionale.

Din punct de vedere al constantelor geopolitice, se bucură de prioritate, fără îndoială, Iranul, deoarece acesta corespunde tuturor parametrilor eurasiatici - este o mare putere continentală, strâns legată de Asia Centrală, antiamericană, tradiţionalistă şi care accentuează, concomitent, vectorul „social" politic (apărarea mustazafilor, năpăstuiţilor). Pe lângă toate acestea, Iranul ocupă o asemenea poziţie pe harta continentală, încât crearea axei Moscova-Teheran rezolvă un număr mare de probleme pentru noul Imperiu. Dacă s-ar include Iranul în calitate de pol sudic al Imperiului, Rusia şi-ar atinge imediat acel scop strategic spre care a înaintat (pe căi greşite) câteva secole - ieşirea spre mările calde. Acel aspect strategic - lipsa unei asemenea ieşiri - a fost atuul geopoliticii atlantiste încă de pe vremea Angliei coloniale, care avea controlul deplin al Asiei şi al Răsăritului, folosindu-se în mod deosebit de această lipsă de ieşire directă a Rusiei la ţărmurile de sud ale continentului. Toate încercările ruşilor de a ieşi la Marea Mediterană, prin Bosfor şi Dardanele, au fost tendinţe de a participa la organizarea politică a regiunilor de litoral ale Eurasiei, unde dominau în exclusivitate englezii, care suprimau uşor orice încercare de expansiune rusească prin controlul acestei zone de litoral. Chiar dacă Rusia ar fi izbutit, controlul atlantic asupra Gibraltarului rămânea o piedică pentru nişte operaţii maritime de proporţii şi nu i-ar fi permis Rusiei să submineze dominaţia engleză. Numai Iranul, care se învecinează continental cu Rusia şi care are ieşire directă la Oceanul Indian, a fost şi este o rezolvare radicală a acestei probleme geopolitice fundamentale. Având acces strategic - în primul rând baze militare maritime - pe ţărmurile iraniene, Eurasia va avea o securitate deplină faţă de strategia „inelului anacondei", adică faţă de realizarea planului tradiţional atlantist, de „sufocare" a întinderilor continentale, ocupând

teritoriile de litoral pe toată întinderea Eurasiei, îndeosebi la Sud şi la Vest.

Crearea axei Moscova-Teheran despică „anaconda" în locul cel mai vulnerabil şi îi deschide Rusiei perspective nemărginite pentru a câştiga noi şi noi capete de pod în interiorul şi exteriorul Eurasiei. Acesta este momentul cel mai important.

Pe de altă parte, există problema fostei Asii Centrale sovietice, unde astăzi concurează trei tendinţe geopolitice - „panturcismul" (Turcia, atlantismul), „wahhabismul" (Arabia Saudită, atlantismul) şi „fundamentalismul" (Iranul, antiatlantismul). Din motive bine cunoscute, „panarabismul" nu poate exista printre popoarele de limbă turcă, în marea lor majoritate, ale Asiei Centrale. Existenţa paralelă a unei orientări proruse masive trebuie luată în considerare, însă e greu de imaginat în ce mod vor putea aceste regiuni islamice, cu o conştiinţă naţională care se trezeşte, să se alipească din nou la Rusia fără vărsare de sânge şi fără durere. Este cu desăvârşire limpede că, dintre tendinţele „nepromoscovite", Noul Imperiu poate să se bizuie doar pe orientarea pro-iraniană, care va scoate această regiune de sub controlul direct sau indirect al atlantiştilor. Concomitent cu aceasta, axa durabilă Moscova-Teheran va îndepărta toate contradicţiile dintre rusofili şi islam (de tip iranian), va face din ele una şi aceeaşi tendinţă geopolitică, orientată simultan către Moscova şi către Teheran. Paralel cu aceasta, o asemenea axă ar însemna încetarea conflictului civil în Tadjikistan şi Afganistan, care se alimentează doar pe seama nesiguranţei geopolitice a acestor formaţiuni, dezbinate de contradicţiile dintre vectorul fundamentalist islamo-iranian şi gravitarea către Rusia. Bineînţeles că pe fondul unei asemenea contradicţii se accentuează şi nişte neînţelegeri etnice mărunte şi se facilitează activitatea „agenţilor de influenţă" atlantici care, direct sau indirect (prin Turcia sau Arabia Saudită), vor să destabilizeze spaţiile asiatice interne în centrul lor cheie.

Iranul reprezintă, din punct de vedere geopolitic, Asia Centrală, aşa cum Germania reprezintă Europa Centrală. Moscova, în calitate de centru al Eurasiei, de pol al ei, trebuie ca în cadrul Noului Imperiu să confere Teheranului misiunea restabilirii „păcii iraniene" (Pax Persica) în acest spaţiu, de organizare a unui bloc geopolitic în Asia Centrală, capabil să opună rezistenţă influenţei atlantice în toată regiunea. Aceasta

înseamnă că se vor întrerupe brusc expansiunea panturcă, precum şi invazia financiară şi politică a saudiţilor. Iranul, care e duşmanul tradiţional al Turciei şi al Arabiei Saudite, va îndeplini această funcţie mult mai bine decât ruşii, care îşi vor rezolva problemele geopolitice în acest centru complicat doar cu ajutorul strategic al părţii iraniene. Aici însă, ca şi în cazul Germaniei, nu trebuie să fie vorba despre crearea Imperiului Iranian sau despre iranizarea Asiei Centrale, ci despre crearea „Imperiului din Asia Centrală" care, pe baze federale, ar putea să integreze popoare, culturi şi etnosuri diferite într-un singur bloc geopolitic de sud, creând în felul acesta o formaţiune islamică unitară, dar variată din punct de vedere etnic şi cultural, indisolubil legată de interesele Imperiului Eurasiatic.

În problema axei Moscova-Teheran, un loc important îl ocupă problema armeană, deoarece, în mod tradiţional, aceasta este centrul destabilizării în Transcaucazia. Trebuie remarcat că armenii sunt un popor arian care conştientizează prea bine natura sa iafetică şi înrudirea cu popoarele indoeuropene, îndeosebi cu cele asiatice - cu iranienii şi kurzii. Pe de altă parte, armenii sunt un popor creştin, iar tradiţia lor monofizită se înscrie, desigur, în organizarea generală a Bisericii Orientale (cu toate că aceasta e considerată de Ortodoxie ca fiind un curent eretic). Armenii îşi recunosc foarte clar legătura lor geopolitică cu Rusia. Ei ocupă teritorii de o mare importanţă strategică, deoarece prin Armenia şi Arţah trece drumul din Turcia spre Azerbaidjan şi mai departe, spre Asia Centrală. În axa Moscova-Teheran, Erevanul devine, în mod automat, o verigă strategică de cea mai mare importanţă, care consolidează suplimentar legăturile dintre Rusia şi Iran şi izolează Turcia de spaţiile intracontinentale. La o posibilă reorientare a capitalei Baku dinspre Ankara spre Teheran, în cadrul proiectului Moscova-Teheran, se va rezolva foarte repede şi problema Karabahului, deoarece toate cele patru părţi vor fi vital cointeresate în instaurarea stabilităţii într-o regiune atât de importantă din punct de vedere strategic. (În caz contrar, adică păstrându-se orientarea pro-turcă a Azerbaidjanului, această „ţară" va fi împărţită între Iran, Rusia şi Armenia). Aproape acelaşi lucru se referă şi la alte regiuni caucaziene - Cecenia, Abhazia, Daghestan, etc., care vor rămâne zone de conflict şi instabilitate prin ciocnirea intereselor geopolitice ale Turciei atlantice cu Rusia eurasiatică. Cuplarea, aici, a liniei geopolitice iraniene va goli

imediat de conţinut aparenţa ciocnirii dintre „islam şi ortodoxie" în Caucaz, pe care încearcă s-o atribuie conflictelor din această zonă „agenţii de influenţă" ruşi şi turci ai atlantismului, instaurându-se va pacea şi armonia.

În acest proiect de reorganizare a Asiei Centrale trebuie remarcat faptul că interesele etnice ruseşti vor putea fi apărate cât se poate de bine, deoarece Imperiul din Asia Centrală se va construi nu pe baza unei structuri politice artificiale, a unei „legitimităţi postimperiale" fictive, ci pe baza omogenităţii naţionale, ceea ce presupune trecerea pe cale paşnică, sub jurisdicţia directă a Moscovei, a tuturor teritoriilor Asiei Centrale

(îndeosebi Kazahstanul), locuite compact de ruşi. Iar teritoriile, a căror componenţă etnică este discutabilă, vor primi drepturi speciale, pe baza proiectelor ruso-iraniene, în limitele unui sau altui Imperiu. Prin urmare, ruşii, cu ajutorul proiectului geopolitic eurasiatic, vor putea să obţină ceea ce reprezintă scopul „naţionalismului (etnic) mic", ceea ce acest naţionalism nu va putea niciodată să realizeze de unul singur.

Este important să se ţină cont şi de necesitatea de a-i impune Turciei rolul de „ţap ispăşitor" în acest proiect, deoarece interesele acestui stat în Caucaz şi în Asia Centrală nu vor fi luate în seamă. Cu atât mai mult, probabil, trebuie să se accentueze susţinerea separatismului kurzilor în însăşi Turcia şi de asemenea, cerinţele de autonomie ale armenilor turci, în scopul de a scoate de sub controlul atlantic popoarele etnic înrudite cu Iranul. În compensare, Turciei să i se propună sau dezvoltarea în direcţie sudică - în lumea arabă prin Bagdad, Damasc şi Riyad - sau provocarea fundamentaliştilor proiranieni din însăşi Turcia la un sondaj cardinal al orientării geopolitice şi la intrarea, într-o perspectivă îndepărtată, în blocul Asiei Centrale sub semnul antiatlantic şi eurasiatic.

Axa Moscova-Teheran constituie baza proiectului geopolitic eurasiatic fundamental. Islamismul iranian este versiunea cea mai bună a islamului de intrare în blocul continental şi tocmai această versiune trebuie susţinută prioritar de Moscova.

A doua linie a alianţei eurasiatice cu Sudul este proiectul panarab care cuprinde Orientul Apropiat şi Africa de Nord. Acest bloc este de importanţă vitală pentru geopolitica continentală, întrucât această zonă are o importanţă strategică în problema controlului asupra litoralului sud-vestic al

Europei. Tocmai de aceea prezenţa engleză, iar mai târziu cea americană în această regiune, este o constantă istorico-strategică. Controlând Orientul Apropiat şi Africa de Nord, atlantiştii au ţinut (şi ţin) permanent Europa continentală sub presiune politică şi economică.

Totuşi, integrarea proiectului panarab în Imperiul Eurasiatic general trebuie încredinţată, cu precădere, forţelor europene, care au revenit la proiectele Euroafricii şi care, din punct de vedere geopolitic, reprezintă un continent şi nu două. Imperiul European, care este vital cointeresat într-o penetrare maximă a sudului continentului african, bazându-se pe blocul panarab, trebuie să deţină, în perspectivă, controlul deplin al Africii până în Sahara, iar în viitor să se înrădăcineze strategic pe toată întinderea continentului african. În perspectiva Euroafricii, Marea Mediterană nu este o „mare" veritabilă, ci un „lac" intern care nu prezintă o piedică sau apărare în calea influenţei atlantice. Dincolo de hotarul Africii arabe se cuvine a elabora un proiect politic amplu, care ar ajuta să se restructureze continentul negru pe criterii naţional-etnice şi culturale, în locul conglomeratului postcolonial contradictoriu ce reprezintă statele africane actuale. Proiectul naţional (nearab) panafrican nuanţat ar putea să devină o completare geopolitică a planului panarab de integrare.

Ţinând cont de faptul că este puţin probabil ca modelul fundamentalismului iranian pur va putea fi acceptat, în general, de lumea arabă (în multe privinţe din cauza specificului şiit, versiunea ariană a islamului), proiectul panarab trebuie să tindă spre crearea unui bloc antiatlantic independent, unde polii prioritari vor fi Irakul, Libia şi Palestina eliberată (în anumite condiţii şi Siria), adică acele ţări arabe care înţeleg, mai bine decât altele, pericolul american şi care resping mai categoric decât altele modelul capitalist de piaţă, impus de Occident. Totodată, în proiectul panarab, „ţapul ispăşitor" va fi, în primul rând, Arabia Saudită, prea înglodată în geopolitica atlantică pentru a intra de bună voie în blocul panarab, prietenul Eurasiei. Referitor la Egipt, Algeria şi Maroc lucrurile stau puţin altfel, deoarece forţele pro-atlantice, conducătoare în aceste state, nu exprimă tendinţe naţionale, nu controlează până la capăt situaţia şi se menţin cu ajutorul baionetelor americane şi al banilor americani. În cazul unui război panarab de eliberare la un

nivel destul de intensiv, toate aceste regimuri vor cădea momentan.

Trebuie să se înţeleagă foarte clar că o structură mai armonioasă a proiectului panarab este o chestiune nu atât a Rusiei, cât a Europei, a Europei Centrale, a Germaniei, dar şi mai precis, a Imperiului European. Rusia (mai exact URSS) s-a implicat în probleme arabe doar atunci când aceasta, de una singură, reprezenta un stat eurasiatic în faţa americanismului. În prezenţa unei baze europene puternice de orientare eurasiatică, adică după crearea axei Moscova - Berlin, această funcţie trebuie delegată Berlinului şi Europei în întregime. O preocupare nemijlocită a Rusiei în lumea islamică trebuie să fie tocmai Iranul, fiindcă de alianţa cu acesta depind interesele strategice vitale şi chiar etnice ale ruşilor.

Iranul, care controlează Asia Centrală (inclusiv Pakistanul, Afganistanul şi rămăşiţele Turciei, sau „Turcia după revoluţia pro-iraniană") împreună cu Rusia, se află în centrul intereselor prioritare ale Moscovei. Totodată, trebuie folosită influenţa tradiţională a Rusiei printre regimurile de „stânga" de orientare panarabă (în primul rând Irakul şi Libia) pentru apropierea ţărilor arabe de Iran şi uitarea, cât mai rapidă, a conflictului artificial irano-irakian, inspirat de atlantişti.

IV.4.5. Imperiul multor Imperii

Construirea Noului Imperiu, care ar corespunde misiunii civilizatoare planetare a poporului rus, este un supraproiect cu mai multe subnivele. Acest Imperiu Nou, Imperiul Eurasiatic, va avea o structură diferenţiată foarte complicată, în interiorul căreia vor exista diferite grade de interdependenţă şi integritate a părţilor sale. E cu desăvârşire limpede că Noul Imperiu nu va fi nici Imperiu Rus, nici Imperiu Sovietic.

Momentul fundamental de integrare a acestui Imperiu Nou îl va constitui lupta cu atlantismul şi riposta dură dată acelei civilizaţii liberale de piaţă, „maritime", „cartagineză", pe care o întruchipează astăzi SUA şi structurile politice, economice, militare planetare, care slujesc atlantismul. Pentru reuşita acestei lupte este necesară crearea unui bloc geopolitic continental gigantic, unitar din punct de vedere strategic. Tocmai unitatea hotarelor strategice continentale va constitui factorul principal, integrator al Noului Imperiu. Acest Imperiu va fi un organism unitar şi indivizibil în sens militar şi strategic, ce va impune restricţiile politice pentru toate

structurile imperiale interne. Toate blocurile ce vor intra în componenţa Noului Imperiu vor fi limitate, din punct de vedere politic, într-o singură privinţă - interzicerea categorică de a servi interesele geopolitice atlantice, de a părăsi alianţa strategică, de a dăuna securităţii continentale. Noul Imperiu va fi o structură geopolitică integrală numai şi numai la acest nivel.

La un nivel inferior, Noul Imperiu va reprezenta o „confederaţie a Spaţiilor Mari" sau a Imperiilor secundare. Dintre acestea, trebuie evidenţiate patru Imperii principale: Imperiul European, în Occident (în jurul Germaniei şi al Europei Centrale), Imperiul din Oceanul Pacific, în Răsărit (în jurul Japoniei), Imperiul din Asia Centrală, în Sud (în jurul Iranului) şi imperiul Rus, în Centru (în jurul Rusiei). Este absolut logic ca, într-un asemenea proiect, poziţia centrală să fie prioritară, de ea depinzând omogenizarea teritorială a celorlalte componente ale giganticului bloc continental. Spaţii mari, autonome, vor exista şi pe lângă blocurile menţionate - India, lumea arabă, uniunea panafricană şi posibil, o regiune deosebită a Chinei, al cărei statut e, deocamdată, greu de determinat chiar şi cu aproximaţie. Fiecare dintre Imperiile secundare se va baza pe factorul rasial, cultural, religios, politic sau geopolitic integrator care, de fiecare dată, poate să fie diferit. Gradul de integrare a Imperiilor va fi, de asemenea, o mărime variabilă, dependentă de o bază ideologică concretă, pe care se va construi un Imperiu sau altul.

În interiorul acestor Imperii secundare va funcţiona, de asemenea, principiul confederativ, însă raportat la unităţi etnice, naţionale şi regionale mai mărunte - aşa încât, cu o aproximaţie mai mare sau mai mică, pot fi numite „ţări" sau „state". Bineînţeles că suveranitatea acestor ţări va avea restricţii considerabile - în primul rând de ordin strategic (ce rezultă din principiile Noului Imperiu continental), iar în al doilea rând ele vor depinde de specificul acelor Spaţii Mari, în componenţa cărora vor intra. Şi în această problemă se va aplica la maximum principiul diferenţierii flexibile, care va ţine seama de particularităţile istorice, spirituale, geografice, rasiale ale fiecărei regiuni în parte.

Velicoruşii, spre exemplu, vor putea să se considere un popor deosebit, sau chiar o „ţară", în limitele Imperiului Rus, alături de ucraineni, bieloruşi, posibil sârbi etc., dar în acelaşi timp aceste popoare vor fi dependente de jurisdicţia de tip slav

ortodox, întruchipată într-un sistem statal specific. În acelaşi timp, Imperiul Rus va depinde de Imperiul Eurasiatic, de Noul Imperiu, ale cărui interese strategice vor fi superioare intereselor naţionale, rasiale şi confesionale ale slavilor ortodocşi de răsărit.

Acelaşi lucru se poate spune, spre exemplu şi despre francezi, care vor rămâne un popor sau o „ţară" în cadrul Imperiului European, alături de nemţi şi italieni, pe care îi uneşte tradiţia imperială europeană, religia creştină şi apartenenţa la rasa indoeuropeană. Imperiul European, la rândul său, se va subordona imperativelor strategice ale Noului Imperiu continental.

O situaţie similară va fi şi în Asia Centrală şi în spaţiul Oceanului Pacific şi în lumea arabă şi în Africa neagră şi în India etc.

Totodată, la nivel global, construirea Noului Imperiu planetar va avea ca „ţap ispăşitor" SUA, iar subminarea puterii lor (până la distrugerea totală a acestei structuri geopolitice) se va realiza metodic şi fără compromisuri de către toţi participanţii Noului Imperiu. Proiectul eurasiatic presupune, în acest sens, o expansiune eurasiatică în America de Sud şi Centrală, în scopul scoaterii ei de sub controlul Nordului (aici poate fi folosit factorul spaniol, ca alternativă tradiţională a factorului anglo-saxon), ca şi provocarea tuturor formelor de instabilitate şi separatism în hotarele SUA (e posibil să se sprijine pe forţele politice ale rasiştilor afro-americani). Formula Romei antice „Cartagina trebuie să fie distrusă" va deveni o lozincă absolută a Imperiului Eurasiatic, deoarece el va îngloba întreaga esenţă a strategiei geopolitice planetare a continentului care se trezeşte la misiunea sa.

Faptele concrete ce servesc la elucidarea statutului unui sau altui popor, al unei sau altei „ţări", al unui sau altui „Imperiu al Spaţiilor Mari", în limitele blocului continental, vor deveni actuale doar după unirea geopolitică, după crearea axelor necesare . Şi doar atunci popoarele şi statele eurasiatice vor putea să-şi rezolve problemele lor interne absolut liber, fără presiune din partea forţelor atlantice, care, principial, sunt cointeresate într-un singur sens - să nu permită instaurarea păcii, a armoniei, independenţei, demnităţii şi înflorirea Tradiţiei în Eurasia.

Capitol IV.5. Destinul Rusiei în Eurasia imperială

IV.5.1. Magia geopolitică în scopuri naţionale

Interesele naţionale ale ruşilor pot fi analizate pe câteva nivele: global, planetar, geopolitic, civilizaţional (despre aceasta s-a vorbit în capitolele precedente), îngust naţional, concret social-economic şi cultural (despre aceasta se va vorbi în capitolul prezent). Cum se corelează între ele macroproiectele de construire a Imperiului continental şi linia etnică a poporului rus? Despre aceasta s-a spus deja câte ceva. Problemă trebuie analizată, însă, mai pe larg.

„Orientarea de construire a Imperiului", „continentalismul", „Eurasianismul", toţi aceşti termeni şi proiectele corespunzătoare îi înspăimântă, deseori, pe acei ruşi care cunosc foarte puţin simbolismul istoriei ruse, nu pătrund în esenţa tendinţelor istorice ale naţiunii, s-au obişnuit să opereze cu clişee banale pentru a înţelege ce este poporul şi care sunt interesele lui. Aceasta stârneşte multiple neînţelegeri chiar şi printre naţionaliştii înşişi, provoacă discuţii sterile şi polemici fără conţinut. În realitate, specificul naţionalismului rus constă în globalitatea lui - acest specific ţine nu atât de sânge, cât de spaţiu, de teritoriu, de pământ. În afara Imperiului, ruşii îşi pierd identitatea şi dispar ca naţiune.

Totuşi, realizarea planului eurasiatic nu trebuie să ducă în nici un caz la diseminarea ruşilor ca etnos „axial" al Imperiului. Velicoruşii au nevoie de susţinere şi de identitatea lor etnică, fără de care centrul continentului îşi pierde claritatea culturală şi civilizaţională. Cu alte cuvinte, în limitele propriu-zise ale Imperiului geopolitic supranaţional trebuie să existe norme speciale (inclusiv juridice) care le-ar asigura ruşilor păstrarea identităţii etnice. Specificul Noului Imperiu trebuie să constea în faptul că situarea ruşilor în rolul principal al procesului de integrare geopolitică nu trebuie să fie urmată de „rusificarea" teritoriilor neruse, deoarece o asemenea „rusificare", pe de o parte va denatura sensul Imperiului, aducându-l până la nivelul unui „stat-naţiune" gigant, iar pe de altă parte va dizolva comunitatea rusă într-un alt mediu naţional.

Referitor la poporul rus, trebuie subliniat faptul că, rolul lui, în cadrul blocului continental, nu va fi unul „izolaţionist" (în ciuda proiectelor „naţionalismului mic") şi nici etno-expansionist (în pofida „imperialiştilor etnici" şi într-o oarecare măsură a slavofililor). Din aceste două proiecte trebuie alese

unele părţi, aruncând altele. La nivel strategic va fi vorba despre „expansionism" şi nu unul etnic, ci geopolitic, care exclude intenţionat orice formă de rasism rus sau slav. La nivel etnic, dimpotrivă, trebuie să se realizeze, într-un grad sau altul, varianta „izolaţionistă" eliminând izolaţionismul politic şi de stat. Ruşii vor exista ca o comunitate naţională unitară în spaţiul complexului supranaţional imperial. Realitatea etnică se va consolida în limitele poporului, iar misiunea supraetnică se va exprima în limitele Imperiului. Numai într-o asemenea îmbinare se pot atinge, concomitent, păstrarea unui nucleu naţional sănătos şi extinderea maximă a influenţei geopolitice. Cu alte cuvinte, factorul naţional se va defini dintr-o îmbinare absolut nouă a etnicului şi politicului, care n-a existat în nici una din etapele anteriore ale istoriei naţional-statale a ruşilor. În Rusia, omogenitatea etnică a existat doar în etapele timpurii ale statalităţii, în limitele unor teritorii destul de restrânse. Modelul ţarist s-a bazat pe principiul „rusificării" determinate, iar Sovietele, dimpotrivă, lărgind hotarele geopolitice ale Rusiei, neglijau calitatea etnică a poporului rus. În Noul Imperiu, aceşti factori trebuie să se exprime într-o nouă proporţie corespunzătoare condiţiilor etnografice şi geopolitice contemporane, proporţie necesară, de asemenea, pentru instaurarea unui echilibru etnopolitic stabil în mijlocul poporului rus.

Ruşii, Noul Imperiu, se afirmă concomitent în două roluri:

• ca unul din marile popoare, care sunt subiecte politice ale Imperiului Federativ al Naţiunilor,

• ca iniţiator al integrării continentale în acest Imperiu Federativ al Naţiunilor.

Prin urmare, ruşii se pomenesc într-o situaţie privilegiată deoarece,

fiind din punct de vedere etnic unul din cele câteva componente etnice mai mult sau mai puţin egale, ei se situează, din punct de vedere geopolitic, în centrul procesului politic. Această funcţie dublă permite ca în procesul efectuării uneia şi aceleiaşi acţiuni de construire a Imperiului să-şi mărească, concomitent, influenţa lor extraetnică şi să consolideze forţele intraetnice. Construirea Imperiului este singura metodă de a păstra, a intensifica şi de a uni etnosul rus fără a apela, în acest caz, la conflictele între naţiuni, la războaie, la revizuirea frontierelor politice. Toate frontierele politice ale Eurasiei, în procesul construirii Noului Imperiu,

vor fi anulate, treptat, ca hotare politice, iar în locul lor vor apărea hotarele etnice organice, naturale, care n-au acel înţeles strict disjunctiv ca în cazul frontierelor de stat. Aceste hotare etnice nu vor avea nimic comun cu sensul cuvântului „frontieră" în situaţia actuală, deoarece ele se vor trasa pe criteriul etnocultural, confesional, care nu presupune dominarea politică asupra minorităţilor, întrucât aceste formaţiuni etnice nu vor avea o suveranitate politică reală, fiind limitate de interesele strategice ale întregului Imperiu, care, la rândul său, este cointeresat vital în menţinerea păcii şi armoniei în hotarele sale. Cu alte cuvinte, în limitele unui asemenea Imperiu, ruşii nu vor avea un stat al lor, naţional, ca expresie politică a comunităţii etnice, obţinând, însă, unitatea naţională şi un stat continental gigantic, în conducerea căruia vor deţine rolul principal.

Lansarea unui asemenea proiect înlătură pericolul acelor conflicte potenţiale care se se coc, în prezent, în virtutea divizării ruşilor, în diferite noi "state" din cadrul CSI. Vectorul de construire a Imperiului transferă, pe loc, raporturile ruşilor şi kazahilor în Kazahstan, sau ale ruşilor şi ucrainenilor în Ucraina, sau ale ruşilor şi tătarilor în Tatarstan într-un alt plan decât cel etnic. Acest raport încetează să fie o problemă politică de stat, care se poate rezolva doar provocând daune politico-teritoriale uneia din părţi (spre exemplu împărţirea etnică a Kazahstanului, separatismul în limitele Rusiei Federative, reprimarea militară a Ceceniei, fărâmiţarea confesională şi naţională a Ucrainei, problema Crimeei etc.), devenind o problemă de coexistenţă a diferitelor etnii în limitele unui spaţiu politic unic. Iar în cazul acesta, consolidarea etnică, să zicem a ruşilor din Kazahstan cu ruşii din hotarele Federaţiei Ruse, nu va fi considerată ca o subminare a suveranităţii politice a „statului naţional Kazah" ci va deveni un proces cultural etnic organic, care nu lezează, dar nici nu ridică pe una dintre părţi, datorită faptului că nu va exista nici un fel de „stat naţional Kazah" sau „stat naţional rus". Modelul sovietic avea unele afinităţi cu acest proiect, dar cu o singură rezervă - noţiunea de „etnos" era interpretată ca un rudiment, ca un atavism istoric lipsit, în acelaşi timp, de statutul de subiect politic intern. Dimpotrivă, în cadrul Noului Imperiu, etnosul, neavând o exprimare statală directă, va fi recunoscut ca o valoare politică principală şi subiect juridic suprem în toate problemele imperiale interne.

Rezumând această problemă, se poate afirma că operaţiile cu proiectele geopolitice globale, care la prima vedere n-au nimic în comun cu realizarea scopurilor îngust naţionale ale ruşilor, în realitate vor duce la cea mai bună satisfacere a acestor scopuri naţionale concrete. Renunţând la ceva insuficient şi foarte puţin („statul rus în limitele Rusiei Federative"), neîncercând pe calea cuceririlor şi anexărilor să mărească acest puţin printrun război sângeros, fratricid, propunând popoarelor Eurasiei construirea unui bloc continental în condiţii de egalitate, ruşii vor putea să obţină acel ceva mare şi demn, care, în caz contrar, va rămâne pentru totdeauna un vis inaccesibil.

Renunţând la statul etnic, noi obţinem unitatea poporului şi Marele Imperiu. În situaţia actuală, doar în asemenea condiţii şi nicidecum altfel poate fi salvat poporul rus de neputinţă politică şi de la degenerare etnică, poate fi trezit, în toată imensitatea lui, pentru realizări planetare, recunoscându-i-se, în sfârşit, ceea ce într-adevăr merită.

IV.5.2. Naţionalismul rus. Demografia etnică şi Imperiul

Poporul rus, într-un sens etnic îngust, se află într-o situaţie demografică dificilă. Într-o perspectivă îndepărtată aceasta ameninţă cu consecinţe teribile, atât pentru naţiunea însăşi, cât şi pentru viitorul Imperiu, întrucât înlocuirea ruşilor ca principali purtători ai unificărilor continentale de către o altă naţiune va duce, inevitabil, la devierea blocului continental de la misiunea lui civilizatoare firească, va da naştere haosului şi conflictelor în Eurasia, va lipsi structura geopolitică de componenta cultural-politică.

O asemenea situaţie demografică foarte precară a ruşilor este deosebit de alarmantă, comparativ cu creşterea demografică a Sudului eurasiatic care, dimpotrivă, se dezvoltă furtunos sub raport numeric. Dacă aceste tendinţe se vor păstra în proporţiile actuale, ruşii vor fi eliminaţi, inevitabil, de pe poziţiile principale în Imperiu, ajungându-se la erodarea omogenităţii naţiunii şi/sau absorbirea etnosului de către popoarele sudice, ori la transformarea lui în relicvă, demnă de a exista doar în rezervaţie. La aceasta trebuie adăugată lipsa unei populări compacte cu ruşi a unei părţi considerabile a spaţiilor eurasiatice, controlate de ei doar din punct de vedere politic şi administrativ. Acest ultim factor poate servi drept

cauză a nerespectării echilibrului etnic în Imperiul Eurasiatic şi a stimula popoarele Sudului, cu o dezvoltare demografică accelerată, la o expansiune naţională în teritoriile ruseşti (aceasta se referă, îndeosebi, la Siberia şi Extremul Orient).

Această problemă trebuie rezolvată urgent, însă rezolvarea ei nu trebuie să se efectueze înainte de crearea Imperiului şi nici să urmeze după crearea lui. E obligatoriu ca, de la bun început, realizarea planurilor geopolitice să fie însoţită de acţiuni sincrone, îndreptate spre o creştere demografică a ruşilor şi spre regruparea lor etnică cu scopul însuşirii, în mod compact, a plenitudinii „spaţiului vital" al naţiunii. Acest scop poate fi atins exclusiv prin metode politice, menite să ducă nemijlocit la rezultatul căutat şi să determine măsurile economice în acest domeniu.

Rezolvarea politică poate fi una singură - avansarea în prim-plan a concepţiilor naţionalismului rus. Acest naţionalism, însă, trebuie să folosească nu terminologia de stat, ci pe cea cultural-etnică, cu un accent deosebit pe categorii de genul „popor" şi „ortodoxie rusă". Totodată, acest naţionalism rus trebuie să aibă o rezonanţă contemporană şi să evite orice încercări de restaurare a acelor forme care, istoriceşte, s-au epuizat. Tocmai naţionalismul de tip popular etnic, etico-religios şi nicidecum „statalitatea" sau „monarhia" trebuie să fie prioritare în această situaţie. Ruşilor trebuie să li se insufle ideea de bază potrivit căreia autoidentificarea fiecărei persoane în parte este derivată, secundară autoidentificării naţionale. Ruşii trebuie să înţeleagă că ei sunt, în primul rând, ortodocşi, în al doilea rând ruşi şi doar în al treilea rând oameni. De aici decurge ierarhia priorităţilor, atât în viaţa personală, cât şi în cea socială. Mai presus de toate se află conştiinţa de sine, ortodoxă, a naţiunii ca Biserică, apoi înţelegerea indivizibilităţii, a integrităţii, totalităţii şi unităţii organismului etnic rus, alcătuit nu numai din cei care trăiesc, dar şi din strămoşi şi din generaţii viitoare şi doar mai apoi, în ultimul rând, trăirile unei personalităţi concrete ca unitate atomică independentă.

Realizarea în practică a unui asemenea naţionalism trebuie să însemne în politică îmbisericirea totală a ruşilor şi transformarea tuturor instituţiilor de cultură într-o continuare a Bisericii Unice, nu în plan organizatoric-administrativ, ci în unul spiritual, intelectual-etnic. O asemenea îmbisericire trebuie să priveze cultura şi ştiinţa de izolarea lor profană faţă

de principiile vieţii, fiind antrenate în procesul de construire spirituală, de transformare a dezvoltării pragmatice şi tehnice descentralizate într-o realizare a testamentului Bisericii, într-un instrumentar subordonat planului supramaterial. Doar într-un asemenea mod radical pot fi întorşi ruşii în sânul Bisericii, care se află la temelia vieţii istorice naţionale şi care, în linii principale, a format ceea ce numim, în sensul înalt al cuvântului, Rusul. Tocmai restaurarea totală a concepţiei de viaţă ortodoxe, cu toate consecinţele ce decurg din ea, este capabilă să întoarcă poporul la izvorul lui spiritual. Orice renaştere relativă a Bisericii ca o structură religioasă îngust confesională, orice restaurare care se limitează la culte şi la alte ritualuri exterioare nu vor fi valabile. Se vor supune îmbisericirii, în limitele naţionalismului rus, nu indivizii, ci întreaga cultură rusă, ştiinţa, gândirea, luate la un loc. Doar în felul acesta i se va da conştiinţei colective a naţiunii o verticalitate spirituală, care, la rândul său, va transforma problema creşterii demografice într-o misiune spirituală ce-şi are rersursele în baza eticii ortodoxe care interzice, spre exemplu, contracepţia şi avorturile.

Următorul nivel este conştiinţa etnică propriu-zisă, înţelegerea poporului ca un singur trup şi un singur suflet. Totuşi, modul de viaţă al acestui organism unic trebuie să fie înţeles ca ceva deasupra timpului, care nu e limitat nici de categoriile spaţiale, nici de categoriile temporare. Naţionalismul rus trebuie să apeleze nu numai la prezentul naţiunii, ci şi la trecutul şi viitorul ei concomitent, ca unitate a unui singur organism spiritual. Această „fiinţă", care este marele popor rus în totalitatea lui supraistorică, trebuie să fie percepută de fiecare rus şi să fie recunoscută în el însuşi. Apartenenţa la naţiunea rusă trebuie trăită ca o alegere, ca un lux de viaţă extraordinar, ca o demnitate antropologică supremă. Propaganda acestui exclusivism naţional (fără nici un pic de xenofobie sau şovinism) trebuie să devină axa educării politice a poporului. În primul rând, creşterea demografică va fi asigurată din punct de vedere ideologic, cultural, etic. Poporului trebuie să i se sugereze gândul că fiecare familie, născând un copil rus, participă la un mister naţional, completând bogăţia spirituală şi sufletească a întregului popor. Copiii trebuie priviţi ca o avuţie a întregii naţiuni, ca o expresie fizică a energiei interioare a unui mare popor. Copilul rus trebuie înţeles în primul rând ca rus şi apoi ca un copil.

Ţinând cont de situaţia demografică grea la ora actuală, trebuie începută propaganda naţională, cât mai repede, folosind în cazul acesta orice metode politice şi ideologice. Totodată, trebuie intensificate până la limită tendinţele naţionaliste, provocând trezirea dramatică şi rapidă a unui etnos mare şi puternic.

Este de remarcat faptul că nici un fel de măsuri economice nu vor putea să dea un rezultat demografic pozitiv fără o asigurare religios-etică şi ideologică corespunzătoare. Regresia demografică politică poate fi oprită la zero, iar apoi să fie provocat procesul invers, doar cu ajutorul unei ideologii corespunzătoare, care ar concentra atenţia de bază asupra schimbării conştiinţei poporului, asupra transformării gândirii lui, asupra introducerii în sfera de fiecare zi a sute şi mii de simboluri care orientează, evident sau mai puţin evident, lumea spre interesele naţionale. În cadrul etnosului rus, naţionalismul trebuie să fie singura ideologie ce poate avea versiunile şi nivelele sale diferite, dar care rămâne, întotdeauna, constantă în ceea ce priveşte situarea categoriei de „naţiune" deasupra categoriei de „individualitate". În ultimă instanţă trebuie să se lanseze lozinca radicală: „naţiunea este totul, individul - nimic".

Această orientare spre naţionalism trebuie să fie consolidată cu măsuri pur economice, deoarece pentru realizarea scopului naţional sunt necesare, de asemenea, instrumente pur materiale. Se va acorda sprijin mamelor, familiilor cu mulţi copii, vor fi asigurate condiţiile sociale de întreţinere, de către bărbatul muncitor, a unei familii numeroase. Această componentă economică va avea efect doar cu condiţia dominării ideologiei naţionale, care trebuie nu numai să susţină economiceşte creşterea demografică a ruşilor, dar să orienteze economia în ansamblu într-o cheie strict naţională, să pună interesele materiale ale etnosului mai presus de interesele individuale ale personalităţii. Cu alte cuvinte, susţinerea economică a natalităţii este un caz special al tendinţei generale în economie, care trebuie să reiasă din interesele naţionale şi nu din motivaţii egoiste, individualiste, din abstracţii utopice.

La prima vedere, pare că apelul la ideologia comunistă ar trebui să provoace conflicte etnice, să înrăutăţească relaţiile ruşilor cu etnosurile vecine, să dea naştere la multiple contradicţii de nerezolvat. Aceasta s-ar întâmpla dacă

naţionalismul rus ar răspândi pretenţiile sale la statalitate în sensul clasic al acestui cuvânt. Puţin probabil că reprezentanţii altor etnosuri şi confesiuni ar dori să trăiască în statul naţionalist rus ortodox. A trăi însă alături de poporul rus ortodox, care împărtăşeşte ideologia naţionalistă în limitele Imperiului continental unic, unit din punct de vedere strategic şi geopolitic, flexibil însă şi diferenţiat în structura internă, nu prezintă, dimpotrivă, nici un fel de greutăţi absolut pentru nimeni, deoarece, întotdeauna, va fi prezentă instanţa superioară în faţa căreia comunităţile etnoreligioase au un statut egal şi care se lasă conduse de principiile nepărtinitoare ale armoniei şi dreptăţii imperiale. Proiectul Noului Imperiu, la nivel etnic, constă în faptul că nu numai la poporul rus trebuie să triumfe şi să se instaleze o ideologie naţional-religioasă foarte pronunţată, acesta se referindu-se şi la celelalte popoare care vor intra în componenţa Imperiului. În acest mod va apărea un conglomerat de „naţionalisme pozitive", cu acelaşi numitor comun - verticala orientării imperiale.

Este important că, numai în felul acesta, naţionalismul rus cel mai radical se va realiza pe deplin, deoarece obstacolele fundamentale în dezvoltarea lui, în cazul acesta, vor fi înlăturate - nici unul din popoarele vecine nu se va simţi umilit sau oprimat de către naţiunea rusă datorită faptului că hotarele cultural-etnice şi confesionale dintre popoarele Imperiului nu vor avea nici o importanţă politică. Ruşii vor trăi în realitatea lor naţională, tătarii în a lor, armenii la fel etc., chiar şi în cazul când va fi vorba despre enclavele etnice sau minorităţile naţionale în cadrul altui popor. Naţionalismul, scutit de problemele statalităţii şi ale hotarelor, va consolida relaţiile dintre naţiuni, oferindu-le atât libertatea contactelor dintre ele, cât şi libertatea izolării etnice.

Pentru supravieţuirea poporului rus în condiţiile actuale destul de complicate, pentru avântul demografic al naţiunii ruse, pentru îmbunătăţirea situaţiei ei extrem de dificile în sens etnic, biologic şi spiritual, este necesar apelul la cele mai radicale forme ale naţionalismului rus, fără de care toate măsurile tehnice sau economice vor rămâne neputincioase. Acest naţionalism va fi posibil, însă, într-o unitate organică cu principiul geopolitic al Imperiului continental.

IV.5.3. Problema rusă după o victorie viitoare

Probabil că din punct de vedere teoretic trebuie analizată situaţia în care se vor plasa ruşii după posibila victorie a Imperiului Eurasiatic asupra atlantismului. Este o perspectivă atât de îndepărtată încât este aproape fără sens să examinăm acele probleme care vor apărea într-un asemenea caz. Totuşi, trebuie să ţinem seama de faptul potrivit căruia colapsul atlantismului poate avea loc aproape instantaneu, în orice etapă de construire a Imperiului, deoarece stabilitatea geopolitică a Vestului este întemeiată pe operarea corectă şi iscusită a categoriilor geopolitice şi nicidecum pe puterea industrială, economică sau militară. Structura atlantică este, în realitate, extrem de fragilă şi e suficient a scoate din circuit una din axele ei strategice - spre exemplu Europa Centrală, arealul Oceanului Pacific sau Sudul eurasiatic continental - şi această construcţie gigantică a atlantismului, atât de puternică şi de stabilă la prima vedere, se va prăbuşi. În acel moment, când strategia geopolitică a „Comisiei Tripartite" va fi blocată, măcar parţial, de proiectul eurasiatic alternativ, se poate spera la un deranjament serios în funcţionarea întregului complex atlantic, evenimentele desfăşurându-se vertiginos, cum a fost în cazul destrămării Imperiului sovietic şi a sateliţilor lui. De aceea, cu toate că victoria asupra atlantismului este o perspectivă îndepărtată, teoretic trebuie formulate câteva teze referitor la poziţia ruşilor în lumea ipotetică postatlantică.

În primul rând trebuie subliniatfaptul că înfrângerea geopolitică a SUA va pune în faţa Imperiului Eurasiatic o mulţime de probleme. În acest moment va dispărea acel factor principal care stă la baza proiectului verificării geopolitice a naţiunilor şi popoarelor în Noul Imperiu - va dispărea principiul „duşmanului comun". Această energie de consolidare îşi va pierde importanţa şi însuşi sensul existenţei Imperiului Eurasiatic va fi pus la îndoială. Într-o asemenea situaţie se poate începe trecerea de la noua organizare bipolară a lumii - Eurasia împotriva Atlanticii - la modelul polarităţii multiple. Totodată, trebuie accentuat faptul că modelul polarităţii multiple va fi posibil doar după biruinţa asupra atlantismului şi nicidecum mai devreme. Atâta timp cât atlantismul - ca forţă care pretinde la universalitate - există, nu poate fi vorba despre organizarea multipolară. Doar în cadrul Noului Imperiu, în limitele proiectului eurasiatic global şi pe parcursul opoziţiei strategice faţă de atlantism, se pot forma premisele obiective pentru apariţia unei polarităţi mai mult

sau mai puţin echilibrate şi nicidecum până la aceasta. Germenii unei polarităţi multiple se formează doar prin realizarea modelului imperial diferenţiat, care va aproba statutul subiectului politic pentru unele categorii organice, cultural-spirituale, acestea fiind poporul, etnosul, religia, naţiunea - contrar sistemului de astăzi, dominator, unde se discută doar despre statutul juridic al statelor şi despre personalităţi separate („drepturile omului"). „Ciocnirea civilizaţiilor" (după Huntington) în lumea polarităţii multiple va fi o realitate doar atunci când aceste civilizaţii vor putea să se afirme şi să-şi cucerească dreptul la o existenţă în contextul alianţei strategice atlantice. În prezent există doar o singură „civilizaţie" - atlantică, occidentală, liberală - de piaţă, care se opune celorlalte modele istorice, organice, culturale.

Eşecul atlantismului va pune popoarele Noului Imperiu, unele din componentele lui, în faţa unei probleme serioase: să păstreze în continuare unitatea geopolitică sau să consolideze blocurile mari, civilizaţionale, în interiorul Imperiului ca realitate geopolitică independentă. În orice caz, deosebirile naţionale ale popoarelor şi ale confesiunilor se vor situa pe primul plan.

În cazul acesta, varianta cea mai bună ar fi păstrarea structurii imperiale ca fiind cel mai armonios sistem de rezolvare a tuturor contradicţiilor interne. Prin analogie cu doctrina existentă cândva - Jus Publicum Europeum, comună pentru toate popoarele Europei, Imperiul Eurasiatic, în epoca postatlantică, ar putea să se formeze în baza doctrinei similare, dar extinsă - Jus Publicum Eurasiaticum. Pierzându-şi importanţa militaro-strategică, complexul continental imperial ar putea să se manifeste în calitate de instanţă juridică supremă, ceea ce ar înlătura tensiunea dintre naţiunile eurasiatice, a căror legătură va slăbi inevitabil după biruinţa asupra „duşmanului comun". O asemenea soluţie ar fi ideală.

Se poate presupune însă şi destrămarea unităţii continentale şi formarea în spaţiile eurasiatice a câtorva blocuri de civilizaţie - ruso-slav (mai extins decât cel ortodox), european, al Extremului Orient, al Asiei Centrale, islamic etc. Raportul fiecăruia dintre ele cu celelalte, chiar hotarele şi structurile lor, nu pot fi prevăzute astăzi. Totuşi, într-o asemenea perspectivă ipotetică, în proiectul organizării naţiunii ruse, trebuie sădit de pe acum modelul care va ţine cont, în viitorul îndepărtat (după sfârşitul atlantismului), de

participarea independentă a ruşilor la istoria mondială, care va reveni la mersul ei firesc şi organic, după o perioadă îndelungată de anomalie atlantică. În cazul acesta naţiunea rusă trebuie să fie pregătită pentru crearea propriei sale statalităţi sau pentru formarea unei organizări etno-statale fireşti cu mult mai extinse, consolidată de unitatea tradiţiei, culturii, religiei, destinului. Problema statului rus poate fi pusă pe deplin, aceasta se referă însă exclusiv la perioada post-eurasiatică, perioadă care este, prin ea însăşi, problematică şi ipotetică.

Chiar în momentul actual ruşii trebuie să capaciteze toate forţele la consolidarea naţională, spirituală, culturală şi la renaşterea religioasă a poporului, la formarea lui definitivă şi trezirea lui pentru ca, în viitor (dacă va fi nevoie), să poată singur să-şi apere adevărul naţional nu numai de duşmani, ci şi de aliaţii săi în construcţia Imperiului, aliaţi care au o viziune naţională proprie, determinată istoriceşte. Ruşii nu trebuie, pur şi simplu, să-şi păstreze identitatea în contextul imperial, ei trebuie s-o consolideze şi s-o aprofundeze la maximum, iar într-o perspectivă îndepărtată, după căderea atlantismului, ruşii trebuie să fie gata pentru apărarea misiunii lor civilizatoare, pentru apărarea căii naţionale.

Oricum ar fi, ruşii se vor situa pe locul strategic principal în spaţiul Imperial Eurasiatic şi prin urmare, ei vor ocupa o poziţie privilegiată (dacă, totuşi, Imperiul se va menţine) în problema priorităţilor civilizaţionale ale Imperiului, în perioada postatlantică. Prin urmare, într-o oarecare măsură, întreg Imperiul va depinde de Ideea Rusă care, într-adevăr, este escatologică şi universală prin definire, fiind contopită cu spaţiile uriaşe şi simţul cosmic. Dacă blocul continental va începe să se dezmembreze în constituenţi, ruşii -care îşi vor reface puterile graţie perioadei naţionaliste şi procesului energic de construire a Imperiului - se vor găsi, din nou, într-o situaţie avantajoasă din punct de vedere geopolitic, ocupând poziţia centrală între popoarele eliberate şi între statele continentului, ceea ce va face posibilă existenţa

Statului Rus, Imperiului Rus, a unei realităţi geopolitice stabile, întemeiate pe o bază naţională durabilă.

Amândouă posibilităţile trebuie luate în considerare, chiar de astăzi, când se pun temeliile Noului Imperiu şi ale reorganizării politice, ideologice şi administrative a realităţii naţionale ruse.

Capitol IV.6. Aspectele militare ale Imperiului

IV.6.1. Prioritatea potenţialului nuclear şi intercontinental

Noul Imperiu, în sens militaro-strategic, poate fi creat pe baze reale doar cu condiţia păstrării puterii nucleare a fostei URSS şi a tuturor tipurilor de armament, strategic şi cosmic, în mâinile blocului eurasiatic. Este condiţia principală nu numai pentru capacitatea de a acţiona a viitoarei organizări continentale, dar şi pentru crearea ei, deoarece integrarea statelor şi a „spaţiilor mari" în jurul Rusiei, confirmarea axelor principale ale Eurasiei, se va realiza doar atunci când Moscova va dispune de potenţialul strategic care va fi garantul principal al seriozităţii întregului proiect. Păstrarea echilibrului strategic între atlantism (NATO) şi Rusia (urmaşa militaro-strategică a URSS şi polul noului bloc eurasiatic) face ca planurile politice ale Noului Imperiu să fie serioase şi realizabile.

În momentul actual, potenţialul strategic al fostei URSS îşi păstrează comparabilitatea proporţională cu NATO în sfera înarmărilor nucleare, a submarinelor atomice, a unor programe militare cosmice, în problema aviaţiei strategice. De îndată ce acest echilibru se va deplasa univoc în folosul atlantiştilor, Imperiul Eurasiatic va deveni imposibil, iar Rusia se va transforma definitiv într-o „putere regională" şi prin urmare, îşi va reduce teritoriul şi sfera de influenţă. După aceasta, nici un fel de axe geopolitice şi proiecte politice nu vor putea schimba nimic. Doar la această etapă, atâta timp cât repartizarea forţelor „războiului rece" în sfera strategică nu s-a schimbat ireversibil, geopolitica şi politica Rusiei au, într-adevăr, o importanţă hotărâtoare şi o autoritate continentală. De fapt, posibilitatea unei proiectări geopolitice libere şi independente depinde, în mod direct, de păstrarea comparabilităţii strategice a potenţialului rus şi atlantic. De îndată ce se va încălca această proporţie, Rusia se va transforma din subiect al geopoliticii, în obiectul ei. În cazul acesta, ruşilor nu le va rămâne decât să navigheze într-o situaţie impusă din afară, alegând rolurile şi priorităţile într-un joc care „nu-i aparţine".

O asemenea stare de lucruri face proiectul eurasiatic dependent de calitatea şi potenţialul armatei ruse (fostei

armate sovietice). În mod automat se poate trage concluzia că armata, în asemenea condiţii, nu trebuie să depindă, în nici un caz, de situaţia politică de moment de la Moscova. Dimpotrivă, însăşi calitatea armatei (în primul rând în ceea priveşte armamentul strategic) constituie temelia întregii politici ruseşti, axa ei şi prin urmare, structura armatei trebuie să determine conturul general al acestei politici, să consolideze reperele strict politice. Atâta timp cât se păstrează într-o oarecare măsură echilibrul strategic, armata va rămâne factorul cel mai important în politica rusească, deoarece însuşi statutul politic al ţării, autoritatea, posibilităţile viitorul ei depind, într-o asemenea situaţie, în mod direct de Forţele Militare.

În prezent are loc, sub influenţa atlantismului, un proces foarte periculos de reorientare a întregii doctrine militare, de la structura sovietică continentală, la una locală, regională. Aceasta înseamnă că în calitatea de „adversari potenţiali" ai Rusiei încep să fie considerate nu SUA şi ţările NATO, ci ţările limitrofe Rusiei şi regiunile interne ale Rusiei Federative, care pot să tindă spre separatism. O asemenea cotitură a noii doctrine militare este opusă total, din punct de vedere geopolitic, poziţiei Forţelor Armate, singura rezonabilă, deoarece, în cazul de faţă, „adversari potenţiali" devin acele ţări care, din punct de vedere logic, ar fi trebuit să devină „aliaţii" ruşilor. Cu alte cuvinte, „aliaţii potenţiali" apar în rolul „adversarilor potenţiali" ai Rusiei - blocul atlantic fiind scos din orice calcule.

Problema militară depinde, în modul cel mai direct, de alternativa geopolitică. Dacă Rusia îşi vede viitorul ei în Imperiu, în calitate de integrator şi pol al noului bloc continental, ea trebuie să se orienteze, cu prioritate, către înarmarea nucleară şi strategică, în detrimentul formelor locale de înarmare. Acţiunile militare de bază, în plan imperial, se vor desfăşura în perspectiva „războiului continental" şi prin urmare, capătă un rol deosebit rachetele intercontinentale (în primul rând cele cu focoase nucleare), aviaţia strategică, portavioanele şi submarinele atomice, precum şi toate formele de programe militare cosmice elaborate în calitate de alternativă a LAS[81]. Prioritatea unor asemenea tipuri de armament ar contribui, cum nu se poate mai bine, la integrarea continentală şi ar face alianţa cu Rusia atrăgătoare şi fundamentală pentru celelalte blocuri şi ţări eurasiatice.

Aceste tipuri de armament depind direct de capacitatea Rusiei de a juca cartea geopolitică la nivelul continentului şi prin urmare, de a rezolva concomitent, pe un plan mult mai concret şi problemele economice în colaborare cu regiunile dezvoltate ale Europei Centrale şi cu Japonia. Nu trebuie uitat faptul că tocmai factorul nuclear, propus de SUA ca un „garant de apărare a Occidentului şi a democraţiei de totalitarismul sovietic", a fost forţa motrice a economiei americane în perioada postbelică, în timp ce ţările Occidentului (inclusiv Japonia), puternice din punct de vedere economic, dar slabe din punct de vedere militar şi politic, au fost nevoite să subvenţioneze economia şi industria americană, în schimbul tutelei strategice Pax Americana.

Într-un anumit sens, în prezent, Rusia deja poate propune ceva similar, atât Europei, cât şi Japoniei, fiind interesată în a contribui la maturizarea politică a acestor două „Imperii potenţiale" şi nu de a le slăbi sau de a le supune unui control dur, ca în cazul dominaţiei americane, atlantice. Chiar

81) I A S - Iniţiativa de Apărare Strategică, program lansat de fostul preşedinte Ronald Reagan, în 1983, care viza amplasarea în jurul Statelor Unite (SUA) a unui scut de protecţie împotriva rachetelor. A mai fost denumit „Războiul Stelar" (Star Wars). (NT)

la nivel pragmatic, depăşirea crizei economice în Rusia este posibilă doar prin folosirea activă, din punct de vedere geopolitic, a factorului strategic şi a producţiei tipurilor corespunzătoare de armament. Pentru a avea „mărfuri bune şi multe" e mai simplu a nu reprofila Complexul Militaro-Industrial în producerea de cratiţe, ci a continua şi a intensifica fabricarea de portavioane şi submarine atomice. În cazul unei asigurări corespunzătoare din punct de vedere politic, câteva submarine pot aduce Rusiei ţări întregi cu o industrie dezvoltată şi aceasta pe cale paşnică, în timp ce, reprofilând uzinele militare în producerea de maşini de spălat, Rusia îşi va pricinui o pagubă economică iremediabilă.

Reprofilarea în întregime a armatei într-o manieră regională este egală cu dezvoltarea tuturor tipurilor de armament obişnuite, nestrategice. Dacă s-ar efectua o reformă militară în mod raţional şi consecvent (în condiţiile noastre este greu de crezut aşa ceva), atunci ruşii ar avea o armată mobilă eficace, gata de acţiuni militare la scară continentală,

capabilă să rezolve cu succes şi fără probleme conflictele militare de felul celor din Afganistan, Tadjikistan sau Cecenia. Ineficacitatea trupelor sovietice în conflictele locale, care putea fi observată în războiul din Afganistan şi în conflictele din timpul perestroikăi, a fost rezultatul priorităţii strategice în construirea Forţelor Armate, în URSS, orientate în primul rând către un conflict nuclear global şi nu spre războaiele locale, de o intensitate mică şi mijlocie. Aceasta este o legitate. Restructurarea în armată de „orientare regională", adică alegerea ca scop principal al acţiunilor militare victorii în limitele „războaielor de intensitate mică sau mijlocie", va duce inevitabil la distrugerea armamentului strategic, deoarece astăzi nici o armată chiar în cea mai dezvoltată ţară din punct de vedere economic - spre exemplu SUA - nu este capabilă să-şi înfăptuiască, în mod eficace, organizarea sa concomitent în două direcţii - strategică şi regională. (Incapacitatea de a acţiona a americanilor în conflictele locale a fost nu o dată demonstrată -începând cu Vietnamul şi sfârşind cu Iugoslavia sau Somalia). De aceea, la prima vedere, transformarea „pozitivă" a armatei, care cică ar corespunde cu spiritul vremii, într-o perspectivă îndepărtată, ar însemna sfârşitul securităţii strategice a ruşilor, pierderea unor garanţii serioase de integritate teritorială a Federaţiei Ruse şi imposibilitatea totală a îmbunătăţirii situaţiei geopolitice în viitor.

Interesele naţionale ruseşti actuale constau în păstrarea, cu orice preţ, a potenţialului său strategic la nivel intercontinental, adică să rămână „o superputere", chiar dacă într-o variantă redusă, micşorată. Pentru asigurarea acestei condiţii se poate jertfi totul - a accepta orice fel de compromisuri politice, geopolitice, economice şi teritoriale. Păstrând potenţialul strategic, orice concesie teritorială făcută astăzi va fi revizuită mâine, în folosul ruşilor. Deocamdată totul rămâne ca mai înainte, toţi paşii politici ai conducerii ruseşti în folosul Occidentului rămân, din punct de vedere teoretic, reversibili.

Soarta ruşilor şi a viitorului lor grandios constă, astăzi, nu în faptul câţi ruşi au rămas în afara Rusiei Federale şi nici în chestiunea privind situaţia politică şi economică existentă la noi în momentul de faţă, ci în faptul dacă vom avea un nivel suficient de înarmare pentru ca, pe cale militară, să ne apărăm suveranitatea faţă de singurul „duşman potenţial" al Rusiei - SUA şi blocul nord-atlantic. Celelalte probleme decurg de aici.

Pe aceasta se bazează şi determinarea univocă a faptului dacă mai e posibilă realizarea proiectului global eurasiatic imperial sau nu mai e posibilă.

IV.6.2. Care sunt Forţele Armate necesare marii Rusii?

Ierarhia dezvoltării complexului militar în perspectiva creării Imperiului Eurasiatic rezultă din principiile geopolitice de bază:

1. Se bucură de prioritate tipurile cosmice de armament, care au asemenea posibilităţi potenţiale de acţiune teritorială încât formele tradiţionale ale securităţii militare a statului sau ale blocului de state cedează în faţa lor, pierzându-şi în întregime eficacitatea şi importanţa. Perfecţionarea variantei ruseşti a Iniţiativei Strategice de Apărare are o importanţă excepţională. De asemenea, sunt extrem de importante perfecţionările armei „atmosferice" şi experimentele cu tipurile de armament neortodoxe, care implică influenţa asupra componentei psihice a omului. Această sferă care, practic, nu se întrebuinţează în conflictele locale, în realitate este axa principală a adevăratei securităţi a statului şi a naţiunii. Fără aceste cercetări şi rezultate corespunzătoare, poporul se pomeneşte, practic, fără apărare în faţa „adversarului potenţial" şi astfel toate problemele „independenţei", „suveranităţii" şi „proiectelor geopolitice" cad de la sine.

2. Urmează apoi arma nucleară, aeropurtată. Potenţialul rachetar şi aviaţia strategică. Această sferă intercontinentală de înarmare, orientată spre un conflict potenţial cu polul atlantic, creează un pericol permanent pentru acele regiuni care sunt apărate, în siguranţă, împotriva celorlalte forme de invazie militară, de hotarele maritime. Nu este întâmplător că tocmai dezvoltarea construcţiei sovietice de rachete a provocat o asemenea panică, la timpul său, în SUA şi anume succesele din această ramură i-au permis URSS şi Tratatului de la Varşovia să existe un timp atât de îndelungat după cel de-al doilea război mondial, cu toată situaţia geopolitică dezavantajoasă a frontierelor de uscat. Numai tipurile intercontinentale de înarmare au făcut din URSS, cu o oarecare aproximaţie, un „continent", ceea ce îi dădea dreptul la o paritate strategică cu adversarul potenţial

- SUA.

3. Următorul nivel de mare importanţă este Flota Militară Maritimă. Acest tip de armament, ca şi rachetele intercontinentale şi aviaţia strategică, este menit să îndeplinească sarcini militare globale în cazul unei ciocniri cu „adversarul potenţial" nr. 1 - SUA. Totodată, în perspectiva creării blocului continental, Flota Militară Maritimă a Rusiei trebuie să devină punctul de plecare în crearea unui sistem gigantic al porturilor strategice, atât în Sud, cât şi în Vest (de care Rusia şi URSS au fost lipsite în mod tradiţional). Portavioanele şi submarinele atomice au, în cazul acesta, o importanţă primordială. Flota Militară Maritimă trebuie să se orienteze structural către dirijarea operaţiunilor de luptă în condiţii maritime şi în zonele de litoral, adică într-un spaţiu îndepărtat la maximum de baza terestră. Aceasta trebuie să devină o formă prioritară a operaţiunilor de luptă într-un conflict militar potenţial, deoarece imperativul principal al unei strategii reuşite constă, după cum se ştie, în dirijarea operaţiunilor militare fie pe teritoriul adversarului potenţial, fie pe teritoriu neutru. Totodată, trebuie prevăzut, din timp, specificul geopolitic şi strategic al adaptării modelului existent al Flotei Militare Maritime la condiţiile mărilor şi oceanelor din sud, precum şi ale Atlanticului occidental. Flota Mării Negre, cât şi flota Mării Baltice îşi vor pierde, mai devreme sau mai târziu, importanţa lor pentru Rusia ca Imperiu, deoarece ele sunt nişte puncte strategice importante doar pentru o „putere regională", iar aceasta este, pentru Rusia, egală cu sinuciderea strategică.

4. De aceea controlul asupra Oceanului Indian şi asupra Atlanticului este cu mult mai important pentru blocul continental, decât porturile de importanţă secundară, gâtuite de nişte strâmtori sau un istm îngust între Marea Baltică şi Marea Nordului. Flota Militară Maritimă trebuie să se orienteze, în ansamblu, mai degrabă după modelul mărilor Extremului Orient şi celor nordice, analogul cărora Rusia trebuie să fie gata să-l reproducă, atunci când va fi cazul, în India, Iran şi Europa Occidentală, deoarece tocmai aceste teritorii sunt frontierele geopolitice adevărate ale Rusiei imperiale (şi nu regionale).

5. Trupele terestre au, într-o perspectivă imperială, o importanţă minimă şi sunt menite să joace mai degrabă rolul „armatelor interne", decât să aibă o importanţă strategică extraordinară. Într-un conflict intercontinental real, trupele terestre trebuie să îndeplinească doar o funcţie auxiliară - prin aceasta se şi determină locul lor în ierarhia structurii militare. Singura excepţie în această problemă o constituie trupele de desant aeriene şi cele cu destinaţie specială care, în virtutea mobilităţii lor şi a separării lor de bazele continentale de uscat, pot să participe, activ, la operaţii intercontinentale foarte importante. În mod corespunzător, trupele de desant trebuie să aibe prioritate faţă de alte sectoare terestre ale armatei.

O asemenea structură a Forţelor Aeriene ale Rusiei şi ale viitorului Imperiu Nou, reproduce, în linii mari, modelul sovietic al armatei din perioada de război. Ultimul model a fost rezultatul unui proces geopolitic firesc, cel mai bine înţeles de către conducerea armatei, care a dat un răspuns adecvat logicii geopolitice a istoriei, în timp ce clişeele politice şi ideologice nu permiteau conducătorilor de partid ai URSS să procedeze în concordanţă cu logica dezvoltării statale şi strategice a URSS. Perspectiva expansionismului geopolitic şi strategic este înscrisă în însăşi structura fundamentală a aşezării geografice a Rusiei şi tocmai armata înţelegea acest lucru cel mai bine şi mult mai precis decât alţii. De aceea Forţele Aeriene ale URSS se mişcau, în sens general, într-o direcţie absolut corectă, atât în determinarea „adversarului potenţial", cât şi în alegerea priorităţilor de dezvoltare ale unor sau altor tipuri de înarmare şi înzestrare a armatei cu tehnologii noi. Totodată, presiunea ideologică excesivă şi degradarea generală a societăţii sovietice de mai târziu s-au resimţit şi în Forţele Aeriene care, s-ar părea, au uitat momentan de logica proprie şi de interesele proprii (care coincid cu interesele naţionale ale tuturor ruşilor în problema libertăţii şi securităţii naţiunii), erorile individuale abătând atenţia de la problemele strategice fundamentale.

Restructurarea actuală a armatei, care porneşte de la concepţia „Rusia - putere regională", răstoarnă, de fapt, acea ierarhie care trebuie să existe în Noul Imperiu şi care a existat, în linii generale, în Forţele Armate ale URSS.

În armata „regională" a Federaţiei Ruse se acordă prioritate armatelor terestre, cu toate că armatele aeropurtate sunt oarecum individualizate de restul armatei.

Urmează Flota Militară Maritimă, unde conversiunea şi reducerea se înfăptuieşte, în primul rând, pe seama portavioanelor şi submarinelor atomice, în timp ce în jurul Flotei Mării Negre, care este practic lipsită de importanţă strategică, începe un scandal între Moscova şi Kiev, fără nici un temei, deoarece scopurile iniţiale sunt greşite din start.

O atenţie şi mai mică se acordă aviaţiei, iar rachetele intercontinentale, în general, sunt distruse. Paralel se renunţă şi la arma nucleară.

Programele de desfăşurare a categoriilor cosmice de înarmare, absolut inutile în conflictele regionale, sunt îngheţate şi reduse fiindcă, într-o perspectivă „regională" limitată, ele reprezintă doar o categorie de cheltuieli gigantice şi fără nici un rost din bugetul de stat, neavând nici un fel de justificări.

Comparând cele două modele de priorităţi ale organizării armatei, observăm că ele sunt complet opuse.

O armată (prima variantă continentală) este destinată pentru apărarea blocului continental al Eurasiei, Rusiei în dimensiunea ei geopolitică naturală, faţă de „adversarii potenţiali" care au fost şi rămân, SUA şi blocul atlantic. O asemenea armată este orientată spre asigurarea intereselor adevărate ale ruşilor şi constituie o garanţie a independenţei şi libertăţii naţionale. Pe lângă toate acestea, o asemenea armată permite realizarea, în mod efectiv, a proiectului eurasiatic, capabil să procedeze în aşa fel încât situaţia geopolitică a Rusiei în lume să fie stabilă şi sigură şi să rezolve, de asemenea, cele mai importante probleme economice.

A doua armată (de tip regional) îi este necesară Rusiei, înţeleasă doar ca Federaţia Rusă şi cointeresată doar în realizarea problemelor politice locale şi interne. O asemenea armată nu poate fi garantul real al securităţii naţionale. Din start, ea trebuie orientată către un conflict potenţial cu ţările şi popoarele vecine, aflându-se în aşteptarea permanentă a loviturii din partea „vecinului ostil" („fostul popor frate"). Structura ei îi lipseşte pe ruşi de posibilitatea iniţierii de relaţii geopolitice adecvate cu Europa Centrală şi Japonia, fiindcă ea nu va fi suficientă pentru a apăra, în perspectivă, aceste organizări geopolitice adecvate de o agresiune potenţială a SUA. Mai mult decât atât, o asemenea structură îi obligă pe ruşi să-i considere pe cei trei participanţi ai viitoarelor axe geopolitice ale Eurasiei - Berlin, Teheran, Tokyo - printre

„adversarii potenţiali" şi în mod corespunzător, să provoace aceiaşi atitudine a acestor ţări faţă de Rusia. Este absolut lipsit de importanţă faptul că reorganizarea structurală a armatei va fi însoţită de asigurări pacifiste. În geopolitică - iar aceasta stă mai presus decât orice fel de raţiuni politice în adoptarea celor mai responsabile hotărâriri - specificul armamentului unei sau altei ţări este mai convingător decât declaraţiile oficiale şi neoficiale ale diplomaţilor şi liderilor politici.

Capitol IV.7. Tehnologiile şi resursele

IV.7.1. Deficitul tehnologic

Una din cauzele înfrângerii URSS în războiul rece constă în înapoierea tehnologică serioasă faţă de ţările din lagărul geopolitic opus. Problema e că saltul tehnologic al atlantiştilor a fost asigurat de împărţirea eficientă a rolurilor între ţările NATO. Pe de o parte SUA au concentrat, în interior, polul militar strategic, lăsându-le celorlalte ţări capitaliste să dezvolte aspectul comercial, financiar şi tehnologic, fără a se îngriji de investiţiile nemijlocite ale „noilor tehnologii avansate" în complexul militar industrial. SUA foloseau, deseori, tehnologii avansate finite în cadrul complexului lor militar industrial, acestea fiind create şi elaborate în Europa, Japonia şi în alte ţări. Ţările aflate sub „tutela" SUA au plătit patronului un „tribut tehnologic" pentru protecţia geopolitică. URSS, la rândul său, concentra radical toate operaţiile tehnologice, aproape exclusive, în cadrul complexului său militar industrial, ceea ce făcea ca cercetările şi cele mai moderne proiecte să fie un lucru cu mult mai complicat - acestea, ca şi acum, erau deja elaborate de un organism administrativ centralizat şi erau orientate spre nişte scopuri planificate, ceea ce îngusta sfera inovaţiei tehnologice. Cu alte cuvinte, uneia şi aceleiaşi structuri centralizate îi reveneau două obiective - să depună un efort enorm la crearea complexului militar strategic planetar şi la asigurarea tehnologică a acestui complex, cât şi la dezvoltarea unor producţii de mare capacitate ştiinţifică în sfere paralele. Întreaga sferă a tehnologiilor avansate, a programelor informaţionale, a tehnicii de calcul etc. era strict legată de complexul militar industrial, ceea ce o lipsea, uneori, de flexibilitate şi independenţă. Se poate presupune că dacă SUA ar fi fost lipsite de asemenea „vasali" geopolitici ca Franţa,

Anglia, Germania, Japonia, Taiwan, Coreea de Sud etc., nivelul lor tehnologic ar fi fost cu mult mai scăzut decât cel actual.

Înapoierea tehnologică a URSS era inevitabilă. Astăzi, ruşii suportă pe deplin urmările nereuşitei URSS în acest domeniu, deoarece, cu fiecare zi, se intensifică dependenţa industriei şi economiei ruseşti de licenţele occidentale, de know-how etc. Totuşi, orice stat care tinde să aibă pondere în politica internaţională şi să dispună de o structură economică internă eficace, capabilă să concureze, are nevoie de un anumit nivel de dezvoltare tehnologică. Dacă e să vorbim despre o perspectivă imperială a naţiunii ruse, atunci, cu atât mai mult, este necesar un nivel tehnologic ridicat pentru asigurarea tuturor factorilor strategici şi geopolitici, pe care se sprijină orice expansiune geopolitică şi economică. Aşadar, se pune întrebarea: în ce direcţie să meargă ruşii ca să recupereze ce au pierdut şi să depăşească înapoierea tehnologică, moştenită de la URSS, cu atât mai mult cu cât, în ultima vreme, ea nu se micşorează ci, dimpotrivă, creşte (exodul savanţilor peste hotare, reducerea finanţării de către stat a activităţii ştiinţifice, conversiunea, declinul şi restructurarea complexului militar industrial etc.)?

Există trei posibilităţi ipotetice. Prima constă în faptul ca Rusia să renunţe la toate pretenţiile sale geopolitice, la independenţă, să capituleze total în faţa atlantismului şi drept „răsplată" pentru ascultare, să obţină, dozat, de la americani, accesul la unele „tehnologii avansate", puţin învechite şi care nu reprezintă nişte sectoare strategice. Această cale a fost, de fapt, utilizată în cazul unor ţări din Lumea a Treia care, în felul acesta, au putut să facă într-adevăr un salt economic, financiar şi industrial (aşa numitul „tigru asiatic" sau al „Oceanului Pacific"). În cazul Rusiei, SUA vor fi cu mult mai prudente decât cu ţările Europei sau ale Lumii a Treia, deoarece scara geopolitică şi istorică a Rusiei este atât de mare încât înflorirea economică şi saltul tehnologic pot s-o facă din nou „duşmanul potenţial" al SUA. Este firesc, deci, ca accesul ruşilor la „tehnologiile avansate", chiar în condiţiile unei capitulări depline şi a unei demontări totale a aspectelor strategice ale complexului militar industrial, să fie stopat şi sabotat. Această cale este fără ieşire.

A doua cale, specifică adepţilor „naţionalismului mic", constă în faptul că, fără ajutorul puterilor străine, doar cu efortul maxim al resurselor interne, să se facă un salt

tehnologic. Aceasta presupune o mobilizare maximă, aproape totală, a întregului popor şi o înrăutăţire bruscă a relaţiilor cu Occidentul. Dacă, cu toate acestea, totul se va limita la dimensiunea Federaţiei Ruse şi a Rusiei, percepută ca o „putere regională", atunci, asemenea încercări sunt condamnate să eşueze, întrucât vor apărea aceleaşi probleme, ca şi în cazul URSS - ruşii vor fi nevoiţi să se apere concomitent de superputere, în calitate de „adversar potenţial" şi să dezvolte ei singuri domenii de cercetare de felul celor din sfera tehnologiilor avansate. Întrucât nici URSS, când era stabilă şi bine organizată, n-a făcut faţă acestor probleme cu atât mai mult Federaţia Rusă, aflată în criză şi destabilizată, nu va face faţă. Totodată, în acest caz, va fi necesar să se introducă elementele „totalitarismului" care vor provoca, inevitabil, un profund protest intern. Aşadar şi această cale trebuie respinsă.

Ultima variantă constă în faptul că toate tehnologiile avansate vor fi împrumutate de la ţările europene şi asiatice dezvoltate (şi nu de la SUA), în schimbul alianţei strategice şi a accesului la resursele ruseşti. Aici există toate şansele unei reuşite, cu atât mai mult cu cât o asemenea cale va păstra, într-o anumită măsură, independenţa ruşilor faţă de SUA şi în acelaşi timp, va permite evitarea supraîncordării naţiunii, a dictaturii şi a măsurilor drastice. Deşi un asemenea proces va provoca, neîntârziat, furia SUA, ameninţările la adresa Rusiei şi cel mai important, faţă de „vasalii săi infideli", unele ţări vor putea recurge la aceasta în cazul în care puterea strategică a Rusiei va fi, încă, la paritate, cu cea americană, iar ideologia rusă nu va fi vădit imperialistă (sau comunistă). Pe lângă acestea, tehnologiile avansate vor fi, în acest caz, schimbate pe un component de cea mai mare importanţă pentru Germania, Japonia şi alte ţări dezvoltate - pe resurse - iar accesul la ele se află, în lumea întreagă, sub controlul dur al SUA. Resursele ruseşti, cele din Asia Centrală, cele din Siberia etc. sunt de importanţă vitală pentru aceste ţări, întrucât SUA, în această problemă, sunt destul de independente. Bogăţiile minerale, materia primă, resursele de energie, plus protecţia strategică militară foarte puternică, pot să determine unele ţări dezvoltate să recurgă la o colaborare strânsă, în sferele tehnologiilor avansate şi să pună ruşilor la dispoziţie cele mai mari realizări în acest domeniu (împreună cu instalarea şi organizarea producţiei). În perspectivă, s-ar putea pune la

punct şi orientarea naţională în aceste probleme, dar, în orice caz, este necesar un impuls primar.

Această a treia cale se înscrie, în întregime, în proiectul general eurasiatic, fiind o concretizare a acestuia la un nivel mai practic. De fapt, potrivit acestui proiect, crearea axei geopolitice Berlin-Moscova-Tokyo nu este doar un simplu plan politico-geografic, ci şi cea mai bună rezolvare a problemei înapoierii tehnologice a ruşilor.

IV.7.2. Resursele ruseşti

Rusia este un furnizor natural de resurse pentru alte ţări. Această situaţie are o istorie destul de îndelungată şi a fost, în multe privinţe, factorul determinant în statutul geopolitic al Rusiei. Să examinăm, mai detaliat, importanţa geopolitică a exportului de resurse şi rolul asigurării în întregime cu resurse. Există o oarecare inegalitate la împărţirea globală a resurselor pe planetă - două zone din cele patru sectoare dezvoltate ale Nordului au acces la resurse şi sunt capabile să asigure, în caz de necesitate, autarhia de resurse (SUA şi Rusia), în schimb celelalte două resimt acut deficitul de resurse (Europa şi Japonia). În felul acesta, controlul asupra zonelor cu puţine resurse este determinat, într-o măsură considerabilă, de raporturile dintre celelalte două. Totodată, mai există o particularitate

- SUA se străduieşte să ţină sub control resursele teritoriilor coloniale sau semicoloniale şi cu ajutorul lor, să influenţeze ţările dezvoltate. SUA se străduieşte să-şi păstreze resursele proprii pentru sine şi le consumă cu mare grijă, deşi, în caz de necesitate, pentru SUA este o mare problemă să-şi creeze o autarhie de resurse fără strategia colonială în acest domeniu. Rusia, însă, manipulează tradiţional exportul propriilor resurse. Această deosebire de poziţii dintre cele două puteri are şi de-o parte şi de cealaltă, plusurile şi minusurile ei. SUA are, în permanenţă, o rezervă strategică intangibilă dar, în acelaşi timp, bazele coloniale de resurse au, teoretic, totdeauna, şansa de a ieşi de sub control. Rusia, la rândul ei, poate să aibă certitudinea asigurării cu resurse, acestea aflându-se se găsesc pe teritoriul ei, dar, cu toate acestea, exportându-le, ea îşi iroseşte mereu rezervele strategice proprii.

În perspectiva creării blocului continental, această stare obiectivă de lucruri poate fi folosită spre binele ruşilor în felul

următor. În etapa iniţială, Rusia poate să le propună partenerilor, la Est şi la Vest, resursele sale în calitate de compensare pentru încordarea relaţiilor cu SUA, care se va produce, inevitabil, deja de la primele etape ale realizării proiectului eurasiatic. Aceasta se va întâmpla şi datorită faptului că se poate stabili o legătură directă, terestră, cu Europa şi Japonia, care nu depinde de controlul maritim şi riveran, atuul strategiei geopolitice a atlantismului. Bineînţeles că acest export nu va fi un ajutor unilateral, deoarece acest proces trebuie să fie înscris în planul geopolitic general, care presupune o participare financiară şi tehnologică activă a Europei şi Japoniei la dezvoltarea strategică a Rusiei şi totodată, extinderea esenţială a frontierelor ei politice şi de apărare, la Est şi la Vest.

În perspectivă, trebuie să ne orientăm spre eliminarea SUA din Africa, din Orientul Apropiat şi din regiunea Pacificului, urmând o reîmpărţire corespunzătoare a teritoriilor bogate în resurse în favoarea partenerilor eurasiatici şi a Rusiei. Acest plan este antipodul direct al „planului anacondei", al atlantiştilor, plan ce presupune controlul riguros al SUA asupra spaţiilor eurasiatice de sud, africane şi ale Oceanului Pacific pentru a nu permite organizarea zonelor economice autarhice de către concurenţii lor geopolitici. Când vom izbuti să împingem „anaconda" atlantismului înapoi pe continentul american, „Sudul sărac" al Eurasiei va deveni o completare firească a Nordului eurasiatic, mult mai dezvoltat. Petrolul arab, bogăţiile minerale africane şi resursele spaţiilor din Oceanul Pacific pot să ajungă în ţările blocului eurasiatic, ocolind SUA. În acest caz, Rusia nu numai că poate începe acumularea de resurse pentru sine, dar va obţine un areal nou în direcţie sudică. Europa eurasiatică se va deplasa spre Sud, ca să devină Euroafrica, iar Japonia va stabili în Oceanul Pacific acea „nouă ordine" pe care planifica s-o realizeze în anii '30. Rusia, folosind acea experienţă tehnologică pe care o are deja sau o va dobândi în perioada asigurării cu resurse a partenerilor de bloc, dezvoltaţi din punct de vedere tehnologic (la prima etapă de construire continentală), va putea să participe activ la prelucrarea noilor zăcăminte din Asia Centrală şi de Răsărit şi va bloca, treptat, acele zăcăminte care sunt de o necesitate vitală pentru asigurarea viitorului său strategic.

Cât priveşte problema resurselor, într-o perspectivă apropiată cât şi îndepărtată, planul creării „anti-Trilateralei" (blocul Berlin-Moscova-Tokyo) este realizabil în cel mai înalt grad, fiindcă pentru axa de Vest şi de Est (pentru Berlin şi Tokyo), care suportă presiunea cumplită a SUA, perioada de trecere va fi uşurată de posibilităţile Rusiei, capabilă să creeze, în această perioadă, prin exportul bogăţiilor minerale, condiţiile necesare pentru renaşterea politică şi strategică a Europei şi Japoniei, iar mai apoi, aceste „spaţii mari", vor putea să-şi intensifice singure expansiunea economică şi politică în direcţia Nord-Sud. Este deosebit de important faptul că, în această perioadă de tranziţie, Rusia va putea, la rândul ei, să obţină o utilare tehnologică efectivă pentru prelucrarea zăcămintelor şi deplasându-se pe calea cea mai uşoară, să aprobe metodologia dezvoltată şi modelele tehnice furnizate de Occidentul european şi de Extremul Orient japonez. În perspectivă, acest factor va intensifica, în mod considerabil, autarhia strategică a ruşilor, independent de întorsătura pe care o vor lua evenimentele în viitor.

Bineînţeles că, în momentul de faţă, problema resurselor ruseşti se rezolvă oricum, dar nu aşa cum i-ar conveni Rusiei. Astăzi, ruşii îşi vând resursele la preţuri de dumping, pe bani fictivi şi mărfuri străine, fie SUA nemijlocit, fie prin intermediul lor (companiile de monopol americane sau companiile transnaţionale, controlate de atlantişti) ţărilor Europei de Vest. „Naţionaliştii" propun, ca alternativă, o cerinţă absolut irealizabilă, aceea de a înceta exportul resurselor şi de a lăsa pe seama Rusiei valorificarea şi consumul lor. Ultimul proiect necesită o asemenea încordare a tuturor forţelor naţionale, încât acesta se poate realiza doar în condiţiile dictaturii politice, aproape imposibilă în situaţia actuală. E aceeaşi situaţie ca şi în cazul tehnologiilor avansate. Doar „a treia cale" - nici exportul de resurse în favoarea SUA, nici refuzul total la oricare alt export - poate fi ieşirea reală din situaţia actuală.

Şi iarăşi totul se sprijină pe necesitatea politică a creării, cât mai rapide, a blocului eurasiatic continental.

Capitol IV.8. Aspectele economice ale „Noului Imperiu"

IV.8.1. Economia celui de „al treilea drum"

Restructurarea economică a Rusiei este iminentă. Există o bună parte de adevăr în ceea ce spun „reformatorii" despre inevitabilitatea transformărilor economice în Rusia. Sistemul sovietic, deşi a fost până la un anumit grad eficace şi capabil să concureze, a devenit, treptat, atât de rigid şi de încremenit, încât nu putea, pur şi simplu, să nu se prăbuşească şi spre marele nostru regret, sub ruinele lui au rămas multe aspecte eficiente şi pozitive ale socialismului luat ca atare.

Logica transformărilor economice în Rusia, începută în perioada perestroikăi, se baza pe abordarea dualistă a economiei. Pe de o parte exista modelul unui socialism de stat, centralizat, foarte dur, tipic „dirijismului total" - când statul intervine în cele mai mici nuanţe ale producţiei şi repartiţiei, suprimând orice iniţiative particulare şi excluzând toate elementele de piaţă. Această rigiditate structurală nu numai că făcea ca sistemul economic să fie greoi şi neîndemânatic (de aici pierderea concurenţei cu capitalismul), dar genera şi denaturarea principiului de bază al socialismului, care presupune participarea efectivă a societăţii în procesul economic. În Manuscrisele sale economico-filosofice, Marx ne avertizează cu privire la degenerarea sistemului socialist, care poate fi caracterizat ca o „înstrăinare în socialism".

Critica acestei economii centralizate a trecut, însă, în cealaltă extremă, adică la apologetica absolută a sistemului liberal-capitalist cu ale sale „legi ale pieţei", „mână nevăzută", „comerţ liber" etc. Reformatorii liberali au hotărât să treacă de la supracentralizare (fie doar şi în teorie), la supraliberalism. Dacă socialismul sovietic, în etapele lui târzii, a slăbit autarhia de stat în concurenţa ei cu blocul geopolitic opus, atunci reformele de piaţă au dus la adevărata distrugere a acestei autarhii, fapt ce nu poate fi calificat altfel decât „trădare a intereselor naţionale". Reformele au fost necesare, dar întrucât discuţia avea un caracter pur teoretic, iar considerentele autarhice geopolitice a Rusiei au fost trecute pe planul doi, logica dualistă - sau socialismul sovietic, sau liberalismul capitalist - a pus problema, chiar de la bun început, sub un aspect absolut greşit. Transformările liberale propuse în stilul programelor „Chicago boys" şi a teoriilor lui Von Hayek au dat economiei o lovitură nimicitoare. Dar şi programele economice de restaurare, asupra cărora insista, într-o măsură sau alta, opoziţia „conservatoare", erau doar cu prea puţin mai bune. În amândouă cazurile era vorba despre

polemica dintre două modele utopice, abstracte, în care problema „intereselor naţionale ale ruşilor" se afla undeva pe planul doi sau chiar trei.

Era absolut logic, deoarece economiştii sovietici, în virtutea specificului pregătirii lor, s-au obişnuit să aibă de-a face doar cu două modele economice - socialismul dogmatic sovietic (pe care, până la un anumit timp, l-au apărat) şi capitalismul liberal (pe care, până la un moment, l-au criticat). Amândouă modelele, în forma în care erau studiate şi elaborate, nu se corelau niciodată cu un asemenea criteriu cum ar fi „interesele geopolitice ale ţării", fiindcă această temă (deşi într-o altă formă) a fost o prioritate a structurilor militare şi ideologice (îndeosebi GRU şi KGB[82]). Mutând accentul principal pe economie, liderii restructurării au considerat problema „securităţii şi puterii naţionale şi de stat" ca factor comun. Şi cum

82)GRU - Direcţia de Stat pentru Investigaţii KGB - Comitetul de Stat al Securităţii (N.T.)

aceasta s-a şi întâmplat, ţara a nimerit în capcana unei probleme, formulată greşit, a cărei rezolvare în termenii stabiliţi era un eşec evident.

Strict vorbind, poporul trebuia să aleagă nu între liberal-capitalism şi socialism sovietic, ci între liberal-capitalism, socialismul sovietic şi doctrina economică specială ce îmbină elementele pieţei şi elementele planificării, subordonându-se imperativului principal - înflorirea naţională şi securitatea de stat („a treia cale"). În economie, „a treia cale" nu e, în nici un caz, un compromis, nu e o îmbinare sincretică de elemente eterogene ale altor două modele economice, ci o doctrină desăvârşită şi independentă, ce are o istorie îndelungată şi o mulţime de exemple în ceea ce priveşte realizările în practică. Totuşi, despre această „a treia cale" nu s-a amintit în nici una dintre discuţiile publice, în general. Rezultatul acestei încăpăţânări de a studia această variantă este evident: o ţară ruinată şi slăbită, o economie distrusă, o dependenţă crescândă şi parazitară a Rusiei faţă de FMI şi Banca Mondială, destrămarea relaţiilor economice şi industriale etc. La momentul actual nu există nici socialism, nici piaţă şi puţin probabil că se poate îndrepta ceva rămânând în limitele acelei logici care a devenit dominantă în rezolvarea celor mai importante probleme economice.

Contrar celor ce cred unii politicieni care încep să-şi dea seama de impasul situaţiei create, „a treia cale" nu este identică nici cu modelul suedez, nici cu modelul elveţian. Nici Suedia, nici Elveţia nu sunt structuri geopolitice de reală valoare şi nu dispun de o suveranitate strategică serioasă şi prin urmare, partea gigantică a sectorului de stat, industrial şi militar, necesară pentru asigurarea unei autarhii reale în aceste state, lipseşte, în linii mari. În aceste ţări există, într-adevăr, un oarecare compromis între structura societăţii, social orientată şi economia de piaţă, însă aici este vorba despre un model artificial care s-a putut forma pe seama depolitizării totale a acestor ţări şi a renunţării conştiente la rolul activ în repartizarea forţelor geopolitice în Europa. Rusia, cu dimensiunile ei, nu va putea niciodată să devină „a doua Suedie" sau „a doua Elveţie", deoarece situaţia ei geopolitică o obligă să aibă un rol activ; neutralitatea, în cazul de faţă, este imposibilă. Prin urmare, este fără sens să se apeleze la aceste exemple.

A doua iluzie, caracteristică pentru acei care caută intuitiv, pentru Rusia, modelele pentru „a treia cale", este China şi reformele ei. Şi în acest caz este o „iluzie optică", fenomen care se explică prin lipsa de informaţie obiectivă cu privire la esenţa şi desfăşurarea reformelor chineze. Doar în aparenţă, transformările economice chineze corespund modelului „căii a treia". În realitate este vorba despre transformarea societăţii - care, prin structura ei liberală este similară, în ansamblu, cu cea sovietică - într-o structură liberală, dar fără transformările democratice din politică, adică cu menţinerea controlului totalitar al elitei conducătoare asupra situaţiei politice. Este vorba despre faptul că totalitarismul politic al nomenclaturii comuniste trece, în mod planificat, într-un totalitarism economic, de monopol, aparţinând aceleiaşi nomenclaturi care, cu toate acestea, se străduie să blocheze, chiar de la bun început, orice posibilitate a unei concurenţe economice la bază. Un model al „societăţii înstrăinării" trece, lin, în alt model al societăţii înstrăinării, iar exploatarea politică se transformă, pe neobservate, într-o exploatare economică a unuia şi aceluiaşi grup social.

Este semnificativ faptul că acest tip de reforme a fost elaborat de „comisia Tripartită", ai cărei reprezentanţi au convenit, la începutul anilor '80, cu nomenclatura chineză, includerea în perspectivă a Chinei într-o zonă de influenţă

mondială, acordându-i statutul de „putere regională" Această manevră a atlantiştilor a fost condiţionată, în multe privinţe, de strategia „războiului rece" împotriva URSS, dar şi de năzuinţa de a sprijini concurentul tradiţional al Japoniei în Extremul Orient, reducând expansiunea economică a acesteia din urmă.

În economie, ce-a de-a „treia cale" şi-a găsit exprimarea clasică în lucrările lui Friedrich List, care a formulat principiile „autarhiei economice a marilor spaţii". Această teorie se bazează pe neuniformitatea dezvoltării economice a societăţilor capitaliste, cât şi pe consecinţa logică a colonizării economice a ţărilor mai sărace de către cele mai „bogate"; totuşi, pentru „bogaţi", „comerţul liber" în asemenea condiţii este avantajos, iar pentru „săraci", dimpotrivă. List a ajuns la concluzia că în anumite etape ale dezvoltării economice a societăţii trebuie să se recurgă la protecţionism, la dirijism şi la restricţii vamale, adică la limitarea principiului „libertăţii comerţului" la nivel naţional, pentru a atinge nivelul independenţei naţionale şi de stat şi al forţei strategice. Cu alte cuvinte, pentru List era limpede că economia trebuie să fie subordonată intereselor naţionale şi că orice apel la „logica autonomă a pieţei" este doar un paravan pentru expansiunea economică (şi ca urmare şi cea politică) a statelor bogate, în detrimentul celor mai sărace şi subjugarea ulterioară a celor din urmă. O asemenea abordare stabileşte, dintr-o dată, nişte hotare precise, adică unde trebuie să acţioneze principiul „de piaţă" şi unde cel „socialist". Este interesant că şi Rathenau, autorul „miracolului economic" german şi Witte şi Lenin şi chiar şi Keynes şi-au formulat principiile lor economice pornind tocmai de la doctrina lui Friedrich List, deşi aceştia au folosit un limbaj mai apropiat fie de lexicul pur capitalist, fie de cel comunist.

Ierarhia economică, construită de List, poate fi redusă la o simplă formulă: acele aspecte ale vieţii economice care, prin proporţii, sunt comparabile cu interesele unei persoane, ale unui individ, trebuie să se conducă conform principiilor de piaţă şi să se bazeze pe „proprietatea privată". Este vorba despre locuinţe, mica producţie, micile proprietăţi funciare etc. Pe măsură ce creşte importanţa unui fel sau altul de activitate economică, forma de producţie trebuie să capete trăsăturile unei proprietăţi colective, fiindcă, în cazul dat, „proprietatea privată" şi factorul individual pot să intre în

contradicţie cu interesele colective; aici trebuie să funcţioneze sau criteriul „cooperatist" sau cel „corporativ". Şi în sfârşit, sferele economice care depind direct de stat şi de statutul lui strategic, trebuie să fie controlate, subvenţionate şi conduse de instanţele statale, întrucât este vorba despre interese mult mai mari decât „proprietatea privată" sau

„profitul colectiv". Astfel, într-un asemenea sistem economic, nu elitele, nu piaţa şi nu colectivul determină caracterul economic, industrial şi financiar al societăţii - el se formează pe baza unor interese concrete ale unui stat concret, în condiţii istorice concrete şi în mod corespunzător, în acest model nu poate, principial, să existe nici un fel de dogmatică - pe măsura schimbării statutului geopolitic al statului şi date fiind condiţiile istorice şi naţionale, proporţiile dintre volumul acestor trei trepte ale ierarhiei economice pot să se schimbe considerabil. De exemplu, pe timp de pace, în epoca înfloririi, sectorul privat, împreună cu cel colectiv, pot să crească, iar cel de stat să se micşoreze. Şi dimpotrivă, în perioadele mai complicate ale istoriei naţionale, când se pune în primejdie independenţa întregului popor -atribuţiile sectorului de stat se măresc pe seama unor organizaţii economice colective, iar acestea, la rândul lor, restrâng antrepriza particulară.

Este foarte interesant de remarcat că modelul lui Friedrich List a fost folosit de către ţările capitaliste, istoriceşte dezvoltate, în momentele de criză. Astfel, chiar SUA, apărătoarea radicală a principiului „pieţei libere", atunci când începeau perioadele de „depresie economică", recurgeau, periodic, la măsuri protecţioniste şi la subvenţii de stat în sectorul industrial. O asemenea perioadă a constituit-o etapa realizării New Deal, când americanii au reprodus aproape întocmai principiile lui List, deşi prezentate în varianta mai modernă a lui Keynes, autorul teoriei „autonomiei economice", teorie care nu e altceva decât noua denumire a teoriei „autarhia economică a marilor spaţii". (List a trăit multă vreme în SUA şi a urmărit procesul construirii capitalismului în etapele sale timpurii. Pe baza acestor observaţii, el a formulat principiile de bază ale teoriei sale referitoare la Germania. Bineînţeles că rezultatele cele mai impresionante au fost obţinute prin aplicarea doctrinei lui List în Germania naţionalistă, unde ideile lui au fost traduse în viaţă fără nici un fel de corectări liberale sau marxiste.)

Doctrina economiei „căii a treia" mai are un aspect foarte important - corelarea factorilor financiar cu cel de producţie. Evident că atât capitalismul timpuriu, cât şi socialismul de tip sovietic, au pus accentul principal pe dezvoltarea producţiei, rezervându-i sistemului financiar un rol secundar, de subordonare. Capitalismul dezvoltat, dimpotrivă, tinde spre dominarea capitalismului financiar asupra producţiei care, la rândul ei, devine un moment secundar. Dominarea principiului „muncii" va duce, mai devreme sau mai târziu, la asuprire politică, iar dominarea capitalului - la o asuprire economică. În primul caz, munca se autonomizează şi se rupe de valorile concrete, iar în cel de-al doilea caz se autonomizează banii, care vor pierde legătura cu valoarea şi se vor transforma într-o ficţiune de credit procentual. „A treia cale" insistă asupra îmbinării stricte a muncii şi valorii (de exemplu, a rezervelor de aur şi - mai pe larg - a resurselor), rezervându-i sferei de consum şi de circulaţie a mărfurilor un rol de subordonare, secundar, pur instrumental. O asemenea îmbinare a muncii şi valorii este dictată, în cazul dat, de aceleaşi considerente ale asigurării

„puterii naţionale" şi ale suveranităţii statale, ca, de altfel şi întreaga structură a acestei doctrine economice. Această idee poate fi simplificată prin formula - „nici bogăţie, nici sărăcie", „mulţumirea cu un minim raţional". Aceasta înseamnă o abordare mai flexibilă şi mai liberă a muncii decât în socialismul sovietic, existând, însă, o limitare mai mare a posibilităţilor de îmbogăţire personală decât în capitalism. Acest model permite naţiunii să nu depindă, în domeniile strategice, de alte state şi sisteme economice, dar în acelaşi timp lipseşte caracterul forţat al procesului muncii, care este unit cu echivalentul său material.

Tocmai această variantă a economiei „căii a treia" este singura alternativă în actuala Rusie, opusă în acelaşi timp, atât liberalismului nestăvilit, cât şi proiectelor restauraţioniste ale neocomuniştilor care nu doresc să corecteze, la modul serios, dogmele învechite, dovedite a fi ineficiente. Dacă n-ar fi apărut, instantaneu, asocierile cu regimul hitlerist, acest proiect putea fi numit „socialism de tip naţional". Însuşi faptul promovării teoriei lui List (dezvoltată, de altfel, de economişti cunoscuţi ca Sismondi, Schumpeter, Dumont etc.) în contextul situaţiei economice actuale din Rusia ar fi fost o mare realizare, fiindcă aici se pot găsi răspunsuri la problemele cele

mai stringente şi astfel, se punea capăt dualismului orb al „reformatorilor şi anti-reformatorilor". Mai mult decât atât, părţile pozitive ale transformărilor liberale şi ale structurilor care s-au păstrat încă de la socialism, pot fi antrenate în acest proiect economic. Toate acestea vor avea un efect pozitiv doar în contextul unui bloc doctrinar conştientizat şi teoretic, studiat, dar nu ca manevre pragmatice înfăptuite de la caz la caz. Economia „căii a treia" trebuie să dispună de propria sa expresie politică univocă, comparabilă cu „partidul liberalilor" sau cu „partidul comuniştilor". Orice centrism, pragmatism şi compromis inerţial, va fi din start condamnat la înfrângere. Friedrich List şi ideile lui trebuie să devină un simbol, ca şi Adam Smith sau Karl Marx. „Calea a treia" are nevoie de reprezentanţi de marcă ai acestei dogme ideologice, comparabili prin nivelul lor de pregătire, convingere şi informare, cu liberalii şi comuniştii. Principiile economiei „căii a treia" sunt la fel de dure şi de univoce ca şi principiile celorlalte două ideologii. Din acestea pot fi trase (în mod firesc şi organic) toate concluziile şi aplicările secundare necesare.

Tendinţa economică a „căii a treia", principiul „autarhiei marilor spaţii" presupune o dimensiune maximă a acestei structuri naţional-statale, unde se aplică acest model. List insista asupra imposibilităţii realizării acestei teorii în statele care au un volum (demografic, de resurse şi industrial) insuficient, deoarece, în cazul dat, autarhia va fi o simplă ficţiune. Pe acest temei el a lansat, la vremea sa, imperativul „Zollverein", al „integrării vamale", care era menit să reunească Germania, Prusia şi Austria într-un singur bloc industrial-financiar, deoarece numai în acest spaţiu putea fi vorba despre o concurenţă eficace cu ţările coloniale dezvoltate ale acelor vremuri: Anglia şi Franţa.

Etalonul statului suveran, în etapa actuală, pot fi SUA şi acel spaţiu politico-economic care face parte din doctrina lui Monroe, adică ansamblul continental al Americii de Nord şi de Sud, controlate de SUA. Este evident că astăzi poate să concureze cu acest „mare spaţiu" transatlantic doar analogul său continental din Eurasia. Prin urmare, economia „căii a treia" presupune deja, în teoria sa, integrarea geopolitică în care subiectul este nu „statul-naţiune", ci analogul actual al Imperiului. În caz contrar, se va produce supraîncordarea forţelor naţiunii (cauza prăbuşirii URSS), sau dependenţa faţă de vecinul mult mai puternic şi independent (Europa, Japonia

etc.). Acest punct de vedere demonstrează că succesul realizării acestei teorii, cu toată logica şi suficienţa ei, depinde de un proiect geopolitic mai general, adică de începutul creării Noului Imperiu. Doar la o asemenea scară şi la o asemenea amploare, „calea a treia" va da rezultate maxime în economie. Pe lângă toate acestea, promovarea acestui model va deveni cel mai bun numitor comun pentru toţi participanţii potenţiali la blocul continental, deoarece chiar autorii liberali (Michel Albert, de exemplu, în cartea „Capitalismul împotriva capitalismului") menţionează deosebirea fundamentală dintre modelul „Rhino-nipon"(ce are multe din trăsăturile economiei „căii a treia") şi cel anglo-saxon. Dacă şi Rusia va urma această cale, lanţul eurasiatic se va închide în modul cel mai firesc. În cazul acesta, va fi posibilă avansarea unei noi versiuni „Zollverein", ce corespunde actualelor condiţii geopolitice - proiectul „integrării vamale eurasiatice", singurul care poate să-i facă, astăzi, o concurenţă serioasă blocului atlantic şi să ducă popoarele Eurasiei spre înflorire.

IV.8.2. Regionalismul economic

La baza economiei sovietice a fost pus principiul centralismului. Instanţa supremă în adoptarea tuturor hotărârilor importante, mai puţin importante şi neimportante, se află la Moscova, de unde veneau reglementările şi directivele. Acest centralism făcea economia greoaie, nu contribuia la dezvoltarea iniţiativei regionale, frâna creşterea firească a potenţialului economic al regiunilor. Pe lângă toate acestea, economia sovietică reproducea, peste tot, modelul stereotip al structurii relaţiilor industrial-financiare, fără a ţine seama de particularităţile regionale, etnice, culturale ale diferitelor regiuni sau ţinuturi. Acest sistem rigid a fost una dintre cauzele rămânerii în urmă şi a colapsului economic al sovietismului.

Deşi aveau proiectele lor teoretice, liberalii care i-au înlocuit pe comunişti au păstrat starea veche a lucrurilor numai că, de acum încolo, domina centralismul de piaţă şi nu cel planificat. Dar, ca şi altădată, hotărârile economice fundamentale se realizează centralizat şi toate direcţiile principale economice trec prin Moscova, unde conducerea liberală ţine sub un control strict mersul reformelor din regiuni. Una dintre formele reproducerii abstracte a uneia şi aceleiaşi forme a fost înlocuită cu o altă formă, dar principiul

centralismului în structura economică a rămas acelaşi. Nereuşita transformărilor de piaţă se explică, în multe privinţe, prin acest centralism inert, prin care cinovnicii de stat moscoviţi vor să ţină, sub control dur, dezvoltarea economică a regiunilor.

Analiza lucidă a acestei stări de lucruri şi compararea situaţiei ruseşti cu sistemele economice mai dezvoltate (în primul rând tipul „Rhino-nipon") vor duce la concluzia necesităţii îndepărtării radicale de acest mod de abordare economică şi apelarea la modelul economic care se construieşte pe o bază strict regională, locală. Raporturile economice de reciprocitate ale tuturor regiunilor URSS au avut o construcţie creată artificial. Aceste raporturi, întemeiate mai mult pe baza unor metode voluntar planificate, decât pe principiile unei eficienţe maxime, împiedicau deseori dezvoltarea autonomă a economiei regionale. Aici şi-a avut şi planul rolul său, acesta fiind ridicat la puterea absolută. Odată cu întreruperea reţelei generale şi venirea la putere a liberalilor, multe sectoare ale industriei au fost lăsate de capul lor, condamnate la degradare sau chiar dispariţie, ceea ce făcea ca tot accentul să cadă pe dezvoltarea prioritară a ramurilor de extracţie a resurselor, ale căror produse puteau fi vândute imediat peste hotare. Iar mărfurile din Occident, primite de structurile de monopol şi de pseudostructurile de piaţă ale liberalilor din Moscova, erau distribuite, din nou, în mod centralizat, prin regiuni. În felul acesta, economia regională a suferit şi mai mult, iar odată cu plecarea comuniştilor dependenţa ei faţă de centru a crescut, în mod paradoxal.

Realizarea planurilor „economiei căii a treia" trebuie să se bazeze pe absolut alte metode. Aici, centralismul trebuie să fie, în primul rând, strategic şi politic, dar în nici un caz neeconomic, fiindcă Imperiul poate atinge un efect economic maxim doar atunci când toate componentele lui vor avea autonomie economică şi se vor dezvolta mult mai liber şi mai firesc. Aşa cum, în contextul întregului proiect continental, fiecare parte a lui trebuie să se străduiască să aibă o independenţă şi o bunăstare maxime la nivelul său, atunci şi în limitele Rusiei trebuie creată o economie regională cât se poate de flexibilă, ţinând seama nu de interesele centrului sau de cerinţele de plan, ci luând în considerare dezvoltarea organică maximă a acelor potenţe economice care corespund

cel mai bine regiunii date. Bineînţeles că aspectele strategice ale economiei - resursele, materia primă strategică, Complexul Militar-Industrial - trebuie să aibă o conducere centralizată, dar, în alte ramuri ale industriei, în problemele finanţării, regiunile trebuie să dispună de maximum de libertate.

Pornind de la condiţiile culturale, etnice, religioase, geografice, climaterice etc. ale unei regiuni concrete, trebuie diferenţiate nu numai orientarea economică sau industrială, dar şi sistemul economic. Până într-atât, încât pe teritoriile Imperiului să apară regiuni cu o orânduire economică diferită, de la cea de piaţă până la cea comunistă. Popoarele care refuză sistemul bancar (musulmanii) trebuie să-şi construiască modelele lor financiare, excluzând finanţarea procentuală a industriei, în timp ce în alte regiuni, dimpotrivă, băncile pot să se dezvolte şi să înflorească. Lucrul cel mai important în acest proiect este să se atingă un asemenea nivel, încât fiecare regiune sau ţinut să poată să satisfacă nevoile cele mai vitale ale populaţiei - este vorba, în primul rând, despre locuinţe, hrană, îmbrăcăminte şi sănătate. Totodată, trebuie să se obţină, mai întâi, autonomia regională pentru asigurarea cu cele strict necesare şi doar mai târziu de construit proiecte pentru ridicarea nivelului de trai, pentru perfecţionarea tehnologiilor, pentru dezvoltarea tehnică şi industrială. Fiecare regiune trebuie să dispună de un sistem de asigurare elastic şi flexibil, pentru ca în orice clipă, în orice condiţii şi în orice crize posibile să aibă garanţia unui minim binemeritat pentru întreaga populaţie, indiferent de relaţiile interregionale sau de situaţia economică de la centru.

Aspectul strategic global al economiei trebuie analizat în totală detaşare de structurile regionale care lucrează pentru asigurarea populaţiei. Situaţia acestei populaţii nu trebuie să depindă, în nici un caz, de dezvoltarea prioritară, în această regiune, a unei sau altei ramuri strategice. Cu alte cuvinte, trebuie respectat principiul „întotdeauna şi indiferent de orice, există un minimum necesar pentru viaţă", iar concentrarea eforturilor regiunii asupra unei sau altei ramuri strategice globale poate să aibă loc doar având controlul asupra păstrării structurilor economice independente, care nu se intersectează cu această ramură. În acest caz, reprofilarea unui sau altui mod de producţie, abandonarea producţiei învechite sau ineficace, strămutarea teritorială a întreprinderilor sau reorientarea spre importul avantajos din toate punctele de

vedere, nu vor influenţa în nici un fel nivelul general de viaţă al regiunii care va fi garantat iniţial şi principial.

În competenţa centrului va rămâne doar producţia şi planificarea strategică ce se vor realiza nu ca o axă a economiei, ci ca o suprapunere a unei anumite suprastructuri globale peste reţeaua economică regională autonomă deja existentă; totodată, amândouă sferele nu trebuie să se influenţeze reciproc, în nici un fel. Protecţia socială sau asigurarea cu locuinţe şi produse alimentare nu pot să depindă în nici un caz, de eficacitatea economică a întreprinderii industriale sau strategice, situată în regiunea dată (aşa cum nu se întâmplă astăzi). Este necesară o asemenea independenţă economică a unor regiuni, chiar şi a celor mai mici, încât problemele economice mai stringente să fie rezolvate fără participarea populaţiei la producţia strategică. Acest principiu trebuie să devină ideea dominantă în problemele planificării strategice, care vor exista în mod inevitabil, la nivel statal, chiar în condiţiile celei mai largi independenţe economice.

Regionalismul trebuie proiectat şi în sistemul financiar, luând ca exemplu experienţa băncilor regionale şi agricole din Germania, unde structurile financiare mici, deseori limitate la unul sau câteva sate, demonstrează minunea eficienţei în dezvoltarea economiei, deoarece o asemenea dimensiune facilitează controlul asupra împrumuturilor (ceea ce face de prisos serviciul fiscal), iar volumul creditelor, procentelor şi termenele restituirii sunt determinate de condiţiile organice concrete ale obştii, reprezentând nu un element cantitativ, abstract şi mecanic, ci unul vital, etic al gospodăririi. Sistemul financiar regional poate avea forma cea mai originală, adaptându-se logicii etnoculturale şi geografice a peisajului. Totodată, principalul constă în evitarea centralizării capitalului şi disipării la maximum prin structurile financiare regionale autonome, obligându-l să servească economia (să nu punem însă economia în dependenţă de el).

Se pot introduce chiar două sisteme financiare paralele, care nu se intersectează, două „valute": una pentru organizarea sferei strategice a întregului Imperiu, alta pentru necesităţile regionale. În primul caz, va avea loc o planificare de stat, întemeiată pe principiile specifice ale finanţării şi producţiei, în cel de-al doilea caz, dictează piaţa regională şi fondul financiar regional. Capitalul de stat şi capitalul regional. Proprietatea privată trebuie să fie o componentă

autonomizată a capitalului regional, local, în timp ce capitalul de stat nu trebuie să aibă, în principiu, nici o măsură comună cu proprietatea privată. Doar în acest caz va fi trasă o limită strictă între capitalurile de stat, social şi particular. Prin urmare, stabilitatea şi flexibilitatea structurii interne şi autarhia Imperiului vor fi ajuns la cel mai înalt grad.

Economia trebuie să se conducă, în ansamblu, pe principiul fundamental - centralismul strategic maxim, plus pluralismul şi „liberalismul" regional maximal.

IV.8.3. Încheiere

Încercarea de a schiţa în linii generale proiectul continental, de a evidenţia momentele globale şi axiale ale geopoliticii eurasiatice pentru Rusia şi poporul rus, are nevoie, fără îndoială, de o muncă uriaşă pentru precizarea, argumentarea, ilustrarea diferitelor momente şi aspecte ale temei date. Pentru noi, era foarte important să prezentăm varianta cea mai aproximativă a acelui model unic al viitorului geopolitic al poporului rus care, dincolo de căile încurcate intenţionat, ar putea să-l ridice la un nivel planetar şi civilizator ce corespunde misiunii lui, pretenţiilor lui naţionale, spirituale şi religioase. Multe lucruri din acest proiect pot să pară noi, neobişnuite, stranii, chiar şocante. Dar necesitatea abordării celor mai importante aspecte ne-a silit să neglijăm explicaţiile, dezminţirile unei posibile critici, să evităm citatele lungi, enumerarea de nume şi coloanele de cifre. În caz de necesitate, aceste lucruri vor fi efectuate, deocamdată lucrul cel mai important este de a indica contururile generale ale „căii a treia", singura ce poate scoate marele nostru popor şi marele nostru stat din bezna haosului şi a căderii, ridicându-l către culmile luminoase ale Cerului Rusesc.

PARTEA V: GEOPOLITICA INTERNĂ A RUSIEI

Capitol V.l. Obiectul şi Metoda

V.1.1. Geopolitica internă a Rusiei depinde de funcţia ei planetară

Analiza geopolitică a problemelor geopolitice interne ale Rusiei nu poate fi realizată fără a lua în considerare tabloul global (mult mai general) al locului Rusiei în ansamblul

geopolitic. Numai ţinând cont, în permanenţă, de rolul planetar şi importanţa Rusiei, se poate examina cu eficacitate şi fără contraziceri structura ei geopolitică internă. Spre deosebire de şcoala europeană de „geopolitică internă" (Yves Lacoste etc.), care înclină spre izolarea problemelor locale şi regionale de evaluarea la nivel planetar a dispunerii forţelor, în cazul Rusiei nu se poate abstractiza importanţa ei mondială şi prin urmare, toate problemele ei particulare, interne, se formulează adecvat (nemaivorbind de rezolvarea lor) doar în limitele unei sfere geopolitice integrale mai generale.

Rusia nu este, pur şi simplu, una dintre ţările continentului, ea este o categorie ce aparţine principiilor fundamentale ale geopoliticii în întregime. Rusia este heartland, „axa geografică a istoriei", Uscatul, Rusia este Eurasia. O asemenea importanţă a Rusiei nu depinde de blocuri, ideologii, de orientări politice, de specificul regimului: continentalitatea este soarta ei istorică, geografică şi geopolitică. În cazul Rusiei nu poate fi pusă problema alegerii între „atlantism" şi „eurasiatism". Ea este o putere eurasiatică şi nu poate fi decât ca atare. Renunţarea de către Rusia la îndeplinirea rolului său în ansamblul planetei este posibilă doar în cazul lichidării ei geografice fiindcă, în cazul în care statul rus va renunţa să îndeplinească această misiune, păstrând dimensiunile continental-eurasiatice, oricum, mai devreme sau mai târziu va apărea, din necesitate, o nouă formaţiune politică în aceleaşi hotare, care-şi va asuma funcţiile de „axă geografică a istoriei". Câtă vreme există Rusia, ea va rămâne axa vectorului eurasiatic la proporţii planetare.

Această însuşire determină unghiul de cercetare a problemelor ei geopolitice interne. Cheia acestor probleme este următoarea: în ce mod şi în baza căror premise naturale (sau artificiale) să se păstreze volumul geopolitic maxim al Rusiei, să se mărească pe cât este posibil, repartizând toţi factorii geopolitici interni în aşa mod încât să se garanteze, cât se poate mai bine, posibilitatea expansiunii geopolitice planetare.

O asemenea formulare a problemei pune, prin ea însăşi, condiţiile analizei - este necesar să se accentueze şi să se examineze cu prioritate:

1. posibilităţile tendinţelor centripete ale regiunilor;

2. posibilităţile extinderii influenţei spaţiale a centrului către periferie şi dincolo de limitele ei.

Aceasta presupune evidenţierea clară a două criterii fundamentale: ale centrului geopolitic şi ale periferiei geopolitice. Corelaţia dintre ele alcătuieşte esenţa cercetării geopoliticii interne a Rusiei.

V.1.2. Geopolitica internă şi doctrina militară

Complexul militar-industrial joacă un rol foarte important în organizarea geopolitică a spaţiilor ruseşti, întrucât în multe teritorii (îndeosebi cele slab populate) populaţia civilă depinde strict de orăşelele şi bazele militare. De aceasta depinde şi amplasarea celor mai importante centre industriale, legate şi ele de aşa numita „industrie de apărare". Întreaga configuraţie geopolitică a Rusiei depinde de modelul doctrinei militare.

Această doctrină militară, la rândul ei, are două componente: Orientarea politică a conducerii (care se poate schimba în funcţie de factorii interni şi externi) şi constantele geopolitice care stabilesc limitele în care sunt posibile variaţiile liniei politice; a doua componentă (situaţia geopolitică a Rusiei), confirmă univoc, importanţa continentală a forţelor armate ale Rusiei, orientarea către principalul „adversar potenţial" al Rusiei - blocul atlantic. Iar aceasta va avea, ca urmare, orientarea continentală a întregii doctrine militare, prioritatea indiscutabilă a tipurilor strategice de înarmare, orientarea spre un conflict global de proporţii planetare. Totodată, este absolut lipsit de importanţă faptul cum va fi componenţa politică a regimului. Şi nu este absolut necesar ca, într-o împrejurare sau alta, confruntarea geopolitică să fie dublată de confruntarea ideologică. Aceasta depinde de situaţia concretă şi poate influenţa prezentarea verbală a liniei politice care atenuează sau, dimpotrivă, accentuează rezistenţa geopolitică ce se păstrează în orice condiţii. Fără a emite pretenţii la formula finală a doctrinei militare, geopolitica dictează limitele ei, încălcarea cărora atrage după sine criza social-politică totală şi destrămarea teritorială a statului.

Chiar şi în cazul unei înţelegeri ideologice totale cu atlantismul, doctrina militară a Rusiei va trebui să stabilească, în calitate de adversar potenţial numărul unu, SUA şi lagărul occidental şi doar pornind de la acest principiu, să construiască întreaga structură a forţelor armate. Iar aceasta,

la rândul său, va influenţa întreaga structură a geopoliticii interne a Rusie, într-un sens cu mult mai larg.

Doctrina militară a Rusiei trebuie să fie exclusiv eurasiatică. Numai într-un asemenea caz şi dintr-un asemenea unghi de vedere poate fi analizată, cu toată răspunderea, geopolitica internă a Rusiei şi se pot trasa vectorii prioritari ai dezvoltării. Fără aceasta, orice analiză va prezice doar degradarea catastrofală a regiunilor ruseşti, destrămarea teritorială, reacţia în lanţ a distrugerii şi autolichidării geopolitice. Teoretic, o asemenea întorsătură a evenimentelor nu poate fi exclusă, iar actuala „doctrină militară" a Rusiei, care nu menţionează SUA şi NATO în rândul „adversarilor potenţiali", dar care îi include printre aliaţii geopolitici potenţiali ai Rusiei în blocul eurasiatic, oferă pentru aceasta o mulţime de temeiuri. Totuşi,

plecând de la o perspectivă geografică şi istorică mai generală, această stare de lucruri trebuie privită ca o „anomalie temporară" care, în condiţiile oricărui regim politic, va fi repede înlăturată, ca fiind excesul unei perioade complicate de trecere. Se poate scrie un scenariu al „catastrofei geopolitice", care ar evidenţia etapele destrămării „axei geografice a istoriei". O asemenea poziţie trebuie să intereseze mai mult lagărul atlantic şi de aceea, este absolut firesc de ştiut dacă asemenea modele sunt însuşite de geopoliticienii statelor talasocrate. Analizând situaţia actuală şi viitoare, plecând de la legile istorice şi geopolitice ale dezvoltării dualismului continental şi civilizator, geopolitica rusească nu poate fi decât eurasiatică şi trebuie să se orienteze, în mod corespunzător, către perspective pozitive. Iar în cazul acesta trebuie să admitem (chiar dacă la momentul dat nu este tocmai aşa) că „doctrina militară" a Rusiei corespunde logicii general continentale şi se bazează pe constantele geopoliticii de rigoare.

Această situaţie trebuie avută în vedere pe parcursul expunerii ulterioare.

V.1.3. Centrul şi periferia

Centrul istoric al heartland-ului reprezintă o mărime geografică constantă. Actuala capitală a Rusiei - Moscova - moşteneşte concomitent linia capitalelor slave (Kiev, Vladimir) şi linia statelor majore de stepă ale lui Ginghis. Fiind o sinteză geopolitică a pădurii şi a stepei, Rusia are concomitent două

tradiţii istorico-geopolitice, îmbinarea acestora stând la baza originalităţii căii ruseşti.

Perioada sankt-petersburgheză a fost însoţită de o expansiune teritorială, deşi aşezarea Petersburgului lângă Marea Baltică întruchipează orientarea europeană a statului, „occidentalismul geopolitic". În perioada petersburgheză, expansiunea teritorială a ruşilor a fost mai puţin organică şi mult mai artificială decât altădată. Caracterul sintezei nu a fost atât de evident, deşi multe dintre popoarele eurasiatice ale Asiei şi Siberiei, bazându-se pe tradiţiile continentale vechi, au adoptat puterea „ţarului alb".

Mai mult decât atât, Moscova este răspunzătoare, din punct de vedere geografic, de misiunea geografică a Rusiei. Ea este îndepărtată, în egală măsură, de toate zonele geografice fundamentale care alcătuiesc originalitatea peisajului rusesc: până la nordul polar, până la vestul european de răsărit, până la sudul de stepă şi subtropical şi până la estul taigalei sunt aproximativ aceleaşi distanţe. Din acest motiv, Moscova trebuie considerată (din punct de vedere geopolitic) capitala eruasiatică, centrul continental. În acest sens, starea actuală de lucruri corespunde, în întregime, constantelor geopolitice. Moscova este capitala naturală a heartland-ului.

O analiză cartografică fugară a Rusiei descoperă, într-o asemenea situaţie, o oarecare asimetrie. Astfel, se constată că, dincolo de Urali (care, din cauza înălţimii mici a munţilor şi a climei omogene de ambele părţi ale lanţului de munţi, nu este, de fapt, frontiera rusească internă), zona taigalei este destul de omogenă şi se întinde pe mii de kilometri în adâncul Siberiei,

transformând în felul acesta Moscova într-un centru doar al „Rusiei europene". Un asemenea punct de vedere, pur cantitativ, este echilibrat, totuşi, de consideraţii geopolitice.

În primul rând, Siberia nu reprezintă acea diversitate structurală de climă şi de relief ce caracterizează Rusia de până la Urali. Din acest punct de vedere, spaţiu gigantic de dincolo de Urali este doar o extensiune disproporţionată a peisajului estic, a cărui mărime depăşeşte cu mult tabloul zonal al Rusiei. Astfel, giganticul volum spaţial, în sens peisagistic, se reduce la o diversitate climaterică redusă.

În al doilea rând, aceeaşi disproporţie există şi la nivel demografic. Dincolo de Urali trăieşte aceeaşi cantitate de

populaţie caracteristică pentru fiecare zonă de peisaj a Rusiei europene.

În al treilea rând, valorificarea acestei regiuni din punct de vedere al comunicaţiilor, oraşelor, telecomunicaţiilor etc. este, de asemenea, incomparabilă cu volumul ei spaţial.

De aceea, în situaţia geopolitică actuală, rolul Siberiei nu poate fi examinat proporţional cu spaţiul ei. Este un „spaţiu de rezervă", deosebit, care reprezintă ultima parte a continentului eurasiatic ce nu a fost „asimilată" cum trebuie.

Ţinând seama de calitatea deosebită a Siberiei, Moscova se identifică cu centrul „axei geografice a istoriei". Remarcăm tocmai nevalorificarea Siberiei (îndeosebi a Siberiei de Est), fapt ce l-a determinat pe Mackinder să includă în lucrările lui târzii „Lenaland-ul", adică spaţiul ce se află la răsărit de râul Lena, într-o organizare geopolitică ce nu aparţine, în sensul strict al cuvântului, heartland-ului.

Spengler, însă, a menţionat că Siberia reprezintă un spaţiu geografic al cărui rol poate să se clarifice treptat şi să devină hotărâtor în procesul istoric. El a prevăzut faptul că în Siberia va putea să se dezvolte o cultură deosebită (unică), ce va pune capăt „declinului Vestului" şi civilizaţiei lui „faustiene". Aceeaşi idee o susţineau şi „asiaticii" ruşi, ramificaţia marginală a eurasiaticilor, care consideră că Estul (Asia) este mai important nu numai decât Vestul, ci chiar decât însăşi Eurasia (aşa credea, în special, V.Ivanov, cât şi unii „pacific-oceanişti", Pazifiker, ai şcolii Haushofer, Kurt von Beckman etc.). Astfel, într-o perspectivă îndepărtată, care presupune schimbarea situaţiei demografice şi informaţionale în dezvoltarea Siberiei şi echivalarea ei cu restul regiunilor ruseşti (sau europene), se poate presupune că poziţia geografică a Moscovei îşi va pierde rolul său central, iar centrul geopolitic al Eurasiei se va muta spre răsărit.

La momentul actual aceasta trebuie considerată, însă, doar ca o perspectivă futurologică.

De la centru (Moscova) se pot trage nişte raze către diferite regiuni ale pământurilor periferice ruseşti. Aceste raze nu sunt nişte segmente, fiindcă lungimea lor nu este fixată. Forţele centrifugă şi centripetă influenţează asupra regiunilor în proporţie variabilă, care depinde de mulţi factori istorici. Pe lângă aceasta, distanţele fizice de la centrul geopolitic (Moscova) nu corespund, întotdeauna, „distanţelor geopolitice". Aceste distanţe depind nu numai de cantitatea, ci

şi de calitatea legăturilor, de independenţa formaţiunilor regionale, de forma lor, de specificul cultural, etnic.

Aceste raze, care se întâlnesc în centru, pot fi împărţite în patru categorii de bază sau „axe interne":

1. Moscova-Est

2. Moscova-Vest

3. Moscova-Nord

4. Moscova-Sud

Pe de altă parte, spaţiile periferice corespunzătoare reprezintă nişte „zone" sau „fâşii", fiecare dintre ele având caracteristici specifice şi o structură deosebită. Aceste fâşii pot fi numite, în mod corespunzător, „Estul rusesc", „Vestul rusesc", „Nordul rusesc" şi „Sudul rusesc". Determinativul „rusesc" nu are, în cazul de faţă, un sens etnic, ci unul geopolitic, care subliniază legătura pe care o are regiunea cu „axa continentală" centrală - cu Moscova.

Conţinutul principal al temei „geopoliticii interne" a Rusiei va fi clarificarea structurii geopolitice a acestor patru „zone periferice", a calităţii şi a caracterului „razelor" ce le uneşte cu centrul. Structura zonelor va fi analizată mai detaliat în capitolele următoare. Caracterul razelor poate fi examinat, în linii generale, acum.

V.1.4. Axele interne („razele geopolitice")

Există patru raze geopolitice care unesc Moscova cu periferia „spaţiului rusesc" şi care sunt de calitate diferită.

Aceste raze se împart în două perechi: pe de o parte Moscova-Vest şi Moscova-Sud, pe de altă parte, Moscova-Est şi Moscova-Nord.

Din punct de vedere geopolitic, primele două raze sunt „neterminate", sunt „deschise". Ele se sprijină pe un sistem geopolitic complicat, al unui volum teritorial impunător care separă masa continentală a Rusiei de frontiera ideală - linia de ţărm. Din punct de vedere geopolitic, frontierele de Sud şi de Nord ale Rusiei reprezintă nişte zone întinse ce separă partea centrală de linia de ţărm. În acest sens, aceste două raze reprezintă nişte direcţii mai vulnerabile şi întreaga dinamică geopolitică pe aceste axe este extrem de încordată, complicată, având o mulţime de nivele şi dimensiuni.

Axele Moscova-Vest şi Moscova-Sud întrunesc atât aspectele politice interne cât şi externe, fiindcă aici regiunile Rusiei-Eurasiei trec treptat spre zonele ce se află sub controlul altor state, unele din aceste state aparţinând blocului planetar opus, lagărului talasocraţiei.

Cea de-a doua pereche de raze: axele Moscova-Nord şi Moscova-Est se deosebesc considerabil de prima pereche. Frontiera Rusiei coincide aici cu linia de ţărm, „statele tampon" nu există şi de aceea dinamismul politic în aceste direcţii se limitează la temele politice interne. La Nord şi la Est,

Rusia are frontiere geopolitice perfecte. În cazul acesta, sarcina principală este să se păstreze „status quo-ul".

Mai mult decât atât, Nordul şi Estul reprezintă, pe seama hotarelor oceanice, spatele de rezervă foarte bine apărat al „axei geografice a istoriei" unde, în momentele critice, pot fi create nişte platforme spaţiale suplimentare pentru o nouă structurare geopolitică şi strategică.

Diferenţa dintre axele „Vest" şi „Sud" şi axele „Nord" şi „Est", nu este rezultatul unei întâmplări istorice. Peisajul geografic, iar mai târziu harta etnică şi culturală a regiunilor corespunzătoare, reprezintă matricea care, pe măsura trecerii istoriei politice, s-a completat cu un conţinut statal concret. La periferiile vestice şi sudice ale Rusiei, cât şi pe teritoriile alăturate ale statelor vecine, s-au format diferite constelaţii de culturi, state şi etnosuri, cu tradiţiile lor politice şi spirituale, cu statalitatea lor etc. Aceasta este zona care intră cu o parte a sa în rimland. Aici sunt foarte dezvoltate premisele obiective şi artificiale pentru „separatism", iar acesta, la rândul său, se identifică, la nivel planetar, cu strategia talasocrată.

Nordul şi Estul Rusiei sunt extrem de omogene şi sunt populate necompact de popoarele care nu au tradiţii politice şi de stat dezvoltate, sau care şi-au pierdut demult iniţiativa istorică de construire a Imperiului (spre exemplu, turcii din Altai, buriaţii etc.). Aici Moscova are acces liber la mare, dar calitatea acestor mări poate fi discutată. Aceste mări sunt puţin navigabile, sunt reci, o mare parte a anului sunt acoperite de gheaţă, sunt rupte de partea centrală din cauza comunicaţiilor proaste, porturile lor sunt slab dezvoltate. Anumite avantaje strategice sunt compensate de neajunsurile corespunzătoare.

Două perechi de raze oferă o simetrie geopolitică deplină. Lungimea ţărmurilor nordice şi estice ale Rusiei este legată de rarefierea demografică şi insuficienta dezvoltare a comunicaţiilor. Frontierele estice şi sudice sunt terestre, dens populate, au un relief variat şi reprezintă nişte fâşii enorme pe un teritoriu destul de impunător.

În Rusia, relaţiile geopolitice ale centrului cu periferia sunt de două tipuri: axele interne cu hotarele oceanice lineare (Nord şi Est) şi axele semiinterne cu hotarele pe uscat, de calitate „zonală" (Vest şi Sud). Dinamica „Sud şi Vest" presupune intrarea în sfera relaţiilor internaţionale, în diplomaţie, etc. Dinamica „Nord şi Est" se rezumă la problemele politice interne. Totuşi, abordarea pur geografică face ca acest tablou să fie, într-o oarecare măsură, relativ. Acolo unde în momentul de faţă se află un stat „independent", geopoliticianul vede o „viitoare provincie" şi dimpotrivă, partea de litoral a teritoriului unui stat poate să devină, într-un moment dat, câmpul de operaţii al unei puteri geopolitice alternative (adică al unui nou stat „independent").

Razele ce se îndreaptă din centru către periferie, „impulsurile expansiunii teritoriale" se confruntă, în permanenţă, cu o forţă de presiune opusă. Folosind tendinţele „separatiste" ale popoarelor mărginaşe sau ale statelor vecine, bazându-se totodată pe zonele de litoral care se află deja sub controlul hotărât al talasocraţiei, blocul atlantic vrea să limiteze energia centrifugă a Moscovei. La Sud şi la Vest această rezistenţă se deosebeşte printr-o realitate politică concretă. La Nord şi la Est rezistenţa este mai puţin evidentă, mai puţin concretă. Cu toate acestea ea există sub forma unei poziţii strategice militare a atlantiştilor în zona oceanică de litoral (în special submarinele atomice), iar în anumite perioade critice se poate exprima printr-un amestec politic direct în treburile interne ale Rusiei, susţinând (sau provocând) tendinţele separatiste ale minorităţilor etnice şi culturale.

Capitol V.2. Drumul spre Nord

V.2.1. Modelul analizei

Raza geopolitică Moscova-Nord se ramifică, cu mare aproximaţie, într-un spectru larg de raze care se răspândesc, de la un centru unic, pe întreaga lungime a litoralului

Oceanului Îngheţat de Nord. Noi obţinem, în felul acesta, un model complicat, din care rezultă următoarele probleme:

1. corelaţia dintre sectoarele Nordului;

2. corelaţia lor cu Centrul (Moscova);

3. corelaţia cu alte regiuni ale spaţiului rusesc (Sud, Est, Vest). Analiza geopolitică se scindează în câteva sectoare şi probleme concomitent. Cu toate acestea, problema de bază constă în faptul că, în măsura posibilităţilor, luând în considerare specificul şi detaliile regionale, nu trebuie să se piardă din vedere complexul general al „geopoliticii interne a Rusiei" şi contextul planetar, în sens cu mult mai larg.

Imperativul geopolitic al Centrului faţă de Nord constă în posibilitatea întăririi maxime a controlului strategic asupra acestor regiuni. Dat fiind faptul că teritoriile situate dincolo de cercul polar sunt puţin populate şi lipsite de tradiţiile politice şi statale ale etnosurilor celor ce locuiesc acolo, aspectele cultural-politice trec pe planul doi. Un aspect de primă importanţă devine controlul militar asupra litoralului (bazele militare, bazele militare aeriene şi bazele militare maritime), comunicarea, alimentarea cu energie, asigurarea unui belşug de alimente şi a spaţiului locativ.

V.2.2. Caracterul geopolitic al Arcticii ruseşti

Specificul climateric al teritoriilor nordice presupune popularea lor punctuală şi nu în fâşii. De aceea creşte rolul centrelor care capătă importanţă şi devin, într-o măsură oarecare, echivalentele a ceea ce în alte raioane se numeşte „teritoriu". La Nord, această identitate a „centrului" şi „teritoriului" este maximă, deoarece întinderile intermediare nu numai că nu sunt bune de locuit, ci constituie un pericol de moarte: tundra, frigul, lipsa aşezărilor omeneşti, lipsa drumurilor, etc.

În felul acesta, din punct de vedere geopolitic, Nordul este un sistem de puncte, situate în zona arctică, este o constelaţie a unor aşezări discrete, risipite pe un spaţiu destul de omogen (din punct de vedere al climei şi al reliefului). Majoritatea zdrobitoare a pământurilor nordice o reprezintă tundra, adică pustiul nordic cu o vegetaţie rară (lichenii). Este zona gheţurilor veşnice.

Caracterul spaţiului nordic se apropie, întrucâtva, de „stihia apei". În acest spaţiu, hotarele dintre teritorii nu au practic nici o importanţă, fiindcă controlul asupra unui sau altui teritoriu nu oferă nici un fel de avantaje. Dat fiind faptul că ele sunt slab populate, cade de la sine, la aceste popoarele crescătoare de reni, problema „concurenţei pentru taberele de nomazi".

Populaţia Nordului reprezintă o diversitate de etnosuri vechi eurasiatice, care au locuit pe aceste teritorii pe parcursul a mii de ani, fără o dinamică culturală, migratoare sau etnică deosebită. Este curios că tocmai la nord de frontiera de vest a Rusiei are loc împărţirea pe criterii etnice: nordul Europei - Scandinavia, Germania, Danemarca, până în Anglia, Irlanda şi Islanda - este populat de popoare „dezvoltate", de provenienţă indoeuropeană (etnosurile tinere), iar începând cu Finlanda şi Karelia şi până în Ciukotka, Nordul rusesc este populat de etnosuri cu mult mai vechi şi mai arhaice decât populaţia Nordului european (ugrii, turanicii arhaici şi paleoasiaticii - ciuccii, eschimoşii etc.). Totodată, pe măsura înaintării spre răsărit, de-a lungul ţărmului Oceanului Îngheţat, arhaismul etnosurilor creşte. Indoeuropenii mai tineri (sau turanicii), înaintând dinamic pe părţile cele mai populate ale Eurasiei, „i-au împins" pe autohtoni în valuri, spre nord.

De la vest la est: după kareli şi finlandezi (care au participat destul de activ în istoria continentală, deşi cu roluri secundare), urmează nenţii şi komii, puţin mai arhaici, după care vin hanţii şi mansii, dolganii, evencii, iar mai apoi ciuccii şi eschomişii. Un sector imens al Siberiei de Răsărit îl ocupă Iakuţia (Saha), iacuţii (una din ramificaţiile turanicilor) găsindu-se, însă, mult mai la sud de cercul polar, nordul regiunii fiind aproape nepopulat.

De la ugri şi până la eschimoşi, spaţiul Nordului rusesc ne ilustrează secţiuni istorice temporare ale civilizaţiei.

Noţiunea de „Nord rusesc" reprezintă un trapez ce repetă trăsăturile Eurasiei, în întregime. Spre vest el se îngustează, spre est se lărgeşte. La frontiera ruso-finlandeză, acest teritoriu cuprinde aproximativ 10 grade din meridian, iar Ciukotka şi Kamceatka ocupă deja 20 grade. Această extindere spaţială influenţează foarte puţin caracterul geopolitic al teritoriului; conform particularităţilor demografice şi gradului de valorificare, conform calităţii comunicaţiilor şi frecvenţei

aşezărilor, acest trapez, care se lărgeşte din punct de vedere geografic spre est, se vede ca în palmă, deoarece aripa „îngustă" de vest a sectorului nordic este valorificată şi populată mai mult decât aripa de est.

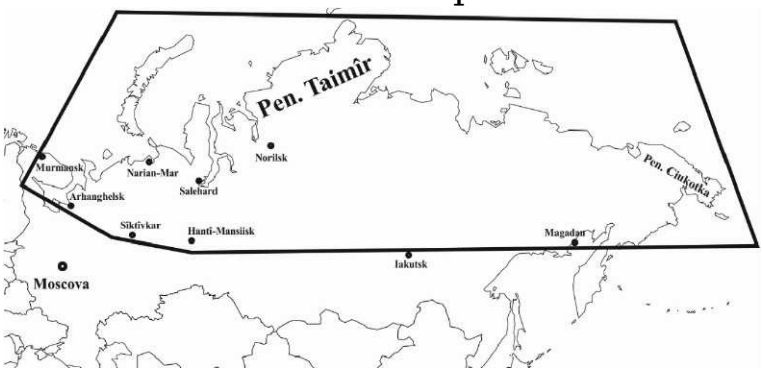

Trapezul Arctic

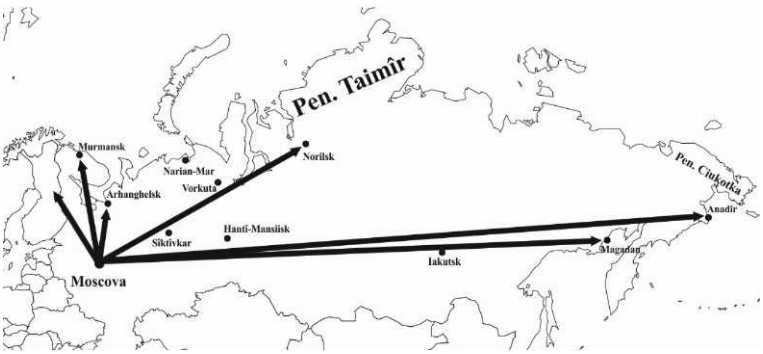

Controlul strategic al centrului axial asupra pivoţilor geopolitici ai Trapezului Arctic

Dacă Siberia este o „rezervă" geopolitică a Rusiei, atunci Nordul, în special Nordul siberian, fiind regiunea cea mai îndepărtată de civilizaţia Eurasiei, este o „rezervă" a Siberiei însăşi. Acesta este pământul îngheţat necunoscut, prezentat formal pe hărţi, dar care nu comportă o valoare istorică şi nu are vreo dimensiune culturală globală (cel puţin în limitele istorice accesibile studierii trecutului). O asemenea situaţie contrastează ciudat cu acel rol pe care îl are „nordul" în mitologiile multor popoare. Acolo, el este înzestrat cu calitatea de „patrie primitivă", „pământ al făgăduinţei", „rai străvechi". La momentul istoric actual, acesta este mai curând contrariul - ceva rece, ostil oamenilor, un spaţiu înstrăinat, cu rare incluziuni ale focarelor artificiale ale civilizaţiei.

V.2.3. Nord + Nord

Din punct de vedere administrativ, majoritatea pământurilor nordice sunt districte autonome ale Federaţiei Ruse, cu excepţia Kareliei, Komi şi Iacuţiei, care au un statut

politic mai independent, de republică. Din punct de vedere politic, regiunile sunt situate în felul următor (de la vest la est):

Karelia, mai la nord regiunea Murmansk, regiunea Arhanghelsk, republica Komi şi districtul autonom al nenţilor, districtul autonom al iamalilor şi nenţilor, districtul autonom Taimâr (dolganii şi nenţii), sectoarele nordice ale Iakuţiei, districtul autonom Ciukotka, regiunea Magadan, districtul autonom Koreak şi Kamceatka.

Similitudinea calităţii geopolitice a tuturor acestor teritorii este o bază suficientă pentru ca ele să poată forma, pe baza unor anumite structuri de integrare, un oarecare bloc teritorial-strategic. Toate aceste regiuni se confruntă cu probleme tipologice apropiate; dezvoltarea lor are loc pe traiectorii identice. Asemănarea firească, ce se evidenţiază la cea mai fugară analiză geopolitică, demonstrează necesitatea unei consolidări indiscutabile. Această consolidare, un fel de pact al „pământurilor Arcticii", poate avea câteva nivele - de la nivelul spiritual-cultural, la cel practic şi economic.

Iniţial, pot fi schiţate direcţiile generale ale unui asemenea bloc.

Baza lui culturală poate deveni teoria eurasiatică de schimbare a valorii semantice a civilizaţiei tradiţionale, ca model pozitiv al structurii sociale ce şi-a păstrat amintirea despre proporţiile cosmice. Aceasta înseamnă că arhaismul popoarelor Nordului (subdezvoltarea, rămânerea în urmă, primitivismul etc.), nu este un minus, ci un plus spiritual. Etnosurile străvechi nu numai că nu trebuiesc supuse „reeducării" şi includerii în „civilizaţia contemporană" ci, dimpotrivă, condiţiile lor de existenţă trebuie să corespundă la maximum tradiţiei lor. Grija pentru aceste tradiţii trebuie să treacă, parţial, asupra statului care tinde să-şi asigure un control strategic asupra acestor pământuri.

Paralel cu aceasta, ar trebui să se ia în considerare aspectul „mitologic" al Nordului în calitate de patrie străveche a omenirii şi în aceste condiţii, proiectul de „renaştere spirituală a Nordului" ar căpăta proporţii istorice bine meritate. Totodată, ar trebui să se pună accentul pe specificul sezonier al anului arctic - ziua polară şi noaptea polară, pe care hinduşii şi perşii antici le considerau ca fiind „zile ale zeilor". Existenţa cotidiană în condiţiile Arcticii (comună pentru tot Nordul eurasiatic) întoarce fiinţa umană la condiţiile

unui ritm cosmic deosebit. De aici, importanţa spirituală terapeutică a zonelor arctice.

Ţinând cont de specificul climateric, de nivelul material şi de condiţiile de existenţă ale migranţilor din Sud, ruşi în marea lor majoritate, centrele nordice trebuie să-şi unească toate eforturile în elaborarea unor modele optime de oraşe şi sate. Sub acest aspect, trebuie să se aplice cele mai noi tehnologii - izvoare netradiţionale de energie (energia solară, centrale electrice eoliene etc.), procedee de know-how pentru îngheţul peren, sisteme de comunicaţii şi transport, dezvoltarea aviatransportului interregional etc. Iniţial trebuie aplicat proiectul dezvoltării generale a Arcticii, al elaborării unei formule unice şi mai eficiente care ar permite modernizarea aşezărilor în termenii cei mai rapizi şi ar face existenţa lor mai dinamică, mai legată reciproc.

Având în vedere importanţa acestei probleme, ar fi mai logic ca ea să fie rezolvată chiar de regiunile arctice, asigurându-se susţinerea de către stat, de la centru, a proiectului în întregime. Elaborarea „formulei arctice" este misiunea nordicilor.

Deoarece nordul este „rezerva rezervelor" geopolitice ale Rusiei, regiunile ei trebuie pregătite pentru o posibilă migraţie a populaţiei din Sud. Aceasta se referă la cealaltă latură a problemei - o nouă populare a Nordului. Mai devreme sau mai târziu, date fiind procesele demografice, aceasta va deveni necesară şi e mai bine ca, încă de pe acum, să fie create premisele structurale.

Trebuie evidenţiat, în mod special, aspectul militar. Pentru Rusia, Nordul este o zonă strategică militară gigantică, o zonă de cea mai mare importanţă pentru securitatea ei. Aici sunt concentrate multe baze de rachete şi de aviaţie strategică. Murmanskul şi Arhanghelskul sunt cele mai mari baze militare maritime ale Rusiei. Aceasta nu este, însă, rezultatul unei opoziţii ideologice arbitrare dintre cele două lagăre în epoca războiului rece. Pentru Rusia, importanţa strategică a Nordului, în sens militar, se păstrează în orice împrejurare, deoarece este vorba despre respectarea intereselor Eurasiei, ale heartland-ului. Rostul prezenţei militare a Rusiei la Nord rezultă din caracterul continental al structurii Forţelor Militare ruseşti şi din conştientizarea sa firească în calitatea de lagăr continental, opus „forţelor mării". Importanţa fundamentală a acestor obiective militare constă în apărarea zonei de litoral de

posibile intervenţii maritime şi aeriene şi asigurarea, în caz de necesitate, a aplicării armei nucleare împotriva continentului american peste polul Nord. Este distanţa cea mai scurtă dintre Rusia şi SUA. Din aceeaşi cauză, acest teritoriu este o zonă prioritară de dezvoltare a apărării antirachetare.

Astăzi, Nordul dă un mare procent din produsul industrial global al Rusiei. Totodată, nu se ţine cont de importanţa lui principală în complexul militar industrial. Multe bogăţii minerale - în speţă sarea, nichelul etc. - se extrag mai ales din regiunile Arcticii. Dar între dezvoltarea industrială a Nordului şi înapoierea altor ramuri de dezvoltare există o mare discordanţă. Logica geopolitică pretinde corectarea cât mai rapidă a situaţiei. E mai potrivit ca acest lucru să se facă în limitele „pactului Arctic". În cazul acesta ar trebui să se indice capitala (sau câteva capitale ale) Nordului, unde s-ar concentra un potenţial intelectual - tehnologic şi s-ar uni toate pârghiile economice, financiare şi de inginerie. Aceasta i-ar oferi Nordului o independenţă considerabilă faţă de centru, libertatea faţă de controlul mărunt, i-ar oferi rezerve pentru o dezvoltare regională armonioasă şi o reacţie industrial-economică rapidă.

La toate aceste nivele apare clar necesitatea integrării Nordului. Această integrare are importanţă în plan spiritual, etnic, cultural, militar şi strategic, industrial, social, financiar. Rezultatul unei integrări cu mai multe nivele (care există doar în plan potenţial) ar duce la crearea unei realităţi geopolitice absolut noi, în care creşterea considerabilă a autonomiei şi a independenţei regionale nu ar slăbi legătura strategică cu centrul. Valorificarea Nordului ar deveni o cale spre viitor, baza unei interpretări absolut noi a spaţiului (întemeiată pe geopolitică) într-o perspectivă îndelungată.

Pământul Nordic s-ar transforma iarăşi, dintr-un pustiu arid, într-un rai polar, întărind ponderea planetară a continentului şi creând modelul societăţii „viitorului eurasiatic", bazat pe îmbinarea tradiţiei şi dezvoltării, pe fidelitatea faţă de rădăcini şi modernizarea tehnologică.

V.2.4. Nord + Centru

Prima încercare de analiză geopolitică a Nordului (Nord + Nord) se întemeiază pe evidenţierea „trapezului polar" într-o regiune integrată, unică, ce poate fi privită ca o figură spaţială independentă. O asemenea viziune a Nordului oferă

posibilitatea elaborării unui model mai flexibil al dezvoltării lui, fiindcă cea mai stabilă construcţie geopolitică este aceea care se constituie din elemente autarhic-independente (în sens limitat). Dar şi o asemenea autarhie relativă necesită anumite dimensiuni teritoriale. „Trapezul" Nordului rusesc corespunde tuturor condiţiilor necesare pentru a se constitui într-un „mare spaţiu" independent, din interiorul Rusiei. Mai mult decât atât, o asemenea autonomie integratoare poate să compenseze, într-o mare măsură, centralismul strategic, inevitabil pentru un stat.

A doua abordare geopolitică constă în analiza funcţionării sistematice pe axa Centru + Nord. Această axă a fost şi este, în multe privinţe, singura şi principala în organizarea administrativă a teritoriilor nordice. Unele regiuni şi centre ale Nordului erau subordonate direct Moscovei, care controla vectorii principali ai dezvoltării acestor teritorii. Acest centralism univoc nu permitea o dezvoltarea eficientă, la maximum, a potenţelor geopolitice interne ale Nordului, specializarea unilaterală şi orientată la scara întregii ţări a regiunilor realizându-se cu bună ştiinţă. Aceasta permitea să se menţină regimul unui centralism sever, dar care frâna, în mare măsură, descoperirea posibilităţilor interne.

Logica geopolitică ne sugerează că problema raportului Centrului cu Periferia (iar în cazul nostru a Moscovei şi a Nordului) trebuie să fie împărţită intenţionat în două componente:

1. centralismul sever în sfera macropoliticii şi a subordonării strategice;

2. eliberarea maximă a posibilităţilor interne pe seama unei autonomii culturale şi economice cât mai depline.

Cu alte cuvinte: centralismul strategic + regionalismul cultural-economic.

Pentru elaborarea unui model mai efecient al unei asemenea împărţiri geopolitice a rolurilor apare, din nou, problema „capitalei Nordului", care ar putea îndeplini rolul de instanţă intermediară între Centru şi toate celelalte regiuni. În acest punct s-ar întâlni toate legăturile militare de la baze, de la unităţile militare, porturile etc. şi în acelaşi timp,

aici ar putea să se afle „guvernul Nordului", instanţa flexibilă a coordonării politice a tuturor sectoarelor „trapezului polar", subordonată Moscovei nemijlocit, dar care se prezintă

în faţa ei în numele Nordului întreg. Aici ar putea fi „parlamentul popoarelor Nordului", cu structurile executive corespunzătoare. Totodată, cel mai important lucru ar fi să se ajungă la o îmbinare armonioasă a conducerii militare cu reprezentanţii regionali, întrucât caracterul centralist al controlului strategic s-ar uni, în cazul dat, cu manifestarea voinţei regionale a pământurilor nordice. Tandemul reprezentantului militar al Moscovei cu reprezentantul civil al „popoarelor nordului" ar putea să devină, într-o asemenea capitală geopolitică, prototipul ideal al organizării întregului spaţiu eurasiatic, mult mai eficient şi mai operativ, mai flexibil, însă strâns legat de centru. Totodată, în acest proces de integrare, din motive istorice şi geografice - a fărâmiţării şi a mozaicităţii aşezărilor, a numărului mic de etnosuri - fricţiunile inter-etnice şi culturale dintre popoarele nordului vor fi minime.

Având ca bază premisele geopolitice, acest model de organizare a spaţiului trebuie încercat în mod deosebit în Nord. În cazul de faţă există toate condiţiile pentru acest proiect: apartenenţa la Rusia a tuturor regiunilor Nordului, rarefierea teritorială şi geografică, necesitatea urgentă a restructuralizării sistemelor industrial-economice, dintre care, o parte au ieşit din sistemul general al „repartiţiei raţionale a muncii", criza demografică, starea critică a popoarelor Nordului, dezagregarea sistemelor de alimentare cu energie şi a comunicaţiilor, reforma necesară a Forţelor Armate etc.

Raportul Moscova-Nord depinde, în mod direct, de integrarea generală a regiunilor nordice într-un bloc unic. Din cauză că Rusia are o structură geografică latitudinală, zona se întinde de-a lungul paralelei. Tendinţele principale ale dezvoltării ei au avut, prin urmare, un dinamism de latitudine. Statul Rus s-a construit integrând spaţiile de-a lungul latitudinilor. Din această cauză, principalele comunicaţii şi sisteme de legătură din interiorul Rusiei s-au constituit conform acestui model. Acest proces de latitudine s-a evidenţiat îndeosebi în valorificarea Siberiei şi în „saltul spre Ocean". De aceea, stabilitatea structurii interne a Rusiei depinde direct de plenitudinea şi dinamica integrării latitudinale. Dacă luăm Rusia în întregime, atunci pentru valoarea ei strategică continentală deplină este nevoie de o dezvoltare pe axa Nord-Sud. Aceasta se referă, în primul rând, la expansiunea dincolo de hotarele ei, fiindcă orice organizare

geopolitică spaţială pe verticală dă un nivel maxim de autarhie strategică. Dar în limitele Rusiei, o autarhie deplină este absolut inutilă. Dimpotrivă, aici trebuie să stăruim pentru un centralism strategic absolut, pentru legăturile de reciprocitate a spaţiilor regionale cu Centrul. De aceea se poate formula o lege geopolitică: în interiorul Rusiei are prioritate axa integratoare Vest-Est, iar în afara Rusiei - axa Nord-Sud. (Mai nuanţat, această lege se formulează în felul următor: în timp ce aceste spaţii, aflate sub controlul dur, etnic şi politic al Rusiei şi al ruşilor, au nevoie de o integrare latitudinală,

pământurile din interiorul Rusiei, populate compact de diferite etnosuri cu tradiţii ale separatismului politic, fixate istoriceşte, au nevoie de o integrare meridională.) Dinamismul de-a lungul meridianului face ca structura politică să fie independentă faţă de vecinii săi din stânga şi din dreapta. Acest lucru este necesar pentru ţară în ansamblu, dar nu şi pentru diversele sectoare ale acestei ţări. Dinamismul de-a lungul paralelei, dimpotrivă, leagă Centrul cu Periferia; acest lucru este util pentru organizarea politică internă a statului, dar duce la conflicte şi la dezechilibru pe plan internaţional.

În virtutea acestei legităţi, trebuie să insistăm pentru o integrare latitudinală a regiunilor Nordice, ţinând seama de apartenenţa lor la aceeaşi zonă climaterică şi de relief şi nu de apropierea lor geografică (în unele cazuri, chiar etnică) de alte regiuni (sudice, estice sau vestice). Unificarea latitudinală a Nordului va contribui la dezvoltarea lui cultural-economică, însă va frâna crearea premiselor pentru o potenţială suveranitate politică şi strategică. Doar o asemenea structură va rezolva pozitiv, din punct de vedere geopolitic, problemele Centru-Periferie.

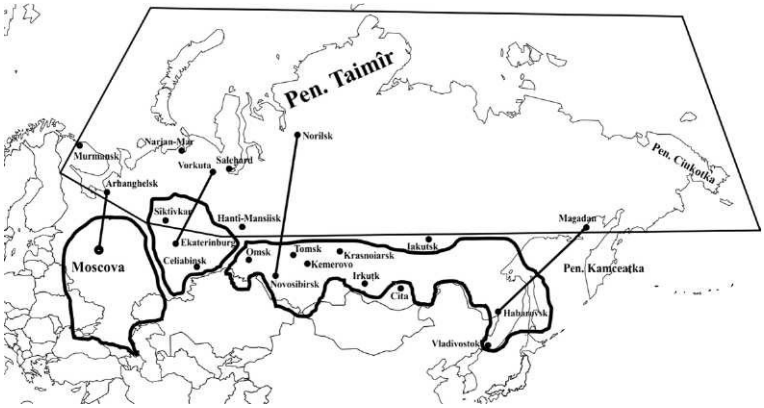

Axa de conectarea a Trapezului Arctic cu Siberia, Munţii Urali şi Rusia Centrală

V.2.5. Problema Finlandeză

Singura problemă internaţională, legată de Nordul rusesc, este problema Kareliei (şi a Finlandei). Etnosul karel e apropiat de cel finlandez şi e legat de acesta prin unitatea cultural-istorică. Dacă ne bazăm pe logica integrării latitudinale, problema karelă ni se prezintă, la prima vedere, ca o anomalie. În cazul acesta sunt posibile două soluţii.

Prima soluţie constă în absolutizarea geopolitică a frontierei karelo-finlandeze şi în a propune republicii Karelia să se integreze, pe axa Nord - Sud, cu străvechile regiuni ruseşti din jurul lacurilor Onega şi Ladoga. Un asemenea vector al dezvoltării este nefiresc şi trebuie utilizat în cazuri extreme, fiindcă o explozie artificială a unităţii etnice pe linie administrativă a frontierei politice nu dă niciodată regiunii o stabilitate geopolitică.

Situaţia se înrăutăţeşte şi prin faptul că frontiera karelo-finlandeză are un relief de pădure şi de mlaştină, uşor de parcurs şi se întinde pe o distanţă enormă: a apăra temeinic o asemenea frontieră este extrem de complicat şi de costisitor.

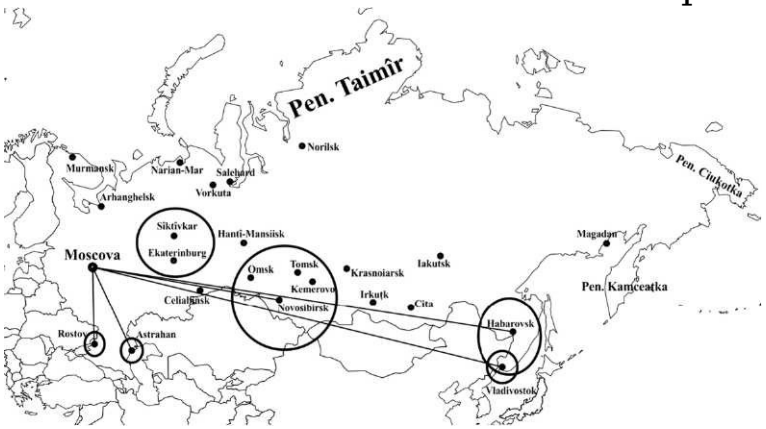

Vectorii geopolitici majori în Rusia de Est

A doua soluţie presupune crearea zonei geopolitice karelo-finlandeze, unitară din punct de vedere cultural şi parţial economic, dar care prezintă un sprijin strategic pentru Centrul eurasiatic. În limbile europene există termenul „finlandizare", care a apărut în timpul războiului rece. Prin acest termen se înţelege nominal un stat neutru, cu o economie capitalistă, dar care înclină strategic spre URSS, adică spre heartland. Ca stat, Finlanda este o structură instabilă în cel mai înalt grad şi foarte departe de autarhie şi care, din punct de vedere istoric, intră în mod firesc în spaţiul geopolitic al Rusiei. Aceasta s-a manifestat în cele mai diferite perioade istorice. Centrul putea

să accepte cea mai largă autonomie a uniunii karelo-finlandeze, cu o singură condiţie însă - controlul strategic asupra golfului Botnic şi amplasarea trupelor de grăniceri la frontierele Finlanda-Norvegia şi Finlanda-Suedia. Lungimea frontierei s-ar micşora de două ori în cazul când frontierele finlandezo-suedeze şi finlandezo-norvegiană ar fi mai puţin omogene şi mai uşor de trecut decât frontiera karelo-finlandeză. Pe lângă aceasta, Rusia ar avea posibilitatea să controleze Baltica prin Nord.

Cea de-a doua soluţie este preferabilă din toate punctele de vedere, chiar şi pentru că o asemenea tactică trebuie folosită de către Centrul continental în toate zonele de frontieră, mixte etnic şi cultural. Dezbinarea unităţii etnice înseamnă instabilitatea zonei de frontieră, instabilitatea frontierei. Mai devreme sau mai târziu, adversarul atlantic va încerca să se folosească de această împrejurare pentru a efectua integrarea etnică în scopurile sale, adică să intensifice controlul asupra rimland-ului şi să slăbească heartland-ul. De aceea, forţele continentale trebuie să se folosească, activ şi ofensiv, de o tactică analogă şi să nu le fie frică să cedeze suveranitatea culturală şi chiar economică popoarelor de la frontieră, în schimbul prezenţei strategice şi loialităţii politice.

Atunci când stabilitatea frontierelor nu se mai poate obţine pe calea unei expansiuni militare sau politice, trebuie folosită o variantă intermediară, uşor adaptabilă şi care, în sens anti-eurasiatic, este folosită cu succes de către talasocraţie.

V.2.6. Nordul şi Ne-Nordul

Specificul geografiei ţărmului arctic al Eurasiei ruseşti reduce problema corelaţiei din regiunile Nordului şi alte regiuni la o formulă cu mult mai simplificată Nord-Sud, fiindcă problemele latitudinale (şi tocmai cu Occidentul) apar doar în cazul Kareliei. Singura excepţie o constituie problema Iakuţiei, care este izolată, deoarece are (deşi, aproape artificial) o tradiţie a separatismului politic, fixată istoriceşte. Acest aspect se reflectă şi în clasificarea de mai târziu a Eurasiei, făcută de Mackinder, în care evidenţia „Lenaland-ul" („pământul râului Lena"), Iakuţia (Saha) formând axa acestei regiuni ce se întinde de la Marea Laptev până la regiunea Amur, iar în sud până la Altai. Cazul Iakuţiei trebuie examinat aparte.

Să începem cu partea vestică a „trapezului de nord". Aici se evidenţiază peninsula Kola, Murmansk şi Republica Karelă.

Împreună cu Finlanda, acestea alcătuiesc un sector geopolitic şi geografic unitar şi ar fi fost mai eficient ca acesta să fie integrat într-un sistem independent şi desăvârşit, în care regiunea Murmansk (şi însuşi Murmanskul) ar avea prioritate strategică şi calitatea de centru militar al hotărârilor, iar spaţiul karelo-finlandez ar fi investit cu o largă suveranitate cultural-economică. În cazul acesta, regiunea Murmansk ar putea fi extinsă pe seama regiunilor nordice ale Finlandei - Laplandia finlandeză. Balanţa dintre Murmansk (proiecţia strategică a Moscovei) şi spaţiul karelo-finlandez ar fi expresia concretă a organizării eurasiatice a continentului - exemplul „noii finlandizări" în condiţiile ce vor exista după terminarea „războiului rece" Mişcarea ulterioară spre sud a acestui bloc va fi examinată în capitolul închinat Vestului rusesc. Trebuie menţionat faptul că, în orice caz, axa strategică principală va fi axa Murmansk-Moscova.

În continuare: ţinutul Arhanghelsk. Aici trebuie să facem o excepţie de la normele generale şi să menţionăm importanţa integrării nu numai pe latitudinea Nord-Nord, ci şi pe meridian. Problema constă în faptul că ţinutul Arhanghelsk se află deasupra părţii central-europene a Rusiei şi prin urmare, însăşi ideea unei posibile suveranităţi a acestui sector vertical - de la Marea Albă până la Marea Neagră - în ceea ce priveşte Rusia, se exclude, fiindcă această regiune este însăşi Rusia. De aceea Arhanghelskul şi ţinutul Arhanghelsk se află pe acea poziţie strategică care corespunde principiului integrării strategice a Nordului în interesele Centrului. Axa Moscova-Arhanghelsk este singura din spectrul „razelor geopolitice" interne care nu reprezintă doar o construcţie militară strategică. Aici trebuie să se realizeze o integrare maximă şi pe diferite planuri cu Sudul, până la Moscova, să se depună toate eforturile pentru a înfăptui o trecere treptată de la raioanele din regiunea Vologda, care au o populaţie (relativ) densă, până la aşezările solitare ale Pomoriei. Migraţia populaţiei ruseşti spre Nord, valorificarea activă a acestuia, dezvoltarea şi transformarea lui trebuie să înceapă de la Arhanghelsk. Acest mare port se află într-o poziţie avantajoasă comparativ cu celelalte puncte populate ale Nordului şi tocmai de aceea este mai logic ca Arhanghelskul să fie ales în calitate de „capitală a pactului Arctic" Dezvoltarea axei Moscova-Arhanghelsk trebuie să fie multilaterală şi prioritară. De calitatea şi dinamica acestei integrări meridionale unice (din

tot Nordul), va depinde temeinicia şi eficacitatea întregului „pact Arctic"

Mai spre răsărit, în zona Nordului, intră două structuri administrative: districtul autonom al Nenţilor şi Republica Komi. Integrarea acestor spaţii între ele nu este contraindicată, fiindcă districtul autonom al Nenţilor este foarte slab populat. Vecinătatea cu Arhanghelskul permite dezvoltarea activă şi prioritară a acestei regiuni în limitele proiectului general. O importanţă deosebită are valorificarea insulelor Novaia Zemlea şi Franz Joseph. Aceste pământuri arctice au o importanţă strategică colosală în contextul unei opoziţii intercontinentale. Aceste teritorii ruseşti sunt cele mai apropiate de polul Nord şi respectiv, de SUA, fiind folosite în calitate de baze militare strategice. Ca şi în cazul Kareliei şi al Murmanskului, spaţiile cele mai nordice sunt controlate cu prioritate de către militari, în timp ce spre sud este mai dezvoltată administraţia civilă. Centrul acestei regiuni este oraşul Vorkuta, unde se întâlnesc comunicaţiile de bază şi căile de comunicaţie.

Vorkuta este un mare centru industrial şi strategic, situat în apropierea districtului Iamalo-Neneţ, unde nu există un centru similar ca mărime. Prin urmare, Vorkuta ar trebui să controleze şi imensul teritoriu al ţărmurilor Mării Kara, până la gurile Eniseiului şi delta râului Obi. În această regiune, districtul Iamalo-Neneţ este apropiat, din punct de vedere geografic, de districtul Hantî-Mansi, amândouă intrând într-un sector geopolitic unic.

Trebuie subliniat faptul că, în cazul Republicii Komi, frontiera de sud a „trapezului de Nord" are o mare importanţă geopolitică. În cazul de faţă procesele de integrare a acestei regiuni a Uralului de nord (şi nordul Povoljiei) nu numai că sunt puţin utile, dar sunt şi periculoase, deoarece la sud-vest (dincolo de districtul Komi-Permi) este situat Tatarstanul, unde tendinţele separatiste au o istorie îndelungată. Fiind aşezat în interiorul pământurilor ruseşti, Tatarstanul nu prezintă un pericol deosebit, însă în toate cazurile analoge „logica separatistă" impune căutarea unei ieşiri la mare sau la teritorii străine şi orice procese de integrare pe verticală în cazul dat pot deveni, mai devreme sau mai târziu, extrem de periculoase. Aici trebuie folosită calea inversă (decât în cazul ţinutului Arhanghelsk) şi să se încerce o separare maximă a întregii regiuni a Uralului de Nord şi a sectoarelor învecinate

la est şi la vest de Povoljia şi Ural. În cazul de faţă, „trapezul de nord" trebuie să fie strict delimitat de spaţiul continental, situat mai la sud.

Şi mai spre răsărit se află pământurile bazinului Enisei care, din punct de vedere administrative, ţin de districtele autonome Taimâr şi Evenc şi de partea nordică a ţinutului Krasnoiarsk (fosta regiune Turuhansk). În această regiune se evidenţiază Norilskul, care poate juca rolul de centru al acestei regiuni gigantice. În cazul de faţă, dinamica meridională pe axa Nord-Sud nu se exclude, deoarece Siberia de Sud, de la Omsk şi până la Baikal, este populată compact de către ruşi şi integrarea în acest sens nu poate prezenta un pericol deosebit. Acest bloc este situat, în întregime, pe un teritoriu intermediar, unde se sfârşeşte o zonă populată mai mult sau mai puţin uniform şi începe „Lenaland-ul" lui Mackinder, „pământul nimănui". Această zonă, precum şi teritoriile mai de răsărit, reprezintă un gigantic pustiu continental, tundra fără viaţă la nord şi taigaua de netrecut la Sud. Acesta este un „spaţiul potenţial". La sud este parţial valorificat de ruşi şi de străvechile popoare turanico-mongole, cu o cultură politică relativ dezvoltată. La nord el reprezintă „no man land". O asemenea situaţie nu poate fi schimbată repede, dintr-un salt şi prin urmare, această regiune gigantică, cu centrul la Norilsk,va mai reprezenta, un timp oarecare, „frontiera internă" a Rusiei continentale la Nord-Est şi avanpostul strategic al Centrului la Nord. Din punct de vedere logic este necesar ca, în cazul dat, să se dezvolte tocmai Norilskul, care are o importanţă geopolitică extrem de mare. Lui îi revine controlul asupra Taimârului (şi a insulei Novaia Zemlea) la Nord, asupra bazinului Eniseiului la Sud şi totodată, din acest punct trebuie să înceapă zona unui control al Centrului, dar mai restrâns, de orientare îngustă, asupra „Nord-Estului îndepărtat" al Eurasiei, asupra Lenaland-ului.

Lenaland-ul lui Mackinder include Iakuţia, Ciukotka, Kamceatka, ţinutul Magadan, ţinutul Habarovsk, regiunea Amur şi ţinutul Primorsk, insulele Sahalin şi Kurile. Acest spaţiu se împarte în două regiuni geopolitice: fragmentul „trapezului nordic", pe de o parte şi Iakuţia de Sud, Primorie, ţinutul Primorsk şi jumătatea sudică a ţinutului Habarovsk, pe de altă parte. Ambele spaţii sunt absolut diferite din punct de vedere calitativ. Partea de Sud, în special ţărmurile mărilor Ohotsk şi Japoniei, este relativ populată, are tradiţii politice

străvechi şi este locul de trai al unor etnosuri eurasiatice destul de active. Din punct de vedere al dezvoltării tehnice şi concomitent în sens climateric, acest sector sudic este o continuare a Siberiei de Sud.

Total opusă este partea de Nord a Lenaland-ului. Este partea cea mai nedezvoltată şi mai „sălbatică" a Eurasiei, un strat continental gigantic, cu o infrastructură rudimentară (embrionară) şi practic fără populaţie. Singurul centru de proporţii este Magadanul, acesta fiind, însă, un port izolat de imensele întinderi continentale ale Kolâmei şi Iakuţiei de Nord. Nici Anadârul de pe Ciukotka nu este un centru în adevăratul înţeles al cuvântului, acesta fiind izolat de continent. Sectorul dat este un continent separat, apărat excelent de frontierele maritime şi foarte bogat în minereuri utile. Cu toate acestea însă, este foarte slab dezvoltat şi valorificat, aflându-se într-o stare potenţială. Această parte a Siberiei este scoasă în afara istoriei şi tocmai la ea se referă, în mare măsură, prezicerile futurologice ale lui Spengler, cu privire la „viitoarea civilizaţie siberiană". Acest sector unic al Lumii Vechi încă nu şi-a spus cuvântul în istoria civilizaţiilor, încă nu şi-a manifestat în nici un fel funcţia sa geopolitică.

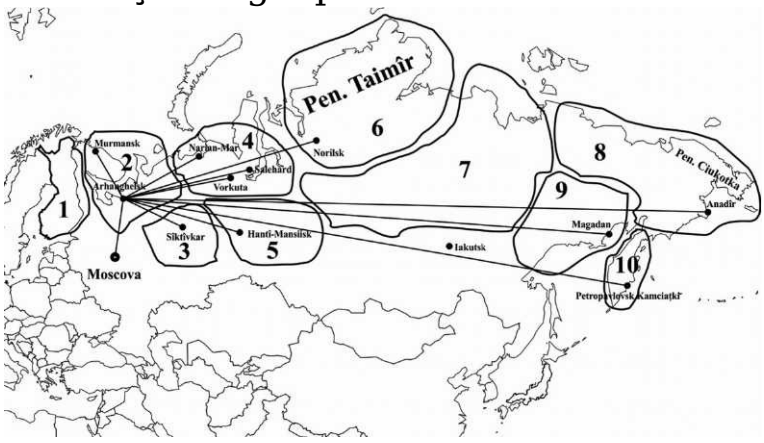

Sectorul geopolitic de nord al Rusiei: 1. Kareliano-Finlandez; 2. Arhanghelsk (asociat proritar cu centrul); 3. Sîktîvar; 4. Vorkuta; 5. Hantî Mansiisk; 6. Taimîr (Norilsk); 7. Nord-estul Iakuţiei; 8. Ciukotka; 9. Magadan; 10. Kamceatka .

Această subdezvoltare a regiunii se explică pe baza aşa numitei „teorii potamice a civilizaţiei", conform căreia dezvoltarea culturală a ţinutului are loc cu mult mai repede în acele cazuri când albiile râurilor principale sunt aşezate altfel decât paralel, intersectând Siberia (în special cea de Răsărit), faptul fiind o confirmare clasică a acestui principiu, întrucât

toate râurile ei curg într-o singură direcţie, fără a se intersecta. Totuşi, această rămânere în urmă nu este o caracteristică negativă. Întârzierea istorică îi ajută să acumuleze (pe baza unei înţelegeri raţionale a istoriei altor teritorii şi naţiuni) o experienţă de cea mai mare importanţă. În anumite împrejurări, aceasta poate fi chezăşia unui succes fără precedent.

Din punct de vedere geografic, jumătatea Nordică a Lenaland-ului trebuie cercetată ca un complex geopolitic unic. Aici apare o problemă foarte importantă. Care va fi centrul în jurul căruia se va forma viitoarea formaţiune geopolitică? Ce orientare va urma? Însuşi faptul că Mackinder stătea la îndoială să considere sau nu Lenaland-ul drept „axă geografică a istoriei", ne demonstrează că există alternative în rezolvarea situaţiei, ceea ce este suficient ca strategia continentală să acorde o atenţie deosebită acestui sector.

Este clar că scopul maxim este includerea acestei regiuni în „pactul Arctic", sub controlul Centrului (al Moscovei) şi corelarea cu alte centre secundare ale zonei Nordice. Aici însă, apar două obstacole:

1. lipsa, în centrul acestei regiuni, a unui punct strategic de proporţii, în jurul căruia s-ar fi putut construi sisteme integratoare; 2. poziţia axială a Iakuţiei (Republica Saha) în această regiune ce se complică din cauza „separatismului" iakuţilor, fie el şi nominal, fixat însă, istoriceşte;

În cazul de faţă, raportul dintre jumătatea nordică a „trapezului arctic" şi Sud, capătă, într-adevăr, un caracter dramatic, deoarece Iakuţia are o asemenea poziţie strategică care îi creează toate premisele pentru a se transforma într-o regiune suverană, independentă de Moscova. Crearea acestor premise este asigurată de întinderea liniei de ţărm, de structura meridională a teritoriului republicii, de izolarea tehnică faţă de restul regiunilor siberiene. Printr-un anumit concurs de împrejurări, tocmai Iakuţia poate deveni baza principală a strategiei atlantice şi pornind de aici, talasocraţia va reface ţărmul eurasiatic al Oceanului Pacific şi va încerca să-l transforme într-un rimland clasic, aflat sub controlul „puterii maritime" Atenţia deosebită a atlantiştilor pentru arealul Pacificului şi evidenţierea, în cel mai înalt grad, de către Mackinder, a Lenaland-ului într-o categorie separată, iar apoi includerea acestui teritoriu în zona rimland-ului pe hărţile

atlantiştilor Spykman şi Kirk, demonstrează că la prima ocazie favorabilă forţele anticontinentale vor încerca să scoată această regiune, care are legături foarte slabe cu Centrul, de sub controlul eurasiatic.

Referitor la aceasta, s-ar cuveni să se întreprindă următoarele măsuri:

1. Reducerea considerabilă, din punct de vedere juridic, a suveranităţii Iakuţiei.

2. Împărţirea Iakuţiei în două sau mai multe regiuni, mai importantă fiind totuşi separarea regiunilor riverane mărilor Laptev şi Siberiei de Răsărit de bazinul continental al fluviului Lena. Este importantă, de asemenea, extinderea maximă a zonei ce separă frontierele Iakuţiei de litoralul Oceanului Pacific şi intensificarea controlului strategic asupra acestor zone de litoral.

3. Stabilirea unui control dur, special, al unui reprezentant al Moscovei, asupra acestor teritorii.

4. Organizarea integrării industrial-financiare a Iakuţiei în regiunile neiakute, iar zona să devină dependentă la maximum de Centru sau de proiecţiile ei în Nordul şi Sudul Siberiei.

Aceste măsuri presupun o reorganizare a acestui teritoriu, demers ce ar crea aici o construcţie geopolitică absolut nouă - un centru nou şi legături radiale noi. Cu alte cuvinte, neaşteptând reorganizarea Lenaland-ului conform scenariului atlantic, atâta timp cât această zonă rămâne în componenţa Rusiei, să se treacă imediat la construirea unui Lenaland continental, conform modelului eurasiatic.

Problema corelaţiei Nord şi Sud are, pentru acest sector, o soluţionare deosebită - aici se cere nu o simplă limitare a contactelor pe această axă, ci o nouă reorganizare a întregului spaţiu nordic al Iakuţiei. Aceasta nu e numai o manevră geopolitică preventivă, ci este un atac geopolitic, este o luptă de poziţie pentru Lenaland, pentru viitorul Siberiei, pentru soarta ei continentală, eurasiatică.

V.2.7. Rezumat. Zona nordică a continentului

Zona nordică a continentului eurasiatic, ce intră în componenţa Rusiei, este o realitate geopolitică de cea mai mare însemnătate, a cărei importanţă va creşte neîncetat pe

măsura creşterii dinamicii planetare. Această regiune are o importanţă deosebită pentru consolidarea de către Rusia a statutului său geopolitic global - statutul „axei geografice a istoriei"

Numai prin definirea atlantismului şi a talasocraţiei în calitate de adversar politic principal, întregul sistem al Nordului capătă o încărcătură strategică reală. Prin refuzul de a recunoaşte dualismul geopolitic la nivelul doctrinei militare sau al politicii internaţionale, toată această temă îşi pierde sensul. Totodată, este inevitabilă nu numai degradarea Nordului rusesc dar, într-o perspectivă îndepărtată şi fărâmiţarea lui, chiar anexarea unor regiuni ale Rusiei.

Astăzi ritmul general al proceselor geopolitice este de aşa natură încât problema reorganizării geopolitice a Nordului, conform constantelor geopolitice enumerate mai sus, este o chestiune actuală şi vitală, în cel mai înalt grad. Chiar pentru menţinerea „status quo-ului" este necesar să începem, imediat, reorganizarea acestor spaţii.

Soarta Rusiei depinde, la modul direct, de soarta Nordului. Această lege este baza viitoarei geopolitici.

Nordul înseamnă viitor, înseamnă destin.

Capitol V.3. Chemarea Orientului

V.3.1. „Orientul intern" (dimensiunea noţiunii)

Ca şi în cazul Nordului, la examinarea problemelor geopolitice ale Orientului rusesc se aplică aceeaşi metodă, împărţind problema în trei componente:

1. Centru - Orient.

2. Raporturile dintre sectoarele Orientului.

3. Raporturile acestor sectoare cu alte regiuni şi zone geopolitice ale Rusiei.

Mai întâi trebuie să definim ce se înţelege prin „Orientul Rusesc" Trebuie să menţionăm, de la bun început, deosebirea dintre Orient ca noţiune pur geografică şi Orientul cultural, civilizator, istoric. Aşadar, în Orientul cultural se includ, de obicei, toate teritoriile Africii de Nord, Orientului Apropiat, Asia Mică, Asia Centrală până la Pakistan, apoi Filipine (lumea islamului) şi India, pe când Chinei şi Indochinei, precum şi

ţărilor din regiunea Oceanului Pacific, li se aplică, de obicei, noţiunea de „Orientul Îndepărtat". De pe poziţia Rusiei aceasta reprezintă, din punct de vedere geografic, Sudul - care se întinde de la Occidentul Magrebului până la Orientul Îndepărtat al Oceanului Pacific.

Pe de altă parte, „Răsăritul" reprezintă, în limitele Rusiei, cu totul alte realităţi geografice şi geopolitice, acesta fiind un teritoriu care se întinde din Povoljia (Tartaria), prin Urali, Siberia şi până la Oceanul Pacific. Această categorie geopolitică poate fi numită „Orientul rusesc" sau „Orientul intern"

- teritoriile geografice situate la Răsărit de Centru (Moscova).

În cazul de faţa, Caucazul şi Asia Centrală vor intra în categoria „Sudului" şi vor fi examinate în capitolul corespunzător.

Având în vedere că noi examinăm geopolitica internă a Rusiei ca un „sistem deschis", care nu coincide cu frontierele administrative ale Federaţiei Ruse şi plecând de la metoda „razelor geopolitice", evidenţierea zonelor geopolitice se face, de multe ori, pe teritoriul statelor vecine, în cazul când există o unitate geopolitică, etnică şi geografico-peisagistică. De aceea trebuie să includem în „Orientul intern" al Rusiei atât Uralul de Sud, cât şi Kazahstanul de Nord, de la Aktiubinsk până la Semipalatinsk - pe latitudinea 50 de grade aproximativ. Totodată, în raport cu Rusia, zonele Mongolia, Sintzean şi Manciuria intră, din punct de vedere geopolitic, în sectorul sudic. Prin urmare, toată Siberia de Sud - Altai, Tuva, Buriatia, Primorie şi Primorie (inclusiv jumătatea sudică a regiunii Habarovsk)

- împreună cu regiunile Siberiei Centrale, situate mai la sud de „trapezul nordic" - reprezintă un triunghi ce se întinde, de la Kazan şi Urali, până la Oceanul Pacific.

V.3.2. Zona „Siberiei ruseşti" (structura)

Din punct de vedere climateric, Orientul rusesc se deosebeşte radical de Nord. Este o zonă cu o climă continentală temperată. În Povoljia şi Ural, în Siberia şi Primorie este situată o zonă preponderent împădurită. Din Kazahstanul de Nord şi până la Baikal se întinde clinul stepelor. Altaiul şi Primorie sunt masive de munţi nu prea

înalţi. Cea mai mare parte a teritoriilor sunt populate destul de dens şi reprezintă zone prielnice pentru trai şi gospodărie.

Componenţa etnică a Orientului intern al Rusiei este următoarea: marea majoritate o reprezintă ruşii, risipiţi prin republicile naţionale, mai compact, însă, în Siberia. Pot fi evidenţiate câteva zone etnice care coincid, în linii mari, cu autonomiile şi republicile respective.

În Povoljia este situat Tatarstanul, o structură etno-naţională destul de monolită, care îşi păstrează tradiţiile independenţei politice şi ale unei anumite rivalităţi cu Rusia. Este cea mai vulnerabilă regiune (din punct de vedere al păstrării integrităţii Rusiei), conştiinţa naţională a tătarilor este foarte dezvoltată. Factorul cel mai important care face, totuşi, ca „separatismul tătăresc" să treacă în plan secundar, este aşezarea geografică a Tatarstanului în mijlocul spaţiului continental, fără frontiere maritime sau învecinate cu state neruse.

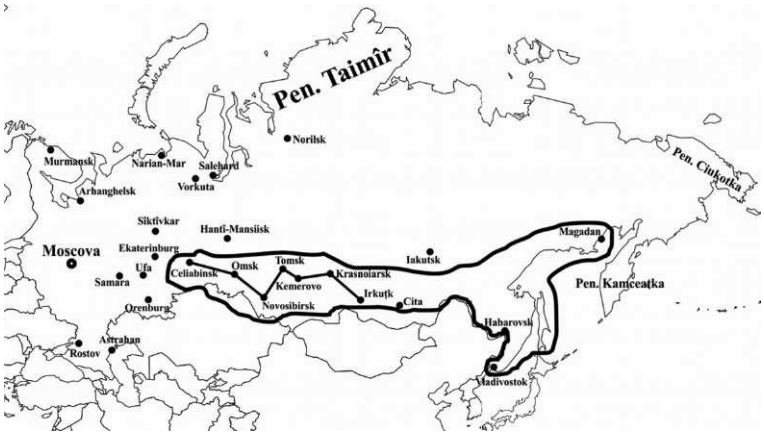

Siberia rusească. Teritoriile estice locuite majoritar de ruşi. Zona cea mai vulnerabilă a geopoliticii interne a Rusiei. O posibilă alianţă strategică a Tatarstanului cu Kazahstanul în Sud, urmată de ieşirea prin Republica Komi la Oceanul Arctic ar putea submina întreaga structură continentale eurasiatică.

Atâta timp cât se păstrează această situaţie geopolitică, acest fapt nu prezintă vreun pericol pentru Rusia. Totuşi, tradiţia istorică a tătarilor necesită o atenţie deosebită faţă de această regiune şi o politică anume a Centrului faţă de Kazan, datorită căreia sistemul geopolitic al Tatarstanului ar depinde de regiunile pur ruseşti (chiar dacă nu se învecinează teritorial). Totodată, trebuie împiedicate procesele de integrare cu Başchiria, Udmurtia, Mordovia şi Mariel. Pe lângă toate acestea, are sens să se accentueze împărţirea teritorială

a Tatarstanului pe criterii cultural-etnice, fiindcă tătarii, conform factorilor rasiali, culturali şi religioşi, sunt un etnos constitutiv. De asemenea, are sens să încurajăm migraţia rusă în această republică.

Tătarii sunt turanici şi musulmani, ceea ce îi determină să fie o parte geopolitică a lumii turanico-islamice. În această privinţă, Centrul se confruntă cu o problemă ce reprezintă dominanta întregii geopolitici a Sudului (despre aceasta vom vorbi într-un capitol corespunzător). Tataria nu poate fi ruptă de această realitate nici prin asimilare, nici prin izolare geografică. De aceea, „problema tătară" este un capitol aparte al unei probleme cu mult mai vaste - Rusia şi islamul. Numitorul comun în rezolvarea tuturor situaţiilor analoge este căutarea balanţei geopolitice a intereselor „axei geografice a istoriei" şi a lumii islamice. În această privinţă, anti-atlantismul este, în toate cazurile, fără excepţie, numitorul comun care permite crearea unei alianţe planetare de lungă durată. În cazul Tatarstanului trebuie accentuat, în mod deosebit, caracterul continental al naţiunii tătare, a cărei soartă istorică este strâns legată de Eurasia, iar în cazul identificării, în condiţiile actuale, a geopoliticii Eurasiei cu geopolitica

Rusiei, uniunea conştientă şi benevolă este un imperativ cu mult mai profund decât deosebirile etno-confesionale.

În sens mai larg, puterea eurasiatică - Rusia - este întemeiată pe îmbinarea elementelor slav şi turanic care, în fond, au creat etnosul velicorus şi care devine axa „statului continental", identificându-se cu heartland-ul. De aceea, aceste două etnosuri - slavii şi turanicii (plus ugrii şi mongolii) - rămân, în continuare, stâlpii politicii eurasiatice. Viitorul lor este dezvoltarea integrării politice şi etnice şi de aceea accentuarea deosebirilor etnoculturale şi îndeosebi, tendinţa de a da acestor deosebiri o formă politică, nu se potrivesc cu logica soartei istorice a ruşilor şi tătarilor. Această temă trebuie să devină axa relaţiilor dintre Moscova şi Kazan şi nu este exclus faptul că, pentru aceasta, va fi nevoie de un „lobby geopolitic" deosebit, care ar exprima interesele Eurasiei din punct de vedere politic (sau metapolitic).

Aproximativ aceleaşi considerente sunt aplicate şi faţă de Başchiria, situată mai la sud de Tatarstan, populată, la fel, de un etnos turanic, care împărtăşeşte islamul. Singura deosebire este că başchirii nu au o tradiţie separatistă atât de pronunţată şi o conştiinţă naţională atât de dezvoltată ca a tătarilor, care

au fost etnosul cel mai activ şi „progresist" din toată Povoljia. Din această cauză, legăturile tătaro-başchire nu pot să contribuie nicidecum la stabilitatea geopolitică în acest sector al „Orientului intern" al Rusiei, iar Centrul trebuie să facă tot posibilul ca să integreze Başchiria în regiunile Uralului de sud, populate de ruşi, pentru ca aceasta să-şi piardă orientarea spre Kazan. Totodată, trebuie accentuată originalitatea culturii başchire, unicitatea ei, deosebirile faţă de alte forme turanico-islamice. Întărirea legăturilor geopolitice ale Tatariei cu Başchiria este foarte periculoasă pentru Rusia, întrucât frontiera administrativă de sud a Başchiriei trece prin aproprierea Kazahstanului de Nord, care (la cea mai mică nereuşită în dezvoltarea situaţiei geopolitice) poate deveni, teoretic, baza separatismului turanico-islamic. În cazul dat, heartland-ul este ameninţat de a fi sfârtecat de triunghiul turanic (proturc, adică proatlantic) chiar în mijlocul spaţiului continental. În acest sens, orientarea Tatariei spre sud, tentativele de integrare cu Başchiria şi chiar apropierea acesteia de regiunea Orenburg, sunt tendinţe extrem de negative pe care politica continentală a Centrului trebuie să le împiedice cu orice preţ. Başchiria trebuie să-şi întărească nişte legături latitudinale cu Kuibâşevul şi Celiabinskul, iar contactele meridionale cu Kazanul şi Orenburgul, dimpotrivă, să le slăbească.

Mai departe, de la Uralul de Sud (Celiabinsk) şi până la Krasnoiarsk, se întinde o fâşie de pământuri populate activ şi valorificate de ruşi. De la vest spre est se conturează clar axa geopolitică ce, din punct de vedere istoric, corespunde căilor de cucerire a Siberiei de către ruşi: Celiabinsk -Omsk - Tomsk - Kemerovo - Krasnoiarsk - Irkutsk. Acest cordon reprezintă o zonă industrial dezvoltată, iar oraşul Novosibirsk este şi un mare centru intelectual. Din punct de vedere etnic este o zonă aproape în exclusivitate rusească. O situaţie similară se repetă şi în partea de răsărit a Baikalului unde, de-a lungul magistralei Baikal - Amur, de la Cita până la Habarovsk, apoi spre sud, către Vladivostok, se află un fel de continuare a aceleiaşi fâşii, care începe în Uralul de Sud. Singura deviere este Buriatia, care ocoleşte, teritorial, nordul Baikalului şi care întrerupe continuitatea cordonului omogen al „Siberiei ruseşti".

Mai spre sud de acest cordon rusesc trece o zonă paralelă cu un amestec considerabil de populaţie turanică (mai spre

răsărit de mongoli). Ea începe în Kazahstanul de Nord, de la Aktiubinsk, apoi trece pe teritoriul Kazahstanului până la Semipalatinsk şi Usti - Kamenogorsk şi continuă pe teritoriul rusesc din Altai (leagănul etnosului turanic), Hakasia, Tuva şi Buriatia. Totodată, acest cordon turanico-mongol, de la Altai până în Transbaikalia (Cita), trece armonios, din punct de vedere etnic şi al configuraţiei geografice, pe teritoriul Mongoliei cu care nu există, de fapt, nici un fel de frontieră geografică. Din punct de vedere geopolitic, acest cordon inferior este parte componentă a spaţiului strategic al „Siberiei ruseşti" şi de aceea, el trebuie considerat o continuare a „Orientului rusesc" spre sud. Singura excepţie este un fragment al teritoriului chinez (Manciuria Chineză), situat la răsărit de frontiera cu Mongolia, până la râul Ussuri. Logic vorbind, el ar trebui să se afle sub controlul strategic al Rusiei, în caz contrar, el va deveni (inevitabil) un pretext pentru coaliţii poziţionale între „axa geopolitică a istoriei" şi teritoriile ce intră, din punct de vedere geopolitic, în rimland, iar China aparţine indiscutabil categoriei rimland (nici un geopolitician n-a pus la îndoială acest fapt).

În ceea ce priveşte această fâşie a „Siberiei ruseşti", este adevarat unul şi acelaşi principiu geopolitic: acest sector teritorial trebuie integrat activ într-un spaţiu geopolitic unitar, având, totodată, prioritate integrarea latitudinală pe axa lungă Celiabinsk-Habarovsk (axa meridională scurtă Habarovsk-Vladivostok este o continuare a acestei linii într-un sector geopolitic deosebit). Acest spaţiu de o întindere gigantică constituie superioritatea strategică principală a Rusiei, în calitatea ei de putere eurasiatică reală. Datorită acestui coridor din Siberia de Sud, Rusia are posibilitatea să unească regiunile Centrului cu litoralul Pacificului, asigurând, în felul acesta, magistrala potenţială de valorificare integrală a Siberiei şi ieşirea definitivă a Moscovei la Oceanul Pacific. Această fâşie este pârghia de comandă a întregii Eurasii, inclusiv Europa, deoarece organizarea unei legături continentale la un nivel tehnologic avansat, din Orientul Îndepărtat până în Occidentul Îndepărtat, permite, în felul acesta, să restructureze realitatea planetară în aşa fel încât controlul talasocratic din exterior asupra oceanelor îşi pierde importanţa-cheie. Dacă resursele Siberiei se vor uni, în perspectivă, cu tehnologiile avansate ale Europei continentale

şi Japoniei, atunci sfârşitul dominaţiei planetare a talasocraţiei este inevitabil.

Integrarea latitudinală a Siberiei (axa Celiabinsk - Habarovsk) este avantajul strategic de cea mai mare importanţă pe care îl are doar Rusia. Odată cu valorificarea acestei regiuni, poate începe întreaga istorie geopolitică a viitorului şi în cazul acesta, profeţiile lui Spengler se adeveresc.

Într-un sens mai restrâns, „intern", dezvoltarea integrării „Siberiei ruseşti" face posibilă extinderea controlului geopolitic şi pe meridian. Cordonul sudic „turanico-mongol" se va uni cu teritoriile mai nordice ruseşti, având în vedere că autonomia culturală maximă va fi însoţită de integrarea economică şi dominarea strategică a axei ruseşti Celiabinsk - Vladivostok. Totodată, în acest proces trebuie să se includă formaţiuni eterogene în sens administrativ, cum ar fi Kazahstanul, regiunile şi republicile autonome de pe teritoriul Federaţiei Ruse, Mongolia şi posibil, unele raioane ale Manciuriei chineze.

Totodată, un sector analogic meridional se presupune în direcţia nordică, unde situaţia se deosebeşte doar prin faptul că populaţia nerusă autohtonă este cu mult mai rară, iar din punct de vedere politic este mai puţin dezvoltată şi nu are o experienţă istorică recentă a suveranităţii politice. În regiunile Hantî-Mansi şi Evencă, la fel şi în regiunea Habarovsk, limita extinderii nordice a cordonului „Siberiei ruseşti" se stabileşte printr-un proces paralel de integrare internă a „trapezului nordic". Această integrare, spre deosebire de funcţia geopolitică complicată a „Siberiei ruseşti" (axa Celiabinsk-Habarovsk), are trei vectori de dezvoltare (latitudinal, de nord şi de sud) şi se ciocneşte, într-o serie de cazuri, cu formele politice (statele) maturizate şi destul de independente, având un simplu caracter de latitudine. De aceea amândouă procesele geopolitice se vor dezvolta în ritmuri diferite şi prin urmare, graniţa concretă ce va rezulta între dezvoltarea „Siberiei ruseşti" la nord şi integrarea totală a „trapezului nordic", va depinde de factori imprevizibili.

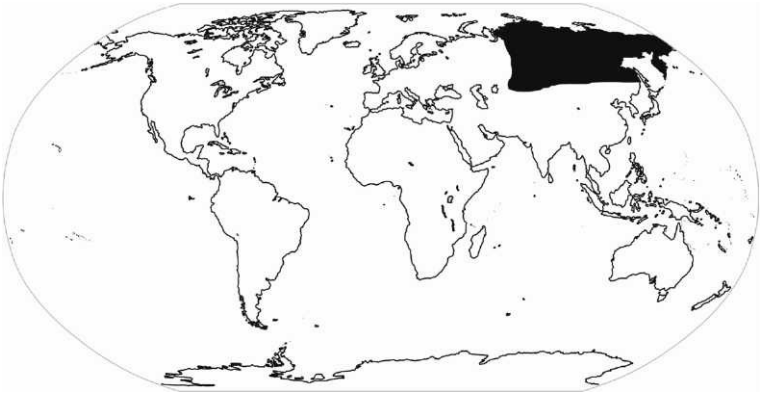

Conform geopoliticienilor din „Şcoala Pacifică" (von Beckman, Frobenius etc), teritoriul Siberiei va deveni o regiune strategică centrală a planetei la începutul mileniului trei.

Toţi aceşti vectori geopolitici de dezvoltare nu sunt, în esenţă, ceva nou şi neaşteptat, fiindcă ei sunt doar o continuare a marilor procese istorice de înaintare a Rusiei spre răsărit şi de devenire a puterii eurasiatice.

Drumul ruşilor către Oceanul Pacific nu e întâmplător, iar teritoriile Siberiei valorificate de ruşi urmează şi ele o logică geografică. Acest drum corespunde graniţei reliefului dintre Pădure şi Stepă, pe a căror sinteză geopolitică este bazat însuşi Statul Rus. Pe „marginea" pădurilor nordice din taiga ce se învecinează cu stepa (sau silvostepa) se mişcau valorificatorii ruşi ai Siberiei, aşezându-se pe pământurile cele mai bune pentru trai şi agricultură. De la Celiabinsk până la Baikal, acest sector de peisaj reprezintă un clin ce se îngustează. Iar de la Baikal până la litoralul Oceanului Pacific este o zonă neîntreruptă a pădurilor nordice, care trec, treptat şi pe neobservate, spre pădurile tropicale. Totodată, creşte ponderea podişurilor şi a masivelor muntoase.

Această zonă, de la Baikal până la gurile Amurului, ne reîntoarce la problema „Lenaland"-ul, care a apărut, deja, când examinam sectorul iakut al „trapezului nordic".

V.3.3. Lupta de poziţie pentru Lenaland

Ca şi în cazul Iakuţiei (la analiza geopoliticii Nordului rusesc), în cazul Siberiei de Est, care se întinde la răsărit de Enisei, ne confruntăm cu o serie întreagă de probleme geopolitice. Anticipând lucrurile, observăm că, pentru a treia oară, ne vom confrunta cu dificultăţi la analiza celui mai estic sector al „Sudului eurasiatic".

Din punct de vedere pur geografic, dincolo de Baikal începe o schimbare serioasă de relief în comparaţie cu sectoarele mai nordice ale Eurasiei. Acolo, între pădurile continentale la nord şi pădurile tropicale (de munte) la sud, se întindeau neapărat zonele de stepă, ceea ce crea o simetrie firească, evidenţiind zona centrală a primului cerc periferic (de stepă) şi a reliefurilor de frontieră ale munţilor şi pădurilor tropicale. Această privelişte se păstrează din Moldova până în Altai, mai spre nord fâşia de stepă pur şi simplu dispare. În cazul Siberiei de Est avem de-a face cu o regiune geopolitică şi de peisaj absolut nouă, care necesită alte soluţionări de poziţii. Paralel cu „provocarea" neaşteptată a reliefului (trecerea treptată a pădurilor continentale, pe fundalul munţilor, colinelor şi dealurilor, în cele tropicale), se constată o imagine etno-politică extrem de nereuşită -existenţa în această regiune a câtorva formaţiuni naţionale interne şi externe a căror loialitate geopolitică faţă de Rusia este îndoielnică. Pe fundalul unei populări extrem de slabe a întregii regiuni a Lenaland-ului cu ruşi, imaginea geopolitică devine extrem de îngrijorătoare.

În primul rând teritoriul Buriatiei. Ea întrerupe continuitatea brâului rusesc al Siberiei, înaintând departe, spre nord, dincolo de lacul Baikal. Buriaţii sunt lamaişti şi în momentele critice ale istoriei ruseşti, ei au încercat să creeze pe teritoriul lor un stat teocratic independent, orientat spre Mongolia şi Tibet. Aceasta nu ne dă nici un temei de îngrijorare, aici însă apare o problemă nouă - apropierea teritorială a frontierelor sudice ale Iakuţiei de frontierele nordice ale Buriatiei. Iakuţii aparţin grupei turanice, considerabil creştinizaţi, însă adesea mai păstrează şi tradiţiile vechi şamanice. Totodată, unele grupe practică şi lamaismul. Ieşirea la mare a Iakuţiei şi graniţele Buriatiei cu Mongolia reprezintă pericolul apariţiei unui bloc politic potenţial, care ar avea chiar mai multe premise pentru o independenţă geopolitică relativă decât Tatarstanul sau unele popoare din Caucazul de Nord, al căror separatism este evident. Dacă mai adăugăm la acesta apropierea de ţărmul Pacificului, care este foarte slab populat de ruşi, atunci pericolul se dublează pe seama unui posibil control al talasocraţiei asupra zonelor de ţărm (sau sectoare ale zonelor, ale potenţialelor coridoare din Lenaland spre Oceanul Pacific). Şi în sfârşit, lucrurile se agravează şi mai mult prin faptul că sudul Iakuţiei se desparte

de frontiera nord-estică a Chinei prin fâşia îngustă a regiunii Amur, ceea ce dă tot temeiul pentru deschiderea unui coridor geopolitic direct, de la ţărmurile chineze de sud ale Oceanului Indian până la Marea Laptev, la Nord.

Toate aceste configuraţii geopolitice potenţiale ne fac să fim extrem de atenţi. Nu există nici o îndoială că o asemenea imagine poate să pară extrem de ispititoare pentru strategii atlantişti, fiindcă Lenaland-ul, extrem de bogat în pământuri şi resurse şi unic în sensul posibilităţilor strategice, are o aşezare foarte vulnerabilă din punct de vedere geopolitic şi orice slăbire a controlului rusesc asupra acestei regiuni, poate să provoace anexarea imediată şi ireversibilă a unei bucăţi gigantice din continentul eurasiatic, din însăşi axa geografică a istoriei. Pentru a preveni aceste evenimente nu este suficientă doar sporirea contingentului militar situat în Extremul Orient sau Primorie. Trebuie să facem demersurile geopolitice necesare, fiindcă este vorba, nici mai mult nici mai puţin, despre un război de poziţii. Acestui fapt ar trebui să i se acorde o atenţie deosebită:

1. Este important să se intensifice prezenţa reprezentanţilor Centrului în sudul Iakuţiei. Aceasta se va realiza printr-o migraţie dirijată şi o „colonizare" sistematică a pământurilor popoarelor din regiunile mai vestice.

2. Acelaşi lucru trebuie să se întâmple şi cu pământurile situate la nord de lacul Baikal. În cazul acesta, graniţele primejdioase vor fi înlăturate.

3. Este necesar ca, în acelaşi timp, să fie valorificate intensiv nordul regiunii Irkutsk şi întreaga regiune Amur, înfăptuind planul „colonizării" concentrate a acestor teritorii.

Aceste trei măsuri trebuie consolidate prin intensificarea prezenţei militare în zona respectivă şi prin activizarea extinderii strategice, economice şi tehnologice spre vest şi spre est. Toate acestea sunt menite a atenua îngustarea periculoasă a „cordonului rusesc".

4. Trebuie activată presiunea de poziţie asupra Chinei nord-estice; e de făcut o presiune preventivă asupra acestei regiuni care ar preveni, chiar de la bun început, orice tentativă geopolitică a Chinei de a se extinde spre nord.

5. Este necesară o întărire strategică şi demografică la maximum a acestui sector situat între oraşele Blagoveşcensk - Komsomolsk pe

Amur - Habarovsk, pentru a crea aici un puternic scut de apărare împotriva agresiunii talasocratice potenţiale (de pe mare) sau a celei geopolitice chinezeşti (de pe uscat).

6. Toate aceste măsuri sunt importante pentru a sprijini activizarea relaţiilor ruso-mongole, întrucât Mongolia, foarte puţin productivă şi neatrăgătoare în alte privinţe, este teritoriul cheie pentru geopolitica acestei regiuni. Prezenţa militară masivă a Rusiei de-a lungul frontierei mongolo-chineze, îndeosebi în partea ei de răsărit, ar minimaliza riscul geopolitic de anexare a Lenaland-ului. Vă reamintim că geopolitica Nordului presupune concentrarea unor eforturi deosebite în acelaşi sector, însă din partea de nord, de pe ţărmurile Oceanului Îngheţat de Nord. Îmbinarea lor paralelă va permite Rusiei să pună temelia poziţională pentru un viitor îndepărtat, când importanţa acestor pământuri va fi într-atât de evidentă încât de controlul asupra lor va depinde importanţa planetară a întregii Eurasii.

Lupta geopolitică pentru Lenaland trebuie să înceapă chiar acum, deşi o atenţie mai deosebită se va acorda acestei regiuni mai târziu. Dacă, însă, nu se va crea, chiar de la început, un model geopolitic şi strategic corect, rezolvarea conflictului, după declanşarea lui, va fi cu mult mai dificilă sau va fi, în general, greu de îndeplinit.

Luptele principale în geopolitică sunt câştigate cu mult înainte de trecerea lor într-o formă deschisă a unui conflict politic sau internaţional.

V.3.4. Capitala Siberiei

Proiectul integrării Siberiei pune problema centrului geografic al acestui proces, adică al acelui punct care ar putea să devină reprezentantul plenipotenţiar al Moscovei dincolo de Ural şi să îndeplinească funcţia de atracţie faţă de celelalte regiuni. Cel mai potrivit pentru acest rol este oraşul Novosibirsk care, nu numai că este unul dintre cele mai mari oraşe ale Siberiei, dar şi unul din cele mai importante centre intelectuale la scara întregii Rusii.

Axa de vest se îndreaptă de la Novosibirsk către Ekaterinburg, capitala Uralului, iar cea de Est către Irkutsk, Habarovsk şi Vladivostok. În felul acesta, Novosibirskului îi

revine cea mai importantă funcţie de legătură a întregului „cordon rusesc al Siberiei", în care acesta este veriga principală. Axa Moscova-Novosibirsk devine linia de forţă de cea mai mare importanţă a „geopoliticii interne" a Rusiei, acea „rază" principală, prin intermediul căreia se realizează procesul de schimb reciproc al fluxurilor energetice centrifuge din Centru şi a celor centripete de la periferie.

Are sens ca regiunea Ural, cu centrul la Ekaterinburg, să se închidă la Moscova, nemijlocit şi să nu fie transformată într-o instanţă intermediară de comunicare între partea centrală a Rusiei şi Siberia. Poziţia geopolitică a Novosibirskului este într-atât de importantă, încât acest oraş şi regiunile adiacente lui trebuie să dispună de un statut special şi atribuţii speciale, fiindcă de aici trebuie să se răspândească, prin întreaga Siberie, razele geopolitice secundare - către nord, sud, est şi vest.

Se poate face excepţie, din această centralizare derivată, doar pentru ţinutul Primorsk şi sectoarele sudice ale ţinutului Habarovsk. Este o zonă cu totul deosebită şi care este strâns legată de problematica Lenaland-ului şi de lupta de poziţie pentru controlul asupra lui. Un statut aparte trebuie atribuit, în acest sens, pentru Habarovsk şi Vladivostok, iar acestea, la rândul lor, trebuie puse în legătură directă cu Moscova (la fel ca Ekaterinburgul).

Pentru interacţiunea cu „trapezul nordic" este oportună organizarea unor axe strategice suplimentare Novosibirsk-Norilsk şi Habarovsk-Magadan. Astfel, Răsăritul va fi legat, din punct de vedere strategic, de Nord.

Atât Estul cât şi Nordul reprezintă un cap de pod către geopolitica viitorului. Aici se află soarta Eurasiei. Totodată, clima favorabilă a „Siberiei ruseşti" face ca ea să devină mai predispusă pentru a începe, tocmai de aici, proiectul grandios de creare a unui nou model continental. Aici trebuie să fie construite noi oraşe, croite noi magistrale şi create noi baze militare. Totodată, este important ca de la bun început să se pună temelia unei îmbinări armonioase a două principii - pe de o parte relieful, peisajul, factorul etnocultural, ecologia, iar pe de altă parte criteriile tehnice şi strategice,. Tradiţiile arhaice trebuie îmbinate cu cele mai noi elaborări tehnologice. Trebuie să ţinem seama de locurile aşezărilor preistorice ale omului pe aceste pământuri şi să stabilim, împreună cu ele, alternativa pentru dezvoltarea industriilor şi a bazelor militare.

O asemenea logică duce la perspectiva deschisă a apariţiei unui nou centru în Siberia, dar care deocamdată nu este relevat şi preconizat. Nu este exclus ca, pe măsura dezvoltării întregului Răsărit rusesc, pe măsura actualizării Oceanului Pacific ca „ocean al viitorului", va apărea problema strămutării capitalei întregii Eurasii tocmai pe aceste pământuri - într-o capitală splendidă, fără precedent, a Noului Mileniu, dar care încă nu există.

Va veni o vreme când Moscova îşi va pierde importanţa de „mijloc", devenind insuficientă în sens geopolitic, prea „occidentală". Şi atunci problema unei noi Capitale a Siberiei va căpăta o importanţă nu pur şi simplu statală, ci una continentală, mondială.

Totuşi, nu trebuie să scăpăm din vedere că această perspectivă este posibilă doar în cazul câştigării luptei de poziţie pentru Lenaland, fără de care renaşterea Eurasiei este de neconceput.

Capitol V.4. Noua ordine geopolitică a Sudului

V.4.1. „Noua ordine geopolitică" a Sudului

Geopolitica regiunilor sudice (şi a celor vestice) este legată, într-o măsură şi mai mare. de misiunea planetară a Rusiei, Eurasiei, decât problemele Nordului şi Estului. Dacă la examinarea Nordului şi Estului, care aparţin din punct de vedere geopolitic teritoriilor interne ruseşti,

factorul geopolitic extern era mereu prezent, atunci n-are nici un sens să vorbim, în cazul analizei problematicii Sudului (la fel şi a Vestului), doar despre „geopolitica internă" a Rusiei, fiindcă toate realităţile interne ruseşti sunt într-atât de legate de cele politice externe, încât separarea lor este practic imposibilă fără încălcarea rigurozităţii întregului tablou geopolitic.

În ceea ce priveşte Sudul, „axa geografică a istoriei" are un singur imperativ - expansiunea geopolitică până la ţărmurile Oceanului Indian. Aceasta înseamnă centralitatea şi unicitatea dezvoltării meridionale, dominaţia univocă a axei Nord - Sud. Întreg spaţiul ce separă teritoriul rusesc de linia de ţărm a Eurasiei este, din punct de vedere geopolitic, o zonă a cărei suprafaţă trebuie redusă la zero. Însuşi faptul existenţei rimland-ului, care nu este o linie, ci o fâşie, este expresia influenţei talasocrate, opusă impulsului de bază al

integrării continentale. Dacă rimland-ul Eurasiei este redus în nordul şi estul Rusiei la zero, iar continentul se sfârşeşte din punct de vedere geopolitic aici (singurul lucru ce mai rămâne este să păstrăm status-quo-ul de poziţie, anunţând din timp posibilitatea transformării liniei, sub influenţa impulsului talasocratic, în fâşie), atunci rimland-ul reprezintă la sud (şi la vest) o problemă deschisă. În estul şi nordul Rusiei, rimland-ul este o linie actuală, dar fâşie potenţială, în sud şi vest dimpotrivă, este o fâşie actuală, dar o linie potenţială. În primul caz, imperativul de bază este apărarea şi protecţia, păstrarea, conservarea stării de lucruri şi manevre geopolitice preventive. În cel de-al doilea caz, dimpotrivă, este vorba despre o geopolitică activ agresivă, despre o expansiune, o strategie sumar „ofensivă".

Pornind de la principiul integrării continentale, Rusia trebuie să instaureze în Sudul întregii Eurasii „o nouă ordine geopolitică". De aceea, toate structurile politice care s-au format în Sud - ţările islamice, India, China, Indochina - trebuie apreciate ca un teatru de manevre continentale de poziţie, al cărui scop definitiv este de a uni strâns, din punct de vedere strategic, toate aceste regiuni intermediare, cu Centrul Eurasiatic (cu Moscova).

De aici derivă concepţia „razelor deschise", care pleacă de la Centru spre periferie şi care nu se vor opri la graniţele ruseşti, ci va trebui să fie trasate până la ţărmul sudic al oceanului. Acele bucăţi de „raze" care trec pe teritoriile ruseşti sunt actuale, iar cele ce trec prin ţările, care din punct de vedere strategic sunt solidare cu Rusia, sunt parţial actuale, iar bucăţile ce trec prin acele ţări care-şi urmează propriul drum geopolitic sau (în cel mai rău caz) intră nemijlocit în zona controlului atlantic, sunt potenţiale. Logica generală a geopoliticii eurasiatice se reduce, în acest caz, la faptul că întreaga lungime a razelor a devenit actuală sau parţial actuală.

Pe acest temei, întreg litoralul eurasiatic al continentului, din Anatolia până în Coreea, trebuie examinat ca „Sudul rusesc" potenţial.

V.4.2. Zonele şi munţii-frontiere

Imperativul expansiunii geopolitice în direcţia sudică determină şi structura compoziţiei acelor regiuni care fac parte din frontierele administrative ale Rusiei sau din

componenţa statelor aliate cu Rusia (CSI). De aceea, analiza periferiei razelor geopolitice actuale şi parţial actuale nu trebuie să devieze nici pentru o clipă de la tendinţa iniţială, dictată de legile geopoliticii.

În sens restrâns, din „Sudul rusesc" fac parte următoarele zone:

1. Nordul peninsulei Balcanice din Serbia până în Bulgaria;

2. Moldova, Sudul şi Estul Ucrainei;

3. Regiunea Rostov şi ţinutul Krasnodar (portul Novorossiisk);

4. Caucazul;

5. Litoralul de est şi de nord al Mării Caspice (teritoriul Kazahstanului şi Turkmeniei);

6. Asia Centrală, incluzând Kazahstanul, Uzbekistanul, Kirghizia şi Tadjikistanul;

7. Mongolia.

Asupra acestor zone este stabilit un control strategic continental. Toate aceste zone, însă, trebuie privite ca nişte baze ale unei expansiuni geopolitice ulterioare spre sud şi nu ca pe nişte frontiere „veşnice" ale Rusiei.

Sectorul geopolitic de sud al Rusiei: 1 - Balcanii 2 - România-Moldova 3 - Crimeea - Ucraina de Sud-Est 4 -

Regiunea Rostov şi Ţinutul Krasnodar 5 - Caucaz 6 - Asia Centrală (inclusiv Xinjiang) 7 - Tibet, Mongolia şi Manciuria

Prezenţa unor zone de litoral ce nu se află sub controlul heartland-ului este, din punct de vedere geopolitic, un pericol permanent de reducere chiar şi a acelor teritorii care, în momentul de faţă, sunt unite destul de bine cu Centrul Eurasiei. Destrămarea URSS şi apariţia, pe baza fostelor republici unionale, a structurilor politice independente ne oferă un exemplu impresionant al faptului că renunţarea la expansiunea în exterior, spre ţărmurile sudice ale continentului (retragerea armatelor sovietice din Afganistan), va avea drept consecinţă mutarea inevitabilă a frontierelor de nădejde ale Moscovei, departe, către nord, în interiorul continentului. Slăbirea prezenţei continentale nu va da naştere la un vacuum sau la intensificarea suveranităţii teritoriilor „eliberate", fiindcă statutul lor provincial exclude cu bună ştiinţă autarhia lor geopolitică. Locul influenţei telurocratice a Moscovei îl ocupă, imediat, influenţa talasocratică a atlantismului (într-o formă sau alta).

Prin urmare, structura întregului cordon intern al „Sudului rusesc" iniţial trebuie analizată ca un cap de pod potenţial de ofensivă.

Cu toate acestea, lucrurile se complică prin faptul că toate teritoriile de frontieră se află în raioanele de munte (deseori de mare altitudine).

În nordul peninsulei Balcanice se află munţii Balcani, mai spre răsărit este Caucazul şi mai departe se află lanţul de munţi Kopetdag şi Hindukuş, apoi Pamir, Tian-Şan, Altai. Relieful muntos al frontierei sudice a Rusiei-Eurasiei, care a determinat, în mare măsură întreaga istorie a Răsăritului, este în momentul de faţă unul din cele mai importante atuuri geopolitice ale atlantismului. Indoeuropenii antici împărţeau întreg Estul Eurasiatic în două componente - Turanul nordic (tot ce există mai sus de şirul de munţi) şi Iranul de sud (situat mai jos de acest şir de munţi). Această împărţire corespunde, de fapt, cu termenii geopolitici contemporani - heartland (Turan) şi rimland (Iran). Cu câteva milenii mai târziu, frontul de sud al Rusiei pune aceeaşi problemă geopolitică, ce era caracteristică pentru dialectica relaţiilor „nomazii stepelor împotriva agricultorilor sedentari ai Persiei".

În cazul de faţă, situaţia s-a schimbat radical, în sensul că Turanului de stepă i s-a adăugat Pădurea nordică rusească sedentară, care a echilibrat şi a fixat dinamismul nomazilor turanici. Indo-europenii sedentari (slavii) au închis stepa, în partea de nord, cu forme culturale, care în multe privinţe repetă arhetipurile sudului iranian. Rusia - Eurasia, ca o sinteză a Pădurii şi a Stepei, depăşeşte, din punct de vedere calitativ, Turanul şi prin urmare, problema Iranului (mai amplu, a Asiei Centrale neruse) capătă un alt sens civilizator şi geopolitic. Aceasta se manifestă, în special, din momentul revoluţiei Islamice din Iran, care a rupt-o radical cu politica atlantică talasocratică a regimului şahului.

Toate aceste aspecte geopolitice presupun necesitatea unui mod mai radical de abordare a problemei munţilor eurasiatici, care trebuie să-şi piardă funcţia de frontieră strategică, să devină nu o piedică în calea integrării continentale, ci un pod către ea.

Necesitatea schimbării funcţiei munţilor în sudul Rusiei (şi a arealului ei strategic) este stâlpul viitoarei geopolitici eurasiatice. Fără această operaţie preventivă, Eurasia nu va ajunge niciodată la o dominaţie mondială adevărată şi cu atât mai mult, niciodată nu se va apropia măcar de adevăratul dialog, bazat pe egalitatea în drepturi, cu talasocraţia.

V.4.3. Balcanii

Întrucât majoritatea pământurilor sudice ale Rusiei şi arealului ei strategic coincid cu teritorii ce se deosebesc, din punct de vedere rasial şi religios, de civilizaţia ruşilor (cu excepţia Balcanilor şi Ucrainei), atunci axele trebuie să fie, din punct de vedere geopolitic, strict meridionale. De aici şi concluzia: trebuie să sprijinim toate procesele verticale (longitudinale) de integrare şi să le împiedicăm pe cele orizontale (latitudinale). În sfera ce se deosebeşte, din punct de vedere etnic şi politic, de spaţiile ruseşti propriu-zise, în condiţiile unei omogenităţi etnoculturale, se cuvine să fie aplicat principiul diametral opus principiului dominant. Examinând pe rând, de la vest la est, toate sistemele geopolitice locale, conturăm formele de bază ale structurii „Sudului rusesc" (în sens larg).

Peninsula balcanică are patru zone distincte:

a) bosniaco-croată (cea mai occidentală şi orientată pro-atlantic, rimland adevărat);

b) sârbească (situată mai spre est şi orientată eurasiatic);

c) bulgărească (situată mult mai spre est, având elemente ale „versiunii levantine ale rimland-ului" - acest model este prezentat mult mai clar de către Turcia - şi ale sintezei continentale eurasiatice);

d) grecească (ortodoxă, dar care intră în blocul atlantic).

„Noua ordine geopolitică" (continentală şi eurasiatică) se întemeiază în această zonă (ca şi pretutindeni) pe stimularea tuturor proceselor de integrare pe axa Nord-Sud. Aceasta înseamnă că trebuie să contribuim la consolidarea maximă a legăturilor Belgrad-Atena şi Sofia-Atena. Întrucât întreaga regiune a Balcanilor reprezintă o configuraţie eterogenă şi extrem de complicată, proiectul federaţiei sudice pan-slave, compusă din Serbia, Bulgaria, Macedonia, Muntenegru şi Bosnia Sârbească, care ar fi, teoretic vorbind, o soluţionare ideală, este puţin probabil că s-ar putea realiza într-un timp apropiat. Cu atât mai mult, el presupune un proces periculos de integrare latitudinală care este, întotdeauna, problematică în asemenea regiuni complicate din punct de vedere etnic. Să ne amintim, de exemplu, de înverşunarea războaielor balcanice de la începutul secolului dintre statele ortodoxe - Serbia, Bulgaria şi Grecia - şi eterna problemă a Macedoniei, care este „mărul discordiei" între statele ortodoxe potenţial continentale şi eurasiatice. De aceea, exemplul „imperiului" Sârbesc medieval al Nemanicilor poate servi în calitate de paradigmă geopolitică pozitivă. Cu atât mai mult, succesele considerabile ale Greciei în proiectele geopolitice globale (în special cuceririle lui Alexandru cel Mare) se alimentau cu energii ce veneau din nordul Balcanilor - dinastia macedoneană, iar mai înainte tipul doric al Spartei indoeuropene. Sârbii (şi parţial, bulgarii) reprezintă, în limitele modelului mic al întregii peninsule Balcanice, impulsul eurasiatic şi apar ca purtători ai ideii heartland-ului. Grecia, situată mai la sud, se întinde din punct de vedere geopolitic între acest impuls nordic continental şi identificarea istorică, permanentă, constantă cu rimland-ul. De aceea toate proiectele unificatoare de integrare a Greciei cu nordul Balcanilor pot să contribuie la intensificarea, în Grecia, a unor impulsuri intracontinentale ce ar putea să se întemeieze pe afinitatea confesională cu Rusia Ortodoxă.

Dacă, într-o perspectivă îndepărtată, putem să ne imaginăm o Federaţie Balcanică comună, orientată eurasiatic,

atunci programul geopolitic poate fi formulat minimum ca o creare a unui romb neregulat Sofia - Moscova - Belgrad - Atena (şi iarăşi Sofia), din Centrul căruia pornesc două raze, ruso-sârbească şi ruso-bulgară, care se unesc la Atena. Totodată, problema Macedoniei s-ar putea rezolva acordându-i-se un statut special, tocmai pentru a scoate piatra de încercare dintre cele trei state balcanice ortodoxe şi potenţial eurasiatice (la un grad diferit). De aici apare, logic, interesul vital al Moscovei în problema Macedoniei.

Dacă ne uităm la întregul tablou dintr-un alt unghi de vedere, de pe poziţia atlantiştilor, va deveni limpede, chiar de la bun început, că pentru talasocraţie este important să se atribuie tuturor proceselor geopolitice un caracter diametral opus.

În primul rând, pentru „forţa maritimă" este important ca forţele pro-atlantice din nordul Balcanilor (croaţii şi musulmanii) să fie susţinute, iar Serbia şi Bulgaria să fie rupte de uniunea geopolitică cu Grecia. Pentru aceasta este mai convenabilă folosirea Macedoniei, care poate distruge toate proiectele continentale din această regiune. Iar dacă în problema bulgară includem Turcia, adică să contribuim la îmbunătăţirea relaţiilor turco-bulgare în detrimentul celor bulgaro-ruseşti, atunci întreaga politică continentală eurasiatică va suferi un eşec. De acest lucru trebuie să ţină cont geopoliticienii Eurasiei.

V.4.4. Problema Ucrainei Suverane

În continuare, apare problema ucraineană. Suveranitatea Ucrainei reprezintă un fenomen atât de negativ pentru geopolitica rusească, încât poate provoca foarte uşor un conflict armat. Referitor la coasta Mării Negre, de la Ismail până la Kerci, Ucraina primeşte un litoral atât de întins - în realitate nu se ştie de cine controlat, încât este pusă la îndoială însăşi existenţa ei ca stat independent. Marea Neagră nu înlocuieşte ieşirea la „mările calde" şi importanţa ei geopolitică scade brusc pe seama controlului atlantic stabil asupra Bosforului şi Dardanelelor, însă ea, fiind o frontieră favorabilă, de nădejde şi necostisitoare, oferă cel puţin posibilitatea de a pune în siguranţă regiunile centrale de la o expansiune potenţială a influenţei turceşti. De aceea, apariţia pe aceste teritorii a unui nou subiect geopolitic (care tinde, pe deasupra, să intre în uniunea atlantică) este, în mod absolut, o

anomalie, fiind, din punct de vedere geopolitic, rezultatul unor paşi absolut necugetaţi.

Ucraina, ca stat independent, cu oarecare ambiţii teritoriale, prezintă un pericol enorm pentru întreaga Eurasie, iar fără soluţionarea problemei ucrainene n-are sens să vorbim despre o geopolitică continentală. Aceasta nu înseamnă că ar trebui limitată autonomia cultural-lingvistică şi economică a Ucrainei, sau că ea trebuie să devină un sector pur administrativ al statului rus centralizat (aşa cum stăteau lucrurile, într-o oarecare măsură, în imperiul ţarist sau în timpul URSS). Din punct de vedere strategic, însă, Ucraina trebuie să fie o proiecţie strictă a Moscovei, la sud şi la vest (despre posibilele modele de restructuralizare vom vorbi mai detaliat în capitolul despre Occident).

Imperativul absolut al geopoliticii ruseşti pe litoralul Mării Negre este controlul total şi nestingherit al Moscovei pe tot întinsul ei - de la teritoriile ucrainene până la cele abhaziene. Această zonă poate fi fărâmiţată pe criterii etnoculturale, acordând autonomie etnică şi confesională maloruşilor, tătarilor din Crimeea, kazacilor, abhazienilor, georgienilor etc., toate acestea însă cu controlul absolut al Moscovei asupra situaţiei militare şi politice. Aceste sectoare trebuie să fie rupte radical de influenţa talasocratică - provenită din Occident sau din Turcia (chiar şi din Grecia). Ţărmul de Nord al Mării Negre trebuie să fie exclusiv eurasiatic şi să se supună centralizat Moscovei.

V.4.5. Între Marea Neagră şi Marea Caspică

Caucazul propriu-zis se compune din două nivele geopolitice: Caucazul de Nord şi teritoriul a trei republici caucaziene - Georgia, Armenia şi Azerbaidjan. Alături de acest sector se află zona pământurilor ruseşti, de la Taganrog până la Astrahan, adică toate pământurile ruseşti situate între Marea Neagră şi Marea Caspică, unde intră şi spaţiul Kalmuciei.

Întreaga regiune reprezintă un nod strategic extrem de important, fiindcă popoarele care locuiesc aici au o dinamică socială foarte mare, au tradiţii geopolitice străvechi, iar regiunea se mărgineşte cu Turcia atlantică ce controlează, la rândul ei, din punct de vedere strategic, zona de frontieră, zonă care din punct de vedere al reliefului aparţine unui spaţiu unitar al masivului muntos al Caucazului.

Este unul dintre punctele cele mai vulnerabile ale spaţiului geopolitic rusesc şi nu este întâmplător că aceste teritorii au fost, în mod tradiţional, arena unor războaie înverşunate între Rusia - heartland şi ţările rimland-ului - Turcia şi Iran. Controlul asupra Caucazului deschide, la prima vedere, ieşirea către „mările calde", iar fiecare mutare (chiar cea mai neînsemnată) a frontierei spre sud (sau spre nord) înseamnă un câştig substanţial (sau pierdere) a întregii forţe continentale, telurocraţia.

Cele trei straturi orizontale ale acestei regiuni - pământurile ruseşti, Caucazul de Nord din componenţa Rusiei şi Caucazul propriu-zis - au, de asemenea, o continuare a lor, potenţială, spre sud. Acest cordon suplimentar, pur potenţial, care se află nu numai dincolo de frontierele Rusiei, ci şi ale CSI, se compune din Azerbaidjanul de Sud (situat pe teritoriul Iranului) şi raioanele nordice ale Turciei care, într-o mare măsură sunt populate de kurzi şi armeni. Această regiune, la fel ca etnosurile din Caucaz ce intră (sau care au intrat) în componenţa Rusiei, prezintă, pentru Turcia şi Iran, aceeaşi problemă etnoculturală. Prin urmare, există toate premisele obiective pentru extinderea influenţei continentale în adâncul arealului caucazian.

Aşadar, între Marea Neagră şi Marea Caspică se evidenţiază patru straturi sau nivele, care presupun din partea Centrului o abordare diferenţiată.

Primul strat, rusesc propriu-zis, trebuie unit la maximum conform orientării latitudinale, creând o construcţie dură Rostov-pe-Don-Volgograd-Astrahan. Aceasta este o verigă de cea mai mare importanţă pentru spaţiul rusesc în întregime, întrucât la nord se sprijină pe partea Centrală a Rusiei, iar mai la nord - pe Arhanghelsk - cel mai important port al nordului şi capitala potenţială a „trapezului nordic". Date fiind distanţele relativ mici faţă de partea centrală europeană, apoi populareа compactă şi dezvoltarea din punct de vedere tehnic, triunghiul Rostov-pe-Don-Volgograd-Astrahan este cel mai important avanpost al Rusiei în Sud. Este un fel de suplinire a Centrului eurasiatic, un centru secundar legat de spaţiile periferice printr-un teritoriu neîntrerupt. Tocmai de aceea, regiunea trebuie să devină nucleul geopolitic al întregii strategii caucaziene a Eurasiei, iar pentru aceasta se cuvine a-l întări din punct de vedere tehnologic, strategic şi intelectual. Este de

dorit să se creeze aici o zonă rusească unitară, integrată din punct de vedere administrativ şi politic.

Totodată, apar unele probleme cu raioanele de nord ale Kalmuciei, care sunt foarte slab populate. Are sens ca aceste regiuni nordice ale stepei să fie incluse într-o zonă comună de integrare, „întinzându-le", din punct de vedere geopolitic, de-a dreptul între Rostov-pe-Don şi Astrahan, pentru a închide triunghiul în partea de jos, cu vârful în Volgograd. În felul acesta vor fi reproduse, din punct de vedere geografic şi geopolitic, hotarele Khazariei antice care ţinea sub control, la începutul primului mileniu, întreaga regiune. Această structură geopolitică poate fi numită convenţional „triunghiul Khazar".

La trecerea de la zona pur rusească a „triunghiului Khazar", care trebuie să evolueze conform logicii latitudinale (orizontale), deşi este strâns legată cu nordul şi Centrul (cu Moscova), vectorul integrării îşi schimbă radical caracterul. Întreg Caucazul de Nord şi tot ce este situat mai la sud de el, trebuie să se subordoneze, în exclusivitate, orientării meridionale. Centrele strategice ale „triunghiului Khazar" trebuie să dezvolte nişte lanţuri geopolitice independente, care s-ar desfăşura strict spre sud. Adică din Rostov, prin Krasnodar, spre Maikop, Suhumi şi Batumi. Din Stavropol spre Kislovodsk, Nalcik, Ordjonikidze, Ţhinvali şi Tbilisi. Şi din Astrahan spre Mahacikala.

Trebuie susţinută orice delimitare latitudinală a regiunilor etnice ale Transcaucaziei, iar integrarea longitudinală - dimpotrivă, trebuie întărită. Aşadar, este important să fie ruptă, prin orice mijloace, Cecenia separatistă, foarte activă, de Daghestan (şi Inguşetia), închizând ieşirea către Marea Caspică. Dacă lăsăm Ceceniei doar Georgia, situată în partea de sud,

atunci ea va fi controlată, din punct de vedere geopolitic, din toate părţile şi astfel va putea fi dirijată şi din partea Georgiei ortodoxe. Daghestanul şi Inguşetia trebuie ataşate, parţial, Georgiei, ceea ce ar duce la crearea unei zone autonome în nordul Caucazului, dezvoltată economic, însă aflată sub controlul strategic total al Rusiei şi orientată eurasiatic. Reîmpărţirea generală a Caucazului de Nord ar putea să rezolve şi problema osetină, deoarece noile structuri etnice (de exemplu Osetia unită) şi-ar pierde sensul de formaţiuni naţional-statale, căpătând unul pur etnic şi cultural,

lingvistic şi religios. Urmând aceeaşi logică meridională, este important de a lega Abhazia direct de Rusia.

Toţi aceşti paşi sunt îndreptaţi spre un singur scop geopolitic -întărirea complexului telurocratic eurasiatic şi pregătirea triumfului său planetar asupra atlantismului. De aceea acest plan poate fi numit "noua ordine geopolitică în Caucaz". Acest plan presupune renunţarea la atitudinea tradiţională faţă de formaţiunile politice existente ca „state - naţiune", adică structuri administrative fixate, cu hotare permanente şi o structură a puterii deplină. „Noua ordine geopolitică în Caucaz" presupune o reîmpărţire totală a realităţilor politice existente şi trecerea de la modelul corelaţiei stat-stat sau naţiune-naţiune la un sistem Centru-periferie - structura periferiei trebuind să fie determinată, totodată, nu de o diferenţiere politică, ci de una etnoculturală.

Aceasta se poate înfăptui cu ajutorul unui plan de creare a „Federaţiei Caucaziene" care ar include atât cele trei republici caucaziene ale CSI, cât şi formaţiunile autonome din interiorul Rusiei. Totodată, Centrul ar ceda acestui raion autarhia cultural-economică, dar ar asigura un centralism strategic extrem de dur. Aceasta ar duce la un sistem cât se poate de flexibil, care s-ar sprijini nu pe violenţă, ocupaţie sau uniformizare a diversităţii caucaziene, ci pe înţelegerea destinului continental comun.

Un rol geopolitic aparte îl joacă Armenia, care este un aliat tradiţional şi de nădejde al Rusiei în Caucaz. Armenia serveşte ca bază strategică de cea mai mare importanţă pentru prevenirea expansiunii turceşti la nord şi est - în regiunile lumii turanice din Asia Centrală. Dimpotrivă, sub aspect geopolitic ofensiv, ea este importantă în calitatea ei de comunitate etnoculturală care se întinde neîntrerupt spre sud, pe teritoriul Turciei, unde se află o parte considerabilă a Armeniei antice şi locul ei cel mai sfânt - muntele Ararat. Totodată, este extrem de importantă crearea unui coridor de uscat care ar traversa tot Caucazul şi care ar lega Armenia cu „triunghiul Khazar".

Armenia este importantă şi din alt punct de vedere. Bazându-se pe apropierea etnică şi istorică de Iran, tocmai Armenia ar putea fi una din principalele verigi în răspândirea impulsului eurasiatic din Centru spre rimland-ul iranian. Aceasta înseamnă crearea axei Moscova-Erevan-Teheran.

Iranului (în nici un caz Turciei) i-ar trebui alăturat şi Azerbaidjanul, accentuând şiitismul, apropierea etnică de Azerbaidjanul Sudic iranian şi legăturile lor istorice. În felul acesta, raza strategică Moscova-Teheran prin Erevan, care este de cea mai mare importanţă, s-ar dubla prin raza Moscova-Baku-Teheran, formând un romb, în multe privinţe simetric cu cel balcanic. În general, între Balcani şi Caucaz există o mulţime de paralele geopolitice. Principalul este că tocmai aici se manifesta cel mai clar acţiunea celei mai importante legi geopolitice - procesele latitudinale provoacă conflicte groaznice, iar legăturile meridionale duc la stabilitate şi echilibru. Acest lucru s-a manifestat destul de expresiv în timpul războiului din Iugoslavia şi a conflictului dintre Armenia şi Azerbaidjan privind Karabahul de Munte. Problema Karabahului este similară cu problema Macedoniei. Tocmai de aceea, pentru stabilizarea acestei regiuni, Moscova trebuie să stabilească cu Karabahul cele mai directe legături, pentru ca acest teritoriu să devină un punct de echilibru al sistemului geopolitic caucazian. În acest scop, la tratativele cu Karabahul trebuie să participe patru părţi: Azerbaidjan, Armenia, Rusia şi Iran, cu excepţia participanţilor atlantici, a căror prezenţă politică în regiune este inutilă din considerente geopolitice.

V.4.6. Noua ordine geopolitică în Asia Centrală

Se spune că Asia Centrală este o porţiune uriaşă din uscatul eurasiatic, desfăşurându-se din nordul stepelor kazahe până pe ţărmurile Mării Arabe. Această zonă se întinde de la fostele republici sovietice din Asia Centrală, peste munţii Kopetdag şi Pamir, spre sud către Iranul de câmpie, apoi spre sud-est, în Afganistan. Asia Centrală este acel spaţiu geopolitic care poate, mai repede decât toate celelalte spaţii, duce heartland-ul spre ţelul sacru - Oceanul Indian. Dacă Moscova ar izbuti să câştige, în această direcţie, războiul de poziţie cu talasocraţia, atunci s-ar rezolva imediat o mulţime de probleme paralele - integrarea în blocul continental a Indiei, susţinerea strategică a Irakului împotriva Turciei, coridorul direct spre Orientul Apropiat etc. Toate acestea contribuie ca regiunea să devină centrală în problema restructuralizării geopolitice a Sudului eurasiatic.

Observăm că Asia Centrală este împărţită de un lanţ de munţi nu numai din punct de vedere politic şi geopolitic, ci şi rasial. Fosta zonă sovietică a Asiei Centrale (cu excepţia

Tadjikistanului) este populată de turanici suniţi, urmaşii Turanului, din care mulţi continuă să fie nomazi şi să se ocupe cu creşterea vitelor. Asia Centrală „nesovietică" - Iranul, Afganistanul (chiar şi Pakistanul, înrudit din punct de vedere etno-cultural) - este populată de indoeuropeni sedentari. Astfel, unitatea geopolitică are un hotar rasial, evidenţiat foarte clar.

Această zonă se împarte în trei secţiuni:

1. Kazahstanul Central (la sud de paralela 50, fiindcă la nord de aceasta sunt situate teritoriile incluse în „Răsăritul rusesc");

2. Partea de pustiu a Turkmeniei şi Uzbekistanului, precum şi Kirghizia de Munte (sunt pământuri pur turanice);

3. Iran-Afganistan-Pakistan-India (acesta este Iranul în sens larg -„Ariana", „pământul arienilor").

Noua ordine eurasiatică în Asia Centrală se întemeiază pe considerentul unirii tuturor acestor pământuri, de la nord la sud, printr-o axă geopolitică şi strategică. Totodată, ca şi în alte cazuri similare, este important în a structura spaţiul exclusiv în direcţia meridională, favorizând apropierea longitudinală a unor regiuni separate.

Începând cu nordul, este vorba despre legătura întregului Kazahstan cu Uralul de Sud şi Siberia de Vest ruseşti. Această legătură trebuie să fie o construcţie portantă a întregului areal al Asiei Centrale. Baza întregii politici continentale constă în integrarea consecutivă şi chibzuită a Kazahstanului într-un bloc continental comun cu Rusia. Totodată momentul cel mai important este chiar de la început, întreruperea dură a oricărei influenţe a Turciei în această regiune, de a împiedica orice proiect de integrare „turanică" provenit din Turcia atlantică şi care ar propune o dezvoltare geopolitică latitudinală a fostei Asii Centrale „sovietice", opusă Nordului (Rusiei) indoeuropean şi Sudului indoeuropean (Iran, Afganistan, Pakistan, India). Integrarea turanică este antiteza directă a eurasiatismului geopolitic şi constă în dezagregarea forţelor telurocratice în trei componente: vestică (Rusia europeană), estică (Siberia de Sud şi Extremul Orient rusesc) şi sudică (Iran, Afganistan, Pakistan). Un asemenea „turanism" este chemat să spargă alianţa rasială şi geopolitică a Pădurii şi Stepei care a fost începutul, atât al Statului Rus, cât şi al

etnosului velicorus, iar cât priveşte Iranul şi Afganistanul, acestea sfâşie în bucăţi unitatea religioasă a lumii islamice. Bazându-se pe aceasta, heartland-ul trebuie să declare Turciei şi purtătorilor „panturanismului" un război geopolitic de poziţie foarte dur, în care aliatul principal al Rusiei va fi Iranul islamic arian. Asia Centrală trebuie întinsă pe verticală între două realităţi globale indoeuropene - între ruşi şi perşi. Totodată, trebuie să ne străduim, în fel şi chip, să evidenţiem în întreg spaţiul turanic tendinţele de autonomie culturală locale, să susţinem forţele regionaliste în ţinuturile autonome, să agravăm neînţelegerile între clanuri, triburi, „ulusuri" (uniuni tribale n.n) etc. Trebuie să ne străduim ca pretutindeni în această zonă să blocăm teritoriile, districtele, complexele industriale, ciclurile economice, obiectivele strategice pe teritoriile situate dincolo de arealul turanic sau într-o direcţie strict meridională. Astfel, spre exemplu, Karakalpacia, situată la nord de Uzbekistan, trebuie să se integreze teritorial nu în direcţie estică (Buhara, Samarkand, Taşkent), ci în direcţie nordică (Kazahstan) şi sudică (Turkmenia). Conform aceluiaşi principiu, trebuie restructurate zonele de frontieră dintre Uzbekistan şi Tadjikistan - Samarkand, valea Fergana, care din punct de vedere istoric şi etnic sunt legate de teritoriile tadjice şi nu mai puţin de cele uzbece. Toate acestea sunt valabile şi pentru Kirghizia.

Tadjikistanul trebuie să devină articulaţia geopolitică a întregii strategii geopolitice telurocrate din Asia Centrală. Această regiune întruneşte, în sine, cele mai importante aspecte ale întregului „Drang nach Suden" rusesc, „salt spre Sud". Tadjicii sunt musulmani de origine indoeuropeană, foarte apropiaţi ca etnie de iranieni şi afgani. Ei reprezintă un fragment al lumii „iraniene" în această regiune. Totodată, Tadjikistanul a intrat în componenţa Rusiei şi URSS, a fost integrat în sistemul geopolitic continental propriu-zis al Eurasiei. De aceea, soarta acestei mici ţări alpine, a anticei Sogdiana, simbolizează succesul (sau insuccesul) instaurării noii ordini eurasiatice în Asia Centrală.

Situaţia geopolitică a Iacuţiei constituie un pericol pentru securitatea Heartland-ului deoarece Iacuţia corespunde categoriei teritoriale Lenaland - adică sectorul care urmează să fie desprins de masa continentală principală (potrivit lui Makinder)

Frontiera reală dintre Tadjikistan şi Afganistan nu trebuie înţeleasă ca o linie strictă. Aceasta nu este o realitate istorică, ci o sarcină geopolitică, deoarece ar fi fost cu mult mai bine ca, sub semnul intereselor heartland-ului, să fie anulate orice restricţii severe, mutând frontiera strategică departe spre sud, iar întreaga zonă intermediară să fie restructurată pe baza hotarelor etnoculturale, tribale şi regionale.

Afganistanul nu are tradiţia unei organizări statale centralizate depline. El este populat de o mulţime de triburi nomade şi sedentare (paştunii, tadjicii, uzbecii etc.), pe care îi uneşte mai mult religia (islamul) decât organizarea statală şi politică. De aceea, revenirea geopolitică a Rusiei în Afganistan este inevitabilă şi este determinată de geografia însăşi. Singurul lucru necesar în cazul dat este să ne sprijinim nu atât pe forţa militară, cât pe o strategie geopolitică bine gândită, pe pregătirea unei alianţe regionale şi benevole din ambele părţi, determinată de necesitatea unei opoziţii comune împotriva talasocraţiei „forţelor Occidentale", „atlantismului", care îi apropie pe ruşi de musulmani. Tadjikistanul joacă rolul de bază principală în acest proces, teritoriul lui devenind, totodată, un laborator geopolitic unde se întâlnesc două impulsuri orientate diferit -impulsul islamic al Sudului indoeuropean al Eurasiei şi impulsul geopolitic rusesc ce vine din heartland, din nord.Aici, în Tadjikistan, în Duşanbe, sau în alt oraş, trebuie să se elaboreze strategia ruso-islamică comună pentru reorganizarea „Turanului" nordic.

Proiectul panturanist, avansat de către Turcia modernă. Acesta implică unificarea tuturor popoarelor turcice într-un singur superstat. În speţă, coincide cu planul atlantist de distrugere a Heartland-ului. Un rol-cheie în acest proiect îl au Kazahstan, Tatarstan şi Iakuţia.

Acest teritoriu este chemat să elaboreze o hotărâre epocală despre crearea Noii Eurasii, în care s-ar consolida, definitiv şi ireversibil, teza despre sinteza săvârşită între Stepă şi Pădurea nordică, pe de o parte şi între aceeaşi Stepă (Turanul) şi Iran, pe de altă parte.

Astfel, este logic ca din Centrul Eurasiatic să se mai traseze o rază: Moscova-Duşanbe-Kabul-Teheran, de-a lungul căreia trebuie să se cristalizeze o realitate geopolitică fără precedent.

O parte a Tadjikistanului - Badahşanul de Munte - este situată nu departe de Pakistan şi India care se întâlnesc, aproape în acelaşi punct, cu China (Xinjiang). Deşi aceste zone sunt aproape de netrecut, fiind situate la mare altitudine, în munţii Pamir, regiunea Badahşanului de Munte are un sens geopolitic profund. Ea este populată de ismailiţi, o sectă eretică a Islamului care este expresia celui mai radical şiism, adică o versiune mult mai indoeuropeană (din punct de vedere spiritual). Ismailiţii din Badahşan sunt aşezaţi alături de regiunile Pakistanului - stat format, din punct de vedere etnic, din hinduşi convertiţi la islam. Aceasta ne demonstrează că, fără îndoială, le sunt mai apropiate tendinţele indoeuropene în limitele acestei religii, dacă nu cele vădit şiite, atunci cele „criptoşiite". Nu departe se află Kaşmirul indian, populat, la fel, de hinduşi musulmani şi de şivaişti. Musulmanii - uigurii - populează şi regiunea Xinjiang din China. De aceea, specificul religios al Badahşanului şi situaţia lui strategică oferă

heartland-ului posibilitatea de a participa activ la rezolvarea celor mai importante probleme geopolitice care se întâlnesc tocmai în această regiune - războaiele pakistano-indiene, separatismul potenţial uiguro-islamic din China, lupta de eliberare naţională din Tibet, mişcarea sikhilor din Pangeabul mai sudic etc. Toate firele acestui nod critic al Asiei se întâlnesc în Tadjikistan, mai exact în Badahşan. Aici se impune de la sine axa suplimentară şi independentă Moscova-Horog (capitala Badahşanului). Mai mult decât atât, deoarece legătura Badahşanului cu restul Tadjikistanului este cam slabă (contradicţiile etno-religioase şi de clan), Moscova trebuie să separe această regiune într-o realitate geopolitică deosebită - de tipul Macedoniei sau Karabahului, întrucât importanţa strategică a Horogului este centrală pentru gigantica regiune care depăşeşte, ca dimensiune, nu numai Tadjikistanul, dar şi Asia Centrală în întregime.

Această zonă complexă trebuie restructurată în întregime, aflându-se sub influenţa cea mai activă a „axei geografice a istoriei" - a Rusiei - pe baza modelului telurocratic, adică în pofida acelor planuri de care dispun, în acest sens, elementele talasocratice ale atlantismului. Este cunoscut faptul că tocmai Anglia a susţinut mişcarea separatistă a musulmanilor din India, care a dus la desprinderea Pakistanului. Conflictele indo-pakistaneze sunt, de asemenea, avantajoase atlantiştilor întrucât acestea le permit ca, folosindu-se de condiţiile geopolitice şi punând întreaga regiune în dependenţă faţă de prezenţa militaro-strategică a americanilor şi englezilor, să-şi consolideze influenţa politică şi economică în amândouă regiunile. În momentul de faţă, Pakistanul, India şi China intră cu fermitate în rimland-ul controlat de talasocraţie. Rolul geopolitic al Tadjikistanului şi Badahşanului constă în schimbarea radicală a acestei stări de lucruri şi a organiza, în acest spaţiu, sistemul eurasiatic de integrare continentală. Totodată, este extrem de important ca în sfera ideologică să se ţină seama de cele mai mici nuanţe etnoreligioase şi cultural-lingvistice, iar în sfera militar-strategică este necesar să se tindă spre un centralism dur şi fără alternativă.

În sens politic, antiamericanismul Iranului fundamentalist şi „neutralitatea" severă a Indiei oferă motive serioase pentru succesul strategiei eurasiatice. Restul depinde de voinţa geopolitică a Moscovei iar, mai pe larg, de a Rusiei - Eurasiei.

V.4.7. The Fall of China

China este vecina geopolitică cea mai periculoasă a Rusiei în partea de Sud. Rolul ei este analogic Turciei. Dacă Turcia este, însă, membră a blocului NATO pe faţă, iar atlantismul ei strategic este evident, atunci în ceea ce priveşte China lucrurile sunt cu mult mai complicate.

Geopolitica Chinei era duplicitară chiar de la bun început. Ea aparţinea, pe de o parte, rimland-ului, „zonei de ţărm" a Oceanului Pacific (în partea de est), iar pe de altă parte n-a devenit niciodată talasocraţie, ci, dimpotrivă, totdeauna se orienta către arhetipurile continentale. De aceea există o tradiţie politică stabilă de a numi China „Imperiul de mijloc", iar acest termen caracterizează întocmai structurile telurocratice continentale. Totodată, China este despărţită de Oceanul Indian, interpunându-se peninsula Indochina unde se află o grupare de state de orientare vădit talasocratică.

Pe parcursul valorificării (colonizării) Orientului de către Occident, China s-a transformat, treptat, într-o semicolonie, cu o conducere marionetă proenglează - ultimele generaţii de împăraţi ai dinastiei Ţin. De la începutul secolul al XIX-lea şi până în 1949 (victoria P.C.Chinez asupra Gomindanului), geopolitica Chinei se călăuzea după tendinţele pur atlantice (totodată, China se manifesta nu ca o talasocraţie independentă ci ca o bază eurasiatică, de coastă, a Occidentului). Victoria Partidului Comunist a schimbat situaţia, iar China, pentru un scurt timp (19491958) s-a reorientat spre o politică eurasiatică prorusă. Totuşi, China, în virtutea tradiţiilor istorice, a părăsit curând linia eurasiatică şi a preferat „autarhia". Rămânea de aşteptat acel moment când orientarea eurasiatică va slăbi într-atât, încât atlantismul potenţial şi identitatea geopolitică a Chinei, în calitatea ei de rimland, va deveni evidentă. Aceasta s-a întâmplat la mijlocul anilor 70 când China a început să negocieze activ cu reprezentanţii „comisiei Tripartite" mondialiste. Aceasta însemna o nouă intrare a Chinei în structura geopoliticii atlantice.

Nu trebuie să contăm, în mod deosebit, pe faptul că această ţară va păşi, în anumite circumstanţe, pe calea Alianţei Eurasiatice, fără a nega, însă, aceste posibilităţi. Pur pragmatic, pentru China sunt mai avantajoase contractele cu Occidentul decât cu Rusia, care nu va putea să contribuie la dezvoltarea tehnologică a acestei ţări, iar această „prietenie"

va stânjeni doar libertatea manipulărilor geopolitice ale Chinei în Extremul Orient, în Mongolia şi Siberia de Sud. Creşterea demografică pune, pe lângă toate acestea, în faţa Chinei, problema „teritoriilor libere", iar pământurile (aproape nepopulate) ale Kazahstanului şi Siberiei sunt, din această perspectivă, atrăgătoare în cel mai înalt grad.

China este periculoasă pentru Rusia din două motive: ca bază geopolitică a atlantismului şi ca ţară cu o densitate demografică ridicată, aflată în căutarea „spaţiilor nimănui". Şi într-un caz şi în altul, heartland-ul se află într-un pericol de poziţie, aşezarea lui este periculoasă în cel mai înalt grad - China ocupă pământurile situate la sud de Lenaland.

Pe lângă aceasta, China are un specific rasial-cultural închis, iar în perioadele mai evidente din punct de vedere istoric ea n-a participat, niciodată, la construcţia continentală eurasiatică.

Toate aceste considerente - indiferent de realităţile politice concrete - fac din China un adversar geopolitic potenţial al Rusiei, în Sud şi la Răsărit. Acest lucru trebuie considerat drept o axiomă geopolitică. De aceea, sarcina geopolitică a Rusiei cu privire la sectorul cel mai de răsărit al cordonului său intern din partea de sud constă în extinderea la maximum a zonei sale de influenţă spre sud, creând o „zonă de frontieră" cât mai largă. Eurasia trebuie să-şi extindă, în perspectivă, influenţa până în Indochina, iar atingerea acestui scop, pe baza unei alianţe reciproc avantajoase, este aproape neverosimilă. În aceasta şi constă deosebirea principială a Chinei de Asia islamică (cu excepţia Turciei) şi India. Dacă alianţa eurasiatică cu alte sectoare sudice ale Eurasiei trebuie să se întemeieze pe bază de interese reciproce, adică să fie rezultatul unei alianţe conştiente şi benevole, bazată pe unitatea misiunii geopolitice, atunci, în cazul Chinei este vorba despre presiunea geopolitică a forţei de poziţie, despre provocarea dezintegrării, fărâmiţării teritoriale, reîmpărţirea politică-administrativă a statului. Acelaşi mod de abordare se referă şi la Turcia. China şi Turcia sunt adversari geopolitici potenţiali. Irakul, Iranul, Afganistanul, Pakistanul, India, Coreea, Vietnam şi Japonia sunt aliaţi geopolitici potenţiali. Aceasta presupune folosirea a două strategii geopolitice diferite. În cazul adversarilor trebuie să tindem să le aducem prejudicii, în cazul aliaţilor trebuie să evidenţiem comunitatea scopurilor geopolitice.

Cel mai important spaţiu strategic al Heartland-ului prin care se face accesul mările calde.

Linia aproximativă de fragmentare geopolitică a Chinei. Regiunile nordice trebuie să intre într-un spaţiu strategic Heartlandului.

Acum este uşor să deducem priorităţile „geopoliticii interne" a Rusiei în spaţiul dintre Badahşan şi Vladivostok.

Aici modelul de bază este desprinderea teritoriilor nordice chinezeşti de cele sudice. Analiza geopolitică ne oferă, dintr-o dată, temeiuri serioase pentru aceasta. Nord-Vestul Chinei îl ocupă Xinjiangul, o ţară străveche, cu o lungă istorie de autonomie politică. Istoriceşte, aici au existat numeroase state care se succedau unul pe altul. Mai mult decât atât, aceste state sunt populate în momentul de faţă de uiguri - un etnos turanic ce împărtăşeşte islamul. Chinezii menţin în aceste regiuni controlul pe seama unei presiuni directe de forţă, a colonizării directe, asuprind populaţia băştinaşă şi reprimând toate încercările ei de a-şi apăra autonomia religioasă şi etnică. Ideile de anexare a Xinjiangului la Rusia existau deja la împăraţii ruşi, în limitele proiectului de valorificare a Siberiei.

La aceste idei trebuie să mai revenim. Mai la Sud de Xinjiang se întind Kun-Lun şi Tibetul, unde ne lovim de situaţii similare - Tibetul este o ţară aparte, cu o populaţie deosebită, cu o religie specifică, cu tradiţii politice şi etnice străvechi. Puterea Beijingului este, aici, la fel de artificială şi întemeiată pe violenţă deschisă ca în Xinjiang. Din punct de vedere geopolitic, Rusia este cointeresată direct în susţinerea activă a separatismului în aceste sfere şi începerea luptei de eliberare naţională antichineză în întreaga regiune. În perspectivă, toate aceste teritorii s-ar încadra armonios într-o federaţie continentală eurasiatică, întrucât nici geografia, nici istoria nu le leagă de atlantism. Xinjiangul şi Tibetul trebuie să intre în cordonul telurocraţiei. Aceasta va fi cea mai pozitivă hotărâre geopolitică şi va crea pentru Rusia o apărare de nădejde chiar şi în cazul când China nu va renunţa la proiectele geopolitice antieurasiatice. Fără Xinjiang şi Tibet este imposibilă pătrunderea geopolitică potenţială a Chinei în Kazahstan şi Siberia de Vest. Dar nu numai eliberarea totală a acestor teritorii de sub controlul chinez, ci chiar şi primele etape de destabilizare a situaţiei în aceste regiuni vor constitui primul câştig strategic al Rusiei.

Mai spre răsărit se află sectorul Mongoliei, aliatul strategic al Rusiei. Aici este important să se acţioneze preventiv şi să nu se admită posibilitatea de intensificare a factorului prochinez în politica mongolă. Stepele şi pustiurile mongole apără foarte bine Siberia de Sud de China. Totodată este necesar de a activiza legăturile Mongoliei cu Xinjiangul şi Tibetul, pentru a crea premisele unei noi configuraţii a întregii regiuni, orientată spre eliminarea treptată a Chinei şi a influenţei ei geopolitice. În acest scop poate fi promovat proiectul federaţiei Mongolo-Tibetane, din care ar putea să facă parte şi Buriatia, Tuva, Hakasia şi Republica Altai. Unitatea tradiţiei lamaiste a acestor popoare este pentru Moscova un instrument important în strategia geopolitică antichineză.

Ultima zonă a cordonului sudic este Manciuria, un teritoriu situat în nord-estul Chinei. Şi aici ne ciocnim de o verigă geopolitică slabă (pentru China). Pe acest teritoriu au existat, de asemenea, state antice care aveau o tradiţie a independenţei politice. Deja în sec. XX Japonia a reconstituit statul Manciurian, cu capitala la Harbin, acest stat fiind capul de pod continental pentru intervenţia Japoniei în China.

Existenţa unui stat politic separat în Manciuria şi care nu se supune controlului chinez, ar fi de dorit, pentru Rusia, în cel mai înalt grad. Întrucât însăşi Japonia intră în numărul aliaţilor geopolitici potenţiali ai Eurasiei, atunci, în această problemă, s-ar putea uni eforturile.

Tibet-Xinjiang-Mongolia-Manciuria formează împreună cordonul securităţii Rusiei. Sarcina principală în această regiune este ca aceste teritorii să se afle sub controlul heartland-ului, folosind, totodată, India şi Japonia, aliaţii geopolitici potenţiali ai Rusiei, dar şi populaţia băştinaşă ce suferă de pe urma dictatului de la Beijing. Pentru China, acest cordon este un cap de pod strategic, necesar pentru un „salt potenţial spre nord", în Kazahstan şi Siberia. Acestea sunt teritoriile ce se învecinează, de la Sud, cu Lenaland-ul, în jurul căruia va lua amploare, inevitabil, opoziţia geopolitică de aşteptare a forţelor conducătoare mondiale. Rusia trebuie să desprindă de China acest cap de pod, să împingă China spre sud şi să-i propună, drept compensaţie geopolitică, dezvoltarea pe axa Nord - Sud, în direcţie sudică -Indochina (exceptând Vietnamul), Filipine, Indonezia, Australia.

V.4.8. Din Balcani până în Manciuria

Eurasia trebuie să „preseze" Sudul pe întreg spaţiul dintre peninsula Balcanică şi nord-estul Chinei. Acest cordon este o zonă strategică importantă pentru securitatea Rusiei. Popoarele care populează sectoarele acestui spaţiu sunt diferite din punct de vedere etnic şi cultural. Ele au, însă, elemente care le apropie de formula geopolitică a heartland-ului. Pentru unele popoare, aceasta înseamnă ortodoxie, pentru altele - apartenenţă istorică la un singur stat, pentru terţe popoare - o apropiere etnică şi rasială, pentru tetra popoare - duşmanul comun, iar pentru cele din al cincilea rând - calculul pragmatic. O asemenea diversitate a Sudului dictează necesitatea unei geopolitici extrem de flexibile şi a unei argumentări foarte dezvoltate, care justifică necesitatea legăturilor, alianţelor etc. Niciunul dintre criterii nu este, aici, prioritar şi nu trebuie să ne bazăm doar pe un singur factor - etnos, religie, rasă, istorie, profit etc. În fiecare caz concret trebuie să procedăm diferit. Totodată, criteriul principal rămâne geopolitica şi legităţile ei, care trebuie să-şi subordoneze celelalte raţionamente, dar nu să devină doar un instrument al politicii externe (sau interne) care se bazează pe

unele principii izolate şi independente. Doar în acest caz, Eurasia poate să ajungă la stabilitate, iar Rusia să-şi asigure securitatea continentală şi realizarea misiunii sale telurocratice.

Capitol V.5. Pericolul occidentului

V.5.1. Două occidenturi

Problema organizării spaţiului din Vestul Eurasiei este tema care formează baza geopoliticii ca ştiinţă. Europa Occidentală este rimland-ul Eurasiei, un rimland mai definitivat, univoc şi identificat istoriceşte. Occidentul reprezintă, în raport cu Rusia ca heartland, principalul adversar planetar - acel sector al „civilizaţiei de coastă" care şi-a asumat funcţia de talasocraţie constituită şi care şi-a identificat destinul istoric cu marea. În avangarda acestui proces s-a aflat Anglia, dar, pe măsura dezvoltării tehnice şi a normativelor valorice ale „sistemului comercial", mai devreme sau mai târziu au intrat în acest ansamblu talasocratic şi celelalte ţări ale Occidentului.

În procesul devenirii istorice a celei din urmă imagini geografice a Occidentului, întâietatea a trecut, de pe insula Marii Britanii, pe continentul american, în special în SUA. În felul acesta, SUA şi blocul NATO, controlat de ele, au devenit întruchiparea maximă a talasocraţiei în aspectele ei strategice, ideologice, economice şi culturale.

Această stabilire geopolitică definitivă a forţelor planetare plasează polul atlantismului şi talasocraţiei dincolo de Atlantic, pe continentul american. Europa însă (chiar şi cea occidentală, inclusiv Anglia), s-a transformat din centru al talasocraţiei în „zonă tampon", „cordon de coastă", „anexă strategică" a SUA. Acest transfer al axei talasocratice dincolo de ocean schimbă întrucâtva configuraţia geopolitică. Dacă acum o sută de ani, Europa (Anglia şi Franţa) era principalul adversar al Rusiei, după cel de-al doilea război mondial această regiune îşi pierde importanţa strategică independentă, transformându-se într-o colonie strategică a SUA. Această transformare corespunde perfect acelei „concepţii de pe mare" ce caracterizează atitudinea tipic colonială faţă de continent a oricărei talasocraţii. Dacă pe vremuri, natura „de ţărm" a Europei era o caracteristică potenţială activată de o formaţiune geopolitică deosebită - „de insula Marii Britanii", astăzi ea corespunde

tabloului actual de împărţire a forţelor - SUA, o realitate geopolitică ieşită din Europa ca proiecţie a ei, aproape artificială, au devenit un pol absolut independent occidental, în sensul absolut al acestui cuvânt, transformând Europa din metropolă în colonie. Totul corespunde, pe deplin, cu logica clasică a geopoliticii talasocrate.

Astfel, problema geopolitică a Occidentului planetar, în sensul cel mai larg, se împarte, astăzi, pentru Rusia, în două componente - Occidentul-America şi Occidentul-Europa. Din punct de vedere geopolitic aceste două realităţi au sensuri diferite. Occidentul-America este un adversar geopolitic total al Rusiei, un pol diametral opus tendinţei Eurasiatice, este statul major şi centrul atlantismului. Începând cu mijlocul sec. XX, când rolul SUA devine evident, războiul geopolitic poziţional cu America a fost şi este esenţa întregii geopolitici eurasiatice. În această privinţă, poziţia heartland-ului este clară - este necesar să ne opunem la toate nivelele şi în toate regiunile pământului, străduindu-ne să slăbim la maximum, să demoralizăm, să înşelăm şi în sfârşit să înfrângem adversarul. Este foarte important să introducem dezordinea geopolitică în realitatea americană internă, stimulând orice fel de separatism, diverse conflicte etnice, sociale şi rasiale, sprijinind activ toate mişcările de disidenţi - grupările extremiste, rasiste, sectante, ce vor destabiliza procesele politice interne în SUA. Totodată, are sens susţinerea concomitentă a tendinţelor izolaţioniste din politica americană, tezele acelor cercuri (a republicanilor de dreapta) care cred că America trebuie să se limiteze în problemele sale interne. O asemenea stare de lucruri este avantajoasă pentru Rusia la cel mai înalt grad, chiar dacă, „izolaţionismul" se va realiza în limitele redactării iniţiale a doctrinei Monroe - adică, dacă SUA îşi vor limita influenţa la cele două Americi. Aceasta nu înseamnă nicidecum că Eurasia trebuie să renunţe la destabilizarea lumii latino americane străduindu-se să scoată unele regiuni de sub controlul SUA. Toate nivelurile presiunii geopolitice asupra SUA trebuie să acţioneze concomitent, asemenea politicii antieurasiatice a atlantismului care „sponsoriza" procesele de prăbuşire a blocului strategic (pactul de la Varşovia), a unităţii statale (a URSS) şi fărâmiţarea etno-teritorială a Rusiei, sub egida regionalizării, înfăptuind destrămarea ei progresivă până la desfiinţarea totală. Heartland-ul este nevoit să plătească Sea Power-ului cu

aceeaşi monedă. Această simetrie este logică şi întemeiată. Toate acestea constituie sarcina principală a „geopoliticii externe" a Rusiei faţă de SUA şi de aceea, o analiză mai detaliată iese dincolo de limitele acestei cărţi.

A doua realitate, desemnată de asemenea cu termenul „Occident", are o altă semnificaţie. Aceasta este Europa al cărei sens geopolitic s-a schimbat radical în ultimele decenii. Fiind metropolă pentru alte părţi ale planetei, Europa a ajuns, pentru prima dată, în situaţia de colonie -strategică, culturală, economică, politică etc. Colonialismul american se deosebeşte de formele deschise şi dure din trecut, sensul lui însă rămâne acelaşi. În momentul de faţă, Europa nu are o geopolitică şi o voinţă geografică proprie, funcţiile ei se reduc la faptul că ea serveşte drept bază auxiliară a SUA în Eurasia şi loc pentru cel mai verosimil conflict cu Eurasia. În asemenea împrejurări, linia antiamericană devine alternativa geopolitică comună statelor europene, unindu-le printr-un singur proiect care n-a mai existat vreodată. Unificarea Europei la Maastricht este primul semnal al apariţiei Europei ca organism întreg şi independent, care pretinde să-şi înapoieze importanţa istorică şi suveranitatea geopolitică. Europa nu vrea să fie nici rusă, nici americană. După sfârşitul „războiului rece" această voinţă s-a manifestat în toată amploarea ei.

Acum se pune întrebarea: care este (în linii generale) atitudinea Eurasiei faţă de peninsula sa vestică?

Din punct de vedere exclusiv geopolitic, Eurasia este cointeresată univoc în scoaterea Europei de sub controlul atlantismului, al SUA. Acesta este scopul prioritar. Rusia trebuie să aibă hotare maritime în Occident -acesta este imperativul strategic al dezvoltării geopolitice a Eurasiei. Tocmai lipsa unor asemenea frontiere şi prezenţa în locul lor a unei linii de uscat, ce traversa Europa prin mijloc, a dus, în mod artificial şi forţat, la înfrângerea geopolitică a URSS. Prin urmare, sarcina este: să nu repetăm greşelile şi să reparăm situaţia. Eurasia va fi liberă de Sea Power doar atunci când oceanele vor deveni frontierele ei strategice la Nord, Est, Sud şi Vest - exact ca în cazul Americii. Doar atunci duelul civilizaţiilor va decurge în condiţii de egalitate.

De aceea, Rusia are două soluţii - sau ocupaţia militară a Europei, sau o asemenea reorganizare a spaţiului european care ar face din acest sector geopolitic un aliat strategic de nădejde al Moscovei, păstrându-i suveranitatea, autonomia şi

autarhia. Prima variantă este într-atât de ireală încât nu face s-o discutăm serios. A doua variantă este complicată, dar realizabilă, fiindcă o jumătate de secol, petrecută de Europa în situaţia de colonie americană, a lăsat urme adânci în conştiinţa europeană.

O Europă prietenă în calitate de aliat strategic al Rusiei poate să apară doar în cazul când ea va deveni unitară. În caz contrar, adversarul american va găsi o mulţime de modalităţi de a introduce fărâmiţarea şi dezbinarea în blocul european, provocând un conflict similar celor două războaie mondiale. De aceea, Moscova trebuie să contribuie, în cel mai înalt grad, la unificarea europeană, sprijinind, îndeosebi, ţările Europei centrale, în primul rând Germania. Alianţa Germaniei cu Franţa, axa Paris-Berlin (proiectul lui de Gaulle), este acea vertebră în jurul căreia este cel mai bine să se construiască ceea ce numim corpul Noii Europe. În Germania şi în Franţa există o tradiţie politică anti-atlantică stabilă (atât la curentele politice de dreapta, cât şi la cele de stânga). Fiind, până la un anumit timp, potenţială şi ascunsă, ea va da de ştire la un moment dat că există. Moscova trebuie să se orienteze de pe acum spre această linie, fără a aştepta desfăşurarea definitivă a evenimentelor.

Sarcina Moscovei este de a scoate Europa de sub controlul SUA (NATO), să contribuie la unificarea ei, să consolideze legăturile de integrare cu Europa Centrală sub semnul axei Moscova-Berlin, axa de bază a politicii externe. Eurasia are nevoie de o Europă aliată şi prietenă. Din punct de vedere militar ea nu va prezenta încă mult timp (fără SUA) un pericol serios, iar cooperarea economică cu o Europă neutră poate să rezolve majoritatea problemelor tehnologice ale Rusiei şi Asiei, în schimbul resurselor şi al parteneriatului strategic.

Pornind de la această sarcină a geopoliticii externe, trebuie să analizăm şi situaţia politică internă a Rusiei în regiunile ei vestice.

V.5.2. Distrugerea „cordonului sanitar"

Formula de bază a analizei geopolitice a „Occidentului rusesc" este principiul: „Europei - ce este european, Rusiei - ce este rusesc." Aici trebuie să procedăm ca şi în cazul lumii islamice - noile frontiere sunt inevitabile,

unele regiuni trebuie împărţite din nou; însă, în toate cazurile, principala sarcină rămâne aceeaşi - crearea în

Occident a unor formaţiuni prietene neutre, cu o independenţă etnoculturală, economică şi socială la cel mai înalt grad, dar dependente strategic de Moscova. Sarcina maximă este „finlandizarea" întregii Europe, însă trebuie să începem cu reorganizarea spaţiilor apropiate nemijlocit de Rusia.

Aici apare o problemă complicată: „cordonul sanitar". Geopoliticienii atlantişti îşi dau foarte bine seama de pericolul strategic al alianţei Rusiei cu Europa (în special cu Germania) şi în mod tradiţional, se străduiesc s-o împiedice cu orice preţ. Metoda cea mai eficace a talasocraţiei este „cordonul sanitar", adică zona câtorva state limitrofe duşmane, atât vecinului din est cât şi celui din vest şi legate direct de polul atlantic. În rolul unui asemenea „cordon sanitar" apar, în mod tradiţional, Polonia şi ţările est-europene situate mai la sud - Cehoslovacia, România etc. Ideea unui asemenea „cordon" a fost elaborată de geopoliticianul Mackinder şi s-a realizat cu mare succes la începutul secolului şi înainte de cel de-al doilea război mondial. În amândouă cazurile, scopul a fost atins - în cele din urmă s-a dezlănţuit un conflict între două puteri continentale, Rusia şi Germania, în urma căruia victoria strategică a revenit atlantiştilor. America îşi datorează locul în fruntea Occidentului tocmai celor două războaie mondiale, care au istovit Europa şi au sleit de puteri îndeosebi Germania şi Rusia (principalii adversari ai atlantismului).

Evident că un asemenea „cordon sanitar" apare şi acum, format din popoare şi state mici, înrăite, iresponsabile din punct de vedere istoric, cu pretenţii maniacale şi o dependenţă servilă de Occidentul talasocratic.

Este vorba despre apariţia unei zonei geopolitice între Marea Baltică şi Marea Neagră, formată din state ce nu pot să intre ca nişte componente depline în Europa, dar care resping cu îndârjire Moscova şi Eurasia. Pretendenţii titlului de membri ai „cordonului sanitar" sunt următorii: popoarele baltice (lituanienii, letonienii, estonienii), Polonia (inclusiv Prusia Occidentală), Bielorusia (această idee este susţinută de minoritatea catolică antieurasiatică), Ucraina (cea occidentalizată, în special - uniato-catolică), Ungaria, România (la fel sub influenţa uniaţilor), Cehia şi Slovacia. Este evident că pretutindeni este vorba de sectorul catolic al Europei de Est care a aparţinut, tradiţional, zonei de influenţă a Occidentului. Totodată, noi avem de a face cu aceleaşi ţări care s-au manifestat (nu o singură dată) în istoria geopoliticii, în calitate

de pârghii de distrugere a formaţiunilor continentale - Imperiul Rus, Imperiul Austro-Ungar, nu demult URSS.

Sarcina Eurasiei este ca acest cordon să nu existe. Aceasta este în interesul Europei şi al Rusiei. Dacă e să privim aceste formaţiuni în calitate de state, ele sunt nejustificate, sunt contradictorii din punct de vedere etnic şi confesional, sunt înapoiate din punct de vedere strategic şi economic, sunt lipsite de resurse. Cu alte cuvinte, existenţa acestor state fictive are sens doar ca zone strategice, susţinute artificial de atlantism. Pretutindeni există factori care le leagă de Eurasia (pot fi: ortodoxia, conştientizarea înrudirii cu slavii, prezenţa populaţiei ruse, apropierea istorică, câteva componente laolaltă etc.), există însă şi factori opuşi, care le apropie de Occident (catolicismul, uniaţii, eterogenitatea etnică, tradiţiile politice de suveranitate etc.). Atâta timp cât aceste formaţiuni reprezintă un întreg, ele nu pot să prefere nici una din aceste două orientări şi tocmai de aceea, devin un „cordon sanitar" în sensul deplin al acestui cuvânt. Integrarea cu Estul este împiedicată de unele elemente, integrarea cu Occidentul - de altele. De aici rezultă această permanentă instabilitate internă şi externă, provocată de aceste ţări, ceea ce dă apă la moară talasocraţiei şi este o piedică permanentă în calea geopoliticii eurasiatice şi a blocului continental.

Singura cale de înlăturare a „cordonului sanitar" este reîmpărţirea totală a noilor formaţiuni statale pe baza factorilor geopolitici. Aceasta nu înseamnă neapărat anexarea teritoriilor la alte state. Poate fi vorba despre crearea, în locul statelor, a federaţiilor sau a câtorva state a căror orientare geopolitică va fi univocă. Formaţiunilor mici, unitare din punct de vedere etnic, cultural şi confesional, le va fi mai uşor să se integreze în blocurile geopolitice mari, iar în prezenţa unor relaţii strânse de alianţă, dintre Rusia şi Europa, noile frontiere nu vor însemna un prag adevărat, o ruptură. Mai mult decât atât, numai lipsa acestui „cordon sanitar" poate să facă aceste relaţii general eurasiatice reale, să transforme spaţiul dintre „Dublin şi Vladivostok" într-o zonă de cooperare eurasiatică, de colaborare şi parteneriat strategic.

V.5.3. Federaţia Baltică

Să examinăm, mai detaliat, întreaga zonă occidentală care se învecinează cu Rusia. Acest spaţiu se împarte în câteva sectoare. În partea cea mai de nord se află zona scandinavă,

care se întinde din Norvegia până în Finlanda. Proiectul geopolitic comun referitor la Finlanda l-am examinat în capitolul consacrat nordului. Aici este vorba despre crearea formaţiunii etno-teritoriale karelo-finlandeze, cu o autonomie culturală la cel mai înalt grad, dar integrată strategic în blocul eurasiatic. Norvegia şi Suedia, ca şi republicile baltice, aparţin altui context geopolitic, mult mai larg decât chestiunea karelo-finlandeză.

Aici ne lovuim de o temă mult mai generală - geopolitica Balticii şi Scandinaviei. Cel mai potrivit ar fi, în cazul de faţă, să-l urmăm pe geopoliticianul suedez Rudolf Kjellen (care a inventat termenul „geopolitică") şi să examinăm întreaga regiune baltică drept o continuare a Europei Centrale, structurată în jurul Germaniei. Kjellen considera că geopolitica scandinavă nu poate avea o altă dezvoltare decât unificarea strategică cu Germania, întemeiată pe baza comunităţii etnice, culturale şi geografice. Elementul liant al acestei construcţii trebuie să fie Prusia -un stat german în care domină confesiunea protestantă, comună pentru scandinavi. Blocul scandinav protestant trebuie să fie continuarea nordică a Prusiei, a Berlinului. De aceea, începând să se conştientizeze ca un tot unitar, acest spaţiu nu poate eluda restabilirea unităţii geopolitice a Prusiei.

În momentul de faţă Prusia nu mai există, teritoriile ei sunt împărţite între Germania, Polonia şi Rusia. Prin urmare, premisa principală de creare a unei Federaţii Baltice, „neutră" din punct de vedere politic şi prietenă cu Moscova, lipseşte. De aici rezultă imposibilitatea practică de a organiza această regiune în concordanţă cu principiile eurasiatice.

La nivel pur teoretic această problemă se rezolvă în două etape:

1) Se constituie un nou spaţiu etno-confesional în graniţele Prusiei istorice. Iniţiatorii sunt Moscova şi Berlinul. Din aceasta rezultă loialitatea figurii axiale, menţionate mai devreme, faţă de Rusia, care va da viaţă acestei structuri cedând o parte din pământurile prusiene câştigate în timpul celui de-al doilea război mondial (regiunea Kaliningrad).

2) În jurul Prusiei începe procesul de unificare strategică a statelor baltice într-un singur bloc. În acest bloc intră: Norvegia, Suedia, Germania, Estonia, Finlanda - Karelia, Danemarca, posibil Olanda. Un statut special va fi delegat

Poloniei, Lituaniei şi Letoniei. O condiţie obligatorie este ieşirea acestor state din NATO şi crearea, în regiunea Balticii, a unei zone demilitarizate. Controlul strategic trece, în perspectivă, de partea Europei „neutre", adică a complexului de apărare eurasiatic.

Singurele elemente slabe în acest sistem sunt Polonia şi Lituania, unde predomină catolicismul. Aceste teritorii au constituit principala pârghie a geopoliticii talasocrate, îndreptată împotriva Eurasiei şi a posibilităţii de creare a blocului continental. Mai mult decât atât, în istorie există un precedent de independenţă politică considerabilă a cnezatului Polono-Lituanian, iar unii istorici (Spengler, în special) vorbeau chiar despre existenţa unei „civilizaţii baltice" deosebite care, în linii generale, coincide din punct de vedere geografic cu hotarele istorice ale Poloniei şi Lituaniei. Doar anumite condiţii istorice n-au permis acestei civilizaţii să se dezvolte până la capăt şi au făcut-o „avortivă" (termenul lui Spengler). Trebuie să recunoaştem că, în general, această problemă nu are o rezolvare pozitivă deoarece se formulează în felul următor: sau spaţiul polono-lituanian va exista ca o realitate geopolitică independentă (şi atunci ea va deveni o piedică de neînvins în calea unităţii Baltice pro-eurasiatice cu axa în Prusia), sau fragmentele lui vor fi integrate în alte blocuri geopolitice, iar spaţiul însuşi va fi fărâmiţat şi înăbuşit în germene. Orice integrare pe bază catolică va crea tensiuni în această regiune şi faţă de Răsărit (Moscova) şi faţă de Nord (lumea protestantă a Scandinaviei) şi faţă de Apus (Germania). Prin urmare, principalul partener geopolitic al Eurasiei, în Polonia şi Lituania, trebuie să devină forţele care stăruie pentru orientarea necatolică a politicii acestor ţări - adepţii „social-democraţiei" laice, „neo-păgânii", „etnocentriştii", cercurile religioase protestante, ortodoxe, minorităţile etnice. Pe lângă toate acestea, tensiunea etnică în relaţiile polono-lituaniene este un element extrem de important, care trebuie folosit şi pe cât posibil, accentuat.

Dacă reconstituirea Prusiei ar rezolva, în mare parte, problemele cu Polonia, căreia, într-o asemenea situaţie i-ar rămâne doar drumul către sud

(deoarece regiunea Balticii s-ar afla sub controlul germano-rusesc), atunci situaţia cu Lituania este şi mai complicată, fiindcă ea este fragmentul cel mai de nord al lumii catolice, are o linie de ţărm foarte întinsă, desparte spaţiul

rusesc de extremitatea nordică a Europei Centrale şi nu aparţine nici unei, nici altei lumi. Evident că geopoliticienii atlantişti nu vor ezita să se folosească de această situaţie şi se vor strădui ca tocmai Lituania să fie cauza discordiei şi obstacolul principal în reorganizarea Europei. Limitarea consecinţelor negative ale poziţiei geopolitice a Lituaniei pentru proiectul eurasiatic este posibilă doar parţial, întărind unitatea strategică a întregului areal şi închizându-l, în partea nord-vestică, cu ajutorul verigii suedezo-daneze.

V.5.4. Slavii catolici aparţin de Europa Centrală

Coborând mai spre sud, ajungem într-o regiune slavo-catolică sau uniată care se întinde din Polonia, prin Bielorusia şi Ucraina de vest, Volânia, Galiţia, Slovacia şi Cehia până în Croaţia şi Slovenia din nordul peninsulei Balcanice. La acest spaţiu se alătură, din punct de vedere geopolitic, Ungaria, Austria şi Bavaria, populate, în mod corespunzător, de catolici unguri şi nemţi. Biserica uniată există şi în România ortodoxă. În pofida înrudirii etnice şi rasiale cu Rusia, acest spaţiu preponderent slav nu s-a identificat niciodată cu organizarea de stat a slavilor de răsărit şi într-o măsură şi mai mică, cu imperiul eurasiatic al Moscovei. În cazul de faţă, înrudirea etnică nu este suficientă pentru o integrare geopolitică. Caracterul echivoc al acestui factor a provocat, pe parcursul istoriei, conflicte şi războaie Rusiei şi Germaniei (în sens mai larg Europei), a împiedicat organizarea firească şi necontradictorie a ansamblului geopolitic din Europa Centrală.

Popoarele slave catolice s-au format, din punct de vedere cultural, în imperiul Austro-Ungar, iar fricţiunile etnice, care au dus la destrămare, au apărut doar atunci când Viena n-a mai înţeles care este misiunea ei geopolitică imperială supranaţională şi a început să se identifice tot mai mult cu „germanismul" etnic. Singura excepţie o constituie doar Boemia, Moravia şi Bosnia, unde slavii au sesizat imediat deosebirea lor spirituală de blocul germano-catolic, care s-a exprimat în războaiele husite, în frământările din perioada reformelor şi în exploziile sectarismului (în cazul sârbilor-bogomili din Bosnia). Toate aceste popoare aparţin, din punct de vedere geopolitic, de Europa Centrală şi trebuie să se structureze în jurul Centrului Europei de Mijloc, care, fireşte că este Germania. Influenţa directă a Moscovei asupra acestor regiuni nu poate să devină prioritară, fiindcă apropierea etnică

subliniază doar deosebirile cultural-istorice şi spiritual-confesionale.

Pornind de la aceste raţionamente, e necesar ca Rusia să renunţe la controlul direct asupra ţărilor din Europa estică, punându-le la dispoziţia controlului german. Totodată, Moscova nu trebuie să aştepte pasiv până când aceasta se va produce de la sine, ci trebuie să susţină activ procesele organice din această sferă pentru a deveni, împreună cu Berlinul, iniţiatorul şi realizatorul întregului proces, asigurându-şi astfel partea geopolitică în rezolvarea tuturor problemelor mai dificile. Totodată, va fi nevoie să se renunţe la dominaţia asupra unor regiuni ale Ucrainei de Vest - Galiţia şi Transcarpatia, populate compact de uniaţi şi catolici. Aceasta se referă şi la unele regiuni ale Bielorusiei. Renunţând la dominarea politică directă asupra unor teritorii, Moscova trebuie să obţină, în schimb, dreptul prezenţei strategice la frontierele cele mai vestice ale întregii regiuni din Europa Centrală. Acesta este sensul totalei reorganizări a Europei de Est. Moscova trebuie să acorde întregului spaţiu catolico-slav posibilitatea de integrare în Europa Centrală, primatul fiind al Berlinului, adică să închidă această zonă conform principiului Nord - Sud. Singurul lucru important este scoaterea Lituaniei din acest ansamblu (din motivele despre care am vorbit deja), pentru ca întreaga construcţie din Europa Centrală să fie patronată strict de două părţi (Rusia şi Germania), prin excluderea definitivă a Occidentului - a talasocraţiei, fiindcă, în caz contrar, întreaga zonă capătă o importanţă cu totul diferită, transformându-se în „cordon sanitar" (deşi această zonă se creează tocmai pentru a nu permite apariţia unui asemenea „cordon").

V.5.5. Unirea Bielorusiei şi a Velicorusiei

Pe o hartă unde se ţine seama de structura confesională a Europei de Est se vede clar că, pe măsură ce înaintăm spre sud, populaţia ortodoxă se mişcă tot mai spre vest, înghesuind-o pe cea catolică. Unele teritorii sârbeşti ajung până pe malurile Adriaticii, iar un anumit procent de ortodocşi există şi printre albanezi (fondatorul Albaniei independente a fost preotul ortodox

Fan Noli).

Aceste teritorii, din care fac parte Bielorusia, partea centrală a Ucrainei, Moldova, România, Serbia şi Bulgaria, au

un caracter geopolitic ambiguu - ele aparţin, din punct de vedere geografic, sectorului de sud al Europei Centrale, iar cultural şi confesional - Rusiei, Eurasiei. Identitatea spirituală a acestor popoare s-a format ca urmare a luptei împotriva islamului în sud şi catolicismului în vest, ideea lor naţională fiind inseparabilă de ortodoxie. Într-o asemenea situaţie, Moscova nu poate nici să delege Germaniei controlul geopolitic total asupra regiunii, nici să-şi declare influenţa politică directă asupra acestor ţări. Cu atât mai mult cu cât, în relaţiile ruso-moldoveneşti şi ruso-române (nemaivorbind de Ucraina), lucrurile nu stau chiar atât de bine. Rusia a avut cu Serbia contacte istorice strânse, dar pe baza lor este imposibil să construieşti tactica de integrare a întregii regiuni, fiindcă şi între Serbia şi vecinii săi ortodocşi relaţiile sunt, în mod tradiţional, destul de încordate. Tabloul general al strategiei geopolitice a Rusiei în Balcani l-am expus în capitolul referitor la Sud. Tot aici se cuvine să analizăm,mult mai concret, teritoriile pe care le ocupă Bielorusia, Ucraina şi România (împreună cu Moldova).

Tabloul geopolitic al Bielorusiei este destul de clar. Marea majoritate a populaţiei, cu excepţia unei mici părţi a bieloruşilor polonizaţi (catolici şi uniaţi, inclusiv polonezii), aparţine spaţiului rusesc şi trebuie examinată ca subiect al etnosului central eurasiatic, adică „ruşi" în sens cultural, religios, etnic şi geopolitic. Specificul lingvistic, unele particularităţi etnice şi culturale nu schimbă tabloul general. De aceea Moscova trebuie să se integreze foarte strâns cu Bielorusia şi totodată, să nu uite faptul că încurajarea specificului cultural şi lingvistic al bieloruşilor este un moment important şi pozitiv în întregul sistem de integrare eurasiatică. Acest principiu trebuie respectat, la fel de strict, atât la etnosurile ce aparţin unui stat unitar, cât şi la popoarele de frontieră sau la vecini. Singurul pas dureros care e necesar să-l întreprindem în Bielorusia este separarea unor regiuni într-o categorie administrativă deosebită, populate compact de catolici şi uniaţi, până la faptul de a li se acorda o autonomie considerabilă, suficientă pentru a face parte din spaţiul Europei Centrale. Tendinţa de a menţine, cu orice preţ, întreaga Bielorusie sub controlul dur şi nemijlocit al Moscovei va duce la aceea că Rusia va avea, atât în interiorul ei, cât şi din partea vecinilor din vest, focul mocnind al unui conflict geopolitic potenţial care, în cazul de faţă (spre deosebire de

Lituania, spre exemplu), poate să fie rezolvat în interesul statelor cointeresate.

Bielorusia trebuie înţeleasă ca o parte a Rusiei şi de aceea, integrarea trebuie să se înfăptuiască pe axa Vest-Est, care este prioritară în toate cazurile de organizare internă a unui spaţiu omogen din punct de vedere etnic. Actuala frontieră de vest a Rusiei trebuie să treacă mult mai spre vest şi de aceea, într-un tablou geopolitic de valoare reală, teritoriile Bielorusiei se referă, mai curând, la zona centrală decât la graniţa de vest.

V.5.6. Decompoziţia geopolitică a Ucrainei

Problema Ucrainei este cu mult mai complicată (decât în alte regiuni ale fostei URSS - n.trad.) deşi modelul structurii geopolitice a acestui stat este foarte asemănător. Este adevărat că un rol important îl are, aici, scara geopolitică a Ucrainei, care reprezintă o formaţiune teritorială gigantică, ce depăşeşte, ca volum, multe ţări europene mari. În Ucraina sunt incomparabil mai active separatismul şi tendinţele suveranităţii politice. Ca stat, Ucraina nu are nici un sens geopolitic. Ea nu prezintă vreo noutate culturală de importanţă universală, nici unicitate geografică, nici caracter etnic specific. Sensul istoric al Ucrainei este exprimat în denumirea ei - „Ucraina", adică „margine", „teritorii de frontieră". În epoca Rusiei Kievene, teritoriul Ucrainei actuale era centrul statalităţii slavilor de răsărit, pentru care Vladimirul (mai târziu Moscova) era, în acea vreme, marginea de răsărit („ucraina"), iar Novgorodul - cea de nord. Pe măsură ce Rusia se transforma dintr-un stat slav într-un imperiu eurasiatic, funcţia geopolitică a celor mai mari centre şi-a schimbat radical importanţa. Moscova a devenit capitala imperiului, iar Kievul s-a transformat într-un centru de importanţă secundară, unde s-au întâlnit influenţele eurasiatică şi cea din Europa Centrală. De o sinteză a culturilor nici nu putea fi vorba. Mai curând, păturile mult mai arhaice, cele ortodoxe ruseşti prin excelenţă, au fost supuse unei influenţe dinamice a Europei Occidentale mult mai „moderniste" - prin intermediul Poloniei,

în special la vest şi prin Austro-Ungaria, la sud-vest. Fără îndoială că limba şi cultura Ucrainei sunt originale şi unice, fiind lipsite, însă, de importanţă universală. Aşezările căzăceşti care au format, în mare măsură, etnosul ucrainean se deosebeau prin independenţă şi un sistem etnic, economic şi social specific. Aceste elemente nu sunt suficiente pentru o

independenţă geopolitică, iar harta potamică a Ucrainei, acolo unde principalele râuri (Nistru, Nipru etc.) curg paralel, explică dezvoltarea încetinită a statalităţii ucrainene. Din această cauză, independenţa Ucrainei (în graniţele actuale, în special) poate avea sens doar în calitate de „cordon sanitar" deoarece elementele opuse ca orientare geopolitică nu permit acestei ţări să adere nici la blocul de est, nici la cel de vest, adică nici la Rusia-Eurasia, nici la Europa Centrală. Toate acesta condamnă Ucraina la o existenţă de marionetă şi la servirea geopolitică a strategiei talasocrate în Europa. Rolul Ucrainei este asemănător, în acest sens, cu rolul republicilor baltice. Într-o vreme se discuta foarte serios proiectul creări, pe această bază, a „federaţiei Marea Neagră - Marea Baltică", adică a unui „cordon sanitar" tipic - a unei formaţiuni geopolitice subversive, care ar servi la provocarea instabilităţii în Europa de Est şi la pregătirea prealabilă a premiselor pentru o serie întreagă de conflicte militare.

Cele 4 componente geopolitice ale Ucrainei: 1 - Vestul Ucrainei (care aparţine Europei Centrale); 2 - Mica Rusie (malul stâng al Niprului);

3 - Malul drept al Niprului (regiuni care doresc o apropiere de Rusia);

4 - Crimeea (formaţiune geopolitică proeurasiană independentă).

Existenţa Ucrainei în graniţele actuale şi cu actualul statut de „stat suveran" este identică cu aplicarea unei lovituri monstruoase asupra securităţii geopolitice a Rusiei, care echivalează cu o invazie pe teritoriul ei. Existenţa pe mai departe a Ucrainei unitare este inadmisibilă. Acest teritoriu trebuie împărţit în câteva zone corespunzătoare gamei de realităţi geopolitice şi etnoculturale.

1. Ucraina de Est (tot ce există la est de Nipru - de la Cernigov până la Marea Azov) reprezintă un teritoriu populat compact, unde predomină etnosul velicorus şi o populaţie malorusă ortodoxă. Bineînţeles că acest teritoriu este apropiat de Rusia şi este legat de ea din punct de vedere cultural, istoric, etnic şi religios. Această regiune, foarte bine valorificată şi dezvoltată din punct de vedere tehnic, se constituie pe deplin ca o regiune geopolitică independentă, cu o autonomie largă, dar, bineînţeles, într-o uniune strânsă cu Moscova. Aici e de preferat o integrare meridională - legătura regiunii Harkov cu teritoriile mai nordice ruseşti (regiunile Belgorod, Kursk şi Briansk) şi răspândirea acestei structuri spre sud.

2. Crimeea este o formaţiune geopolitică deosebită, caracterizată de un mozaic etnic tradiţional. În Crimeea, ruşii mici, ruşii mari şi tătarii sunt aşezaţi într-o configuraţie geopolitică foarte complicată şi reprezintă trei impulsuri geopolitice destul de ostile între ele. Ruşii mari sunt orientaţi preponderent spre Moscova (mult mai agresiv decât în restul Ucrainei, chiar în cea de Est). Ruşii mici, dimpotrivă, sunt extrem de naţionalişti. Tătarii din Crimeea sunt orientaţi mai mult spre Turcia şi sunt destul de ostili Rusiei. Despre o evidenţă a tătarilor din Crimeea, după orientarea lor geopolitică, nici nu poate fi vorba, fiindcă Turcia este, din toate punctele de vedere, adversarul politic direct al Rusiei. Nu se poate însă să nu ţinem cont de prezenţa tătarilor în Crimeea. Alipirea nemijlocită a Crimeii la Rusia va stârni reacţia extrem de negativă a populaţiei ruşilor mici şi va crea probleme pentru integrarea acestei peninsule în sistemul rusesc, prin intermediul teritoriilor ucrainene, ceea ce e puţin probabil. A lăsa Crimeea „Ucrainei suverane" este la fel de imposibil, fiindcă aceasta va crea un pericol direct pentru securitatea Rusiei şi va provoca o încordare etnică chiar în Crimeea. Ţinând cont de toate acestea, se impune concluzia despre

necesitatea acordării unui statut special Crimeii şi de a-i asigura o autonomie maximă sub controlul strategic direct al Moscovei, dar având în vedere şi interesele social-economice şi etnoculturale ale tătarilor din Crimeea.

3. Centrul Ucrainei, de la Cernigov până la Odessa, în care intră şi Kievul, reprezintă o altă regiune unde predomină etnosul şi limba ruşilor mici, iar confesiunea predominantă este ortodoxia. Această Rusie mică ortodoxă reprezintă o realitate geopolitică independentă, înrudită cultural cu Ucraina de Est şi care intră, bineînţeles, în sistemul geopolitic eurasiatic.

4. Ucraina de Vest este neomogenă. La nord este situată Volînia, apoi o regiune separată, spre sud - regiunea Lvov (Galiţia), mai spre sud - Transcarpatia (extremitatea de vest) şi în sfârşit, partea de răsărit a Basarabiei. Toate aceste regiuni sunt destul de independente. În regiunea Volînia predomină uniaţii şi catolicii. Din punct de vedere cultural, această regiune aparţine sectorului geopolitic catolic din Europa Centrală. Un tablou aproape similar întâlnim în Galiţia şi în Transcarpatia, deşi aceste pământuri, mult mai sudice, reprezintă o realitate geopolitică deosebită. Volînia este legată istoriceşte de Polonia, iar Galiţia şi Transcarpatia - de Imperiul Austro-Ungar. Pământurile basarabene ale Ucrainei sunt locuite de o populaţie eterogenă, unde ruşii mici şi ruşii mari alternează cu românii şi moldovenii. Această regiune este practic ortodoxă şi reprezintă zona ortodoxă care trece pe diagonală, de la Marea Rusie, prin Balcani, spre Serbia. Sectorul care se întinde din Basarabia până la Odessa trebuie atribuit spaţiului geopolitic din Ucraina centrală şi de aceea este mai logic să-l includem în brâul meridional, de pe malul stâng al Niprului, a cărui frontieră vestică se întinde de la Rovno până la Ivano - Frankovsk, pe axa nord-sud şi mai departe pe Nistru, până la Odessa spre sud.

Astfel, Ucraina de Vest, în sensul restrâns al acestei noţiuni, se compune din trei regiuni - Volînia, Galiţia şi Transcarpatia. Fiind apropiate teritorial, ele se deosebesc după relief (Transcarpatia, ca şi Slovacia, este un masiv muntos), componenţă etnică şi tradiţii politice. Acestor regiuni, care astăzi influenţează activ atmosfera politică generală a Ucrainei, promovând activ linia geopolitică antimoscovită, prooccidentală, trebuie să li se acorde un grad considerabil de

autonomie (până la cea politică), pentru a desprinde aceste teritorii „subversive" de la spaţiile ortodoxe proruse ale Ucrainei -atât centrale, cât şi răsăritene. Frontiera strategică a Rusiei la aceste paralele nu poate să depindă de locul pe unde trece frontiera ucraineano-poloneză, ucraineano-maghiară sau ucraineano-slovacă. Această frontieră strategică trebuie să treacă mult spre apus, cel puţin la extremitatea vestică a Europei Centrale, iar în cel mai bun caz - pe Atlantic. Tocmai din această perspectivă începe restructuralizarea geopolitică a unei regiuni, întrucât Rusia, apărând în rolul de iniţiator al acestor transformări geopolitice în Europa de Est, cât şi în calitate de partener principal al Germaniei, trebuie să insiste, în primul rând, pe condiţia scoaterii regiunii în cauză de sub controlul atlantic şi crearea, pe acest loc, a unui complex de apărare continentală eurasiatică, ce constă într-o cooperare militaro-strategică a Rusiei cu întreaga Europă.

Volînia, Galiţia şi Transcarpatia pot forma o „federaţie vest-ucraineană", al cărei grad de integrare internă poate fi stabilit arbitrar, în dependenţă de împrejurări concrete. Cel mai important este să se traseze graniţa cultural-confesională între Ucraina Centrală (de fapt, ţara Kievului) şi Ucraina de Vest, pentru a evita influenţa dezarticulată din Europa Centrală, catolică sau uniată, asupra teritoriilor ortodoxe.

Factorul ucrainean este locul cel mai vulnerabil în cordonul vestic al Rusiei. Dacă în alte locuri pericolul distrugerii valabilităţii geopolitice a heartland-ului este potenţial, iar lupta de poziţie pentru sistemul geopolitic eurasiatic îşi propune doar scopuri preventive, existenţa „Ucrainei suverane" la nivel geopolitic înseamnă a declara Rusiei războiul geopolitic (aceasta este nu atât opera Ucrainei, cât a atlantismului şi Sea Power-ului). Nu este vorba despre faptul că Ucraina îşi alege intenţionat rolul de „cordon sanitar" atlantic, deşi, în unele cazuri, aceasta nu poate să nu se facă conştient, ci despre aceea că ea va începe să traducă acest rol în practică dacă nu se va implica, activ, în procesele de integrare cu Moscova sau (cel puţin) nu se va destrăma în componente geopolitice separate.

Problema ucraineană este principala şi cea mai serioasă problemă ce stă în faţa Moscovei. Dacă problemele Nordului şi ale „trapezului polar" ţin de viitorul îndepărtat al Rusiei şi Eurasiei, dacă valorificarea Siberiei şi lupta pentru Lenaland au importanţă pentru viitorul apropiat, dacă, în sfârşit,

strategia de poziţie a refacerii Sudului asiatic are, pentru Rusia, o importanţă actuală, însă preventivă - geopolitica Occidentului şi centrul acestei geopolitici - „problema ucraineană" îi cer Moscovei să ia, neîntârziat, măsurile de rigoare, întrucât este vorba despre aplicarea, deja în prezent, a unei lovituri strategice Rusiei, faţă de care „axa geografică a istoriei" nu are dreptul, pur şi simplu, să nu ia atitudine.

Având în vedere că o simplă integrare a Moscovei şi Kievului este imposibilă şi nu va crea un sistem geopolitic stabil, chiar dacă aceasta se va întâmpla în pofida oricăror dificultăţi obiective, trebuie deci ca Moscova să se implice activ în refacerea spaţiului ucrainean conform singurului model geopolitic logic şi firesc.

V.5.7. România şi Republica Moldova - integrare sub ce semn?

România şi Moldova reprezintă două părţi ale unei regiuni geopolitice unice, populată de un etnos ortodox unitar - urmaşii dacilor care vorbesc o limbă din grupa romanică şi care au acumulat, într-o mare măsură, elementele culturale, lingvistice şi rasiale din anturajul slav. Din punctul de vedere al geopoliticii, integrarea României şi a Republicii Moldova este iminentă, dar Moscova trebuie să se străduiască să înfăptuiască această unificare potrivit intereselor sale, pentru a include acest spaţiu în zona unde deţine controlul strategic nemijlocit. Cultura României reprezintă, în ansamblu, modelul tipic ortodox care uneşte direct aceste pământuri cu Eurasia. Singurul obstacol pentru a integra definitiv aceste pământuri în Rusia îl constituie factorul lingvistic şi apropierea geopolitică de regiunile catolice. Pe lângă toate acestea, în vestul României, în Banat, este semnificativ procentul ungurilor-catolici şi al românilor-uniaţi.

Prin România, Republica Moldova şi Ucraina Centrală trece o fâşie neîntreruptă, populată de popoare ortodoxe, care uneşte pământurile Rusiei cu Serbia, avanpostul Eurasiei în Balcani. Este în interesul Eurasiei ca acest ţinut să se transforme într-o regiune strategică şi culturală unitară - de fapt într-o singură ţară. Aceasta înseamnă că Moscova trebuie să fie iniţiatoarea integrării moldo-române - pusă, de la bun început, sub semnul ortodox şi eurasiatic. Totodată, este important ca enclava ortodoxă românească, din răsărit şi din apus, să unească popoarele ortodoxe slave - ucrainenii şi sârbii

-, asigurând în felul acesta continuitatea integrării teritoriale, bazată nu atât pe particularităţile etnice, cât pe cele confesionale şi pe înrudirea culturală. Totodată, un asemenea „bloc ortodox", de la Nistru până în Muntenegru, în centrul căruia trebuie să se afle România unificată, trebuie să se formeze în colaborare cu Berlinul, căruia i se oferă partea cea mai de vest a Europei Centrale, din Prusia, prin Cehia şi Slovacia, spre Ungaria şi Austria, apoi spre Croaţia, până la Marea Adriatică. Dacă adăugăm la toate acestea extremitatea de răsărit a Poloniei şi a Prusiei răsăritene, care mai spre nord îi revine Germaniei, atunci continuarea firească a Rusiei spre vest, în regiunea balcanică, va fi logică şi acceptabilă şi nu va încălca echilibrul geopolitic al Europei Centrale care, din punct de vedere geopolitic, aparţine sferei de influenţă a Germaniei.

V.5.8. Condiţia: pământ, nicidecum sânge

Toate aceste acţiuni rezultă din tabloul general al geopoliticii europene în care se evidenţiază, foarte clar, regiunile Europei Centrale (sub egida Germaniei) şi ale Europei de Vest, în sens restrâns. Rusia nu are puncte de contact direct cu Europa de Vest şi de aceea, realizarea în această regiune (al cărei element-cheie este Franţa) a unei strategii eurasiatice depinde de ridicarea unei construcţii general europene de-a lungul axei Berlin-Paris. Factorul eurasiatic nu poate să fie, însă, linia directă a Moscovei în Europa de Vest. Moscova se manifestă aici doar prin intermediul Berlinului, iar tendinţele eurasiatice continentale şi antiatlantice sunt zugrăvite aici printrun singur termen - „germanofilismul". Nu trebuie să cerem de la francezi un „Eurasiatism" mai distinct decât „germanofilismul", fiindcă problematica heartland-ului ajunge în Europa de Vest prin continentalismul german. Rusia este, în cazul de faţă, o „abstracţie geopolitică".

Aceasta nu înseamnă nicidecum faptul că Rusia trebuie să fie nepăsătoare faţă de problemele Europei de Vest. Scoaterea Europei de sub influenţa atlantică este în interesul Rusiei, iar aceasta înseamnă că Moscova trebuie să contribuie la echivalarea Eurasiei de Vest cu Europa Centrală, adică cu Germania.

Totodată, Germania însăşi trebuie să formuleze, pentru început, o cerinţă fundamentală: toate procesele de integrare

în Europa Centrală, unde dominaţia geopolitică a Berlinului este evidentă, la fel şi toate transformările din Europa de Vest care au drept scop orientarea ţărilor europene către Germania, trebuie să excludă principiul dominaţiei etnice a nemţilor în zona culturală, politică, confesională sau ideologică. Europa trebuie să fie europeană, iar Europa Centrală să fie Europa Centrală, adică întreg specificul lingvistic şi spiritual al popoarelor Europei trebuie să înflorească şi să fie susţinut de Berlin, a cărui prioritate trebuie să fie exclusiv geopolitică şi socială, dar în nici un caz rasială. Moscova este răspunzătoare de multe etnosuri ale Europei Centrale şi asta în virtutea înrudirii sale rasiale cu acestea (slavii). Mai mult decât atât, tocmai etnocentrismul şi aroganţa rasială şi naţională a nemţilor au dus, nu o singură dată, la conflicte în Europa. Pe parcursul întregii reorganizări geopolitice a Europei. Rusia trebuie să apară drept garant al faptului că Berlinul va separa strict geopolitica şi rasa, „pământul şi sângele", pentru a exclude, cu bună ştiinţă, tragediile de felul aventurii hitleriste. Orice simptome ale naţionalismului german în problemele reorganizării geopolitice a Europei trebuie înăbuşite fără cruţare de Berlinul însuşi; toate procesele trebuie să se desfăşoare pe baza respectării stricte a „drepturilor popoarelor", a autonomiei culturale depline, a cultelor şi limbilor.

Moscova trebuie să formuleze aceleaşi cerinţe faţă de sine însăşi şi faţă de aliaţii săi. Principiul etnic trebuie stimulat şi susţinut activ de către centrul geopolitic doar sub aspect pozitiv, ca o realitate afirmativă, ca autoidentificare naţională. Bineînţeles că nu putem aştepta dispariţia definitivă a neînţelegerilor interetnice şi manifestarea aspectelor negative ale afirmării naţionale, însă, tocmai în acest moment, trebuie să intre în funcţiune principiul centralismului geopolitic, în calitate de arbitru supraetnic suprem, care hotărăşte problemele interne bazându-se pe interesele politice şi strategice vitale ale întregului spaţiu eurasiatic.

Acest principiu este universal pentru toate regiunile în care trebuie să se introducă Noua Ordine Eurasiatică - atât în cele interne, pentru Rusia, cât şi în cele externe. În cazul Occidentului, al Europei, acest fapt este deosebit de important, fiindcă în aceste spaţii problemele etnice stau la baza celor mai devastatoare conflicte care au răvăşit secolul XX.

PARTEA VI: ANALIZA EURASIATICĂ

Capitol VI.1. Geopolitica Ortodoxiei

VI.1.1. Estul şi Vestul ecumenei creştine

Momentul esenţial în determinarea specificului geopolitic al Ortodoxiei constă în ceea ce numim Biserica Răsăritului. În hotarele lumii creştine, care corespunde din punct de vedere geografic cu Nord-Vestul continentului Eurasiatic, Orientul Mijlociu şi Africa de Nord, se observa, până la descoperirea Americii, o linie de demarcaţie între spaţiul ortodox şi cel catolic. Bineînţeles că această împărţire nu este o întâmplare istorică. Lumea ortodoxă este înrudită spiritual şi calitativ cu Răsăritul, în timp ce catolicismul este un fenomen pur occidental. Iar dacă lucrurile stau aşa, atunci şi formulările teologice care se află la baza schismei definitive, din anul 1054, a bisericilor, trebuie să comporte elemente cu caracter geopolitic.

Polemica despre „filioque"[83], adică despre purcederea Sfântului Duh numai de la Tatăl sau de la Tatăl şi Fiul, anticipează, în termeni teologici, dezvoltarea ulterioară a celor două tipuri de civilizaţii, creştină şi postcreştină - cea occidentală raţionalist-individualistă şi cea orientală -mistico-colectivistă. Adoptarea de către occident a rectificării în Simbolul Credinţei din Niceea, referitor la „filioque", a consolidat definitiv orientarea spre teologia raţionalistă a aşa numitului „subordinatism", adică spre introducerea în realitatea Divină a relaţiilor ierarhic subordonate, relaţii care diminuează caracterul tainic şi suprarаţional al Sfintei Treimi.

Ideea supremaţiei pristolului de la Roma şi a autorităţii teologice supreme a Papei este un punct important de disensiuni paralel cu problema „filioque". Aceasta a constituit una dintre consecinţele „subordinatismului" catolic, care impune o ierarhie strict rectilinie chiar şi în problemele aflate sub semnul acţiunii providenţiale a Sfântului Duh în salvarea lumii. Acest punct de vedere se află în contradicţie absolută cu ideea autonomiei lingvistice a bisericilor latifundiare şi în general, cu libertatea absolută în sfera realizării spirituale, tradiţională pentru Ortodoxie.

Şi în sfârşit, ultimul şi cel mai important aspect al schismei bisericilor, în Răsăriteană şi Occidentală, l-a constituit respingerea de către Roma a învăţăturii Sfinţilor Părinţi

despre Imperiu, care nu este, pur şi simplu, un aparat laic administrativ supus autorităţilor bisericeşti, aşa cum doreau Papii să prezinte acest lucru, ci un organism soteriologic tainic, care participă activ la drama escatologică în calitate de „piedică împotriva

83) **Filioque** - Dogmă catolică ce a provocat una dintre cele mai înverşunate polemici teologice între Orient şi Occident şi care rămâne o divergenţă majoră între catolicism şi ortodoxism. (N.T.)

venirii Antihristului" ca „organism al salvării universale", „catehon", despre care se vorbeşte în a doua epistolă a Apostolului Pavel către Tesaloniceni.

Supraînţelepciunea acţiunii Divine (primatul teologiei apofatice[84] mistice), libertatea spirituală şi lingvistică a bisericilor latifundiare (ascendentă spre glosolaliile apostolilor în ziua Cincizecimii) şi învăţătura despre rolul sacral al Imperiului şi împăraţilor (teoria simfoniei ortodoxe) sunt momentele fundamentale care determină specificul Ortodoxiei, spre deosebire de catolicism care neagă, de fapt, aceste aspecte ale creştinismului.

Aceste deosebiri erau vizibile cu mult înainte de ruptura definitivă, totuşi s-a reuşit păstrarea unui anumit echilibru până în anul 1054. Din acest moment a fost definitivat dualismul geopolitic al ecumenei creştine şi ambele lumi - ortodoxă şi catolică - au urmat fiecare drumul său.

Până în anul 1453 (data cuceririi de către turci a Constantinopolului), Biserica Ortodoxă se identifica din punct de vedere geopolitic cu soarta Imperiului Bizantin. Lumea catolicismului cuprindea Europa Occidentală. Până la această dată, Roma şi Constantinopolul reprezentau două „mari spaţii" creştine (dacă ne exprimăm în termeni geopolitici) cu interesele lor geopolitice, politice, economice şi culturale, cu un specific teologic fără echivoc care, cu toată identitatea intelectual-dogmatică şi raporturile logice de reciprocitate, reflectă şi determină deosebirea bisericilor. Occidentul s-a întemeiat pe teologia raţională a lui Toma D'Aquino, iar Răsăritul a continuat linia teologiei mistice apofatice şi monahismul fundamentat pe „raţiunea inimii", exprimată în modul cel mai elocvent în textele marelui isihast atenian sfântul Grigore Palama.

Palama împotriva lui Toma D'Aquino - iată formula teologică ce reflectă esenţa dualismului geopolitic al Orientului creştin şi al Occidentului creştin. Contemplarea mistică a luminii proniatoare, simfonia puterilor şi glosolalia liturgică a bisericilor latifundiare (Ortodoxia) împotriva teologiei raţionaliste, a dictatului papal în problemele lumeşti ale împăraţilor europeni şi dominarea latinei ca singura limbă liturgică sfântă (catolicismul). Aceasta este opoziţia geopolitică dintre cele două lumi de orientare culturală diferită, care au o dominantă psihologică şi o structură politică specifică.

Aceasta este schema generală a bazelor geopoliticii ortodoxe. Bineînţeles că într-o asemenea situaţie sarcina principală a Bizanţului şi a Bisericii Ortodoxe era una de păstrare a structurii sale, de apărare a limitelor influenţei sale politice şi spirituale şi de menţinere a independenţei. Totodată, Ortodoxia a avut, într-o asemenea situaţie, doi adversari geopolitici fundamentali:

1. Lumea necreştină, a cărei presiune s-a manifestat atât în incursiunile barbarilor la marginile imperiului, cât şi în presiunea masivă a turcilor islamizaţi;

2. Lumea creştină a Occidentului care era considerată nu doar ca nişte teritorii ale „ereziei latine", ci ca o lume a apostaziei, a renegării,

84) **Apofatism** - Modalitate de cunoaştere a lui Dumnezeu prin negare, El rămânând necuprins în fiinţa Sa transcendentă. Concepţie evidenţiată în teologia patristică de Grigore Palama (1296-1359).

ca un spaţiu al unor oameni ce au cunoscut adevărul şi salvarea, dar care au renunţat la ele, le-au trădat.

În această prezentare iniţială şi totală a locului geopolitic al Ortodoxiei pot fi uşor recunoscute acele probleme geopolitice care vor nelinişti Biserica Răsăriteană şi statele ortodoxe pe parcursul mai multor secole după căderea Bizanţului. Împăraţii bizantini s-au lovit, la un moment dat, de un pericol dublu: „turbanul turcesc şi mitra latină". Având în vedere specificul atitudinii teologice faţă de Occident şi de Roma, este uşor să-i înţelegem pe acei ortodocşi care, în cazurile de „tertio non datum", au făcut alegerea în folosul „turbanului turcesc". Mulţi ortodocşi au considerat căderea Constantinopolului ca o pedeapsă Divină pentru pasul

geopolitic al Bizanţului care a încercat să se apropie de Roma prin adaptarea „filioque" în aşa numita „unie de la Florenţa" (deşi, la întoarcerea solilor la Constantinopol, această recunoaştere a fost denunţată).

VI.1.2. Ortodoxia postbizantină

După căderea Constantinopolului s-a schimbat considerabil tabloul geopolitic. Deşi Patriarhul Constantinopolitan a rămas capul Bisericii Ortodoxe, armonia întregii structuri s-a năruit. Să ne amintim că una dintre pietrele unghiulare ale Ortodoxiei a fost învăţătura despre funcţia soteriologică a Imperiului, iar întrucât Imperiul Ortodox (şi în mod corespunzător, Împăratul ortodox Vasilios) nu mai exista, Biserica a fost nevoită să intre într-o perioadă nouă, deosebită şi destul de paradoxală a existenţei sale. Din acest moment, lumea ortodoxă se separă în două părţi care se deosebesc esenţial nu numai din punct de vedere geopolitic, dar şi teologic.

Primul sector al lumii ortodoxe postbizantine îl reprezintă Bisericile, care au ajuns în zona controlului politic al statelor neortodoxe, al Imperiului Otoman în special. Până la destrămarea imperiului, aceste Biserici făceau parte din punct de vedere administrativ din aşa-numitul „millet" ortodox, care îi includea pe grecii, sârbii, românii, albanezii, bulgarii şi arabii ortodocşi. Figura supremă printre aceşti ortodocşi era considerat Patriarhul Constantinopolitan, deşi alături de el existau Patriarhul Alexandriei (arhipăstorul grecilor şi arabilor ortodocşi care locuiesc în Egipt) şi Patriarhul Antiohiei (conducătorul arabilor ortodocşi pe teritoriile actuale ale Siriei, Irakului şi Libanului). De un „statut aparte" se bucurau micul Patriarhat al Ierusalimului şi Bisericile autocefale din Cipru şi muntele Sinai. Patriarhatul din Constantinopol avea întâietate spirituală în întreaga lume ortodoxă, deşi aici nu exista o ierarhie directă ca în catolicism, iar bisericile autocefale aveau o parte considerabilă de independenţă.

Patriarhatul din Constantinopol e situat în cartierul Fanar, de unde provine şi denumirea colectivă de „fanarioţi" a clerului grecesc supus acestui Patriarhat. Menţionăm că, începând cu anul 1453, acest sector al lumii ortodoxe se afla într-o situaţie ambiguă, atât la nivel geopolitic, cât şi teologic, fiindcă lipsa statalităţii ortodoxe influenţează direct viziunea escatologică a ortodocşilor asupra istoriei politice şi înseamnă

aflarea Bisericii în lume ca într-o „mare a apostaziei" unde nimic nu împiedică sosirea mistică a „fiului morţii". Renunţarea inevitabilă la simfonia ortodoxă a puterilor transformă Biserica Ortodoxă elenă (şi alte biserici legate de ea prin soarta politică) în nimic altceva decât în ceea ce era iniţial. Aceasta înseamnă schimbarea orientărilor ei teologice şi geopolitice. Se schimbă şi caracterul ei sacral.

Înţelegerea clară a raporturilor de reciprocitate dintre teologie şi politică din doctrina ortodoxă de reală valoare, a obligat Rusia să urmeze calea pe care a pornit în secolul al XV-lea şi care e legată, în modul cel mai direct, cu teoria „Moscova - A treia Romă". Rusia şi Biserica Ortodoxă Rusă sunt cel de-al doilea sector al creştinismului postbizantin de răsărit care are un caracter geopolitic şi chiar spiritual absolut diferit.

Instaurarea în Rusia a Patriarhatului şi proclamarea Moscovei „a Treia Romă" se află în raport direct cu destinul mistic al Ortodoxiei ca atare. După căderea Constantinopolului, Rusia este singurul „mare spaţiu" geopolitic unde a existat şi politica ortodoxă şi Biserica Ortodoxă. Rusia devine succesoarea Bizanţului, atât din motive teologice cât şi la nivel geopolitic. Doar aici s-au păstrat cei trei parametri fundamentali care deosebeau Ortodoxia de Occidentul latin şi de dominaţia politică a regimurilor necreştine. Prin urmare, Moscova a moştenit, împreună cu statutul mistic de „obstacol împotriva sosirii fiului morţii" şi problematica geopolitică a Constantinopolului în toată complexitatea ei. La fel ca şi Bizanţul, Rusia s-a ciocnit de două realităţi geopolitice ostile - de aceeaşi „mitră latină" şi de acelaşi „turban turcesc". În cazul de faţă, întreaga responsabilitate istorică revenea ţarilor ruşi, bisericii ruse şi poporului rus. Faptul că această responsabilitate i-a fost transmisă Moscovei după căderea Constantinopolului, îi atribuie întregii situaţii un dramatism escatologic deosebit, care a influenţat nu numai psihologia ruşilor din ultimele cinci veacuri, dar şi specificul orientării geopolitice a statului rus şi a Bisericii ruse. Paralel cu aceasta s-a format concepţia poporului rus ca „popor ales".

Concomitent, a apărut o nouă problemă: relaţiile cu lumea ortodoxă dincolo de hotarele Rusiei şi statutul Patriarhului de la Constantinopol referitor la Patriarhul Moscovei. Problema constă în aceea că ortodocşii neruşi s-au pomenit în faţa

dilemei: fie să recunoască Rusia ca pe o „arcă a salvării", un nou „pământ sfânt", „catehon" şi în mod corespunzător, să se supună autorităţii spirituale a Moscovei sau, dimpotrivă, să nege posibilitatea existenţei „împărăţiei ortodoxe" ca atare şi să trateze Moscova ca pe o uzurpare nelegitimă a funcţiei escatologice bizantine. În funcţie de această alegere trebuiau să-şi construiască relaţiile lor cu celelalte biserici şi cu Moscova. Se poate spune că, din acest moment, lumea ortodoxă se separă, de fapt, în două părţi care se deosebesc şi din punct de vedere geopolitic şi teologic. Este ştiut că în sfera de influenţă a Constantinopolului a învins linia antimoscovită, potrivit căreia clerul fanarioţilor a adaptat doctrina ortodoxă la condiţiile în care nu putea fi vorba despre o proiecţie politică. Cu alte cuvinte, Ortodoxia grecească şi-a schimbat caracterul, transformându-se, dintr-o învăţătură spiritual-politică integrală, într-o doctrină exclusiv religioasă de salvare individuală. Din acel moment, concurenţa dintre Constantinopol şi Moscova a fost, în esenţă, opoziţia dintre două versiuni ale Ortodoxiei - de valoare reală, în cazul Moscovei şi redusă, în cazul Constantinopolului.

Mai mult decât atât, schimbarea calităţii Ortodoxiei greceşti a apropiat-o, într-un anumit sens, de linia Romei, fiindcă unul din cele trei puncte fundamentale ale contradicţiilor dogmatice (problema „catehonului") a căzut de la sine. Apropierea spirituală a fanarioţilor de Vatican a fost urmată de apropierea lor politică de administraţia turcească, în care mulţi dintre grecii ortodocşi ocupau, în mod tradiţional, posturi înalte. O asemenea existenţă dedublată, însoţită de concurenţa cu Biserica Rusă pentru influenţa asupra lumii ortodoxe a lipsit, de fapt, Ortodoxia grecească de misiunea geopolitică independentă, a făcut-o să fie doar unul dintre factorii geopolitici secundari într-un context ortodox mult mai general, de intrigi politice ale autorităţilor Otomane şi legaţilor papali.

Oricum ar fi, termenul „geopolitica Ortodoxiei" a devenit, din secolul al XV-lea, aproape identic cu termenul „geopolitica Rusiei".

Cu toate acestea ar fi incorect să considerăm întreaga lume ortodoxă nerusă ca fiind sub controlul politicii fanarioţilor. În diferite părţi ale acestei lumi au existat şi orientări opuse, care recunoşteau întâietatea teologică şi escatogică a Rusiei Ortodoxe. Aceasta se referă, în special, la

sârbi, albanezi, români şi bulgari, ale căror tendinţe geopolitice rusofile şi fanariote concurau în mod tradiţional. Faptul s-a manifestat cu o forţă deosebită în secolul al XIX-lea, când popoarele ortodoxe, care intrau în componenţa Imperiului Otoman, făceau încercări disperate de a-şi restabili independenţa naţională şi politică.

VI.1.3. Perioada petersburgheză

Între căderea Constantinopolului şi începutul luptei pentru independenţa popoarelor ortodoxe din Balcani a avut loc un eveniment de mare importanţă pentru Ortodoxie, în sensul cel mai larg. Este vorba despre sciziunea rusă şi reformele lui Petru I, care au urmat-o nemijlocit. În acel moment, în Rusia a avut loc schimbarea calitativă a statutului Ortodoxiei şi de aici încolo, bazele dogmatice ale Bisericii Răsăritene (care au fost de neclintit aproape 200 de ani) s-au clătinat. Cauza a fost mutarea capitalei din Moscova la Sankt Petersburg şi desfiinţarea Patriarhatului, împreună cu înfiinţarea Sinodului, ceea a însemnat că Rusia a încetat să fie, din punct de vedere dogmatic, un Imperiu Ortodox legitim (în sens teologic şi escatologic). De fapt s-a înfăptuit trecerea, de la modelul geopolitic ortodox propriu-zis, la un oarecare simulacru de stat protestant. De acum încolo, Ortodoxia Rusă s-a transformat şi ea într-o oarecare realitate ambiguă ce coincide doar parţial, la nivel geopolitic, cu statul Rus. Cu toate că substratul dogmatic a fost zdruncinat, logica generală a geopoliticii ruseşti continua (dar la alt nivel) linia iniţială, fiindcă interesele laice şi cele pur politice au început să domine univoc asupra problematicii religios-escatologice. În paralel, chiar şi în Occident, modelul catolic tradiţional a cedat locul consolidării formaţiunilor naţional-politice, a statelor-naţiune, aşa că problematica teologică s-a şters şi acolo şi a trecut pe planul doi faţă de unele interese mercantile şi politice înguste, mult mai practice. Totuşi, divizarea geopolitică, determinată din punct de vedere dogmatic prin schisma bisericilor, a rămas global aceeaşi, dacă nu luăm în considerare apariţia statelor protestante.

Protestantismul se împarte, din punct de vedere geopolitic, în două sectoare - luteranismul prusac şi calvinismul anglo-elveţiano-olandez. Cu toată asemănarea lor exterioară şi sincronizarea ambelor proteste împotriva Romei, luteranismul şi calvinismul au o semnificaţie aproape diametral opusă.

Lagărul luteran, concentrat în statul prusac, a fost fondat, atât dogmatic cât şi mistic, pe critica Vaticanului cu privire la radicalizarea premiselor „Noului Testament", reproducând, în linii generale, pretenţiile tradiţionale ale Ortodoxiei faţă de catolicism. Prusia luterană era situată geografic între Rusia ortodoxă şi Europa Occidentală catolică. Calvinismul, dimpotrivă, devenind religie de stat în Marea Britanie (iar mai târziu influenţând, într-o mare măsură, organizarea politică a SUA), fiind bazat pe abordarea şi criticarea accentuată a Romei de pe poziţiile Vechiului Testament. Nu este întâmplător că, atât calvinismul, cât şi sectele ce derivă din el, gravitau spre vestul extrem în Europa, precum şi de cealaltă parte a Atlanticului.

Rusia Romanovilor, de după Petru I, era mai aproape de modelul prusac, adică, îndepărtându-se de dogmatica ortodoxă propriu-zisă ea s-a oprit la jumătatea drumului spre catolicismul care-şi ceda treptat poziţiile statelor-naţiune. Totodată, încordarea geopolitică principală era concentrată între Rusia, pe de o parte, Imperiul Austriac şi Imperiul Britanic, pe de altă parte. La nivel religios aceasta a însemnat opoziţia Ortodoxiei faţă de Catolicism (Austria) şi calvinism (Anglia). Franţa absolutistă, iar apoi şi cea revoluţionară, a jucat în toate acestea un rol deosebit, năzuind să răspândească ideile republicane şi Iluminismul. Este important de menţionat că, dacă Rusia avea unele interese geopolitice comune cu Austria (în special opoziţia faţă de Turcia), strategia Angliei era opusă întrutotul strategiei Rusiei, mergând până la susţinerea de către englezi a Imperiului Otoman.

Oricum ar fi, chiar Rusia de după Petru I a moştenit principalele trăsături ale geopoliticii bizantine, deşi complexitatea dogmatică a concepţiei celei de-a „Treia Rome" a fost încălcată. De acum încolo se va putea vorbi doar despre continuarea inerţială a ceea ce fusese cândva o cale de reală valoare şi fundamentată din punct de vedere teologic a „poporului ales" în istorie. Paralel cu această transformare, interesele materiale şi politice înguste începeau să joace un rol tot mai mare în politica externă, iar factorii religioşi erau adeseori folosiţi ca pretext pentru o manevră politică sau alta,

orientată exclusiv spre binele statului în aspectul lui laic.

VI.1.4. Eliberarea naţională a popoarelor ortodoxe

În secolul al XIX-lea, multe dintre popoarele ortodoxe - greci, sârbi, bulgari, albanezi, români, etc. - au început să se elibereze de sub controlul politic al turcilor. Factorul religios a jucat, în acest context, un rol însemnat, transformându-se în unul dintre motivele principale ale luptei de eliberare naţională.

Apariţia noilor state ortodoxe şi distrugerea imperiului otomanilor a fost consecinţa câtorva factori geopolitici şi ideologici:

1. Degradarea puterii politice a turcilor a permis dezvoltarea sentimentului naţional al grecilor şi al altor popoare balcanice, sentiment la care a contribuit şi răspândirea ideilor Iluminismului; un rol important l-a jucat în acest sens Franţa, „leagănul curentelor moderniste".

2. Ca adversar geopolitic al Turciei, Rusia a folosit activ situaţia pentru a submina duşmanul din interior; agenţii ruşi şi-au concentrat eforturile în Grecia şi în Balcani pentru a susţine pretenţiile ortodocşilor, fapt urmat şi de presiunea geopolitică externă a Rusiei.

3. A început un fel de renaştere religioasă a popoarelor ortodoxe, iar ideea luptei pentru independenţă politică şi naţională a fost însoţită de presimţiri mesianice de un caracter escatologic.

În această perioadă s-au format concepţiile politico-ideologice ale Greciei Mari (sau a Marii Idei - „Megale idea"), ale Bulgariei Mari, Serbiei Mari („configuraţia"), României Mari etc.

VI.1.5. „Megale Idea"

Adepţii Greciei Mari se străduiau să recucerească de la turci toate teritoriile greceşti şi să refacă „Noul Bizanţ", să restaureze puterea imperială şi să-i întoarcă Patriarhului Constantinopolitan supremaţia în lumea ortodoxă. Ca urmare a luptei îndârjite şi a răscoalei naţionale, grecii au izbutit în 1830 să-şi redobândească un mic stat independent în jurul Peloponezului şi Moreei care, în 1913, după războaiele din Balcani şi-au dublat teritoriul. Totodată, realizarea „Marii Idei" s-a lovit de interesele geopolitice ale altor popoare ortodoxe, întrucât grecii au cerut anexarea Macedoniei, Traciei şi a altor teritorii la care mai emiteau pretenţii bulgarii şi sârbii.

Apogeul acestui plan a fost eliberarea Constantinopolului (Istanbul) de sub turci. Acest proiect s-a sfârşit prin catastrofa ce a avut loc după înfrângerea Greciei în războiul cu Turcia lui Ataturk, care i-a zdrobit pe greci şi a forţat populaţia grecească din Anatolia să se strămute pe pământurile greceşti.

Este foarte important de menţionat faptul că lupta de eliberare naţională a grecilor n-a fost salutată şi animată de clerul fanariot şi Patriarhul Constantinopolitan care erau solidari, din punct de vedere politic, mai curând cu Imperiul Otoman decât cu geopolitica rusă sau cu popoarele balcanice, care năzuiau spre libertate. Mai mult decât atât,

destrămarea imperiului turcesc a fost o catastrofă pentru supremaţia spirituală a fanarioţilor în lumea ortodoxă de dincolo de hotarele Rusiei. De aceea naţionalismul grecesc şi „Marea Idee", deşi aveau un caracter ortodox distinct, erau promovate iniţial de unele organizaţii secrete de tip masonic, în care rolul cel mai important l-au avut agenţii de influenţă ruşi şi totodată, adepţi ai Iluminismului francez. Cu alte cuvinte, ideea ortodoxă din Grecia a fost, într-o perioadă critică de eliberare de sub dominaţia turcească, patrimoniul unei alte structuri religioase ce se afla în legătură cu diaspora grecească din Rusia şi din alte ţări din regiunile Mediteraneene. Este interesant că aristocraţia grecească, legată genetic şi politic de fanarioţi, se orienta, după redobândirea independenţei, către Austria şi Germania, în timp ce burghezia grecească, în mijlocul căreia s-a maturizat „Marea Idee", era adepta înfocată a uniunii cu Rusia. Aici se vede, iarăşi, destul de distinct, o oarecare solidaritate a Ortodoxiei greceşti oficiale post-bizantine cu linia Vaticanului.

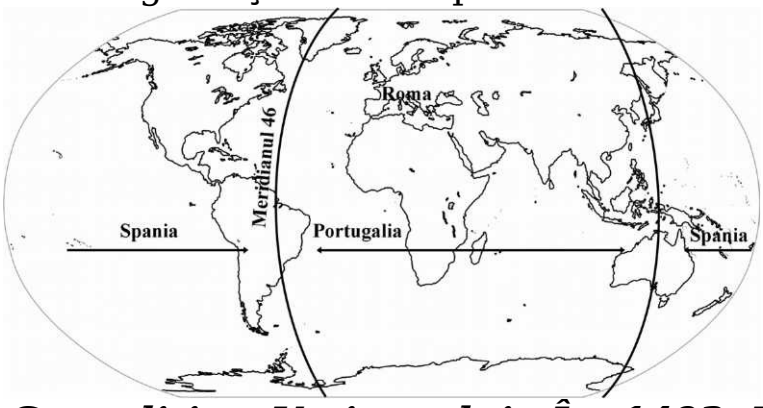

Geopolitica Vaticanului. În 1493 Papa de la Roma Alexandr VI Borgia, în bulla „Inter coetera", a separat toate pământurile descoperite între Spania şi Portugalia.

Prin aceasta se explică de ce din toate statele din America Latină doar în Brazilia se vorbeşte în

portugheză

VI.1.6. „Configuraţia"

Ideea Serbiei Mari, fondată pe precedentul istoric al unui stat balcanic imens, creat în secolul al XIV-lea de dinastia sârbească a Nemanicilor, a reapărut pe parcursul luptei de eliberare. Sârbii răsculaţi au eliberat mai întâi de sub dominaţia otomană un teritoriu nu prea mare, Şumadia, apoi au început lupta pentru crearea în Balcani a unui stat slav independent, în care dominau sârbii şi dinastia ortodoxă. Începând cu anul 1815, sârbii au obţinut o oarecare independenţă care avea, totuşi, două orientări geopolitice diferite şi care s-au realizat de către cele două dinastii sârbeşti - Obrenovici şi Karagheorghevici. Deşi Obrenovicii erau ortodocşi, ei se orientau spre Austria vecină, iar un rol important în această problemă l-a avut activitatea unor cercuri politico-intelectuale din Voievodina, un teritoriu situat foarte aproape de Austria. Karagheorghevicii, dimpotrivă, tindeau în exclusivitate spre Rusia. În 1903, dinastia Obrenovicilor a fost răsturnată, nu fără participarea serviciilor speciale ruseşti şi Serbia s-a îndreptat spre linia pro-rusă. Către 1920, pe timpul Karagheorghevicilor, a fost creată Iugoslavia, un mare stat balcanic, unind sub control sârbesc multe popoare balcanice, inclusiv pe croaţii şi slovenii catolici, pe macedonenii ortodocşi, musulmanii Bosniei şi pe albanezi. Mai mult decât atât, sub controlul sârbesc au ajuns şi ungurii catolici din nordul Iugoslaviei. Această construcţie geopolitică s-a dovedit a fi, totuşi, instabilă, fiindcă popoarele neortodoxe ale Iugoslaviei (nu fără ajutorul agenţilor de influenţă austrieci şi turci) au început să se opună dominaţiei etnice a sârbilor şi primatului religios al Ortodoxiei. Această opoziţie a atins o încordare deosebită în timpul celui de-al doilea război mondial, când Croaţia şi Bosnia, care erau pro-germane, au organizat un genocid împotriva sârbilor ortodocşi.

VI.1.7. România Mare

Proiectul României Mari a apărut în mediul ortodox. Era vorba nu numai de eliberarea definitivă de sub controlul turcesc (deşi atât Moldova, cât şi Valahia, n-au intrat niciodată

oficial în componenţa Imperiului Otoman), dar şi despre rezistenţa la politica fanarioţilor care doreau să supună influenţei lor clerul ortodox. Tendinţele antiturceşti şi antifanariote erau susţinute în acest sens de Rusia, fiind facilitate şi de apartenenţa Basarabiei, populată de români, la teritoriile ruseşti. Totodată, începând cu secolul al XVII-lea, în România s-au activat tendinţele uniate. Biserica greco-catolică însemna ideea supunerii Bisericii Ortodoxe Vaticanului, păstrând totodată ritualul ortodox, în realitate însă, cu un asemenea mod de abordare câştigă, din punct de vedere geopolitic, doar Vaticanul, iar Ortodoxia pierde. Nu este întâmplător faptul că Biserica greco-catolică era considerată de către ortodocşi ca o manevră tactică a catolicismului, acesta străduindu-se să-şi lărgească influenţa misionară, politică şi spirituală în Răsărit, pe seama popoarelor ortodoxe. Chiar şi în România, în special în Transilvania, Biserica uniată era însoţită, iniţial, de tendinţele culturale ale latinizării, de glorificare a originii romane a României, a rădăcinilor latine ale limbii etc. În România, Biserica greco-catolică era susţinută de Austria catolică, iar Ortodoxia de către Rusia. Este semnificativ faptul că fanarioţii greci ortodocşi promovau o politică pro-turcă ce contrazicea interesele geopolitice, atât austro-catolice, cât şi ruso-ortodoxe. Ideea României Mari a avut un context ortodox univoc şi călăuziţi de acest simbol, românii luptau pentru independenţa naţională. Este important, totodată, că naţionalismul românesc are un caracter vădit anti-grecesc, iar în sfera confesională, Biserica greco-catolică, conjugată cu orientarea spre cultura latină, gravitează spre Roma şi Europa Occidentală, în timp ce Ortodoxia românească urmează linia pro-moscovită. Este interesant că, în 1948, după sovietizarea României, regimul formal ateo-comunist a ocupat univoc poziţia Ortodoxiei româneşti, subordonându-i confesiunile unite şi supunând unor anumite represiuni minorităţile catolice.

VI.1.8. Bulgaria Mare

Începutul mişcării ortodoxe şi totodată a celei de renaştere naţională a bulgarilor poate fi datată cu anul 1870 când, sub presiunea şi susţinerea Rusiei, a fost creat exarhatul bulgar care şi-a asumat scopul să unească ortodocşii, locuitori în Balcani, într-un bloc geopolitic ostil, din punct de vedere

politic, Imperiului Otoman şi opus spiritual Patriarhatului din Constantinopol şi dominaţiei fanarioţilor.

Paralel cu dobândirea independenţei geopolitice, Bulgaria a elaborat un proiect naţionalist „Bulgaria celor trei mări" care presupunea anexarea Macedoniei, Traciei şi Constantinopolului. Fiind rusofilă prin tradiţie, Ortodoxia bulgară a deviat în anume momente ale istoriei de la această linie, pentru atingerea scopurilor sale îngust naţionale şi la fel ca uniaţii din România, ca dinastia Obrenovicilor din Serbia şi aristocraţia grecească şi alte forţe est-europene, a trecut de partea Europei Centrale, aliindu-se Austro-Ungariei împotriva Rusiei.

Este interesant că pe măsura apariţiei în Balcani a noilor state ortodoxe, orientarea lor geopolitică oscila, în permanenţă, între Rusia şi Austria, adică între Ortodoxia Rusă şi catolicismul de la Roma. Totodată, un pretext formal pentru un asemenea dualism constant l-au constituit unele teritorii discutabile - în primul rând Macedonia. Din cauza Macedoniei apăreau mereu neînţelegeri între Grecia, Bulgaria şi Serbia, iar susţinerea de către Rusia a unei sau altei părţi în acest conflict arunca partea adversă în braţele Austriei.

VI.1.9. Albania ortodoxă

Peste aşezările albanezilor trecea hotarul tradiţional dintre lumea bizantină şi cea catolică. Acest popor aparţine de patru confesiuni - albanezi-suniţi (albanezi turciţi), albanezi-bectaşi (membrii organizaţiei sufite care are, în unele cazuri excepţionale, nu numai un caracter iniţiatic, ci şi genetic), albanezii catolici şi albanezii ortodocşi. Deşi albanezii ortodocşi sunt în minoritate, tocmai ei s-au aflat în centrul luptei de eliberare naţională, iar statul independent Albania a apărut graţie episcopului ortodox Fan Noli care, în anul 1918, a devenit primul conducător albanez. Fan Noli a fost adeptul univoc al Rusiei, iar Ortodoxia Rusă l-a susţinut activ în toate iniţiativele sale. Albanezii ortodocşi au unit sub controlul lor întreaga naţiune, independent de confesiune, însă adversarii şi concurenţii lor principali erau nu atât catolicii, cât clerul grecesc ortodox care s-a înrădăcinat în Albania. Şi iarăşi, prin exemplul Albaniei, ne ciocnim de dualismul geopolitic în lumea ortodoxă post-bizantină, unde se opun interesele geopolitice ale Bisericilor Grecească şi Rusă.

Fan Noli şi-a păstrat orientarea pro-rusă şi după revoluţia din Octombrie, fapt pentru care a fost înlăturat de către Ahmed Zogu, viitorul rege al Albaniei. În timpul ocupaţiei Albaniei de către Italia fascistă, albanezii ortodocşi erau persecutaţi de autorităţile pro-catolice însă, după „sovietizare", Biserica Ortodoxă a fost iarăşi susţinută de stat, acum de autorităţile comuniste. Doar în anul 1967, în timpul „revoluţiei culturale" şi a devierii maoiste, Albania sovietică s-a declarat „primul stat ateu din lume" şi a început persecuţiile credincioşilor de orice confesiune.

VI.1.10. Lobby-uri geopolitice în ţările ortodoxe

O privire generală asupra tendinţelor geopolitice ale ţărilor balcanice ortodoxe scoate în evidenţă o legitate extrem de importantă: în fiecare din aceste state există minimum două lobby-uri geopolitice, al căror caracter depinde de unele particularităţi religioase.

În primul rând, pretutindeni există lobby-ul pro-rus, orientat spre geopolitica Bisericii Ortodoxe Ruse care, la rândul său, moşteneşte (deşi cu rezerve) linia „Moscova - a Treia Romă". Acest lobby este orientat împotriva Romei şi a oricărei apropieri de ea (inclusiv împotriva Austriei, Ungariei şi Germaniei catolice, adică împotriva sectorului catolic al Europei Centrale), dar stă în acelaşi timp pe poziţii antiturceşti şi anti-„fanariote", situându-se, într-o măsură sau alta, în opoziţie faţă de Patriarhatul din Constantinopol. În unele cazuri (în Grecia, spre exemplu) acest lobby include nu numai cercurile ortodoxe, ci şi unele societăţi secrete de tip masonic.

În al doilea rând, în aceleaşi ţări există şi un lobby cu totul diferit care, fiind sau nu ortodox, aprobă apropierea de Roma, orientarea spre Europa Centrală, Austria, într-o măsură oarecare spre Biserica unită sau chiar spre catolicism.

În al treilea rând, pretutindeni se simt urmele influenţei turceşti care a fost întreţinută, în această regiune, de Anglia, ceea ce înseamnă că geopolitica anglo-saxonă este orientată, în cazul de faţă, spre sud şi se sprijină pe tendinţele fanariote ale Ortodoxiei contemporană din ţările balcanice, legate, în mod tradiţional, de administraţia otomană.

Destrămarea Iugoslaviei ne oferă un exemplu de dispunere geopolitică în Balcani. Linia rusofilă este exprimată prin poziţia Belgradului şi a sârbilor din Bosnia. Croaţia şi Slovenia se orientează spre Europa Centrală, iar anglo-saxonii (SUA şi

Anglia) îi susţin activ pe musulmanii bosnieci, urmaşii turcilor. Totodată, apare din nou problema Macedoniei, care iarăşi generează dispute între Serbia, Grecia şi Bulgaria. Cu puteri sporite îşi face simţită prezenţa şi problema albaneză - în special Kosovo. Tragedia Transnistreană şi tendinţele antiruseşti din România actuală şi Moldova ne silesc să acordăm o atenţie deosebită lobby-ului unit şi pro-catolic care este purtătorul tendinţelor antimoscovite şi a celor latine în aceste regiuni.

VI.1.11. Biserica ortodoxă rusă şi Sovietele

Corelaţia dintre Ortodoxie şi regimul sovietic este o chestiune extrem de complicată. Pe de o parte, există un punct de vedere potrivit căruia orice s-ar fi întâmplat, perioada sovietică a moştenit de la Rusia pre-revoluţionară linia geopolitică ce coincide întocmai, în aspectele cele mai importante, cu geopolitica Bisericii Ruse. Acest lucru poate fi numit convenţional „serghianism", după numele Patriarhului Moscovei, Serghei, care a formulat cunoscuta teză: „Succesele voastre sunt succesele noastre" (adresată regimului anticreştin al lui I.V.Stalin), devenită mai apoi, punctul de plecare al disputelor din interiorul bisericii, care n-au încetat nici în zilele noastre. Această formulă „serghianică" nu este nici pe departe paradoxală şi monstruoasă aşa cum doresc s-o prezinte conservatorii ortodocşi. Problema constă în aceea că Revoluţia bolşevică a adus asemenea schimbări în viaţa bisericească din Rusia, încât uimesc prin simbolismul lor. A fost restabilit simultan Patriarhatul, capitala a fost mutată la Moscova (întoarcerea simbolică la ideea „Moscova - a Treia Romă"), iar găsirea miraculoasă a icoanei „Derjavnaia", în reşedinţa Kolomensk a ţarilor ruşi din Moscova, a însemnat întoarcerea la funcţia mistică, soteriologică şi escatologică a puterii ţarilor, restabilită în dimensiunea ei supranaturală după perioada sankt-petersburgheză de două sute de ani. Totodată, bolşevicii au moştenit întreaga geopolitică rusească, au consolidat statul şi i-au lărgit hotarele. Paralel, avea loc şi înnoirea spirituală a Bisericii, care şi-a restabilit, prin suferinţă şi prigoană, uitata ardenţă a sentimentului religios, practica spovedaniei, martirajul pentru Hristos.

Al doilea punct de vedere consideră Rusia Sovietică o antiteză totală a Rusiei Ortodoxe, iar „serghianismul" îl consideră un conformism cu antihristul, o apostazie. O

asemenea abordare exclude posibilitatea de a concepe perioada sovietică drept o continuare a geopoliticii Ortodoxiei. Purtătoarea acestei ideologii în forma ei cea mai perfectă este Biserica Ortodoxă Rusă din străinătate şi Biserica Ortodoxă Adevărată, sectantă, ale căror poziţii derivă din identificarea escatologică a bolşevismului cu venirea antihristului. Este curios că un asemenea mod de abordare lipseşte Ortodoxia de dimensiunea politică şi coincide, din punct de vedere tipologic, cu poziţia „fanarioţilor", care neagă necesitatea corelaţiei dintre Biserica Ortodoxă şi politică, ceea ce constituie baza doctrinei ortodoxe. O asemenea abordare se asociază, concomitent, cu simpatiile faţă de mişcarea „albă" care s-a bazat, din punct de vedere geopolitic, pe susţinerea Antantei, a ţărilor Europei Occidentale şi îndeosebi, a celor anglo-saxone. Nu este întâmplător faptul că Bisericii Ortodoxe Ruse din străinătate îşi are centrul în SUA. Un asemenea antisovietism „ortodox" şi „antiserghianism" coincid, din punct de vedere geopolitic, cu linia atlantică, tradiţională pentru Occident, îndreptată împotriva Rusiei (sovietice, ţariste, patriarhale, moderne, democrate etc.) indiferent de sistemul ei ideologic.

VI.1.12. Rezumat

După căderea Imperiului Bizantin, geopolitica Ortodoxiei a fost lipsită de funcţia ei teologică şi escatologică pe care a avut-o în epoca „împărăţiei de o mie de ani", din secolul al V-lea până în secolul al

XV-lea. Cei două sute de ani ai „Moscovei - a Treia Romă" se alipesc acestei perioade „Sfinte", care se identifică pentru conştiinţa ortodoxă cu perioada Tradiţiei de reală valoare. După dezbinarea şi reformele lui Petru I începe o perioadă mult mai ambiguă, pe parcursul căreia Rusia urmează, totuşi, în liniile cele mai generale, linia geopolitică de altă dată, pierzându-şi, în acelaşi timp, rigurozitatea doctrinară. Întreaga perioadă post-bizantină este caracterizată de un dualism în limitele Ortodoxiei. În acest context, Ortodoxia Rusă, legată în mod direct de geopolitica Statului Rus, se opune liniei greco-fanariote a Patriarhului din Constantinopol, care întruchipează tipul Ortodoxiei separat cu stricteţe de realizarea politică şi care îndeplineşte funcţii instrumentale în structura generală a sistemului otoman.

Însăşi Rusia împrumută tradiţia bizantină de confruntare cu „mitra latină şi turbanul turcesc" şi este nevoită să apere de

una singură, la nivel geopolitic şi de stat, interesele Ortodoxiei. Această linie obligă Rusia să participe la politica balcanică, unde se confruntă cu o serie întreagă de tendinţe geopolitice ostile, inclusiv influenţa „fanariotă" antirusească.

Şi în fine, geopolitica din perioada sovietică, oricât ar părea de paradoxal, continuă strategia planetară a statalităţii Ruse, lărgind sferele de influenţă ale Rusiei pe seama ţărilor şi popoarelor care sunt ostile, în mod tradiţional, Ortodoxiei. Bineînţeles că aici nu poate fi vorba despre o moştenire dogmatică a Sovietelor cu privire la Biserica Ortodoxă Rusă, dar nu trebuie să uităm că evidenţa dogmatică este pierdută iremediabil încă din timpul lui Petru, fiind zdruncinată, însă şi în perioada schismei. Dacă e să privim din punctul de vedere al „serghianismului", atunci succesele geopolitice ale supraputerii sovietice, care a cucerit o jumătate de glob şi care este duşmănoasă, în mod tradiţional, creştinilor ortodocşi ruşi şi statului nostru, pot fi considerate ca succese ale Bisericii Ruse şi ale geopoliticii Ortodoxe. Această ultimă teză este, fără îndoială, foarte controversată, dar la drept vorbind, este la fel de controversată şi identificarea Rusiei Romanovilor din perioada de după Petru I cu adevăratul stat ortodox. Deşi, atât în primul caz, cât şi în al doilea caz, este evidentă continuitatea geopolitică.

Astăzi, când nu există nici Rusia ţaristă, nici Rusia sovietică, dar există o ţară muribundă şi mutilată, sfâşiată şi vândută Occidentului, duşmanului nostru dintotdeauna, noi suntem capabili să înţelegem, imparţial şi obiectiv, întreaga istorie geopolitică a Ortodoxiei şi să evidenţiem constantele ei ce ar trebui scrise pe tablele legii ale noii puteri de stat, care doreşte să se numească „rusă".

Capitol VI.2. Statul şi teritoriul

VI.2.1. Trei categorii geopolitice de cea mai mare importanţă

Majoritatea disputelor cu privire la noua imagine geopolitică a lumii se concentrează în jurul a trei categorii fundamentale:

1. „statul-naţiune" („Etat-Nation") adică statul centralist tradiţional care s-a format istoriceşte (cum ar fi Franţa, Italia, Germania, Spania etc.);

2. regiunea, adică un asemenea spaţiu administrativ, etnic sau cultural care constituie o parte din unul sau mai multe state-naţiuni (Etat-Nation) dar care dispune, totodată, de un oarecare grad de autonomie cultural-economică (de exemplu, Bretania în Franţa, Flandra în Belgia, Catalonia, Galicia şi Ţara Bascilor în Spania etc.);

3. marele Spaţiu, „uniune" sau „asociaţie", care uneşte câteva state naţiuni („Etat-Nation") într-un singur bloc economic şi politic. Mulţi dintre „europenişti", atât de stânga, cât şi de dreapta, consideră că această categorie a „statului-naţiune" (Etat-Nation), adică a statului centralist tradiţional este învechită, iar accentul trebuie pus pe alte două modalităţi - pe regionalism sau chiar pe autonomism, pe de o parte şi pe unificarea continentală a regiunilor într-un bloc unitar, pe de altă parte. Este semnificativ faptul că aici se întâlnesc punctele de vedere ale spectrelor politice diametral opuse: „noua stângă" crede că Etat-Nation este o structură prea de „dreapta", prea „totalitară" şi „represivă", prea „conservatoare" şi trebuie să se renunţe la ea în numele progresului, iar „noua dreaptă", dimpotrivă, atribuie acelaşi stat-naţiune unei etape prea „moderniste", prea antitradiţionale din istoria europeană, când adevăratul Imperiu tradiţional din Europa a fost distrus de absolutismul francez nihilist şi civil. Totodată, „noua dreaptă" vede în regionalism întoarcerea la tradiţiile etnice şi la principiul diferenţierii etnoculturale, ceea ce constituie axa întregii gândiri a „noii drepte".

Pe de altă parte, există o categorie destul de largă de politicieni care, dimpotrivă, apără valorile „statului-naţiune" (Etat-Nation). Şi iarăşi ataşamentul faţă de centralismul de stat poate să unească şi „stânga" şi „dreapta". De regulă însă, pe această poziţie se află nu cei de dreapta sau de stânga „noi", ci aceia „vechi". Este caracteristic faptul că, în Franţa, inamicii unificării europene erau trei forţe politice: Frontul Naţional al lui Le Pén (extrema dreaptă), comuniştii lui Marché (extrema stângă) şi socialist-centraliştii, simpatizanţii naţionali ai lui Jean-Pierre Chévénement. De aici rezultă că, în limitele unuia şi aceluiaşi proiect geopolitic, pot să se asocieze cele mai diferite simpatii ideologice şi politice.

Cu toate acestea, fiecare forţă politică interpretează în felul său cele trei versiuni fundamentale ale organizării

geopolitice a societăţii contemporane. Ar fi interesant de construit o schemă, pentru a vedea cum diferite forţe apreciază din perspectiva propriilor ideologii cele trei proiecte. Pentru concreteţe vom vorbi despre poziţiile extreme care, pe măsura apropierii de centrul politic, se încarcă de nuanţe.

VI.2.2. Regionalismul stângii şi dreptei

Complexul general al ideologiilor de stânga se orientează spre slăbirea influenţei statului, a structurilor administrative şi politice asupra vieţii sociale. Aceasta presupune principiul descentralizării, al evoluţiei treptate de la un singur centru al puterii la câteva, iar în perspectivă la un număr mai mare. Această teorie a fost elaborată la timpul său de către cunoscutul anarhist Proudhon. Stângiştii tind spre slăbirea şi anularea treptată a formelor totalitare şi autoritare de conducere, iar aceasta înseamnă că orientarea lor geopolitică este împotriva păstrării statului tradiţional în hotarele lui, cu aparatul de funcţionari, cu organele de represiune etc. Aceasta rezultă din orientarea ideologică principală a stângiştilor spre „umanism", spre valoarea atomizantă a individului şi nu spre nişte structuri supraindividuale care îngrădesc libertatea. Pe această bază ideologică s-a dezvoltat regionalismul european contemporan ca o tendinţă suficient de stabilă, de descentralizare social-economică şi de renunţare la principiul Statului-Naţiune, tradiţional în ultimele secole pentru Occident.

Această tendinţă liberală a stângii neagă la maximum noţiunile de „stat" şi „naţiune" considerându-le ca fiind nişte vestigii istorice. Acestor principii li se opune ideea „umanitară" a „drepturilor omului", care a încetat demult să fie o lozincă filantropică abstractă, transformându-se într-un complex ideologic suficient de agresiv, orientat făţiş împotriva formelor tradiţionale de existenţă colectivă a oamenilor ca membri ai naţiunii, poporului, statului, rasei etc. De aici rezultă accentul logic al stângii pe regionalism, fiindcă independenţa administrativă a unor părţi din teritoriul statului apropie, din punctul lor de vedere, etalonul valoric de individ, şterge aureola autorităţii necondiţionate şi a funcţiilor controlului asupra celor mai largi categorii sociale.

Este clar că această tendinţă a stângii se află în contradicţie cu ideologii naţionali de stat, adică cu „etatiştii" şi „naţionaliştii", pentru care unitatea istorică şi politică a

poporului, întruchipată de Etat-Nation, reprezintă valoarea supremă. Opoziţia dintre etatişti-naţionalişti şi liberalii regionalişti reprezintă, aproximativ în toate ţările, constanta unor polemici furtunoase referitor la principalele proiecte geopolitice, unde procesele politice se dezvoltă activ şi dinamic.

Există însă şi „regionalismul de dreapta", care este strâns legat de problema tradiţiei şi etnosului. Acest regionalism se bazează pe principiul potrivit căruia statul contemporan centralist este doar un instrument de nivelare culturală şi ideologică a membrilor lui, că el şi-a pierdut demult funcţiile sacrale şi s-a transformat într-un aparat represiv, orientat împotriva rămăşiţelor culturale, etice şi etnice autentice. „Regionaliştii de dreapta" văd în descentralizare posibilitatea de a renaşte parţial forma de viaţă rituală de cult a popoarelor, meşteşugurile tradiţionale, de a reconstitui formele de conducere specifice civilizaţiei tradiţionale de până la sosirea lumii contemporane. Acest „regionalism de dreapta" corespunde, de fapt, întrutotul noţiunii de tradiţionalism. În principiu, „regionaliştii de dreapta" susţin, pe ascuns, diferenţierea „naturală" caracteristică locuitorilor din provincii, care sunt mult mai duri şi mai ostili faţă de străini, decât locuitorii marilor oraşe.

În felul acesta se formează a doua linie a opoziţiei politice: „regionaliştii de dreapta", care adeseori apelează la puritatea etno-rasială şi „etatiştii de stânga", care consideră că cea mai bună metodă de introducere a valorilor „progresive", „liberale", în societate este centralismul de stat care apără societatea de o posibilă restaurare a rămăşiţelor „învinse de progres".

VI.2.3. Un nou Mare Spaţiu: mondialism sau Imperiu

În ceea ce priveşte integrarea suprastatală există, de asemenea, o repartizare politică destul de contradictorie. Pe de o parte, există „proiectul mondialist" care presupune desfiinţarea statelor tradiţionale şi crearea unui câmp civilizaţional planetar, condus dintr-un singur centru ce poate fi numit, convenţional, „guvern mondial". În principiu, acest proiect este încheierea logică a tendinţelor liberale care se străduiesc să distrugă structurile sociale tradiţionale şi să creeze în mod artificial un spaţiu „comun întregii omeniri", alcătuit nu din popoare, ci din „indivizi", nu din state, ci din

asociaţii tehnocrate şi salahori industriali. În această lumină vedeau mondialiştii de la începutul secolului „Statele Unite ale Europei" la care visau atât capitaliştii liberali (Monnet, Coudenove-Kalergi etc.), cât şi comuniştii (Troţki etc.). Aceleaşi idei i-au animat mai târziu pe constructorii Maastricht-ului şi pe ideologii „noii ordini mondiale".

Paralel cu această perspectivă mondialistă există şi o variantă alternativă, susţinută de forţele politice nonconformiste. Este vorba de teoreticienii Noului Imperiu care consideră că statele-naţiuni contemporane sunt rezultatul prăbuşirii tragice a imperiilor tradiţionale ce corespund în măsură deplină cu adevărata organizare sacrală a societăţii, bazată pe diferenţierea calitativă, pe ierarhia spirituală, pe bază corporativă şi religioasă. O asemenea interpretare a „Marelui Spaţiu Nou" rezultă nu dintr-o abordare pur cantitativă a integrării (ca la mondialişti), ci dintr-un oarecare principiu spiritual şi supranaţional care ar fi transcendent faţă de formaţiunile istorice existente şi care le-ar uni într-o sinteză sacrală supremă. În funcţie de împrejurări, „proiectul imperial" îşi ia ca bază fie factorul religios (adepţii catolici ai restabilirii Imperiului Austro-Ungar), fie cel rasial (ideologii Imperiului European, unificat prin unitatea originii popoarelor indoeuropene, „noua dreaptă" franceză, în special), fie cel geopolitic (proiectele eurasiaticilor ruşi).

Prin urmare, există şi aici două poluri politice opuse, care văd realităţi politice similare, dar într-o perspectivă inversă:

	Regionalismul	Statul-Naţiune	Marele Spaţiu
Stânga	antinaţionalism anarhism	statul „progresist" civilizat	mondialism
Dreapta	etnicism tradiţionalism	naţionalism „etatist"	imperiu

Aşadar, am evidenţiat în fiecare din proiectele geopolitice câte două moduri de abordare radical diferite, care determină în totalitate posibilităţile principale ale luptei ideologice cu privire la problemele principiale. Graţie acestei scheme pot fi clasificate diferite alianţe politice constituite între forţe destul de îndepărtate una de alta.

VI.2.4. Geopolitica Rusiei

Problematica generală a structurii geopolitice a lumii contemporane se află în legătură directă cu Rusia, unde întâlnim aceleaşi proiecte geopolitice de bază. Regionalismul, statul-naţiune şi Marele Spaţiu sunt trei categorii care au analogii directe în realitatea noastră geopolitică.

Regionalismul corespunde tendinţelor separatiste în limitele Federaţiei Ruse - atât în cazul republicilor şi districtelor naţionale, cât şi în cazul pretenţiilor la autonomie deplină a formaţiunilor teritoriale (proiectele republicilor Siberiană, Ural ş.a.).

Modelul de stat centralist este susţinut de adepţii proiectului geopolitic „Rusia în limitele Federaţiei Ruse".

Acei care luptă pentru restaurarea URSS, pentru refacerea Imperiului Rus în limitele URSS sau crearea Imperiului Eurasiatic, fac parte din categoria ideologilor unui Mare Spaţiu Nou.

La fel ca în schema generală, adepţii unui sau altui proiect au, dar nu este obligatoriu, aceleaşi convingeri politice. Mai mult decât atât, fiecare proiect poate avea două semne diametral opuse care, atât „dreptul" cât şi „stângul", sunt determinate convenţional.

Să încercăm să evidenţiem poziţiile „dreptei" şi „stângii" în viaţa politică rusă, în raportul lor cu cele trei variante geopolitice.

Tendinţele separatiste din aripa extremă „stângă" sunt folosite de forţele care au contribuit şi la destrămarea URSS. Liberalii ruşi, considerând că statul sovietic este bastionul „reacţionarismului" şi „totalitarismului", au lansat demult ideile „Rusiei în hotarele secolului al XIV-lea" etc., ceea ce presupunea fărâmiţarea teritoriilor ruseşti în fragmente separate atât după principiul etnic, cât şi după cel geografic. Pentru aceşti „stângişti" unitatea naţiunii ruse şi puterea statului rus nu numai că nu prezintă vreo valoare istorică ci, dimpotrivă, sunt considerate o piedică în calea „progresului" omenirii. Acest proiect regional este susţinut de unii liberali extremişti care doresc în mod deschis destrămarea Federaţiei Ruse.

Această variantă ultraliberală se află în concordanţă cu unele idei ale unei anumite părţi din lagărul naţionalist extrem, care crede că este necesar ca ruşii să creeze un stat

monoetnic compact, bazat pe principiile purităţii rasiale şi ale izolaţionismul etnic. Aceasta este ideea creării „Republicii Ruse". Proiecte similare de creare a unor state mononaţionale independente există şi printre etnosurile neruse care populează teritoriul Federaţiei Ruse.

Varianta „stângă" a programului naţional de stat în limitele Federaţiei Ruse reprezintă conducerea rusă post-gorbaciovistă care era convinsă că pentru înfăptuirea reformelor sunt mai avantajoase metodele centraliste, subordonând toate regiunile ruse liniei dure a Moscovei. Centralismul de stat este, conform ideilor acestor forţe, metoda cea mai bună şi mai rapidă de transformare a realităţii social-politice din Rusia în aşa mod, încât ea să ajungă la standardele comune „întregii omeniri" „progresiste" dar, în esenţă, la cele „occidentale" şi „atlantice". Centraliştii de „stânga" văd în regionalism, în mod firesc, un pericol pentru realizarea scopurilor lor, fiindcă descentralizarea şi autonomizarea regiunilor pot să contribuie la crearea unor regiuni care ar respinge logica reformelor liberale şi ar propune alte proiecte social-politice alternative (convenţional „de dreapta"). Expansiunea imperială este, la fel, inacceptabilă pentru aceste forţe, pentru că refacerea URSS poate avea consecinţe ideologice corespunzătoare.

Rusia ca o formaţiune monoetnică

Există şi capătă putere mişcarea etatiştilor de „dreapta". Aceştia sunt patrioţii care s-au împăcat cu dezmembrarea URSS şi care cred că făurirea în Federaţia Rusă a unui puternic stat rus centralizat va servi la cimentarea naţiunii, la organizarea unui puternic spaţiu autarhic independent. Etatiştii de „dreapta" resping şi separatismul şi imperialismul, considerând că fărâmiţarea Federaţiei Ruse înseamnă pierderea de către ruşi a teritoriilor ce le aparţin, iar

expansiunea imperială va aduce multe elemente naţionale străine şi va ameninţa dominarea naţională a ruşilor.

Rusia ca stat-naţiune

Printre teoreticienii refacerii Imperiului există, de asemenea, doi poli. Mondialiştii ruşi de „stânga", orientaţi în special spre Gorbaciov şi lobby-ul lui, consideră necesară crearea cât mai rapidă a unui „spaţiu democratic unic",atât pe teritoriul CSI, cât şi în limitele spaţiului eurasiatic.

Concepţia „de dreapta" a Marelui Spaţiu Nou s-a concretizat în programele politice ale opoziţiei, intransigentă faţă de regim. Majoritatea reprezentanţilor acestei opoziţii - atât naţional-comuniştii, cât şi tradiţional-imperialiştii - consideră că Rusia în limitele Federaţiei Ruse este nu numai o formaţiune geopolitică incompletă, ci o rezolvare principal greşită în problema apărării intereselor strategice ale Rusiei ca stat foarte mare. Eurasiatismul „de dreapta" derivă din înţelegerea strict imperială a misiunii istorice a Rusiei, care trebuie să fie ori un „continent" autarhic independent, ori să devieze de la menirea sa istorică şi geopolitică.

Rusia ca Imperiu Eurasian

Aşadar, ţinând seama de orientarea ideologică a unor sau altor forţe, noi putem reuni toate variantele proiectelor geopolitice cu privire la viitorul statalităţii ruse într-o singură schemă:

Regionalismul Rus		Centralismul Rus	Euraziatismul, Marele Spaţiu
„STÂNGA" RUSĂ, liberalii reformatori	separatismul, republicile etnice	reformele liberale cu un centru autoritar „elţinismul"	„spaţiul democratic unic", „casa europeană comună" lobby-ul lui Gorbaciov, „mondialismul de stânga"
„DREAPTA" RUSĂ, patrioţii conservatori	„republica Rusă"	„elţinismul de dreapta", „patriotismul Federaţiei Ruse"	Imperiul Eurasiatic, reconstruirea URSS

Capitol VI.3. Problemele geopolitice ale străinătăţii apropiate

VI.3.1. Legile Marelui Spaţiu

Principiul Marelui Spaţiu este legea fundamentală a geopoliticii promovată de Mackinder şi Haushofer şi dezvoltată de Carl Schmitt. Conform acestui principiu, suveranitatea naţională a statului depinde nu atât de puterea lui militară, de dezvoltarea tehnologică şi baza economică, cât de mărimea şi aşezarea geografică a pământurilor şi teritoriilor lui. Clasicii geopoliticii au scris sute de tomuri demonstrând că problema suveranităţii depinde direct de independenţa geopolitică, suficienţa şi autarhia regiunii. Acele popoare şi state care

aspiră într-adevăr la suveranitate trebuie să rezolve, în primul rând, problema bunăstării teritoriale. În epoca noastră, pot să dispună de o asemenea suficienţă doar statele foarte mari, situate în regiunile apărate din punct de vedere strategic de o posibilă agresiune (militară, politică sau economică) din partea altor formaţiuni statale.

În perioada opoziţiei dintre capitalism şi socialism era evidentă necesitatea blocurilor, a Marilor Spaţii. Nimeni nu punea la îndoială faptul că ţara putea fi „nealiniată" doar cu preţul eliminării ei din sfera geopoliticii planetare, fiindcă a fost marginalizată şi deplasată la periferie. Oricum, toate ţările „nealiniate" au făcut alegerea în favoarea unui sau altui lagăr, deşi mai puţin radical decât adepţii nemijlociţi ai socialismului sau capitalismului.

Bineînţeles că distrugerea unei supraputeri schimbă, la modul serios, spaţiul geopolitic al Terrei. Totodată, principiul Marilor Spaţii nu-şi pierde nicidecum puterea sa, dimpotrivă, astăzi devine tot mai răspândit proiectul geopolitic al „mondialismului" al cărui sens se reduce la transformarea întregii suprafeţe a Pământului într-un Mare Spaţiu Unitar, dirijat din centrul american.

VI.3.2. Pax Americana şi geopolitica mondialismului

Proiectul Marelui Spaţiu pro-american, „atlantic", crearea Pax Americana planetare sau instaurarea „noii ordini mondiale" cu un singur „guvern mondial" sunt, în esenţă, sinonime geopolitice. Tocmai acest plan se elaborează şi se realizează astăzi în politica mondială a Occidentului şi în primul rând a SUA. Este evident că această concepţie mondialistă a Marelui Spaţiu exclude total orice forme de reală suveranitate statală şi politică a oricăror popoare şi state. Mai mult decât atât, lumea bipolară a dat incomparabil mai multe grade de libertate (suvernitate) statelor incluse în sfera de influenţă a unuia din cele două Mari Spaţii, decât se planifică în proiectul mondialist, măcar prin aceea că opoziţia planetară obliga nu numai la reprimarea statelor-satelit, dar şi la atragerea lor de partea sa. Marele Spaţiu planetar unitar va însemna pentru futurologii mondialişti dispariţia totală chiar şi a celei mai mici umbre de suveranitate, fiindcă reprimarea forţată (militară sau economică) a „spaţiilor mici", fărâmiţate şi autonomizate, va deveni singura modalitate de control

(necesitatea de a atrage şi a înşela va cădea de la sine din cauza lipsei unui posibil concurent geopolitic).

Situaţia actuală pune în faţa fiecărui stat şi a fiecărui popor (în special în faţa statelor şi popoarelor care făceau parte, cândva, din blocul geopolitic opus Occidentului atlantic) o alternativă vitală - sau integrarea într-un Mare Spaţiu unitar sub conducerea atlantiştilor, sau organizarea unui Spaţiu Mare Nou, capabil să se opună ultimei supraputeri. Problema suveranităţii geopolitice reale se află în raport direct cu această alternativă; totodată, în nici unul din cele două cazuri nu poate fi vorba de nici un fel de suveranitate deplină pentru un popor sau stat separat. La adoptarea modelului mondialist se exclude intenţionat orice suveranitate, fiindcă „guvernul mondial" rămâne fără alternativă, singurul centru al puterii. Iar în cazul de faţă, suveran este doar pseudo-imperiul planetar al „noii ordini mondiale". Toate părţile lui devin, în cazul de faţă, nişte colonii. La organizarea noului Mare Spaţiu avem de-a face cu o suveranitate relativă, în limitele unei formaţiuni geopolitice de proporţii, deoarece odată cu stabilirea dominantei ideologice şi a concepţiei despre lume, acest eventual Mare Spaţiu va fi relativ liber. Înseamnă că popoarele şi statele care vor intra în acest bloc vor putea să spere, cel puţin, la o suveranitate etnoculturală şi la o participare nemijlocită în procesul de creare şi elaborare a unei noi macro-ideologii, în timp ce varianta mondialistă a „noii ordini mondiale" este finisată şi elaborată deja din punct de vedere ideologic şi este propusă tuturor popoarelor lumii în calitate de analog colonial al modelului liberal - de piaţă american.

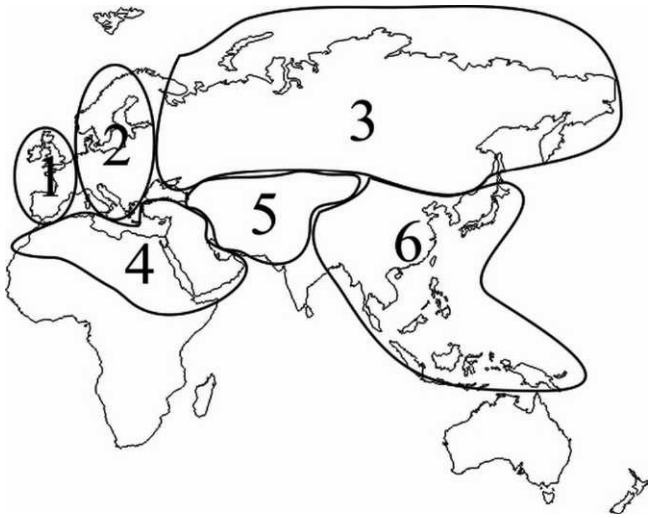

Cele 6 spaţii civilizaţionale ale Eurasiei: 1 - Europa Occidentală; 2 -Europa Centrală; 3 - Rusia-Eurasia; 4 -

Asia Arabă (inclusiv ţările din Maghreb); 5 - Asia Mijlocie; 6 - Orientul Îndepărtat. Se observă

un pararelism între zonele nordice şi sudice.

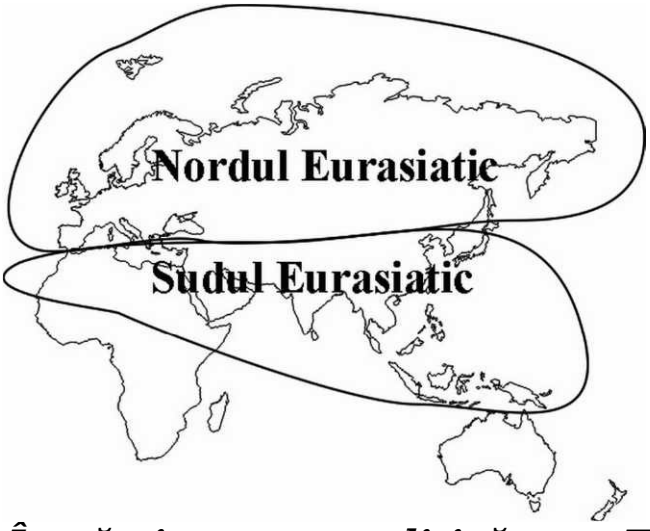

Împărţirea geopolitică a Eurasiei pe meridian. Creastă muntoasă de la Pirinei până la Altai şi Manciuria reprezintă una din cele mai importante frontiere naturale între cele două lumi eurasiatice

VI.3.3. Paradoxul Rusiei

O particularitate a situaţiei geopolitice actuale constă în faptul că iniţiativa distrugerii Marelui Spaţiu eurasiatic, care a existat până în ultima vreme sub forma lagărului socialist, venea din însuşi centrul acestui lagăr, din Moscova, capitala Eurasiei. Tocmai URSS, în persoana lui Gorbaciov, a fost iniţiatoarea includerii blocului eurasiatic în proiectul mondialist. Ideile „perestroikăi", „noii gândiri" etc., însemnau, la nivel geopolitic, acceptarea definitivă a modelului Marelui Spaţiu unitar şi trecerea, conştientă, de la lumea bipolară la cea unipolară. Iniţial a fost distrus lagărul socialist, a fost redus blocul de Est. Apoi, auto-lichidatorismul geopolitic a continuat, iar de la Rusia au fost dislocate acele regiuni care astăzi se numesc „ţările din străinătatea apropiată".

Oricum ar fi, Rusia, în calitatea ei de centru al Insulei Eurasiatice, de Heartland, ar putea ca în situaţia geopolitică actuală să se opună, mai bine decât celelalte regiuni, geopoliticii atlantice şi să fie inima Marelui Spaţiu alternativ. Însă, auto-lichiditorismul ei geopolitic a silit-o să părăsească, pentru o vreme (să sperăm că pentru puţină vreme), rolurile

principale din opoziţia geopolitică. De aceea trebuie analizate alte posibilităţi de creare a Marelui Spaţiu alternativ, pentru ca statele şi popoarele care au renunţat la proiectul mondialist să poată face independent unele demersuri, fără să aştepte trezirea geopolitică a Rusiei. (Apropo, demersurile pot doar urgenta această trezire).

VI.3.4. Rusia rămâne „Axa Istoriei"

Alegerea geopolitică a alternativei anti-mondialiste în Rusia, paralizată înainte de vreme, oricum trebuie să ia în considerare funcţia strategică şi geografică cheie tocmai a pământurilor ruseşti şi a poporului rus, iar aceasta înseamnă că opoziţia faţă de mondialiştii contemporani, care controlează până la un anumit grad spaţiul politic rusesc, nu trebuie să treacă într-o rusofobie generală. Mai mult decât atât, interesele geopolitice fundamentale ale ruşilor coincid din punct de vedere cultural, religios, economic şi strategic cu perspectiva Marelui Spaţiu alternativ antimondialist şi antiatlantic. Din această cauză, tendinţele naţionale ale opoziţiei politice din interiorul Rusiei vor fi solidare, din necesitate, cu toate proiectele antimondialiste ale integrării geopolitice în afara Rusiei.

VI.3.5. Mitteleuropa şi Imperiul European

Una din alternativele posibile ale Marelui Spaţiu nou este Europa, pe care anumite cercuri politice şi ideologice o opun Occidentului - lumii anglo-saxone şi în primul rând, SUA.

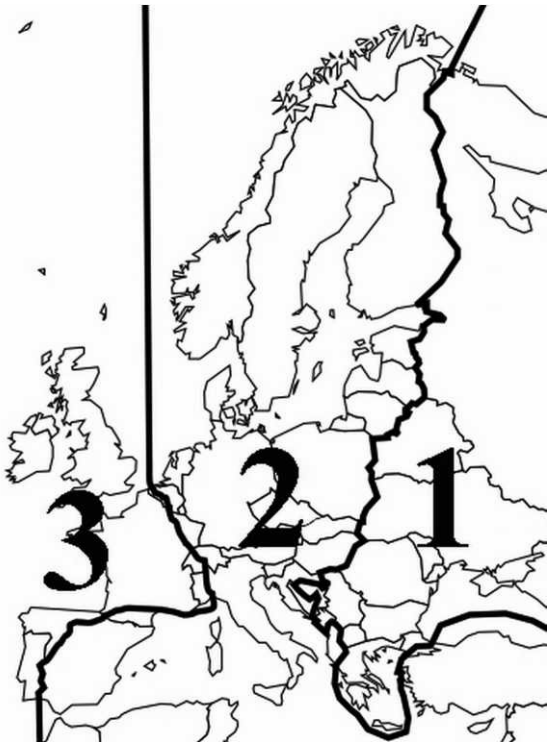

1. Statele civilizaţiei ortodoxe (axa Eurasiei); 2. Statele Europei Centrale (axa Europei); 3. Statele Europei Occidentale (aliaţiiforţelor anticontinentale)

Această Europă antioccidentală nu este o pură utopie, deoarece un astfel de proiect a fost realizat în istorie nu odată, deşi de fiecare dată cu anumite greşeli sau denaturări. Aşadar, ţările Axei reprezentau în secolul al XX-lea scheletul unei asemenea Europe, deşi, anglofilismul şi francofobia unor anumite cercuri din conducerea germană (şi alte împrejurări, deopotrivă) au împiedicat realizarea deplină a acestui proiect. După cel de-al doilea război mondial, o tentativă similară a întreprins-o De Gaulle, iar datorită aceastei politici, Franţa nu este astăzi membră oficială a NATO. Oricum ar fi, ideea unei Europe antioccidentale, tradiţionale, imperiale, devine tot mai actuală astăzi, când prezenţa armatelor americane pe continentul european nu mai este îndreptăţită de existenţa „pericolului sovietic" şi capătă un caracter de ocupaţie americană făţişă. Prin nivelul său de dezvoltare tehnică şi economică, Europa este un adversar serios pentru America, iar intensificarea presiunii de jos a forţelor geopolitice reale ale europenilor, vârfurile mondialiste şi proamericane ale statelor europene pot să cedeze, iar Europa va începe o viaţă geopolitică independentă. Tendinţele de emancipare politică şi

explorare a unei alternative ideologice cresc în Europa pe zi ce trece iar în paralel cu aceasta, sporesc şansele creării unui Mare Spaţiu european independent.

VI.3.6. Germania - inima Europei

Marele Spaţiu european trebuie să se formeze în jurul celei mai continentale puteri europene - în jurul Germaniei, mai exact în jurul Mitteleuropa, adică a Europei Centrale. Interesele geopolitice ale Germaniei erau, în mod tradiţional, cu totul diferite de tendinţele atlantice ale Occidentului. Aceasta se referea atât la aspectele continentale propriu-zise, cât şi la cele coloniale ale geopoliticii. Germania a fost întotdeauna adversarul cuceririlor coloniale anglo-saxone şi aspira la crearea unei civilizaţii terestre, continentale, autarhice, bazată pe valorile tradiţionale, ierarhice şi terestre.

Mitteleuropa, în persoana imperiului Austro-Ungar al Habsburgilor, a fost ultima rămăşiţă europeană a Marelui Imperiu Roman din care îşi trage originea civilizaţia europeană în aspectul ei social şi de stat. La drept vorbind, Imperiul Roman a fost acel Mare Spaţiu care unea Europa Occidentală şi Centrală într-un organism geopolitic unitar. Ideea Imperiului European este legată şi astăzi de Germania şi de ţările care intră în sfera de influenţă germană.

Din aceste trei teze se poate trage o importantă concluzie geopolitică: pentru toate ţările occidentale din „străinătatea apropiată" (atât pentru republicile baltice cât şi pentru Ucraina şi Moldova) uniunea geopolitică antimondialistă este posibilă doar intrând în blocul Europei Centrale (dacă, bineînţeles, nu se va schimba situaţia din Rusia însăşi) şi orientându-se către Germania. În cazul de faţă, regiunile vestice ale URSS vor avea şansa să devină raioanele de frontieră estice ale Marelui Spaţiu european şi vor putea să beneficieze de oarecare suveranitate (deşi mult mai mică decât în componenţa Rusiei sau în posibilul Bloc Eurasiatic nou cu centrul în Rusia mondialistă).

Imperiul european poate garanta acestor regiuni o anumită autonomie culturală, lingvistică şi economică şi să le protejeze de Sistemul mondialist nivelator, care distruge în structura liberală de piaţă, plutocrată, chiar şi aluziile la deosebiri, autarhie şi păstrarea identităţii naţionale. Cu toate acestea, aici nu va fi vorba despre nici un fel de independenţă politică şi de stat. Mai mult decât atât, Imperiul European cu

un centru german va fi întotdeauna ameninţat de izbucnirea naţionalismului german, care este posibil chiar să producă destrămarea, aşa cum s-a întâmplat cu „pangermanismul" lui Hitler.

VI.3.7. „Să ne alăturăm Europei"

Această perspectivă le este apropiată cel mai mult Ucrainei de vest şi Estoniei, fiindcă doar aceste regiuni aparţin, din punct de vedere istoric şi religios, culturii occidentale şi consideră că interesele lor geopolitice sunt identice cu interesele Europei Centrale. În ceea ce priveşte alte „ţări din străinătatea apropiată", Bielorusia şi raioanele de răsărit şi centrale ale Ucrainei, ele aparţin politic şi cultural zonei Rusia-Eurasia şi chiar dacă există o deosebire culturală, aceasta poate fi redusă la nişte detalii particulare care în nici un caz nu presupun schimbarea blocului geopolitic de Est în unul Central (Europa Centrală) şi care ar putea fi reglementat în limitele unei autonomii etnoculturale (dar nu de stat!). Lituania, îndeplinind o funcţie dublă, a jucat întotdeauna un rol deosebit în geopolitica Europei de Est - ea se manifestă faţă de Rusia ca purtătoarea unei culturi occidentale, iar faţă de Europa Centrală, dimpotrivă, apărea împreună cu Polonia ca o putere de est care apăra independenţa baltico-slav-occidentală de presiunea germană. Din punct de vedere geopolitic, Lituania devenea, în ultimele secole, când germană, când rusă, iar singurul lucru care de mult nu mai este (şi nici nu poate fi), este să fie lituaniană, fiindcă ea nu are premise geopolitice suficiente pentru a corespunde condiţiilor suveranităţii, avansate de actualitate.

Acelaşi lucru se referă, parţial şi la Letonia, deşi spre deosebire de Lituania, fiind o periferie a influenţelor străine în Ţările Baltice, ea nu a jucat niciodată un rol independent în istoria geopolitică.

În ceea ce priveşte Moldova, această formaţiune teritorială de asemenea n-a avut vreodată statalitatea sa, iar tradiţia politică şi de stat independentă, atât la români cât şi la moldoveni a lipsit cu desăvârşire. Totuşi, România (incluzând unele teritorii ale Moldovei) a făcut parte, din punct de vedere istoric, din blocul geopolitic al Rusiei-Eurasiei, cât şi al Europei Centrale (în persoana Austro-Ungariei) şi de aceea România a avut un anumit precedent de alianţă cu Europa

Centrală. Ortodoxia majorităţii moldovenilor şi românilor îi apropie, totuşi, mai mult de Răsărit şi de Rusia.

VI.3.8. Hotarele „libertăţii" şi avantajele pierdute

Perspectiva intrării ţărilor occidentale din „străinătatea apropiată"

în Imperiul European şi aderarea lor la Europa Centrală este posibilă şi istoriceşte întemeiată, deşi aproape în toate cazurile (excluzând Estonia ca teritorii coloniale ale Ordinului Teuton, populate de urmaşii autohtoni ai lucrătorilor ugro-fini, paşnici şi supuşi şi Ucraina de Vest) blocul de Răsărit Rusia-Eurasia este preferabil din punct de vedere geopolitic, fiindcă aceste regiuni sunt legate mai mult de Răsărit decât de Europa Centrală. În felul acesta, uniunea ţărilor occidentale din „străinătatea apropiată" cu Europa Centrală poate servi ca variantă intermediară a orientării geopolitice antimondialiste în caz că Rusia va renunţa, în continuare, la misiunea ei integratoare.

Trebuie să menţionăm că în cazul intrării în componenţa „Imperiului European" ipotetic, aceste ţări nu vor primi nici un fel de suveranitate, fiindcă Marele Spaţiu, acordând o protecţie geopolitică, economică şi militară, cere la rândul său ca cetăţenii să renunţe la independenţa politico-naţională, la dreptul la o politică ideologică sau diplomatică proprie, care nu concordă cu interesele Imperiului. Oricât nu s-ar referi aceasta la reprezentaţii „naţionalismului mic", în situaţia dată pot fi suverane doar suprastatele, Imperiile continentale, luate ca un tot întreg.

VI.3.9. „Cordonul sanitar"

Problema geopolitică a statelor occidentale din „străinătatea apropiată" mai are încă un aspect - acesta este factorul atlantic, care acţionează nemijlocit şi care impune acestor ţări manevrele politice avantajoase mondialismului şi americanismului. În această problemă există câteva nivele. Să începem în ordinea cuvenită.

SUA au perspectiva unei dominaţii mondiale reale doar în cazul când pe planetă nu va mai exista un alt Mare Spaţiu. De aici decurge concluzia că geopolitica americană are ca scop principal distrugerea puternicului bloc geopolitic potenţial şi crearea obstacolelor în calea formării lui. Istoria cunoaşte un precedent al unei asemenea politici în persoana Angliei care întotdeauna spera la crearea pe continent a unui „cordon

sanitar" sau „cordoane sanitare". „Cordonul sanitar" reprezintă teritoriul unor state şi popoare aşezate între două formaţiuni geopolitice mari, a cărui alianţă sau intrare comună în Marele Spaţiu ar putea face o concurenţă periculoasă statului cointeresat (cândva Angliei, astăzi SUA). Ţările „cordonului sanitar" sunt, de regulă, cauza conflictelor dintre două puteri continentale; totodată, independenţa lor geopolitică este, de facto, imposibilă şi de aceea ele sunt nevoite să caute o susţinere economică, politică şi militară în altă parte. Esenţa politică a celei de-a treia dintre marile puteri geopolitice, în cazul de faţă constă în transformarea „cordonului sanitar" într-o zonă de încordare dintre două Mari Spaţii apropiate, provocând escaladarea conflictului prin intermediul influenţei diplomatice asupra conducerii ţărilor „intermediare" Varianta cea mai radicală a „cordonului sanitar" este situaţia în care ţara „intermediară" aspiră la independenţă faţă de ambii vecini continentali, ceea ce în practică înseamnă transformarea în colonie a celei de-a treia puteri „îndepărtate"

Exemplul cel mai cunoscut de „cordon sanitar" de la începutul secolului au fost ţările situate între Rusia şi Germania şi controlate de Anglia. Ele despărţeau Marele Spaţiu din Europa Centrală de Marele Spaţiu al Rusiei-Eurasiei, fiind agenţii şi satrapii nemijlociţi ai ţărilor din Occidentul european. Aceeaşi manevră s-a repetat nu o singură dată şi în alte situaţii locale. Astăzi, SUA sunt nevoite ca în virtutea necesităţii geopolitice să facă din „cordonul sanitar" instrumentul de bază al politicii lor externe. În raportul consilierului american Paul Wolfowitz cu privire la problemele securităţii, adresat guvernului SUA (martie 1992), se vorbea despre „necesitatea neadmiterii apariţiei pe continentele european şi asiatic a unei forţe strategice, capabile să se opună SUA", iar în acest sens se atrăgea atenţia că ţările „cordonului sanitar" (în special ţările baltice) sunt „teritorii de cea mai mare importanţă strategică, iar atentatul asupra lor din partea ruşilor trebuie să atragă după sine rezistenţa armată din partea ţărilor NATO". Acesta este un exemplu ideal de logică geopolitică a celei de-a treia puteri în zona de interese comune ale Germaniei şi Rusiei.

VI.3.10. Transformarea provinciei în colonie

Politica „cordonului sanitar" poate fi exprimată în formula „independenţa faţă de cel apropiat şi dependenţa faţă de cel îndepărtat". Totodată, trebuie să înţelegem clar că aici nu poate fi vorba despre o independenţă sau suveranitate reală, deşi „naţionalismul mic", miop, poate identifica temporar o asemenea „dependenţă colonială faţă de a treia putere" cu succesul „luptei de eliberare naţională". Trebuie să menţionăm, de asemenea, că în lumea noastră condusă excelent în cazul statelor mici, nu poate fi vorba numai despre biruinţă, dar şi despre luptă adevărată, unanimă.

Ţările din „străinătatea apropiată", care au ieşit de sub controlul Moscovei în virtutea unor circumstanţe geopolitice diferite, în cadrul cărora lupta lor internă pentru independenţă a jucat un rol extrem de mic (dacă a existat în general ca atare), au toate şansele să devină „cordon sanitar" al politicii mondiale a SUA pe continent, iar aceasta înseamnă a pierde încrederea vecinilor lor şi a atrage asupra lor blestemul unei „duble trădări". Mai mult decât atât, în acest caz ele se vor transforma din provincii în colonii. Este îngrozitor să ne imaginăm ce se va întâmpla în cazul dat cu cultura lor naţională, fiindcă mondialismul va propune în locul ei un surogat colonial universal, o „coca-colonizare" culturală. "Cordonul sanitar" va avea în calitate de guvernanţi nişte supraveghetori marionetă. Aceste ţări vor fi lipsite cu totul de independenţă politică, iar securitatea populaţiei lor va fi ameninţată în permanenţă de vecinii continentali care nu vor uita să se răzbune.

În felul acesta, perspectiva transformării în „cordon sanitar" a ţărilor din „străinătatea apropiată" înseamnă pierderea oricărei independenţe geopolitice, fiindcă „mopsul sanitar" va plăti şefilor „noii ordini mondiale"

de dincolo de ocean (dar şi reacţiei pe deplin legitime a „elefantului" în viitorul cel mai apropiat) cu robia politică, culturală şi economică.

Perspectiva „cordonului sanitar" pentru ţările occidentale din „străinătatea apropiată" este evidentă. Formula ei este următoarea - „nici Germania, nici Rusia" (adică „nici Europa Centrală, nici Eurasia"). Întrucât Germania, în calitatea ei de putere geopolitică independentă, este astăzi o adevărată potenţă, atunci este corect să presupunem că, dincolo de noţiunea de „independenţă" („suveranitate") a ţărilor occidentale din „străinătatea apropiată", trebuie să vedem

trecerea în slujba mondialismului şi americanismului. Acesta este, cel puţin, tabloul geopolitic actual. Cu alte cuvinte, ţările occidentale din „străinătatea apropiată", care într-adevăr aspiră la „independenţă" (dar sunt „condamnate la independenţă" de politica trădătoare a Moscovei), aleg mai degrabă conştient rolul de „cordon sanitar" în slujba SUA. Această alegere e specifică în special ţărilor care s-au aflat în relaţii destul de ostile cu Germania.

Ţările „cordonului sanitar" din „străinătatea apropiată" intră în alianţă cu Occidentul (cu Europa Occidentală) ocolind Europa Centrală, iar aceasta este dovada cea mai grăitoare a orientării lor atlantice, mondialiste.

În principiu, aceasta se referă şi la ţările răsăritene din „străinătatea apropiată". Totuşi, pentru a înţelege adecvat perspectivele lor geopolitice, trebuie să ne oprim mai detaliat la forţele geopolitice ale Răsăritului.

VI.3.11. Asia în faţa alegerii

În Răsărit există următoarele forţe geopolitice potenţiale care pot să pretindă a deveni Mari Spaţii: China, Iranul, Turcia şi lumea Arabă. Să analizăm, pe scurt, specificul fiecăruia dintre aceste Mari Spaţii referitor la ţările de est, din „străinătatea apropiată".

Trebuie să spunem că geopolitica Chinei este o temă deosebită pe care nu putem s-o expunem în câteva rânduri. Întrucât „străinătatea apropiată" a Răsăritului este o zonă de răspândire a islamului, perspectiva formării, împreună cu China, a unui Mare Spaţiu unitar trece pe planul doi comparativ cu posibilităţile coaliţiilor geopolitice ale islamului. Aşa stau lucrurile, cel puţin în momentul de faţă, ceea ce nu exclude, printre altele, activizarea bruscă a factorului chinez în calitate de factor integrator într-un viitor apropiat.

Pentru ţările răsăritene din „străinătatea apropiată", în limitele lumii islamice, sunt actuali trei factori geopolitici care au perspective globale, totodată fiecare din aceşti factori având particularităţile sale ideologice foarte pronunţate. Aceştia sunt - Iranul continentalo-islamic revoluţionar; Turcia laică, atlantică, profană-naţionalistă; şi varianta arabă „saudită" teocratică a islamului. Bineînţeles că în lumea arabă există şi alte posibilităţi geopolitice (Irakul, Siria, Libia), dar la momentul actual nici una din ele nu poate pretinde rolul Marelui Spaţiu integrator cu privire la ţările Asiei Centrale. În

general vorbind, orientarea spre Arabia Saudită poate fi echivalată convenţional şi geopolitic cu orientarea spre islamismul

(nesocialist) arab.

Ţările de răsărit din „străinătatea imediată" au perspectiva a trei integrări geopolitice posibile, in limitele blocului asiatic.

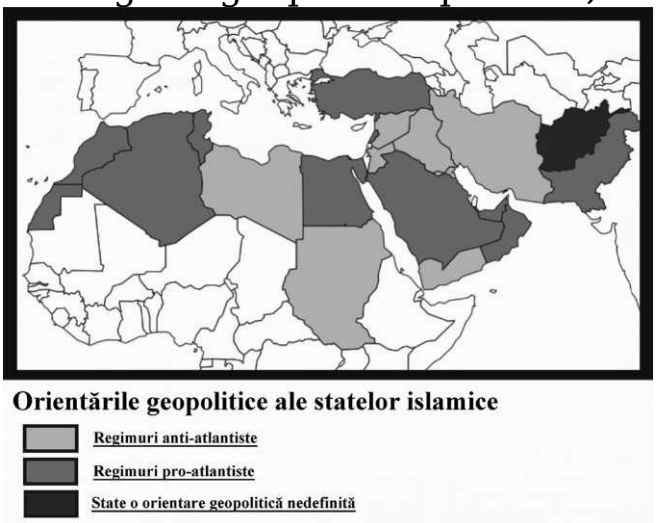

VI.3.12. Perspectivele continentale ale „Revoluţiei Islamice "

Astăzi, Iranul este unica ţară care îndeplineşte în Asia rolul Europei Centrale în Occident. Este semnificativ faptul că înşişi iranienii se consideră deosebiţi de Vest, cât şi de Est, înţelegând „Vestul" ca pe „o civilizaţie profană mondialistă a Europei", iar „Estul" - „India, China şi... Rusia"

Islamul iranian este o forţă dinamică şi puternică de orientare pronunţat antimondialistă şi cu pretenţii la Revoluţia Islamică Mondială globală. În sens geopolitic, Iranul este o putre continentală care, din punct de vedere strategic, economic şi ideologic, are toate şansele să devină nucleul unui bloc eurasiatic masiv.

Orientarea republicilor din Asia Centrală către Iran (şi în primul rând Azerbaidjanul, cu petrolul său şi Kazahstanul - gigant nuclear) ar putea să creeze pe deplin premisele pentru o adevărată suveranitate continentală. Coaliţia pro-iraniană ar fi analogia central asiatică a Europei Centrale (comparaţi Asia Centrală - Europa Centrală), fiindcă şi precedentele istorice şi principiile ideologice şi omogenitatea cultural-religioasă ale acestor regiuni continentale sunt o bază suficientă pentru trăinicia şi eficacitatea unei asemenea uniuni.

Este important să menţionăm că Marele Spaţiu pro-iranian include, potenţial, Afganistanul şi Pakistanul, iar faptul acesta

deschide, la rândul său, zona unei continuităţi teritoriale cu Tadjikistanul şi Uzbekistanul. Cu Turkmenia, Iranul are hotare nemijlocite.

VI.3.13. Capcana „panturcismului"

Orientarea spre Turcia are un caracter cu totul diferit, deseori însoţită de „pan-turcism" (fiindcă popoarele Asiei Centrale din „străinătatea apropiată" sunt mai ales „turcice").

Turcia a apărut ca stat în locul Imperiului Otoman şi nu ca o continuare, ci ca o parodie a lui. Kemal Atatürk a creat, în locul structurii policentrice imperiale multinaţionale islamice, varianta răsăriteană a EtatNation, a Statului-Naţiunii francez, cu o orânduire laică, ateistă, profană şi naţionalistă. Turcia a fost primul stat din Răsărit care a rupt-o brusc cu tradiţia sa spirituală, religioasă şi geopolitică.

Fiind membră a NATO, Turcia este astăzi avanpostul răsăritean al atlantismului şi mondialismului, un „cordon sanitar" între răsăritul asiatic şi lumea arabă. Modelul geopolitic pe care îl propune Turcia înseamnă integrarea în lumea occidentală şi într-o civilizaţie ateistă mondialistă. Întrucât Turcia, care se străduieşte să intre în „Europa", rămâne deocamdată doar o colonie „politico-ideologică" a SUA şi nu un membru real al Marelui Spaţiu european (ceea ce, teoretic, ar putea să presupună participarea Turciei la blocul Europei Centrale), orientarea spre Turcia înseamnă pentru ţările din „străinătatea apropiată" integrarea în proiectul mondialist cu drepturi de „cordon sanitar", în calitate de „garnitură colonială" între masa continentală de răsărit a Eurasiei (cu Iranul, China şi India) şi lumea arabă în pericol de a exploda şi care se străduieşte în permanenţă să înlăture conducerea marionetă mondialistă.

Drumul Turciei este cel al slujirii supraputerii atlantice şi adoptării modelului mondialist al Marelui Spaţiu planetar, supus controlului „guvernului mondial". Se poate obiecta că miza „pan-turcismului" jucată de turci are, în aparenţă, un caracter tradiţionalist. Într-o oarecare măsură este adevărat, iar proiectele „Turciei Mari din Iakuţia până la Sarajevo" sunt într-adevăr elaborate activ de propaganda turcă. Totodată, trebuie să precizăm că doar schimbarea radicală a orientării politice, ideologice şi economice a Turciei actuale ar putea da o oarecare seriozitate acestor proiecte, dar aceasta presupune, nici mai mult nici mai puţin, Revoluţia şi cotitura de 180 de

grade a intereselor geopolitice. Fără a exclude o atare posibilitate, trebuie să constatăm totuşi improbabilitatea unui asemenea curs al evenimentelor în viitorul apropiat. În acelaşi timp însă, o perspectivă ca aceasta, propagată astăzi, poate să ducă la un rezultat geopolitic foarte concret - întoarcerea ţărilor răsăritene din „străinătatea apropiată" de la Iran spre alegerea modelului laic, ateist al societăţii, spre integrarea treptată în „cordonul sanitar" pro-atlantic. „Panturcismul" este la fel de echivoc ca „panslavismul" sau „pangermanismul", adică la fel ca toate ideologiile care pun criteriul naţional mai presus de interesele geopolitice, spaţiale şi religioase, ale popoarelor şi statelor.

VI.3.14. Petrodolarii şi mondialismul

Arabia Saudită, bastionul islamului arab şi al teocraţiei islamice,

reprezintă la nivel ideologic modelul „wahhabit" al mahomedanismului autoritar, moralist şi „purist" care este foarte apropiat din punct de vedere tipologic de formele protestante ale creştinismului. Contemplaţia asiatică de Răsărit, ascetismul şi pasionarismul religios, sunt înlocuite aici cu ritualismul şi dominaţia aproape seculară a eticii. După cum a remarcat fundamentalistul islamic Gaidar Djemal, Arabia Saudită reprezintă în starea ei actuală antipodul lumii „islamului continental". Interesele Arabiei Saudite wahhabiste coincid din punct de vedere geopolitic cu o anumită versiune a proiectului mondialist, întrucât prosperitatea economică şi militară a acestei ţări se întemeiază pe sprijinul SUA, care apără interesele dinastice ale regilor saudiţi în sferele militară şi economică. Un exemplu de sprijin militar este războiul împotriva Irakului. „Sprijinul" economic constă în următoarele: întreaga economie a Arabiei Saudite o constituie petrolul. Tot petrolul arab ajunge pe piaţa mondială trecând, în mod tradiţional, prin mâini anglo-americane. Exploatarea zăcămintelor eurasiatice şi valorificarea lor ar fi putut să facă, teoretic, concurenţă saudiţilor, să îmbogăţească statele eurasiatice şi să facă Europa şi Japonia independente faţă de SUA. În felul acesta SUA, care conduc economia Europei prin intermediul controlului asupra petrolului arab, iar regii saudiţi, care îşi întemeiază economia lor pe petrodolarii americani, au aceleaşi interese.

Teocraţia wahhabistă saudită s-a manifestat de multe ori ca o piedică în calea creării Marelui Spaţiu arab propriu-zis, fiindcă aceasta se află în contradicţie cu interesele dinastiei şi cu interesele atlantiştilor. Saudiţii au şi mai multe motive să le fie frică de Marele Spaţiu continental islamic eurasiatic. În general, Iranul revoluţionar este considerat duşmanul numărul unu al saudiţilor. În felul acesta, interesele geopolitice ale Arabiei Saudite în ţările răsăritene din „străinătatea apropiată" sunt diametral opuse apariţiei Marelui Spaţiu asiatic islamic. Înseamnă că drumul spre integrarea arabo-islamică sub drapelul „wahhabist" va însemna, în realitate, pentru republicile asiatice, includerea în proiectul mondialist, dar nu în varianta laic-naţională a „panturcismului", ci în versiunea moral-teocrată. Această cale este şi ea, într-un anumit sens, nimic altceva decât includerea în „cordonul sanitar". Numai că în cazul de faţă „ispita" o constituie factorul religios şi banii şi nicidecum naţionalismul.

Totalizând aceste consideraţii, se poate spune că ţările răsăritene din „străinătatea apropiată" au doar o singură cale pozitivă de creare a noului Mare Spaţiu - calea „Revoluţiei Islamice" orientată spre Teheran. Prin aceasta pot fi rezolvate conflictele naţionale şi înfăptuită restaurarea tradiţiei religioase şi a sistemului religios. La nivelul geopolitic, aceasta va însemna crearea unui bloc continental puternic, capabil să opună rezistenţă proiectelor mondialiste în aceste regiuni. Mai mult decât atât, chiar primii paşi făcuţi în această direcţie vor provoca în lumea arabă o reacţie în lanţ, iar acest fapt îi ameninţă pe mondialişti cu pierderea controlului în întreaga lume islamică. Pe lângă toate acestea, o asemenea uniune geopolitică va trezi, în mod inevitabil, forţele antimondialiste din Europa Centrală (aliatul firesc şi principal al Iranului în Occident) şi din Rusia-Eurasia.

VI.3.15. Minimum doi poli sau... moartea

În situaţia geopolitică contemporană, problema este foarte acută: ori „noua ordine mondială" planetară sub conducerea SUA, unde toate statele şi popoarele vor fi nişte „rotiţe" depersonalizate şi docile ale mecanismului mondialist tehnocratic, ateo-negustoresc, tip „Disney-land" cosmopolit - ori crearea neîntârziată a opoziţiei geopolitice faţă de atlantism şi mondialism, ca şi organizarea popoarelor şi statelor potenţial antimondialiste, tradiţionale şi sedentare

într-un bloc alternativ (sau câteva blocuri). Astăzi situaţia este într-atât de critică încât nu mai contează în ce mod şi sub ce semn poate să apară Marele Spaţiu alternativ. Dacă el va apărea şi dacă într-adevăr se va opune mondialismului, atunci aceasta va fi suficient pentru a extinde, a diversifica şi a multiplica alternativele geopolitice pentru a mări gradele de libertate internă în limitele opoziţiei antimondialiste. Trebuie să luăm aminte că pentru SUA „problema principală este să nu admită apariţia alternativei geopolitice" (oricare ar fi alternativa). De aceea, este pe deplin justificabil să emitem pentru toate forţele antimondialiste o teză diametral opusă: „problema principală este crearea alternativei geopolitice" (oricare ar fi ea).

Astăzi situaţia este atât de gravă încât nu avem de ales între „bine" şi „mai bine". Ar fi minunat dacă Rusia va putea să-şi restabilească independenţa geopolitică şi să scape de conducerea atlantică. În cazul de faţă pentru ţările din „străinătatea apropiată" va apărea o posibilitate minunată de a intra iarăşi în Eurasia rusească, de astă dată lipsită de negativul ideologic al marxismului echivoc, iar întoarcerea benevolă şi conştientă a actualei „străinătăţi apropiate" va fi garantul unei viitoare autonomii culturale, religioase, lingvistice, economice şi posibil, politice (nicidecum statale). Aceasta ar fi varianta cea mai simplă şi cea mai bună. Totodată, dezvăluirea adevăratelor scopuri coloniale ale mondialiştilor în această perioadă de tranziţie catastrofală va deveni, fără îndoială, premisa unei creşteri şi mai mari a numărului de aliaţi şi sateliţi ai Rusiei-Eurasiei (atât în Est, cât şi în Vest).

Dacă aceasta nu se va întâmpla, atunci detonatorul proiectului geopolitic antimondialist poate deveni un alt Mare Spaţiu - fie Europa Centrală sub steagul Germaniei, fie Asia Centrală unificată sub semnul „Revoluţiei Islamice". În principiu, rămâne perspectiva revoltei antimondialiste în lumea arabă şi în America Latină, deşi în plan militar aceste Mari Spaţii potenţiale sunt insuficient dotate pentru a face concurenţă Supraputerii.

Pentru ţările din „străinătatea apropiată", Marele Spaţiu este o problemă principală, vitală. Acolo, de alegerea orientării geopolitice depinde astăzi totul - viitorul naţiunii, religia, cultura, libertatea, prosperitatea, securitatea. Problema este destul de complicată. Astăzi, toţi oamenii responsabili trebuie

să înţeleagă că adoptarea modelului mondialist înseamnă nici mai mult, nici mai puţin decât distrugerea specificului, identităţii, a personalităţii istorice a statelor şi naţiunilor lor, sfârşitul istoriei lor naţionale.

Capitol VI.4. Perspectivele războiului civil

VI.4.1. Interesele naţionale şi lobby-ul mondialist

Problema unui posibil război civil în Rusia devine tot mai actuală iar astăzi această problemă înspăimântătoare trebuie studiată din punct de vedere analitic - dincolo de emoţiile alarmiste şi îndemnurile pacificatoare. Partea cea mai proastă (dacă totuşi conflictul civil se va dezlănţui în Rusia) este că ne pomenim absolut nepregătiţi pentru acest conflict, pierzându-ne într-o dispunere complicată şi contradictorie a forţelor capabile să-i ducă în eroare, din punct de vedere ideologic, chiar pe cei mai ageri şi mai consecvenţi patrioţi.

În această problemă, la fel ca în toate celelalte aspecte de cea mai mare importanţă ale existenţei politice ale naţiunii şi statului, trebuie să începem cu precizarea momentelor principale, care determină contururile generale ale stării actuale a situaţiei geopolitice. Imperativul principal al existenţei statului şi naţiunii este principiul suveranităţii, independenţei şi libertăţii politice.

Tocmai cerinţele suveranităţii naţionale sunt sinonime cu interesele naţionale. În contextul istoriei politice a lumii, Rusia şi poporul rus au locul lor unic, misiunea lor, rolul lor, iar realizarea liberă şi activă a predestinării naţional-statale este sensul de bază al existenţei poporului ca o comunitate organică.

Noi trăim însă, într-o epocă deosebită, când politica naţională internă a statului este strâns legată de contextul politic extern şi e posibil că niciodată în istorie presiunea externă asupra structurilor naţional-statale n-a fost atât de puternică şi insistentă. Mai mult decât atât, teoria mondialismului aproape că a devenit doctrina principală a establishment-ului politic al Occidentului, adică o asemenea organizare a vieţii oamenilor din lumea întreagă, unde nu trebuie să existe formaţiuni naţional-statale, nici un fel de suveranitate, de interese naţionale. În fruntea organizaţiei mondialiste din lumea întreagă sunt chemate să stea vârfurile cosmopolite care nu conduc societăţile, ci suma matematică a

indivizilor atomizaţi. Prin urmare, vectorul mondialist este orientat de la bun început împotriva oricăror formaţiuni naţional-statale şi sarcina lui principală este schimbarea lumii vechi tradiţionale, împărţită în popoare şi ţări şi organizarea „noii ordini mondiale" care neagă toate formele istorice şi organice de structuri sociale obşteşti. Bineînţeles că factorul mondialist este îndreptat nu numai împotriva Rusiei (pentru el, celelalte naţiuni şi state sunt, de asemenea, nişte obstacole), dar tocmai Rusia, cea mai puternică structură geopolitică, a constituit până în ultima vreme bastionul principal care a împiedicat răspândirea treptată a controlului mondialist din Occident asupra întregii lumi. Desigur, sistemul sovietic, în aspectele lui principale, avea de asemenea trăsături mondialiste şi unul din proiectele mondialiştilor occidentali consta tocmai în includerea treptată "evolutivă" a URSS în sistemul planetar al „noii ordini mondiale". Această binecunoscută teorie a convergenţei a fost mai curând reperul principal al acelor forţe care au început perestroika. Dar din anumite considerente, varianta fină a „mondializării" Rusiei n-a „acţionat", iar atunci politica mondialistă a adoptat, faţă de Rusia, forma unei presiuni agresive şi a unei activităţi făţişe de subversiune.

Destrămarea dură şi foarte rapidă a URSS i-a lipsit pe adepţii „convergenţei" de pârghiile conducerii, politica mondialistă trecând la forme agresive, rusofobe, făţişe.

Vectorul mondialist este un moment extrem de important pentru înţelegerea situaţiei actuale a Rusiei. Dacă altădată influenţa externă asupra ţării noastre venea din partea altor structuri naţional-statale, care se străduiau să slăbească puterea statului rus sau să-l câştige de partea lor într-un conflict internaţional sau altul şi dacă altădată adversarii potenţiali ai Rusiei (făţişi sau ascunşi) erau forţele geopolitice, comparabile după structura lor cu ea însăşi, la momentul actual factorul intern principal a devenit o formă deosebită de presiune care nu are nici un fel de trăsături naţional-statale sau geopolitice distincte şi care reprezintă un proiect supranaţional, social-politic global utopic, în spatele căruia se află manipulatorii nevăzuţi care au o putere economico-politică enormă. Bineînţeles că factorii politici externi tradiţionali continuă şi ei să acţioneze (proiectul mondialist n-a obţinut încă o realizare deplină), însă importanţa şi ponderabilitatea lor pălesc în comparaţie cu totalitatea presiunii mondialiste, ei

trec pe planul doi. Relaţiile Rusiei cu Germania, Japonia sau China, spre exemplu, sunt astăzi chestiunea nu a două, ci a trei părţi cel puţin - Rusia, un alt stat şi lobby-ul mondialist mondial, care acţionează în structurile politice atât direct, cât şi prin „agenţii de influenţă", clarificând între ele problemele bilaterale. Totodată, tocmai ce-a de-a „treia putere", mondialismul, este de cele mai multe ori determinantă, fiindcă mijloacele de acţiune şi structurile ei de influenţă sunt cu mult mai rodate şi mai eficiente decât mecanismele corespunzătoare ale „arhaicelor" structuri naţional-statale.

Astfel, atât în politica internă, cât şi în cea externă a Rusiei pot fi evidenţiate două elemente fundamentale care pledează pentru adoptarea unor sau altor hotărâri, organizarea unor sau altor procese, determinarea unor sau altor orientări din viaţa politică şi social-economică a Rusiei: aceştia sunt „agenţii de influenţă" mondialişti şi grupările care acţionează conform intereselor naţional-statale. Bazându-ne pe cele spuse mai sus este evident că ambii poli sunt diametral opuşi în chiar esenţa lor, unii se străduiesc să minimalizeze suveranitatea şi independenţa, autarhia Rusiei (până la anularea ei totală în contextul mondialist cosmopolit al „noii ordini mondiale"), alţii, dimpotrivă, sunt orientaţi spre aprobarea, accentuarea şi lărgirea suveranităţii naţional-statale, spre scoaterea maximă a naţiunii din structura mondialistă planetară, ostilă, prin definiţie, oricărei societăţi autarhice de reală valoare. Desigur că aceşti doi poli aproape că nu se întâlnesc în formă pură în politica reală, majoritatea structurilor autoritare reprezintă sisteme mixte unde coexistă ambele tendinţe, dar cu toate acestea, tocmai aceşti doi poli determină principalele tendinţe de forţă aflate într-o opoziţie dură şi permanentă, voalată de compromisuri, naivitate, opacitate sau de coruptibilitatea figuranţilor „neiniţiaţi" din politică.

Aşadar, noi am evidenţiat în tabloul politic actual al Rusiei doi poli cărora le corespund două puncte de vedere diferite asupra perspectivei unui război civil în Rusia. Tocmai aceste două forţe vor alcătui, în final, subiectele de bază ale potenţialului conflict, adversarii principali, părţile principale, deşi opoziţia lor poate fi mascată sub o repartizare particulară şi încurcată a rolurilor. Exemplul primului război civil din Rusia arată că, în acest caz, forţele naţionale şi antinaţionale s-au manifestat nu sub steagurile proprii, ci sub un sistem contradictoriu de orientări sociale, politice şi ideologice care

ascund adevăratele cauze şi tendinţe geopolitice. Pentru a nu se repeta greşelile trecutului, trebuie analizată obiectiv perspectiva îngrozitoare a unui nou război civil, dincolo de simpatiile politice sau ideologice.

VI.4.2. Variantele de plasare a forţelor

Să evidenţiem principalele subiecte ale războiului civil din Rusia, să determinăm forţele active şi motivaţiile nemijlocite, să schiţăm variantele lui ipotetice.

1. Prima (şi cea mai puţin probabilă) variantă a războiului civil ar putea să se dezvolte pe linia opoziţiei: forţele naţional-statale împotriva lobby-ului mondialist.

Într-adevăr, această împărţire a rolurilor ar fi foarte logică dacă s-ar lua în considerare incompatibilitatea totală a orientărilor de bază ale unora şi ale altora. Mondialiştii vor să slăbească cu orice preţ suveranitatea Rusiei, să submineze independenţa ei politico-economică, să o facă dependentă de establisment-ul mondialist cosmopolit, să o priveze de posibilitatea de a-şi realiza liber misiunea naţională. Naţionaliştii şi etatiştii, dimpotrivă, vor să întărească autarhia, să deţină o independenţă politică maximă şi o prosperitate social-economică. Bineînţeles că este imposibil să îmbinăm pe cale paşnică aceste două tendinţe, fiindcă ele se contrazic în toate - în general şi în particular.

Totuşi, o asemenea variantă a războiului civil („cosmopoliţii" împotriva „naţionaliştilor") nu poate deveni naţională şi globală, întrucât ideologia mondialistă nu este principial capabilă să inoculeze maselor fanatismul şi să ridice în apărarea idealurilor sale, cât de puţin măcar, partea considerabilă a populaţiei. Evident că în condiţii de pace inerţia, indiferenţa şi indolenţa generală pot deveni factorii auxiliari ai mondialiştilor, dar în cazul unui conflict sângeros, al împuşcăturilor şi omorurilor, este necesar apelul către cele mai adânci straturi ale psihicului uman, este nevoie de fanatism şi sacrificiu.

Naţionaliştii, dimpotrivă, în cazul unei opoziţii deschise şi înarmate de amploare cu mondialiştii pot conta lesne pe sprijinul marii majorităţi a poporului dacă, evident, conflictul va avea un caracter naţional şi nu va fi localizat în centre speciale, controlate foarte dur de mondialişti.

Cu alte cuvinte, războiul civil, conform scenariului „mondialiştii-naţionaliştii", nu va deveni un război civil real şi

total, fiindcă mondialiştii în sens adevărat nu există şi nu va exista o bază ideologic solidă şi politic activă, capabilă să organizeze masele pentru a se opune naţionaliştilor. Dacă un asemenea conflict s-ar declanşa, atunci sfârşitul lui ar fi rapid şi univoc: forţele naţional-statale s-ar răfui repede cu lobby-ul antinaţional şi desemnat ca atare, situat faţă în faţă cu poporul ridicat pentru ideea patriotică. În principiu, un asemenea război civil ar fi practic fără vărsări de sânge şi foarte scurt, iar după distrugerea mondialiştilor ar fi lichidată şi sursa internă a conflictelor, iar viaţa politică şi socială a statului s-ar dezvolta în limitele stricte ale intereselor naţionale, aşa cum se întâmplă în statele şi naţiunile tradiţionale.

Dar e puţin probabil că lobby-ul mondialist nu înţelege starea lui adevărată şi caracterul sinucigaş al acestui scenariu, iar aceasta înseamnă că el se va strădui să evite, cu orice preţ, o asemenea întorsătură a evenimentelor. Tocmai de aceea această variantă este aproape neverosimilă.

2. A doua variantă a războiului civil este determinată de formula: Federaţia Rusă împotriva uneia (sau câtorva) din republicile străinătăţii apropiate. O asemenea situaţie poate să se creeze din cauza instabilităţii excesive a formaţiunilor statale de pe teritoriul fostei URSS. Aceste state, a căror mare majoritate nu au nici un fel de tradiţie statală şi naţională mai mult sau mai puţin stabilă, create în limitele unor graniţe absolut arbitrare, care nu corespund nici cu teritoriile etnice, nici cu cele social-economice, nici cu cele religioase ale comunităţilor organice, vor fi aruncate inevitabil într-o profundă criză internă şi externă. Ele nu vor putea, principial, să obţină nici un fel de suveranitate reală, fiindcă posibilităţile lor strategice nu le permit să-şi apere independenţa fără a recurge la ajutorul extern. Colapsul sistemelor politic, social şi economic este inevitabil şi evident că acesta nu poate să nu se resimtă în relaţiile lor atât cu populaţia rusă (sau de orientare pro-rusă) cât şi cu însăşi Rusia. În cazul de faţă ele vor fi mai curând cele care vor provoca Rusia, iar Federaţia Rusă va fi nevoită să răspundă cu un anumit grad de agresivitate. Acest proces va purta mai degrabă un caracter în lanţ, fiindcă explozia contradicţiilor inter-etnice sau teritoriale care afectează Rusia şi ruşii se va resimţi, inevitabil şi în alte foste republici sovietice.

Este limpede că, într-un asemenea caz, interesele naţionale ale ruşilor şi orientarea lobby-ului mondialist în interiorul Rusiei (şi în interiorul noilor republici) nu vor intra într-un conflict nemijlocit şi deschis. Într-un asemenea război adversarul principal al ruşilor vor fi vecinii nemijlociţi. Totodată, nu este absolut obligatoriu ca în acest caz lobby-ul mondialist să contribuie la înfrângerea Federaţiei Ruse. Un asemenea conflict, numit de strategii americani „războaie de mică intensitate", sau chiar de „intensitate mijlocie"(!), poate să satisfacă pe deplin interesele lobby-ului mondialist dacă acesta destabilizează situaţia strategică şi geopolitică din Rusia şi în sens mai larg, din Eurasia, devenind local, de lungă durată şi echivoc. Într-un asemenea caz, interesele naţionale ruseşti nu se vor realiza în mod obligatoriu, chiar dacă războiul civil se va desfăşura sub lozinci patriotice şi naţionaliste. Ca şi în cazul Afganistanului, conflictul militar al Rusiei cu regiunile vecine va duce doar la slăbirea influenţei ruseşti în aceste state şi va submina caracterul tentant al impulsului de integrare a vecinilor pentru o uniune cu Rusia într-un singur bloc geopolitic eurasiatic. Totodată, asemănarea de tip social-cultural dintre populaţia Federaţiei Ruse şi a fostelor republici sovietice va face din acest conflict unul fratricid şi cu adevărat civil. În cazul republicilor slave (în primul rând al Ucrainei), aceasta va fi şi o tragedie naţională internă.

Astfel, această variantă de război civil este contradictorie şi echivocă. Nu e absolut obligatoriu ca interesele naţionale ruseşti, imperativul suveranităţii să fie consolidate într-o asemenea desfăşurare a evenimentelor, iar pe de altă parte lobby-ul mondialist rusofob poate să câştige chiar creând în jurul Federaţiei Ruse un lanţ de „războaie de mică intensitate", care să-i discrediteze pe ruşi la nivel internaţional şi să submineze stabilitatea social-economică a statului şi aşa destul de şubredă. Desigur, aceasta nu înseamnă că Rusia nu trebuie să se manifeste ca o apărătoare a ruşilor şi a popoarelor cu orientare pro-rusă din străinătatea apropiată. Îndeplinind toate acestea, Rusia trebuie să aibă grijă de extinderea influenţei sale geopolitice şi strategice. Chiar dacă ruşii nu vor izbuti să recucerească de la vecini o parte din străvechile pământuri ruseşti, drept rezultat vor apărea noi state ostile care vor fi aruncate în tabăra principalilor adversari ai Rusiei, adică a

mondialiştilor şi în cazul acesta, noua integrare imperială, necesară Rusiei, va fi amânată pe o durată nedeterminată.

3. A treia variantă este similară prin structura sa primei variante -aici, însă, războiul civil poate începe în limitele Federaţiei Ruse, între reprezentanţii etnosurilor ruse şi neruse. Scenariul poate fi similar cu precedentul: populaţia rusă este supusă unei agresiuni din partea străinilor într-un oarecare district naţional sau republică internă; solidaritatea etnică îi îndeamnă pe alţi ruşi să participe la conflict ; alte regiuni naţionale neruse intră în opoziţia armată pe bază etnică; războiul civil ia un caracter de „război de mică intensitate". În cazul de faţă pentru Rusia este şi mai periculos, fiindcă rezultatul poate fi încălcarea integrităţii teritoriale a Federaţiei Ruse sau cel puţin provocarea duşmăniei etnice din partea străinilor faţă de ruşi, acolo unde pot fi „înăbuşiţi". Totodată, în conflictul împotriva ruşilor vor fi atrasei inevitabil alte formaţiuni statale şi naţionale, ceea ce poate să-l facă de lungă durată. Un asemenea conflict va schimba poziţia ruşilor, de pe una naţional-statală, pe una etnică limitată, ceea ce va reduce şi mai mult calitatea geopolitică a Rusiei care, odată cu destrămarea Tratatului de la Varşovia, iar apoi a URSS şi-a pierdut deja calitatea ei imperială.

Această variantă a războiului civil se află în contradicţie cu interesele naţionale ale ruşilor fiindcă ea va legaliza, de fapt, destrămarea ulterioară a spaţiului rusesc în componente etnice, ceea ce va reduce, în perspectivă, calitatea geopolitică a unui popor, cândva imperial, la un nivel pur „etnic", aproape „tribal". Pentru mondialismul rusofob dur, orientat spre subminarea autarhiei naţional-statale ruseşti, această variantă ar fi suficient de atrăgătoare, fiindcă ea presupune inocularea, la ruşi, nu a unei autoidentificări statale ci a uneia strict etnice, ceea ce va reduce dimensiunea strategică a Rusiei. Pe de altă parte şi în acest caz există un anumit risc pentru mondialişti, fiindcă explozia conştiinţei etnice poate să lovească şi în „agentura de influenţă". Pentru patrioţii ruşi acest conflict nu este avantajos în nici un fel.

4. A patra variantă ţine, la fel, de interiorul Rusiei, dar se bazează nu pe vrajba etnică, ci pe contradicţiile regionale, administrativ-teritoriale. Politica centralistă a Moscovei în problemele politico-economice şi sociale nu poate să nu

provoace opoziţia puternică a regiunilor care, în procesul general de dezintegrare, se străduiesc să obţină maximum de autonomie. Aici, ca şi în cazul fricţiunilor etnice, destrămarea imperiului sovietic privează ideea centralistă şi integratoare de legitimitate, claritate şi farmec. Pe lângă toate acestea, preluând stilul totalitar de comandă al fostului sistem, politica actuală a centrului a renunţat, de fapt, la a doua jumătate a relaţiilor centru-regiuni care constă în ajutorare şi susţinere social-administrativă.

Centrul doreşte să stăpânească şi să controleze ca altădată, însă el acum nu oferă nimic în schimb. Din această cauză, regiunile pierd economiceşte, fiindcă limita posibilităţilor lor se îngustează şi depinde de centru. La aceasta se mai adaugă şi specificul politic al regiunilor, unde caracterul antinaţional al reformelor mondialiste se resimte mult mai dureros decât în capitalele megapolisurilor cosmopolite.

Regiunile au făcut deja primii paşi în direcţia separatismului, deşi aceste tentative au fost curmate de către centru. Totuşi, este foarte probabil că ruşii din sudul Rusiei, din Siberia sau din altă parte vor dori să creeze un „stat suveran", independent de dictatura politică şi economică a Moscovei. Aceasta se poate baza pe oportunitatea pur economică - vânzarea resurselor regionale sau a mărfurilor de fabricaţie locală, ocolind Moscova, în unele cazuri creând o ameliorare serioasă a situaţiei locale. Pe de altă parte, „revoluţia regională" poate să ridice şi sarcini de ordin politic - spre exemplu renunţarea la politica liberală extremă a centrului, păstrarea garanţiilor sociale, accentuarea aspectului raţional în ideologie. Toate acestea fac, pe deplin reală, posibilitatea unui conflict civil la acest nivel. Într-un anumit moment regiunile pot să-şi impună punctul lor de vedere, ceea ce va provoca împotrivirea firească a centrului care nu doreşte să piardă controlul asupra teritoriilor.

Această versiune a războiului civil nu este mai puţin echivocă şi contradictorie ca precedentele. Într-adevăr, pe de o parte, cerinţele regiunilor care doresc să se separe de Moscova, centrul reformelor, au unele trăsături ale patriotismului şi naţionalismului şi corespund intereselor poporului; forţele mondialiste ale centrului, luând atitudine împotriva regiunilor, vor susţine totuşi interesele antinaţionale şi nu cele naţionale, întrucât controlul liberalilor asupra

plenitudinii teritoriilor ruseşti este avantajos, în primul rând, constructorilor „noii ordini mondiale". Pe de altă parte, separatismul regional va duce la destrămarea teritoriilor ruseşti, va slăbi puterea naţională, va pregăti liniile de spargere în interiorul poporului rus unitar. Mondialiştii pot recurge conştient la provocarea unui asemenea conflict în cazul în care controlul lor asupra Rusiei va slăbi şi atunci destrămarea teritorială a ţării va fi ultimul pas spre slăbirea autarhiei naţional-statale.

Forţele naţionale trebuie să procedeze în această problemă bazându-se pe o logică diametral opusă. Atâta timp cât puterea centrului este mare, trebuie să ne solidarizăm cu cerinţele regionale, susţinând aspiraţia lor la autonomie faţă de centru. Totodată, trebuie să menţionăm, chiar de la bun început, necesitatea unei integrări strategice şi politice a tuturor regiunilor pe baza perspectivelor reconstituirii imperiului. Pe măsura atenuării lobby-ului mondialist în centru, patrioţii trebuie să-şi schimbe orientarea, insistând asupra inadmisibilităţii unui conflict civil şi să cheme regiunile la unire.

Oricum ar fi, un război civil pe bază regională nu poate să corespundă, în nici un mod, intereselor naţionale şi este la fel ca celelalte două scenarii anterioare.

Trebuie să menţionăm, în special, următorul moment. Se impune de la sine şi a cincea variantă a războiului civil, în care forţele s-ar repartiza nu după criteriul ideologic, naţional şi teritorial, ci după cel social - economic - de exemplu „noii bogaţi" împotriva „noilor săraci". În principiu, această variantă nu se exclude, iar în viitor se pot crea toate premisele pentru aşa ceva. Dar la starea actuală a societăţii, factorul economic în sine nu este dominant. În pofida devastatoarelor cataclisme economice, a sărăcirii generale a păturii muncitoare şi îmbogăţirea grotească a „noilor ruşi", societatea rusă încă nu-şi formulează cerinţele sale în termeni economici. Aspectele geopolitice, naţionale, ideologice sunt incomparabil mai actuale şi mai reale. Tocmai ele sunt capabile să scoată masele în pieţe, silindu-le să pună mâna pe arme. Criza economică este un cadru minunat pentru un conflict civil. El poate fi în unele cazuri un imbold pentru cataclisme, dar alte teze neeconomice vor fi liniile de forţă principale. Astăzi apelurile la naţiune, etnos, patriotism sunt capabile să relativeze latura pur materială a vieţii, s-o facă secundară. Chiar şi în cazul

când latura materială s-ar dovedi a fi predominantă, dată fiind discreditarea doctrinelor marxiste şi socialiste, ea nu va putea să-şi exprime cerinţele sale în forma unei ideologii politice consecvente şi înflăcărate. Într-un eventual conflict, factorul economic va fi mai curând o categorie auxiliară şi nu determinantă.

VI.4.3. Rezultatele analizei

Cu părere de rău, un război civil în Rusia este posibil. Este puţin probabil că s-ar putea rezolva pe cale paşnică şi în bună înţelegere contradicţiile fundamentale dintre interesele naţional-statale şi planurile mondialismului. Pentru a putea vorbi în mod serios despre un „consens" sau „armistiţiu" între aceste forţe, trebuie fie nimiciţi definitiv purtătorii tendinţelor naţional-statale (iar aceasta e posibil doar odată cu nimicirea statului rus şi a naţiunii ruse) sau s-o terminăm cu reprezentanţii lobby-ului mondialist.

Tocmai de aceea, declanşarea războiului civil în Rusia sau crearea pe teritoriul ei a unei zone de „războaie de mică intensitate", poate deveni, în orice moment, proiectul principal al lobby-ului mondialist. Totuşi, nu există nici o îndoială că reprezentanţii acestui lobby se vor strădui să facă tot posibilul pentru a rămâne în umbră, acţionând sub un alt drapel (atât separatist cât şi centralist).

Trei variante ale războiului civil: Federaţia Rusă împotriva străinătăţii apropiate; populaţia rusă a Federaţiei Ruse împotriva străinilor; regiunile împotriva centrului, sunt principial inacceptabile pentru toţi acei care, într-adevăr, sunt preocupaţi de interesele naţional-statale ale Rusiei şi poporului său. Toate aceste trei variante sunt capabile să producă, în continuare, dezbinarea spaţiului geopolitic şi strategic al Rusiei, chiar şi în cazul când anumite teritorii vor trece sub controlul rusesc. Prin urmare, patrioţii ruşi trebuie să zădărnicească cu orice preţ, războiul civil pe baza acestor trei scenarii. Nemaivorbind despre faptul că şi din punct de vedere moral este dezavantajos. Şi dacă lucrurile stau aşa, atunci este logic să presupunem că la provocarea unor asemenea conflicte (dacă acestea vor începe să se declanşeze) vor pune umărul mondialiştii.

Pentru lobby-ul mondialist, ceva asemănător cu războiul civil în Rusia poate fi avantajos încă din alte câteva cauze.

Începutul conflictului militar, cu participarea nemijlocită a ruşilor, le-ar permite liberalilor din centru:

1. să introducă dictatura politică sub pretextul „salvării patriei" şi să scape prin forţă de adversarii politicii;

2. să treacă pe seama războiului colapsul economic, iar economia să fie constrânsă să funcţioneze sub controlul direct al centrului;

3. să abată atenţia publică de la activitatea „reformatoare", care devine astăzi vădit de periculoasă;

4. să suprime , cu bună ştiinţă, în viitor, o eventuală uniune a ruşilor cu formaţiunile naţional-statale eurasiatice vecine, sub semnul solidarităţii continentale împotriva dominaţiei atlantice a Occidentului şi a proiectelor mondialiste.

Toate acestea ne fac să presupunem că promotorii variantei dure a mondialismului în Rusia vor recurge la „războiul civil", mai ales dacă poziţia regimului liberal va deveni din ce în ce mai precară. Totodată, este important de remarcat că în acest caz va avea loc, din necesitate, o „reorganizare structurală" în interiorul lobby-ului mondialist, o parte a lui apărând cu lozinci patriotice sau chiar naţionaliste şi şovine.

Este greu de spus când anume se pot produce primele explozii. Aceasta depinde de mulţi factori spontani şi artificiali. Chiar dacă, un timp oarecare nu se va întâmpla nimic asemănător, pericolul potenţial al unei cotituri a evenimentelor este mai mult decât actual, întrucât lobby-ştii mondialişti nu numai că există în Rusia, dar şi controlează pârghiile cele mai importante ale puterii politice de stat.

Doar prima variantă a „războiului civil" - mondialiştii împotriva naţionaliştilor - ar putea fi scurtă, aproape fără vărsări de sânge şi avantajoasă pentru patrioţi, pentru Rusia. Mai mult decât atât, o confruntare directă a naţiunii cu duşmanii ei interni ar conduce la victorie forţele naţionale. De fapt, acesta ar fi nu un „război civil" în sensul adevărat al acestui cuvânt, ci o izbucnire de scurtă durată a opoziţiei active, în urma căreia posibilitatea unui război civil real, dacă nu ar fi suprimată definitiv, ar fi amânată pe un timp îndelungat. În acest scop, însă, este necesar să fie provocaţi

lobby-ştii mondialişti, pentru ca aceştia să apară sub propriile lor drapele, iar forţele patriotice ar trebui să se unească în numele intereselor naţional-statale ruseşti foarte clar evidenţiate şi exact nominalizate. Bineînţeles că nu este simplu (aproape imposibil) de realizat acest lucru. Pe de o parte, mondialiştii nu sunt într-atât de naivi ca să vorbească în gura mare despre ura faţă de ţara în care ei activează şi despre străduinţa de a o distruge, iar pe de altă parte, reprezentanţii forţelor naţional-statale, adeseori nu sunt capabili să formuleze clar şi consecvent, dar în acelaşi timp scurt şi convingător, bazele poziţiei lor ideologice. Acest fapt este imposibil din cauza devotamentului faţă de clişeele sovieto-comuniste învechite, hipersensibilităţii, capacităţii reduse de gândire analitică, ignorării principiilor fundamentale ale geopoliticii etc.

Adevărata pace civilă nu poate fi întemeiată pe baza compromisului, dacă cele două părţi ale compromisului sunt diametral opuse. Atâta timp cât este dominant sistemul mondialist de valori, toate flancurile lui - de dreapta, de stânga, de centru - cu toată deosebirea lor, nu pun la îndoială orientarea generală. Da, într-o asemenea situaţie „pacea" este posibilă, dar cu preţul pieirii statului şi a excluderii radicale a forţelor naţionale de la dialog. Dacă sistemul naţional-statal de valori va deveni dominant, atunci mai poate fi vorba despre o căutare a compromisului dintre naţional-capitalişti, naţional-socialişti, naţional-comunişti, naţional-monarhişti sau naţional-teocraţi, dar şi în acest caz forţele antinaţionale, mondialiste, rusofobe vor fi excluse de la dialog şi puse, din punct de vedere ideologic, în afara legii.

Societatea noastră este în stare să producă un conflict civil înspăimântător. Dacă mai avem capacitatea de a influenţa desfăşurarea evenimentelor şi să alegem, atunci trebuie să alegem ceea ce este mai puţin rău.

Capitol VI.5. Geopolitica conflictului iugoslav

VI.5.1. Simbolismul Iugoslaviei

Este cunoscut de către toţi faptul că Iugoslavia este acel teritoriu din Europa de la care încep cele mai serioase şi mai de proporţii conflicte europene. Cel puţin aşa stăteau lucrurile în sec. XX. Balcanii sunt un centru unde se întâlnesc interesele tuturor blocurilor geopolitice europene importante şi tocmai

de aceea soarta popoarelor balcanice simbolizează soarta tuturor popoarelor europene. Iugoslavia este o Europă în miniatură. Printre popoarele ce locuiesc pe teritoriul ei pot fi găsite analogiile exacte ale celor mai mari forţe continentale.

Sârbii reprezintă în Balcani Rusia Pravoslavnică (= Eurasia). Croaţii şi slovenii - Europa Centrală (adică Germania, Austria, Italia etc.) Albanezii şi bosniacii musulmani - rămăşiţele Imperiului Otoman, adică Turcia şi chiar lumea islamică în întregime. Şi în sfârşit, macedonenii - un etnos sârbo-bulgar amestecat, care este simbolul Iugoslaviei Mari Ortodoxe (fondată pe unificarea Serbiei şi Bulgariei) care n-a putut să se formeze istoriceşte, deşi la începutul secolului existau proiecte sârbo-bulgare.

VI.5.2. Trei forţe europene

În liniile cele mai generale se poate spune că harta geopolitică a Europei se împarte în trei arealuri fundamentale.

Primul areal este Occidentul. Occidentul continental este reprezentat, de fapt, în primul rând, de Franţa şi Portugalia. Într-un sens mult mai larg la acest areal aparţin Anglia şi SUA transatlantice neeuropene. Deşi între Occidentul continental (Franţa), Occidentul insular (Anglia) şi Occidentul transatlantic (America) pot să existe contradicţii interne, Occidentul apare faţă de celelalte formaţiuni geopolitice europene, cel mai adesea, ca o forţă geopolitică unitară.

Al doilea areal este Europa Centrală (Mitteleuropa). Din acest areal fac parte statele Sfântului Imperiu Roman de Naţiune Germană, fostele teritorii ale Austro-Ungariei, Germania, Italia etc. Pentru Europa Centrală este caracteristică o opoziţie geopolitică atât cu Occidentul european, cât şi cu Răsăritul.

Şi în sfârşit, al treilea areal îl constituie Rusia care apare în Europa nu numai în numele său, ci şi în numele tuturor popoarelor eurasiatice ale Răsăritului.

În general vorbind ar putea fi evidenţiat şi al patrulea areal geopolitic islamic - de la ţările magrebiene din Nordul Africii, până în Pakistan şi Filipine, dar acest bloc geopolitic nu este european şi pe lângă toate acestea, influenţa lui geopolitică în sec. XX asupra Europei nu a fost atât de însemnată, deşi este posibil ca în viitor lumea islamică să redevină (aşa cum era în Evul Mediu) o componentă a geopoliticii europene.

Trei formaţiuni geopolitice europene creează pe continent zone de încordare permanentă, care afectează hotarele convenţionale în continuă modificare dintre Occidentul european şi Europa Centrală (Mitteleuropa), pe de o parte şi Europa Centrală şi Rusia-Eurasia, pe de altă parte.

Schematic pot fi evidenţiate câteva uniuni geopolitice sau, dimpotrivă, opoziţii, care alcătuiesc constantele politicii europene internaţionale.

Occidentul european poate să se opună Europei Centrale ca faţă de vecinul său cel mai apropiat din Răsărit. Această tendinţă geopolitică este exprimată, cel mai clar, în opoziţia dintre Franţa absolutistă (Etat-Nation) şi Austro-Ungaria Imperială. Contradicţia s-a exprimat, mai târziu, în multiplele conflicte franco-germane. Pe de altă parte există posibilitatea teoretică a uniunii geopolitice franco-germane, ale cărei idei i-a însufleţit atât pe ruşi, cât şi pe de Gaulle. Este semnificativ faptul că, uneori, Occidentul poate face alianţă cu Răsăritul european (Rusia-Eurasia) în lupta împotriva Europei Centrale.

Europa Centrală (Germania), la rândul ei, se poate afla în opoziţie faţă de vecinul său geopolitic din Răsărit (ceea ce este, direct sau indirect, avantajos Occidentului european), cât şi în alianţă (ceea ce constituie un pericol pentru Occident).

Şi în sfârşit, preferinţele geopolitice ale Rusiei în politica europeană pot fi orientate atât în manieră antigermană (Franţa, Anglia şi chiar SUA devin, în cazul de faţă, aliaţi), cât şi antioccidentală (atunci este inevitabilă uniunea ruso-germană).

Aceştia sunt, cu aproximaţie, factorii geopolitici principali din politica europeană. Este absolut necesar ca aceşti factori să fie luaţi în considerare la analiza problemei balcanice, deoarece aceste trei tendinţe se confruntă între ele în conflictul iugoslav, creând pericolul potenţial al unui nou război european de proporţii.

VI.5.3. Adevărul croaţilor

Croaţii (ca şi slovenii), aflaţi în mod tradiţional în componenţa Austro-Ungariei, erau un etnos integrat în totalitate în sectorul catolic al Europei Centrale germane. Soarta lor geopolitică reală este legată strâns de acest bloc european. De aceea înclinaţia croaţilor către Germania şi Austria nu este în nici un caz un oportunism întâmplător, ci o respectare a logicii existenţei istorice a acestor popoare.

Prăbuşirea Austro-Ungariei şi crearea Iugoslaviei a fost rezultatul unei lupte îndelungate a Occidentului european împotriva Europei Centrale şi tocmai prin aceasta se explică susţinerea pragmatică a sârbilor de către francezi. (Varianta: Occidentul, împreună cu Răsăritul, împotriva Europei Centrale. Acei croaţi, care salutau crearea Iugoslaviei, erau, într-un anumit sens, împotriva tradiţiei lor geopolitice şi religioase şi nu este întâmplător faptul că majoritatea dintre ei se orientau, prin intermediul instituţiilor masonice, spre „Marele Orient al Franţei" şi proiectele lui geopolitice, îndreptate spre triumful forţelor Occidentului în Europa. În perioada Primului război mondial se urmărea, atât prin crearea Iugoslaviei, cât şi prin dispunerea forţelor, dominarea tendinţei occidentale care folosea cu succes forţele Răsăritului (atât Serbia, cât şi marea Rusie) împotriva Europei Centrale.

Odată cu crearea Iugoslaviei, croaţii au devenit primele jertfe ale acestei politici şi nu e de mirare faptul că, mai târziu, germanii au fost întâmpinaţi ca nişte eliberatori (la fel ca uniaţii şi catolicii ucraineni, care întotdeauna au înclinat spre zona de influenţă din Europa Centrală). Însă susţinerea de către forţele Occidentului - Franţa - a sârbilor (apropo, această susţinere s-a realizat în primul rând prin canalele masonice) a fost destul de ambiguă, fiindcă sârbii, la rândul lor, deveneau ostaticii unei formaţiuni geopolitice similare în Balcani, a cărei integritate putea fi păstrată doar pe calea unui control în forţă.

În condiţiile crizei actuale a blocului de răsărit (adică a întregii zone de influenţă a Rusiei-Eurasiei) din perioada restructurării, forţele integraţioniste din Iugoslavia au slăbit întrucâtva, iar croaţii (împreună cu slovenii) n-au zăbovit să-şi afirme înstrăinarea geopolitică faţă de Iugoslavia sârbească, înţeleasă sub două aspecte: ca o creaţie artificială a Occidentului şi ca un avanpost al Răsăritului în Europa Centrală.

În felul acesta, croaţii susţin, la nivel geopolitic, principiul că Europa Centrală să rămână de sine stătătoare, adică o regiune europeană, liberă şi unificată teritorial. Trebuie remarcat faptul că ideea transformării Croaţiei într-un Stat-naţiune (Etat Nation) balcanic pitic de tip francez, independent şi omogen din punct de vedere etnic, subminează cu bună ştiinţă unitatea geopolitică a spaţiului din Europa Centrală, spaţiu capabil să existe armonios doar ca o structură flexibilă, dar integrată şi nu ca un conglomerat fărâmiţat de

microstate egoiste. Cu alte cuvinte, tendinţa geopolitică a sârbilor va fi reală doar în cazul orientării ei supranaţionale, iar aceasta presupune şi rezolvarea pe cale paşnică a problemei minorităţii sârbe din Croaţia. Naţionalismul croat, ieşind din platitudinea geopolitică şi intrând în cea strict etnică, îşi pierde justificarea sa şi îşi schimbă simbolul său pe unul opus.

VI.5.4. Adevărul sârbilor

Perspectiva geopolitică a sârbilor are un caracter pro-rus, eurasiatic univoc. Cu ajutorul factorului religios şi etnic, Serbia se învecinează cu Rusia, fiind o continuare geopolitică a ei în sudul Europei. La nivel geopolitic, soarta sârbilor şi soarta ruşilor este una şi aceeaşi. De aceea, pentru ca sârbii să se întoarcă la izvoarele misiunii lor europene, ei trebuie să se orienteze către Răsărit, către Eurasia, să înţeleagă sensul şi scopurile geopoliticii ruseşti. Totodată, nu panslavismul naiv şi artificial, a cărui lipsă de temei a demonstrat-o excelent filosoful rus Constantin Leontiev, ci tocmai proiectul

Eurasiei Mari cu axa Rusiei - un fel de neobizantinism ecumenic-continental ortodox - trebuie să fie steaua călăuzitoare a adevăratei geopolitici sârbeşti. Numai în acest caz tendinţa sârbilor se va întoarce la rădăcinile ei şi va înceta să joace rolul de marionetă în mâinile atlantiştilor, folosită doar în lupta împotriva Europei Centrale şi a lumii germane.

În istoria geopolitică a Europei poate fi depistată o tendinţă permanentă, a cărei elucidare ne va ajuta să înţelegem ceea ce pentru Serbia constituie o rezolvare pozitivă. Această tendinţă este următoarea: alianţa Răsăritului şi a Europei Centrale împotriva Occidentului este întotdeauna avantajoasă, atât pentru o parte, cât şi pentru cealaltă. Alianţa cu Europa Centrală (cu Germania) împotriva Occidentului insular şi transoceanic (lumea anglo-saxonă) este la fel de avantajoasă Occidentului continental (Franţei). Cu alte cuvinte, prioritatea acordată Răsăritului geopolitic (chiar Răsăritului relativ - doar Europa Centrală, în raport cu Franţa, este Răsăritul) este, practic, avantajoasă nu numai Răsăritului însuşi, ci şi sectorului vestic al acestei alianţe. Şi invers, alianţa geopolitică de orientare prioritar occidentală (Franţa cu Anglia şi SUA împotriva Germaniei, Franţa cu Germania împotriva Rusiei etc.) pregăteşte centrele unor noi şi noi conflicte şi războaie europene.

Date fiind aceste consideraţii, putem spune că orientarea geopolitică a sârbilor trebuie să se îndrepte, ca punct de reper, spre geopolitica bulgară, care a îmbinat, practic, întotdeauna rusofilia şi germanofilia, creând în Europa de Sud spaţiul unei stabilităţi şi armonii politice; fapt ce putea să-i deschidă, treptat, Europei Centrale ieşirea spre sudul musulman, ceea ce înseamnă a pune capăt dominaţiei Occidentului atlantic în această regiune. Mai mult decât atât, Serbia trebuie să conştientizeze ambiguitatea acelui sprijin pe care i l-a acordat cândva Occidentul, al cărui preţ se vede bine în sancţiunile antisârbeşti ale ţărilor occidentale. Doar unirea geopolitică cu alte popoare ortodoxe din răsăritul Europei (în primul rând cu Bulgaria) într-un singur bloc pro-rus şi în acelaşi timp prietenos cu Europa Centrală, va crea o zonă de stabilitate în Balcani şi va scoate din uz termenul ruşinos „balcanizare".

La fel ca şi în cazul croaţilor, ideea unui Stat-Naţiune pur sârbesc nu va rezolva nici un fel de probleme în caz că acest stat sârbesc va prelua, de la Iugoslavia creată de masoni, germanofobia şi orientarea spre Occident.

VI.5.5. Adevărul musulmanilor iugoslavi

Musulmanii iugoslavi al Bosniei şi albanezii reprezintă factorul geopolitic islamic, „otoman" în Europa. Este important de remarcat că Turcia, a cărei influenţă se resimte cel mai mult printre musulmanii iugoslavi, este fără îndoială exponentul tendinţelor atlantice, occidentale extreme. Dacă Occidentul, care se străduie să folosească Răsăritul european (Rusia) împotriva Europei Centrale, n-a putut, totuşi, să suprime definitiv automanifestarea geopolitică independentă a acestei regiuni continentale ci, dimpotrivă, deseori s-a confruntat cu expansiunea Rusiei-Eurasiei

(fie prin intermediul alianţei ruso-germane, fie, nemijlocit, prin crearea blocului de la Varşovia), atunci Turcia laică, pseudo-islamică, a devenit un instrument de nădejde în mâinile politicienilor atlantişti. Dar, în sens mai larg, influenţa atlantică asupra geopoliticii ţărilor islamice este extrem de mare. De aceea ieşirile antisârbeşti ale musulmanilor iugoslavi prefigurează un conflict continental cu mult mai global al Nordului Eurasiei (al Rusiei şi al arealului ei geopolitic) cu Sudul. Totodată, este important de remarcat că un asemenea conflict este contrar intereselor Sudului, fiindcă el devine în cazul de faţă acelaşi instrument în mâinile Occidentului

atlantic, aşa cum a fost Răsăritul Eurasiatic (în persoana sârbilor) împotriva Europei Centrale (în persoana Austro-Ungariei şi a reprezentanţilor ei, croaţii).

Singura ieşire logică pentru musulmanii iugoslavi ai Bosniei şi pentru albanezi ar fi orientarea către Iran şi preluarea politicii lui, întrucât doar această ţară dezvoltă o geopolitică orientată spre independenţă, neatârnare şi armonie continentală, acţionând în conformitate cu logica proprie, indiferent de interesele atlantiştilor în această regiune. Orientându-se către Iran, musulmanii iugoslavi vor găsi perspectiva geopolitică necesară, fiindcă Iranul antioccidental, continental şi tradiţionalist este un aliat potenţial al tuturor blocurilor europene de orientare răsăriteană - din Rusia-Eurasia până în Europa Centrală. Mai mult decât atât, orientarea către Iran a Marilor Spaţii din Europa de Răsărit ar putea să schimbe brusc starea lucrurilor din întreaga lume islamică şi să slăbească net influenţa americană în aceste Spaţii, ceea ce nu numai că le convine europenilor, ci ar salva popoarele islamice de dictatul economic şi militar al atlantiştilor anglo-saxoni.

Numai cu astfel de orientare a musulmanilor iugoslavi prezenţa lor politică în Europa ar putea să devină armonioasă, logică şi fără conflicte. Se poate spune că această problemă se împarte în trei etape. Prima etapă: reorientarea musulmanilor de la Turcia spre Iran. A doua etapă: consolidarea alianţei geopolitice a Europei Centrale cu Iranul şi lumea islamică în întregime. A treia etapă: alianţa geopolitică eurasiatică a Răsăritului şi Europei Centrale. Totodată aceste etape pot să desfăşoare paralel, fiecare la nivelul său. Aici este foarte important să înţelegem că problema unui mic popor balcanic nu poate fi rezolvată, din punct de vedere geopolitic, fără cele mai serioase şi globale transformări geopolitice. Nu trebuie să uităm niciodată că de la aceste conflicte locale pe scară restrânsă, dar gigantice ca semnificaţie simbolică, încep toate războaiele mondiale.

VI.5.6. Adevărul macedonenilor

Problema macedoneană din Iugoslavia contemporană îşi are rădăcinile în artificialitatea existenţei reale a „Iugoslaviei", care era un „stat al slavilor de sud" doar cu numele. Macedonenii care reprezintă un etnos intermediar între sârbi şi bulgari şi care împărtăşesc Ortodoxia, ar fi trebuit să fie un

component firesc al Iugoslaviei, formată din Serbia şi Bulgaria. Dar existenţa a două state slave de tip iacobin în Balcani, în locul unui stat slav federal, „imperial", de orientare eurasiatică, a dus la aceea că micul popor macedonean s-a pomenit la hotarul dintre două regiuni politice cu un specific politic destul de diferit.

La momentul de faţă situaţia se agravează şi mai mult prin faptul că în Bulgaria actuală creşte naţionalismul iacobin, care a confruntat nu o singură dată statele balcanice ortodoxe între ele şi a împiedicat orientarea spre adevărata şi singura geopolitică neobizantină. Iniţial în acest proces au fost implicaţi şi lobby-ştii atlantici (atât atlantici, cât şi englezi) care dau de ştire şi în Bulgaria contemporană, deşi în alte forme.

Aici, tactica occidentală rămâne, în esenţă, aceeaşi ca la început de secol. Atunci, distrugând Austro-Ungaria, Occidentul n-a permis crearea unei comunităţi slave de proporţii, punând în joc carta „naţionalismelor balcanice" - grecesc, bulgăresc, sârbesc, românesc, etc. Astăzi, aceleaşi forţe geopolitice ale Occidentului, provocând separatismul croat în Vest şi cel macedonean în Est, aplică iarăşi o lovitură dublă asupra Europei Centrale şi a unităţii iugoslave.

În cazul Macedoniei, ca şi în celelalte conflicte balcanice, soluţia poate fi găsită doar printr-un proces global integrator de organizare a Marilor Spaţii europene şi nu pe calea separatismului liniar şi a creării pseudo-statelor pitice. Alipirea Macedoniei la Bulgaria nu rezolvă în nici un fel problema, ci doar pregăteşte un nou conflict, de data aceasta interstatal, interslav.

VI.5.7. Priorităţile războiului iugoslav

Fiind profund simbolic şi extrem de semnificativ, conflictul iugoslav pretinde de la fiecare ţară, de la fiecare putere politică şi geopolitică europeană să-şi precizeze priorităţile în această problemă. Aici este vorba nu numai despre o predispoziţie sentimentală, confesională, istorică, etnică sau politică a unor sau altor oameni, popoare şi state. Este vorba despre viitorul Europei, despre viitorul Eurasiei.

Adepţii priorităţii Europei Centrale şi germanofilii au ocupat, de la început, o poziţie pro-croată. Această alegere s-a bazat pe analiza geopolitică a cauzelor creării Iugoslaviei, pe respingerea politicii masonice a Franţei în Europa Centrală, pe

înţelegerea necesităţii refacerii spaţiului unitar din Europa Centrală după încheierea „erei de la Yalta", în timpul căreia Europa a fost împărţită artificial în două şi nu în trei tabere geopolitice. Tocmai prin aceasta se explică prezenţa, printre croaţi, a multor naţional-revoluţionari europeni.

Dar logica predilecţiei Europei Centrale nu ţinea seama de un considerent foarte important. Anume că la îndeplinirea planurilor Occidentului împotriva Europei Centrale, pe lângă rolul instrumental al Răsăritului geopolitic există şi a existat întotdeauna, o geopolitică originară, de adâncime, teritorială, strict eurasiatică a acestui Mare Spaţiu -geopolitica Rusiei Ortodoxe, orientată spre interesele sale continentale, iar într-o perspectivă îndepărtată spre o nouă Sfântă Alianţă. Când în procesul unui conflict intern cumplit dintre sârbi şi croaţi conştiinţa sârbească s-a trezit pe deplin, când sângele poporului sârb a deşteptat iarăşi din adâncimi inconştiente arhetipurile geopolitice, naţionale şi spirituale străvechi, când ideea Serbiei Mari, a Serbiei Spirituale, a devenit actuală, misiunea instrumentală a Iugoslaviei s-a sfârşit şi locul ei l-a ocupat Ideea Eurasiei Mari, Ideea Răsăritului.

În timp ce sârbii luptau cu Europa Centrală (în persoana croaţilor), atlantiştii, de la Paris până la New York, aplaudau pretutindeni Iugoslavia Federativă sau cel puţin le imputau croaţilor „naţionalismul" şi „pro-fascismul". De îndată ce sârbii au trecut de o anumită limită, iar lupta lor a căpătat caracterul unei lupte cu însăşi ideea Occidentului, cu atlantismul, Serbia a fost declarată imediat principalul obstacol în construirea „Noii Ordini Mondiale", iar împotriva ei au urmat sancţiuni politice şi economice dure.

Pentru a face o alegere definitivă trebuie să apelăm din nou la legea geopolitică formulată deja de noi, conform căreia armonia continentală este reală doar în cazul priorităţii Răsăritului, a alegerii Eurasiei în calitate de orientare pozitivă, fiindcă chiar ideea Europei Centrale, pozitivă prin ea însăşi, prin opunerea Rusiei-Eurasiei, devine negativă şi distrugătoare, aşa cum s-a constatat în profunda şi tragica greşeală a lui Hitler, care a început expansiunea anti-estică, anti-rusă, transformată, în cele din urmă, în avantaj pentru blocul occidental atlantic, a distrus Germania şi a generat începutul crizei din Rusia. De aceea şi în conflictul iugoslav trebuie să dăm prioritate geopolitică factorului sârbesc dar, bineînţeles că în măsura în care sârbii urmează tendinţa

geopolitică prorusă, eurasiatică ce gravitează spre crearea unui bloc slav de sud, puternic şi flexibil, care să conştientizeze importanţa Europei Centrale şi care să contribuie la montarea alianţei germano-ruse împotriva Occidentului. Oricât de plauzibile ar fi pretextele invocate de germanofobia sârbilor în îmbinare cu francofilia masonică, ei nu vor putea niciodată să ofere temeiurile unei rezolvări pozitive a problemei iugoslave.

Cu alte cuvinte, o predilecţie mai mare ar trebui să li se acorde sârbilor-tradiţionalişti, înrădăcinaţi în credinţa ortodoxă, care recunosc moştenirea lor spirituală slavă orientată spre crearea unei structuri geopolitice proruse armonioase, cu o orientare antiatlantică şi antioccidentală univocă.

Pe de altă parte trebuie să fim atenţi la cerinţele croaţilor şi aspiraţia lor la regiunea Europei Centrale. Având tendinţe anti-atlantice, croaţii pot deveni în perspectivă forţa internă pozitivă a Europei.

În cazul unei reorientări a musulmanilor iugoslavi dinspre Turcia spre Iran este necesar să ţinem cont şi de factorul bosniac pentru ca, „transformând otrava în medicament", să punem bazele unei politici europene absolut noi în lumea islamică, diametral opusă imperialismului economic şi militar al SUA în ţările islamice.

Şi în sfârşit, în loc ca macedonenii să fie mărul discordiei între slavii de sud ortodocşi, ei trebuie să devină germenele uniunii sârbo-bulgare, primul pas spre crearea Iugoslaviei Mari adevărate.

Acestea sunt concluziile unei analize geopolitice nepărtinitoare a problemei iugoslave. Evident că este greu ca în urgia războiului fratricid să păstrezi bunul simţ. Şiroaiele de sânge trezesc în inimi doar furia şi dorinţa de răzbunare. Uneori însă, poate doar o analiză la rece, raţională, care ţine seamă de rădăcinile istorice şi legităţile geopolitice, ar putea să propună soluţia corectă a ieşirii din războiul fratricid, în timp ce solidaritatea emoţională cu unii sau cu alţii poate doar agrava impasul coşmarului sângeros. Pe lângă toate acestea, o astfel de analiză demonstrează clar că duşmanul adevărat care provoacă genocidul dintre slavi rămâne în umbră, în spatele cadrului, preferând să urmărească, de la distanţă, cum un popor slav îl nimiceşte pe altul, băgând zâzanie, lipsindu-i pentru mulţi ani înainte de posibilitatea unei uniuni şi a păcii

frăţeşti, distrugând Marile Spaţii ale celui mai mare, dar actualmente şi a celui mai fărâmiţat continent.

Iniţiatorul adevărat al măcelului iugoslav sunt forţele atlantice ale Occidentului, care se conduc după principiul - „în tabăra duşmanului trebuie asmuţiţi unii împotriva altora şi în nici un caz, să li se admită unitatea, alianţa şi unirea frăţească". Aceasta trebuie să înţeleagă toţi participanţii la complicatul război iugoslav pentru Europa, pentru ca el să nu devină în definitiv un război împotriva Europei.

VI.5.8. Serbia înseamnă Rusia

Importanţa evenimentelor iugoslave mai constă şi în faptul că pe exemplul unei ţări balcanice nu prea mari desfăşoară scenariul unui gigantic război continental, care poate să izbucnească în Rusia. Toate forţele geopolitice participante la conflictul balcanic au analogiile lor şi în Rusia, dar într-o dimensiune spaţială incomparabil mai mare. Croaţii şi slovenii care se străduiesc să intre în Europa Centrală îi au ca sinonime geopolitice pe ucrainieni, deşi înrudirea acestora din urmă cu Velicorusia datează nu de câteva decenii, ci de câteva veacuri, iar dezbinări confesionale în afară de uniaţi şi catolici ucrainieni aici nu există. Oricum ar fi, judecând după anumite tendinţe, unele forţe ale Kievului încep „să se simtă stingheriţi de Răsăritul rusesc" şi se străduie să se apropie de spaţiul european controlat din punct de vedere economic de Germania. Ruşii şi alte naţiuni care locuiesc în Ucraina pot deveni ostaticii politicii „Europei Centrale" din aceste republici şi în acest caz, soarta lor va fi asemănătoare cu soarta sârbilor din Croaţia.

O asemenea compunere demonstrează, înainte de toate, că în relaţiile geopolitice şi diplomatice ale Ucrainei şi Bielorusiei, Rusia trebuie să se conducă de interpretarea fundamentală proprie a problemei Europei Centrale, adică în primul rând a Germaniei. Pentru a fi realişti în această problemă, trebuie să pornim în rezolvarea ei nu de la lozincile patetice despre „unitatea fraţilor de sânge - slavii" (despre natura acestei „unităţi" putem să ne convingem din exemplul discordiei sârbo-croate), ci de la o analiză profundă a logicii relaţiilor ruso-germane, fiindcă şi Ucraina, chiar şi Polonia, nu sunt formaţiuni geopolitice independente, ci doar nişte regiuni limitrofe ale două Spaţii Mari - Eurasia-Rusia şi Europa Centrală.

Nu trebuie să uităm şi faptul în această zonă limitrofă conflictul îi este extrem de neavantajos şi Occidentului, o altă forţă geopolitică. Doar nu întâmplător diplomaţia anglo-saxonă a considerat întotdeauna teritoriile dintre România şi zona Balticii un „cordon sanitar" care protejează Occidentul (lumea anglo-saxonă îndeosebi) de alianţa ruso-germană, extrem de nedorită pentru ea.

Conflictul sârbo-musulman este analogul unei posibile opoziţii ruso-islamice în Asia Centrală şi în Caucaz şi este important de remarcat că şi în acest caz republicile musulmane care făceau parte din URSS sunt o zonă de influenţă şi de concurenţă geopolitică a Turciei şi Iranului. Ca şi în cazul iugoslavilor musulmani, această comparaţie demonstrează că republicile orientate spre Iran au mai multe şanse de a ajunge la o armonie geopolitică cu blocul rus principal al continentului eurasiatic. Şi dimpotrivă, factorul geopolitic al Turciei, care în timpul de faţă îndeplineşte rolul de promotor al politicii atlantice în această regiune, este legat cu necesitate de situaţiile dramatice şi conflictuale.

Pe exemplul Iugoslaviei se poate vedea ceea ce ameninţă Rusia în cazul unei desfăşurări similare a evenimentelor, iar astăzi nimeni nu pune la îndoială faptul că aceste evenimente au acelaşi curs. Toată diferenţa e în viteză, care este cu atât mai mare cu cât este mai mic spaţiul şi mai puţin numeroase popoarele. Pentru a nu admite o „Iugoslavie" gigantică în Rusia, un masacru sângeros şi monstruos prin proporţii şi consecinţe, trebuie să răspundem, din timp, la întrebările geopolitice fundamentale, să definim strategia rusă continentală, care trebuie să fie călăuzită de cunoaşterea tradiţiei politice ruseşti şi înţelegerea problemelor geopolitice fundamentale ale Rusiei-Eurasiei, ale „Axei geografice a Istoriei". Totodată, inerţia, urmărirea pasivă a desfăşurării fatale a evenimentelor nu numai că ar fi distrugătoare pentru întregul sistem al securităţii continentale, dar vor duce şi la pieirea întregii omeniri.

Capitol VI.6. De la geografia sacrală la geopolitică

VI.6.1. Geopolitica, o ştiinţă „intermediară"

Concepţiile geopolitice au devenit, de mult timp, factorii cei mai importanţi ai politicii contemporane. Ele se construiesc

pe principii generale ce permit uşor analiza situaţiei oricărei ţări separate şi a oricărei regiuni separate.

Geopolitica, aşa cum există ea astăzi, este fără îndoială o ştiinţă laică, „profană", secularizată. Dar poate că tocmai ea, dintre toate celelalte ştiinţe contemporane, a păstrat cel mai mult legătura cu Tradiţia şi ştiinţele tradiţionale. Réné Guenon spunea despre chimia contemporană că este rezultatul desacralizării ştiinţei tradiţionale, a alchimiei, iar fizica contemporană - a magiei. Se poate spune că şi geopolitica contemporană este produsul secularizării, desacralizării unei alte ştiinţe tradiţionale,

a geografiei sacrale. Dar întrucât geopolitica ocupă un loc aparte printre ştiinţele contemporane şi deseori este categorisită ca „pseudoştiinţă", atunci profanarea ei nu este, totuşi, la fel de totală şi ireversibilă ca în cazul chimiei şi fizicii. Legăturile cu geografia sacrală se văd aici destul de clar. De aceea se poate spune că geopolitica ocupă o poziţie intermediară între ştiinţa tradiţională (geografia sacrală) şi ştiinţa profană.

VI.6.2. Uscatul şi marea

În geopolitică există două noţiuni iniţiale - uscatul şi marea. Aceste două stihii - Pământul şi Apa - stau la baza imaginii calitative a omului despre spaţiul terestru. Prin trăirea uscatului şi a mării, a pământului şi a apei, omul intră în contact cu aspectele fundamentale ale existenţei sale. Uscatul înseamnă stabilitate, soliditate, fixitate, spaţiu ca atare. Apa înseamnă mişcare, blândeţe, dinamism, timp.

Aceste două stihii sunt, în esenţă, cele mai evidente manifestări ale naturii materiale a lumii. Ele sunt în afara omului: totul e dens şi lichid. Ele sunt şi în interiorul lui: trupul şi sângele (Acelaşi lucru e şi la nivel celular).

Universalitatea trăirii pământului şi apei dă naştere concepţiei tradiţionale a Tăriei Cerului, fiindcă prezenţa Apelor de Sus (izvorul ploii) în cer presupune şi prezenţa unui element simetric şi obligatoriu - al pământului, uscatului, a cetăţii pământeşti. Oricum ar fi, Pământul, Marea, Oceanul sunt, în esenţă, principalele categorii ale existenţei pământeşti şi omenirea nu poate să nu vadă în ele unele atribute fundamentale ale universului. În calitatea lor de termeni principali ai geopoliticii, ele îşi păstrează importanţa lor pentru civilizaţiile de tip tradiţional şi pentru statele,

popoarele şi blocurile ideologice contemporane. La nivelul fenomenelor geopolitice globale, Uscatul şi Marea au generat termenii de talasocraţie şi telurocraţie, adică „atotputernicie cu ajutorul mării" şi "atotputernicie cu ajutorul uscatului".

Orice stat, orice imperiu îşi întemeiază forţa sa pe dezvoltarea, cu precădere, a uneia dintre aceste categorii. Imperiile sunt fie „talasocrate", fie „telurocrate". Primul presupune prezenţa metropolei şi al coloniilor, al doilea - a capitalei şi a provinciei pe „uscat în general". În cazul „talasocraţiei", teritoriile ei nu sunt unite într-un singur spaţiu al uscatului, ceea ce creează factorul discontinuităţii. Marea este locul tare şi slab al „atotputerniciei talasocrate". „Telurocraţia", dimpotrivă, are calitatea continuităţii teritoriale.

Dar logica geografică şi cosmologică complică schema simplă a acestei divizări: la o suprapunere a elementelor ei, perechea „pământ-mare" generează ideile de „pământ-maritim" şi „apă terestră". Pământul maritim este o insulă, adică baza imperiului maritim, polul talasocraţiei. Apa pământului sau apa uscatului sunt râurile care determină dezvoltarea imperiului de uscat. Tocmai pe râuri sunt situate oraşele, iar aceasta înseamnă că şi capitala, polul telurocraţiei. Această simetrie este şi simbolică şi administrativ-economică şi geografică în acelaşi timp. Este important de remarcat faptul că statutul Insulei şi Continentului se determină nu atât pe baza dimensiunii lor fizice, cât pe baza specificului conştiinţei tipice a populaţiei. Astfel, în pofida dimensiunilor Americii de Nord, geopolitica SUA are un caracter insular, iar Japonia insulară reprezintă, din punct de vedere geopolitic, exemplul unei mentalităţi continentale etc.

Este important încă un detaliu: istoriceşte talasocraţia este legată de Occident şi oceanul Atlantic, iar telurocraţia de Răsărit şi continentul eurasiatic. (Exemplul de mai sus, al Japoniei, se explică printr-o „atracţie" mai mare, printr-o influenţă a Eurasiei).

Talasocraţia şi atlantismul au devenit sinonime cu mult înainte de expansiunea colonială a Marii Britanii sau a cuceririlor portughezo-spaniole. Popoarele Occidentului şi culturile lor au început mişcarea spre Răsărit, din centrele situate în Atlantic, înainte de a începe valul de migraţii maritime. Marea Mediterană a fost şi ea cucerită dinspre Gibraltar spre Orientul Apropiat şi nu invers. Şi dimpotrivă,

săpăturile din Siberia de Răsărit şi Mongolia demonstrează faptul că aici au existat focare străvechi ale civilizaţiei, iar aceasta înseamnă că tocmai teritoriile centrale ale continentului au fost leagănul lumii eurasiatice.

VI.6.3. Simbolismul peisajului

Pe lângă cele două categorii globale - Pământul şi Marea - geopolitica operează şi cu definiţii mult mai speciale. Din realităţile talasocrate fac parte şi formaţiunile maritime şi oceanice. Aşadar, civilizaţia mărilor, a Mării Negre şi a Mării Mediterane spre exemplu, se deosebeşte foarte puternic, după calitatea sa, de civilizaţia oceanelor, adică a statelor şi a popoarelor insulare care populează ţărmurile oceanelor deschise. Civilizaţiile de râuri şi lacuri sunt şi ele o divizare mult mai specială.

Telurocraţia are şi ea formele sale specifice. Astfel, putem distinge civilizaţia Stepei şi civilizaţia Pădurii, civilizaţia Munţilor şi civilizaţia Văilor, civilizaţia Pustiului şi civilizaţia Gheţei. În geografia sacrală varietăţile peisajului sunt interpretate ca nişte complexe simbolice, legate de specificul ideologiei statale, religioase şi etice ale unor sau altor popoare. Chiar şi în cazul când avem de-a face cu religia ecumenică universalistă, întruchiparea ei concretă într-un popor, într-o rasă, într-un stat sau în altele va fi supusă adaptării conform contextului sacral-geografic local.

Pustiurile şi stepele sunt microcosmosul geopolitic al nomazilor. Întrucât în pustiuri şi stepe factorul „apă" este redus la minimum, tendinţele telurocrate îşi ating apogeul tocmai aici. Din acest motiv, imperiile Pustiului şi Stepei trebuie să fie, din punct de vedere logic, capul de pod geopolitic al telurocraţiei.

Un exemplu de imperiu al Stepei poate fi considerat imperiul lui Ginghis-han, iar exemplul caracteristic de imperiu al Pustiului - califatul arab, care a apărut sub influenţa nemijlocită a nomazilor.

Munţii şi civilizaţiile montane reprezintă, mai curând, nişte formaţiuni arhaice, fragmentare. Ţările montane nu numai că nu sunt izvoare ale expansiunii ci, dimpotrivă, spre ele se concentrează jertfele expansiunii geopolitice ale altor forţe telurocrate. Nici un imperiu nu-şi are centrul în regiunile montane. De aici şi motivul, atât de frecvent, al geografiei sacrale: „munţii sunt populaţi de demoni". Pe de altă parte,

ideea păstrării în munţi a rămăşiţelor raselor şi civilizaţiilor vechi este exprimată prin faptul că tocmai în munţi sunt situate centrele sacrale ale tradiţiei. Se poate spune chiar că în telurocraţie munţii corelează cu o oarecare putere spirituală.

Îmbinarea logică a ambelor concepţii - a munţilor ca simbol sacerdotal şi a câmpiei ca simbol al măreţiei - s-a întrupat simbolic în colină, adică într-o înălţime mai mică sau mijlocie. Colina este simbolul puterii. Colina este simbolismul puterii ţariste, care se înalţă deasupra nivelului laic al stepei, dar nu depăşeşte limitele intereselor statale (aşa cum se întâmplă în cazul munţilor). Colina este reşedinţa regelui, ducelui, împăratului, dar nu a sacerdotului. Toate capitalele marilor imperii telurocrate sunt situate pe colină sau pe coline (deseori pe şapte coline, după numărul planetelor; pe cinci coline - după numărul stihiilor, incluzând eterul etc.)

În geografia sacrală, Pădurea este apropiată, într-un anumit sens, de munţi. Însăşi simbolica lemnului este înrudită cu simbolica muntelui (şi una şi alta au semnificaţia de axă a lumii). De aceea, în telurocraţie pădurea îndeplineşte o funcţie periferică - pădurea este şi „locul sacerdoţilor" (druizii, magii, sihaştrii) dar şi „locul demonilor", adică al rămăşiţelor arhaice ale trecutului dispărut. Nici zona de pădure nu poate fi centrul imperiului de uscat.

Tundra reprezintă analogia nordică a stepei şi pustiului, dar clima rece o face cu mult mai puţin importantă din punct de vedere geopolitic. Această „periferie" îşi atinge apogeul său în gheţuri, care la fel ca şi munţii sunt zone de profundă arhaicitate. Este semnificativ faptul că la eschimoşi tradiţia şamanică semnifică izolarea singuratică în gheţuri, unde viitorului şaman i se deschide lumea de dincolo. În felul acesta, gheţurile sunt o zonă sacerdotală, pragul spre o altă lume.

Având în vedere aceste caracteristici primare şi cele mai generale ale hărţii geopolitice, pot fi determinate diferite regiuni ale planetei în concordanţă cu calitatea lor sacrală. Această metodă poate fi aplicată şi la particularităţile locale ale peisajului, la nivelul unei ţări aparte sau chiar a unei localităţi. Se poate urmări şi asemănarea ideologiilor şi tradiţiilor, aparent ale celor mai diferite popoare, în caz că peisajul fundamental de locuire al lor este identic.

VI.6.4. Orientul şi Occidentul în geografia sacrală

În contextul geografiei sacrale, Punctele Cardinale au o caracteristică calitativă aparte. În diferite tradiţii şi în diferite perioade ale acestor tradiţii, imaginea geografiei sacrale se poate schimba în concordanţă cu fazele ciclice de dezvoltare ale acestor tradiţii. Totodată, deseori variază şi funcţia simbolică a Punctelor Cardinale. Fără a intra în detalii, se poate formula o lege mult mai universală a geografiei sacrale cu privire la Orient şi Occident.

În geografia sacrală, Orientul este considerat, în mod tradiţional, în baza „simbolismului cosmic", „pământul Spiritului", pământul raiului, pământul abundenţei, al belşugului, „patria" Sacralului, sub aspectul quasi-perfect, întrutotul desăvârşit. Această idee se reflectă mai cu seamă în Biblie, unde se vorbeşte despre aşezarea estică a „Edenului". Aceeaşi interpretare este caracteristică şi pentru alte tradiţii avraamice (a islamului şi iudaismului), dar şi pentru multe tradiţii neavraamice - chineză, hindusă, iraniană. „Orientul este lăcaşul zeilor", spune o formulă a vechilor egipteni, dar şi cuvântul „orient" (în egipteană „neter") însemna, în acelaşi timp şi „Dumnezeu". Din punctul de vedere al simbolismului natural, Orientul este locul unde răsare, pe unde „urcă" soarele, Lumina Lumii, simbolul material al Divinităţii şi Spiritului. Occidentul are un sens simbolic diametral opus. Occidentul este „ţara morţii", „lumea morţilor", „ţara verde" (aşa cum o numeau vechii egipteni).

Occidentul, după expresia misticilor islamici este „împărăţia exilului", „fântâna înstrăinării". Occidentul este „anti-Orient", este ţara „apusului", a declinului, a degradării, a trecerii din manifestat în nemanifestat, din viaţă în moarte, de la abundenţă la sărăcie etc. Occidentul este locul unde apune, unde „coboară" soarele.

Vechile tradiţii îşi organizau „spaţiul sfânt", îşi fondau centrele de cult, înmormântările, lăcaşele sfinte şi construcţiile, interpretau particularităţile naturale şi „civilizatoare" ale teritoriilor geografice, culturale şi de stat ale planetei conform acestei logici a simbolismului cosmic firesc. În felul acesta, structura migraţiilor, războaielor, campaniilor, valurilor demografice, construcţiei de imperii etc. era determinată de logica primară, paradigmatică a geografiei sacrale. Pe axa Orient-Occident s-au aşezat popoare şi civilizaţii care aveau caracteristici ierarhice - cu cât eşti mai aproape de Orient, cu atât eşti mai aproape de Sacral, de

Tradiţie, de legea abundenţei spirituale. Cu cât eşti mai aproape de Occident, cu atât este mai mare decăderea, degradarea şi amorţirea Spiritului.

Evident că această logică nu era absolută, dar în acelaşi timp, nu era secundară şi relativă, aşa cum pe nedrept consideră astăzi cercetătorii „profani" ai religiilor şi tradiţiilor vechi. În realitate, logica sacrală şi respectarea simbolismului cosmic erau cu mult mai conştientizate, raţionale şi mai active la vechile popoare decât se crede astăzi. Chiar şi în lumea noastră antisacrală, la nivelul „inconştientului", arhetipurile geografiei sacrale se păstrează aproape întotdeauna în totalitate şi se trezesc în momentele cele mai importante şi mai critice ale cataclismelor sociale.

Aşadar, geografia sacrală confirmă univoc legea „spaţiului calitativ" în care Orientul reprezintă „plusul ontologic" simbolic, iar „occidentul" -„minusul ontologic".

Conform tradiţiei chinezeşti, Orientul este principiul yang, masculin, luminos, principiului solar, iar Occidentul - yin, feminin, întunecat, lunar.

VI.6.5. Orient şi Occident în geopolitica contemporană

E momentul să vedem cum această logică a geografiei sacrale se reflectă în geopolitică, disciplină care, fiind o ştiinţă strict contemporană, fixează doar starea de fapt a lucrurilor, lăsând pe dinafară principiile sacrale.

Geopolitica în formularea iniţială a lui Ratzel, Kjellen şi Mackinder (iar mai târziu a lui Haushofer şi a eurasiaticilor ruşi) pornea de la particularităţile diferitelor tipuri de civilizaţii şi state, în dependenţă de aşezarea lor geografică. Geopoliticienii au stabilit deosebirea fundamentală dintre puterile „insulare" şi „continentale", dintre civilizaţia „occidentală", „progresistă" şi forma culturală „orientală", „despotică" şi „arhaică". Întrucât în ştiinţa contemporană problema Spiritului în interpretarea lui metafizică şi sacrală nu se pune niciodată, geopoliticienii o abandonează, preferând să aprecieze situaţia în alţi termeni, mult mai actuali decât noţiunea de „sacral" şi „profan", „tradiţional" şi „antitradiţional" etc.

Geopoliticienii stabilesc o deosebire principială între dezvoltarea statală, culturală şi industrială a regiunilor Orientului şi regiunile Occidentului în ultimele secole.

Imaginea este următoarea. Occidentul este centrul dezvoltării „materiale" şi „tehnologice". La nivel cultural-ideologic în el predomină tendinţele „liberal-democrate", concepţia individualistă şi umanistă. La nivel economic, prioritatea revine comerţului şi modernizării tehnice. Tocmai în Occident au apărut pentru prima dată teoriile „progresului", „evoluţiei", ale „dezvoltării progresive a istoriei", absolut străine lumii tradiţionale a Orientului (precum şi acelor perioade ale istoriei Occidentului când şi acolo exista tradiţia sacrală de reală valoare, aşa cum s-a întâmplat mai cu seamă în Evul Mediu). Constrângerea la nivel social a căpătat în Occident un caracter pur economic, iar ideea Legii Ideii şi Forţei s-a schimbat cu Legea Banilor. Specificul „ideologiei Occidentului" s-a concretizat treptat, în formula universală a „ideologiei drepturilor omului", care a devenit principiul dominant al regiunii celei mai occidentale a planetei - America de Nord şi în primul rând, SUA. Nivelului industrial al acestei ideologii îi corespundea ideea „ţărilor dezvoltate", iar la nivel economic - concepţia „pieţei libere", a „liberalismului economic". Totalitatea acestor caracteristici, completată de unificarea militară, strategică a diferitelor sectoare ale civilizaţiei Occidentului este determinată astăzi de noţiunea de „atlantism". În secolul trecut, geopoliticienii vorbeau despre „tipul anglo-saxon de civilizaţie" sau despre „democraţia capitalistă, burgheză". În acest tip „atlantic" şi-a găsit exprimarea cea mai clară formula „Occidentului geopolitic".

Orientul geopolitic reprezintă antipodul Occidentului geopolitic. În locul modernizării economice, aici predomină formele tradiţionale, arhaice ale producţiei de tip corporativ, de breaslă („a ţării în dezvoltare"). În locul constrângerii economice, statul foloseşte cel mai mult constrângerea „morală" sau cea fizică (Legea Ideii şi Legea Forţei). În locul „democraţiei" şi a „drepturilor omului", Orientul tinde spre totalitarism, socialism şi autoritarism, adică spre diferite tipuri de regimuri sociale unitare doar prin faptul că în centrul sistemului lor se află nu „individul", „omul" cu „drepturile" lui şi cu „valorile sale strict individuale", ci un dat în afara individului, în afara omului - cum ar fi „societatea", „naţiunea", „poporul", „ideea", „concepţia", „religia", „cultul conducătorului" etc. Orientul i-a opus democraţiei liberale a Occidentului cele mai diverse tipuri de societăţi neliberale, neindividualiste - de la monarhiile autoritare la teocraţie şi

socialism. Totuşi, din punct de vedere tipologic, geopolitic, specificul politic al unui sau altui regim a fost neesenţial în comparaţie cu împărţirea calitativă în sistem „occidental" (= „comercial individualist") şi „oriental" (= „neindividualist de forţă"). Formele tipice ale unei asemenea civilizaţii anti-occidentale au fost URSS, China comunistă, Japonia de până la 1945 sau Iranul lui Khomeyni.

Este interesant de remarcat faptul că Rudolf Kjellen, autorul termenului de „geopolitică", folosit pentru prima dată de el, ilustra deosebirea dintre Occident şi Orient în felul următor: Vorba tipică a americanului este „go ahead", ceea ce textual înseamnă „înainte". Aici se reflectă optimismul geopolitic intern şi firesc şi „progresismul" civilizaţiei americane, care este forma absolută a modelului occidental. Ruşii de obicei repetă cuvântul „binişor" (în ruseşte în textul lui Kjellen - A.D.). Prin aceasta se manifestă „pesimismul", „contemplaţia", „fatalismul" şi „Fidelitatea tradiţiei", caracteristice Orientului.

Dacă e să ne întoarcem acum la paradigma geografiei sacrale, vom vedea contradicţia directă dintre priorităţile geopoliticii contemporane (noţiuni ca „progres", „liberalism", „drepturile omului", „orânduire comercială" etc. au devenit astăzi, pentru majoritate, nişte termeni pozitivi) şi priorităţile geografiei sacrale, care apreciază tipurile de civilizaţie dintr-un punct de vedere diametral opus (noţiuni ca „spirit", „contemplare", „supunerea forţei supraumane sau ideii supraumane", „ideocraţie" etc. au fost doar pozitive şi până astăzi, au rămas ca atare pentru popoarele Orientului, la nivelul „inconştientului lor colectiv"). În felul acesta, geopolitica contemporană (cu excepţia ruşilor eurasiatici, a discipolilor germani ai lui Haushofer, a fundamentaliştilor islamici, etc.) apreciază imaginea lumii în mod diametral opus geografiei sacrale tradiţionale. Totodată, amândouă ştiinţele converg în descrierea legităţilor fundamentale ale imaginii geografice a civilizaţiei.

VI.6.6. Nordul sacral şi Sudul sacral

Pe lângă determinismul sacral-geografic al axei Orient-Occident, este extrem de importantă problema unei alte axe orientate vertical - axa NordSud. Aici, ca şi în celelalte cazuri, principiile geografiei sacrale, simbolismul punctelor cardinale şi continentele corespunzătoare lor au analogii directe în

imaginea geopolitică a lumii, care pe parcursul procesului istoric fie că se formează firesc, fie că se construieşte, conştientizat şi artificial, în rezultatul acţiunilor concertate ale unor sau altor formaţiuni geopolitice. Din punctul de vedere al „tradiţionalismului integral", deosebirea dintre „artificial" şi

„natural" este foarte relativă, fiindcă Tradiţia n-a cunoscut nimic asemănător cu dualismul kantian, care delimitează strict între ele „subiectivul" şi „obiectivul" („fenomenalul" şi „noumenalul"). De aceea determinismul sacral al Nordului şi Sudului nu este doar un factor fizic, natural, climateric de peisaj (adică ceva „obiectiv") sau doar „ideea", „concepţia" produsă de minţile unor sau altor indivizi (adică ceva „subiectiv"), ci şi ceva care este superior polului obiectiv şi subiectiv. Se poate spune că, în istorie, Nordul sacral, arhetipul Nordului, se bifurcă pe de o parte în peisajul natural nordic, precum şi în ideea de Nord, „nordismul", pe de altă parte.

Stratul cel mai vechi, primar, al Tradiţiei confirmă univoc primatul Nordului asupra Sudului. Simbolismul Nordului se referă la Izvor, la raiul nordic primar unde îşi are începutul civilizaţia umană. Textele iraniene vechi şi zoroastre vorbesc despre „Ariana Vaadj", ţara nordică şi despre capitala ei „Vara", de unde vechii arieni au fost izgoniţi de îngheţurile trimise asupra lor de către Arhiman, duhul Răului şi duşmanul luminosului Ormuzada. Vedele vechi vorbesc şi ele despre ţara Nordului ca despre patria primitivă a induşilor, despre Svetadvipa, Pământul Alb, situat în extremitatea nordică.

Grecii antici vorbeau despre Hiperboreea, insula nordică cu capitala la Tula. Acest pământ era considerat patria zeului Apolon, purtătorul de lumină. Şi în multe alte tradiţii se pot găsi urmele unui simbolism nordic străvechi, deseori uitat şi devenit fragmentar. Ideea de bază, legată tradiţional de Nord, este ideea Centrului, a Polului Nemişcat, punctul Veşniciei, în jurul căruia se învârte nu numai spaţiul, dar şi vremea, ciclul. Nordul este pământul unde soarele nu apune nici noaptea, este spaţiul luminii veşnice. Orice tradiţie sacrală consideră că Centrul este Mijlocul, punctul unde se întâlnesc contrariile, locul simbolic care nu se supune legilor entropiei cosmice. Acest Centru, al cărui simbol este Svastica (care subliniază stabilitatea şi constanţa Centrului şi mobilitatea şi nestatornicia periferiei), se numea în fiecare tradiţie diferit dar totdeauna, direct sau indirect, era în legătură cu simbolismul

Nordului. De aceea se poate spune că toate tradiţiile sacrale sunt esenţa Tradiţiei Nordice Primordiale Unitare, adaptate unor sau altor condiţii istorice. Nordul este partea Luminii, aleasă de Logosul primar pentru a se manifesta în Istorie şi orice manifestare a lui ulterioară restabilea doar simbolismul polar paradisiac primar.

Geografia sacrală stabileşte corelaţia dintre Nord şi spirit, lumină, curăţenie, belşug, unitate, veşnicie.

Sudul simbolizează contrariul - materialitatea, întunericul, încurcătura, lipsurile, pluralitatea, scufundarea în şuvoiul vremii şi al devenirii. Chiar şi din punct de vedere al naturii, în zonele polare există o singură Zi de jumătate de an şi o singură Noapte de jumătate de an. Este Ziua şi Noaptea Zeilor şi a Eroilor, a îngerilor. Chiar şi tradiţiile degradate îşi aminteau de această latură sacrală, spirituală, supranaturală a Nordului, considerând regiunile nordice un adăpost al „duhurilor" şi al „forţelor de dincolo de mormânt". În Sud, Ziua şi Noaptea se împart într-o mulţime de zile şi nopţi umane, simbolismul primar al Hiperboreei se pierde şi amintirea despre el devine factorul „culturii", al „tradiţiei". În general, Sudul corelează deseori cu cultura, adică cu acea sferă a activităţii umane unde Nevăzutul şi Spiritualul Pur capătă trăsăturile lor materiale, grosolane, vizibile. Sudul este împărăţia materiei, vieţii, biologiei şi instinctelor. Sudul descompune puritatea nordică a Tradiţiei, dar păstrează, materializate, urmele ei.

În geografia sacrală, perechea Nord-Sud nu se reduce la o confruntare abstractă a Binelui şi Răului. Aceasta este mai curând opoziţia Ideii Spirituale şi a întruchipării ei brutale, materiale. La o recunoaştere, într-un mod firesc, de către Sud, a primatului Nordului, între aceste puncte cardinale există relaţii armonioase - „Nordul", „spiritualizează" Sudul, solii nordici le aduc celor din sud Tradiţia, pun temelia civilizaţiilor sacrale. Dacă Sudul refuză să recunoască primatul Nordului, începe opoziţia sacrală, „lupta continentelor". Totodată, din punctul de vedere al tradiţiei, Sudul este răspunzător de acest conflict prin încălcarea normelor sfinte. În „Ramayana", spre exemplu, insula sudică Lanca este considerată adăpostul demonilor care au răpit-o pe Siza, soţia lui Rama şi au declarat război Nordului continental cu capitala Aiodhia.

Totodată, este important de remarcat că în geografia sacrală, axa Nord-Sud este mai importantă decât axa Orient-Occident. Dar fiind mai importantă, ea corelează cu cele mai

vechi etape ale istoriei ciclice. Marele război al Nordului şi Sudului Hiperboreei şi Gondvanei (vechiul paleocontinent al Sudului) se referă la vremurile „de până la potop". În ultimele faze ale ciclului, el devine mult mai ascuns, mai voalat. Dispar şi vechile paleocontinente ale Nordului şi Sudului. Ştafeta opoziţiei trece la Orient şi Occident.

Înlocuirea axei veritale Nord-Sud cu axa orizontală Orient-Occident este specifică ultimelor etape ale ciclului, păstrându-se totuşi legătura logică şi simbolică dintre aceste două perechi geografice sacrale. Perechea NordSud (adică Spirit-Materie, Veşnicie-Vreme) se proiectează peste perechea Orient-Occident (adică Tradiţie şi Profanism, Început şi Declin). Orientul este proiecţia orizontală a Sudului spre în sus. În urma unui astfel de transfer a sensurilor sacrale este uşor să obţinem structura unei viziuni continentale, specifice Tradiţiei.

VI.6.7. Oamenii Nordului

Nordul sacral determină un tip uman deosebit, care poate avea întruchiparea sa biologică şi rasială, dar poate şi să nu aibă. Esenţa „nordismului" constă în capacitatea omului de a ridica fiecare obiect din lumea fizică, materială, la rangul de arhetip al lui, de Idee a lui. Această calitate nu este o simplă dezvoltare a începutului raţional. Dimpotrivă, tocmai acest „raţionament pur" cartezian şi kantian nu este capabil ca, în mod firesc, să învingă limita fină dintre „fenomen" şi „noumen", deşi tocmai această capacitate stă la baza gândirii nordice. Omul Nordului este nu pur şi simplu un om alb, „arian" sau indoeuropean după sânge, limbă, cultură. Omul Nordului este tipul specific al făptuirii, înzestrat cu intuiţia directă a Sacrului. Pentru el cosmosul este materia din simboluri, iar fiecare din acestea arată spre principiul Primar ascuns de ochiul Sfânt. Omul Nordului este „omul solar", Sonnenmensch, care nu înghite energie ca o materie neagră, dar care o emană, revărsând din sufletul său valuri de plăsmuire, lumină, forţă şi înţelepciune.

Civilizaţia nordică pură a dispărut odată cu Hiperboreea antică, dar tocmai solii ei au pus temeliile tuturor tradiţiilor existente. Tocmai această „rasă" nordică a Dascălilor s-a aflat la izvoarele religiilor şi culturilor popoarelor de pe toate continentele, de diferite culori ale pielii. Urmele cultului hiperboreean pot fi găsite şi la indienii din America de Nord şi

la slavii vechi şi la fondatorii civilizaţiei chineze şi la aborigenii din Oceanul Pacific şi la germanii blonzi şi la şamanii negri din Africa occidentală şi la aztecii cu pielea roşie şi la mongolii fălcoşi. Nu există vreun popor pe planetă care să nu aibă mitul „omului solar", sonnenmench. Adevărata minte spirituală, suprarațională, Logosul dumnezeiesc, capacitatea de a vedea prin univers, sufletul lui tainic, sunt calităţi determinante ale Nordului. Acolo unde există Curăţenia Sacră şi Înţelepciunea, acolo există nevăzut Nordul, independent de punctul timpului şi al spaţiului în care ne aflăm.

VI.6.8. Oamenii Sudului

Omul Sudului, tipul gondvanic, este diametral opus tipului „nordic". Omul Sudului trăieşte înconjurat de consecinţe, de manifestări secundare; el se află în cosmosul pe care îl respectă dar nu-l înţelege. El se închină exteriorului şi nu interiorului. El păstrează cu sfinţenie urmele spiritualităţii, ale întruchipării ei în mediul material, dar nu este capabil să treacă de la simbolizare la simbolizat. Omul Sudului trăieşte cu patimă şi elan, el pune sufletescul mai presus de spiritual (pe care pur şi simplu nu-l cunoaşte) şi respectă Viaţa ca pe o instanţă supremă. Pentru omul Sudului e specific cultul Mamei Primordiale, a materiei care generează o diversitate de forme. Civilizaţia Sudului este civilizaţia Lunii, care îşi primeşte lumina de la Soare (Nord), pe care o păstrează şi o transmite un timp oarecare, dar care, periodic, îşi pierde contactul cu el (luna nouă). Omul Sudului este Mondmensch.

Când oamenii Sudului se află în armonie cu oamenii Nordului, adică recunosc autoritatea lor şi superioritatea tipologică (dar nu rasială) domneşte armonia civilizaţională. Când aceştia pretind la supremaţia raportului lor arhetipal cu realitatea, apare tipul cultural denaturat care poate fi definit în totalitate ca idolatrie, fetişism sau păgânism (în sensul negativ, peiorativ al acestui termen).

Ca şi în cazul paleocontinentelor, tipurile nordice şi sudice pure au existat doar într-o adâncă antichitate. Oamenii Nordului şi oamenii Sudului s-au opus unii altora în epocile iniţiale. Mai târziu, popoare întregi ale Nordului au pătruns pe pământurile sudice, întemeind uneori civilizaţii „nordice" pronunţate - Iranul antic, India. Pe de altă parte, sudicii pătrundeau uneori departe spre Nord, ducând cu ei tipul lor cultural - finlandezii, eschimoşii, ciuccii etc. Treptat, claritatea

iniţială a panoramei sacral-geografice s-a tulburat. Cu toate acestea, dualismul tipologic al „oamenilor Nordului" şi al „oamenilor Sudului" s-a păstrat în toate timpurile şi în toate epocile, dar nu ca un conflict extern dintre două civilizaţii diferite, ci ca unul intern, în limitele uneia şi aceleiaşi civilizaţii.

Începând cu un anumit moment al istoriei sacrale, tipul Nordului se opune tipului Sudului peste tot, indiferent de locul concret al planetei.

VI.6.9. Nordul şi Sudul în Orient şi în Occident

Tipul oamenilor Nordului a putut să se proiecteze şi în Sud şi în Orient şi în Occident. Lumina Nordului a creat în Sud mari civilizaţii metafizice, de felul celor indiene, iraniene sau chineze care, în situaţia Sudului „conservator", au păstrat pentru mult timp Revelaţia încredinţată lor. Totuşi, simplitatea şi claritatea simbolismului nordic s-a transformat, aici, în diverse manevre viclene ale doctrinelor, ritualurilor şi datinilor sacrale. Însă, cu cât înaintăm spre Sud, cu atât sunt mai slabe urmele Nordului. Motivele „nordice" se păstrează într-o formă extrem de fragmentară, rudimentară şi chiar deformată şi în mitologia şi ritualurile locuitorilor insulelor din Oceanul Pacific şi din Africa de Sud.

În Orient, Nordul se manifestă ca o societate clasică tradiţională, întemeiată pe superioritatea univocă a supraindividualului asupra individualului, unde „umanul" şi „raţionalul" dispar în faţa principiului suprauman şi suprarraţional. Dacă Sudul dă civilizaţiei un caracter de „stabilitate", atunci Orientul determină sacralitatea şi autencitatea ei, a căror garanţie este Lumina Nordului.

În Occident, Nordul se manifestă în societăţile eroice, unde tendinţa de fărâmiţare, individualizare şi raţionalizare, caracteristică Occidentului ca atare, s-a învins pe sine însăşi, iar individul, devenind Erou, ieşea dincolo de limitele înguste ale personalităţii „umane-prea-umane". În Occident, Nordul este personificat de figura simbolică a lui Heracle care, pe de o parte, îl eliberează pe Prometeu (tendinţă „umanistă", exclusiv occidentală, de luptă pentru credinţă), iar pe de altă parte, îi ajută pe Zeus şi pe zei să-i învingă pe giganţii răsculaţi împotriva lor (adică slujeşte spre binele normelor sacrale şi Ordinii spirituale).

Sudul, dimpotrivă, se proiectează diametral opus celor trei orientări. În Nord dă un efect de „arhaism" şi stagnare culturală. Chiar şi tradiţiile arctice, „nordice", capătă sub influenţa elementelor sudice, „paleoasiatice", „finlandeze" sau „eschimose", un caracter „idolatru", „fetişist". (Aceasta se referă, în special, la civilizaţia germano-scandinavă din „epoca scalzilor").

În Orient, forţele Sudului se manifestă în societăţile despotice, unde indiferenţa orientală firească şi întemeiată faţă de individual trece în negarea marelui Subiect Suprauman. Toate formele totalitarismului din Orient sunt legate şi tipologic şi rasial, de Sud.

Şi în sfârşit, în Occident, Sudul se manifestă în forme extrem de brutale, materialiste ale individualismului, când indivizii atomari ajung până la limita decăderii antieroice, închinându-se doar „viţelului de aur", confortului şi hedonismului egoist. Se pare că o astfel de îmbinare a două tendinţe geopolitice sacrale dă tipul cel mai negativ de civilizaţie, fiindcă în ea se suprapun două orientări care sunt negative de la sine - Sudul pe verticală şi Occidentul pe orizontală.

VI.6.10. De la continente la metacontinente

Dacă în perspectiva geografiei sacrale Nordul simbolic corespunde univoc cu aspectele pozitive, iar Sudul cu cele negative, atunci în imaginea strictă a geopoliticii contemporane totul este cu mult mai complicat deşi uneori, într-o oarecare măsura, poate fi şi invers. Geopolitica contemporană înţelege prin termenii „Nord" şi „Sud" cu totul alte categorii decât geografia sacrală.

În primul rând, paleocontinentul Nordului, Hiperboreea, nu există la nivel fizic deja de câteva sute de ani, rămânând doar ca o realitate spirituală spre care e îndreptată privirea spirituală a iniţiaţilor care urmăresc Tradiţia iniţială.

În al doilea rând, rasa nordică antică, rasa „învăţăceilor albi" sosiţi de la pol în epoca primordială, nu corespunde în nici un caz cu ceea ce se obişnuieşte astăzi să numim „rasa albă", bazându-ne doar pe caracteristicile fizice, culoarea pielii, etc. Nordul Tradiţiei şi populaţia lui iniţială, „autohtonii nordici", nu mai reprezintă demult o realitate istorico-geografică concretă. Judecând după toate acestea, chiar şi

ultimele rămăşiţe ale acestei culturi primordiale au dispărut, din realitatea fizică, acum câteva mii de ani.

În felul acesta, Nordul în Tradiţie este o realitate metaistorică şi metageografică. Acelaşi lucru se poate spune şi despre „rasa hiperboreană" - ea este o „rasă" nu în sens biologic, ci în unul pur spiritual. (Tema „raselor metafizice" a fost dezvoltată pe larg în lucrările lui Iulius Evola).

Continentul Sudului şi Sudul Tradiţiei în întregime, precum şi populaţia lui antică la fel nu mai există, de asemenea, de mult în stare pură. Pe măsură ce se micşora influenţa centrului iniţiatic polar primar şi a trimişilor săi asupra lumii, aproape întreaga planetă a devenit, la un moment dat şi într-un anumit sens, „Sud". Rasele contemporane ale Sudului reprezintă produsul multiplelor amestecuri cu rasele Nordului, iar culoarea pielii a încetat de mult să fie principala trăsătură distinctivă a apartenenţei la o "rasă metafizică" sau alta.

Cu alte cuvinte, imaginea geopolitică contemporană a lumii are foarte puţin comun cu viziunea principială a lumii în secţiunea supraistorică, atemporală. În epoca noastră, continentele şi populaţia lor s-au îndepărtat la maximum de arhetipurile ce le corespundeau în vremurile primordiale. De aceea astăzi, între continentele reale şi rasele reale (ca realităţi ale geopoliticii contemporane) pe de o parte, şi metacontinentele şi metarasele (ca realităţi ale geografiei sacrale tradiţionale) pe de altă parte, nu există, pur şi simplu, o deosebire, ci aproape o concordanţă inversă.

VI.6.11. Iluzia „Nordului bogat"

Geopolitica contemporană foloseşte adeseori noţiunea de „nord" cu atributul „bogat" - „Nordul bogat" dar şi "Nordul dezvoltat". Prin aceasta se înţelege totalitatea civilizaţiei occidentale care acordă atenţia principală dezvoltării laturii materiale şi economice a vieţii. „Nordul bogat" este bogat nu pentru că este mai deştept, mai intelectual sau spiritual decât „Sudul", ci pentru că el îşi construieşte sistemul social pe principiul maximizării profitului material ce poate fi scos din potenţialul social şi natural, din exploatarea resurselor umane şi naturale. „Nordul bogat" este legat, din punct de vedere rasial, de acele popoare care au culoarea albă a pielii şi această particularitate stă la baza diferitelor versiuni ale „rasismului occidental", evident sau latent (în special cel

anglo-saxon). Succesele „Nordului bogat" în sfera materială au fost ridicate la rangul de principiu politic şi chiar rasial în acele ţări care se aflau în avangarda dezvoltării industriale, tehnice şi economice, adică Anglia, Olanda, mai târziu Germania şi SUA. În cazul dat, bunăstarea materială şi cantitativă a fost echivalată cu criteriul calitativ, iar pe această bază s-au dezvoltat cele mai absurde prejudecăţi despre „barbaria", „primitivismul", „imaturitatea" şi „lipsa de omenie" a popoarelor sudice (adică a celor care nu aparţin „Nordului bogat"). Acest „rasism economic" s-a manifestat deosebit de grăitor în cuceririle coloniale anglo-saxone, pentru ca mai târziu versiunile lui exagerate să intre în aspectele mai brutale şi mai contradictorii ale ideologiei naţional-socialiste. Totodată, ideologii nazişti amestecau deseori presupunerile confuze despre „nordismul-spiritual" şi „rasa ariană spirituală" - pure - cu rasismul vulgar, mercantil, biologic, comercial de tip englez. (În treacăt fie zis, această substituire a categoriilor geografiei sacrale cu categoriile dezvoltării tehnico-materiale a constituit latura cea mai negativă a naţional-socialismului, care l-au dus, în cele din urmă, la eşecul politic, teoretic şi chiar militar). Dar şi după înfrângerea celui de-al Treilea Reich, acest tip de rasism al „Nordului bogat" n-a dispărut din viaţa politică. Purtătorii lui au devenit în primul rând SUA şi colaboratorii lor atlantici din Europa Occidentală. Bineînţeles că în noile doctrine mondialiste ale „Nordului bogat" nu se accentuează problema purităţii biologice şi rasiale dar, cu toate acestea, „Nordul bogat" manifestă şi astăzi faţă de ţările nedezvoltate şi în curs de dezvoltare din Lumea a Treia, o aroganţă pur „rasială", specifică atât pentru colonialiştii englezi, cât şi pentru ortodocşii naţional-socialişti germani ce ţin de linia lui Rosenberg.

În realitate, din punct de vedere geopolitic, „Nordul bogat" reprezintă acele ţări, în care au învins forţele diametral opuse Tradiţiei, forţele cantităţii, materialismului, ateismului, degradării spirituale şi decăderii sufleteşti. „Nordul bogat" reprezintă ceva ce se deosebeşte radical de „nordismul spiritual", de „spiritul hiperborean". În geografia sacrală, esenţa Nordului înseamnă primatul spiritului asupra materiei, biruinţa definitivă şi totală a Luminii, Dreptăţii şi Purităţii asupra întunericului din viaţa animalică a samavolniciei pasiunilor individuale şi a ticăloşiei egoismului ordinar. „Nordul bogat" al geopoliticii mondialiste, dimpotrivă,

reprezintă bunăstarea materială, hedonismul, societatea de consum, pseudo-paradisul fără probleme şi artificial ale celor pe care Nietzsche îi numea „ultimii oameni". Progresul material al civilizaţiei tehnice a fost însoţit de regresul spiritual monstruos al adevăratei culturi sacrale şi de aceea, din punctul de vedere al Tradiţiei, „bogăţia" Nordului contemporan „dezvoltat" nu poate să servească în calitate de criteriu al adevăratei superiorităţi asupra „sărăciei" materiale şi înapoierii tehnice a „Sudului primitiv" contemporan.

Mai mult decât atât, contrar nivelului material, „sărăcia Sudului" implică de cele mai multe ori păstrarea în regiunile sudice a adevăratelor forme sacrale ale civilizaţiei, iar aceasta înseamnă că uneori, dincolo de această „sărăcie", se ascunde o bogăţie spirituală. Cel puţin două civilizaţii sacrale continuă să existe până în ziua de astăzi în spaţiile Sudului, deşi „Nordul bogat" (şi agresiv) încearcă să impună tuturor măsurile şi căile de dezvoltare proprii. Acestea sunt India hindusă şi lumea islamică. Referitor la tradiţia din Extremul Orient există două puncte de vedere diferite, fiindcă unii văd chiar sub învelişul retoricii „marxiste" şi „maoiste" unele principii tradiţionale care au fost, întotdeauna determinante pentru civilizaţia sacrală a Chinei. Oricum ar fi, chiar şi acele regiuni sudice, populate de popoare care păstrează cu devotament tradiţiile vechi şi aproape uitate sunt, în comparaţie cu „Nordul bogat", ateizat şi extrem de materialist, spaţii „spirituale", „de valoare reală" şi „normale", în timp ce „Nordul bogat" este, din punct de vedere spiritual absolut, „anormal" patologic.

VI.6.12. Paradoxul „Lumii a Treia"

În proiectele mondialiste, „Sudul sărac" este de fapt sinonimul „Lumii a Treia". Această lume a fost numită „a Treia" în perioada războiului rece şi însăşi noţiunea presupunea că primele două lumi - capitalistă dezvoltată şi socialistă mai puţin dezvoltată - sunt mai importante şi semnificative pentru geopolitica globală decât celelalte regiuni. În principiu, expresia „Lumea a Treia" are un sens umilitor fiindcă, conform logicii utilitariste a „Nordului bogat", această definiţie echivalează ţările „Lumii a Treia" cu bazele resurselor naturale şi umane ale „nimănui", care trebuie doar reperate, exploatate şi folosite în scopuri proprii. Totodată, „Nordul bogat" a folosit cu abilitate particularităţile politico-ideologice şi religioase tradiţionale ale „Sudului sărac",

străduindu-se să pună în slujba intereselor sale materiale şi economice acele forţe şi structuri care, prin potenţialul spiritual, depăşeau cu mult nivelul spiritual al „Nordului" însuşi. El izbutea să facă acest lucru aproape întotdeauna, fiindcă chiar momentul ciclic de dezvoltare a civilizaţiei noastre favorizează tendinţele denaturate, anormale şi nefireşti (conform Tradiţiei, noi ne aflăm acum chiar în ultima perioadă a „secolului întunecat" - kali-yuga). Induismul, confucianismul, islamul, tradiţiile autohtone ale popoarelor „nealbe" deveneau pentru cuceritorii materiali ai „Nordului bogat" doar nişte piedici în calea realizării scopurilor lor. În acest context, pentru a-şi atinge scopurile mercantile, aceştia foloseau,

concomitent, aspecte izolate ale Tradiţiei - contradicţii, particularităţi religioase sau probleme naţionale. Această folosire utilitară a aspectelor Tradiţiei în scopuri strict antitradiţionale a fost un rău şi mai mare decât negarea nemijlocită a Tradiţiei în întregime, fiindcă denaturarea cea mai gravă constă în a constrânge măreţia să slujească nimicnicia.

În realitate, „Sudul sărac" este „sărac" la nivel material în virtutea orientării sale de esenţă spirituală, atribuind întotdeauna aspectelor materiale ale existenţei un loc secundar şi neînsemnat. În epoca noastră, Sudul geopolitic a păstrat, în linii generale, o atitudine strict tradiţionalistă faţă de lumea exterioară - o atitudine liniştită, distantă şi în cele din urmă, indiferentă - diametral opusă obsesiei materiale a „Nordului bogat", în pofida paranoiei lui materialiste şi hedoniste. Oamenii „Sudului sărac", aflându-se în Tradiţie, trăiesc până astăzi mai din plin, mai profund şi chiar mai luxos, fiindcă participarea activă în Tradiţia sacrală înzestrează toate aspectele vieţii lor personale cu acel sens, acea intensitate, cu acea bogăţie de conţinut de care au fost lipsiţi reprezentanţii „Nordului bogat", chinuiţi de nevroze, teamă materială, pustiire interioară, de o lipsă de sens totală a existenţei ce reprezintă doar un caleidoscop ofilit de ilustraţii vii, dar lipsite de conţinut.

S-ar putea spune că în vremurile iniţiale raportul dintre Nord şi Sud este diametral opus cu raportul dintre ele în epoca noastră, fiindcă Sudul încă mai păstrează şi astăzi legăturile cu Tradiţia, în timp ce Nordul le-a pierdut definitiv. Această afirmaţie nu acoperă deloc plenitudinea imaginii, fiindcă

adevărata Tradiţie nu poate să admită o asemenea atitudine umilitoare faţă de sine, pe care o practică „Nordul bogat", agresiv şi ateu, faţă de „Lumea Treia". Problema este că Tradiţia se păstrează în Sud doar inerţial, fragmentar, parţial. Ea ocupă o poziţie pasivă şi se împotriveşte apărându-se doar. De aceea, la sfârşitul timpurilor Nordul spiritual nu trece pe deplin în Sud, aici doar se adună şi se păstrează impulsurile spirituale, sosite cândva aici din Nordul sacral. Nu este posibil ca, din principiu, iniţiativa tradiţional activă să provină din Sud. Şi dimpotrivă, „Nordul bogat", mondialist, a putut să-şi consolideze influenţa dăunătoare asupra planetei datorită specificului regiunilor nordice, predispuse spre activitate. Nordul a fost şi rămâne mai ales locul forţei, de aceea doar iniţiativele geopolitice ce vin dinspre Nord au o eficacitate adevărată.

Astăzi„Sudul sărac" are toate priorităţile spirituale în faţa „Nordului bogat", dar, totodată, nu poate fi o alternativă serioasă la agresiunea profană a „Nordului bogat", nu poate să propună un proiect geopolitic radical, capabil să distrugă imaginea patologică a spaţiului planetar contemporan.

VI.6.13. Rolul „Lumii a Doua"

În imaginea geopolitică bipolară „Nordul bogat" - „Sudul sărac" a existat întotdeauna o componentă suplimentară care avea o importanţă de sine stătătoare şi foarte importantă. Această componentă este „Lumea a Doua". Prin „Lumea a Doua" se subînţelege lagărul socialist integrat în sistemul sovietic. „Lumea a Doua" n-a fost nici „Nord bogat" cu adevărat, fiindcă anumite motive spirituale influenţau, pe ascuns, ideologia materialistă neefectivă a socialismului sovietic, nici „Lumea a Treia" cu adevărat, fiindcă orientarea totală spre o dezvoltare materială, „progresul" şi alte principii cu totul profane s-au aflat la baza sistemului sovietic. URSS eurasiatică era situată din punct de vedere geopolitic atât pe teritoriile Asiei sărace, cât şi pe pământurile Europei destul de „civilizate". În perioada socialismului, zona planetară a „Nordului bogat" a fost întreruptă, în răsăritul Eurasiei, complicând claritatea raporturilor geopolitice pe axa

Nord-Sud.

Sfârşitul „Lumii a Doua", ca civilizaţie aparte, presupune pentru spaţiile eurasiatice ale fostei URSS două alternative - fie să se integreze în „Nordul bogat" (reprezentat de Occident

şi SUA), fie să alunece spre „Sudul sărac", adică să se transforme în „Lumea a Treia". Este posibilă şi o variantă de compromis, de repliere a unei părţi a regiunilor spre „Nord", iar a altei părţi - spre „Sud". Ca întotdeauna, în ultimele secole, iniţiativa de reîmpărţire a spaţiilor geopolitice în acest proces îi aparţine „Nordului bogat" care, folosind cu cinism paradoxurile concepţiei „Lumii a Doua", trasează noi hotare geopolitice şi redistribuie zonele de influenţă. Factorii naţionali, economici şi religioşi servesc mondialiştilor doar ca nişte instrumente în activitatea lor cinică şi profund motivată materialiceşte. Nu este de mirare faptul că, pe lângă retorica „umanistă" mincinoasă, sunt folosite tot mai des şi aproape deschis argumentele „rasiste", menite să le inspire ruşilor complexul superiorităţii „albe" faţă de meridionalii asiatici şi caucazieni. Este corelat cu aceasta şi procesul invers - respingerea definitivă a teritoriilor de sud ale fostei „Lumi a Doua" spre „Sudul sărac" este însoţită de specularea tendinţelor fundamentaliste, a aspiraţiilor oamenilor spre Tradiţie, spre renaşterea religiei.

Dezmembrându-se, „Lumea a Doua" se rupe în bucăţi pe linia „tradiţionalism" (de tip sudic, inerţial, conservator) - „antitradiţionalism" (de tip nordic activ, modernist şi materialist). Un astfel de dualism care astăzi abia se conturează, în timpul cel mai apropiat va deveni fenomenul dominant al politicii eurasiatice, fiind determinat de expansiunea interpretării mondialiste a lumii în termenii „Nordului bogat" - „Sudul sărac". Încercarea de a salva fostul Mare Spaţiu sovietic, încercarea de a păstra. pur şi simplu, „Lumea a Doua" ca ceva independent şi oscilator la limita dintre Nord şi Sud (în interpretare strict contemporană) nu poate să se încununeze de succes atâta timp cât nu va fi propusă concepţia fundamentală a geopoliticii contemporane, interpretată şi conştientizată în starea ei reală, dincolo de toate declaraţiile iluzorii de tip umanitar şi economic.

„Lumea a Doua" dispare. Ea nu mai are loc în tabloul geopolitic contemporan. În acelaşi timp creşte presiunea „Nordului bogat" asupra „Sudului sărac" care, în lipsa instanţei intermediare existente până acum -„Lumea a Doua" - a rămas faţă în faţă cu materialitatea agresivă a civilizaţiei tehnocrate. O altă soartă diferită, decât dezbinarea totală după regulile dictate de „Nordul bogat", este posibilă pentru

„Lumea a Doua" doar renunţând radical la logica planetară a axei dihotomice Nord-Sud, într-o cheie mondialistă.

VI.6.14. Proiectul „Reînvierea Nordului"

„Nordul bogat mondialist" îşi globalizează dominaţia sa asupra planetei dezbinând şi lichidând „Lumea a Doua". În geopolitica contemporană aceasta se numeşte „noua ordine mondială". Forţele active ale antitradiţiei îşi consolidează deja victoria lor asupra rezistenţei pasive a regiunilor sudice, preţul fiind înapoierea economică a celor ce păstrează şi apără Tradiţia în formele ei restante. Energiile geopolitice interne ale „Lumii a Doua" se află în situaţia de a alege - fie să se alinieze în sistemul „zonei nordice civilizate" şi să rupă definitiv legăturile cu istoria sacrală (proiectul mondialismului de stânga), fie să se transforme într-un teritoriu ocupat, cu tolerarea restaurării parţiale a unor aspecte ale tradiţiei (proiectul mondialismului de dreapta). Tocmai în această direcţie se desfăşoară astăzi evenimentele şi se vor desfăşura şi în viitorul apropiat.

În calitate de proiect alternativ poate fi formulată, teoretic, o altă cale de transformări geopolitice, bazată pe respingerea logicii mondialiste Nord-Sud şi pe revenirea la geografia sacrală adevărată - pe cât este posibil, la sfârşitul veacului întunecat. Acesta este proiectul „Marii Întoarceri" sau, în altă terminologie, al „Marelui Război al Continentelor"

Esenţa acestui proiect, în liniile sale cele mai generale, este următoarea:

1. „Nordului bogat" i se opune nu „Sudul sărac", ci „Nordul sărac" „Nordul sărac" este idealul desăvârşit, sacral al întoarcerii spre izvoarele nordice ale civilizaţiei. Acest Nord este „sărac" fiindcă este întemeiat pe un ascetism total, pe devotamentul radical faţă de valorile supreme ale Tradiţiei, pe sacrificiul materialului în numele spiritualului. „Nordul sărac" există din punct de vedere geografic doar pe teritoriile Rusiei, care fiind în esenţă „Lumea a Doua", până în ultima clipă s-a împotrivit la nivel social-politic acceptării definitive a civilizaţiei mondialiste în formele ei cele mai „progresiste". Pământurile nordice eurasiatice ale Rusiei sunt singurele teritorii planetare care n-au fost valorificate până la capăt de „Nordul bogat", fiind populate de popoare tradiţionale şi care alcătuiesc terra incognita a lumii contemporane. Pentru Rusia, drumul „Nordului sărac" înseamnă renunţarea atât la

încadrarea în zona mondialistă, cât şi la arhaizarea propriilor tradiţii şi reducerea lor la nivelul folcloric al rezervaţiei etno-religioase. „Nordul sărac" trebuie să fie spiritual, intelectual, activ şi agresiv. Opoziţia potenţială a „Nordului sărac" este posibilă şi în alte regiuni ale „Nordului bogat". Astfel, „Nordul sărac" poate să se manifeste printr-o sabotare radicală, din partea elitei intelectuale occidentale, a liniei fundamentale a

„civilizaţiei negustoreşti", prin revolta împotriva lumii finanţelor, pentru valorile vechi şi eterne ale Spiritului, pentru dreptate, pentru jertfirea de sine. „Nordul sărac" începe lupta geopolitică şi ideologică cu „Nordul bogat", renunţând la proiectele lui, zădărnicind, din interior şi din exterior, planurile lui, subminând eficacitatea lui ireproşabilă, împiedicând maşinaţiile lui social-politice.

2. „Sudul sărac" nu este în stare să se opună de unul singur „Nordului bogat", intră în alianţă radicală cu „Nordul (eurasiatic) sărac" şi începe lupta de eliberare împotriva dictaturii „nordice". Este deosebit de important să se dea lovitura asupra reprezentanţilor ideologiei „Sudului bogat", adică asupra acelor forţe care, lucrând pentru „Nordul bogat", luptă pentru „dezvoltarea", „progresul" şi „modernizarea" ţărilor tradiţionale, ceea ce în practică ar însemna doar îndepărtarea şi mai mare de rămăşiţele Tradiţiei sacrale.

3. „Nordul sărac" al Orientului eurasiatic, împreună cu „Sudul sărac", acoperind circumferinţa întregii planete, îşi concentrează forţele lor în lupta împotriva „Nordului bogat" al Occidentului atlantic. Totodată, se pune capăt pentru totdeauna, din punct de vedere ideologic, versiunilor vulgare ale rasismului anglo-saxon, glorificării „civilizaţiei tehnice a popoarelor albe", care însoţeşte propaganda mondialistă. (Alain de Benoist şi-a exprimat acest gând chiar în denumirea cunoscutei sale cărţi „Lumea a Treia" şi Europa: suntem uniţi prin luptă - „L'Europe, Tiersmonde - meme combat"; în această carte se vorbeşte, bineînţeles, despre o „Europă spirituală", o „Europă a popoarelor şi a tradiţiilor" şi nu despre o „Europă Maastricht a negustorilor"). Caracterul intelectual, spiritul activ şi spiritualitatea Nordului sacral adevărat întorc tradiţiile Sudului spre Izvorul nordic şi-i ridică pe meridionali la o revoltă planetară împotriva singurului duşman geopolitic. Rezistenţa pasivă a „meridionalilor" capătă în felul acesta un punct de sprijin în mecanismul planetar al „nordicilor", aceştia

respingând radical ramura vicioasă şi antisacrală a acelor popoare albe care au păşit pe calea progresului tehnic şi a dezvoltării materiale. Izbucneşte Revoluţia Geopolitică planetară, suprarasială şi supranaţională, bazată pe solidaritatea fundamentală a „Lumii a Treia" cu acea parte a „Lumii a Doua" care, astfel, respinge proiectul „Nordului bogat".

TEXTELE CLASICILOR GEOPOLITICII

1. Halford Mackinder - Axa geografică a istoriei[85]

Atunci când, într-un viitor îndepărtat, vreun istoric oarecare va dori să cerceteze timpurile pe care le trăim acum şi să le prezinte într-o formulă sintetizată, aşa cum facem noi astăzi referitor la dinastiile Egiptului antic, este foarte posibil ca ultimii patru sute de ani să-i numească „epoca lui Columb" şi va spune că această epocă s-a sfârşit imediat după anul 1900. Astăzi a devenit cu adevărat o banalitate să se vorbească despre cercetările geografice ca despre ceva, practic, terminat. La fel se crede că geografia trebuie redusă exclusiv la o cercetare minuţioasă şi la o sinteză filosofică. În ultimii patru sute de ani, obiectele de pe harta geografică a lumii au fost conturate destul de veridic şi de exact chiar şi expediţiile lui Nansen şi Scott în regiunile ambilor poli, ceea ce au redus posibilităţile unor noi şi neverosimile descoperiri. Totodată, începutul sec. XX este calificat ca sfârşitul unei mari epoci istorice, aceasta se referă nu numai la realizările ei, oricât de mari ar fi ele.

Misionarul, cuceritorul, fermierul, minerul şi în sfârşit, inginerul au mers exact pe urmele călătorilor şi iată de ce se poate spune cu certitudine că lumea, în limitele ei cele mai îndepărtate, a fost descoperită deja înainte de momentul când noi am început să vorbim despre valorificarea ei politică reală. Este puţin probabil ca în Europa, America de Nord şi de Sud, Africa şi Australia să se găsească un asemenea loc unde s-ar putea bate în pământ ţăruşi, enunţând dreptul de proprietate asupra acestui teren. Aşa ceva este posibil doar în cadrul războiului dintre statele civilizate şi semicivilizate. Chiar şi în Asia noi devenim, probabil, spectatorii ultimelor acte ale piesei începută de călăreţii lui Ermak, de cazacii şi navigatorii lui Vasco da Gama. Pentru comparaţie, putem să luăm epoca lui Columb şi secolele anterioare, aducând în calitate de trăsătură caracteristică expansiunea Europei, care n-a întâlnit practic

nici un fel de opoziţie, în timp ce creştinismul Evului Mediu a fost împins în limitele unei regiuni nu prea mari şi ameninţat de năvălirea din exterior a barbarilor. Începând cu ziua de astăzi şi în viitor, în epoca post-columbiană, noi vom fi nevoiţi să avem de-a face cu un sistem politic închis şi este pe deplin posibil că acest sistem va fi de proporţii mondiale. Fiecare izbucnire a forţelor sociale, în loc să se risipească în spaţiul înconjurător necunoscut şi în haosul barbariei, îşi va găsi răsunet în partea opusă a globului pământesc, aşa încât elementele slabe din organismul politic şi economic al Pământului vor fi distruse. Există o mare deosebire, totuşi, când un obuz nimereşte într-o groapă şi când acesta nimereşte într-un spaţiu închis, între construcţiile rigide ale unei clădiri enorme sau ale unui vapor. Posibil că măcar înţelegerea parţială a acestui fapt să sustragă, în

85) Halford Mackinder „Geographical Pivot of History" în „Geographical Journal", 1904.

sfârşit, atenţia oamenilor de stat de la expansiunea teritorială şi îi va obliga să se concentreze asupra luptei comune pentru creaţie.

Iată de ce mi se pare că în actualul deceniu ne aflăm, pentru prima dată, în situaţia când putem încerca să stabilim, cu o anumită precizie, legătura dintre cele mai largi generalizări geografice şi istorice. Pentru prima dată noi putem pipăi unele proporţii reale în corelaţie cu evenimentele care au loc pe arena mondială şi explica formula care, într-un fel sau altul, va exprima anumite aspecte ale condiţionării geografice a istoriei mondiale. Dacă vom avea noroc, această formulă va căpăta şi o valoare practică - cu ajutorul ei se va putea exclude perspectiva dezvoltării unor forţe concurente din actuala viaţă politică internaţională. Cunoscuta frază potrivit căreia imperiul se extinde spre occident este doar o încercare empirică de acest fel. Aşadar, eu aş vrea să descriu astăzi acele trăsături fizice caracteristice lumii care, după mine, sunt foarte strâns legate de activitatea umană, să prezint unele perioade fundamentale ale istoriei, legate organic de ele chiar şi atunci când nu erau încă cunoscute de geografie. Eu nu-mi propun nicidecum scopul de a analiza influenţa unui sau altui factor sau să mă ocup de geografia regională, mai curând aş vrea să arăt istoria omenirii ca o parte a vieţii unui organism mondial. Recunosc că aici aş putea

să ating doar un singur aspect al adevărului şi nicidecum nu ard de dorinţa să mă dedau peste măsură materialismului. Iniţiativa o manifestă omul şi nicidecum natura dar tocmai ea, natura, realizează în cea mai mare parte controlul. Interesul meu ţine mai curând de cercetarea factorului natural general, decât de sfera cercetării cauzelor istoriei universale. Este absolut clar că aici putem spera doar la prima apropiere de adevăr şi tocmai de aceea, voi accepta cu smerenie toate observaţiile criticilor mei.

Regretatul profesor Freeman spunea că singura istorie care trebuie luată în considerare este istoria raselor mediteraneană şi europeană. Bineînţeles că într-o oarecare măsură este adevărat, fiindcă tocmai din cadrul acestor rase au încolţit ideile ce au făcut ca urmaşii grecilor şi ai romanilor să domine lumea întreagă. În alt sens, nu mai puţin important, o asemenea limitare stânjeneşte în mod considerabil gândirea. Ideile care formează naţiunea ca ceva diferit de o simplă gloată de fiinţe umane sunt acceptate, de obicei, sub presiunea nenorocirii comune, fie din necesitatea generală de a se opune forţei externe. Ideea Angliei a fost introdusă de către cuceritorii danezi şi normanzi în statele Heptarhiei, ideea Franţei a fost impusă francilor, goţilor şi romanilor care disputau, între ei, în lupta de lângă Challons, iar mai târziu de către huni şi în timpul Războiului de o sută de ani cu Anglia; ideea creştinismului a apărut în urma persecuţiilor din Imperiul Roman şi a fost dusă până la sfârşitul logic în epoca cruciadelor. Ideea Statelor Unite a fost acceptată - cu participarea patriotismului local al coloniştilor - doar în timpul războiului de lungă durată pentru independenţă; ideea Imperiului German a fost acceptată, dar fără mare plăcere, în Germania de Sud, după lupta cu Franţa în alianţă cu Germania de Nord. Faptul că eu pot să le descriu ca o concepţie literară asupra istoriei,

scapă probabil din vedere, în mod involuntar, mişcările iniţiale a căror presiune a jucat rolul de impuls stimulator în atmosfera unde se cultivau marile idei. O anumită persoană care provoacă dezgust îndeplineşte o anumită funcţie socială importantă în comunitatea duşmanilor săi, aşa încât, datorită presiunii barbarilor din exterior, Europa şi-a creat civilizaţia sa. Iată de ce vă rog să vă uitaţi la Europa şi istoria europeană ca la nişte fenomene supuse Asiei şi istoriei ei, fiindcă Europa

şi civilizaţia sa este, într-o măsură foarte mare, rezultatul luptei seculare împotriva invaziilor asiatice.

Contrastul cel mai important care se observă pe harta politică a Europei contemporane este reprezentat pe de o parte de imensele spaţii ale Rusiei, care ocupă o jumătate din acest continent şi un grup de teritorii mult mai mici ocupate de ţările europene occidentale, pe de altă parte. Bineînţeles că din punct de vedere fizic aici există, de asemenea, un contrast similar între depresiunile nedesţelenite ale răsăritului şi bogăţiile munţilor şi văilor, insulelor şi peninsulelor care alcătuiesc, în totalitatea lor, partea cealaltă a acestei regiuni a globului pământesc. La prima vedere s-ar putea să vă pară că din aceste fapte cunoscute, în faţa noastră apare atât de evidentă legătura dintre mediul natural şi organizarea politică, încât abia merită să vorbim despre aceasta, dacă menţionăm, în special, că iernii reci din Câmpia Rusă i se opune vara caldă, iar condiţiile de existenţă umană aduc, în felul acesta, o uniformitate suplimentară în viaţă. Totuşi, câteva hărţi istorice din Atlasul de la Oxford, de exemplu, ne demonstrează că simpla coincidenţă a părţii europene a Rusiei cu câmpia Europei de răsărit nu este accidentală, iar aceasta s-a întâmplat nu în ultima sută de ani, aici existând, încă de pe vremuri, o cu totul altă tendinţă de unificare politică. Două grupe de state împărţeau, de obicei, această ţară în sistemul politic de nord şi de sud. Chestiunea e că hărţile orografice nu exprimă acel specific fizic deosebit, care a controlat până în ultima vreme strămutarea şi aşezarea omului pe teritoriul Rusiei. Când zăpezile se retrag treptat către nord de pe aceste câmpii întinse, ele sunt înlocuite de ploile care sunt deosebit de puternice pe ţărmul Mării Negre, în lunile mai şi iunie, iar în regiunea Balticii şi a Mării Albe ele cad, mai des, în lunile iulie şi august. În sud domneşte o vară lungă şi secetoasă. Consecinţa unui asemenea regim climateric este faptul că regiunile nordice şi nord-vestice sunt acoperite de păduri foarte dese, care uneori alternează cu lacuri şi mlaştini, în timp ce sudul şi sud-estul reprezintă nişte stepe ierboase ce par fără sfârşit, unde copacii pot fi văzuţi doar pe malurile râurilor. Linia ce desparte aceste două regiuni trece pe diagonala de nord-est, începând din extremitatea nordică a Carpaţilor şi terminându-se, mai curând, în regiunile sudice ale Uralului decât în partea lui nordică. Dincolo de limitele Rusiei, hotarele acestor păduri enorme se îndreaptă spre vest,

trecând aproape prin mijlocul istmului european a cărui lăţime (adică distanţa dintre mările Baltică şi Neagră) este egală cu 800 de mile. Dincolo de el, pe restul teritoriului european, pădurile ocupă văile din partea de nord a Germaniei, în timp ce în sud stepele formează marele bastion transilvănean de lângă Carpaţi, întinzându-se până la Dunăre, acolo unde acum se leagănă lanurile româneşti şi până la Porţile de Fier. O regiune de stepă aparte, cunoscută de localnici sub denumirea de „pustă", astăzi prelucrată, a ocupat câmpia Ungariei; această regiune fiind înconjurată de munţii păduroşi Carpaţi şi Alpi. În nordul Rusiei, cu excepţia extremului Nord, defrişarea pădurii, desecarea mlaştinilor şi desţelenirea pământurilor nevalorificate determinau, până relativ nu demult, caracterul peisajului, atenuând, într-o mare măsură, deosebirea ce era cândva atât de evidentă.

Rusia şi Polonia au apărut în nişte poieni de pădure. Cu toate acestea, începând cu sec.V şi până în sec. XVI, un şir neîntrerupt de nomazi-turanici: huni, avari, bulgari, maghiari, hazari, pecenegi, cumani, mongoli, calmuci - din cele mai îndepărtate şi neştiute colţuri ale Asiei -se îndreptau încoace prin spaţiul îngust format de munţii Urali şi Marea Caspică. Pe timpul lui Attila, hunii s-au consolidat în mijlocul pustei, pe cele mai îndepărtate insuliţe „dunărene" ale stepei şi de aici, făceau incursiuni spre nord, vest şi sud asupra populaţiei sedentare a Europei. O mare parte a istoriei contemporane poate fi scrisă ca un comentariu cu privire la schimbările care au apărut, direct sau indirect, în urma acestor incursiuni. Este pe deplin posibil că tocmai atunci au fost siliţi englezii şi saxonii să treacă marea şi să întemeieze Anglia pe insulele Britanice. Pentru prima dată, francii, goţii şi locuitorii provinciilor romane au fost nevoiţi să stea umăr la umăr pe câmpul de luptă, lângă Challons, având acelaşi scop - lupta cu asiaticii - în felul acesta ei au format involuntar Franţa contemporană. Ca rezultat al distrugerii Aquilei şi a Padovei a fost întemeiată Veneţia; chiar şi papalitatea îi datorează marele său prestigiu papei Leon, care a mediat cu succes întâlnirea cu Attila, de la Milano. Acesta a fost rezultatul produs de o turmă de călăreţi necruţători, care nu aveau idee despre cultură şi care au inundat câmpiile ce nu erau stăpânite de nimeni - aceasta a fost o lovitură dată liber de ciocanul asiatic asupra unui spaţiu neocupat. După huni, au urmat avarii. În lupta cu aceştia a fost întemeiată Austria, iar ca

rezultat al campaniilor lui Carol cel Mare a fost întărită Viena. Mai apoi au venit maghiarii şi datorită atacurilor lor fără încetare din taberele din stepă, situate pe teritoriul Ungariei, au mărit şi mai mult importanţa avanpostului austriac, mutând în felul acesta focarul din Germania, spre răsărit, la hotarul acestui regat. Bulgarii au devenit casta conducătoare pe pământurile de la sud de Dunăre, lăsându-şi numele pe harta lumii, deşi limba lor s-a topit în limba supuşilor lor slavi. Probabil că cea mai durabilă şi mai eficientă aşezare din stepele ruseşti a fost cea a chazarilor, contemporani cu marea mişcare a sarazinilor: geografii arabi ştiau de Marea Caspică sau de Marea Chazară, iar în cele din urmă din Mongolia au venit noi hoarde şi pe parcursul a două sute de ani pământurile ruseşti ,situate în păduri, la nord de teritoriile menţionate, au plătit dări hanilor mongoli sau „Stepei" şi în felul acesta, dezvoltarea Rusiei a fost încetinită şi denaturată, în timp ce restul Europei mergea cu paşi grăbiţi înainte.

Trebuie de menţionat că râurile, care se îndreaptă din aceste păduri către Marea Neagră şi Marea Caspică, trec de-a curmezişul drumului de stepă al nomazilor şi că, din timp în timp, de-a lungul cursului acestor râuri, în calea strămutării acestor călăreţi, aveau loc mişcări întâmplătoare. Astfel, misionarii bisericii greceşti s-au răspândit în sus pe Nipru, până la Kiev, asemenea varegilor nordici care, puţin mai înainte, au coborât pe acelaşi râu în drumul lor spre Constantinopol. Dar şi mai înainte, tribul germanic al goţilor a apărut, pentru scurt timp, pe malurile Nistrului, trecând prin Europa în aceeaşi direcţie dinspre ţărmurile Balticii. Toate acestea sunt însă episoade trecătoare care, totuşi, nu reduc la zero generalizările mult mai mari. Pe parcursul a zece secole, câteva valuri de călăreţi-nomazi au ieşit din Asia prin trecerea largă dintre Ural şi Marea Caspică, traversând spaţiile deschise din Sudul Rusiei şi obţinând un loc stabil de trai în Ungaria, ei nimereau chiar în inima Europei introducând, în felul acesta, în istoria popoarelor vecine cu ei, un moment de opoziţie obligatorie: aşa s-a întâmplat cu ruşii, germanii, francezii, italienii şi grecii bizantini. Faptul că ei au reuşit să stimuleze o reacţie sănătoasă şi masivă, în locul opoziţiei distrugătoare, concomitent cu un despotism foarte larg răspândit, a devenit posibil fiindcă mobilitatea statului lor era condiţionată de însăşi stepa şi dispărea în mod inevitabil la apariţia în jurul munţilor şi a pădurilor.

O asemenea mobilitate a statului era specifică şi vikingilor marinari. Coborând din Scandinavia spre ţărmurile de sud şi de nord ale Europei, ei s-au strecurat în adâncul teritoriului acesteia folosind căile maritime. Totuşi, amploarea acţiunilor lor era limitată, întrucât, sincer vorbind, puterea lor s-a răspândit doar pe teritoriile care se învecinau nemijlocit cu apa. În felul acesta populaţia sedentară a Europei s-a trezit strânsă în cleşte între asiaticii-nomazi de la răsărit şi piraţii care făceau presiuni din trei părţi. Graţie naturii lor, nici una dintre aceste părţi n-a putut s-o învingă pe cealaltă, aşa că amândouă au avut o influenţă stimulatoare. Trebuie remarcat faptul că influenţa formativă a scandinavilor se afla pe locul doi după influenţa similară a nomazilor, fiindcă tocmai datorită lor Anglia şi Franţa au început drumul lung către propria unificare, în timp ce Italia unificată s-a prăbuşit sub loviturile lor. Pe vremuri, Roma putea să-şi mobilizeze populaţia sa folosind în acest scop drumurile, astăzi însă drumurile romane au decăzut, ele nefiind schimbate până în sec.XVIII.

Se pare că chiar invazia hunilor n-a fost prima în această serie „asiatică". Din relatările lui Homer şi Herodot, sciţii care se hrăneau cu lapte de iapă, au dus acelaşi mod de viaţă şi făceau parte, probabil, din aceeaşi rasă ca şi locuitorii de mai târziu ai stepelor. Elementele celtice prezente în denumirile râurilor Don, Doneţ, Nipru, Nistru şi Dunăre ar putea să servească, probabil, la determinarea acestor noţiuni la oamenii cu obiceiuri asemănătoare; deşi nu fac parte din aceeaşi rasă, totuşi se pare că celţii n-ar fi venit din pădurile nordice, asemenea goţilor şi varegilor din timpurile de mai târziu. Cu toate acestea, o mare parte a populaţiei pe care antropologii o numesc brahicefali, împinsă spre vest din Asia brahicefală, prin Europa

Centrală până în Franţa, s-a infiltrat între grupele nordică, vestică şi sudică ale populaţiei dolicocefalice şi este pe deplin posibil că provine din Asia.

Între timp, luând în considerare influenţa Asiei asupra Europei - care a trecut neobservată până în momentul când începem să vorbim despre invazia mongolilor din sec. XV, ce-i drept înainte de analiza faptelor ce se referă la toate acestea - este de dorit să ne schimbăm punctul nostru de vedere „european", pentru a putea să ne imaginăm Lumea Veche în toată integritatea ei, pornind de la faptul potrivit căruia cantitatea de precipitaţii depinde de mare, iar centrul celor

mai mari masive de pământ este, din punct de vedere climateric, destul de uscat. Iată de ce nu e de mirare că două treimi din populaţia globului sunt concentrate în regiuni nu prea mari, situate pe marginile marilor continente - în Europa, lângă Oceanul Atlantic, lângă oceanele Indian şi Pacific - în India şi China. De-a lungul Africii de Nord, până în Arabia, se întinde o fâşie lată de pământuri aproape nepopulată, din cauza lipsei de ploi. Africa Centrală şi de Sud, în cea mai mare parte a istoriei lor, au fost, la fel, separate de Europa şi Asia ca şi America de Australia. În realitate, frontiera de sud a Europei a fost şi este mai curând Sahara decât marea Mediterană, întrucât tocmai acest spaţiu separă lumea albă de cea neagră. Teritoriile enorme ale Euro-Asiei, cuprinse între ocean şi pustiu, numără 21.000.000 de mile pătrate, adică o jumătate din teritoriile globului pământesc, dacă vom exclude din calcule pustiurile Saharei şi Arabiei. Există multe regiuni de pustiu îndepărtate, împrăştiate pe întreg teritoriul Asiei şi din Siria până în Persia, precum la nord-est spre Manciuria, dar printre ele nu există, totuşi, pustiuri care ar putea fi comparate cu Sahara. Pe de altă parte, Euro-Asia se caracterizează printr-o repartizarea deosebită a debitelor râurilor. Pe o mare parte a nordului şi centrului, aceste râuri erau practic inutile pentru comunicarea omului cu lumea exterioară. Volga, Oks, Iaksart se varsă în lacuri sărate; Obi, Enisei şi Lena - în Oceanul Îngheţat de Nord. În lume există şase râuri mari. În aceste regiuni există multe râuri, mai mici, e adecvărat, dar la fel de importante, cum ar fi Tarim şi Helmund şi care, cu toate acestea, nu curg în Ocean. Astfel, centrul Euro-Asiei, împestriţat cu pete de pustiu, este în întregime o regiune de stepă ce reprezintă nişte păşuni întinse care, deşi adesea sărace, au totuşi nu chiar atât de puţine oaze alimentate de râuri. Desigur, este necesar să subliniem încă o dată că acest teritoriu nu este străbătut de căi de navigaţie dinspre ocean. Cu alte cuvinte, în acest mare areal avem toate condiţiile pentru menţinerea unei populaţii nomade rare, dar în totalitatea ei destul de considerabilă, care se deplasează pe cai şi cămile. În partea de nord, împărăţia ei este mărginită de o fâşie lată de păduri şi mlaştini subarctice, unde clima este prea aspră, cu excepţia extremităţilor vestice şi estice, favorabile dezvoltării aşezărilor agricole. În partea de est, pădurile se întind spre sud până la ţărmurile Oceanului Pacific, de-a lungul Amurului -în Manciuria. O situaţie similară e şi la

vest; în Europa preistorică, pădurile ocupau teritoriul de bază. Restrânse astfel, în partea de nord-est, nord şi nord-vest, stepele se întind neîntrerupt pe o distanţă de 4000 de mile, de la pusta ungară până la Micul Gobi, în Manciuria şi cu excepţia celei mai vestice extremităţi, ele nu sunt străbătute de râuri care se varsă în oceane accesibile, aşa că noi putem să nu luăm în considerare condiţiile recente de dezvoltare a comerţului la gurile râurilor Obi şi Enisei. În Europa, Siberia de Vest şi Turkestanul de Vest, stepa e situată aproape de nivelul mării, în unele locuri chiar şi mai jos. Mai spre răsărit, în Mongolia, stepele se întind ca un platou; iar trecerea de la un nivel la altul deasupra sectoarelor golaşe, drepte şi joase ale pământurilor centrale aride nu prezintă greutăţi deosebite.

Hoardele, care au năvălit în ultimă instanţă asupra Europei la mijlocul sec. XIV şi-au adunat forţele la o distanţă de 3000 de mile de aici, în stepele Mongoliei Superioare. Devastările săvârşite pe parcursul a câtorva ani în Polonia, Silezia, Moravia, Ungaria, Croaţia şi Serbia au fost, totuşi, rezultatele cele mai îndepărtate şi în acelaşi timp de scurtă durată, ale marii mişcări a nomazilor din răsărit, asociată cu numele lui Ginghiz-han. În timp ce Hoarda de Aur ocupa stepa Kipceak, de la Marea Aral, prin trecerea dintre Munţii Ural şi Marea Caspică, până la poalele Carpaţilor, o altă hoardă care a coborât spre sud-vest, între Marea Caspică şi Hindukuş în Persia, Mesopotamia şi chiar Siria, a fondat statul Ilhan. Mai târziu, a treia hoardă a lovit China de Nord, cucerind China, India şi Mangi sau China de Sud, care o vreme au fost protejate de bariera excepţională a munţilor Tibet, cu a căror eficacitate nimic în lume nu poate să se compare dacă, bineînţeles nu ţinem seama de Sahara şi gheţurile polare. Dar mult mai târziu, pe timpurile lui Marco Polo, în cazul cu Mangi, pe timpurile lui Timur Lenk, în cazul cu India, acest obstacol a fost ocolit. S-a întâmplat că în acest caz cunoscut şi foarte bine descris, toate ţinuturile populate ale Lumii Vechi au simţit, mai devreme sau mai târziu, pe propria lor piele, puterea expansivă a unui stat mobil care a apărut pe întinderile stepei. Rusia, Persia, India, China, fie că au plătit tribut, fie că au acceptat dinastiile mongole. Chiar şi statul turc, care a apărut în Asia Mică, a suportat acest jug mai mult de jumătate de secol.

Asemenea Europei, însemnările despre invaziile mult mai timpurii s-au păstrat şi în alte teritorii de frontieră ale Euro-

Asiei. Nu o singură dată s-a supus cuceritorilor din nord China, iar India - cuceritorilor din nord-vest. Cel puţin o singură invazie de pe teritoriul Persiei a jucat un rol deosebit în istoria întregii civilizaţii occidentale. Cu trei sau patru sute de ani înainte de venirea mongolilor, turcii selgiucizi, care au apărut în regiunea Asiei Mici, s-au răspândit pe spaţii enorme care pot fi numite convenţional regiunea situată între cinci mări - Caspică, Neagră, Mediterană, Roşie şi Golful Persic. Ei s-au stabilit în Kerman, Hadman, Asia Mică, au răsturnat dominaţia sarazinilor în Bagdad şi Damasc. A apărut necesitatea pedepsirii pentru atitudinea lor faţă de pelerinii care mergeau spre Ierusalim. Iată de ce lumea creştină a întreprins o serie de campanii militare, cunoscute sub denumirea de cruciade. Deşi europenii n-au izbutit să-şi atingă scopurile, aceste evenimente au îngrijorat şi au unit Europa într-atât încât putem să le considerăm începutul istoriei moderne - acesta a fost încă un exemplu de avansare a Europei, stimulat de necesitatea unei reacţii de răspuns la presiunea exercitată asupra ei din centrul Asiei.

Prin noţiunea de Euro-Asia, pe care o obţinem în felul acesta, se au în vedere întinderile de pământ, înconjurate de gheaţă la nord, străbătute pretutindeni de râuri şi care au o suprafaţă de 21.000.000 de mile pătrate, adică ele depăşesc de trei ori America de Nord - ale cărei regiuni centrale şi de nord numără 9.000.000 de mile pătrate - şi mai mult de două ori teritoriul Europei. Cu toate acestea, ea nu are căi de navigaţie satisfăcătoare, care ar duce spre ocean, deşi pe de altă parte, cu excepţia pădurilor subarctice, ea este potrivită pentru deplasarea oricăror categorii de nomazi. La nord, la sud şi la răsărit de această zonă se află regiunile de frontieră care alcătuiesc o centură mare şi sunt accesibile pentru navigaţia maritimă. Conform structurii fizice, numărul acestor regiuni este de patru, nefiind lipsit de importanţă faptul că, în principiu, ele coincid, în mod corespunzător, cu sferele de răspândire a celor patru mari religii - budismul, brahmanismul, islamul şi creştinismul. Primele două se află în zona musonilor - una dintre ele fiind orientată spre Oceanul Pacific, alta spre cel Indian. Cea de-a patra, Europa, este udată de ploile ce vin dinspre Vest, de pe Atlantic. Aceste trei regiuni, care numără în totalitate mai puţin de şapte milioane mile pătrate, sunt populate cu peste un miliard de oameni, altfel spus, de două treimi din populaţia globului. Cea de-a treia sferă, care

coincide cu zona a cinci mări, numită, adesea, regiunea Orientului Apropiat, suferă, într-o măsură şi mai mare, de insuficienţă de umiditate din cauza apropierii ei de Africa şi cu excepţia oazelor, este populată foarte rar. Într-o oarecare măsură ea îmbină trăsăturile atât ale zonei de frontieră, cât şi ale regiunii centrale a Euro-Asiei. Această zonă este lipsită de păduri, suprafaţa ei este plină de pustiuri, aşa că ea corespunde pe deplin activităţii vitale a nomazilor. Trăsăturile regiunii de frontieră sunt studiate, în această zonă, în măsura în care golfurile maritime şi râurile care se varsă în ocean o fac accesibilă pentru statele maritime, de altfel îngăduindu-le şi lor să-şi înfăptuiască dominaţia pe mare. Iată de ce aici apăreau periodic imperii care ţineau de categoria „frontierei", a căror bază o alcătuia populaţia agricolă a marilor oaze ale Egiptului şi Babilonului. În afară de aceasta, zona era legată, prin căi navigabile, de lumea civilizată a Mediteranei şi Indiei. Dar, după cum era de aşteptat, dacă aceste imperii nu ar fi nimerit în zona de acţiune a şirului de migraţii necunoscute până atunci, unele dintre acestea fiind realizate de sciţi, turci şi mongoli, care veneau din Asia Centrală, altele ar fi fost rezultatele eforturilor popoarelor meditaraneene dornice să cucerească căile terestre care duceau de la oceanul de vest la cel de est. Acest loc este veriga cea mai slabă pentru aceste civilizaţii timpurii, fiindcă istmul Suez, care împarte statele maritime în vestice şi estice şi pustiurile aride ale Persiei, care se întind din Asia Centrală până la golful Persic, ofereau comunităţilor nomade posibilitatea să ajungă pe ţărmul oceanului, separând pe de o parte India şi China iar pe de altă parte pe ei înşişi de lumea mediteraneană. De fiecare dată, când oazele Egiptului, Siriei şi Babilonului erau în decădere, locuitorii stepelor aveau posibilitatea să folosească câmpiile întinse ale Iranului în calitate de avanposturi, de unde puteau să dea lovituri, prin Punjab, direct în India, prin Siria în Egipt, iar peste podul distrus al Bosforului şi Dardanelelor în Ungaria. Pe drumul magistral spre Europa interioară se afla Viena care ţinea piept atacurilor nomazilor, atât celor care veneau pe drum drept din stepele ruseşti, cât şi celor care pătrundeau pe căi ocolite ce se întindeau la sud de Marea Neagră şi Marea Caspică.

Aşadar, noi am ilustrat deosebirea evidentă dintre controlul sarazin şi cel turcesc în Orientul Apropiat. Sarazinii erau o ramură a rasei semite, oameni ce populau văile Nilului

şi Eufratului şi nişte oaze nu prea mari din sudul Asiei. Folosindu-se de două posibilităţi oferite de acest pământ - caii şi cămilele, pe de o parte şi corăbiile pe de altă parte - ei au creat un mare imperiu. În diferite perioade istorice flota lor controla Marea Mediterană până în Spania, la fel şi Oceanul Indian până în insulele Malaysiene. Din punct de vedere strategic, de pe această poziţie centrală, care se află între oceanul de vest şi cel de est, ei încercau să cucerească toate regiunile de frontieră ale Lumii Vechi, repetându-l oarecum pe Alexandru Macedon şi devansându-l pe Napoleon. Ei puteau chiar să ameninţe stepa. Civilizaţia sarazinilor a fost distrusă însă de turci - separaţi complet de Arabia, Europa, India şi China, păgâni-turanici care iniţial locuiau tocmai în mijlocul Asiei.

Deplasarea pe suprafaţa oceanului era un adversar firesc deplasării pe cămile şi cai, observată în interiorul continentului. Faza potamică a civilizaţiilor a fost fondată datorită valorificării râurilor oceanice: cea chineză - pe Ianţzî, indiană - pe Gange, babiloniană - pe Eufrat, egipteană - pe Nil. Prin valorificarea Mediteranei a fost fondată faza „maritimă" a civilizaţiilor, civilizaţiile greacă şi romană. Sarazinii şi vikingii au putut să controleze ţărmul oceanelor graţie posibilităţii lor de a naviga.

Rezultatul cel mai important al descoperirii drumului spre India în jurul Capului Bunei Speranţe constă în faptul că el trebuia să unească navigaţia de cabotaj vestică şi estică a Euro-Asiei fie şi pe căi ocolite şi în felul acesta să neutralizeze, într-o oarecare măsură, superioritatea strategică a poziţiei centrale, ocupate de locuitorii stepelor, presându-i din spate. Revoluţia începută de marii navigatori ai generaţiei lui Columb a înzestrat lumea creştină cu o mobilitate extrem de mare, dar care n-a atins nivelul sacru. Oceanul unitar şi întins care înconjoară pământurile răzleţe şi insulare este fără îndoială condiţia geografică ce a asigurat, la cel mai înalt grad, concentrarea pe mare şi pe întreg teritoriul actualei strategii şi politici militare maritime a conducerii despre care au scris amănunţit căpitanul Mahan şi Spencer Wilkinson. Rezultatul politic consta în schimbarea relaţiilor dintre Europa şi Asia. Nu trebuie uitat că la mijlocul secolului, Europa a fost prinsă între nisipurile de netrecut la sud, oceanul necunoscut la vest, gheţurile sau pădurile nemărginite la nord şi nord-est, iar la est şi sud-est era ameninţată de mobilitatea extraordinară a

nomazilor. Dar iată că acum ea s-a ridicat deasupra lumii, ajungând la treizeci şi opt de mări şi alte teritorii, răspândind influenţa sa în jurul puterilor continentale eurasiatice care ameninţau până acum însăşi existenţa ei. Pe teritoriile libere, deschise printre spaţiile de apă, au fost create noi Europe şi ceea ce au fost cândva Britania şi Scandinavia pentru europeni, devin astăzi America şi Australia, iar într-o oarecare măsură chiar Africa transsaharianã care se învecinează acum cu Euro-Asia. Britania, Canada, Statele Unite, Africa de Sud, Australia şi Japonia reprezintă un inel specific format din baze insulare destinate pentru comerţ şi pentru forţele maritime, inaccesibile puterilor de uscat ale Euro-Asiei.

Cu toate acestea, ultimele continuă să existe, iar evenimentele cunoscute au subliniat încă o dată importanţa lor. În timp ce popoarele „maritime" ale Europei Occidentale brăzdau suprafaţa oceanului cu vasele lor, plecau pe pământuri îndepărtate şi într-un mod sau altul supuneau la biruri locuitorii ţărmului oceanic al Asiei, Rusia a organizat cazacii şi ieşind din pădurile sale nordice, a luat sub control stepa, expunându-şi proprii nomazi împotriva nomazilor-tătari. Epoca Tudorilor care a văzut expansiunea Europei Occidentale în spaţiile maritime, a mai văzut cum statul Rus se deplasa dinspre Moscova spre Siberia. Saltul călăreţilor spre răsărit prin întreaga Asie a fost un eveniment în stare să producă consecinţe politice ca şi trecerea Capului Bunei Speranţe, deşi ambele evenimente nu s-au corelat timp îndelungat.

Este posibil ca această coincidenţă, cea mai impresionantă din istorie, să fi constat în faptul că atât expansiunea maritimă, cât şi cea terestră a Europei continua într-un sens cunoscut - opoziţia străveche a grecilor şi romanilor. Câteva nereuşite în acest domeniu au avut urmări cu mult mai îndelungate decât încercarea nereuşită a Romei de a-i latiniza pe greci. Teutonii au fost civilizaţi şi au preluat creştinismul de la romani, iar slavii - de la greci. Tocmai romano-teutonii au navigat mai târziu pe mări, iar greco-slavii au galopat prin stepe, cucerind popoare turanice. Aşa că statul terestru contemporan se deosebeşte de cel maritim chiar prin originea idealurilor sale şi nu prin condiţiile materiale şi prin mobilitate[86].

După cazaci, a apărut pe scenă Rusia, care şi-a luat rămas bun de la singurătatea din pădurile Nordului. O altă schimbare de o importanţă internă excepţională, care s-a produs în Europa secolului trecut, a fost migraţia ţăranilor ruşi spre sud,

aşa că dacă altădată aşezările agricole se terminau la hotarul cu pădurile, astăzi centrul populaţiei întregii Rusii Europene este situat la sud de acest hotar, printre lanurile de grâne care au înlocuit stepele ce se întind acolo, dar acum şi mai la vest. Aşa a apărut Odessa, un oraş extrem de important, care s-a dezvoltat cu viteză americană.

Cu o generaţie mai devreme se părea că vaporul şi canalul Suez au mărit mobilitatea puterilor maritime în comparaţie cu cele terestre. Căile ferate au jucat, în primul rând, rolul de anexă a comerţului oceanic. Astăzi însă căile ferate transcontinentale schimbă situaţia puterilor terestre şi

86) Această afirmaţie, care a urmat după citirea Referatului, a fost supusă criticii pe parcursul discuţiilor. Reexaminând acest paragraf cred, totuşi, că în esenţă ea este adevărată. Chiar şi grecul bizantin ar fi fost altul dacă Roma supunea întreaga Grecie antică. Fără îndoială că idealurile despre care este vorba ar fi fost mai curând bizantine decât elene, romane însă ele nu au fost, aceasta se ştie cu exactitate (nota autorului).

nicăieri altundeva ele nu funcţionează cu o eficacitate mai mare decât în regiunile centrale închise ale Euro-Asiei, pe ale cărei întinderi vaste nu pot fi întâlnite nici un buştean sau o piatră potrivite pentru construcţia de drumuri.

În stepă, căile ferate săvârşesc minuni nemaivăzute, fiindcă au înlocuit calul şi cămila, aşa încât stadiul necesar de dezvoltare - drumul - a fost aici omis.

În privinţa comerţului nu trebuie să uităm că metoda oceanică, deşi este relativ mai ieftină, transferă marfa prin patru etape - fabrica-producătoare, portul expeditorului, portul destinatarului şi depozitul de vânzare cu amănuntul, în timp ce calea ferată continentală o duce de la fabrica-producătoare direct în depozitul importatorului. În felul acesta comerţul oceanic intermediar duce, în condiţii identice, la formarea zonei de pătrundere în jurul continentelor, a cărei graniţă internă este desemnată aproximativ de o linie de-a lungul căreia preţul celor patru operaţii ale transportului oceanic, şi ale celui de pe calea ferată de pe ţărmul vecin, este egal cu preţul a două operaţii şi al transportului pe calea ferată continentală.

Căile ferate ruseşti se întind pe o lungime de 6000 de mile, de la Verbalen, în vest, până la Vladivostok, în est. Armata

rusă din Manciuria reprezintă o mărturie excepţională de putere mobilă terestră asemenea Marii Britanii, care este exemplul puterii maritime în Africa de Sud. Evident că magistrala TransSiberiană rămâne în continuare singura şi nu cea mai sigură linie de legătură, totuşi nu se sfârşea încă acea sută de ani şi întreaga Asie se acoperea de o reţea de căi ferate. Spaţiile de pe teritoriul Imperiului Rus şi al Mongoliei sunt atât de mari, iar potenţialul lor în ceea ce priveşte populaţia, cerealele, bumbacul, combustibilul şi metalele este atât de înalt, de ridicat, încât aici va apărea, indiscutabil, o uriaşă lume economică proprie, fie şi puţin îndepărtată, inccesibilă pentru comerţul oceanic.

Parcurgând cu o privire atât de rapidă tendinţele principale ale istoriei, nu vedem noi oare, în plan geografic, o consecvenţă evidentă? Oare această regiune vastă a Euro-Asiei nu este axială în politica mondială, inaccesibilă vaselor, însă accesibilă nomazilor în antichitate şi care astăzi trebuie să fie acoperită de o reţea de căi ferate? Aici au existat şi continuă să existe condiţii promiţătoare (deşi limitate de un anumit factor) pentru dezvoltarea puterilor militare şi industriale. Rusia înlocuieşte Imperiul Mongol. Presiunea ei asupra Finlandei, Scandinaviei, Poloniei, Turciei, Persiei, Indiei şi Chinei înlocuia incursiunile locuitorilor stepelor ce proveneau dintr-un singur centru. În această lume, ea ocupă o poziţie strategică principală care, în Europa îi aparţine Germaniei. Ea poate să dea şi în acelaşi timp să primească lovituri din toate direcţiile, cu excepţia nordului. Dezvoltarea definitivă a mobilităţii ei, legată de căile ferate, este o problemă a timpului. Nici o revoluţie socială nu va schimba atitudinea ei faţă de marile frontiere geografice ale existenţei sale. Înţelegând în mod realist limitele puterii lor, conducătorii Rusiei şi-au luat rămas bun de la Alaska, fiindcă pentru politica rusă este, de fapt, o regulă să nu posede nici un fel de teritoriu dincolo de mare, la fel cum pentru Britania - să administreze întinderile oceanice.

Dincolo de limitele acestei regiuni axiale există o mare centură internă, alcătuită din Germania, Austria, Turcia, India şi China şi una externă - Britania, Africa de Sud, Australia, Statele Unite, Canada şi Japonia. În situaţia actuală a echilibrului, statul axial Rusia nu este egal în forţă cu statele periferice iar în această situaţie poate să apară, în calitate de contragreutate, Franţa.

Nu demult, Statele Unite au devenit putere răsăriteană. Ele influenţează asupra echilibrului de forţe din Europa nu nemijlocit, ci prin intermediul Rusiei şi nu există nici un fel de dubii că ele vor construi canalul panamez, pentru a face accesibile resursele din Atlantic şi Mississippi şi pentru a le transfera în Oceanul Pacific. Din acest punct de vedere, linia despărţirii reale dintre est şi vest trebuie găsită în Atlantic[87].

Dereglarea echilibrului de forţe în favoarea statului axial, care se exprimă în expansiunea lui asupra teritoriilor de frontieră ale Euro-Asiei, permite utilizarea unor resurse continentale inimaginabile pentru construirea flotei. Graţie acestui fapt, în faţa noastră va apărea un imperiu mondial. Aceasta se poate întâmpla dacă Germania va dori să se unească cu Rusia în calitate de aliat. Iată de ce pericolul unei asemenea uniuni trebuie să împingă Franţa în braţele forţelor maritime şi atunci Franţa, Italia, Egiptul, India şi Coreea vor alcătui o uniune puternică, în care flota va susţine armata, ceea ce, în ultimă instanţă, îi va obliga pe aliaţii axei să-şi reorganizeze forţele, împiedicându-i să-şi concentreze întreaga putere pe mări. La o scara mai mică, este ceea ce a reuşit Wellington din baza Torres Vedras ăn timpul Războiului Peninsular. Şi n-ar putea oare India, în cele din urmă, să joace acelaşi rol în sistemul Imperiului Britanic? Oare nu această idee stă la baza concepţiei d-lui Amery, care spune că pentru Britania frontul acţiunilor militare se întinde de la Capul Bunei Speranţe, prin India, până în Japonia?

O influenţă hotărâtoare asupra acestui sistem o poate avea dezvoltarea marilor posibilităţi ale Americii de Sud. Pe de o parte ele pot să întărească poziţiile Statelor Unite, iar pe de altă parte, bineînţeles dacă Germania va putea să concureze eficient doctrina Monroe, ele vor fi în stare să desprindă Berlinul de ceea ce am numit politica axei. Combinaţiile regionale ale statelor n-au aici nici o importanţă. Eu susţin că din punct de vedere geografic ele efectuează ceva asemănător cu o mişcare circulară în jurul statului axial care, într-un fel sau altul, întotdeauna este măreţ dar cu o mobilitate limitată în comparaţie cu puterile de frontieră şi insulare din apropiere.

Eu am vorbit despre toate acestea ca un geograf. Pe de o parte echilibrul actual al puterii politice este, fără îndoială, în fiecare caz

87) Această teză a lui Mackinder a fost respinsă în următoarele decenii. Deja în timpul Primului război mondial, adică zece ani mai târziu, SUA s-au manifestat ca o putere occidentală, atlantică, opusă vectorului de est, Eurasiatic, continentul din Oceanul Pacific al geopoliticii. Linia de separare a Estului de Vest trece exact prin Oceanul Pacific şi nu prin Atlantic (A.D.).

concret, rezultatul condiţiilor geografice, iar pe de altă parte este rezultatul numărului, bărbăţiei, al nivelului de înzestrate şi organizare a popoarelor care concurează. Dacă vom calcula cu exactitate cantitatea tuturor acestora, vom putea, din vreme, să prezicem rezultatele concurenţei fără a apela la puterea armelor. Indicii geografici sunt mult mai uzuali şi mult mai stabili în calcule decât cei umani. Iată de ce noi sperăm să găsim formula aplicată, în mod egal şi la istoria trecută şi la politica actuală. Mişcările sociale din toate timpurile au avut aproximativ aceleaşi trăsături fizice, fiindcă eu mă îndoiesc de faptul că fenomene precum creşterea treptată a uscăciunii climei, dacă acest fapt va fi dovedit, vor schimba, într-un timp palpabil istoric, mediul înconjurător din Asia şi Africa. Mi se pare că mişcarea imperiului spre vest este, mai curând, o rotaţie de scurtă durată a puterilor de frontieră în jurul colţurilor de sud-vest şi vest ale regiunii axiale. Problemele cu privire la Orientul Apropiat, Mijlociu şi Îndepărtat depind de echilibrul instabil dintre puterile interne şi externe în acele părţi ale centurii de frontieră, unde statele locale aproape că nu sunt luate în consideraţie.

În încheiere trebuie remarcat faptul că înlocuirea controlului Rusiei cu un alt fel de control intercontinental nu va duce la reducerea importanţei acestei poziţii axiale. Dacă, de exemplu, chinezii, cu ajutorul Japoniei, ar distruge Imperiul Rus şi ar cuceri teritoriul lui, ei ar crea pericolul galben pentru libertatea mondială prin faptul că ar adăuga, la resursele marelui continent, întinderile oceanice, cucerind în felul acesta privilegiul pe care nu l-a avut, până astăzi, stăpânul rus al acestei regiuni axiale.

2. Piotr Saviţki - Bazele geografice şi geopolitice ale eurasiatismului[88]

Rusia are cu mult mai multe motive decât China să se numească „stat Median" (în limba chineză „Ciung-go"). Cu cât mai mult va trece timpul, cu atât mai mult se vor accentua

aceste motive. Pentru Rusia, Europa este nimic mai mult decât o peninsulă a bătrânului continent, situată mai la vest de graniţele lui. Pe acest continent Rusia ocupă spaţiul lui principal, trunchiul lui. Totodată, suprafaţa totală a statelor europene, luate împreună, se apropie de 5 milioane de km pătraţi. Suprafaţa Rusiei, numai în limitele URSS contemporane, depăşeşte substanţial 20 milioane km pătraţi (dacă adăugăm, mai ales, spaţiul republicilor populare Mongolă şi Tuvină - al fostelor „Mongolia Externă" şi „ţinutului Rianhoisk", care se află, de fapt, în momentul actual, în situaţia de componente ale Uniunii Sovietice).

Cu rare excepţii, oamenii de la sfârşitul sec. XIX - începutul sec. XX uitau de spaţiile de dincolo de Urali (unul dintre aceia care îşi amintea despre ele a fost genialul chimist rus D.I. Mendeleev). Astăzi sunt alte vremuri.

Dincolo de Urali se construieşte „Combinatul Uralo-Kuzneţ", cu furnalele şi minele sale de cărbuni, cu oraşe noi a câte o sută-două

88) GARF fondul P.N. Saviţki Nr. 5783 (red).

sute de mii de locuitori fiecare. Tot acolo se ridică „Turksibul". Nicăieri expansiunea culturii ruse nu se desfăşoară atât de larg şi de spontan precum în zonele de dincolo de Urali, în aşa numitele „republici ale Asiei Centrale" (Turkmenia, Tadjikistan, Uzbekistan, Kirghizia). Renaşte întregul trunchi al pământurilor ruseşti - „de la limbile de pământ Negorelogo până la gara Sucean".

Eurasiaticii îşi au partea lor de merit în această întorsătură a evenimentelor. Cu toate acestea însă, se dezvăluie foarte clar natura lumii ruse, lume centrală a Bătrânului Continent. Au existat momente când se părea că între periferia lui vestică - Europa, la care era atribuită şi zona Rusă de până la Urali („Rusia Europeană" a bătrânilor geografi) - şi Asia (China, India, Iran) se întinde pustiul. Orientarea eurasiatică a contemporaneităţii ruse completează acest gol cu pulsul vieţii vii. Deja, începând cu sfârşitul sec. XIX, drumul direct din Europa spre China şi Japonia trece prin Rusia (Marea cale ferată Siberiană). Geografia ne demonstrează, cu certitudine deplină, că tocmai pe aici trebuie să treacă drumurile din Europa (în orice caz, cel nordic) spre Persia, India şi Indochina. Aceste posibilităţi nu s-au realizat, încă, până în prezent. Calea ferată Transpersiană, care taie

Persia în direcţia nord-vest spre sud-est şi care se leagă cu reţeaua de cale ferată atât a Indiei Britanice, cât şi a Europei (prin Transcaucazia, Crimeea şi Ucraina), era aproape de finisare în ajunul războiului mondial. În prezent, date fiind împrejurările politice, ea a trecut în categoria proiectelor fără justificare. Nu există legătură între căile ferate ale Turkestanului rusesc (ale „republicilor din Asia Centrală") şi India. Nu există o orientare a reţelei de cale ferată ruseşti spre traficul de tranzit euro-indian. Mai devreme sau mai târziu un asemenea trafic va deveni o realitate - fie sub formă de căi ferate, linii auto de amatori sau comunicaţii aeriene. Pentru acestea din urmă, distanţele cele mai scurte oferite de Rusia au o importanţă deosebit de mare. Cu cât mai mare va fi ponderea căpătată de comunicaţiile aeriene, cu tendinţa caracteristică acestui gen de legături de a zbura direct - cu atât mai clar va deveni rolul Rusiei-Eurasiei în calitate de „lume de mijloc". Stabilirea liniilor transpolare poate să mărească şi mai mult acest rol. În nordul îndepărtat, pe un spaţiu imens, Rusia este vecina Americii. Odată cu descoperirea drumurilor pe la pol sau pe deasupra polului, ea va deveni veriga de legătură dintre Asia şi America de Nord.

În următoarele articole se vorbeşte despre tendinţa eurasiaticilor de a face o sinteză spirituală a începuturilor estice şi vestice. Aici este important de atras atenţia asupra acelor concordanţe de care dă dovadă domeniul geopoliticii faţă de această tendinţă. Rusia-Eurasia este centrul Lumii Vechi. Excludeţi acest centru şi toate celelalte părţi ale ei, întregul sistem al acestor periferii continentale (Europa, Asia Anterioară, Iranul, India, Indochina, China, Japonia) - s-ar transforma într-o „construcţie împrăştiată". Această lume, situată la est de graniţele Europei şi la nord de Asia „clasică", este veriga care le sudează pe toate într-o unitate. Faptul acesta este evident în prezent, dar va deveni şi mai clar în viitor. Rolul de legătură şi de unificare a „lumii de mijloc" s-a resimţit în istorie. Pe parcursul unui şir de mileni, prioritatea politică în lumea eurasiatică a aparţinut nomazilor. Ocupând întregul spaţiu de la graniţele Europei şi până la graniţele Chinei, învecinându-se în acelaşi timp cu Asia Mică, Iranul şi India, nomazii au fost intermediari între lumile culturilor sedentare izolate în starea lor iniţială. Şi să zicem, interacţiunile dintre Iran şi China n-au fost niciodată în istorie atât de strânse ca în epoca dominaţiei mongole (sec. XII - XIV).

Iar cu treisprezece-paisprezece secole înainte de aceasta, razele culturilor elină şi chineză se intersectau exclusiv şi asta doar în lumea nomadă eurasiatică, aşa cum au demonstrat noile săpături din Mongolia. Prin forţa faptelor de neînlăturat, lumea rusă este chemată la rolul unificator în limitele Lumii Vechi. Doar în măsura în care Rusia-Eurasia îşi îndeplineşte această vocaţie, numai aşa totalitatea diverselor culturi ale Bătrânului continent poate să se transforme şi se transformă într-un tot organic, se înlătură opoziţia dintre Est şi Vest. Astăzi această împrejurare încă nu este îndeajuns de conştientizată, însă raporturile exprimate în ea se află în firea lucrurilor. Problemele unificării sunt, în primul rând, esenţa problemei creaţiei culturale. În persoana culturii ruse, în centrul Lumii Vechi a crescut o forţă istorică nouă şi independentă, având rol unificator şi conciliant. Ea poate să-şi rezolve problema sa doar prin colaborarea cu culturile tuturor popoarelor ce o înconjoară. În acest sens, culturile Orientului sunt la fel de importante pentru ea ca şi culturile Occidentului. Într-o asemenea orientare concomitentă şi uniformă, către Est şi către Vest, constă specificul culturii şi geopoliticii ruse. Pentru Rusia, acestea sunt două fronturi deopotrivă de valabile - de vest şi de sud-est. Câmpul vizual care cuprinde în măsură egală şi deplină întreaga Lume Veche poate şi trebuie să fie, un câmp vizual predominant rusesc.

Să revenim totuşi la fenomenele de ordin pur geografic. Comparativ cu „trunchiul" rusesc, Europa şi Asia reprezintă, în egală măsură, periferia Lumii Vechi. Conform celor spuse, din punct de vedere asiatic rusesc Europa este tot ce se află la vest de frontiera rusă, iar Asia - tot ce se află la sud şi sud-est de aceasta. Rusia este nici Asia, nici Europa - iată teza geopolitică fundamentală a eurasiaticilor. De aceea nu există Rusia „Europeană" şi Rusia „Asiatică", dar există părţile ei situate la vest şi la est de Urali, aşa cum există părţile ei situate la vest şi est de Enisei etc. Eurasiaticii afirmă, în continuare: Rusia nu este nici Asia, nici Europa, ea reprezintă o lume geografică aparte. Prin ce se deosebeşte această lume de Europa şi Asia? Periferiile de vest, de sud şi sud-est ale bătrânului continent se deosebesc atât printr-o dantelare considerabilă a ţărmurilor sale, cât şi printr-o varietate a formelor de relief. Aceasta nu se poate spune despre „trunchiul" ei de bază, care formează, conform celor spuse, Rusia-Eurasia.

El este alcătuit, în primul rând, din trei câmpii (câmpia dintre Marea Albă şi Caucaz, Câmpia Siberiei de vest şi câmpia din Turkestan), apoi din regiunile situate la est de ele (inclusiv din zonele munţilor nu prea înalţi de la est de fluviul Enisei). Conformaţia zonală a periferiilor de vest şi de sud ale continentului este marcată prin configuraţii „mozaico-fracţionare" care nu sunt chiar atât de simple. Spaţiile de păduri, în stare naturală, alternează aici într-o succesiune uimitoare cu regiunile de stepă şi pustiu, pe de o parte şi cu cele de tundră (în munţii înalţi) pe de altă parte. În câmpiile de mijloc ale Lumii Vechi, acestui „mozaic" i se opune o aşezare relativ simplă, „asemenea unui stindard". Cu această ultimă consemnare noi atragem atenţia asupra acelei circumstanţe care, fiind notată pe o hartă, aminteşte conturul unui steag divizat în fâşii orizontale. În direcţia sud-nord - aici se succed pustiul, stepa, pădurea şi tundra. Fiecare din aceste zone formează o fâşie în latitudine neîntreruptă. Dezmembrarea generală pe latitudine a lumii ruse este accentuată şi de întinderea preponderent în latitudine a lanţurilor de munţi care înconjoară câmpiile menţionate, dinspre sud: munţii Crimeii, Caucaz, Kopetdag, Parapamiz, Hindukuş, lanţurile de bază ale Tian-Şanilor, cele de la periferia nordică a Tibetului, In-Şan, din zona Marelui Zid Chinezesc. Ultimele dintre aceste lanţuri de munţi, situate în aceeaşi linie ca şi cele precedente, înconjoară, dinspre sud, câmpia ridicată, ocupată de pustiul Gobi. Ea se leagă de câmpia Turkestanului prin porţile Djungarsk.

În structura zonală a continentului Lumii Vechi pot fi observate trăsăturile unei simetrii est-vestice originale, care se resimte în faptul că starea fenomenelor la periferia lui estică este similară aceleiaşi stări de la periferia vestică, dar se deosebeşte de caracterul fenomenelor în partea de mijloc a continentului. Atât periferia de est, cât şi cea de vest ale continentului (şi Extremul Orient şi Europa) - între paralelele 35 şi 60 de grade latitudine nordică sunt, în stare naturală, zone de pădure. Aici pădurile boreale se învecinează nemijlocit şi trec, treptat, în pădurile cu floră sudică. Nimic asemănător nu observăm în lumea de mijloc. Aici, pădurile cu floră sudică se întâlnesc doar în zonele chenarului muntos (Crimeea, Caucaz, Turkestan). Ele nu se învecinează nicăieri cu pădurile florei nordice sau cu cele boreale, fiind separate de acestea printr-o fâşie compactă de stepă şi pustiu. Lumea de mijloc a

Bătrânului Continent poate fi determinată ca o zonă a fâşiei de stepă şi pustiu, care se întinde pe o linie neîntreruptă de la Carpaţi până la Hingan, împreună cu încadrarea ei muntoasă (la sud) şi regiunile situate la nord de ea (zonele de pădure şi de tundră). Eurasiaticii numesc această lume, în sensul strict al acestui cuvânt, Eurasia (Eurasia sensu stricto). Ea trebuie deosebită de „Eurasia" Veche a lui A. von Humboldt, care cuprinde Bătrânul continent în întregime (Eurasia sensu latiore).

Frontiera vestică a Eurasiei trece peste istmul ponto-baltic, adică în zona unde continentul se îngustează (între mările Baltică şi Neagră). Peste acest istm, în direcţie generală de la nord-vest spre sud-est, trece un şir de frontiere botanico-geografice reprezentative, de exemplu frontiera estică a tisei, fagului şi iederei. Fiecare din aceste frontiere, pornind de pe ţărmurile mării Baltice, ajunge apoi pe ţărmurile Mării Negre. La vest de aceste frontiere, adică acolo unde mai cresc speciile amintite, întinderea zonei de pădure pe întreaga distanţă, de la nord la sud, are un caracter neîntrerupt. La est de acestea începe despărţirea în zona de pădure la nord şi de stepă la sud. Acest hotar poate fi considerat frontiera de est a Eurasiei, adică frontiera ei cu Asia, în Extremul Orient - odată cu apropierea ei de Oceanul Pacific - trece în longitudinile excluderii fâşiei compacte de stepă, adică în longitudinile Hinganului.

Lumea eurasiatică este lumea „sistemului periodic şi în acelaşi timp, simetric, al zonelor". Frontierele principalelor zone eurasiatice coincid cu o exactitate considerabilă cu trecerea unor anumite frontiere climaterice. De exemplu, graniţa de sud a tundrei corespunde liniei care uneşte punctele cu umiditatea medie anuală relativă de aproximativ 79,5%, la ora 1300 (Umiditatea relativă la ora unu de zi are o importanţă deosebit de mare pentru viaţa vegetaţiei şi a solului). Graniţa de sud a zonei de pădure trece pe linia ce uneşte punctele cu aceeaşi umiditate relativă, de 67,5%. Graniţei de sud a stepei (la atingerea ei cu pustiul) îi corespunde o umiditate relativă similară - 55,5%, la ora 1300. În pustiu ea este, pretutindeni, mai mică de această proporţie. Aici atrage atenţia paritatea intervalurilor care cuprind zonele de pădure şi de stepă. Asemenea coincidenţe şi aceeaşi împărţire ritmică a intervalurilor pot fi determinate şi după alte caracteristici (vezi cartea noastră „Particularităţile

geografice ale Rusiei", partea I, Praga, 1927). Aceasta ne dă dreptul să vorbim despre „sistemul periodic al zonelor Rusiei-Eurasiei". Ea este, în acelaşi timp şi un sistem simetric, dar nu în sensul simetriilor est-vestice despre care am vorbit anterior, ci în sensul simetriilor sud-nordice. Nordului lipsit de păduri (tundra) îi corespunde sudul lipsit de păduri (stepa). Semnificative sunt şi conţinutul de calciu şi procentul de humus în soluri, ale zonei de cernoziom spre nord şi spre sud. Împărţirea simetrică a fenomenelor se observă şi după culoarea solului. Ea atinge o intensitate mult mai mare în aceleaşi părţi de mijloc ale zonei orizontale. Ea slăbeşte, însă, spre nord şi spre sud (trecând de la nuanţele maronii la cele albicioase). De la frontiera dintre zona de pădure şi de stepă, conform substraturilor nisipos şi pietros, se risipesc simetric insulele de stepă spre nord şi pădurile „insulare" spre sud. Aceste fenomene sunt definite de ştiinţa rusă ca fiind „extraorizontale". Parcelele de stepă din zona de pădure pot fi caracterizate ca un fenomen „sudic", iar pădurile insulare din stepă sunt esenţa fenomenului „nordic". Formaţiilor sudice ale zonei de pădure le corespund formaţiile nordice ale stepei.

Nicăieri în altă parte a lumii Vechi caracterul succesiv al trecerilor în limitele sistemului zonal, „periodicitatea" şi „caracterul ei simetric" în acelaşi timp, nu sunt exprimate atât de evident ca în câmpiile Rusiei-Eurasiei.

Lumea rusă are o structură geografică cât se poate de transparentă. În această structură, Uralul nu joacă nicidecum acel rol determinant şi despărţitor pe care i-a atribuit-o (şi continuă să i-o atribuie) „vampuca" geografică („vampuca" - operă-parodie, care ironizează convenienţele şi tradiţiile învechite în spectacolele de operă. Muzica şi libretto - V. Erenberg, spectacol montat la Petersburg în 1909 - Din Dicţionarul Enciclopedic Sovietic, n. trad.). Uralul, graţie particularităţilor sale orografice şi geologice, nu numai că nu separă ci, dimpotrivă, uneşte în cel mai strâns mod „Rusia de până la Urali şi de dincolo de Urali", demonstrând, odată în plus, că din punct de vedere geografic ele alcătuiesc un singur continent - Eurasia. Ca zonă orizontală, Tundra se aşterne şi la vest şi la est de Urali. Pădurea se întinde de ambele părţi. La fel stau lucrurile cu privire la stepă şi la pustiu (acesta din urmă înrămează şi la est şi la vest prelungirea sudică a Uralilor - Mugodjarî). La frontiera Uralilor nu se observă o schimbare esenţială a condiţiilor geografice. Mult mai

esenţială este limita geografică „dintre mări", adică spaţiile dintre mările Neagră şi Baltică pe de o parte, Marea Baltică şi ţărmurile Norvegiei de nord - pe de altă parte.

Structura geografică originală, cât se poate de clară şi simplă în acelaşi timp, a Rusiei - Eurasiei este legată de o serie de împrejurări geopolitice extrem de importante.

Natura lumii eurasiatice este minimal favorabilă pentru diferite tipuri de „separatisme" - fie politice, culturale sau economice. Structura „eterogenă fracţionară" a Europei şi Asiei contribuie la apariţia unor lumi mici, izolate, închise. Aici există premise materiale pentru existenţa statelor mici, a unor sisteme culturale deosebite pentru fiecare oraş sau provincie, pentru regiunile economice care dispun de o mare diversitate economică pe un spaţiu îngust. Cu totul altfel stau lucrurile în Eurasia. Sfera de aşezare, „asemenea steagului", a zonelor, croită foarte larg, nu contribuie la ceva asemănător. Câmpiile nemărginite ne obişnuiesc cu vastitatea orizontului, cu amploarea combinaţiilor geopolitice. În limitele stepei, deplasându-se pe apa multiplelor râuri şi lacuri, omul s-a aflat aici într-o permanentă migraţiune, schimbându-şi necontenit locul său de trai. Elementele etnice şi culturale s-au aflat într-o intensă interacţiune, încrucişare şi amestecare. În Europa şi Asia a fost posibil de a trăi din când în când doar prin prisma intereselor personale. În Eurasia, dacă se şi izbuteşte aşa ceva, atunci are loc în sens istoric, pentru un timp extrem de scurt. În nordul Eurasiei există sute de mii de km pătraţi de păduri în mijlocul cărora nu este nici un hectar de arătură. Cum să trăiască locuitorii acestor spaţii fără a contacta cu regiunile sudice? În sud, pe spaţii la fel de mari, se întind stepele utile pentru creşterea vitelor, iar parţial şi pentru agricultură, având în vedere că pe un spaţiu de multe mii de km pătraţi nu există nici un copac. Cum să trăiască populaţia acestor regiuni fără o colaborare economică cu nordul? Natura Eurasiei le sugerează oamenilor, într-o măsură cu mult mai mare, necesitatea unei unificări politice, culturale şi economice decât am observa noi în Europa şi Asia. Nu în zadar, tocmai în limitele stepelor şi pustiurilor eurasiatice, a existat o asemenea orânduire, „unificată" în multe privinţe, cum ar fi viaţa nomazilor - pe tot spaţiul existenţei ei: din Ungaria până în Manciuria, iar pe întreg parcursul istoriei, de la sciţi până la mongolii contemporani. Nu în zadar au existat pe întinderile Eurasiei asemenea mari încercări de unificare politică, cum ar

fi a sciţilor, hunilor, mongolilor (sec. XIII - XIV) ş.a. Aceste încercări au cuprins nu numai stepa şi pustiul, dar şi zona de pădure situată la nord de ele şi regiunea mult mai sudică a „chenarului muntos" al Eurasiei. Nu în zadar, asupra Eurasiei pluteşte duhul unei originale „frăţii a popoarelor" care îşi are rădăcinile în legăturile seculare şi unirea culturală a popoarelor de cele mai diverse rase - de la cea germană (goţii din Crimeea) şi cea slavă - până la cea tunguso-manciuriană, din verigile popoarelor finlandez, turc şi mongol. Această „frăţie a popoarelor" se exprimă prin faptul că aici nu există opoziţia raselor „superioare" şi „inferioare", că aici atracţiile reciproce sunt mai puternice decât respingerile, că aici se trezeşte uşor „voinţa pentru cauza comună". Istoria Eurasiei, de la primele până la ultimele capitole, este o dovadă continuă a acesteia. Aceste tradiţii au fost însuşite de către Rusia în opera sa istorică fundamentală. În sec. XIX şi începutul sec. XX ele au fost uneori tulburate de „occidentalismul" deliberat, care le cerea ruşilor să se simtă „europeni" (ceea ce nu erau în realitate) şi tratau alte popoare eurasiatice ca „asiatici" şi de „rasă inferioară". Un asemenea mod de tratare n-a dus Rusia decât la nenorociri (de exemplu, aventura rusă din Extremul Orient de la începutul sec. XX). Trebuie să sperăm că astăzi această concepţie a fost depăşită până la capăt în conştiinţa rusă şi că epigonii „europenismului" rus, care se ascund încă în emigraţie, sunt lipsiţi de orice importanţă istorică. Doar învingând „occidentalismul" deliberat se deschide calea spre o frăţie adevărată a popoarelor eurasiatice: slave, finice, turcice, mongole etc.

Eurasia a jucat un rol unificator şi mai devreme, în Lumea Veche. Însuşind această tradiţie, Rusia contemporană trebuie să renunţe odată şi pentru totdeauna la vechile metode de unificare ce aparţin unei epoci dezrădăcinate şi învinse - la violenţă şi război.

În perioada contemporană este vorba de căile creaţiei culturale, a inspiraţiei, soluţionării, colaborării. Despre acestea toate vorbesc Eurasiaticii. În pofida existenţei unor mijloace de comunicare contemporane, popoarele Europei şi Asiei stau încă, în mare măsură, fiecare în cochilia sa, trăiesc cu interesele lor personale.

Conform proprietăţilor sale fundamentale, „locul dezvoltării" eurasiatice ne obişnuieşte cu o cauză comună. Menirea popoarelor eurasiatice este ca, prin exemplul lor, să

atragă pe aceste căi şi alte popoare ale lumii. Doar atunci vor putea fi de folos cauzei universale şi acele legături de înrudire etnografică prin care un şir de popoare eurasiatice sunt unite cu unele naţiuni neeurasiatice: legăturile indoeuropene ale ruşilor, relaţiile asiatice anterioare şi iraniene ale turcilor eurasiatici, acele puncte de contact care există între mongolii eurasiatici şi popoarele Asiei Orientale. Toate acestea vor putea fi puse în folosul construirii unei culturi noi, organice a Lumii, deşi Vechi, dar (credem) încă tânără şi cu un mare viitor.

3. Jean Thiriart - Comunismul suprauman (scrisoare către cititorul german)

Istoria contemporană va opera, în continuare, cu noţiunea de stat, nu teritorial, ci continental. Deja în anii 1962 - 1963, în cartea mea „Europa - imperiu cu o populaţie de 400 milioane de oameni" am descris destul de amplu căile creării Europei „de la Dublin până la Bucureşti". Fiind martorul aşa-numitei „cruciade" din anii 1941-1945, menţionam deja în 1963 că o asemenea Europă va trebui să evite, cu orice preţ, conflictul cu Răsăritul, mai mult decât atât, nici măcar să nu simtă antagonism faţă de el.

Accelerarea mersului istoriei mă obligă deja astăzi să spun că acum trebuie să fie vorba nu despre existenţa paşnică dintre Europa Occidentală şi URSS, ci despre crearea unei Europe unice de la Vladivostok la Dublin. Trebuie să înţelegem că Rusia face parte din ţările europene şi că este singura putere europeană independentă faţă de imperiul american mondial.

Gândirea noastră istorică trebuie să facă abstracţie de tipul de ideologie al actualei URSS. Comunismul marxist nu este ceva monstruos, dar ceva prost. Această ideologie trebuie să dispară sub presiunea faptelor. Ea va dispărea fiindcă, într-o bună zi, care probabil e foarte aproape, conducerea sovietică se va convinge de faptul că slăbiciunea endemică a economiei URSS este condiţionată tocmai de dogmele marxiste. Dacă conducerea sovietică doreşte să se menţină la putere, iar aceasta depinde dacă va supravieţui Uniunea Sovietică, atunci ea trebuie să facă o cotitură în direcţia „modului istoric de gândire" şi să scape de dogmatismul care o slăbeşte.

Hotarul care trece pe linia Lübeck-Sofia continuă să rămână o inepţie istorică. El aminteşte inevitabil de împărţirea

Germaniei de la mijlocul sec. XVII între statele protestante şi catolice care, începând cu vremea lui Richelieu şi Mazarin, i-a permis Franţei să amâne cu 250 de ani crearea celui de-al Doilea Reich.

Aşa cum pe vremuri tratatul de la Westfalia i-a dat Franţei posibilitatea să se amestece în treburile Germaniei, la fel şi tratatul de la Ialta le-a permis SUA să se amestece în treburile Europei. Astăzi, unii nemţi sunt gata să se supună fără obiecţii americanilor. Sunt demni doar de dispreţ. Au trecut deja 30 de ani de când Bonn-ul a golit oala de noapte a Departamentului de Stat. În afară de aceasta, în actuala Germanie se observă alte două tendinţe: aspiraţia spre neutralism, pe de o parte şi spre naţionalism, pe de altă parte.

Să analizăm, mai întâi, problema naţionalismului german. În 1945 Germania n-a fost înfrântă. În situaţia dramatică de atunci, bărbăţia ei a avut un caracter shakespearian. Iscusinţa ei militară este incontestabilă. În iunie 1940 clasa conducătoare franceză a dat bir cu fugiţii din Paris. În aprilie 1945 conducerea germană a pierit în luptele de pe străzile Berlinului. În 1945 Germania n-a fost înfrântă, ci a fost zdrobită. Definitiv. Numai timp de 12 ani Germania a existat ca stat unitar format, în vreme ce Anglia, Franţa, Spania au existat aşa de secole. Dacă în anul 1945 Germania a fost zdrobită, ea însăşi a dorit-o. Hitler vroia să creeze o Europă germană. Ideea Europei „europene" era mai presus de înţelegerea lui. Om excepţional în multe privinţe, el a dat dovadă de o miopie totală în această problemă. Fiind provincial, provenit din Europa Centrală, el s-a dovedit a fi incapabil să aprecieze importanţa uriaşă a Mării Mediterane pentru geostrategie. Pe lângă aceasta, el n-a putut să se ridice la gândul că şi alte popoare pot să dispună de calităţi excepţionale. Dispreţul său faţă de omul rus, faţă de slav, a fost cauza subestimării vitejiei ostaşului rus. Propaganda goebbelsiană îi prezenta pe ruşi ca pe un amestec dubios de tătari mongoli şi calmuci. Serviciile foto ale Secţiei de propagandă şi operatorii cinematografici ai „RK" a frontului se străduiau să se întreacă unul pe altul în acest domeniu.

În prezent sunt abonat la revista „Revue militaire sovietique" (învăţământul militar sovietic). În opoziţie cu publicaţiile propagandei goebbelsiene, soldaţii sovietici sunt prezentaţi aici „cu feţe simpatice, exact ca ale băieţilor noştri": înalţi, cu părul deschis, tunsi scurt şi cu „o privire veselă".

Doctorul Goebbels nu ne spunea că ei sunt urmaşii varegilor. A acelor varegi care puteau să intre liber în unităţile „SS". Ei corespundeau întocmai criteriilor rasiale, conform cărora erau selectaţi candidaţii în aceste unităţi de elită ale celui de-al Treilea Reich.

Tablourile proaste sunt înlocuite şi ele, odată cu schimbarea orânduirii politice şi a epocii istorice. Astăzi, serviciul unit Tel Aviv -Washington de coordonare a propagandei descrie armata sovietică din Afganistan ca pe una care doar violează, arde şi omoară exclusiv copii, femei şi bătrâni.

În tinereţe, am suportat foarte greu încercarea de apropiere franco-germană din anii 1940-1942. Primindu-l pe amiralul Darlan în Berchtesgaden, la 14 mai 1941, Hitler se afla încă sub impresia dezertării lui Hess în Anglia (11 mai 1941). Hitler nu era mărinimos, el nu era în stare să înţeleagă faptul că un conflict precum cel franco-german trebuie să se termine fără un învins şi Franţa n-a fost lichidată. Acea Franţă care mai stăpânea coloniile africane, în special cele mediterane şi întreaga flotă. Aliindu-se cu Franţa şi trecând prin Siria, Hitler ar fi putut să cucerească Irakul, provocând înfrângerea Angliei în Marea Mediterană. Flota engleză ar fi fost nevoită să plece din Mediterană. „Totul era posibil" deja a doua zi după măcelul de la Mers-el-Kebir, din 3 iulie 1940, când flota engleză s-a răfuit cu marinarii neînarmaţi ai amiralului Gensoul. În săptămâna care a urmat după acest eveniment, Hitler ar fi putut atrage uşor Franţa în războiul său împotriva Angliei. Pentru aceasta însă, trebuia să fie mărinimos şi să gândească europeneşte. Hitler n-a fost un mare european. El a fost doar un mare german.

Eu am trăit şi am suferit toate acestea. Am participat activ la evenimente, însă nu de partea Germaniei, ci de partea naţional-socialismului. Mulţi dintre noi erau atunci dezamăgiţi, iar unii se simţeau şi păcăliţi. Şi totuşi, noi am luptat până la capăt de partea Reich-ului. Mulţi tovarăşi de-ai mei au plătit pentru aceasta cu viaţa lor: unii au murit pe frontul de est, alţii au fost împuşcaţi imediat după sfârşitul războiului, în mai 1945. Graţie unor avocaţi cu influenţă, eu am izbutit să scap cu trei ani de închisoare obişnuită, ceva ce a fost aproape un cadou. Din întreaga istorie eu am tras concluzia că naţionalismul care supune, exploatează şi umileşte pe cel

învins aduce un rău incalculabil. Hitler n-a fost în stare să se ridice până la naţionalismul unificator.

Naţionalismele german şi francez au adus mult rău şi nenorociri. De aceea astăzi trebuie strivită fără cruţare - în numele intereselor europene -cea mai neînsemnată manifestare a naţionalismului german.

Germania n-are de ce să se plângă că a fost înfrântă în 1945.

Umilindu-i pe polonezi şi pe ruşi şi desconsiderându-i pe francezi, Germania a mers singură către aceasta.

Germania hitleristă a greşit alegându-şi ca aliat Italia lui Mussolini. Această alianţă a costat-o un şir de greşeli şi nerozii. Mussolini a împiedicat cea mai mică apropiere a Franţei cu Germania. Tocmai de aceea şi în particular un şir de renumiţi nazişti-anglofili au greşit şi în alegerea duşmanului.

Rudolf Hess a folosit, fără succes şi prea ad literam, concepţiile generalului Haushofer, al cărui aghiotant a fost în timpul Primului Război Mondial din anii 1914-1918. În anul 1940 duşmanul necruţător al Germaniei a fost nu Franţa continentală, ci puterea maritimă Anglia. Tocmai Anglia este, pe parcursul a cinci secole, duşmanul tradiţional şi principal al Europei.

În 1945, cel de-al Treilea Reich a suferit o înfrângere definitivă. Dar nu numai Germania a pierdut acest război. Noi cu toţii l-am pierdut. Mai întâi au fost izgoniţi olandezii din coloniile lor. Apoi Franţa şi Anglia şi în sfârşit, Belgia. După pierderea ruşinoasă a Algeriei, în 1962, Franţa a încetat definitiv să mai existe ca stat independent. Noi am pierdut cu toţii acest război. Deja, la sfârşitul anului 1941, englezii au început să-i elimine pe francezi din ţările Orientului Îndepărtat (Siria). Drept răzbunare, francezii i-au ajutat pe sionişti să-i izgonească pe englezi din Palestina. Încă înainte de anul 1945, englezii şi francezii s-au străduit să lipsească Italia de coloniile ei africane. Şi în sfârşit, în 1960, din ordinul Washingtonului, belgienii au părăsit Congo, cea mai bogată ţară din întreaga Africă. Dezbinările noastre naţionaliste au dus la pieire întreaga Europă sau cel puţin Europa multinaţională. Astăzi este timpul să creăm o Europă continentală unică, mono-naţională, marea Europă „de la Vladivostok la Dublin".

Unind concepţiile geopolitice clare ale lui Haushofer cu puterea armatei sovietice, mergând de la est spre vest, trebuie

să ne străduim să realizăm ceea ce a izbutit să facă Hitler mergând de la vest spre est. Trebuie să salvăm comunismul de ineficacitatea lui, condiţionată de dogmele marxiste şi leniniste. Comunismul de tip sovietic trebuie curăţat de marxism, desăvârşit şi supus mutaţiei.

Trebuie efectuată o sinteză a comunismului nemarxist cu naţional-socialismul nerasist. Sunt împotriva comunismului ineficace, dar sunt pentru cel eficace. Tocmai în aceasta constă esenţa naţional-comunitarismului. Această sinteză trebuie să reflecte înţelegerea genială a imperiului de către Alexandru cel Mare şi Cezar: imperiul este un naţionalism care integrează, este flexibil. Învinsul devine partener, ajutor şi în cele din urmă, compatriot. Eu vorbesc despre „comunismul imperial", despre o oarecare Nouă Romă sau „Marea Prusie", despre imperiul care este expresia ideii de stat cu o structură funcţională mult mai desăvârşită, despre imperiul la care nu fiecare stat va avea dreptul să se unească.

Totodată nu se exclude pericolul apariţiei naţionalismului clasic rus, care este o metodă de reprimare şi exploatare a altor popoare. Dacă URSS va încerca să ne impună o Europă de tip rusesc, atunci această încercare va eşua mult mai repede decât cea a Germaniei hitleriste. Dimpotrivă, dacă URSS se va strădui să aplice principiile naţionalismului „sovietic" de tip imperial, ale naţionalismului integrator, ea va avea cu mult mai multe şanse de reuşită. Noţiunile „Marea Rusie" şi „Imperiul Sovietic" reflectă două concepţii opuse şi anume concepţiile naţionalismului asupritor şi ale celui integrator. Naţionalismul asupritor provoacă, intensifică şi agravează naţionalismul statelor vecine. El însuşi îşi creşte adversarii şi antagoniştii. În caz de eşuare a genocidului practicat de el, acest naţionalism este condamnat la prăbuşire, în virtutea contradiţiei interne aflate în el însuşi.

Pentru marea majoritate a oamenilor, schimbarea concepţiei naţionalismului „teritorial" (asupritor) cu cea a naţionalismului imperial „continental" este o operaţie grea, dacă nu chiar imposibilă, cel puţin în plan mental.

Naţionalismul asupritor aminteşte selecţia evolutivă făcută de artropode. El lucrează după un program rigid. El singur şi-a stabilit limita. Spre deosebire de acesta, naţionalismul integrator care reflectă „concepţia imperială" aminteşte nişte vertebrate. Teoretic, extinderea lui teritorială poate fi fără limite. Fie la nivelul superior al concepţiei, fie la nivelul

inferior al ideologiei, alegerii artropodelor ca opoziţie a alegerii vertebratelor i se poate găsi analogia într-o serie de regiuni: de la religie până la formarea naţiunilor, incluzând elaborarea teoriilor politice. Astfel, religia iudaică bazată pe abordarea rasială, împărtăşeşte soarta artropodelor. Din punct de vedere demografic ea a avut o răspândire destul de redusă. Religiile islamică şi creştină care nu sunt limitate nici de criterii lingvistice, nici rasiale, dimpotrivă, au avut o răspândire extrem de largă.

Expansiunea Germaniei hitleriste, restrânsă de limitele rasial-lingvistice, a urmat calea artropodelor. Ea s-a terminat cu indigestia fatală a stomacului, cu incapacitatea de a digera 200 milioane de slavi. „Deroulede" de ieri şi actualii „Debre", dar şi acei care tânjesc după casca cu coif sau după svastică, trebuie incluşi, la fel, în clasa artropodelor. Toţi aceştia sunt prinşi în carapacea ideologiilor lor dure. În ceea ce priveşte naţionalismul european, el este o analogie a evoluţiei vertebratelor. El este un fel de sistem deschis. El se caracterizează prin flexibilitate şi capacitate de integrare.

Pentru a-l înţelege e nevoie de un nivel de gândire absolut inaccesibil majorităţii „naţionaliştilor obişnuiţi".

Aici ne apropiem de problema străvechii încercări de neutralizare, de „finlandizare" a Germaniei.

Viaţa este nemiloasă cu cei slabi. Acelaşi lucru se poate spune şi despre istorie. Europa contemporană, sfâşiată în bucăţi de naţionalişti mărginiţi (francezi, nemţi, englezi etc.), este un „câmp de luptă" potenţial. Ea se aseamănă, în acest sens, cu Germania de la mijlocul sec. XVII. Aşa cum odată se vorbea despre „Germaniile - marionete", trase de sfoară de către Richelieu şi Mazarin, astăzi se poate vorbi despre „Europele pe care le manipulează Washingtonul."

Toţi acei care se împacă slugarnic cu dominaţia americană în Europa (în special în Germania Occidentală unde aceasta are un caracter absolut deschis) şi sunt gata să purceadă la „finlandizarea" Germaniei Occidentale, pot fi numiţi, în numele istoriei, masochişti. În anul 1840, când cei mai buni reprezentanţi ai Germaniei luptau pentru unificarea celui de-al Doilea Reich, asemenea masochişti glorificau virtuţile păcii de la Westfalia (planul de două sute de ani de la încheierea tratatului). Aşadar, un oarecare Christof Hack ridica în slăvi nimicnicia istorică a Germaniei. Acest tip de oameni care sunt

de acord să cumpere pacea, cu preţul castrării istorice, nu este deloc nou.

Astăzi trebuie să încercăm apropierea de Uniunea Sovietică. Mai întâi trebuie să ducem tratative de apropiere, apoi de unificare şi, în cele din urmă, de contopire cu ea. Este vorba despre tratative absolut sincere. Noi nu avem nevoie de o pace între pisică şi şoricel.

Germania Occidentală trebuie să obţină dreptul la egalitate şi demnitate în limitele Europei Occidentale. Pentru aceasta trebuie respinse tezele evreieşti-americane ale „poporului vinovat" şi al păcatului originar al nemţilor. Este un delir biblic. Chipul Germaniei inumane este cultivat minuţios în Franţa, Anglia, Belgia, Olanda, Italia cu ajutorul mijloacelor de informare în masă. Această propagandă are scopul să împartă Europa Occidentală, să împiedice unificarea ei, zgândărind rănile vechi.

Forţele armate ale Germaniei Occidentale, Bundeswehr, sunt reduse astăzi până la starea infanteriei coloniale a SUA (asemenea senegalezilor în războiul dintre anii 1914-1918).

Actuala Germanie trebuie să prindă curaj pentru a izgoni din sine însăşi duhurile rele şi să-şi spună sieşi că naţional-socialismul aparţine irevocabil trecutului. În orice caz, Hitler a săvârşit nu mai multe crime decât acei care şi-au pătat mâinile de sânge bombardând Hamburgul sau distrugând fără nici un scop Dresda în anul 1945, nemaivorbind despre cele 1500 de femei, copii şi bătrâni omorâţi nu demult, fără nici o vină, în Liban. Fiecare trebuie să răspundă pentru greşelile sale dar, în cele din urmă, vine o vreme când aceste greşeli trebuie să devină obiectul de studiu al istoricilor şi nu al geopoliticienilor. Pentru Germania, această vreme a sosit. Aproape toţi participanţii la războiul din anii 1939 - 1945 care au supravieţuit,

au murit deja. Noua generaţie de nemţi nu trebuie să se împovăreze cu moştenirea lui Hitler. Pe de o parte, Germania nu trebuie să-şi decline total răspunderea pentru crimele de război, pe de altă parte - astăzi ea are dreptul să ceară respectarea principiului termenului de prescripţie cu privire şi la ea. Germania nu trebuie să se împace, pe mai departe, cu rolul său de fiică vitregă a pieţei Comune sau NATO. Fiică vitregă ai cărei părinţi sunt „oribili".

Europa Occidentală trebuie să tindă spre neutralitate armată şi să evite neutralitatea nearmată. Doar masochiştii,

oamenii naivi şi scopiţi, pot să lupte pentru o asemenea neutralitate. Europa trebuie să izgonească cei 400.000 de soldaţi americani dislocaţi în ea. Riscul războiului se ascunde în prezenţa militară americană în Europa. Pentagonul, supus Departamentului de Stat care protejează statul Israel, poate să joace „poker atomic" în Europa, ca răspuns la acţiunile URSS în Marea Mediterană sau în oricare altă parte a lumii.

Dacă arma nucleară se va afla în mâinile europenilor (inclusiv a nemţilor occidentali), atunci Uniunea Sovietică se va expune riscului unui conflict incomparabil mai mare decât în cazul dacă aceasta se va afla în mâinile americanilor, dislocaţi în Europa. Europa este un câmp de luptă veşnic, un poligon experimental. Aici ai de ce să cazi pe gânduri. Noi am cunoscut ororile războiului, atât în Rusia, în anii 1941-1943, cât şi la noi, în anii 1943-1945. Aici se ştie ce înseamnă războiul şi se decide pentru el, în caz extrem. La Washington, capitala ţării, la ţărmurile căreia de aproape două secole n-a apărut canoniera duşmanului, nu ştiu ce înseamnă războiul.

Europa trebuie să pună la temelia politicii sale încheierea alianţei cu Răsăritul, alianţă condiţionată de considerente geopolitice. Europa, care se întinde de la vest spre est, nu poate să se oprească la linia Lübeck-Sofia. În acelaşi timp, marile Soviete, care se extind de la est spre vest, nu pot să se oprească la acest hotar fixat artificial. Viitorul nostru îndepărtat poate fi citit pe harta geografică. În cazul unui război de manevră, frontiera care trece de-a lungul liniei Lübeck-Sofia este o linie de apărare extrem de vulnerabilă. Existenţa unei astfel de frontiere este deosebit de periculoasă din punct de vedere geostrategic. Apărarea ei este foarte dificilă. Prin aceasta se şi explică importanţa pe care URSS o acordă armamentului clasic. „Flancul" LübeckSofia este singurul punct sensibil al apărării sovietice pe căile de acces îndepărtate. Din toate celelalte părţi, URSS este bine apărată graţie climei sale (la nord) şi distanţelor enorme (la sud).

Exprimându-ne în termenii ştiinţei militare clasice, armata americană, instalată în Germania Occidentală, ar putea fi comparată cu o singură armată sovietică, aflată în Canada, între Montreal şi Winnipeg. În acest caz pur ipotetic, partea considerabilă a forţelor terestre americane a fost dislocată între Minneapolis şi Boston.

Ţărmurile „naturale" ale URSS (spre deosebire de frontiere) sunt insulele Canare; insulele Azore, Irlanda, Islanda. Acelaşi lucru se referă şi la Europa Occidentală.

O naţiune „cultă" sau „dezvoltată economic" este de neconceput fără sprijinul pe o naţiune „puternică din punct de vedere politic". Din anul 1648 până în anul 1870, Germania a fost un exemplu de naţiune „cultă" şi era vestită prin porţelanul şi muzicienii săi. Totodată, ea a fost un câmp de luptă pentru oricine. Nu există naţiune fără armată, iar astăzi nu există armată fără arma nucleară. Pierzându-şi coloniile, ţări cum ar fi Anglia şi Franţa sunt astăzi doar PARODII la adresa marilor puteri. De acum încolo naţiunile cu un număr mai puţin de 200-300 milioane de locuitori nu au nici o autoritate internaţională. Istoria ne propune, spre alegere, două variante:

1. Uniunea Sovietică cucereşte Europa Occidentală sau este nevoită să facă aceasta ca un război preventiv.

2. Războiul este evitat şi Europa Occidentală, salvată de mercenarii politici ai Washington-ului, face alianţă politică cu Răsăritul. Colaborarea, parteneriatul, alianţa şi în sfârşit, unificarea. Germania care stă, astăzi, cu un picior în Occident şi cu altul în Orient poate să joace, cel mai bine, rolul de intermediar.

În Germania există o mişcare naţionalistă de stânga care a apărut în Berlinul de Vest, în pauza dintre happening şi serata cu narcotice. Părintele Brandt şi-a necinstit deja ţara sa şi rasa sa. Astăzi noi putem să admirăm fanteziile romantice ale progeniturii sale Peter. Transformarea Bundeswehrului într-o „Armată populară naţională" de tipul celei iugoslave este o adevărată distracţie. Chiar în cazul reunificării (eu admit o asemenea ipoteză) Germania ar fi devenit un stat pitic aşa, cum este Franţa lui Mitterand sau Anglia lui Thatcher, care se laudă cu „independenţa" lor faţă de SUA, URSS şi China. Tinerii mizerabili atraşi de Peter Brandt vor să reînvie timpurile Germaniei romantice de dinainte de anul 1848, ale Germaniei de până la Fichte. În anul 1982 se vorbeşte deja nu numai despre Germania - „câmp de luptă", ci despre întreaga Europă - „câmp de luptă".

Războiul religios dintre „comunismul marxist" şi „democratism" orbeşte majoritatea acestor oameni şi aceasta îi împiedică să înţeleagă realitatea geopolitică. Pentru ca Europa

să nu devină „câmp de luptă", trebuie să fie mutată direcţia unei posibile ofensive sovietice înspre Gibraltar, Dublin şi Casablanca. Cu Uniunea Sovietică trebuie găsit un mijloc de înţelegere şi să punem de pe acum bazele unei colaborări efective. Locul unui război îndelungat trebuie să devină o parte a Africii dintre 20 de grade latitudine nordică şi 20 de grade latitudine sudică. Chiar dacă aceste zone vor fi parţial pustiite, aceasta nu se va răsfrânge asupra viitorului omenirii.

Pentru a evita distrugerea Europei, noi trebuie să acceptăm, în mod conştient, o colaborare strânsă cu URSS, colaborare şi nu şmecheria propusă de Hitler, în anii 1940 - 1942, francezilor. Europa Occidentală şi URSS trebuie să întemeieze o „asociaţie a destinelor" dictată de geografie, căsătorie din interes, căsătorie forţată.

URSS şi Europa Occidentală trebuie să elaboreze împreună şi cât mai repede, o oarecare opoziţie doctrinei Monroe. Doctrina noastră Monroe trebuie să fie lozinca: „... nici un soldat, nici un soldat american în Marea

Mediterană". Problemele europene trebuie să fie rezolvate de europeni. Ruşii sunt aceiaşi europeni ca şi nemţii, francezii, englezii şi alte popoare europene.

Noi trebuie să-i obligăm pe americani să plece din Europa nu numai din cauze geopolitice. Prezenţa lor în Europa poate fi comparată cu cucerirea Siciliei de către cartaginezi sub coasta republicii Romei. Rămânând în Europa şi mărind pericolul izbucnirii războiului, americanii nu vor putea să facă faţă crizei societăţii lor care abia începe. Noi riscăm să ne contaminăm de la ei. Această criză a societăţii este condiţionată de degradarea a trei sfere:

1. orânduirii tehnico-economice;

2. politicii care se bazează pe convingere, demagogie, într-un cuvânt, „democratism";

3. culturii alienate.

Orânduirea tehnico-economică este expresia lumii materialiste, a lumii ştiinţei, naţionalismului, previziunii. A doua sferă, sfera politicii, nu se supune nici unui fel de analiză logică sau abordare raţionalistă. Aici predomină argumentarea convingerii (în prima sferă predomină argumentarea logico-experimentală). În ceea ce priveşte cultura, aceasta poate fi atribuită astăzi domeniului psihiatriei. Cel puţin în SUA.

Numai sistemul totalitar poate să pună în echilibru aceste trei sfere. De mult e timpul să se introducă noţiunea de raţionalism în politică. În viitoarea mea lucrare, „Imperiul Euro-sovietic", voi consacra un capitol întreg problemei dacă politica, metapolitica trebuie să se bazeze pe forţă sau pe desfătare (plăcere).

America de Nord a făcut alegerea definitivă în favoarea hedonismului şi întreaga ei politică este îndreptată spre „mijloacele de desfătare". O asemenea alegere a adus omenirea în impas. Mai rămâne să-i silim pe comunişti să le vină mintea la cap şi să le explicăm în ce ar consta metapolitica orientată spre „mijloacele de acţiune" sau cu alte cuvinte, spre mijloacele puterii.

Deja Hobbes a demonstrat că libertatea stă în putere. În epoca noastră, a revoluţiei tehnico-ştiinţifice, se poate adăuga că puterea serveşte cunoaşterii (cercetările cosmice, cercetările fundamentale în domeniul fizicii), iar cunoaşterea dă putere.

Dacă dorim să creăm homo-novus, atunci va trebui să alegem între putere şi plăcere. Visul lui Marx era ca să dea fiecăruia după necesităţi. Astăzi, acest vis poate fi uşor realizat. Atingerea abundenţei este o problemă a planificării şi voinţei. Rezolvarea acestei probleme ar necesita mai mult de un sfert de veac. Această abundenţă ar duce fie la apariţia societăţii de tip hedonist condamnată la decădere (SUA), fie la transformarea omului obişnuit în homo novus.

Huxley şi Orwell au menţionat doar o eventuală latură negativă a unei „Lumi noi minunate". Latura ei pozitivă a rămas necunoscută pentru ei.

Amintiţi-vă şi de prezicerea lui Koestler:

„Teza - învingătorii, antiteza - învinşii, sinteza - învingătorii şi învinşii devin cetăţeni uniţi ai unei noi patrii gigantice eurasiatice".

Eu aş schimba această teză: „Teza - naţional-socialismul rasist, antiteza - comunismul marxist, sinteza - naţional-bolşevismul macro-european, cu alte cuvinte comunismul imperial de elită care l-a respins pe Marx ca ideolog şi pe Hitler ca pe un naţionalist miop mărginit . "

Naţional-socialismul a fost o şcoală excepţională a eficacităţii, care îi lipseşte atât de mult comunismului marxist.

Comunismul obişnuit trebuie să facă un copil pentru a avea o progenitură ieşită din comun, un fel de „monstru talentat", „comunismul suprauman".

Deja, în anul 1941, Koestler ştia cine trebuie să-i fie tată.

4. Carl Schmitt - Încordarea planetară dintre Orient şi Occident şi opoziţia Pământului şi Mării[89]

Opoziţia Orientului şi Occidentului, care este absolut clară în ziua de azi, include contradicţii de tot felul: interese economice, diferenţierea calitativă a elitelor conducătoare şi incompatibilitatea obiectivelor intelectuale fundamentale. Toate aceste contradicţii se măresc intensificându-se reciproc. Totuşi, corelarea tensionărilor economice, sociologice şi spirituale s-a manifestat în toate marile războaie ale istoriei umane. Specificul antagonismului contemporan constă în faptul că această încordare a devenit globală, cuprinzând întreaga planetă. De aceea astăzi este absolut inevitabil să se elaboreze adecvat acel substrat istoric şi geopolitic pe care se bazează această opoziţie tensionată.

Noi vorbim despre opoziţia Orientului şi Occidentului. Totodată este evident că nu poate fi vorba doar despre deosebirile geografice. Pe parcursul cercetării noastre, noi vom examina cu minuţiozitate despre ce fel de contradicţie este vorba şi vom demonstra că există două tipuri deosebite de opoziţie: istorico-dialectică şi static-polară.

Opoziţia Orientului şi Occidentului nu este o opoziţie polară. Pământul are polul Nord şi polul Sud dar nu are polul de Est şi polul de Vest. În condiţiile planetei noastre, opoziţia geografică a Occidentului şi Orientului nu este ceva fixat şi static; aceasta este doar o atitudine dinamică legată de „scăderea luminii" pentru douăzeci şi patru de ore. În sens geografic, în raport cu Europa, America este Occident; în raport cu America Occidentul este China şi Rusia; iar în raport cu China şi Rusia Occidentul este Europa. În sens pur geografic, polii precişi lipsesc şi prin urmare, este absolut cu neputinţă ca, bazându-ne doar pe geografie, să înţelegem încordarea planetară ostilă dintre Orient şi Occident şi să ne imaginăm structura ei fundamentală.

89) Carl Schmitt „Die planetarische Spannung zwischem Ost und West, 1959 in „Schmittiana - III" von prof. Piet Tommissen Brüssel, 1991 (red).

Se poate merge pe calea cercetării specificului istoric, cultural şi moral al Orientului şi Occidentului din zilele noastre şi în felul acesta, să evidenţiem o serie de antiteze care, fără îndoială, au o importanţă deosebită. Aici, aş vrea să utilizez un termen introdus în circulaţie de către geograful John Gottman, în strălucita sa lucrare „La politique de Etats et leur geografie"[90]: noţiunea de iconografie regională (iconografia spaţiului) - iconographie regionale. Diferite imagini ale lumii şi reprezentări, care au apărut ca rezultat al diferitelor religii, tradiţii, al unui trecut istoric diferit, al diferitelor modele sociale, formează spaţii autonome. În acest sens, iconografiei unui anumit spaţiu îi aparţin nu numai imaginile şi operele artei plastice, dar şi toate formele văzute ale vieţii sociale şi particulare. Despre importanţa considerabilă a artei, în această ordine de idei, a vorbit, nu demult Louis Dies del Corall în cartea sa „Răpirea Europei", care poate fi numită enciclopedia iconografiei europene. Deosebirea dintre înţelegerea formei în unele regiuni culturale sau altele şi mai ales în sfera structurii puterii şi a organizării statale, a fost cercetată de către Carlos Olero. În noţiunea de „iconografie a spaţiului", pe lângă diferitele forme ale vieţii sociale, noi putem include şi toate formele tipice de manifestare ale existenţei umane, sistemele implicaţiilor tipice, aluziilor, limbajul simbolic al simţurilor şi gândurilor în forma în care ele sunt specifice pentru anumite teritorii cu o cultură deosebită, irepetabilă.

Tot aici se referă şi imaginile trecutului, miturile, saga şi legendele, inclusiv toate simbolurile şi tabuurile localizate din punct de vedere topografic într-un anumit spaţiu şi doar în virtutea acestui fapt dobândind o realitate istorică. Gottman vorbeşte, în legătură cu aceasta, despre „circulaţia iconografiilor", adică despre influenţa dinamică reciprocă a culturilor teritoriale pe parcursul timpului. Astfel, locul cunoscutei teorii a „circulaţiei elitelor" a lui Pareto îl ocupă o teorie nu mai puţin importantă, cea a circulaţiei iconografiilor.

Mi se pare că utilizarea în cazul dat a cuvântului (şi a noţiunii) „iconografie" este oportună şi benefică, în primul rând pentru faptul că acest termen exprimă, cel mai exact, esenţa opoziţiei Orientului şi Occidentului. Atitudinea faţă de imagine, icoană, descoperă calităţile esenţiale ale Orientului şi Occidentului în dimensiunea lor cea mai profundă.

Orientul apare, în mod tradiţional, ca adversar al imaginilor vizuale, al tablourilor şi icoanelor, iar Occidentul dimpotrivă - ca un bastion al veneraţiei picturii de icoane şi mai pe larg al picturii.

Atunci când este vorba despre iconoclasm sau despre interzicerea descrierii lui Dumnezeu, un european instruit îşi aminteşte evenimentele din istoria Bizanţului, despre lupta din jurul ereziei iconoclastice de pe timpurile împăratului Leon (717 - 741) şi despre recunoaşterea picturii de icoane de către Carol cel Mare. Îşi aminteşte, de asemenea, despre interdicţia

90) „Politica Statelor şi geografia lor" (fr.) (red).

de a-l descrie pe Dumnezeu în Testamentul Vechi şi în islam. Unii au ajuns atât de departe încât descoperă aici contradicţia iniţială dintre exprimarea verbală şi vizuală pe care ei, la rândul lor, o ridică la o contradicţie mult mai generală, dintre auz şi văz, acustică şi vizualitate, totodată cuvântul şi auzul se identifică univoc cu Orientul, iar imaginea şi văzul - cu Occidentul.

Utilizarea termenului „iconografie" în sensul atotcuprinzător de mai sus trebuie să ne ferească de asemenea simplificări. În realitate, nu există un asemenea loc geografic unde ar lipsi dimensiunea vizuală a realităţii, iar chipul, imaginea, icoana şi iconografia sunt prezente pretutindeni. De aceea este posibilă tendinţa contrară, care neagă valoarea imaginii vizuale, adică iconoclasmul în sensul cel mai larg. Totodată, problema iconoclasmului nu se reduce în nici un caz la Bizanţ şi islam. Occidentul cunoaşte, de asemenea, forme multiple şi deosebit de agresive ale duhului iconoclastic. Uiclifiţii şi husiţii, sectanţii baptişti şi puritanii, moderniştii religioşi şi naţionaliştii grosolani - toate aceste curente iconoclastice au apărut şi s-au dezvoltat în Occident.

În epoca marilor descoperiri geografice şi a colonizării Lumii Noi, acest conflict, această controversă fundamentală a istoriei mondiale a atins proporţii planetare, iar în exterior s-a manifestat în lupta celor două forme confesionale - catolicismul roman şi protestantismul nordic, liniile iezuiţilor şi ale calvinilor. Să încercăm a examina aspectul iconografic al acestui conflict, care ne va duce spre o înţelegere mult mai profundă a sensului său.

Sensul Reconquistei consta în cucerirea spaţiului din peninsula Iberică, pentru venerarea liberă a Chipului Maicii

Domnului. Cândva eu am scris că marinarii spanioli şi conchistadorii Lumii Noi au văzut simbolul realizărilor lor istorice în înălţarea peste tot a chipului Sfintei Fecioare Născătoare de Dumnezeu. Unii cititori m-au înţeles greşit. Un autor catolic a scris chiar cu această ocazie: „Schmitt judecă despre diferite accesorii creştine ale Conquistei, care pot doar să ducă cititorul în eroare". Pentru mine, icoana Fecioarei Maria nu este „diferite accesorii creştine". Mai mult decât atât, venerarea icoanei Preacuratei are pentru mine o importanţă enormă, ceea ce devine mult mai de înţeles dacă ţinem seama de părerile de mai sus despre legătura chipului vizual, a icoanei, cu esenţa tradiţiei occidentale. Eu sunt gata să susţin că toate războaiele religioase ale Europei secolelor XVI-XVII, inclusiv războiul de Treizeci de ani de pe pământurile germane, în realitate au fost nişte războaie pentru şi împotriva venerării catolice a icoanei fecioarei Maria în Evul Mediu. Trebuie oare să considerăm, în acest context, că iconoclasmul puritanilor englezi este un fenomen strict oriental, iar veneraţia icoanelor de către catolicii bavarezi, spanioli şi polonezi este un indiciu al naturii lor occidentale? În polemicile bizantine, desfăşurate în jurul ereziei iconoclastice la nivel teologic, a fost abordată şi dogma creştină a Trinităţii. Problema spirituală consta în complexitatea îmbinării iconografice în Dumnezeire a Unităţii şi Trinităţii. Ar fi fost greşit, totuşi, să se identifice strict dogma Trinităţii doar cu Occidentul, iar monoteimul abstract - cu Orientul. Fireşte, în anumite momente ale istoriei, o asemenea coincidenţă a fost aproape deplină. Monahii franci au completat Simbolul creştin al Credinţei Occidentului cu o formulă conform căreia Sfântul Duh purcede nu numai de la Tatăl, ci şi de la Fiul, iar indignarea patriarhilor greci ai Filioque a dus la marea schismă dintre Bisericile Occidentală şi Orientală[91]. Pornind de la aceasta, se poate spune că Filioque a fost o manifestare a Occidentului împotriva Orientului, dar aceasta se combate, pe de o parte, prin învăţătura deosebită despre Trinitate şi Maica Domnului a Părinţilor sirieni ai Bisericii, iar pe de altă parte, prin concepţiile arienilor occidentali, care neagă, în general, natura Divină a lui Hristos. În felul acesta, deosebirea iconografică impresionantă dintre Orient şi Occident în problema Trinităţii devine absolută şi necondiţionată.

Iconografia tradiţională nu este statică, în ea se înghesuie toţi factorii noi. Spre exemplu, ea este invadată de tehnica

industrială. Psiho-analiza contemporană poate fi şi ea considerată o expresie a tendinţei iconoclastice. Bazându-se pe abordarea iconoclastică a problemei, psihoanalistul spaniol Juan Jose Lopez Ibor a făcut o cercetare foarte interesantă a acestei sfere. Afară de aceasta, toată pictura contemporană, cea abstractă, cât şi cea care a păstrat rămăşiţele branşei, poartă în sine distrugerea interpretării tradiţionale a chipului, a imaginii vizuale, a icoanei. Toate aceste trei fenomene sunt legate între ele - tehnica, psihoanaliza şi pictura contemporană. Dacă s-ar face o cercetare a unei asemenea legături reciproce, comparând-o cu actuala opoziţie a Orientului şi Occidentului, se poate ajunge la nişte concluzii surprinzătoare, senzaţionale. Singura piedică pe această cale este imposibilitatea de a identifica strict Orientul cu iconoclasmul, iar Occidentul cu cinstirea icoanei. Pentru a conştientiza până la capăt structura dualismului mondial - Occident - Orient - trebuie să ne bazăm pe alte criterii.

§

Istoria confruntării planetare a Orientului şi Occidentului, în toată plinătatea sa, se reduce la dualismul fundamental al elementelor -Pământului şi Apei, Uscatului şi Mării.

Ceea ce noi astăzi numim Orient reprezintă o masă omogenă de uscat: Rusia, China, India - o bucată uriaşă de Uscat, „Pământul de Mijloc"[92], aşa cum a numit-o marele geograf englez Halford Mackinder. Ceea ce noi astăzi numim Occident este unul dintre Oceanele mondiale, o

91) Catolicul Schmitt consideră că Filoque accentuează doar Trinitatea Divinităţii şi intensifică orientarea iconografică a dogmei creştine, în timp ce renunţarea la o nouă rânduială în Biserica Ordodoxă i se pare o expresie a spiritului iconoclastic din Vechiul Testament. Este o teză absolut greşită, combătută chiar şi de o asemenea observaţie istorică cum ar fi răspândirea generală şi venerarea icoanei la popoarele ortodoxe, în special în Rusia, unde icoana joacă, până în zilele noastre, un rol colosal în practica religioasă, pe care nu l-a avut nici în perioadele de înflorire a catolicismului în Europa. Mai mult decât atât, introducerea Filioque a fost tocmai expresia acelui monoteism abstract şi a teologiei naţionaliste care nu au nimic în comun cu confirmarea plenitudinii Trinităţii şi a primatului Icoanei. Pentru amănunte vezi A. Dughin „Metafizica Bunei Vestiri". (A.D.).

92) La început, Mackinder a utilizat termenul „Pivot area", „zona axială", mai târziu „Heartland", Pământul

Median". (A.D.).

emisferă în care sunt situate oceanele Atlantic şi Pacific. Opoziţia lumilor maritimă şi continentală - iată acel adevăr global care stă la baza interpretării dualismului civilizator ce generează, în permanenţă, o încordare planetară şi stimulează întregul proces al istoriei.

În momentele culminante ale istoriei mondiale, contradicţiile dintre puterile beligerante se transformă într-un război dintre stihia Mării şi stihia Uscatului. Faptul acesta a fost observat deja de către cronicarii războiului dintre Sparta şi Atena, Roma şi Cartagina. Până la un anumit timp, însă, totul se reducea la regiunea Mării Mediterane. Oamenii nu ştiau încă de spaţii uriaşe, de mari oceane, de conflicte planetare. Să remarcăm, de la bun început, că trebuie să se facă o deosebire conceptuală între stihia Mării şi stihia Oceanului. Fireşte, există paralele parţiale, iar multe dintre ele se referă, în acest sens, la aliniatul din prima filipică a lui Demostene (38.41). Eu, de exemplu, nu împărtăşesc sarcasmul lui Platon, care spunea despre greci că „stau pe malul Mării Mediterane la fel ca broaştele".

Totuşi, între civilizaţia maritimă, care este intracontinentală şi civilizaţia oceanică există o deosebire considerabilă. Acea tensiune dintre Orient şi Occident, acel mod de a pune problema conflictului, care sunt specifice perioadei actuale a istoriei, nu au analogii în trecut. Opoziţia Uscatului şi Mării (ca Ocean) atinge un volum istoric mondial irevocabil doar atunci când omul cucereşte întreaga planetă.

Caracterul planetar al luptei dintre Uscat şi Mare a fost observat, pentru prima dată, în timpul războaielor Angliei împotriva Franţei revoluţionare şi a lui Napoleon. E adevărat că pe atunci împărţirea în Uscat şi Mare, Orient şi Occident nu era încă atât de clară ca în ziua de azi. Napoleon a fost înfrânt, în cele din urmă, nu de Anglia, ci de Rusia, Austria şi Prusia continentale. „Nomosul" Pământului[93] se reducea, pe atunci, la echilibrul dintre forţele Uscatului şi Mării; Marea nu putea să obţină o victorie hotărâtoare cu forţele proprii. În anul 1812, când contradicţia a atins apogeul, SUA au declarat război nu lui Napoleon, ci Angliei. Atunci s-a produs apropierea dintre America şi Rusia; totodată, aceste două state tinere se străduiau să se distanţeze atât de Napoleon, cât şi de Anglia.

Pe atunci opoziţia dintre Pământ şi Mare, dintre Orient şi Occident încă nu se cristalizase într-o pură opoziţie a stihiilor, ceea ce s-a întâmplat doar în momentul încheierii alianţei Nord-atlantice, în anul 1949.

93) „Nomos" - o categorie fundamentală a lui Carl Schmitt, axa teoriei lui despre istorie, drept, geopolitică. „Der Nomos der Erde" - este opera lui principală. Nomos - în grecescul verbum occasionalis de la verbul nemein înseamnă „a lua, a avea, a împărţi, a distribui, a orândui etc.". Etimologic îi corespunde germanul nehmen şi Nahme, adică „a lua", „luat". Este înrudit cu cuvântul Nahme, adică „nume". În limba rusă această idee o exprimă cel mai bine cuvântul „a avea" şi cuvântul din slavă veche „imati" („a lua") de la care provine „imea" („nume"),"imuşcestvo" („avere"), „imenie" („moşie"), de unde şi „podnimati" („a ridica"), „perenimati" („a împrumuta"), „otnimati" („a lua" cu forţa) şi chiar „panimati" („a înţelege") (comparaţi fr. saisir - a apuca, a sesiza, a lua, a înţelege). Este apropiată întrucâtva semnificaţia cuvintelor „deliti" („a împărţi"), „nadel" („împroprietărire"), „dolea" (în sens de „proprietate" şi „soartă"). Ideea „nomosului" este ideea structurii ordonate, proprie organizării istorice specific umane a societăţii, familiei, teritoriului, dreptului etc. La Schmitt, noţiunea de „nomos" poate fi corelată cu noţiunea „structurii" la structuraliştii francezi, (totodată nu trebuie exclus, în cazul dat şi plagiatul (bineînţeles din partea francezilor). Este cunoscut faptul că Schmitt l-a influenţat semnificativ pe cel mai mare hegelian european Alexandr Kojev, care a fost la rândul său învăţătorul lui Marcuse. (A.D.).

Deja pe timpurile lui Napoleon s-a relevat, destul de clar, legitatea conflictului politic determinat de deosebirea dintre stihiile civilizatoare, adică al unui asemenea conflict unde trebuia să se aleagă între Uscat şi Mare. În iulie 1812, când Napoleon se apropia de Moscova, Goethe a scris un panegiric, chipurile pentru împărăteasa Maria Luiza, în realitate, însă, pentru soţul ei, împăratul francez:

„Acolo, unde mii de oameni se află în derută, acolo hotărăşte totul un singur om (Napoleon)".

Având în vedere aspectul global al opoziţiei Uscatului şi Mării, poetul german continuă:

„Acolo unde se adună amurgurile secolelor
El (Napoleon) le împrăştie cu lumina spiritului

Tot ce e neînsemnat a dispărut
Doar Uscatul şi Marea au aici importanţă"
(„Worueber trueb Jahrhunderte gesonnen
Er uebersieht's im hellsten Geisteslicht.
Das Kleinliche ist alles weggeronnen,
Nur-Meer und Erde haben hier Gewicht")

Goethe era de partea lui Napoleon. Pentru el acesta era partea Uscatului, a Pământului. Napoleon însă se identifică şi cu Occidentul. Pe atunci Occidentul era încă uscat şi nicidecum Mare. Poetul german spera, cu sinceritate, că Occidentul aşa va şi rămâne, întruchiparea forţei de uscat, continentală, iar Napoleon, ca un nou Alexandru, va recuceri de la forţele mării teritoriile de coastă şi atunci „Uscatul va intra în drepturile sale".

În acest context, Goethe, reprezentantul tipic al Occidentului, a făcut în vara anului 1812 alegerea în favoarea Uscatului, a Pământului împotriva Mării. Fireşte că, în concordanţă cu concepţia sa despre lume, el înţelegea opoziţia Pământului şi Mării ca pe o tensiune statică, opusă şi nu ca pe un moment dialectico-istoric irepetabil. În cazul dat este extrem de importantă deosebirea dintre opoziţia statică şi dialectica istorică despre care am vorbit la începutul capitolului.

§

Goethe gândea în termenii polarităţii statice. Însă încordarea polară se deosebeşte considerabil de încordarea istorico-dialectică. Statica încordării polare presupune sincronism, stabilitate, în cazul căreia interacţiunea polilor opuşi formează o structură ce rămâne, în esenţă, aceeaşi la toate schimbările externe ce rezultă din situaţii istorice concrete. Este un fel de întoarcere perpetuă.

Abordarea concret-istorică, dimpotrivă, cercetează lanţul legăturii reciproce logice şi istorice dintre concretica unei anumite întrebări şi a răspunsului dat la această întrebare. Din punct de vedere istoric, întrebarea şi răspunsul dau dialectica concretă şi determină structura situaţiilor şi epocilor istorice. O asemenea dialectică nu trebuie să se identifice, în mod obligatoriu, cu logica hegeliană a naţiunilor sau cu legitatea, dată în mod fatal, a cursului firesc al evenimentelor.

Totuşi, aici ne interesează cercetarea structurii dualismului planetar care este concret în lumea noastră (şi nu teoria generală a procesului istoric). Gândirea istorică este o

gândire în situaţii istorice momentane, de o singură dată şi prin urmare, adevăruri de o singură dată.

Toate paralelele istorice servesc doar unei constatări mai bune a acestei unicităţi, în caz contrar ele devin doar nişte elemente funcţionale moarte ale unui sistem abstract, care în viaţa reală nu există, pur şi simplu. Este irealist şi absurd să facem presupuneri de acest fel: ce s-ar întâmpla dacă evenimentele ar lua o altă întorsătură decât ar lua-o în istoria reală. De exemplu, ce s-ar fi întâmplat dacă sarazinii ar fi biruit în lupta de lângă Poitiers. Ce ar fi fost dacă Napoleon nu pierdea lupta de la Waterloo? Ce ar fi fost dacă iarna din anii 1941-1942 nu era atât de friguroasă? Asemenea presupuneri stupide, ce pot fi întâlnite chiar şi la istorici cunoscuţi, sunt absurde deja prin aceea că în ele se scapă din vedere caracterul unic şi excepţional al oricărui eveniment istoric. Structura tensiunii polare este întotdeauna actuală, eternă, ca o întoarcere perpetuă.

Adevărul istoric, dimpotrivă, este adevăr doar o singură dată. El nu poate fi adevăr mai mult decât o singură dată, fiindcă istoricitatea lui constă tocmai în caracterul lui momentan. Unicitatea adevărului istoric este unul din secretele ontologiei, spunea Walter Varnah. Structura dialectică a întrebării şi răspunsului despre care vorbim aici, încercând să explicăm esenţa istoriei, nu slăbeşte şi nu suprimă, în nici un caz, calităţile unicităţii evenimentului istoric. Dimpotrivă, ea o întăreşte, întrucât este vorba despre un răspuns concret excepţional la o întrebare concretă, la fel de excepţională.

Dacă opoziţia dintre Uscat şi Mare, exprimată în dualismul planetar contemporan ar fi fost exclusiv polară statică, adică inclusă în lanţul echilibrului natural şi al întoarcerii perpetue, ea ar fi fost atunci doar un fragment al unui proces pur natural. În natură, stihiile se împart şi se unesc, se amestecă şi se diferenţiază. Ele se înlocuiesc una pe alta şi trec din una în alta, într-un circuit continuu al metamorfozelor care descoperă noi şi noi chipuri şi forme ale esenţei - întotdeauna identică cu tensiunea polară. Dacă totul s-ar reduce numai la un asemenea dualism static natural, actuala opoziţie a Orientului şi Occidentului ar fi fost doar o formă deosebită de exprimare a circulaţiei veşnice a elitelor, o problemă a iconografiilor. Întoarcerea veşnică şi transformarea veşnică nu cunoaşte un adevăr specific, o situaţie unică, un moment istoric. Opoziţia

polară statică exclude unicitatea istorică. Într-o istorie concretă totul este altfel. În anumite epoci apar popoare şi grupuri puternice, capabile să acţioneze şi care cuceresc şi împart pământul, atât în procesul tratatelor de prietenie sau al războaielor, cât şi al gospodăririi pe propriul teritoriu, pasc vitele etc. Din aceasta se formează Nomosul Pământului. El este limitat de unicitatea sa, aici şi acum, iar încordarea dintre elementele despre care vorbim, dintre Mare şi Uscat,

generează doar un context natural, obiectiv, în care se formează Nomosul dat.

Dacă luăm Pământul şi Marea (şi fiinţele care le populează) ca elemente exclusiv naturale, este evident că ele singure nu pot provoca opoziţia ostilă, care ar fi conferit un sens istoric al evenimentului. După natura lor, locuitorii Mării şi locuitorii Uscatului nu pot fi duşmani absoluţi. Se întâmplă că animalele terestre devorează pe cele maritime, dar este stupid să vorbim, în cazul de faţă, despre o oarecare duşmănie. Înşişi peştii se devorează la tot pasul unul pe altul, îndeosebi cei mari pe cei mici. Dar locuitorii Uscatului se comportă nu cu mult mai bine unul faţă de celălalt. De aceea, nu putem susţine că există o duşmănie naturală a Uscatului şi Mării. În stare naturală, pură, aceste două stihii există, mai curând, absolut independent şi indiferent una faţă de alta, într-o asemenea măsură încât a vorbi, aici, despre o asemenea corelaţie, specifică şi intensivă, aşa cum este duşmănia, este absurd. Fiecare fiinţă vie se află în stihia sa, în mediul său. Ursul, prin natura sa, nu se duşmăneşte cu balena, iar balena nu-i declară război ursului. Chiar şi răpitoarele maritime şi de uscat ştiu exact graniţele şi limitele lor de habitat. Ursul nu atentează la teritoriul leului sau al tigrului; chiar şi fiarele cele mai îndrăzneţe îşi ştiu locul lor şi se străduiesc să evite confruntările neplăcute. Cei care aduc drept exemplu de duşmănie naturală relaţiile dintre câini şi pisici, demonstrează, odată în plus, că o asemenea duşmănie naturală se deosebeşte în mod radical de cea umană. Când pisica mârâie la câine, iar câinele latră la pisică, conflictul lor are cu totul alt sens decât duşmănia umană. Principala deosebire constă în faptul că, în contrast cu animalele, oamenii sunt capabili să nege prezenţa celei mai umane calităţi la adversarii lor, pe când animalele - nu. Existenţa câinelui nu pune sub semnul întrebării, din punct de vedere moral şi spiritual, existenţa pisicii şi invers.

Totuşi este semnificativ faptul că tocmai fabulele din viaţa animalelor ilustrează, deosebit de pregnant, situaţii şi relaţii politice umane specifice. La drept vorbind, din punct de vedere filosofic, problema fabulelor despre animale este interesantă prin ea însăşi. Mutând situaţiile politice umane în lumea animală, noi le demitologizăm, le limpezim şi le lipsim de învelişul ideologic şi retoric. Tocmai de aceea, relaţiile dintre animale au cu totul alt sens decât relaţiile dintre oameni, acest procedeu alegoric - când oamenii apar ca animale, iar fiarele ca oameni - permite să descoperim ceea ce până acum era ascuns prin abaterea voită de la analiza rectilinie şi unidimensională. Transformarea în fiară înstrăinează omul de ceea ce este uman, dar prin această înstrăinare umanul devine doar mult mai clar şi mai expresiv. Pe aceasta se bazează sensul politic al fabulelor despre animale (asupra acestui moment nu vom mai stărui aici).

S-ar părea că odată cu transferarea dualităţii Uscat-Mare asupra omenirii ar trebui să se vorbească despre conflictele maritime dintre oamenii Mării şi conflictele terestre dintre oamenii Uscatului. În realitate, lucrurile stau cu totul altfel, începând cu acel moment când tensiunea istorică planetară atinge un anumit nivel critic. Spre deosebire de animale, oamenii - şi numai oamenii - sunt capabili să poarte război între popoarele Uscatului şi popoarele Mării. Când duşmănia atinge cota cea mai înaltă, acţiunile militare cuprind toate regiunile posibile, iar războiul se desfăşoară de ambele părţi, atât pe Uscat, cât şi pe Mare. Fiecare dintre părţi este nevoită să urmărească adversarul în adâncul stihiei ostile. Când se valorifică şi cea de-a treia stihie, stihia aerului, conflictul trece şi în cadrul ei, iar războiul devine un război aerian. Subiectele iniţiale ale conflictului nu-şi pierd însă calitatea lor, de aceea mi se pare pe deplin rezonabil să vorbim despre opoziţia elementului Pământului şi cel al Mării. Când opoziţia planetar-istorică se apropie de punctul său maxim, amândouă părţile îşi încordează, la limită, forţele lor materiale, sufleteşti şi spirituale. Lupta se extinde atunci în toate spaţiile învecinate părţilor care se opun. Chiar şi deosebirea naturală elementară a Uscatului şi Mării se transformă, în acest caz, într-o luptă veritabilă dintre aceste elemente.

Duşmănia dintre oameni are o intensitate deosebită, ce depăşeşte de nenumărate ori tensiunea caracteristică pentru duşmănia din împărăţia naturii. În om, toate aspectele naturii

se transcedentează, capătă o dimensiune transcedentă (sau transcedentală, cum doriţi). Această dimensiune suplimentară poate fi numită „suplimentară" şi să ni-l amintim pe Rimland care spunea „Le combat spirituel et aussi brutal que le bataille des hommes"[94]. Oricum ar fi, duşmănia dintre oameni poate să atingă un grad neverosimil. Gradul cel mai înalt de duşmănie se relevează clar în războaiele civile, atunci când adversarul este în aşa măsură de criminalizat - moral, juridic şi ideologic - încât este situat, de fapt, în afara tuturor legilor umane. În aceasta se resimte un oarecare element supranatural specific doar omului, transcedent faţă de dimensiunea lui naturală; acest element generează o tensiune neverosimilă şi transformă polaritatea naturală într-o dialectică istorică concretă.

Cuvântul „dialectică" exprimă aici acea calitate (specifică doar omului) care se deosebeşte fundamental de toate formele naturale de polaritate. Cuvântul „dialectică" atrage atenţia asupra structurii „întrebare-răspuns", care poate doar să descrie un mod adecvat, o situaţie istorică sau un eveniment istoric. Situaţia istorică poate fi înţeleasă doar ca o provocare făcută omului şi răspunsul lui la această provocare. Fiecare acţiune istorică este răspunsul omului la întrebarea pusă de istorie. Fiecare cuvânt al omului este un răspuns. Fiecare răspuns capătă sens prin întrebarea la care el este chemat să răspundă; pentru acel care nu ştie întrebarea, cuvântul rămâne fără sens. Sensul întrebării se află, însă, în primul rând în acea situaţie concretă în care a fost pus.

Aceasta aminteşte de „logica întrebare-răspuns" (Question - Answer Logic) a lui R.G. Collingwood şi într-adevăr, tocmai aceasta avem în vedere. Collingwood se străduia să determine cu ajutorul cugetării, în termenii „întrebare-răspuns", sensul specific al istoriei. El a făcut acest lucru cu

94) „Lupta spirituală este la fel de dură ca războiul uman". (fr.).

o exactitate uluitoare, fiindcă pentru el această determinare însemna cununa căii filosofice de învingere a pozitivismului propriu, anistoric ştiinţifico-natural.

Ideea lui Collindwood a fost minunată, însă savantul englez a fost prea tare pătruns de definiţia engleză a ştiinţei, specifică secolului al XIX-lea, pentru a învinge interpretarea individualist-psihologică a problemei „întrebare-răspuns". Doar acest factor poate explica crizele lui complexate,

bolnăvicioase, de germanofobie, care au afectat considerabil ultima lui lucrare „The New Leviathan"[31]. Meritul mare al „logicii întrebare-răspuns" este, însă, incontestabil. Este necesar, totuşi, să menţionăm, în mod deosebit, faptul că aici întrebarea se pune nu de către un singur om sau de către un grup de oameni şi nici de un istoric luat la întâmplare, care cercetează trecutul, ci de însăşi Istoria, alcătuită sub aspectul ei calitativ din întrebări şi răspunsuri. Întrebarea este, prin ea însăşi, un eveniment istoric din care rezultă, prin răspunsul uman concret, următorul eveniment. În măsura în care oamenii acceptă chemarea şi întrebarea istoriei şi în care se străduiesc să răspundă la ele prin atitudinea şi faptele lor, ei demonstrează exact în aceeaşi măsură aptitudinea lor pentru participarea riscantă la istorie şi prin urmare, se supun judecăţii ei. Într-un cuvânt: ei trec din starea naturală în cea istorică.

Arnold Toynbee a dezvoltat „logica întrebare-răspuns" (question-answer logic) până la concepţia cultural-istorică a „structurii"[32] (challenge response-structure). Toynbee a

---

[31] Însuşi Schmitt putea fi învinuit de rusofobie bazată pe prejudecăţi. (în mare măsură) nefondate, care provin totuşi din altă sursă: din devotamentul lui confesional faţă de catolicism şi absolutizarea geopolitică a Europei Centrale. În cartea sa excepţională „Revoluţia conservatoare din Germania 1918 - 1932", Meller a demonstrat în mod convingător cum împărţirea geopolitică a Europei în trei zone - Europa Occidentală (Anglia, Franţa), Europa Centrală (Germania, Austria), Europa de Est (Rusia) - se proiectează pe aprecierile culturale ale vecinilor săi, locuitori ai acestor trei zone. Pentru englezi şi francezi, nemţii sunt barbari abia ieşiţi din păduri, „huni", urmaşii sălbatici ai lui Attila. Pentru nemţi asemenea barbari sunt ruşii. Iar ruşii şi nemţii, care francezilor şi englezilor li se par nişte barbari, sunt nişte automate fără suflet, reprezentanţii civilizaţiei şi culturii occidentale (adică nişte europeni clasici, exageraţi). Nemţii îi învinuiesc pe francezi şi pe englezi de lipsa de vitalitate şi entuziasm istoric. Apropo, această tipologie geopolitică a etnosurilor europene a determinat concepţia „popoarelor tinere" (pe care revoluţionarii conservatori germani au luat-o de la Dostoevschi), care îi recunoaşte ca atare pe ruşi şi pe nemţi. Cu alte cuvinte, reproşurile de barbarie puteau fi interpretate în sens pozitiv, aşa cum s-a întâmplat în tabăra rusofilă (preponderent prusacă, protestantă sau idolatră) a Revoluţiei Conservatoare din Germania, din care făceau parte şi naţional-bolşevicii Arthur Moeller van den Bruck, O. Spengler şi îndeosebi, E. Niekisch. Deşi era rusofob, Schmitt merită să fie respectat şi studiat de către ruşi, la fel cum el, fiind un naţionalist german înfocat, iartă uşor germanofobia englezului Collingwood datorită meritelor intelectuale ale acestuia (A.D.).

[32] În limba rusă nu există două cuvinte care ar corespunde termenilor englezi „answer" şi „response". Le vom traduce aici ca „răspuns" şi „replică". Ambii termeni înseamnă „răspuns". De fapt, nu există o deosebire ca atare nici în limba germană, aşa că Schmitt foloseşte termenul englez „response" de fiecare dată când face trimitere la Toynbee şi cuvântul german „Antwort", avându-l în vedere, implicit, pe Collingwood. Prezenţa în limba engleză a doi termeni se

dezvoltat concepţia „întrebării" până la noţiunea „chemării", iar concepţia „răspunsului" - până la „rechemare". Aceasta a fost etapa cea mai importantă în precizarea caracteristicii esenţiale a istoricităţii, fiindcă aici se observă, clar, nu pur şi simplu o tensiune naturală, polară statică - abordată de şcolile neistorice individual-psihologice de ştiinţe naturale ale gândirii, ci o tensiune înţeleasă dialectic. Toynbee distinge pe baza metodei sale mai mult de douăzeci de culturi sau civilizaţii superioare, fiecare dintre acestea fiind fundamentată pe un răspuns istoric concret, pe răspunsul oamenilor la întrebarea pusă de istorie, pe chemarea ei. De exemplu, în cazul Egiptului, chemarea consta în specificul natural al văii Nilului, în devotamentul faţă de râu şi în pericolul permanent al invaziilor duşmane. Valorificarea şi organizarea spaţiului din valea Nilului, protejarea civilizaţiei egiptene cu dinastiile, piramidele, cultele zeilor şi arta sa sfântă de influenţele barbare externe, pe baza cărora a fost întemeiată, constituie răspunsul concret la chemare.

Metodologia cunoaşterii a câştigat extrem de mult de la o asemenea abordare, fiindcă a devenit posibilă studierea structurii dialectice a oricărei situaţii istorice. Însuşi Toynbee n-a putut să evite greşeala, definitorie, care i-a afectat considerabil concepţiile. Când începe să descrie mecanismul interacţiunii dintre cele douăzeci de civilizaţii sau culturi remarcate de către el, în analiza lui se pierde latura cea mai esenţială a istoricului, structura istoriei însăşi - unicitatea fiecărei situaţii concrete şi soluţionarea ei. Nu există nici un fel de legi generale ale istoriei universale. Această încercare abstractă de a supune istoria vie unor legităţi seci sau unei

---

explică nu prin separare semantică imprecisă, ci prin dublare romanică (response) a cuvântului german (answer). Noi am preferat ca în traducerea rusă de mai departe să traducem ambele cuvinte ca „răspuns", pentru a nu supraîncărca terminologic textul (cu atât mai mult cu cât noi am arătat caracterul artificial al acestei deosebiri). Conform lui Schmitt, response ca răspuns-replică descrie reacţia umană la chemarea istoriei, într-o cheie mult mai îndepărtată de teoriile ştiinţifico-naturale, teorii de care concepţiile lui Collingwood nu s-au eliberat niciodată până la capăt. De altfel, însuşi Schmitt utilizează pe măsura expunerii, în calitate de sinonime, ambii termeni, alegând unul sau altul mai curând din considerente de ordin pur stilistic. Acelaşi lucru se poate spune şi despre perechea de termeni „întrebare" şi „chemare", question şi challenge. În cazul de faţă Schmitt preferă aproape univoc cuvântul „chemare", pe care fie că îl traduce în germanul Ruf, Anruf, fie că îl lasă în forma engleză iniţială - challenge. În literatura filosofică rusă acest termen este întotdeauna tradus ca „chemare". (A.D.).

probabilităţi statistice, în interiorul unui sistem funcţional îngust, este cu desăvârşire greşită.

În realitate, noi avem de a face doar cu situaţii concrete unice. De fapt şi o situaţie concretă din epoca noastră este determinată de faptul că opoziţia Orientului şi Occidentului a căpătat în ea caracterul dualismului planetar, al duşmăniei planetare. Atunci când încercăm să clarificăm natura tensiunii dialectice provocată de acest dualism, noi nu ne străduim să excludem legea generală sau probabilitatea statistică nemaivorbind despre constituirea unui oarecare sistem. Când utilizăm cuvântul „dialectică", „dialectic", noi ne supunem riscului de a fi înţeleşi greşit şi de a fi repartizaţi la şcoala hegeliană îngustă. Nu este chiar aşa. În realitate, dialectica lui Hegel oferă posibilitatea de a înţelege unicitatea şi irepetabilitatea evenimentului istoric, lucru văzut chiar şi din fraza lui Hegel despre faptul că transformarea în om a Fiului lui Dumnezeu este evenimentul fundamental al întregii istorii umane. De aici rezultă că istoria a fost, pentru Hegel, nu doar, pur şi simplu, un lanţ de legităţi obiective, ci ea a avut şi dimensiunea subiectivă a participării active. Dar în sistematizarea hegeliană generală, adeseori se pierde unicitatea istorică, iar evenimentul istoric concret se dizolvă în procesul de gândire unidimensional. Această remarcă este suficientă pentru a clarifica înţelegerea noastră mecanică în rândul hegelienilor, lucru destul de specific pentru modul „tehnic", automat, de gândire al contemporanilor noştri.

Pe lângă înţelegerea greşită a esenţei dialecticii istorice, specifică hegelianismului în întregime, trebuie să evităm mania pentru formularea legităţilor şi descoperirea legilor tipică pentru sec. al XIX-lea. Acestei maladii i-au fost expuşi, practic, toţi sociologii şi istoricii occidentali - cu excepţia lui Alexis de Tocqueville. Necesitatea de a scoate, din fiecare situaţie istorică concretă, legea generală de dezvoltare, a acoperit cu un văl de generalizări ceţoase, aproape de nepătruns, descoperirile ştiinţifice, chiar şi ale celor mai ageri gânditori ai secolului trecut.

Ridicarea unui fapt concret-istoric la o oarecare lege general umană este plata cu care secolul al XIX-lea a compensat pozitivismul său ştiinţifico-natural. Savanţii nu puteau să-şi imagineze, pur şi simplu, un oarecare adevăr în afara adevărului universal, calculat şi măsurat cu exactitate de o legitate funcţională. Astfel, istoricul contemporaneităţii,

Compte, înzestrat cu o intuiţie genială, a determinat exact esenţa epocii sale, prezentând-o ca pe un rezultat al dezvoltării ei, alcătuit din trei etape: de la teologie, prin metafizică, spre pozitivism. A fost o remarcă absolut justă care determină, cu precizie, singurul pas pe care l-a întreprins în trei momente gândirea occidentală, din sec. al XIII-lea până în sec. al XIX-lea. Dar pozitivistul Comte a crezut în justeţea principiului formulat de către el doar după declaraţia sa că legea celor trei faze se răspândeşte în întreaga umanitate şi în întreaga ei istorie. Karl Marx a pus, la rândul său, un diagnostic foarte exact aceleiaşi stări de lucruri, caracteristică pentru cea de-a doua etapă a revoluţiei industriale de la mijlocul sec. al XIX-lea din Europa Centrală şi de Est; din păcate, însă, el şi-a ridicat ideile sale la nivelul de doctrină istorică de importanţă universală şi a proclamat teza simplificată despre „lupta de clasă", în realitate fiind vorba despre un moment concret al revoluţiei industriale legată de inventarea căilor ferate, a telegrafului şi a maşinii cu abur. Deja în sec. al XX-lea, Osvald Spengler a redus considerabil importanţa descoperirii sale - cu privire la paralelele istorice, de profunzime, dintre epoca actuală şi epoca războiului civil roman şi perioada cezarilor, prin faptul că a alcătuit pe această bază teoria generală a cercurilor culturale şi prin urmare, a distrus nervul istoric al întregii sale lucrări.

Industrializarea şi dezvoltarea tehnică constituie, astăzi, soarta pământului nostru. Prin urmare, ne vom strădui să definim întrebarea istorică unică, marea chemare şi răspunsul concret, generate de revoluţia tehnico-industrială din secolul trecut. Să renunţăm, totodată, la toate concluziile superficiale care ne antrenează în sistemele riscante ale condiţionării cauză-efect. Noi am desprins, din noţiunea generală de tensiune, doar tensiunea dialectică ce se deosebeşte de cea polară statică. Dar această concepţie a tensiunii dialectice nu trebuie înţeleasă ca un produs banal al hegelianismului, al concepţiilor ştiinţifico-naturale sau al construcţiilor normativiste. Formula lui Toynbee cu privire la „chemare - răspuns" trebuie folosită la fel doar în calitate de instrument, aşa cum ne trebuie nouă, să înţelegem corect adevărul actual unic al dualismului planetar de astăzi, al Orientului şi Occidentului.

Aici ne va ajuta textul lui Arnold Toynbee, din anul 1953, cu denumirea expresivă: „The World and the West" („Lumea şi

Occidentul")[33]. Această lucrare a provocat o critică şi o polemică dură pe care noi preferăm să le trecem sub tăcere, fiindcă aici ne interesează doar opoziţia Pământului şi Uscatului. Toynbee vorbeşte despre epoca noastră remarcând în ea, ca o categorie aparte, Occidentul opus restului lumii.

Occidentul i se pare un agresor care, pe parcursul a patru secole şi jumătate, a realizat expansiunea puterii sale tehnico-industriale spre Est, în patru direcţii principale: Rusia, lumea islamică, India şi Asia răsăriteană. Pentru Toynbee este foarte important faptul că această agresiune s-a realizat prin intermediul tehnicii eliberate de normele tradiţiei creştine (entfesselte Technik). Faptul că Orientul actual a început să folosească pe larg tehnica, pentru Toynbee înseamnă începutul autoapărării lui active în faţa Occidentului. Într-adevăr, în secolul al XVII-lea, iezuiţii au încercat să propovăduiască religia creştină hinduşilor şi chinezilor nu ca pe o religie a Occidentului, ci ca pe o religie universală care se referă, în egală măsură, la toţi oamenii. Toynbee consideră că, din nefericire, această încercare a eşuat din cauza divergenţelor dogmatice dintre diferite misiuni catolice şi reţeaua centralizată de propagare a iezuiţilor. După Toynbee, sensul revoluţiei comuniste din Octombrie constă în faptul că Orientul a început să se înarmeze cu tehnica europeană, eliberată de religia creştină. Toynbee numeşte această tehnică „o bucată desprinsă din cultura europeană la sfârşitul secolului al XVI-lea." Să remarcăm această formulare ca fiind extrem de importantă şi absolut exactă.

Acum vom clarifica, în lumina „logicii întrebare-răspuns", ce au fost acea chemare şi răspuns care s-au manifestat, în epoca noastră, din punct de vedere istoric, prin intermediul saltului tehnico-industrial.

De unde provine revoluţia industrială? Răspunsul la care întrebare este această revoluţie? Care sunt originile şi patria ei, începutul şi motivaţia? Ea provine din insula Anglia şi datează din sec. al XVIII-lea. Vom repeta toate datele

---

[33] Formula „The World and the West" (şi implicit concepţia geopolitică ce se conţine în ea, se apropie, în mod evident, de lucrarea lui Samuel Huntington „Clash of civilisations", iar unul din capitolele ei este intitulat analogic „The West and the Rest". Conservatorul american Huntington se află sub influenţa lui Toynbee şi probabil că se consideră continuatorul acestuia. (A.D.).

cunoscute - 1735 (primul cuptor de cocs), 1740 (primul oţel turnat), 1768 (prima maşină cu aburi), 1769 (prima fabrică contemporană din Nottingham), 1770 (prima maşină de filat), 1786 (primul război de ţesut mecanic), 1825 (prima locomotivă). Marea revoluţie industrială provine de pe insula Anglia care, începând cu secolul al XIX-lea, a devenit principala ţară industrială din lume. Acest fenomen istoric, de care trebuie să ţinem seama în permanenţă, a fost observat în anul 1842 de către primul sociolog german Lorenz von Stein.

Cu această ocazie el scria:

„În timp ce în Franţa se răspândesc ideile despre libertate şi egalitate, în Anglia apar în mod surprinzător şi absolut pe neaşteptate primele maşini. Împreună cu ele se deschide o epocă cu desăvârşire nouă pentru întreaga lume în ceea ce priveşte bunăstarea, producţia, consumul şi comerţul. Maşinile au devenit o adevărată forţă revoluţionară în lumea materială, iar din această lume materială subordonată lor ele au început să-şi răspândească puterea în adâncime, în toate sferele lumii spirituale".

„În mod surprinzător şi absolut pe neaşteptate" şi totodată tocmai „în Anglia"! În aceste cuvinte se aude mirarea unui tânăr german, dornic de a cunoaşte, care începe să fie conştient de situaţia istorică a poporului său şi în Parisul lui Louis Philippe, el înţelege că revoluţia politică ce se răspândeşte, începând cu anul 1781 pe întreg continentul european, este în comparaţie cu revoluţia industrială, care s-a răspândit din Anglia şi care reprezintă o adevărată forţă revoluţionară, doar un palid epifenomen ideologic. Astfel s-a născut fraza remarcabilă, citată mai sus din capitolul cu denumirea semnificativă „Proletariatul". În acelaşi text se introduce, pentru prima dată în discuţia europeană, interpretarea ştiinţifică a problemei deosebirii fundamentale dintre forţa de muncă şi proprietate.

Aşadar, revoluţia industrială provine din Anglia secolului al XVIII-lea. Care a fost situaţia istorică de pe această insulă în acea vreme? Anglia era o insulă care, începând cu secolul al XVI-lea, s-a separat de continental european şi a făcut primii paşi spre o existenţă maritimă pură. Din punct de vedere istoric, acest fapt este pentru noi cel mai esenţial. Restul nu este decât o suprapunere, o suprastructură. Oricare ar fi evenimentul extern pe care l-am alege în calitate de pas definitiv spre existenţa maritimă pură -cucerirea, în anul 1655,

a Jamaicăi de către Cromwell, izgonirea definitivă, în anul 1688, a Stuarţilor sau pacea europeană din anul 1713, de la Utrecht - esenţialul îl constituie următoarele: începând cu un anumit moment, un popor european a încetat să mai considere insula pe care trăia o parte a Uscatului european, întrucâtva îndepărtat şi a interpretat-o ca bază pentru o existenţă maritimă pură şi pentru o dominaţie maritimă asupra oceanului mondial. Începând cu secolul al XVI-lea, Anglia a intrat în epoca marilor descoperiri geografice şi a început să cucerească colonii de la Portugalia, Spania, Franţa şi Olanda. Ea a învins toţi adversarii săi europeni nu în virtutea superiorităţii morale sau de forţă, ci doar prin aceea că a făcut un pas hotărâtor şi irevocabil de la Uscatul solid spre largul Mării, iar într-o asemenea situaţie, cucerirea coloniilor terestre era asigurată de controlul asupra spaţiilor maritime.

Acesta a fost un răspuns istoric unic, irepetabil, la o chemare la fel de istorică unică, irepetabilă, la marea chemare a unui secol al descoperirilor geografice europene. Pentru prima dată în istoria omenirii cunoscută nouă a apărut chemarea referitoare nu numai la râuri concrete, ţărmuri concrete sau mări intracontinentale; pentru prima dată ea a avut un caracter global, planetar. Marea majoritate a popoarelor europene au interpretat această chemare în termeni continentali, de uscat. Spaniolii şi-au creat imperiul lor transoceanic; totodată el a rămas, în fond, un imperiu de uscat şi s-a construit pe mase continentale foarte întinse. Ruşii s-au desprins de Moscova şi au cucerit o ţară gigantică - Siberia. În pofida realizărilor uimitoare în navigaţia maritimă, portughezii n-au izbutit să treacă la o existenţă pur maritimă. Chiar şi eposul eroic al epocii descoperirilor portugheze, „Lusiadele" lui Camoes, vorbesc despre oceanul Indian aproape la fel cum vorbeşte Eneas al lui Virgiliu despre Marea Mediterană. Olandezii au fost primii care au început aventurile maritime globale şi multă vreme s-au aflat în avangardă. Baza a fost însă prea slabă, iar înrădăcinarea în politică a statelor de uscat a fost prea adâncă chiar şi după încheierea păcii din anul 1713 de la Utrecht. Olanda este legată definitiv de Uscat. Francezii au intrat în războiul de două sute de ani cu Anglia şi în cele din urmă, l-au pierdut. Pe Anglia continentul n-o deranja în mod deosebit (the least hampered by the continent) şi ea a trecut, cu succes şi definitiv, la o existenţă pur

maritimă. Aceasta a creat premise nemijlocite pentru revoluţia industrială.

Fosta cândva insulă europeană a renunţat la imaginea tradiţională de uscat al lumii şi a început s-o privească, în mod consecvent, de pe poziţia Mării. În calitatea sa de spaţiu vital natural al omului, Uscatul s-a transformat într-un ţărm ce se întinde în adâncul spaţiilor continentale, în backland. Încă în sec. al XV-lea, pe timpurile fecioarei din Orléans, cavalerii englezi, asemenea cavalerilor din alte ţări, îşi câştigau trofeele în luptă cinstită. Până în sec. al XVI-lea englezii au fost crescători de oi care vindeau lâna în Flandra, unde se făceau din ea ţesături. Acest popor s-a transformat într-o naţiune de „înspumători ai mărilor" şi a fondat nu numai un imperiu maritim, ci unul oceanic, mondial. Insula a încetat să mai fie un fragment separat al uscatului şi s-a transformat în Corabie ancorată în apropierea continentului. Locul vechiului Nomos al Pământului terestru l-a ocupat un Nomos nou, care include în structura sa valorificarea spaţiului din largul Mării, dar care separă, totodată, largul mării de masa continentală şi opune spaţiul Mării spaţiului Uscatului, pentru a crea un echilibru cu ajutorul controlului Mării asupra Uscatului.

Ceea ce s-a desprins de la cultura europeană în secolul al XVI-lea a fost, contrar lui Toynbee, nu o „fărâmă tehnică", ci cu totul altceva. Insula europeană s-a desprins de continentul european şi această nouă lume a Mării, numită insulă, s-a ridicat împotriva lumii tradiţionale a Uscatului continental. Această lume a Mării a creat opoziţia lumii Uscatului, iar lumea (Frieden, peace) de pe pământ a devenit o balanţă în mâinile ei. Aceasta a fost expresia unui răspuns concret la chemarea Oceanului Mondial descoperit. Şi pe această insulă Anglia, care a acceptat chemarea şi a făcut un pas hotărâtor spre existenţa maritimă, au apărut pe neaşteptate maşinile.

§

Aşa cum Casa este baza existenţei terestre a oamenilor, Corabia este baza existenţei lor maritime. Corabia şi Casa nu sunt antiteze în sensul tensiunii polare statice; ele reprezintă răspunsuri diferite la chemări diferite ale istoriei. Şi Corabia şi Casa se creează cu ajutorul mijloacelor tehnice, dar deosebirea lor fundamentală constă în faptul că această Corabie este un mijloc de locomoţie tehnic, absolut artificial, bazat pe dominaţia totală a omului asupra naturii. Marea reprezintă o varietate a mediului natural, care se deosebeşte

radical de Uscat. Marea este mult mai înstrăinată, mai ostilă. Conform povestirii biblice, omul şi-a primit locul său de trai tocmai prin separarea Pământului de Mare. Marea rămânea asociată cu primejdia şi răul. Aici trimitem cititorii la comentariile primului capitol al „Cărţii Facerii", din volumul „Dogmatica Bisericească" a lui Karl Barth. Să menţionăm doar că pentru învingerea anticei spaime religioase în faţa Mării, omenirea a trebuit să facă un efort considerabil. Efortul tehnic întreprins în acest scop se deosebeşte esenţial de oricare alt efort tehnic. Omul care a cutezat să pornească într-o călătorie maritimă - iniţial, cuvântul „pirat" îl arăta pe acela care era capabil de risc - trebuie să aibă, după spusele poetului, „o armură triplă pe piept" (aes triplex circa pectus). Depăşirea de către om a rezistenţei inerţiale a naturii care constituie esenţa activităţii culturale şi civilizatoare se deosebeşte, considerabil, în cazul construcţiei de corăbii şi cuceririi Mării şi în cazul creşterii animalelor şi construcţiei de locuinţe pe Uscat.

Centrul şi germenele existenţei terestre, cu toate normele sale concrete - locuinţă, proprietate, căsătorie, moştenire, etc. - constituie Casa. Toate aceste norme concrete se nasc din specificul existenţei terestre şi în special, din agricultură. Instituţia juridică fundamentală, proprietatea - Dominium - provine de la denumirea de Casă, Domus. Este un fapt evident şi cunoscut de toţi juriştii. Mulţi jurişti nu ştiu, totuşi, că cuvântul german Bauer (paganus, ţăran) provine nu în mod nemijlocit de la cuvântul „Ackerbau" (arătură), ci de la cuvântul „Bau", „Gebaude", „aedificium", adică „clădire", „construcţie", „casă". Aceasta reprezenta iniţial omul, posesorul casei. Aşadar, în centrul existenţei terestre se află Casa. În centrul existenţei maritime pluteşte Corabia. Casa înseamnă repaus, Corabia - mişcare. De aceea, Corabia are un alt mediu şi un alt orizont. Oamenii care locuiesc pe Corabie se află în cu totul alte relaţii, atât unul faţă de celălalt, cât şi faţă de mediul înconjurător. Atitudinea lor faţă de natură şi animale se deosebeşte, cu desăvârşire, de cea a oamenilor Uscatului. Omul uscatului îmblânzeşte animalele - elefanţii, cămilele, caii, câinii, pisicile, caprele şi „tot ce îi aparţine" - şi le transformă în animale domestice. Este imposibil să domesticeşti peştii; pe aceştia poţi să-i prinzi doar şi să-i mănânci. Ei nu pot să devină animale domestice întrucât însăşi ideea de Casă îi este străină Mării.

Pentru a înţelege deosebirea profundă dintre existenţa terestră şi cea maritimă am dat un exemplu cultural-istoric. Acum ne străduim să găsim răspuns la întrebarea de ce revoluţia industrială, cu acea descătuşare a avântului tehnic ce o caracterizează (entfessulte Technic) a apărut în condiţiile existenţei maritime. Existenţa terestră, centrul căreia este Casa, are o cu totul altă atitudine faţă de tehnică decât existenţa maritimă, al cărui centru este Corabia. Absolutizarea progresului tehnic, identificarea oricărui progres exclusiv cu progresul tehnic, într-un cuvânt ceea ce se înţelege prin expresia „avântul tehnic descătuşat", „tehnica descătuşată" a putut să se nască, să crească şi să se dezvolte doar pe baza existenţei maritime, în mediul existenţei maritime. Faptul că insula Anglia a acceptat chemarea oceanului mondial descoperit şi a dus la sfârşitul logic trecerea la existenţa pur maritimă, a dat răspunsul istoric la întrebarea pusă de epoca marilor descoperiri geografice. Aceasta a fost, în acelaşi timp şi o premisă a revoluţiei industriale şi începutul epocii a cărei problematică o trăim noi astăzi.

Concret noi vorbim de revoluţia industrială care este, astăzi, soarta noastră comună. Această revoluţie n-a putut să se realizeze nicăieri şi niciodată decât în Anglia secolului al XVIII-lea. Revoluţia industrială reprezintă tocmai descătuşarea progresului tehnic, iar această descătuşare devine înţeleasă bazându-se doar pe specificul existenţei maritime, în cadrul căreia ea este, într-o anumită măsură, rezonabilă şi necesară. Descoperirile tehnice s-au făcut în toate timpurile şi în toate ţările. Talentul tehnic al englezilor nu depăşeşte talentul altor popoare. Este vorba doar despre faptul în ce mod şi în care limite putea să se folosească descoperirea tehnică; cu alte cuvinte, în care sistem de norme să plasăm această descoperire. În condiţiile existenţei maritime, descoperirile tehnice au loc mult mai uşor şi mai liber fiindcă nu este obligatoriu ca acestea să se alinieze într-o structură fixă de norme, specifice existenţei terestre. Chinezii au inventat praful de puşcă; ei n-au fost câtuşi de puţin mai proşti decât europenii care, la rându-le, l-au inventat. Dar în condiţiile unei existenţe pur terestre, închise, a Chinei de atunci, aceasta a dus la utilizarea lui exclusivă în jocurile de artificii. În Europa, acelaşi lucru a dus la descoperirile lui Alfred Nobel şi ale discipolilor săi. Vestitele descoperiri făcute de englezi în secolul al XVIII-lea, descoperiri ce au atras după ele revoluţia

industrială - cuptoarele de cocs, industria turnătoare de oţel, maşina cu abur, războiul de ţesut etc. - n-au fost mai geniale decât ale altor popoare, din alte ţări şi alte epoci care au trăit după legile terestre şi care au făcut descoperiri similare, independent de englezi. Descoperirile tehnice nu sunt revelaţii ale tainicului spirit suprem. În multe privinţe ele sunt dictate de vreme. Dacă sunt uitate sau se dezvoltă, aceasta depinde de contextul uman în care au fost făcute. Mă voi exprima mai limpede: descoperirile tehnice care stau la baza revoluţiei industriale vor duce, într-adevăr, la o revoluţie industrială doar acolo unde s-a făcut un pas hotărâtor spre existenţa maritimă.

Trecerea la existenţa pur maritimă poartă, în sine şi în toate consecinţele sale nemijlocite, descătuşarea tehnicii ca forţă liberă şi independentă. Oricare altă dezvoltare a tehnicii în perioadele premergătoare existenţei terestre n-a dus, niciodată, la apariţia unui astfel de principiu ca Tehnica Absolută. Totodată, trebuie să subliniem că formele culturilor de ţărm, legate de mările interne, nu înseamnă încă trecerea la existenţa pur maritimă. Doar cucerind Oceanul, Corabia devine adevărata antiteză a Casei. Credinţa absolută în progres (înţeles ca progres tehnic) este un indiciu sigur al faptului că s-a realizat trecerea la existenţa maritimă. În spaţiul infinit din punct de vedere istoric, social şi moral al existenţei maritime, apare de la sine reacţia în lanţ a unui şir nelimitat de descoperiri. Este vorba nu despre deosebirea dintre popoarele nomade şi sedentare, ci despre contradicţia dintre Uscat şi Mare - două stihii diametral opuse ale existenţei umane. De aceea, nu este corect să vorbim despre „nomazii maritimi" în acelaşi rând cu nomazii de pe cai şi cămile etc. Este incompetent să mutăm condiţiile terestre în stihia Mării. Spaţiul vital al omenirii, în sensul său supranatural, istoric, se deosebeşte radical după toţi parametrii - interni şi externi - în dependenţă de faptul dacă este vorba despre existenţa terestră sau cea maritimă. Oricare ar fi poziţia de pe care am privi această deosebire - de pe poziţia Mării la Usca sau de pe poziţia Uscatului la Mare - ea se manifestă într-un câmp de forţă civilizator şi cultural structurat cu totul altfel; totodată, trebuie să remarcăm că, într-o mare măsură, cultura se referă la Uscat, iar civilizaţia la Mare[98], concepţia maritimă fiind orientată tehnomorf, în timp ce concepţia terestră, sociomorf.

Două fenomene de cea mai mare importanţă ale secolului al XIX-lea pot fi puse într-o lumină nouă cu ajutorul teoriei specificului existenţei maritime. Este vorba despre economia politică clasică de la sfârşitul sec. al XVIII-lea - începutul sec. al XIX-lea şi despre marxism. Pe măsura dezvoltării revoluţiei industriale, nemărginirea descoperită a provocat noi şi noi paşi pe calea descătuşării progresului tehnic. Aşa numita economie politică clasică a fost o suprastructură conceptuală elaborată pe baza primei etape a revoluţiei industriale. Marxismul şi-a întemeiat, la rândul său, învăţătura sa pe această suprastructură a economiei politice clasice. El a dezvoltat-o şi a elaborat suprastructura conceptuală pentru cea de-a doua etapă a revoluţiei industriale. Elita revoluţionarilor profesionişti ruşi s-a înarmat cu marxismul în această calitate, izbutind să înfăptuiască, în anul 1917, revoluţia în Imperiul Rus şi să transfere această suprastructură dublă în condiţiile ţării lor agrare. Nu era vorba, în nici un caz, despre realizarea în practică a teoriei pure şi realizarea logică a legilor obiective ale dezvoltării istorice. Era vorba despre faptul că o ţară agrară, înapoiată din punct de vedere industrial, simţea nevoia de a se înarma cu o tehnică industrială modernă, fiindcă în caz contrar îi era asigurat rolul de pradă pentru alte state mari, mult mai avansate din punct de vedere industrial. În felul acesta marxismul s-a transformat, din suprastructură ideologică a celei de-a doua etape a revoluţiei industriale, într-un instrument practic pentru a învinge lipsa de apărare industrial-tehnică a unei ţări uriaşe, dar şi pentru a îndepărta elita veche, care nu făcea faţă sarcinii istorice.

Ducerea succesivă a principiilor economiei politice clasice la un sfârşit logic a fost doar unul din aspectele învăţăturii marxiste. Rădăcinile marxismului rămâneau cele hegeliene. Într-un pasaj din „Bazele hegeliene

98) Aluzie clară la O. Spengler, care opune civilizaţia şi cultura.

ale filosofiei dreptului", din paragraful 243, se află sensul întregii probleme. Este un pasaj renumit. Acest paragraf descrie dialectica societăţii burgheze care se dezvoltă, fără obstacole, conform legilor sale proprii şi menţionează că „această societate poartă în sine, în mod inevitabil, creşterea progresivă a populaţiei şi industriei". Hegel susţine că o asemenea societate „cu toată bogăţia ei, nu va fi niciodată

suficient de bogată, adică pornind doar de la posibilităţile sale interne nu va putea niciodată să împiedice creşterea sărăciei şi creşterea numărului populaţiei nevoiaşe". Hegel se referă totodată, sincer, în calitate de exemplu, la Anglia de atunci. În paragraful 246 el continuă:

„Conform acestei dialectici, o societate burgheză concretă este nevoită să iasă dincolo de graniţele sale pentru a căuta, printre alte popoare înapoiate, fie prin nivelul dezvoltării mijloacelor industriale, fie prin deprinderile tehnice ale consumatorilor propriei producţii şi prin urmare mijloacele pentru propria existenţă"[99].

Acestea sunt renumitele paragrafe 243 - 246 din „Bazele filosofiei hegeliene a dreptului" care au găsit, în marxism, dezvoltarea lor definitivă. După câte ştiu, nimeni n-a atras însă, atenţia asupra sensului extrem de profund al paragrafului 247 care urmează nemijlocit după cel citat mai sus. În acest paragraf se consolidează opoziţia fundamentală dintre Uscat şi Mare, iar desfăşurarea acestui paragraf 247 ar fi putut fi nu mai puţin semnificativă şi importantă decât desfăşurarea paragrafelor 243 - 246 în marxism. Aici se consolidează legătura dezvoltării industriale cu existenţa maritimă. Acest paragraf 247 conţine următoarea frază hotărâtoare:

„Aşa cum pentru o căsnicie pământul solid, Uscatul este prima condiţie, pentru industrie stihia ei animatoare la cel mai înalt grad este Marea".

Aici voi întrerupe expunerea mea şi ofer cititorilor atenţi posibilitatea de a vedea în el începutul desfăşurării paragrafului 247 din „Bazele folosofiei dreptului" ale lui Hegel, întocmai cum desfăşurarea paragrafelor 243 - 247 a creat marxismul.

Analiza noastră dă naştere unei noi întrebări, iar împreună cu ea unui nou pericol. Se impune de la sine dorinţa de a pune următoarea problemă: care este chemarea actuală a istoriei? Şi imediat apare tentaţia periculoasă de a răspunde la această întrebare printr-o modalitate veche, adecvată şi corectă în epoca anterioară. Oamenilor le este specific să se cramponeze de ceea ce şi-a demonstrat cândva adevărul şi eficacitatea sa. Ei refuză categoric să înţeleagă că noul răspuns la noua întrebare din partea omenirii poate fi doar o presupunere şi de cele mai multe ori, aşa cum a fost

99) Din această situaţie se deduc uşor momentele de bază ale teoriei leniniste a „imperialismului" ca fază superioară a dezvoltării capitalismului" şi principiile fundamentale ale concepţiei, autarhiei marilor spaţii" (iar mai pe larg ale „naţionalismului economic") a lui F. List. Este interesant faptul că revoluţionarii conservatori germani au dedus din dezvoltarea tezelor lui List aproape aceleaşi teze ca şi Lenin din Hegel şi Marx. În ambele cazuri era vorba de lupta antiimperialistă planetară pentru „drepturile popoarelor" împotriva colonizării talasocrate anglo-saxone. Teoreticianul principal al „drepturilor omului" a fost chiar C. Schmitt. Aplicarea şi dezvoltarea geopolitică a acestui principiu sunt specifice pentru Haushofer . (A.D.).

în cazul călătoriei lui Columb, o presupunere oarbă. Omul simte nevoia de neînvins de a se referi la ultima experienţă istorică, din punct de vedere cronologic ca la ceva veşnic. Atunci când noi, nemţii, am cotropit în anul 1914 Franţa, ni s-a părut că evenimentele se vor desfăşura pe viitor ca în anii 1870 - 1871, până la victoria noastră hotărâtoare. Când în anii 1870 - 1871 francezii asediaţi au întreprins un atac din Paris, ei erau convinşi că totul va merge iarăşi conform scenariului revoluţiei victorioase din anul 1792. Atunci când secretarul de stat al SUA , Stimson, şi-a proclamat în anul 1932 renumita sa doctrină, doctrina Stimson, el credea că situaţia creată, luată în întregime, aminteşte anul 1861 şi începutul războiului de independenţă la o scară mărită.

Sentimentul istoriei trebuie să ne ferească de asemenea greşeli. Tocmai în ţările care au avansat mai mult decât altele pe calea descătuşării tehnicii, este răspândită, în mod paradoxal, părerea că de acum încolo, cu ajutorul mijloacelor tehnice, începe o penetrare a noilor spaţii infinite ale cosmosului. Comparativ cu această penetrare a cosmosului, penetrarea de cinci sute de ani a epocii marilor descoperiri geografice şi tehnice va părea un interval de timp nesemnificativ. Oamenii planifică un atac în stratosferă şi zboruri pe Lună. Însăşi planeta noastră, Pământul, se transformă într-o corabie cosmică ce pluteşte în spaţiul cosmic. O asemenea părere mi se pare o repetare a vechiului răspuns, o dezvoltare a răspunsului care a fost dat, cândva, la chemarea Oceanului mondial descoperit. Oamenii concep chemarea zilei de astăzi ca o repetare de proporţii a descoperirii Americii. Ca să zicem aşa, din punct de vedere

psihologic este clar. Atunci s-au descoperit noi continente şi oceanele pământului. Astăzi eu nu văd nici un cosmos descoperit, nu aud nici o chemare cosmică.

Nu vom vorbi despre farfuriile zburătoare. Tehnica descătuşată poate să pătrundă în cosmos oricât de îndelung şi de înverşunat, din aceasta nu va apărea o nouă chemare istorică şi cu atât mai mult, un răspuns la o asemenea chemare. Evident că tehnica descătuşată generează un impuls de forţă colosal şi tendinţa de a-l învinge. Acest impuls, însă, nu este la fel ca şi chemarea. Este adevărat că tehnica contemporană generează mereu cerinţe artificiale, dar aceasta semnifică doar că ea este capabilă să dea, în cel mai bun caz, un răspuns, în cel mai înalt grad, la o întrebare la fel de artificială pusă de ea.

Tocmai această dezvoltare ultramodernă a răspunsului vechi este, din punct de vedere al istoriei, neistorică şi anacronică. De altfel, este pe deplin firească situaţia când, în epoca trecută, învingătorul absolut trece cu vederea noua chemare a istoriei. Dar cum ar putea învingătorul să înţeleagă că victoria lui este un adevăr de o singură dată. Cine să-l înveţe acest lucru? Eu am ajuns la concluzia: este deja bine dacă noi refuzăm să dăm un răspuns vechi la o întrebare nouă. Este deja mult dacă noi înţelegem lumea nouă nu după schema „lumii noi", care a existat ieri. Eu, personal, văd noua chemare nu de cealaltă parte a stratosferei. Eu observ că tehnica descătuşată limitează mai curând oamenii, decât le deschide noi spaţii.

Tehnica modernă este necesară şi folositoare. Astăzi, însă, ea este departe de a fi un răspuns la o oarecare chemare. Ea satisface doar nişte nevoi generate parţial de ea însăşi. În rest, ea însăşi este pusă astăzi sub semnul întrebării, iar aceasta înseamnă că tocmai de aceea nu poate să fie un răspuns. Toţi vorbesc despre faptul că tehnica modernă a făcut pământul nostru mic până la absurd. De aceea, noile spaţii, de unde apare noua chemare, trebuie să se afle pe pământul nostru şi nicidecum în afara lui, în cosmosul deschis. Acel care va izbuti, primul, să subjuge tehnica eliberată, va da mai curând un răspuns la chemarea existentă astăzi, decât acela care, cu ajutorul ei, se va strădui să coboare pe Lună sau pe Marte. Îmblânzirea tehnicii descătuşate este o faptă eroică pentru un nou Hercules. Din această sferă aud o nouă chemare, chemarea Prezentului.

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE

Apocalipsa stihiilor. De la geopolitică la filosofia istoriei. Reflecţii la teoria elementelor lui Carl Schmitt.

y

1. Există doar două stihii civilizatoare

Legătura structurii civilizatoare cu dominarea unei sau altei stihii - a Uscatului şi a Mării - este axa concepţiei lui Carl Schmitt şi a laturii ei celei mai puternice şi mai impresionante. Totodată, este important să menţionăm că, pur şi simplu, nu este vorba doar de o anexă, abstractă, a teoriei sociale a celor patru elemente la analiza cultural-istorică, ci despre dezmembrarea dualismului istoric fundamental (nu numai a celui natural) al celor două stihii - a Uscatului şi a Mării, a Pământului şi a Apei, dualism ce devine, totodată, cu adevărat, un factor istoric doar atunci când acesta se conştientizează şi se trăieşte, din punct de vedere intelectual, de către societatea umană. Pentru a explica ce anume avem în vedere, vom atrage atenţia asupra faptului că la Schmitt lipseşte referirea la stihia focului şi analiza ei filozofică, culturală şi civilizatoare (despre aceasta vom vorbi mai jos). Iar cu privire la stihia aerului, legată de epoca aeronauticii, Schmitt susţine că ea, fiind o continuare tehnică a traiectoriei istorice, confirmată de civilizaţia Mării, n-a dat naştere unui „nomos" propriu, unui tip civilizator propriu. Aerocraţia şi mult mai actuala eterocraţia, adică etapele aeronautică şi cosmică de dezvoltare a tehnicii, n-au provocat asemenea schimbări globale pe parcursul istoriei umane precum acelea care au fost generate de descoperirea Oceanului Mondial şi chemarea lui.

Intuiţia genială i-a sugerat întocmai lui Schmitt ideea potrivit căreia cosmosul nu poartă în sine nici chemarea prezentului, nici răspunsul istoric, iar cercetările cosmice în condiţiile „eterocraţiei" demonstrează doar agonia civilizaţiei tehnocrate care subjugă, dar nu eliberează. La prima vedere se pare că la Schmitt, dacă ţinem seama de simpatiile lui implicit antitalasocratice, o asemenea abordare a dialecticii istorice a stihiilor trebuie să devină baza doctrinei conservatoare cu un substrat ecologic accentuat. Apare tentaţia de a înţelege în această manieră cuvintele de

încheiere din articolul lui despre „Tensiunea planetară dintre Orient şi Occident":

„Noile spaţii de unde va apărea noua chemare trebuie să se afle pe pământul nostru şi nu în afara lui, în cosmosul deschis".

Aşa procedează cel mai frecvent adepţii lui Schmitt având în vedere, totodată şi concepţiile lui conservatoare în politică. După părerea noastră, aceasta ar fi prea simplu. Dacă după epoca revoluţionară de dominare a „tehnicii descătuşate" şi a civilizaţiei oceanice, noua chemare nu este nimic altceva decât întoarcerea la orientarea terestră - chiar din cauza fricii în faţa catastrofei tehnologice sau ecologice - atunci tensiunea spirituală a dialecticii istorice îşi pierde dimensiunea sa dramatică, devine aproape un proces ciclic natural, se identifică cu acea tensiune polară statică pe înfruntarea căreia, conform lui Schmitt, este bazată întreaga istorie spirituală a omenirii. Dualismul civilizator - Uscat-Mare - trebuie să se rezolve oarecum altfel.

Schmitt înclină să creadă că trecerea la aerocraţie şi apoi la eterocraţie este doar o dezvoltare firească a strategiei Mării şi nu nişte indici ale noilor epoci revoluţionare. Astfel, se poate spune că, în expansiunea sa universalistă, stihia Apei se înfăptuieşte tocmai pe seama Uscatului şi a spaţiilor subordonate lui în mod tradiţional, punând în slujba sa alte două stihii - aerul şi eterul (vacuum) care, din punct de vedere fizic, nu sunt nimic altceva decât nişte stări ale materiei tot mai rarefiate. Cu alte cuvinte, stihia apei, a mării, se manifestă prin stihiile subordonate ale aerului şi eterului, continuând tendinţa sa civilizatoare spre „rarefiere"'; totodată, menţionăm că tocmai această tendinţă a generat dialectica istorică a „existenţei maritime", precum şi descătuşarea tehnicii şi etapele revoluţiei industriale legate de aceasta.

Cum să explicăm, în cazul de faţă, succesele din sferele aeronautică şi cosmică ale unei asemenea supraputeri terestre ca URSS - conform expresiei planetare a ultimului Behemoth geopolitic al timpurilor, a forţelor maselor continentale şi a Nomosului terestru? Exact aşa cum a explicat, în mod genial, însuşi Schmitt funcţia istorică a marxismului în Rusia: a fost o înarmare conceptuală a elitei alternative cu doctrina celei de-a doua revoluţii industriale, care a putut să transforme, într-un mod voit şi conştient, o ţară terestră arhaică într-un bastion

industrial-tehnic gigantic, capabil ca timp de 70 de ani să reziste, cu succes, presiunii pe diverse planuri a civilizaţiei oceanice. Utilizarea aerocraţiei şi eterocraţiei de către blocul de Est a fost o continuare a strategiei marxiste a revoluţiei industriale pentru a opune rezistenţă civilizaţiei burgheze a Occidentului.

Aşadar, unul din membrii dualismului istoric - Marea - a înglobat în procesul afirmării sale planetare alte stihii. Dacă în timpul scrierii de către Schmitt a articolului „Tensiunea planetară" - anul 1959 - acest proces era la începuturi, în anii '80 el a devenit clar şi evident pentru toată lumea. Marea a valorificat Aerul şi Cosmosul.

Aici ne apropiem de punctul cel mai important al celei mai noi istorii, care este piatra de încercare pentru marea majoritate a ideologiilor şi doctrinelor social-politice considerate, până în ultima vreme, pe deplin acceptabile.

Avem în vedere eşecul blocului de Est şi perestroika.

2. Caracterul concret al potopului universal

Acesta este un eveniment-cheie pentru a verifica dacă opiniile lui Carl Schmitt sunt adecvate. Vorbind în termenii lui, putem descrie acest eveniment în felul următor:

Sfârşitul blocului de Est, care în secolul nostru întruchipează tendinţa planetară a Uscatului, opusă Mării, înseamnă sfârşitul acelei etape istorice când era posibilă utilizarea efectivă a structurii conceptuale, ce rezumă cea de-a doua fază a revoluţiei industriale, pentru concurenţa globală cu civilizaţia Mării, cu Occidentul şi cu lumea care îşi identifică soarta cu dezvoltarea nelimitată a tehnicii descătuşate. Cu alte cuvinte, acesta a fost sfârşitul caracterului adecvat al marxismului. Forţele Uscatului şi-au pierdut conceptul de apărare, concept care a fost eficient până când condiţiile răspunsului pe care l-a dat Marx, la chemarea contemporană lui a istoriei europene, nu s-au schimbat definitiv şi irevocabil.

Una din explicaţiile eşecului blocului Sovietic este rămânerea în urmă în sfera concurenţei tehnologice, momentul principal în această rămânere în urmă fiind, totodată, imposibilitatea de a răspunde adecvat programului american SDI[100]. Cu alte cuvinte, Marea a câştigat duelul tehnologic cu Uscatul în sfera eterocraţiei - a tehnologiilor avansate, legate de invenţiile strategice în sfera cosmică.

Ce semnifică aceasta din punct de vedere al dialecticii istoriei?

În primul rând: Marea, care a generat impulsul saltului tehnic şi apoi civilizaţia tehnică, a învins, totuşi, Uscatul, deşi acesta şi-a însuşit la timp şi efectiv cea mai nouă tehnologie conceptuală (pentru timpul său) chiar de la Mare. Acest proces a coincis, în timp, exact cu sfârşitul celei de-a doua etape a revoluţiei industriale. La nivel teoretic aceasta a început să se clarifice la începutul anilor '70, paralel cu degenerarea comunismului şi socialismului în Europa. În practică, accentul a fost pus în timpul restructurării (perestroika - n.n.). Cea de-a treia etapă a revoluţiei industriale avea nevoie, cel puţin, de un nou Marx şi un nou marxism. Acesta ar fi putut să devină fascismul european, încercarea dovedindu-se, însă, a fi abortivă atât la nivel teoretic, cât şi în plan fizic - Germania a fost înfrântă de o putere terestră (URSS) mult mai consecventă din punct de vedere civilizator, susţinută în cazul acesta de Mare, aşa cum s-a întâmplat de atâtea ori în istorie - de la Napoleon până la Primul şi cel de-al Doilea război mondial. Un nou Marx n-a existat, probabil nu putea şi nu trebuia să existe.

În al doilea rând: Eşecul blocului de Est înseamnă globalizarea reală a Mării, care trece de la rolul de judecător şi controlor, la rolul de autocrat (de monarh absolut). Aceasta înseamnă mondialism, integrarea civilizatoare a planetei sub egida Occidentului. În limbajul religios, pentru acest eveniment există o singură denumire - Potopul Universal, sfârşitul nomosului Pământului şi dominaţia universală a nomosului Mării[101]. Aceasta atrage după sine trecerea definitivă de la era opoziţiei dintre două stihii, la era cuceririi unei stihii de către cealaltă, ostilă acesteia. Se poate spune că acesta este începutul „lumii universale". Leviathanul învinge

100) SDI - Strategic Defense Initiative - Iniţiativa de Apărare Strategică. este un program militar lansat de Ronald Reagan în 1983 pentru creearea unui scut antirachetă nordamerican împotriva atacurilor cu rachete balistice intercontinentale (N.T.)

101) Este interesant de cercetat sensul geopolitic al simbolismului „falsului profet" sau al „altei fiare". În „Apocalipsă" despre el se spun următoarele: „Apoi am văzut ridicându-se din pământ o altă fiară" (Ap. 13,11). Adică, această „Altă fiară" aparţine Uscatului. Tot acolo se

accentuează că „Ea lucra cu toată puterea fiarei dintâi înaintea ei" (Ap. 13,12). Cu alte cuvinte este vorba despre „duhul Uscatului", care a trecut de partea stihiei Mării, de partea Leviathanului. Aşa cum „fiara care se ridică din mare" este reprezentantul satanei-dragon, substitutul său (adică atlantismul este expresia istorică a răului mondial), la fel „o altă fiară" sau „falsul profet" este, la rândul său, reprezentantul „fiarei din mare", adică substitutul său Lobby-ul atlantic, din statele Uscatului, îndeplineşte anume această funcţie.

Behemothul, Balena învinge Ursul. Triumful lui Moby Dick asupra Ursului Rusesc.

În cel de-al treilea rând: De acum încolo, Mării i se subordonează celelalte stihii - Uscatul cucerit (duşmanul învins, Hostis), Aerul şi Eterul (aliaţii naturali, solidari cu dialectica apei, Amicus) - servesc în calitate de ideovariaţii ale Mării, stihii de ajutorare a Corabiei planetare, a Insulei Mondiale (World Island, în termenii lui Spykman şi nu ai lui Mackinder). Este era One World, societatea post-industrială, epoca informatizării şi automatizării globale. În limbajul celor mai de avangardă intuiţii ale lui Marx, aceasta se numeşte dominaţia reală a capitalului"[34]. Timpul dispariţiei ideologiilor, timpul post-modernismului şi „sfârşitului istoriei".

Chemarea Oceanului descoperit, acceptat de anglo-saxonii care au dat răspunsul ce s-a realizat prin saltul industrial tehnic, s-a cristalizat în civilizaţia occidentală contemporană, a supus o lume întreagă şi a luat forma definitivă de autocraţie globală a Americii, a acelui continent prin a cărui descoperire de către Columb a început „lumea contemporană". Această chemare şi-a încheiat manifestarea sa istorică prin eşecul blocului de Est, prin restructurare şi destrămarea URSS. Tehnica descătuşată (entfesselte Technik) a învins toate piedicile externe. Puterea Mării este, de azi înainte, absolută. Ea este întruchipată în hegemonia Occidentului tehnocratic, în întâietatea strategică a SUA şi dominaţia capitalului curent, în confuzia totală a structurilor de valoare tradiţionale. Proprietatea, moştenirea, căsătoria, locuinţa - toate acestea şi-au pierdut semnificaţia pe care au avut-o în epoca existenţei terestre, în epoca nomosului Pământului.

---

[34] Jean Marc Vivenza „De la dominaţia formală a capitalismului la dominaţia lui reală", „Elementî" Nr. 7.

3. Elementul scăpat din vedere

Deşi vorbeşte despre unicitatea evenimentelor cu adevărat istorice preferând să evite orice forme de determinism şi sistematizare totuşi, fiind creştin, este puţin probabil că Schmitt ar fi putut să nege prezenţa Sfârşitului istoriei şi prin urmare, a unei anumite teleologii. Faptul că a renunţat la teleologia lui Hegel sau Marx nu înseamnă că a renunţat la teleologie în general. Ca un gânditor absolut cinstit (în acest sens se aseamănă cu Heidegger), el nu doreşte să limiteze - nici pe a sa, nici pe a altora - intuiţia liberă a adevărului, considerând că în aceasta constă demnitatea supremă a omului şi libertatea intelectuală care se proiectează, în cele din urmă, în Politică (das Politische) şi în Hotărâre (die Entscheidung). În toate părerile lui Schmitt, în care este prezent, implicit, escatologismul firesc pentru un creştin, se întrevăd, uşor, notele apocaliptice: el menţionează unicitatea vremurilor Noi, care constau în globalismul lor, în atitudinea lor faţă de „tehnica descătuşată" şi existenţa maritimă.

Este clar că Schmitt a înţeles paralelismul dintre povestirea biblică despre crearea Uscatului - ca urmare a retragerii Apelor - şi situaţia actuală care reprezintă ceva contrar - înaintarea existenţei maritime asupra cele terestre, adică revărsarea simbolică a Apei peste Pământ. Totodată, este important faptul că în tendinţa talasocratică, care este constantă în istorie abia acum, începe etapa sa oceanică şi capătă o dimensiune maximă posibilă. Răspândirea talasocraţiei oceanice în stratosferă şi în cosmos ilustrează doar limita victoriei ei.

Apare însă o întrebare retrospectivă firească: de ce anume nomosul Pământului, al Uscatului, a devenit matricea existenţei umane în mii de ani de Tradiţie? Apoi, de ce o structură terestră atât de stabilă a nomosului tradiţional (care n-a fost zădărnicită nici de retragerile potamice (fluviale), nici de cele limitat talasocratice, nici de cele nomade) a fost în cele din urmă victima stihiei haotice a Oceanului?

Cartea Facerii, afirmând existenţa Apei înaintea Uscatului, face aluzie la un oarecare primat al Haosului în comparaţie cu ordinea, iar mitologia indoeuropeană confirmă acest fapt în multe subiecte. Într-un oarecare sens, se poate presupune (aşa cum se întâmplă în tradiţia ermetică) că Pământul este Apă concentrată, iar în termeni geografici că Uscatul este un fund

de Ocean eliberat de Apă. Dar acest teritoriu cucerit de la haos, nomosul, Uscatul, Continentul, Heartland-ul lui Mackinder, Mitgardul germanilor antici, cetatea Ordinii, Polisul istoric nu este cauza nomosului tradiţional, ci rezultatul unei oarecare influenţe transcedente, fixat în natura urmelor supranaturalului, amprenta ceea ce ar putea fi numit izvorul Istoriei. Cuvântul rusesc care are semnificaţia de pământ solid, das feste Land, die Erde, în germană, ne va permite să ne apropiem de această forţă tainică. Este cuvântul Uscat. În el se indică, din punct de vedere etimologic, calitatea de uscăciune, care lipseşte în alte limbi (Calitate ce nu îi lipseşte nici limbii române - n. trad.), iar această calitate, la rândul ei, provoacă asociaţia cu ceva cald, cu arşiţa şi Focul, acel ultim element al celei de-a cincea stihii, care este obişnuită pentru clasificările antice, dar care nu se ştie din ce motive lipseşte din analiza civilizatoare şi istorică a lui Schmitt.

Şi imediat ne amintim de Heraclit care, în ciuda lui Tales din Milet şi a altor filozofi talasocraţi, a întărit teoria revoluţionară despre provenienţa Universului din Foc. Bineînţeles că Focul este un element transcedent faţă de stihiile mediului pământesc. Dacă Pământul, Apa şi Aerul sunt interne faţă de planeta noastră şi locuitorii ei, iar vacuumul cosmic, care înconjoară stratosfera, poate fi considerat ca fiind chintesenţa internă faţă de mediu (eter), atunci Focul, Căldura, Lumina ne vin din afară, de la steaua de sacrificiu, strălucitoare, de la Marele Soare. Elementele obişnuite sunt stihiile oamenilor. Focul este stihia Zeilor, substanţa Cerurilor spirituale. La fel şi polaritatea Focului nu se înscrie, faţă de celelalte elemente, în acea schemă statică, naturală, pe care Schmitt, vorbind despre încordarea naturală dintre Uscat şi Mare a dezmembrat-o, pe bună dreptate şi pe care absolut corect a delimitat-o de tensiunea specifică dialecticii istoriei umane. În realitate, tensiunea provocată de Foc este esenţa dialecticii şi dacă referitor la provenienţa Naturii putem să fim de acord cu Tales, atunci cu privire la geneza Istoriei are dreptate doar Heraclit. Darul făcut de Prometeu oamenilor, Focul dumnezeiesc coborât pe pământ, este subiectul tainic principal al dialecticii istorice, agent invizibil al alchimiştilor, copilul filosofic al aceluiaşi Heraclit care a împrăştiat, prin secole şi cicluri, conţinutul spiritului său solar, al gnosisului ceresc.

Focul transcedent împrăştie Apele originare, ca să apară Uscatul. Focul transcedent este considerat de către oamenii Pământului principiul fundamental - ei îl aşează în Centrul Casei lor (vatra sfântă), în centrul templului lor (altarul sfânt), în centrul corpului lor (cultul inimii), în centrul luminii lor (soarele care dă orientările spaţiului şi dimensiunea timpului). Nomosul terestru al Pământului este rezultatul influenţei subtile a Focului. Omenirea a răspuns la chemarea transcedentului prin ordinea terestră şi în felul acesta, a intrat în Istorie, s-a ridicat deasupra naturii şi a devenit ea însăşi. Casa este răspunsul dat Soarelui. Uscatul şi civilizaţia lui este produsul Focului, înţeles din punct de vedere intelectual. Câtă vreme legătura dintre Foc şi Pământ era conştientizată, chemarea oceanică n-a existat. Talasocraţia era echilibrată de telurocraţie, iar Vesta romană dobora victorios Cartagina, care se năştea din spumă, de fiecare dată când aceasta atenta la universalizarea mesajului său cultural şi civilizator. Când focul sfânt s-a stins în casele oamenilor, în inimile oamenilor, în templele lor, a răsunat urletul apocaliptic al Leviathanului, iar Uscatul, care şi-a pierdut sensul său, centrul său, puterea sa, era condamnat, de acum în acolo, să piardă duelul escatologic cu Marea.

Restructurarea şi pieirea Behemothului erau deja inevitabile în momentul când Tradiţia a devenit conservatoare, când răspunsul dat la chemarea Focului transcedent a acoperit întrebarea, când nomosul pământului a încetat să-şi verifice normele sale cu nomosul Cerului. În definitiv, întreaga istorie umană nu este altceva decât interludiul dintre Prima explozie a stelei magice şi Potopul universal.

4. Icoana şi Uscatul

Sunt foarte interesante observaţiile lui Schmitt cu privire la iconografie şi sintetizările lui despre legătura Chipului cu Occidentul. Aceasta se referă, în mod direct, la stihia Focului, fiindcă facultatea vizuală este un element de apreciere în lumină a realităţii care, la rândul său, este unul din aspectele Focului (deopotrivă cu arşiţa). Dacă admitem legătura genetică a Uscatului cu Soarele, descoperită de noi, va deveni clară şi legătura Icoanei, a imaginii vizuale sacrale cu nomosul Pământului. Evident că imobilitatea spaţială, fixitatea, orânduirea mediului, tind prin ele însele la o exprimare în chipuri-simbol, hieroglife, tablouri. Focul - de parcă ar smulge

din realitatea curentă un oarecare fragment care se transformă în Chip, în Icoană, în ceva permanent. Este ca şi cum se repetă taina genezei Uscatului primar din masa haosului acvatic. Prin Icoană, nomosul pământului aminteşte, în permanenţă, despre izvorul său. În acest sens, închinarea la icoane şi utilizarea picturii în general este, într-adevăr, un indiciu grăitor al existenţei continentale pământeşti, tradiţionale.

Această consideraţie contribuie la dezvoltarea acelor observaţii pe care le-a exprimat Schmitt referitor la misiunea istorică a Spaniei. Spania catolică, înălţând icoana Sfintei Fecioare pe toate pământurile cucerite, a îndeplinit o misiune extraordinară de neutralizare a Oceanului (şi a chemării lui) cu ajutorul Focului. Această operaţie planetară a fost, prin natura ei, similară funcţiei istorice a marxismului în Rusia: în ambele cazuri chemarea Mării a fost acceptată pentru neutralizarea, pe cât posibil, a urmărilor ei nefaste pentru nomosul Pământului şi a se da toată silinţa pentru a transforma otrava în medicament. Pierderea de către Spania a luptei maritime cu piraţii englezi a dat naştere la consecinţe planetare îngrozitoare: anglo-saxonii au semănat pe insula transatlantică seminţele civilizaţiei apocaliptice, căreia i-a fost hărăzit să întruchipeze Leviathanul în toată puterea lui finală, escatologică. Din spumă a apărut Continentul-Corabie, care a depăşit, prin toţi parametrii, prototipul său european. Acestui monstru i-a fost sortit să stingă din naştere focul sacru, să spargă Icoana, să stabilească pe planetă „noua sa ordine mondială". Evident că, referitor la concepţia dominantă a monstrului nou-născut, la baza acesateia au fost ideile sectelor protestante extreme - baptiştilor, puritanilor, mormonilor etc. - care se caracterizează printr-un grad absolut de iconoclasm, modernism bisericesc. Gherila latino-americană sortită pieirii, fondată pe un amestec de marxism (sic!) şi teologie catolică a eliberării (sic!), este tot ce a rămas astăzi de la demersul planetar ambiţios al spaniolilor-conchistadori cu privire la împiedicarea potopului universal

Aici apare o dificultate teoretică neclarificată până la capăt de către Schmitt. El aminteşte despre obiceiul de a identifica Chipul vizual şi cultul icoanei cu Occidentul, iar negarea lui, iconoclasmul - cu Orientul. Însuşi Schmitt aduce câteva exemple care combat adevărul univoc a acestei identificări. Să clarificăm acest lucru mai detaliat. Cu atât mai mult cu cât se

referă la o problemă extrem de importantă pentru noi - sensul istoric al Rusiei şi misiunea ei.

5. Amicus et Hostis absoluti - portrete în timp şi în spaţiu

Aici ne confruntăm cu o problemă al cărei sens metafizic a fost examinat într-o altă carte („Misterele Eurasiei"), cap, „Subconştientul Eurasiei"). Este vorba despre identificarea Tradiţiei cu Occidentul, tipică pentru gânditorii europeni. Totodată, deseori este vorba nu pur şi simplu despre Vest, ci despre Nord-Vest. Mai mult decât atât, uneori se contopesc chiar trei noţiuni geografice - Vest, Nord-Vest şi Nord. Acestui fapt i se opun Sudul, Sud-Estul şi Estul, care, la fel, se contopesc, cel mai des, într-o singură imagine civilizatoare, reprezentată de un peisaj cultural semitic din Orientul Apropiat, mult mai cunoscut Europei din punct de vedere istoric. Totodată, acest punct de vedere se deduce, uneori, din moştenirea romană, iar alteori din cea creştină.

În realitate este vorba despre o iluzie optică, pentru care europenii sunt datori geografiei. Doar minţile cele mai profunde - şi în primul rând René Guenon - au izbutit să se eschiveze de la această încurcătură şi să privească lucrurile de pe altă poziţie mult mai adecvată. Aşadar, René Guenon a arătat, cu perfectă dreptate, că din punct de vedere al geografiei reale (şi sacrale), Continentul Eurasia reprezintă o masă uriaşă de Uscat unde Europa este doar capul de vest, o peninsulă îndreptată spre Atlantic. Popoarele indoeuropene locuiesc pe întreg continentul - din Industan, prin Iran şi Rusia, până în Europa. India ariană păstrează memoria despre cele mai vechi mituri şi concepţii intelectuale ale rasei albe, iar creştinismul ortodox este răspândit mult peste munţii Urali, până la Oceanul Pacific, ocupând spaţii care depăşesc Europa ca dimensiune. De altfel, miopia istorică şi clişeele înrădăcinate nu permit, în general, europenilor să se refere la cultura ortodoxă a Rusiei ca la o tradiţie creştină autentică, încredinţată unui popor indoeuropean de rasă albă. În contextul nostru este foarte semnificativ faptul că tocmai în Rusia ortodoxă s-a păstrat denumirea grecească a „icoanei" referitor la chipul sfânt şi mai mult decât atât, tocmai icoana ortodoxă rusă susţine astăzi, în totalitate, tradiţia creştină adevărată care s-a stins, practic, în Occident.

Recenzând cartea profesorului german Hermann Wirth „Originea umanităţii"[35], R. Guenon a atras atenţia asupra faptului că trebuie să distingem noţiuni cum ar fi: regiunile nord-atlantică (nord vestică), hiperboreană (nordică) şi atlantică (occidentală).

În realitate, cultul Focului şi nomosului terestru al Pământului, studiat asiduu de către Schmitt, este o calitate distinctă a popoarelor indoeuropene albe, în general, care au coborât în Eurasia din Nord, stabilindu-se pe întregul ei spaţiu, de la Vest spre Est şi de la Est spre Vest. Acolo unde există indoeuropeni, acolo există icoana, pictura sfântă, cultul Focului şi al Luminii, miturile solare, ierarhia tradiţională şi memoria hiperboreei. Chipurile sfinte abundă în India. În Iran a înflorit, chiar şi după islamizare, miniatura şi pictura cea mai autentică, deşi islamul interzice, la modul cel mai sever, zugrăvirea oamenilor şi a animalelor. În Biserica ortodoxă rusă erau venerate nu numai icoanele, ci şi iconarii, iar isihasmul ortodox, doctrina Luminii necreate, a fost linia principală de importanţă vitală a Bisericii Ruse. Icoana - un atribut inseparabil al indoeuropenilor -trebuie identificată nemijlocit cu Nordul, cu Hiperboreea - patria străveche a nomosului terestru obişnuit, tradiţional, al Pământului.

Ostilitatea faţă de imagine, iconoclasmul, este specific, de asemenea, nu atât Estului, cât Sudului. Este o simetrie geografică pe deplin normală, dacă ţinem seama de originile hiperboreene ale indoeuropenilor. Dacă rasa Nordului se închină focului şi imaginii, atunci rasa Sudului, opusă ei, ar trebui să se închine antitezei Focului (de exemplu Apei) şi antitezei icoanei (de exemplu sunetului). Este interesant că însuşi Guenon corelează acest dualism cultural cu sedentarismul şi nomadismul: sedentarismul este asociat cu figura biblică a lui Cain, imaginea vizuală şi timpul, iar nomadismul cu Abel, verbalismul şi spaţiul[36]. Aceasta se înscrie de minune în dualismul elementelor, examinat de către Schmitt. Existenţa maritimă (deşi este strict împărţită cu nomadismul) reprezintă o asemenea dezvoltare extremă a nomadismului care, în momentul când se sfârşeşte calea de la nomadismul de uscat prin navigaţia pe mările continentale, până la ieşirea definitivă în largul Oceanului, trece într-o nouă calitate.

---

[35]Revista „Milâi anghel" Nr. 1, Moscova, 1991.

[36]René Guenon „Împărăţia cantităţii şi semnele timpului", Moscova, 1994.

Este extrem de interesant încă un detaliu: Guenon susţine că tradiţia semită nu este nicidecum orientală, ci atlantică, occidentală şi în acelaşi timp, nomadă. De aici şi atitudinea pozitivă faţă de Abel - crescătorul de animale din povestirea biblică. Mai mult decât atât, Guenon atrage atenţia asupra faptului că pentru construirea templului lui Solomon a fost invitat un mare arhitect dintre străini şi demonstrează că era vorba despre un reprezentant al tradiţiei indoeuropene, fiindcă aceasta se caracteriza prin cultivarea arhitecturii sacrale, adică construirea de case aflate, după concepţia lui Schmitt, la baza nomosului Pământului, iar semiţii nomazi aveau o altă structură social-sacrală.

În cele din urmă, Guenon susţinea, cu privire la Orient, că această parte a lumii, mai mult decât celelalte, este legată de Tradiţie, de continuitatea arhetipurilor sacrale, de devotamentul faţă de izvoare. În cartea „Orientul şi Occidentul" el a dezvoltat, detaliat, argumentarea şi susţinerea acestei teze. Se poate spune că Guenon leagă univoc Estul cu Nordul, considerând receptorul istoric al Tradiţiei nordice primare. Fiindcă veni vorba, citate excepţionale pot fi găsite la H. Corben, cel mai bun specialist contemporan în problemele Tradiţiei iraniene şi traducătorul marelui Sohravardi.

Aşadar, să facem bilanţul observaţiilor noastre. Nordul se identifică cu tradiţia indoeuropeană, sedentarismul, cultul Focului şi Imaginii. Pe lângă toate acestea, Nordul este legat, din punct de vedere sacral, de Est. Aceste două orientări trebuie luate ca fiind primare în problema istoriei dezvoltării nomosului Pământului şi a liniilor lui de forţă principale. Astfel, apărarea cultului icoanei în istorie nu este, în nici un caz, o tendinţă vestică, ci nordică sau estică. Această linie este caracteristică pentru întreaga Eurasie - din India, până în Irlanda. Ea coincide cu traiectoria istorică a Luminii Nordului, Nordlicht şi cu popoarele şi culturile care s-au manifestat în calitate de exponenţi ai acestei Lumini. Acestea sunt Sparta dorică, Imperiul Roman. Iranul zoroastric, India vedică, Bizanţul, Rusia ortodoxă, Irlanda şi Spania catolice. Aceasta este tabăra nomosului Pământului.

La polul opus al istoriei se află, în mod corespunzător, sudul împreună cu Occidentul (!), nomazii-semiţi, iconoclaştii, embrionii talasocraţiei, ai civilizaţiei comerciale, ai „saltului tehnic". Guenon ar fi numit această tabără „premisele civilizaţiei antitradiţionale" şi „constructorii Marii Parodii".

Trebuie să amintim, de asemenea, că ideea expusă de Guenon în „Împărăţia cantităţii", cu privire la dizolvarea escatologică a Oului Lumii, la „disoluţie", coincide exact, din punct de vedere cronologic şi tipologic, cu triumful Mării examinat de Schmitt. La fel ca Schmitt, Guenon leagă această dizolvare de progresul tehnic, de ideologia liberală şi civilizaţia occidentală a Timpurilor Noi. Lumea anglo-saxonă i-a trezit un sentiment de ostilitate şi precauţie profundă.

Şi în sfârşit, rolul factorului semitic - după Guenon, occidental şi nomad; sudic, dacă apreciem răspândirea semiţilor de pe poziţiile Eurasiei, legat de comerţ şi liberul schimb, caracteristice tuturor talasocraţiilor (Cartagina împotriva Romei); care se află la izvoarele capitalismului (criticat atât de Marx, cât şi de Sombart); iconoclastic şi ostil faţă de tot ce este indoeuropean în problemele religioase (iudaismul şi islamul); solidar cu mişcarea protestantă în versiunea ei calvină (răspândirea calvinismului în Olanda, Anglia, iar mai târziu în America - cu precădere state oceanice; deosebit de activ în procesul de distrugere a nomosului Pământului (despre care a scris, în repetate rânduri, însuşi Schmitt) pune ultimul punct în lanţul de concordanţe.

• Nord + Est, icoana, indoeuropenii, Focul, Casa, Tradiţia şi Uscatul. Acestea sunt forţele nomosului Pământului. Adepţii culturii şi ordinii care au răspuns la chemarea Focului transcedent prin evantaiul de tradiţii ariene, până la creştinism.

• Sud + Vest, iconoclasm, popoarele semite, Apa, Corabia, nomadismul, modernismul şi Marea. Acestea sunt forţele de negare a Pământului, exponenţii dizolvării, energiile apocaliptice ale haosului raţional, ale nomosului Mării. Ele au răspuns la chemarea Oceanului prin aceea că au trecut de partea lui împotriva Pământului şi împotriva celei mai vechi probleme prometeice a focului, aproape uitată, care a precedat nomosul Pământului în întreaga Istorie a umanităţii.

6. Nomosul Focului

Sfârşitul blocului de Est înseamnă victoria definitivă a nomosului Mării. Toate încercările de a ţine piept logicii lui şi structurii lui cu ajutorul mijloacelor tehnice, tot ale lui, s-au dovedit a fi neîntemeiate. Bătălia de pe corăbii a fost pierdută de către Spania; rezistenţa economico-industrială, strategică şi doctrinară faţă de nomosul Mării a Germaniei naţional-

socialiste (1933-1945), animată parţial de proiectul eurasiatic al lui Haushofer, a fost înăbuşită de forţa şi viclenia Occidentului, care a folosit în aceste scopuri URSS; ţinând seama de lecţiile marxismului, concurenţa tehnologică ce a durat cel mai mult, a fost pierdută în anii '60 - '80 de către Ţările tratatului de la Varşovia, paralel cu sfârşitul celei de-a doua etape a revoluţiei industriale şi trecerea la societatea postindustrială. După cum ne informează un istoric american cu nume japonez, ciclul istoriei umane, trecând prin toate polarităţile statice ale naturii, s-a sfârşit.

Noi putem să constatăm pierderea absolută a Uscatului, Behemothului, Eurasiei, nomosului Pământului. Într-adevăr, însuşi nomosul Pământului a fost doar o urmă a rezolvării, de către omenire, a problemei deschise privind Existenţa pusă în faţa lui şi nu a esenţei lui. Forma exterioară a răspunsului şi nu a stihiei focului, generatoarea Răspunsului hiperborean: Pământul nu poate să mai răspundă chemării nomosului Mării, care a devenit global şi singular. El este inundat de Ape, Ordinea lui este dizolvată, prin fisuri,

în Oul Lumii. Sfârşitul revoluţiei industriale a discreditat iluziile faptului că se poate concura cu tehnica descătuşată (entfesselte Technik) la acelaşi nivel cu ea. Faza eterocrată a talasocraţiei absolute, privirea aruncată din cosmos asupra Pământului face ca toate fiinţele care mişună pe el să fie, în principiu, aceleaşi - valoarea lor este strict pragmatică şi egală cu utilitatea lor. Viaţa este evaluată în echivalentul financiar al Capitalului, care domină în realitate. Ingineria genetică înmulţeşte pui şi clonează oameni, la fel cum ieri au inventat maşina cu aburi sau războiul de ţesut. Tehnica a invadat omenirea, ajungând în centrul ei. În anul 1959 Schmitt mai putea avea o licărire de speranţă că ceva ar putea să se schimbe pe neaşteptate. La sfârşitul secolului, asemenea speranţe nu mai există.

Triumful Apei a înglobat, din punct de vedere apocaliptic, toate stihiile şi toate formele istorice pe care ar fi putut nu pur şi simplu să le distrugă, ci să le strămute în alchimia sa geopolitică civilizatoare, de parodie. Aurul (banii), dizolvantul universal şi inventivitatea tehnică a forţelor Mării au transformat omenirea într-o biomasă controlată. A rămas însă ceva care nu poate fi supus acestui proces global.

Focul.

Anume el - curăţat de toate stratificările sale naturale, culturale şi social-politice, acumulate în timpul călătoriei prin istorie - se află acum într-o situaţie privilegiată, comparativ cu acea stare de compromis în care s-a aflat rămânând doar nomosul Pământului, ordinea Uscatului. Doar acum se clarifică structura chemării lui iniţiale, fiindcă doar acum se manifestă, în tot volumul istoric, elementele pentru care s-a făcut această provocare. Sub semnul întrebării se află, nici mai mult nici mai puţin decât Omul. În ce măsură s-a dovedit acesta a fi al istoriei? În ce măsură este al naturii? În ce măsură s-a supus stihiilor ce alcătuiesc ţesutul lui firesc (până la caracterul raţional specific)? În ce măsură a fost capabil să păstreze fidelitatea unei dimensiuni transcedente vădite? Şi în cele din urmă, cât Foc se conţine în el, sau este numai Apă?

GLOSAR

Noţiunile şi termenii de bază ai geopoliticii

Aerocraţie - grec „puterea cu ajutorul aerului". Componenta de forţă a strategiei bazată pe cucerirea spaţiului aerian şi utilizarea lui în scopul expansiunii geopolitice. Spre deosebire de dezvoltarea navigaţiei, dezvoltarea aviaţiei n-a dat naştere la un nomos propriu, devenind doar un principiu talasocratic.

Amic (amicus - lat.) - termenul lui Schmitt. Noţiune pur politică ce desemnează totalitatea formaţiunilor statale sociale, etnice sau religioase externe, situate pe poziţii care coincid cu poziţiile capitalei strategice. Nu are încărcătură morală şi poate să treacă, în mod dinamic, în diferite formaţiuni. Categorie mobilă. Vezi ***duşman.***

Apă (sau Marea) - termen special care desemnează „talasocraţia" Este cercetat în special de către Schmitt (das Meer) şi Mahan (Sea, Sea Power).

Atlantism (înrudit cu termenii ***Apă, Mare, talasocraţie, Sea Power)*** - o noţiune geopolitică complexă; înglobează din punct de vedere istoric sectorul occidental al civilizaţiei umane, strategic - uniunea ţărilor occidentale în care domină ideologia liberal-democrată, militaro-strategic -ţările participante la NATO, social - orientarea spre „orânduirea de piaţă" şi „valorile de piaţă" (model SUA). Antipodul ***Eurasiatismului.***

Axă - uniunea geopolitică a două sau mai multe capitale geopolitice.

Axa geografică a istoriei (sau ***arealul axial*** sau ***heartland)*** - termenul lui Mackinder care desemnează teritoriile eurasiatice intracontinentale în jurul cărora se desfăşoară dinamica spaţială a dezvoltării istorice. Coincide cu teritoriul Rusiei.

Axă internă - calitatea legăturii geopolitice a centrului cu periferia în interiorul unui spaţiu strategic (sau politic) unic. La fel şi ***Raza geopolitică*** şi ***Segmentul geopolitic.***

Berlin - capitala strategică naturală a Europei Centrale.

Bloc - uniunea câtorva state care îşi schimbă considerabil calitatea lor strategică şi geopolitică promovând-o la un nivel mult mai ridicat al activităţii planetare. Conform legii „progresului spaţial", formarea blocurilor este un proces inevitabil.

Brâu de discontinuitate - termenul lui Cohen. Zone riverane fragmentate, cu orientare neprecizată, variabilă, care pot fi orientate fie spre continentul telurocratic fie spre marea talasocratică.

Centura exterioară (sau Centura insulară) - termenul lui Mackinder care indică totalitatea teritoriilor ce intră în zona influenţei talasocratice. Părţi din continente şi insule care tind spre „existenţa maritimă". Zona aflată din punct de vedere strategic sub controlul total al atlantismului.

Centura interioară (Centura continentală sau Rimland) - termenul lui Mackinder care indică teritoriile riverane ale Eurasiei, situate între „centura externă" şi „arealul axial".

Capitală strategică (polul geopolitic sau originea razei geopolitice) - centru al integrării geopolitice şi militant activ al procesului geopolitic de proporţii. Legăturile dintre capitalele geopolitice formează axele geopolitice.

Ciocnirea civilizaţiilor - termenul lui Huntington. Teoria permanenţei şi a conflictelor geopolitice la nivel civilizator.

Colonie - teritoriu aflat sub controlul unei forţe separate de un spaţiu acvatic. Este considerat o bază temporară şi externă înstrăinată de spaţiul geopolitic general al metropolei. Este opus ***Provinciei.***

Continent - ***Eurasia, Uscatul, principiul telurocratic.***

Continentalism - sinonimul eurasiatismului sub aspect strategic îngust. Noţiunea este apropiată de cea de Uscat, Pământ. Şcoala continentalistă a geopoliticii este singura în Rusia, predominantă în Germania, prezentă în Franţa şi imposibilă pentru ţările anglo-saxone. Antipodul ***Atlantismului.***

Cordon sanitar - formaţiuni geopolitice artificiale care servesc la destabilizarea a două state vecine mari, capabile să formeze un bloc serios şi care, la rândul său, este periculos pentru terţa parte. Mişcarea clasică în strategia atlantiştilor, în opoziţia lor faţă de integrarea continentală a Eurasiei.

Cratopolitică - termenul lui Kjellen. Examinarea statului din punct de vedere al potenţialului lui de forţă. Nu s-a bucurat de o largă răspândire.

Demopolitică - termenul lui Kjellen. Influenţa parametrilor demografici asupra structurii statului. N-a avut o largă răspândire.

Dualismul geopolitic - principiul fundamental al geopoliticii, care susţine opoziţia talasocraţiei şi telurocraţiei în calitate de forţă motrice a procesului istoric.

Duşman (hostis - lat.) - termenul lui Schmitt. O noţiune pur politică ce desemnează totalitatea formaţiunilor statale, sociale, etnice sau religioase situate pe poziţii opuse celor ale capitalei strategice. Nu are încărcătură morală şi poate să se transfere în diverse formaţiuni. Este o categorie variabilă. Vezi ***Prieten.***

Ecopolitică - termenul lui Kjellen. Statul este considerat o forţă economică. N-a avut o utilizare largă.

Est - acelaşi ca şi ***Lumea a Doua.***

Eterocraţie - din grec. „puterea cu ajutorul straturilor supraatmosferice".

Eurasia - idem cu ***Heartland,Continent, Uscat, Pământ, Telurocraţie.*** Într-un sens mai limitat semnifică Rusia geopolitică.

Eurasiatism - o noţiune geopolitică complexă; întruneşte: sectorul de est al civilizaţiei umane - din punct de vedere istoric, blocul actual sau potenţial al statelor şi naţiunilor care refuză să recunoască imperativul ideologiei liberal-democratice - din punct de vedere strategic, unificarea actuală sau potenţială, într-o alianţă militară a ţărilor de est,

„telurocratice" din punct de vedere strategic, orientarea spre „ideocraţie", statul social, orânduirea economică necapitalistă - din punct de vedere social.

Europa Centrală - spaţiu intermediar între Rusia şi ţărmul atlantic al Europei. Este considerat, în mod tradiţional, ca o zonă de influenţă preponderent germană.

Expansiune latitudinală (expansiune pe paralele) - tendinţă geopolitică agresivă care generează, în permanenţă, situaţii conflictuale, strategie geopolitică de natură ofensivă. Aproape întotdeauna provoacă conflicte militare. Se realizează abia după finalizarea expansiunii meridionale.

Expansiune meridională (expansiunea pe axa Nord-Sud) -extinderea sferei de influenţă (militară, strategică, culturală sau economică) de-a lungul meridianului, asemănătoare cu expansiunea longitudinală; condiţie fundamentală a stabilităţii teritoriale şi strategice a statului.

Foc - element ce simbolizează spiritul pur. Principiu transcedent.

Frontieră - în geopolitică există două tipuri de frontieră: frontieră-linie şi frontieră fâşie. Frontierea-linie reprezintă frontiera maritimă. Frontiera-fâşie - cea terestră. Sarcina blocului geopolitic care iniţiază acţiuni de dimensiuni planetare, cu scopul de a-şi maximiza frontierele -linii pentru sine şi minime pentru adversar şi invers.

Geoeconomie - ramificaţie a geopoliticii atlantice. Cercetează spaţiul în sens utilitar-economic. Una dintre disciplinele prioritare ale analizei „talasocrate".

Geografie politică - termenul lui Ratzel, care desemnează ceea ce Kjellen a numit „geopolitică".

Geografia sacrală - totalitatea reprezentărilor despre spaţiul calitativ la antici. Geopolitica actuală, care se conduce după interpretarea similară din punct de vedere tipologic a spaţiului, exprimă aceasta doar într-o formă ştiinţifico-naturală raţională.

Geopolitică - ştiinţă ale cărei principii fundamentale sunt expuse în această carte.

Geopolitică aplicată - termenul lui Lacoste. Utilizarea instrumentarului geopolitic referitor la microproblemele nivelului regional, fără a ţine seama de principiile fundamentale. La fel şi ***Geopolitica minimală.***

Geopolitica minimală - disciplină aplicată, care împrumută de la geopolitica adevărată unii termeni şi metodica, dar care trece cu vederea dualismul geopolitic de bază.

Geostrategie - aspecte militare ale analizei geopolitice.

Heartland - engl. „pământ median"; vezi ***Axa geografică a istoriei.*** Termenul lui Mackinder.

Hinterland - germ. „pământul din spate". Teritorii care se întind în interiorul continentului de la liniile de ţărm. Termen caracteristic pentru analiza „talasocratică" a spaţiului.

Behemoth - evr, „fiară", din antichitate, „monstru terestru" (Biblic). Termenul lui Schmitt. Acelaşi ca şi ***Continent, Continentalism,Eurasiatism.***

Ideocraţie - gr. „puterea ideilor, a idealurilor". Termenul eurasiaticilor ruşi (N. Trubeţkoi, P. Saviţchi). Se opune „puterii materiei", „sistemului de piaţă", „orândurii comerciale". În timpul ideocraţiei, ierarhia în societate şi stimularea muncii se bazează pe principii neeconomice.

Imperiu - formaţiune suprastatală care uneşte câteva popoare şi ţări sub egida ideii universale cu caracter religios, etic sau ideologic.

Insula mondială - termenul lui Mackinder pentru ***Eurasia*** şi ***Axa geografică a istoriei.*** La Spykman această noţiune şi-a schimbat radical sensul şi a început să desemneze totalitatea zonelor talasocrate (zonele centurii externe). Din cauza existenţei mai multor variante, este mai bine ca termenul să nu fie folosit pe larg, pentru a evita ambiguitatea.

Integrare - în geopolitică desemnează multiple forme de unificare a câtorva sectoare spaţiale. Integrarea se poate realiza atât pe baza expansiunii militare, cât şi pe cale paşnică. Există câteva căi de integrare geopolitică-economică, culturală, ligvistică, strategică, politică, religioasă etc. Toate acestea pot duce la acelaşi rezultat final - creşterea dimensiunilor strategice şi spaţiale ale blocului.

Integrare latitudinală (integrare pe paralele) - cel mai vulnerabil şi mai complicat moment al unificării spaţiilor geopolitice aflate sub controlul centrului. Trebuie să se realizeze prin mijloace paşnice şi diplomatice la maximum. Se bazează pe alipirea treptată la partea centrală a regiunilor eterogene, prin intermediul ierarhiei spaţiale, a celor mai loiale sectoare faţă de centru.

Integrare meridională (integrare pe axa Nord-Sud) - unificarea într-un tot unitar pe meridian (asemănător cu integrarea longitudinală) a sectoarelor spaţiale izolate. Este pozitivă în cazul controlului sigur asupra zonelor nordice şi centrale. Este negativă în cazul prezenţei în nordul sau în centrul formaţiunilor geopolitice a căror loialitate faţă de capitala strategică este îndoielnică sau slabă.

Jus Publicum Europeum - lat. „Legea Europeană Comună". Cod istoric de legi juridice care reglementează relaţiile interstatale în Europa.

Jus Publicum Eurasiaticum - lat. „Legea Eurasiatică Comună". Proiectul legii internaţionale care ar fi putut regla relaţiile dintre ţările şi popoarele eurasiatice pe baza recunoaşterii priorităţii valorilor telurocrate continentale.

Legea progresiei spaţiale - este formulată de Jean Thiriart. Sună în felul următor: „de la statele-oraşe, prin statele-teritorii, la statele continente" Dinamica geografică a istoriei politice duce, inexorabil,la creşterea proporţiilor formaţiunilor sociale minimale. Vezi de asemenea ***Spaţiu vital.***

Lenaland - engl. „pământ suprapus cu bazinul râului Lena". Termenul lui Mackinder. Indică toate teritoriile eurasiatice de nord, situate la est de râul Enisei, până la ţărmurile Oceanului Pacific. În lucrările sale târzii, Mackinder a acordat o atenţie deosebită acestei regiuni, considerând că aceste pământuri aparţin nu zonelor de influenţă telurocrate, ci talasocrate.

Leviathan - evr. „monstru maritim antic" (Biblic). Termenul lui Schmitt. Acelaşi ca şi la ***Atlantism, Mare*** etc.

Liberalism - concepţie ce îmbină componenta de stânga (umanismul minimalist, individualismul, egalitarismul etnic şi cultural) în domeniul politicii şi de dreapta (piaţă, privatizare, proprietate privată, capitalismul) în domeniul economiei. Ideologia dominantă a lagărului atlantist. Expresia politică a liberalismului este liberal-democraţia.

Linkage - termenul lui Kissinger. Strategia atlantistă de unificare a brâului discontinuu al Eurasiei într-un teritoriu compact, aflat sub controlul Occidentului.

Locul dezvoltării - termenul lui Saviţchi. Acelaşi ca şi spaţiul calitativ sau, pur şi simplu, spaţiu (în sens geopolitic)

Lumea a Doua - denumirea lagărului socialist în perioada „războiului rece". După sfârşitul „războiului rece" semnifică Eurasia.

Lumea a Treia - denumirea comună a ţărilor slab dezvoltate care aparţin îndeosebi regiunilor Sudului geopolitic.

Lumea bipolară (bipolarism sau bipolaritate) - construcţie geopolitică firească ce reflectă, la proporţii planetare, dualismul geopolitic fundamental - talasocraţia împotriva telurocraţiei.

Lumea multipolară - în etapa contemporană este o concepţie pur teoretică ce presupune coexistenţa câtorva Spaţii Mari. Este posibilă doar după învingerea lumii unipolare.

Lumea unică (One World - engl.) - vezi ***mondialism.***

Lumea unipolară - model geopolitic care s-a constituit după înfrângerea URSS în „războiul rece". Singurul pol dominant este atlantismul şi SUA.

Marea - fel ca ***Talasocraţia, Apa.***

Marea internă (mare internum - lat.) - termen care indică un spaţiu acvatic, cuprins în interiorul spaţiului telurocratic de uscat şi de aceea nu este o frontieră strategică sau culturală.

Marele Spaţiu (Grossraum) - termenul lui Schmitt. Unirea câtorva state într-o formaţiune strategică unitară. Apariţia Marilor Spaţii este condiţionată de teoria „progresiei spaţiale"

Mitteleuropa - germ. Acelaşi ca şi ***Europa Centrală.***

Mondialism - din fr. „lume" (în sensul World şi nu „peace"). O ideologie deosebită ce presupune contopirea tuturor statelor şi popoarelor într-o formaţiune planetară unitară, cu instaurarea Guvernului Mondial şi lichidarea frontierelor rasiale, religioase, etnice, naţională şi culturale. Există mondialismul de „dreapta" şi de „stânga". Cel de dreapta reprezintă globalizarea atlantismului. Cel de stânga consideră că este necesar de a include şi sectorul eurasiatic într-un Stat Unitar (pe un temei sau altul).

Moscova - capitala strategică naturală a Eurasiei. Baza axelor oricărei integrări continentale. Vezi ***Eurasia.***

Neoatlantism - versiunea actuală a atlantismului, care respinge mondialismul (chiar şi de dreapta) ca proiect

prematur şi irealizabil în condiţiile existente. Consideră că în locul Lumii Unice va avea lor ciocnirea civilizaţiilor.

Noua Ordine - proiectul reorganizării geopolitice de proporţii.

Noua ordine mondială - aceeaşi ca şi mondialismul şi proiectele de creare a Guvernului Mondial.

Nomos - termenul lui Carl Schmitt. Principiul fundamental al organizării oricărui spaţiu (geografic, social, politic, economic, cultural etc.) Este sinonim cu noţiunea de „ordine", „lege", „sistem", nomosul Uscatului = ***Telurocraţia.*** Nomosul Apei (sau Mării) = ***Talasocraţia***

Nord - în geografia sacrală (şi la Doibler) este simbolul spiritului şi al Ordinii Ideale; în geopolitica actuală este sinonim cu noţiunea de ***Nord bogat,*** care reprezintă contrariul, adică atlantismul şi liberalismul.

Nordul Bogat - acelaşi ca şi ***Atlantism, Occident*** şi lumea liberal-democrată.

Obşte - formă naturală de existenţă a oamenilor, uniţi prin legături organice. Este opusă societăţii, în care în locul legăturilor organice primează normele tratatului formalizat dintre indivizi. Societatea este reglementată de Tradiţie.

Oceanul intern - termen care semnifică acelaşi lucru ca şi ***Marea internă,*** numai că în proporţii planetare. La fel şi ***Oceanul de Mijloc.***

Oceanul de Mijloc (Midland Ocean) - termenul lui Spykman. Este Oceanul Atlantic, dacă privim America de Nord şi Europa ca pe un spaţiu geopolitic unitar.

Occident - sinonim cu ***Talasocraţia, Atlantismul.***

One World - concepţia mondialistă a Lumii Unice. Vezi ***Sfârşitul Istoriei.***

Orânduire comercială - tip de societate în care ierarhia şi stimularea muncii se bazează pe principii economice. Sistem de piaţă, sistem liberal-democratic. Opus ***Ideocraţiei.***

Pământ (sau ***Uscat)*** - termen special care în geopolitică desemnează „telurocraţia". Teoria „Pământului", das Land, este dezvoltată deosebit de amănunţit de către Carl Schmitt.

Partizan - termenul lui Schmitt, chipul simbolic al apărătorului „nomosului" Uscatului în situaţia triumfării forţei geopolitice opuse.

Pasionarism - termenul lui Gumiliov. Energetica interioară a etnosului, forţa motrice a creaţiei culturale, politice şi geopolitice.

Pax Americana - lat. , „Pacea americană". La fel şi ***Atlantism.***

Pax Eurasiatica - lat. , „Pacea Eurasiatică". La fel şi ***Eurasiatism.***

Pax Persica - lat, „Pacea persiană". Proiectul reorganizării geopolitice a spaţiului Asiei Centrale sub egida Iranului în alianţă cu Rusia.

Periferie - spaţiile şi pământurile care nu au o orientare geopolitică independentă, situate departe de capitala strategică în numele căreia se iau hotărârile geopolitice fundamentale.

Posibilism - din fr. Possible „posibil". Termenul lui Vidal de La Blache. Are menirea să nuanţeze determinismul geografic, specific într-o oarecare măsură geopoliticii. Teoria posibilismului susţine că spaţiul nu determină istoria, ci doar predispune pentru un curent sau altul.

Provincie - teritorii periferice care intră în componenţa formaţiunii geopolitice de bază, fiind considerate ca parte integrantă dintr-un tot organic. Este opusă ***Coloniei.***

Raza geopolitică - vectorul acţiunii de forţă (economice, strategice, culturale, administrative) a polului geopolitic în regiunile periferice. Imaginea politică reală a lumii, lipsită de dinamism, operează cu segmente geopolitice. În geopolitică este obişnuit să se vorbească despre raze ca despre procesul dinamic deschis al unui impuls permanent.

Rimland - engl. „pământuri riverane"; vezi „Centura internă". Termenul lui Mackinder.

Segment geopolitic - totalitatea relaţiilor capitalei strategice (sau polului geopolitic) cu regiunile periferice, cercetate într-un moment istoric concret fără a ţine seama de dinamica generală a proceselor politice. Vezi ***Raza geopolitică.***

Sens spaţial - termenul lui Ratzel. Un sistem de determinări istorice, stocat în spaţiul calitativ. Vezi ***Spaţiu.***

Sfârşitul Istoriei - termenul lui Fukuyama. Teza mondialistă a victoriei totale a talasocraţiei şi modelului liberal-democrat pe întreaga planetă. Vezi ***Mondialism, Lumea Unică.***

Societate - rezultatul destrămării formaţiunilor numite obşti. Spre deosebire de obşte, societatea se împarte principial în membri atomari (indivizi).

Sociopolitică - termenul lui Kjellen. Studierea aspectelor sociale ale statului.

Spaţiu - noţiune fundamentală a geopoliticii. Este o noţiune calitativă şi nu cantitativă. Structura spaţiului determină structura istoriei (în primul rând a istoriei politice) - aceasta este teza fundamentală a geopoliticii ca ştiinţă.

Spaţiu vital - termenul lui Haushofer. Un volum teritorial minimal care permite poporului să-şi atingă aspiraţiile sale istorice şi politice.

Statul-naţiune - stat civil cu un centralism foarte pronunţat. Formaţiune politică în care formele de stat duc la apariţia etnosului şi a culturii lui. Una din disciplinele prioritare ale analizei „talasocrate".

Strategia anacondei - linia geopolitică a atlantismului, orientată spre desprinderea de la Eurasia a unui volum maxim de teritorii riverane pentru împiedicarea expansiunii ei geopolitice.

Sud - în geografia sacrală înseamnă regiunile dezordinii, haosului şi degenerării. În geopolitica actuală - Lumea a Treia, ţările slab dezvoltate unde nu s-au consolidat principiile liberal-democrate.

Talasocraţie - grec. „puterea cu ajutorul mării" sau „puterea maritimă", Caracteristica statelor şi a naţiunilor caracterizate printr-o capacitate de dominare prin navigaţie.

Telurocraţie - grec. „puterea cu ajutorul pământului" sau „puterea terestră". Caracteristica statelor cu o evidentă orientare geopolitică terestră. Vezi ***Eurasia, Heartland, Ideocraţie.***

Tokyo - capitala strategică naturală a spaţiului din Oceanul Pacific.

Turan - regiunile de nord-est ale continentului eurasiatic, spaţiile de stepă ale Eurasiei.

Uscat - vezi ***Pământ.***

POSTFAŢĂ

de prof. univ. dr. Ilie Badescu **Aleksandr Dughin şi geopolitica lumii noastre *Marginalii la profilul spiritual al lui Aleksandr Dughin***

Un geopolitician este un savant cu o gândire formată la întâlnirea mai multor domenii: de la geografie, sociologie, ştiinţa puterii (politologie), teologie, noologie, filologie, istorie, etnologie, strategie etc. Stăpânirea efectivă a tuturor domeniilor acestora este dificilă, dar formarea unor competenţe de accesare a chestiunilor specifice acestor domenii nu este o imposibilitate. Competenţele de accesare sau secundare, complementare aşadar, competenţelor de bază, sunt ilustrativ întrunite, de pildă, la toţi cei care se folosesc de internet, de calculator, de programele de software necesare prelucrării datelor etc. Aceste competenţe nu te transformă într-un specialist în programare, în genere, în domeniul IT, dar mijlocesc accesarea acestor sisteme pentru a duce la împlinire propriile tale sarcini, specificate prin domeniul tău de specializare (competenţele nucleare sau de profil). Studierea oricărei lucrări de ştiinţă atestă prezenţa de fundal a competenţelor secundare. Nu vom găsi cărţi cu profil de monospecializare. Chiar şi lucrările de matematică înaltă sunt o ilustrare pentru importanţa decisivă a competenţelor secundare. Celebrul matematician rus (Grigori Perelman) care a refuzat un premiu de un milion de dolari ni se arată în chip surprinzător ca deţinând competenţe de accesare foarte departe de matematici, care îi dau forţa neostentativă să trăiască într-o asceză desăvârşită. Refuzul acesta atestă un orizont de trăire a ideii matematice la un nivel echivalent cu extazul mistic. Numai într-un atare orizont îşi va fi format competenţele de rezolvare a unei ecuaţii socotită de către toţi matematicienii de până la el drept una dintre problemele imposibil de rezolvat. Domeniul care i-au furnizat competenţele secundare este, evident, unul învecinat cu exerciţiul spiritual al marilor anahoreţi, al misticilor, al sfinţilor. Un alt exemplu cu privire la rolul competenţelor secundare este acela al geopoliticii, confirmat de cartea de

faţă a lui Aleksandr Dughin, „Bazele geopoliticii", tocmai tradusă în limba română.

Autorul, filosof la bază, atestă competenţe principale în domeniul geopoliticii şi al sociologiei şi competenţe de accesare (secundare) în domeniul teologiei, al filologiei şi lingvisticii comparate, al etnologiei comparative, al geografiei, al istoriei Europei, al noologiei etc. Un studiu precum „Metafizica Bunei Vestiri" atestă competenţe de accesare a teologiei în tradiţia teologiei politice continentaliste (a unui Carl Schmitt). Studiile de arheologie geopolitică ori, mai riguros, de noopolitică adică de geopolitica arhetipurilor spaţiale sau stihiale (apa, pământul, focul, aerul etc.) ilustrează un alt orizont de competenţe secundare, acela al noologiei abisale. Această direcţie odrăsleşte din aceiaşi rădăcină cu psihologia inconştientului etnic (ramură a inconştientului general sau de specie fondată de Jung), atestată fiind de exemplificări în studii româneşti precum cele ale lui Lucian Blaga (creatorul metodei noologiei abisale), ori cele atât de ilustrative pentru ramura germană a noologiei sau pentru ramura mai nouă în care îndrăznim să situăm propriile noastre lucrări de noologie şi de noopolitică (geopolitică noologică). Metoda etnolingvisticii comparative este un alt orizont de competenţe secundare ale savantului rus. Examinarea sistemului categorial al lucrărilor lui Carl Schmitt în lumina etnolingvisticii comparative, în special a lucrării acestuia, „Nomosul pământului" (Der Nomos der Erde), îl determină pe Aleksandr Dughin să urmărească filiaţii extrem de sugestive cu liniile sintagmatice ale corelativelor din rusă *(imati, imenie, imea, podnimati, perenimati, otnimati)* ale grecescului *nomos* ori ale franţuzescului *saisir,* identificând ramificaţii teribil de interesante la structuraliştii francezi dar şi în hermeneutica dreptului, în genere, în studiul instituţiilor umane, oferind argumente îndestulătoare pentru a proba formaţia polivalentă şi perspectiva *pluralismului metodologic* proprii studiilor savantului rus. Consideraţiile sale asupra rusofobiei sunt alte exemple ilustrative pentru competenţele sale în abordări specifice noologiei. Cărţile lui Schmitt sunt deopotrivă citite ca documente noologice utilizabile pentru diagnoza geografiei spirituale a Europei, ori, mai riguros pentru etnopsihologia Europei (perspectivă care, aplicată la studiul spiritualităţii latente şi manifeste a celor trei Europe, devine mai mult decât o psihologie colectivă, vădindu-se mai

apropiată de o noologie a Europei, sau, într-un sens mai restrâns, de o noo-morfologie europeană). Extragem ilustrativ un citat din Anexa lucrării savantului rus: *„Însuşi Schmitt putea fi învinuit de rusofobie bazată pe prejudecăţi (în mare măsură) nefondate, care provin totuşi din altă sursă: din devotamentul lui confesional faţă de catolicism şi absolutizarea geopolitică a Europei Centrale. În cartea sa excepţională „Revoluţia conservatoare din Germania 1918 -1932", Moeller a demonstrat în mod convingător cum împărţirea geopolitică a Europei în trei zone - Europa Occidentală (Anglia, Franţa), Europa Centrală (Germania, Austria), Europa de Est (Rusia) - se proiectează pe aprecierile culturale ale vecinilor săi, locuitori ai acestor trei zone. Pentru englezi şi francezi, nemţii sunt barbari abia ieşiţi din păduri, „huni", urmaşii sălbatici ai lui Attila. Pentru nemţi asemenea barbari sunt ruşii. Iar ruşii şi nemţii, care francezilor şi englezilor li se par nişte barbari, sunt nişte automate fără suflet, reprezentanţii civilizaţiei şi culturii occidentale (adică nişte europeni clasici, exageraţi). Nemţii îi învinuiesc pe francezi şi pe englezi de lipsa de vitalitate şi entuziasm istoric. Apropo, această* ***tipologie geopolitică a etnosurilor europene*** *a determinat concepţia „popoarelor tinere" (pe care revoluţionarii conservatori germani au luat-o de la Dostoievski), care îi recunoaşte ca atare pe ruşi şi pe nemţi. Cu alte cuvinte, reproşurile de barbarie puteau fi interpretate în sens pozitiv, aşa cum s-a întâmplat în tabăra rusofilă (preponderentprusacă, protestantă sau idolatră) a Revoluţiei Conservatoare din Germania, din care făceau parte şi naţional-bolşevicii Arthur Moeller van den Bruck, O. Spengler şi îndeosebi, E. Nikisch. Deşi era rusofob, Schmitt merită să fie respectat şi studiat de către ruşi, la fel cum el, fiind un naţionalist german înfocat, iartă uşor germanofobia englezului Collingwood datorită meritelor intelectuale ale acestuia (A.D.)" (op. cit. mss, Anexa).*

Alegerea corepondenţelor în limba rusă pentru toynbee-enele *challenge* şi *response* îi prilejuieşte autorului rus consideraţii de geografie etnolingvistică în acelaşi orizont de noologie comparativă. Extrem de „provocator" este echivalentul pe care-l propune pentru englezescul *challenge,* concept cheie în opera lui Toynbee, pentru care Dughin propune o traducere prin *„chemare"* nu prin mai neutralistul termen consacrat în traducerile româneşti sau franceze, cel de *provocare,* în româneşte, sau *defie,* în franceză (pentru care s-

a propus, evident, *„sfidare").* Însă competenţele de accesare teologică ale savantului rus îl împing spre corespondentul *„chemare"* pentru toynbee-anul *challenge,* sugerând altfel spus, un înţeles non-neutru, spiritual, al elitelor, un sens vocaţional, misionar, în sens profund. *Environment challenge* din cărţile lui Toynbee este tâlcuit prin ideea de „chemare", de misiune la care sunt chemate elitele şi din care pot să decadă dacă răspunsul (response) este necreator, deci neinspirat, alunecând într-o mecanică a istoriei, cum se întâmplă cu cele mai multe elite europene de azi şi, culminativ, cu clasa politică românească.

Cu totul neaşteptată este interpretarea leninismului, mai riguros spus, a teoriei leniniste a imperialismului în care A. Dughin vede un document simptomatologic pentru „lupta antiimperialistă planetară", de fapt, a popoarelor continentaliste, pentru „drepturile popoarelor", împotriva „colonizării talassocratice anglo-saxone" (ibidem). Dincolo de atractivitatea principială a ideii unei lupte antiimperialiste planetare a popoarelor împotriva unei dominaţii mondiale care ar anihila pur şi simplu „drepturile popoarelor" şi le-ar răpi libertatea de fiinţă, asimilarea leninismului doctrinar la o asemenea linie a istoriei este cu totul sofistică devoalând oarecum slăbiciunile metodei hermeneutice când este folosită în afara noopoliticii. În fapt ideea leninistă care legitimează dreptul la „crima de clasă" în numele revoluţiei şi a eliberării proletariatului mondial este o dezvoltare patologică. Cum ar putea fi libere popoarele dacă libertatea ar fi dobândită cu preţul eliminării fizice a unei clase, fie aceasta chiar şi burghezia imperialistă telurocratică, cu ajutorul statului de dictatură a proletariatului?! Chiar dacă burghezia continentalistă ar vădi mentalităţi subalterne faţă de sistemul talasocratic, de care se leagă radical prosperitatea ei, metoda lichidatoristă a lui Lenin încă nu poate fi aliniată ideii de cruciadă a popoarelor uscatului pentru drepturile lor. Mai apoi, concepţia leninistă a distrugerii culacilor ca agenţi ai capitalismului în mediul ţărănesc, aşa cum reiese deopotrivă din polemica lui cu Buharin şi din doctrina colectivizării forţate, sunt tot ce poate fi mai potrivnic ideii unei cruciade a popoarelor bazate pe civilizaţia pământului contra puterilor maritime invadatoare. Acest tip de soteriologie cum este cea leninistă se izbeşte tocmai de faptul elementar că Lenin şi toată doctrina bolşevică erau îndreptate împotriva tocmai a

oamenilor pământului, adică a ţăranilor (în limba română este singurul loc în care s-a conservat înţelesul etimologic al acestei denominaţii căci în româneşte *„ţăran"* ca şi *„ţară"* provin din latinescul *„Terra*" (pământ): *„Terra- ţară - ţeran"* (în alte limbi neoromanice sau anglosaxone ţăran este un termen derivat din latinescul *paganus: paganus - paysan,* în fr., sau *peasant,* în engleză, limbile acestea inaugurând o cu totul altă linie hermeneutică asupra ţăranului ca tipologie şi ca semnificaţie, sugerând că el este purtătorul vechiului substrat păgân în raport cu adstratul creştin, ignorând astfel ceea ce este fundamental în etimonul cuvântului: pământul, ideea de om al pământului. Practic, teoria savantului rus ar avea sprijin în experienţa limbii române chiar mai mult decât a limbii ruse care are pentru ţăran termenul KpecTbflHHH (este mai mult decât provocator să constatăm că în ruseşte avem pentru creştinesc: KpHCTHaH, ceea ce arată o altă aventură a cuvântului în spaţiul etnolingvistic rusesc. O asemenea etimologie se împotriveşte radical asimilării *doctrinei leniniste* a imperialismului la doctrina luptei popoarelor uscatului pentru eliberarea de dominaţia puterilor maritime, urmând pentru atingerea unui atare scop pesudoînvăţăturile leniniste. Nimic nu poate fi mai inaderent la doctrina leninistă asupra imperialismului decât această noologie a echivalentului rusesc pentru ţăran. Aceasta arată odată în plus că nu putem opera interpretări de noologie a documentului ştiinţific dacă ignorăm principiul convergenţei oricărui „text" cu două documente noologice pivot: Biblia şi etnoparadigmele dezvăluite de limbile vernaculare şi de folclorul popoarelor).

Înţelegem, totodată, că un autor şi opera lui nu pot fi utilizaţi ca documente noologice decât respectând principiul integrităţii documentului şi pe acela al convergenţei noologice cu alte documente fundamentale, în frunte cu cel mai general - universal, de fapt - cu documentul scripturistic sau biblic. Acest tip de limpezire se cere şi în privinţa tâlcuirii textelor revoluţionarilor conservatori germani care, conform analizei savantului rus au extras din teoria „naţionalismului economic" al lui List *„aproape aceleaşi teze ca şi Lenin din Engels şi Marx".* Dacă este adevărat lucrul acesta atunci ramura conservatoare a gândirii germane îşi devoalează un hybris neaşteptat, chestiune asupra căreia nu vom stărui aici. Vom zăbovi doar asupra unora dintre chestiunile pe care le tratează geopoliticianul rus în cartea sa, începând cu cea dintâi, aceea

a relaţiei dintre spaţiul rusesc şi Eurasia ca *heartland* planetar, cum o defineşte geopoliticianul britanic, Mackinder.

Rusia şi Heartland-ul în vederile lui A. Dughin

Geopolitic vorbind, Rusia face parte din heartland, ca nucleu al acestuia. În vederile lui A. Dughin, analiza geopolitică a Rusiei se reazemă pe două constatări generale: a) heartlandul este un spaţiu disputat de puteri continentaliste, care se înfăţişează ca tot atâtea „mari spaţii geopolitice virtuale"; b) heartlandul este disputat de cele două mari puteri geopolitice care trec conflictul lor asupra întregii lumi: puterile continentaliste sau telurocratice şi puterile atlantiste sau talasocratice. În temeiul celei dintâi constatări, Dughin precizează că aceeaşi arie a heartland-ului este disputată de *patru Mari Spaţii geopolitice virtuale, după cum urmează:*

- Marea Rusie (Eurasia rusească) ;
- China, cu expansiune spre Nord ;
- Europa de Mijloc (cu Drang Nach Osten) ;
- Blocul islamic cu înaintare spre Asia Centrală (cf. A. Dughin, op. cit.) Dincolo de această competiţie între puterile continentaliste se afirmă expansionar *mondialismul atlantist,* precizează acelaşi geopolitician, şi acesta devine marea provocare a Rusiei, în care Dughin proiectează sinteza continentalismului eurasiatic, perceput ca *forţă geopolitică* opusă atlantismului. Aceasta este vocaţia Rusiei *(challenge),* marea ei *provocare (chemare,* cu echivalentul inspirat al lui Dughin), la care trebuie să răspundă pentru a-şi putea adjudeca rolul geopolitic, derivat dintr-o fatalitate geografică, dintr-un imperativ metafizic şi o chemare divină (Dughin găseşte întemeiere pentru rolul geopolitic al Rusiei în textul apostolic, chestiune asupra căreea vom reveni mai jos).

Iniţiativa acestor Mari spaţii geopolitice alternative va provoca un „conflict eurasiatic intern", căci o *Eurasie nerusă este imposibilă fără lichidarea poporului rus,* zice Dughin, ceea ce, conchide el, e imposibil.

Cele două expansiuni de care are nevoie Rusia pentru a se afirma ca mare putere geopolitică sunt, în viziunea lui Dughin, spre mările reci şi spre mările calde. Ieşirea la mările calde trebuie să ia în seamă faptul că „Spaţiile riverane" care înconjoară Eurasia erau controlate de Anglia şi azi de America.

Un alt obiectiv urgent este integrarea „Asiei Ruseşti" (pământurile nordice şi de est n-au fost niciodată suficient folosite şi prelucrate). Războaiele ruso

turce (ale căror roade le-au cules englezii) au slujit proiectului expansiunii spre Mările calde. Aşadar, dacă coagularea imperiului nu va începe imediat, conchide Dughin, vor fi mari catastrofe.

Să reţinem un aspect important pentru spaţiul românesc, în contextul deschis de această viziune a geopoliticianului rus. Pentru noi, românii, sfârşitul celei dintâi serii a războaielor ruso-turce din secolul al XIX-lea a însemnat venirea Angliei (comerţul cu cereale, Tratatul de la Adrianopol). Sfârşitul celei de-a doua serii a războaielor ruso-turce (Congresul de la Berlin) a însemnat intrarea Germaniei în Balcani, încât iniţiativele Rusiei au fost urmate mereu de reluarea ofensivei occidentale. Cât priveşte, strictamente, viitorul Rusiei, acesta, precizează Dughin, este al unei încordate dispute între cele două proiecte care s-au cristalizat pe scena publică a Rusiei politice actuale:

• proiectul liberal, pro-occidental;

• proiectul sovieto-ţarist.

Ambele proiecte, precizează el, sunt o *„înfundătură pentru poporul rus"* (primul prevede *„ştergerea treptată a particularităţilor naţionale ale ruşilor în era cosmopolită",* al doilea *„se grăbeşte să renască naţiunea şi statul sub acele forme şi structuri istorice care i-au condus pe ruşi la eşec").*

Liberalii radicali („reformatorii"), conchide Dughin, iau drept exemplu societăţile occidentale, îşi însuşesc tezele lui Fukuyama (care neagă idei precum cele de popor, naţiune, istorie, interese geopolitice, dreptate socială, factor religios). Ei vor o Rusie cu legi şi coordonate după care se conduce Occidentul (structurile teoretice ale capitalismului liberal, terminologia liberală occidentală etc.).

Al doilea proiect este acela al „opoziţiei naţional-patrioţilor la reformele liberale"; această opoziţie este „roz-albă" adică este compusă şi din comunişti şi din adepţi ai formelor statale pravoslavnice-monarhiste, ţariste. Ea este formată din activişti ai sistemului de până la „perestroika". Este, deci, proiectul „sovietic-ţarist". Ideologia lor este contradictorie, *„emoţionalistă, un conglomerat de rămăşiţe mentale sovieto-ţariste".*

Replica pe care Dughin o dă celor două proiecte se vrea una non-ideologică, întemeiată pe examinarea caracteristicilor geopolitice ale Rusiei. Care sunt caracteristicile actuale ale situaţiei geopolitice a Rusiei? A. Dughin le sintetizează, după cum urmează:

• „Astăzi, subliniază Dughin, ruşii nu au un stat".

• „Federaţia Rusă nu are istorie statală, hotarele ei sunt întâmplătoare, orientările culturale sunt tulburi, regimul politic e instabil şi confuz, structura economică este fragmentară şi dezorganizată, harta etnică este eterogenă".

• Structurile geopolitice care s-au format prin inerţie, după destrămarea URSS, sunt întâmplătoare şi instabile.

• „Ce este Federaţia Rusă? Urmaşa şi succesoarea de drept a URSS? Un stat regional? Un stat multinaţional? Federaţie interetnică? Jandarmul Eurasiei? Pion în proiectele americane? Sumă de teritorii menite să se destrame în continuare?"

• O Rusie succesoare ar fi tot una cu un stat care şi-ar reafirma pretenţiile mondiale.

• O Rusie regională n-ar fi mai mult decât un stat regional secundar;

În toate celelalte variante Rusia ar fi doar un câmp de experienţe separatiste. Concluzia şi totodată avertismentul lui Dughin: *„Federaţia rusă nu reprezintă Statul Rus integral".*

Problema legitimităţii postimperiale (legacy of empire)

Nici CSI nu reprezintă statul rus. O asemenea configuraţie denotă, subliniază Dughin, aceleaşi atribute ca şi Federaţia Rusă; e mai mult un „proces teritorial" decât o unitate geopolitică sigură şi stabilă. În aceste condiţii se ridică problema *căii legitime de evoluţie,* adică marea şi mereu reluata chestiune a *legitimităţii postimperiale* conform căreia, chiar dacă, după căderea imperiului, statul rus nu există, anumite principii juridice rămân valabile în tot spaţiul ex-sovietic.

Ce înseamnă, mai riguros vorbind, „legitimitatea postimperială"? În esenţă aceasta se referă la *totalitatea normelor de drept* pe care s-a bazat *legitimitatea administraţiei interne* a imperiului, *norme care se menţin şi după ce imperiul s-a destrămat.* Reafirmarea acestora, ca temei al reorganizării teritoriale pe ruinele imperiului defunct,

reprezintă esenţialmente legitimitatea postimperială. În general, după destrămarea unui imperiu, oricare ar fi acesta, apar „zone nedeterminate juridic", căci a dispărut vechea structură, iar aceste zone devin obiect de redefinire juridică. În procesul reorganizărilor „postcoloniale", în cazul marilor imperii coloniale europene, a fost formulată concepţia conform căreia după dispariţia imperiului ca întreg, părţile lui componente, pur administrative, capătă un statut juridic deplin. *Criteriile etnice, religioase şi culturale sunt socotite secundare ori chiar ignorate în raport cu cele administrative* şi această particularitate este axul concepţiei privind legitimitatea postimperială. Această concepţie renaşte în proiectul Uniunii Europene care, precum ne arată dezbaterile privind constituţia noii Europe, ignoră criteriile naţionale, religioase şi culturale, trecând pe primul loc criterii regionale şi croind astfel rama unui tablou protoimperial care nu preînfăţişează mai multă pace, ci forme noi ale războiului pentru dreptul popoarelor, idee pe care o îmbrăţişează Dughin însuşi.

Unele populaţii etnice trăiesc în mai multe teritorii, e adevărat. În realitate, reaşezarea lumii n-a putut face abstracţie niciodată de principiul legitimităţii etnoistorice, încât ipoteza preponderenţei spre exclusivitate a principiului legitimităţii postimperiale trebuie întâmpinată cu constatarea că un atare principiu s-a aflat într-un război, niciodată încheiat, cu principiul naţionalităţii. În fond, decuplajele statelor postimperiale ale Europei la pragul modernităţii au fost parte dintr-un proces care a început după 1600 (culminând atunci cu Pacea Westphaliană de la 1648) şi au culminat la Trianon (1920). În acest *proces de dezintegrare* a imperiului, ca tip de sistem mondial european, s-a născut *Europa Nova.* Revenind la chestiunea în discuţie vom reţine, deci, că legitimitatea postimperială e o concepţie care „consideră coloniile", „provinciile", ca pe ceva secundar şi neînsemnat, punând în locul imperiului formal de altădată un fel de „imperiu informal", cum l-a definit G. Arrighi.

Ideea lui Dughin este răspicată şi oarecum surprinzătoare când e citită din perspectiva celeilalte idei avansate de savantul rus, conform căreia continentalismul este o concepţie geopolitică fondată pe dreptul popoarelor: *„formaţiunile postimperiale nu vor deveni niciodată state adevărate,*

subliniază el, şi vor continua să existe în calitate de anexe economico-politice ale fostei (sau noii) metropole".

„Elita conducătoare în «organizările postimperiale» este moştenitoarea directă, deci favorită, a administraţiei coloniale, economia depinde de factorii externi, iar orânduirea social-politică urmează modelul fostului centru". Istoriceşte, aserţiunea lui Dughin este riguroasă, *etnospiritual* şi deci *etnopolitic,* însă, o atare aserţiune trebuie relativizată. O relativizează el însuşi atunci când susţine că şansa continentalismului ca formulă geopolitică decurge din misiunea lui: a impune *dreptul popoarelor* acolo şi atunci când sistemul talasocratic îl ignoră ori îl socoteşte ca pe o chestiune cu totul secundară faţă de imperativul supei planetare a libertăţii schimburilor.

Europa Nova în analiza lui A. Dughin

Contrar modelului propus de Dughin, vom reţine, aşadar, că Noua Europă s-a născut la cele două *etaje* ale timpului european, astfel că, în secolele al XVI-lea şi al XVII-lea, s-a afirmat, cu toată noutatea lui, Occidentul, iar, în secolul al XIX-lea, s-a afirmat, cam pe aceiaşi linie istorică, şi Orientul european, însă numai până la istmul ponto-baltic, dincolo de care se menţinea, în tradiţionala lui configuraţie imperială, spaţiul rusesc. Principiul invocat, în reaşezarea Noii Europe, a fost acela al *legitimităţii etnoistorice (principiul naţionalităţii),* combinat cu *legitimitatea postimperială (moştenirea imperiului),* încât ceea ce s-a întâmplat cu şi în Europa se arată a fi fost radical diferit de ce s-a petrecut cu mult mai târziu, de pildă, în Africa postcolonială. În acest sens, se cuvine să consemnăm că Trianonul este o capodoperă europeană, la care au conlucrat popoare şi elite europeano-americane, în frunte cu acel om inspirat care a fost preşedintele de atunci al Statelor Unite ale Americii, Woodrow Wilson, a cărui linie de gândire, din păcate, a devenit între timp una de fundal şi destul de puternic estompată. Probabil că W. Wilson a fost un produs al mainstreet-ului, cum ar spune colegul meu, Călin Mihăescu, opus prototipului promovat de Wall Street. Suntem conduşi să descoperim, iată, şi în America dualitatea dintre oamenii pământului şi oamenii mărilor asupra căreia stăruie în cartea sa profesorul rus.

Ialta a resuscitat un „procedeu" imperial pentru *procesele teritoriale,* astfel că ce a rezultat după Al Doilea Război

Mondial a fost o nouă *reîmpărţire* a Europei. Extrem de interesantă ni se pare, de aceea, ideea lui Dughin conform căreia sistemul de referinţă al politicii ruseşti trebuie să fie nu Europa formatului occidental, ci Eurasia, ceea ce-ar scoate cei doi poli din conflictul lor prelungit. În chip neaşteptat, o Rusie care ar părăsi linia occidentală în favoare unei vocaţii eurasiatice ar induce mutaţii neaşteptate pentru toate centrele de putere ale Europei. Chestiunea ar putea fi mai bine lămurită de o geopolitică a fractalelor. Este sigur, în vederile noastre, că deplasarea liniei de gândire geostrategică a Rusiei dinspre spaţiul european în şi spre spaţiul eurasiatic ar modifica prin efecte fractale rolurile geopolitice ale tuturor puterilor europene. O atare schimbare ar evita totodată efectele unei Malte vădit anacronice, mai periculoase încă decât Ialta, dăunătoare şi pentru europeni şi pentru Rusia însăşi.

Prin urmare, în opoziţie cu vederile Maltei (ale celor ce s-au întâlnit acolo), *procesele teritoriale* ar trebui reluate după modelul de *dinainte de Ialta* nu de *dinaintea Trianonului,* pentru că dacă *deconstrucţia Europei* răsăritene ar fi împinsă sub pragul istoric al Trianonului ar însemna *să fie* atacate toată filosofia juridică şi toate postulatele care-au stat la baza *Europei organice reînnoite,* adică a Europei ultimilor patru sute de ani. Mai precis, ar însemna să coborâm, în timp, înainte de 1600, în războaiele etno-religioase care au zguduit atunci lumea Europei în pragul modernităţii sale, şi din care Europa n-a putut ieşi decât prin *înnoirea* de la Westfalia.

În al doilea rând, urmarea unei linii aşa de greşit îndrumată ar aduce o confirmare a constatării că o Europă a „provinciilor" („regiunilor") ar fi o

Europă a „subimperiilor de substituţie", adică o Europă în care s-ar trezi toate „zonele nostalgice" ale fostelor imperii şi în locul unei *Europe unificate* (scoasă din sciziparitatea comunistă) s-ar obţine o Europă a *„spaţiilor autarhice",* a celor între trei şi cinci spaţii autarhice, care, mai devreme ori mai târziu, ar distruge-o definitiv, căci ar împinge-o în *„conflictele interioare"* ale *„marilor spaţii autarhice", adică ar împinge-o într-un nou „război civil" din care abia a ieşit.* Fiecare dintre *metropolele* acestor 3-5 spaţii autarhice ar pretinde controlul unei „sfere proprii de influenţă", definită apoi drept „spaţiu vital" regional.

Cele circa cinci mari spaţii autarhice ar fi cel austro-german cu o funcţie de *„magister militiae"* (un centru secundar de exercitare a unei autorităţi subregionale) pentru Ungaria, cel franco-german, cel anglo-american, cel ruso-balcanic, cel turco-balcanic şi eventual, adăugate, cel italo-adriatic, cel greco-egeean (ca *subspaţii* în cadrul spaţiului autarhic mediteranean) şi cel hispano-iberic (tot ca subspaţiu mediteranean). O astfel de Europă ar fi sfârşitul Europei, fiindcă Rusia s-ar afla în conflict cu subspaţiul sudic în expansiunea ei spre mările calde, cu spaţiul vestic în ripostă faţă de expansiunea acestuia spre Ucraina, Belarus etc. La rândul său, marele spaţiu turco-balcanic s-ar afla în conflict atât cu Rusia cât şi cu spaţiul egeo-grecesc, iar mai spre nord, cu cel croato-german. În arealul nord-atlantic, spaţiul franco-german s-ar afla în conflict cu cel anglo-american şi cu subspaţiul germano-austriac. Într-un cuvânt, spaţiul european ar fi, cu adevărat, un *spaţiu de confinii* cum a fost *înaintea* păcii de la Westphalia, care a „pacificat" Occidentul pe lung termen. Ideea profesorului Dughin asupra unei Rusii cu vocaţie eurasiatică ar fi una dintre direcţiile de prevenire a unei asemenea alunecări (şi lucrul acesta este în logica demonstraţiei sale chiar dacă profesorul moscovit nu a dezvoltat această idee în direcţia asupra căreia am insistat noi înşine). Este evident că puterile europene şi, parţial Rusia, încă oscilează între formula luptei pentru *hegemonie europeană* (în Europa) şi formula luptei pentru *hegemonie mondială.* Singure SUA şi China au părăsit decisiv filosofia luptelor pentru *hegemonie regională* (precum ar fi hegemonia în Europa ori într-un alt spaţiu regional).

Dacă în *nord* n-ar persista cele două mari *tendinţe* subimperialiste spre hegemonie regională, rusă şi germanică (ele îşi păstrează acest caracter atâta vreme cât se definesc în termenii tendinţei spre hegemonie *europeană,* formulă a cărei tinereţe a apus demult, lumea aflându-se azi în epoca luptelor pentru *hegemonie mondială), Europa Nova* ar triumfa definitiv şi în Răsărit, sub formula unei Eurasii renovată ea însăşi.

Pe de altă parte, procesul teritorial al naşterii Europei unificate pare agravat de resuscitarea Panideilor şi a Internaţionalelor rebele, care, pe fondul jocului mondialist al SUA îşi permit „iniţiative" ce n-au legătură cu niciuna dintre „proiectele metropolitane" active în lume şi nici cu Unificarea Europei. Toate aceste particularităţi mijlocesc perpetuarea

„elitelor false" şi blocarea formării celor organice. Chestiunea reţine atenţia geopoliticianului rus, aşa cum ne arată iniţiativa sa de creare a Centrului de Studii Conservatoare la Universitatea Lomonosov din Moscova. În ex-URSS se află la putere „urmaşii administraţiei imperiale", subliniază Dughin, referindu-se evident la elitele postsovietice. Acestea sunt elite înstrăinate de tradiţiile popoarelor peste care superfetează (plutesc) şi sunt orientate spre păstrarea dependenţei de metropolă ori spre împingerea provinciilor sub dependenţa haotică a altor metropole.

Revenind la chestiunea doctrinei „moştenirii (legacy), a legitimităţii postimperiale", vom reţine că aceasta reflectă tendinţa conducătorilor administraţiei postimperiale de a menţine la putere elitele false care nu permit ascensiunea, în albia avântului naţional, a unor reprezentanţi ai ierarhiei organice naţionale. În Africa acest procedeu al invocării legitimităţii postimperiale s-a bucurat de succes. Doctrina „legitimităţii postimperiale" se aplică parţial şi în fostele „republici unionale" ale fostei URSS, unde se află la putere „urmaşii *administraţiei imperiale", „rămăşiţele structurii administrative unice, fărâmiţate între timp, formată în contextul sovietic imperial"* (Dughin). Aceste elite sunt înstrăinate de tradiţiile naţional-culturale ale popoarelor lor şi sunt orientate spre păstrarea dependenţei politico-economice faţă de metropolă.

Să reţinem observaţia lui Dughin că în CSI, Armenia este singura republică monoetnică. Căderea imperiului, subliniază Dughin, slăbeşte puterea geopolitică a metropolei şi o parte din „colonii" trec sub controlul ascuns al altui stat. Cât priveşte cazul Rusiei, precizează Dughin, administraţia colonială post-sovietică a fost înlocuită de o „administraţie colonială" diferită, care foloseşte în scopul ei fosta structură, ceea ce conduce, în vederile lui Dughin, la un deznodământ pervers. Într-un studiu mai vechi al nostru, am denumit acest *proces* „trecere din suburbia imperiului oriental în suburbia metropolei apusene" Altfel spus, imediat după „eliberarea" din imperiu, pentru popoarele care tocmai „s-au eliberat" începe confruntarea cu noile procese ale periferializării. Se declanşează, iată, procese geopolitice care par a însoţi, în genere, procesul destrămării unui imperiu: lupta cu metropola imperială; sfidarea pe care o antrenează procesele semi-periferializării; confruntarea elitelor subalternizate în raport

cu polaritatea celor două centre şi a acestora cu elitele organice. Analiza lui Dughin este nepărtinitoare, încât concluziile sale nu se modifică în contextul geopolitic al Rusiei întregi. *„Rămăşiţele administraţiei imperiale în limitele Federaţiei Ruse (aparatul birocratic de partid) se dovedesc a fi la fel de străine contextului naţional al ruşilor ca şi în alte republici, pentru că Imperiul n-a fost construit pe principii naţionale şi culturale"* (Dughin, p.68 mss.). Dacă nici sistemul federativ, nici formula statului naţional şi nici măcar formula CSI nu par a se potrivi cu specificul geopolitic al Rusiei, atunci care este formula ce s-ar potrivi Rusiei, în speţă, vocaţiei sale geopolitice? Dughin sintetizează această formulă prin următoarele dimensiuni:

Poporul rus şi nu statul sau o altă formulă, cum ar fi, bunăoară, aceea a federaţiei, reprezintă centrul concepţiei geopolitice a Rusiei;

Poporul rus e singurul subiect politic stabil, singura realitate organică;

Poporul rus a fost *axa* care a servit la crearea mai multor state: cnezatele slave de răsărit (până la Rusia moscovită), Imperiul lui Petru I şi blocul sovietic;

Poporul rus *este baza etnică a acestor formaţiuni statale atât de diferite;*

Poporul rus şi-a exprimat „elanul sufletesc" în diverse „formule geopolitice" (după fiecare cutremur al istoriei);

Poporul rus reprezintă Rusia, nu ca *stat,* ci ca potenţă geopolitică;

Poporul rus înclină spre asimilarea tuturor spaţiilor eurasiatice; interesele Rusiei ţin de întinderile Eurasiei;

Poporul rus este purtătorul unui tip special de religiozitate, diferită de cea catolico-protestantă şi de civilizaţia *postcreştină;*

Antiteza culturală a Rusiei e Occidentul întreg;

Rusia nu a voit un stat monoetnic, ci a năzuit şi năzuieşte către o *misiune universală,* un Imperiu care să cuprindă un conglomerat de popoare, culturi, religii, regimuri;

Poporul rus are la baza existenţei sale o perspectivă *„soteriologică",* de scară planetară, constând nu în tendinţa spre „lărgirea spaţiului vital al ruşilor, ci în orientarea spre consolidarea unei concepţii despre lume de tip rusesc (...) care pretinde *ultimul cuvânt* în istoria lumii". O parte semnificativă din economia cărţii lui Dughin este dedicată proiectului

imperial al noii Rusii, adică unei chestiuni care, în vederile lui Dughin, este tot una cu *vocaţia istorică universală a Rusiei.* Studiul unei asemenea vocaţii se situează undeva la intersecţia dintre geopolitică, metafizică şi teologia istoriei, o variantă rusească a perspectivei de teologie politică a lui Carl Schmitt. Vom stărui asupra chestiunii fără a ne imagina că o putem încercui. Intenţia mea este doar să deschid acest capitol întru care m-am străduit eu însumi în lucrarea mea de noopolitică[37]*.

Misiunea aceasta a Rusiei are, iată, în vederile lui Dughin, o componentă eshatologică: derivă din sarcina supremă a naţiunii ca „popor credincios". „A-i lipsi pe ruşi de această credinţă eshatologică este egal cu castrarea lor spirituală", precizează Dughin. „Dreptul contemporan universalist (care copiază în linii mari dreptul roman) recunoaşte în calitate de subiecte politice doar statul şi individul". De aceea există „codul drepturilor statelor" şi ale „omului", pe când noţiunea de „drepturi ale poporului" lipseşte (Dughin, p.70), ceea ce reprezintă o mare carenţă subliniază geopoliticianul rus. Un popor se defineşte, aşadar, prin chemarea lui şi calitatea sa de popor credincios are şi acest înţeles de popor fidel chemării sale şi îndatorat s-o împlinească fiindcă altfel decade, îşi ratează misiunea destinală, destinul istoric. Cu o asemenea interpretare asupra popoarelor ca popoare ale unei misiuni istorice, popoare ale chemării, debutează, în spaţiul răsăritean, geopolitica ortodoxiei, adică a poporului din Biserică. Acesta este un alt capitol al studiilor savantului rus şi nimeni nu l-ar putea ocoli chiar dacă s-ar decide să-l ignore. O atare atitudine, însă, ar fi contrară eticii ştiinţei şi deci chemării specialiştilor, a celor care se consideră îndreptăţiţi la o asemenea misiune. Iar aceştia sunt mulţi, dar cei cu adevărat chemaţi sunt puţini, prea puţini.

Analiza eurasiatică şi geopolitica ortodoxiei în viziunea lui A.

Dughin

O altă linie de gândire a cărţii lui A Dughin, aşadar, este cea dedicată geopoliticii ortodoxiei. „Lumea ortodoxă e înrudită spiritual cu Răsăritul, iar catolicismul e un fenomen pur occidental", afirmă Dughin. Formulările teologice care

[37]* Ilie Bădescu, *„Noopolitica. Teoria fenomenelor asincrone",* Editura Ziua, Bucureşti, 2005

stau la baza schismei din 1054 comportă elemente cu caracter geopolitic. Roma, susţine Dughin, „a respins învăţătura Sfinţilor Părinţi despre Imperiu, care nu este un *aparat laic administrativ* supus autorităţilor bisericeşti, cum voiau Papii, ci un *organism soteriologic* tainic, care participă activ la *drama eshatologică"* în calitate de „piedică în calea Antihristului" şi ca organism al salvării universale, „catehon", despre care se vorbeşte în a doua epistolă a Apostolului Pavel către Tesalonicieni. Această afirmaţie a lui Dughin este cât se poate de nesigură fiind deopotrivă extrem de provocatoare fiindcă redeschide o direcţie abandonată în studiile de acest gen, teologia istoriei (de fapt, un fel de teo-etnologie a istoriei). Ne vom aminti chiar că această direcţie a fost iniţiată în Europa şi Rusia de către Dimitrie Cantemir în studiul elaborat la cererea lui Petru cel Mare asupra imperiului. Lui Cantemir i s-ar putea asocia în aceiaşi linie de gândire Alexandru Sturdza cu cărţile sale dedicate Rusiei, Greciei şi sistemului legilor societăţii, care-l atestă drept primul mare sociolog al ortodoxiei din lume dacă nu cumva şi iniţiatorul unei noi paradigme de gândire asupra societăţii, aceea a unei sociologii prin ochii credinţei. Încât, linia aceasta confirmată de studiile profesorului Dughin trebuie întâmpinată cu toată seriozitatea. Aşa cum altădată, Cantemir fondase studiul imperiului pe profeţiile lui Daniel, A. Dughin invocă la startul studiului său dedicat misiunii universaliste a Rusiei textul apostolic, mai precis, epistola a II-a către Tessaloniceni. Scrisoarea Sf. Apostol Pavel către tessaloniceni cuprinde, în cele trei capitole, următoarele: la capitolul 1 el laudă credinţa tesalonicienilor, la cap. 2 precizează că Antihristul va veni înaintea venirii lui Hristos şi la cap. 3 face „îndemn la rugăciune pentru răspândirea Evangheliei". Ce susţine Dughin despre ortodoxie şi imperiu, în speţă, despre relaţia dintre acestea?

Geopoliticianul rus consideră că *imperiul,* în particular cel rusesc, este un „organism soteriologic", adică un instrument al eliberării universale. El împărtăşeşte, iată, învăţătura despre *rolul sacral al Imperiului şi împăraţilor,* legându-l de o misiune eshatologică ce derivă din faptul că Antihristul va veni înaintea lui Hristos.

Pe de altă parte, el găseşte o filiaţie directă a libertăţii spirituale şi lingvistice din glosolalia apostolilor în ziua Cincizecimii. Trebuie precizat din capul locului că nu se poate

respinge ideea compunerii pe creasta valului istoric a unei forţe capabilă să ţină piept o vreme încordării răutăţilor la scara planetei şi nici ideea că această forţă, pe care o putem asimila imperiului, ar avea legătură cu iconomia lui Dumnezeu. Dacă forţa aceea va fi un imperiu care va veghea la menţinerea dreptăţii popoarelor cu atât mai bine pentru poporul rănit în libertăţile şi în dreptatea lui de zvârcolirile răului. Examinând, însă, principala ipoteză a lui Dughin putem căuta posibilele replici teoretice în serviciul adevărului care nu va fi epuizat niciodată de vreo teorie oricât ar fi de valoroasă aceasta pentru progresul cunoaşterii în domeniu. Care pot fi replicile posibile (nu certe, ci posibile, căci nu voim cu tot dinadinsul să-l contrazicem pe profesorul rus ci voim să dialogăm cu domnia sa) la această concepţie soteriologică asupra imperiului?

Ceea ce trebuie spus, mai întâi, se referă la faptul că nimeni n-ar putea contesta forţa extraordinară a emergenţei unui imperiu care şi-ar face fundament din învăţătura creştină, aşa cum a fost, bunăoară, Imperiul Bizantin, ori chiar şi imperiile de substituţie care au susţinut cruciadele Apusului pentru cucerirea Ierusalimului. Această calitate ar avea relevanţă într-o lume necreştinată şi eventual într-un univers decreştinat, copleşit de valurile devastatoare ale invaziilor de păgânism şi idolatrie postmodernă, care ar aspira să preia conducerea proceselor spirituale în lume substituindu-se cu totul şi prin silnicie învăţăturii lui Hristos. Oare nu merge lumea noastră spre formula unei civilizaţii postcreştine, cum o numeşte Dughin, sub îndrumarea unor idolatrii noi, în frunte cu idolatria consumeristă, cu aceea a ideologiilor, ori cu idolatria tehnocratică? Vom sesiza, pe de altă parte, că ideea imperiului ca organism soteriologic şi deci *ca linie exterioară, paralelă la autoritatea Bisericii şi deci la misiunea Cuvântului,* este întâmpinată cu rezervă, chiar descurajată de Biserica Creştină. Şi ca să nu fie vreun echivoc în ce priveşte invocarea învăţăturii apostolice pentru interpretarea imperiului ca „organism soteriologic", citim în cap. 3, versetul 12, a aceleiaşi epistole, în care Sf. Apostol Pavel descurajează pe cei ce *pretind a fi ei,* în afara Bisericii şi deci a autorităţii Sf. Apostoli şi a preoţilor, răspânditori şi propagatori ai Cuvântului („pentru că auzim că unii de la voi *umblă fără rânduială,* nelucrând, ci iscodind") şi zice:

„Dar unora ca aceştia *le poruncim şi-i rugăm,* în Domnul Iisus Hristos, *ca să muncească în linişte* şi *să-şi mănânce* pâinea lor" (II Tes. 3, 12).

În Epistola a II-a către Tesalonicieni a Sf. Ap. Pavel, cei ce se arată *umblători* şi deci *propagatori* ai Cuvântului pe o linie paralelă şi deci exterioară faţă de cei cărora le revine *misiunea de har* (preoţii cu ascendent în Sf. Apostoli) sunt scoşi în afara Bisericii.

Trei *idei* propagă Sf. Ap. Pavel în această chestiune în Epistola a II-a către Tesaloniceni (pe lângă cele deja menţionate legate de tâlcuirea apostolică a semnelor vremurilor în lumina învăţăturii eshatologice): a) statornicia credinţei şi respectarea predaniei (a tradiţiei); b) întemeierea oricărui act de viaţă pe munca şi pâinea proprie; c) scoaterea din Biserică a celor ce ies din autoritatea ei, care are exclusivitate în privinţa misiunii Cuvântului. Deci, Sf. Apostol respinge orice altă *linie de propagare* a Cuvântului Evangheliei dacă şi în cazul că s-ar situa în afara *liniei Bisericii.* Prin urmare, Sf. Apostol nu ne lasă a subînţelge că misiunea Cuvântului s-ar rezema pe imperiu ca „organism soteriologic". Iar ca lucrurile să fie clare, Sf. Apostol recomandă ca cei ce *ies* de sub cuvântul şi autoritatea *Bisericii* să fie „însemnaţi" şi „excluşi": „Şi dacă vreunul nu ascultă de *cuvântul nostru* [al celui ce este preot de har - n.n. I.B.] prin epistolă, pe acela să-l *însemnaţi* şi să nu mai aveţi cu el *nici un amestec,* ca să-i fie ruşine" (II Tes. 3, 14). Pentru unul ca acesta care îndrăzneşte să creadă că poate fi „paralel" Bisericii în pretenţia propagării Cuvântului, Sf. Apostol propune „scoaterea lui din Biserică", încât ideea Imperiului ca „organism soteriologic" se arată a fi mai degrabă alături de linia apostolică. Chestiunea devine încă mai clară când ne amintim cuvintele Mântuitorului păstrate de Evanghelia ioaneică: „Împărăţia lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut. Şi nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo, căci, iată, Împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru" (Ioan, 17, 20-21).

Rămâne totuşi un lucru însemnat în tâlcuirea svantului rus la chestiunea misiunii imperiului, a celui rus, în acest caz, şi anume ideea că imperiul poate fi *instrument providenţial* (el poate fi un instrument al justiţiei divine, de pildă, pentru popoarele lovite de nelegiuirea trufaşă a puternicilor lumii, ceea ce nu este acelaşi lucru cu calitatea intrinsecă de organism soteriologic). Ideea aceasta apare la profetul Daniel,

cum se ştie, dar şi în vederea profetului Ieremia asupra imperiului ca instrument al dreptăţii divine. Este imperiul care pedepseşte poporul pentru păcatele lui, dar tot acolo este menţionată ideea imperiului ca instrument providenţial pentru restaurarea justiţiei, a dreptăţii poporului. Imperiul poate juca un atare rol, de restaurare a justiţiei corupte, a nedreptăţii unui popor, dar nu poate juca rol şi misiune eshatologică. El participă la marea desfăşurare eshatologică, dar rolul de vehicul îndreptăţit la misiunea Cuvântului revine, în termeni apostolici, numai Bisericii. Prin urmare imperiul poate contribui la resturarea justiţiei corupte, a dreptului suprimat, dar nu poate avea misiune eliberatoare (soteriologică) paralelă la linia Bisericii, la misiunea apostolică a Cuvântului. Lucrul acesta este învederat de rolul pe care şi l-a putut asuma împăratul bizantin. El putea să ocupe un scaun în Sinod, dar numai ca *primus inter pares,* nu ca scaun superior al ierarhiei.

Aşa se face că Biserica şi tradiţia îi memorează pe Sfinţii Părinţi şi Biserica în rolul central în lupta contra ereziei, nu împăraţii şi Imperiul. Memoria harismatologică îl pomeneşte pe Sf. Ioan Gură de Aur nu pe împăratul Arcadie în linia misiunii Cuvântului şi deci în lucrarea eshatologică şi în raport cu desfăşurarea marilor procese soteriologice ale poporului credincios din Bizanţul spiritual. În Biserica din Vlaherne poporul este cel ce se roagă şi el obţine victoria nu imperiul. Un popor cu credinţă slăbită ori guvernat de elite cu credinţa întoarsă pe dos (ca în cazul elitelor secularizate ale epocii moderne şi postmoderne) vieţuind într-un imperiu puternic ar face din imperiu un organism mai degrabă malefic decât un organism soteriologic. „Tot capul vă e numai răni şi toată inima slăbănogită" (Isaia, 1, 5), strigă Isaia intuind cauza răului istoric: rătăcirea adusă de zvârcolirile păcatului ca principală cauză de blocare a acţiunii factorilor benefici în viaţa popoarelor, cei care, în acest caz, sunt una cu „învăţăturile lui Israel".

Teodoret de Cir tâlcuieşte astfel formularea lui Isaia: „capii sunt regii şi inimile sunt învăţăturile lui Israel", ceea ce înseamnă că forţa şi eficacitatea propagatoare a învăţăturilor divine în lume scad atunci când vehiculele lor, regi, elite, clase politice guvernante, sunt slăbănogite, rătăcite. Or, învăţăturile revelate, prin care se transmite în lume voia lui Dumnezeu spre ferirea de nenorociri a popoarelor, se propagă în istorie prin *elite harismatice* şi nicidecum prin elite alienate de la

Cuvântul lui Dumnezeu. Când acestea nu răspund chemării lui Dumnezeu şi risipesc harul Domnului, „oile se risipesc", urmează în istorie o perioadă de teribilă singurătate şi primejdie pentru popoare, ne spune Iezechiel. Oare n-a fost imperiul sovietic cel mai mare duşman al popoarelor din Biserica lui Hristos? Dacă luăm doar exempolul Basarabiei, unde instaurarea imperiului bolşevic a condus la distrugerea a 1000 de biserici din cele circa 1200, ne putem face o idea asupra posibilităţii malefice a ridicării unui imperiu anticristic pe umerii unor popoare creştine totuşi. De altminteri, Dughin însuşi sesizează că imperiul rus şi-a pierdut calitatea de organism soteriologic (dacă ar fi avut-o, eventual, pentru zona eurasiatică necreştină) încă de la Petru cel Mare: „Ortodoxia rusă, zguduită de reformele lui Petru cel Mare, se afla, în această perioadă, destul de departe de idealul «Sfintei Rusii», în realitate fiind supusă controlului de stat şi pierzându-şi, în multe privinţe, *autoritatea sacrală şi armonia simfoniei ortodoxe.* Pierzându-şi independenţa spirituală, Biserica Rusă a fost nevoită să accepte compromisul cu puterea laică, întruchipată în Sinodul supus ţarului, prin aceasta fiindu-i limitată libertatea unei confesiuni veritabile a Adevărurilor Nepământeşti."

Să recapitulăm, în fine, ideile axiale din cartea lui Dughin în legătură cu sciziparitatea Europei. Vom sesiza că svantul rus găseşte cauze spirituale adânci pentru dualismul geopolitic al Apusului şi Răsăritului. Din 1054, subliniază Dughin, a fost definitivat dualismul geopolitic al ecumenei creştine şi ambele lumi au mers fiecare pe drumul său.

Replică posibilă la această teză: cele două lumi sunt de fapt una: *lumea creştină,* cu diferenţe *confesionale,* nu *dogmatice. Despărţirea pe confesiuni nu creează lumi diferite* chiar dacă operează diferenţieri structurale, diviziuni funcţionale. Dogma este creatoare de lume nu încadrarea ei confesională. Confesiunea este, mai degrabă, urmarea fenomenului de înspicare a unei religii ca efect posibil al întâlnirii acesteia cu „noosul popoarelor". Să urmăm firul analizei lui Dughin.

Până la 1453 (căderea Constantinopolului), precizează savantul rus, Biserica Ortodoxă se identifica geopolitic cu soarta Imperiului Bizantin. Roma şi Constantinopolul erau două „mari spaţii" creştine.

Replică posibilă: Biserica Ortodoxă nu s-a identificat cu *Imperiul* niciodată. Ierarhii au putut fi siliţi să se „supună" cumva, dar cuvântul Mântuitorului e clar: „Împărăţia mea nu e din lumea aceasta". Iar, în Evanghelia lui Ioan, Iisus le spune ucenicilor: „Împărăţia lui Dumnezeu nu va veni în chip văzut. Şi nici nu vor zice: Iat-o aici sau acolo, căci, iată, Împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru" (Ioan, 17, 20-21). Este un alt argument contra ideii despre imperiu ca organism soteriologic, precum s-a şi precizat mai sus. Imperiul poate fi chemat la o misiune în cadrul tainicei iconomii divine, dar el nu poate elibera în afara Bisericii sau în paralel cu linia Bisericii. El poate restaura o filozofie politică sau juridică stricată de elite, eronată, cum este şi cea promovată de universalismul abstract neoliberal care promovează ideea drepturilor individuale independent ba chiar în opoziţie cu drepturile colective ale popoarelor, dar o asemenea reparaţie nu se va preschimba în act eliberator atâta vreme cât poporul nu se va elibera pe sine în şi prin Biserica eliberatoare şi deci în relaţia verticală cu Dumnezeu. Iar în această relaţie dintre poporul credincios din Biserică şi Dumnezeu Proniatorul nu se poate interpune nimic. Nu putem tăgădui, evident, că opoziţia la lucrarea răului în istorie poate fi exercitată de orice forţă care îşi asumă misiunea aceasta, dar de aici şi până la deplina eliberare de lanţurile răului mai este de făcut un pas, iar acesta este pasul Bisericii sau în orice caz, pasul făcut sub directa îndrumare a Bisericii, este pasul poporului din Biserică. În fine, pe firul analizelor sale, Dughin caută corespondenţe teologice pentru dualismul geopolitic al celor două Europe: Occidentul, precizează el, îşi are oglinda în teologia raţională a lui Toma d'Aquino. Răsăritul, la rândul său, îşi are oglinda în teologia mistică apofatică şi în monahismul fondat pe raţiunea inimii a Sf. Grigore Palama. Palama împotriva lui Toma d'Aquino, iată formula teologică ce reflectă esenţa dualismului geopolitic al Orientului creştin şi al Occidentul creştin, în viziunea lui Dughin. Diferenţa dintre cele două linii de gândire este incontestabilă, dar translaţia ei într-o opoziţie geopolitică structurală a lumilor europene este îndoilenică, cel puţin pentru următoarele motive:

• formula teologică nu reflectă o stare din lume, fie ea şi geopolitică;

• Palama şi d'Aquino nu sunt pur şi simplu potrivnici, ci în multe aspecte complementari;

• în genere, Occidentul şi Orientul au funcţionat spiritual prin perechi nu exclusiv şi definitoriu prin opuşi (Pr. C. Galeriu).

În primul mileniu: Sf. Maxim Mărturisitorul şi Papa Martin al Romei au pregătit formula dogmatică a Sinodului al VI-lea Ecumenic din 680 referitoare la cele *2 naturi şi voinţe unite* în persoana divino-umană a lui Iisus (Pr. C. Galeriu). Papa şi-a sfârşit viaţa în exil, iar Sf. Maxim Mărturisitorul i s-a tăiat limba şi mâna dreaptă (ibidem).

În perioada contemporană, subliniază Pr. C. Galeriu, s-a evidenţiat o altă „pereche": Rudolf Otto şi Mircea Eliade, istorici ai religiilor, care au evidenţiat rolul *sacrului* ca fundament al naturii şi devenirii umane (ambii au reîndreptat *axul* spiritual după răsturnarea lui freudo-marxistă).

În sec. XX, marii teologi Dumitru Stăniloae şi Karl Rahner, cu „teme dogmatice dătătoare de speranţă pentru dialogul dintre cele două Biserici, Ortodoxă şi Romano-Catolică", ilustrează o altă pereche spirituală în şi prin care s-a afirmat complementaritatea şi nu opoziţia geopolitică a celor două Europe. În fine, o altă pereche este tocmai cea ilustrată de către Sf. Grigore Palama (1296-1359) şi Sf. Toma d'Aquino.

Metoda „perechilor spirituale" utilizată în „geopolitica creştinătăţii europene" îi aparţine Pr. Prof. Constantin Galeriu (Cf. pentru cele *trei perechi spirituale:* „Vestitorul Ortodoxiei", martie 2001, p.16: sinteză a conferinţei „Aportul Ortodoxiei la Europa Unită", ţinută la Nuremberg, 23 februarie 2001).

Alte trăsături ale ortodoxiei, evidenţiate de către A. Dughin ca trăsături ilustrative pentru diferenţele dintre Occidentul şi Orientul european:

• Contemplarea mistică a luminii proniatoare, în Răsărit.

• Glosolalia liturgică a Bisericilor locale versus universalismul catolic, latinofon etc.

Aceste trăsături sunt cu adevărat deosebitoare, dar nu conduc neapărat la un dualism geopolitic ci la ideea complementarelor spirituale europene. În fine, Dughin indică drept adversari ai Ortodoxiei lumea necreştină, pe de o parte, şi lumea creştină a Occidentului („turbanul turcesc şi mitra latină"). În fapt, însă, aceste lumi pot fi „citite" ca „parteneri de dialog" şi nu ca „adversari de război" Este drept că Dughin se referă şi la adevăraţii duşmani ai Ortodoxiei care se află la rădăcina celor două mari invazii ale păgânismului în sec. XX: comunismul şi nazismul, după cum ne avertizează şi asupra

idolatriei consumeriste şi asupra cezaro-papismului răsăritean. Iată ce scrie Dughin asupra unui sistem care aduce pe lângă idolatria consumerită şi prăbuşirea axiologiei europene, sistem căruia i se găsesc rădăcini apusene, dar care se arată triumfător şi în Rusia, prin ceea ce Dughin numeşte proiectul liberalilor radicali din elita politică rusă: *„Primul proiect aparţine liberalilor radicali, «reformatorilor», care iau drept exemplu societatea occidentală, «structura comercială» contemporană şi îşi însuşesc proiectele despre «sfârşitul istoriei», expuse pe larg în cunoscutul articol cu acelaşi nume de Francis Fukuyama. Acest proiect neagă valori precum popor, naţiune, istorie, interese geopolitice, dreptate socială, factor religios etc. În articolul lui Fukuyama, totul se construieşte pe principiul unei eficienţe economice maxime, pe primatul individualismului, consumului şi al «pieţei libere»".* Nici referirea la cezaro-papismul răsăritean nu lipseşte: *„Ortodoxia rusă, zguduită de reformele lui Petru cel Mare, se afla, în această perioadă, destul de departe de idealul «Sfintei Rusii», în realitate fiind supusă controlului de stat şi pierzându-şi, în multe privinţe, autoritatea sacrală şi armonia simfoniei ortodoxe. Pierzându-şi independenţa spirituală, Biserica Rusă a fost nevoită să accepte compromisul cu puterea laică, întruchipată în Sinodul supus ţarului, prin aceasta fiindu-i limitată libertatea unei confesiuni veritabile a Adevărurilor Nepământeşti."* Subînţelegem, iată, că imperiul rus a ratat, în vremea lui Petru cel Mare, misiunea şi calitatea de organsim soteriologic, căci şi-a pierdut *„în multe privinţe,* zice profesorul moscovit, *autoritatea sacrală şi armonia simfoniei ortodoxe".* În secolul al XX-lea, imperiul rus şi-a pierdut *„autoritatea sacrală şi armonia simfoniei ortodoxe"* nu doar „în multe privinţe", cum apreciază Dughin, ci în toate privinţele, acţionând tocmai în serviciul venirii fiului morţii, suprimând, adică, bisericile lui Hristos şi semănând pământul satelor ruseşti cu odoare de sfinţi anonimi, lăsând propabil cea mai mare densitate de sfinte moaşte din toată lumea comunistă. Efectul acestui imperiu para-soteriologic a fost cumplit, căci aproape toate popoarele răsăritului (în frunte cu poporul rus) au fost scoase din rosturile lor şi oprite, în pridvorul bisericilor, de la participarea euharistică prin legi şi practici impuse de comisarii roşii, adică tocmai de agenţii fiului morţii. Teoria imperiului ca organism soteriologic se loveşte de fenomenul acesta pe care l-a devoalat secolul al XX-

lea care constă în posibilitatea ca un imperiu să rămână un suprastat fără de legătură cu poporul peste care superfetează (pluteşte), aşezându-i pe umeri greutăţi copleşitoare şi căruia nu-i aduce nimic în compensaţie.

Cartea sa nu face referiri extinse la ereziile moderne începând cu „luminaţii" (pe care-i invocă în contextul analizei dedicate dezagregării Imperiului Otoman) şi continuând cu „Bisericile proudhoniene şi saint-simoniene" etc., dar insistă, cum era firesc asupra ortodoxiei post-bizantine. Ce se poate spune, aşadar,

despre Ortodoxia post-bizantină? Dughin formulează următoarele trăsături:

d. Căderea Costantinopolului (1453) a adus după sine separarea lumii ortodoxe în două părţi, diferite „geopolitic şi teologic";

e. Bisericile din zona controlului statelor neortodoxe (a Imperiului Otoman) „făceau parte din punct de vedere administrativ din aşa-numitul millet" ortodox care includea pe greci, sârbi, albanezi, bulgari, arabii ortodocşi (cu cele trei figuri: Patriarhul Constantinopolului, Patriarhul Alexandriei şi Patriarhul Antiohiei);

f. zonele cu statut aparte: Patriarhul Ierusalimului şi Bisericile autocefale din Cipru şi Sinai;

g. zonele sud-est europene, distincte atât de Rusia ortodoxă cât şi de zona aflată în aria „turcocraţiei"

Cred că zona sud-est europeană a indus totuşi mutaţii în ceea ce priveşte calitatea spaţiului geocultural răsăritean vizibile doar din perspectiva geopoliticii fractalelor. Imperiul ca organism soteriologic lasă locul aici viziunii asupra unui „cosmos" care participă la taina liturgică şi primeşte valenţe „eshatologice"; e un fel de „univers soteriologic", care atinge un prag de *criză* în viziunea „apokatastazei" origenice. Triumfă aici „liturghia cosmică" sau, cu termenul lui Zizioulas, „cosmologia euharistică". Ideea apare în cuvintele voievodului creştin al Ţării Româneşti, Mircea cel Bătrân, adresate lui Baiazid: „Şi de aceea tot ce mişcă-n ţara asta, râul, ramul / mi-e prieten numai mie, iară ţie duşman este/ Duşmănit vei fi de toate, fără-a prinde chiar de veste". Este evident că românii n-au avut aceeaşi soartă cu sârbii, bulgarii şi albanezii după căderea Constantinopolului, căci ei n-au intrat în turcocraţie şi, vreme de 200 de ani, în acest spaţiu moldo-valah, s-au derulat „războaiele cu Imperiul Otoman" ale *statelor*

voievodale creştine moldo-valahe. În aceiaşi vreme Rusia ieşise complet de sub influenţele arhopolitice ale formulii „statului tătar" graţie triumfului instituţional al unei formule noi, aceea a „statului vareg", *dualism geopolitic* pe care l-a absorbit cu totul după „lunga aşteptare de pe râu Ugra" (1496), iar cu Petru cel Mare formula „statului vareg" este condusă spre noi biruinţe în cadrul celei de-a doua linii dinastice, aceea a Romanovilor, care, nu întâmplător, au sfârşit printr-o culminaţie martirică prin moartea mucenicească a întregii familii a ţarului şi prin afirmarea la scară de mare putere a celui dintâi imperiu ateu, anticreştin şi antinaţional, pe scena istoriei mondiale.

Să reţinem în formă schiţată celelalte idei ale lui Dughin referitoare la geopolitica ortodoxiei.

Rusia a evoluat, din sec. al XV-lea, în formula „Moscova a treia Romă". Cele trei sectoare ale ortodoxiei, în lumina analizelor lui Dughin, au fost:

a. „millet"-ul b. autocefaliile (Cipru, Sinai)

c. Rusia - a treia Romă

În realitate, sunt cinci sectoare:

a. millet-ul (greci, sârbi, albanezi, bulgari, arabii ortodocşi, cu cele trei figuri: Patriarhul Constantinopolului, Patriarhul Alexandriei şi Patriarhul Antiohiei)

b. autocefaliile (Cipru, Sinai)

c. Rusia - a treia Romă d. statele creştine voievodale (Byzance après Byzance)

La ele se poate adăuga „Patriarhatul Ierusalimului", deci cinci sectoare în loc de trei câte i se arată lui Dughin. Existenţa celor *cinci sectoare* face din ortodoxie,

o lume pluricentrică, nu *monocentrică,* încă de la căderea Constantinopolului, configuraţie confirmată de evoluţia progresivă a autocefaliilor. În planul geopoliticii ortodoxiei se poate vorbi, iată, de legea sinergiei noopolitice, nu de legea gravitaţiei geopolitice. În ceea ce mă priveşte cred că spaţiul ortodox, spre deosebire de cel apusean este solidar cu legea sinergiilor noopolitice şi mult mai puţin cu legea gravitaţiei geopolitice. Gravitaţional popoarele ortodoxe au un singur centru: Iisus Hristos şi Ierusalimul ceresc (Noopolisul distinct de orice Metropolis) şi modelul înaintării lor în istorie este totuşi marele urcuş eshatologic. Întrucât gravitaează spre Hristos, popoarele răsăritului şi-au asumat pe rând sau eucronic misiunea sau chemarea Răsăritului creştin în faţa

unei ameninţări comune, adică în ripostă la un mediu ostil deopotrivă lui Hristos-Dumnezeu şi dreptului popoarelor în frunte cu cel dintâi, cu dreptul la proprietate identitară, adică la libera dispunere de toate formele afirmării identitare în frunte cu forma cea mai cuprinzătoare aceea a raportării la Dumnezeu. Aceiaşi provocare a venit din partea mediului bolşevic anticristic şi antinaţional, vizând altminteri spus decreştinarea popoarelor răsăritului şi opresiunea lor. O asemenea provocare n-a fost înlăturată cu revoluţiile din 1989 şi în măsura în care Rusia ar putea să răspundă vocaţional unei asemenea provocări, deci unei „mişcări antisistemice", restauratoare şi deci de reacţie (reacţionare sau conservatoare) s-ar împlini previziunile lui Dughin referitoare la statutul Rusiei de „obstacol împotriva sosirii fiului morţii". Problema care se ridică este totuşi legată de concepţia asupra geopoliticii ortodoxiei. Tensiunea dintre diferitele formule în care-şi caută sediu ideea privitoare la misiunile geopoliticii ortodoxiei în veacul care a început readuce în discuţie actualitatea legii sinergiilor geopolitice. Dughin leagă şansa unei asemenea misiuni de rolul Rusiei (deci de legea gravitaţiei geopolitice) în primul rând pentru că Rusia a moştenit, susţine savantul rus, „problematica geopolitică a Constantinopolului".

Instaurarea în Rusia a Patriarhatului şi proclamarea Moscovei „a treia Romă" se află în raport direct cu destinul mistic al Ortodoxiei ca atare, apreciază Dughin. Argumentul lui Dughin pentru ideea sa este acela conform căruia, după căderea Constantinopolului, Rusia a fost singurul *mare spaţiu* geopolitic unde a existat şi *politica ortodoxă* şi *Biserica Ortodoxă.* Rusia, mai afirmă el, a devenit succesoarea Bizanţului atât din *motive teologice* cât şi la *nivel geopolitic* (p.156, mss). *„Moscova a moştenit, împreună cu statutul de obstacol împotriva sosirii fiului morţii"* şi problematica geopolitică a Constantinopolului. În raport cu această misiune soteriologică universală, Rusia, apreciază Dughin, s-a lovit de „mitra latină" şi de „turbanul turcesc".

Din momentul în care Rusia a intrat pe scena geopoliticii ortodoxiei, practic, lumea ortodoxă se divizase în două părţi, apreciază savantul rus:

• linia care recunoştea Moscovei „funcţia eshatologică bizantină";

• linia antimoscovită împărtăşită şi de ortodoxia grecească, ce îmbrăţişează ideea că „învăţătura spiritual-politică" este o „doctrină exclusiv religioasă de salvare individuală".

În consecinţă, conchide Dughin, „întreaga responsabilitate istorică revenise ţarilor ruşi, bisericii ruse şi poporului rus" (ibidem). Este evident că greutatea marelui spaţiu eurasiatic influenţează vederile în această chestiune, căci, în realitate, Bizanţul după Bizanţ a fost, întâi, operă de moştenire sud slavă, prin *ţaratul de Târnovo* al ţarului Ivan al IV-lea al Bulgarilor. A urmat „Ştefan Duşan al sârbilor". În fine, formula de *Byzance après Byzances* va reuşi în cadrul*formulii de stat creştin şi de spiritualitate creştină,* prin Sf. Voievod Ştefan cel Mare, prin

Mircea cel Bătrân şi prin toată seria de voievozi creştini ai celor două ţări valahe, serie în cuprinsul căreia se delimitează linia dinastică a Muşatinilor. De linia aceasta se leagă marele proiect iconografic, unic în felul său, al mănăstirilor din nord-estul României, proiect care va atinge culminaţia în vremea domniei Sf. Voievod Ştefan cel Mare şi a lui Petru Rareş.

Voievodatele creştine moldo-valahe vor susţine războiul de 200 de ani cu Imperiul Otoman, până la Matei Basarab şi Vasile Lupu, care vor fi urmaţi de cei doi voievozi tragici: Cantemir şi Brâncoveanu (unul fiind nevoit să se rupă de trunchiul neamului său, al doilea primind moarte martirică cu cei patru fii ai săi într-un Constantinopol în care biruise momentan fiul morţii tocmai prin uciderea sfinţilor lui Hristos). Prin martiriul celor cinci Brâncoveni, tatăl şi cei patru fii, şi a sfetnicului Ianache va fi inaugurată seria martirologiului răsăritean care va atinge culminaţia prin familia ţarului suprimată de celălalt cap al fiarei, cel roşu, şi prin mucenicia sfinţitoare din temniţele gulagului bolşevic al întregului răsărit. Cu Dimitrie Cantemir şi cu Sf. martir mărturisitor Constantin Barâncoveanu, voievodul Ţării Româneşti, se încheie *ciclul românesc al Geopoliticii Postbizanţului.* Valul acestui ciclu fusese deja potenţat spre nordest, prin opera dinastiei varege a cnezatului Moscovei, care va culmina prin Ivan al IV-lea, zis cel Groaznic, dar deplinătatea rusească a geopoliticii ruse a ciclului postbizantin va fi atinsă cu dinastia Romanovilor.

Facem constatarea că formula statului voievodal românesc mijlocise sinteza dintre *catehon* şi *eshatologia dogmatică* prin ideea şi sub formula „litughiei cosmice" şi a „statului creştin /

adică a statului de apărare a neamului creştin", nu a „statului de expansiune", pur şi simplu. Între timp, voievozii statelor de la Dunărea de jos sunt doborâţi nu de iataganul turcesc ci prin instaurarea regimurilor fanariote, astfel că odată cu intrarea în scenă a lui Petru cel Mare ciclul rusesc al postbizanţului preia iniţiativa jocurilor geopolitice ale spaţiului răsăritean. Până atunci „factorul rusesc" încă nu trecuse cu jocul său geopolitic de meridianul de 300 longitudine estică şi de paralela de 450 latitudine nordică (arealul longutidinal al Europei subîntinde practic circa 450, din care 300 longitudine estică, arealul longitudinal al Rusiei cuprinde restul de 1500 longitudine estică, suprapunându-se în mare măsură heartlandului eurasiatic, mai precis, Eurasiei central-nord-estice) . Rusia era, mai degrabă, o „arie externă" cu „centrul în sine însăşi", un *altceva.* Paralel cu [acest ciclu] s-a format concepţia poporului rus ca „popor ales"

Ce putem adăuga acestor idei? Să pornim de la câteva constatări. Cu Petru cel Mare în Rusia şi cu Pacea de la Westphalia în Occident se schimbă peisajul geopoliticii spirituale a Europei. În Rusia, accentul se mută de pe instituţia Patriarhatului Moscovei pe *Sinod* (înfiinţat la Petersburg). Linia laică şi cea eshatologică se despart. Chestiunea este foarte atent examinată de către Dughin el însuşi.

În Occident modelul catolic tradiţional lasă loc consolidării *statelor naţiuni.* Lumea ortodoxă n-a alunecat toată sub *controlulfanarioţilor* („a clerului grecesc de sub supunerea Constantinopolului", în accepţiunea lui Dughin). În sec. al XIX-lea, lupta pentru independenţă naţională face din popoarele sud-estului, subliniază Dughin, popoare de concurenţă între tendinţa rusofilă şi tendinţa fanariotă. Cât priveşte Rusia, aceasta intră în ceea ce Dughin a numit *perioada ei petersburgheză,* cu trăsăturile următoare:

• Petru cel Mare creează „statul petersburghez", separat de ortodoxia rusă;

• Apare protestantismul, care va influenţa reformele lui Petru cel Mare;

• Protestantismul era împărţit între luteranismul prusac (concentrat în statul prusac, fondat pe critica Vaticanului de pe premisele Noului Testament, „reproducând pretenţiile Ortodoxiei faţă de Catolicism") şi calvinismul anglo-elveţiano-olandez (devenit religie de stat în Anglia, bazat pe criticarea Romei de pe poziţiile Vechiului Testament);

• Însă, în vreme ce în Occident, catolicismul merge până la capăt şi cedează poziţia „statelor-naţiuni", în Rusia, Romanovii se opresc la jumătate, asemenea „modelului prusac";

• se declanşează acum o încordare geopolitică: între Rusia, Imperiul Austriac şi Imperiul Britanic, în şi prin care se exprimă, de fapt, opoziţia între ortodoxie, catolicism (Austria) şi ptotestantism (Anglia).

În acest spaţiu de *confinii* au trebuit să se descurce ţările române. Acestea au folosit alte liniamente: uniaţia, statul creştin voievodal, cosmologia euharistică (liturghia cosmică) sau „creştinismul cosmic" fără de sprijinul unui „stat soteriologic". Rusia avea interese comune cu Austria contra Imperiului Otoman şi diferite de Anglia (care susţinea Imperiul Otoman). Formula lui Petru cel Mare va altera „doctrina poporului ales" şi soteriologia celei de-a treia Rome (interesele politice devin predominante faţă de cele religioase), ne spune Dughin; factorii religioşi sunt folosiţi mai mult ca pretext pentru manevre politice. Sunt câteva aspecte pe care nu le putem ocoli drept marginalii la cartea profesorului de la Moscova. Vom constata, mai întâi, că în spaţiul răsăritean apăruse, între timp, o formulă de gândire concurenţială la cea „petrinică" şi anume formula „movileană", care punea pe locul din faţă ideea de „confluenţă" a diverselor spaţii europene, nu de „confinii" între acestea. Petrinismul şi movileanismul sunt două *doctrine sociologico-politice* reprezentative ale ortodoxiei în chestiunile relaţiilor occidentalo-răsăritene: una merge spre „pseudo-morfoză" (petrinismul), cealaltă spre sinteză (movileanismul), spre sinergie noopolitică. Această distincţie a fost operată, întâi, de reputatul istoric al spiritualităţii răsăritene, Dan Zamfirescu. Dar să reţinem câteva consideraţii asupra relaţiei dintre popoare şi dreptatea lui Dumnezeu, în lumina textelor profetice ale Bibliei pentru a readuce în discuţie perspectiva teologică asupra imperiului ca organism soteriologic inaugurată de către profesorul Dughin. Vom discuta, dintr-un unghi biblic, relaţia dintre *chemarea popoarelor* şi iconomia lui Dumnezeu, căutând înţelesuri complementare la cele derivate din explicaţiile savantului rus (asupra raportului dintre chemarea poporului rus şi voia lui Dumnezeu). Chestiunea se încadrează în teoria fenomenelor asincrone pe care am schiţat-o în „Noopolitica", o carte a mea din 2005, menţionată deja.

Profeţiile asupra neamurilor

Biblia conţine un filon profetic aparte pe care comentatorii l-au delimitat ca atare, în care sunt date lămuriri asupra fenomenelor asincrone la scara neamurilor şi a raporurilor acestora cu imperiul. Este vorba despre „Profeţiile asupra neamurilor" care la Ieremia capătă o pondere extraordinară, dar nu lipsesc nici la ceilalţi profeţi. Sigur că este vorba, în principal, despre neamurile sau popoarele Vechiului Testament, nu de cele moderne, dar acest corpus profetic alcătuieşte un tablou noologic de importanţă perenă şi de relevanţă metodologică pentru orice ştiinţă de „avertizare timpurie" *(early warning)* asupra unor dezastre colective, cert legate de tabloul păcatelor şi de intervenţia purificatoare, nu pedepsitoare, a lui Dumnezeu. Putem vorbi, iată, despre fenomene care decurg din intervenţia divină în desfăşurarea istoriei şi deci în modelarea spaţiilor colective de viaţă, fenomene care au caracter asincron faţă de timpul istoric propriu-zis, adică se situează în timp dar nu decurg din cele petrecute pe firul timpului, din imanenţa spaţiului şi a timpului istoric. O geopolitică a fenomenelor asincrone ar evidenţia împletirea determinismelor timpului istoric cu indeterminismele istoriei, cu cele care depun mărturie peste timp asupra intervenţiei directe a puterii lui Dumnezeu în cadrul manifestărilor colective pe toată scara lor, arătându-ne câtă vanitate şi subţirime se află în trufia puternicilor zilei care se cred făuritorii destinului omenesc. *Geopolitica factorilor asincroni* şi a fenomenelor care poartă acest caracter este, oricât ar părea de neobişnuită sintagma, o geopolitică a intervenţiei lui Dumnezeu în istorie, ca puterea cea mai semnificativă dintre toate puterile. O vom numi cu un termen special, *noopolitică,* un termen compus din grecescul *nous,* care înseamnă spirit (pur) şi *polis* care înnseamnă cetate, ceea ce, prin compunere, ne dă o denotaţie nouă şi anume: *cetatea modelată de puterea spiritului, noopolis-ul sau oraşul ceresc (Ierusalimul ceresc)* care este asincron faţă de metropolis, adică faţă de puterea marelui oraş pământesc, marea metropolă. Despre această putere vorbeşte cu avertisment profetul: „O, fiică a Egiptului, ce încă stai acasă, găteşte-ţi strai de înstrăinare, căci Memfisul va fi întru totul pustiu şi «Vai!» se va chema"[106]. Cu cât ar fi mai legitim să vorbim despre geopolitica feluritelor entităţi edificate de om, precum statele, imperiile, sistemele mondiale etc., şi să nu vorbim

despre o geopolitică a aceloraşi entităţi, ca entităţi în care se cuprinde, într-o formă sau alta, intervenţia proniatoare a lui Dumnezeu în istorie, adică despre geopolitica noologică, sau, cu termenul propus aici, despre noopolitică, ceea ce, *ad ultimum,* este o *geopolitică a factorilor asincroni* şi a fenomenelor adiacente acestora? De ce să acordăm mai mult credit teoriei lui G. Parker, de pildă, asupra *statelor de dominaţie,* deci asupra imperiilor, decât profeţiilor lui Daniel asupra imperiului, care se constituie în fundamentul cel mai durabil al unei „ştiinţe" a imperiilor, validă peste epoci şi spaţii geografice? D. Cantemir a valorificat în studiul său asupra imperiilor, cerut de către Petru cel Mare, ţarul ruşilor, tocmai viziunea şi ideea lui Daniel asupra imperiului, oferindu-ne primul studiu geopolitic cu fundamentare scripturistică din cultura lumii, dedicat marilor sisteme sau, cum spunem azi, sistemelor mondiale. Studii de geopolitică noologică au dat şi arabii mai înainte, dar nu pe o fundaţie scripturisică. În acest curent se înscrie şi tentativa lui Dughin de a oferi o teorie a imperiului ca instrument divin, deci ca organism soteriologic, în şi prin care lucrează factori asincroni, o putere capabilă să restaureze justiţia divină a popoarelor (parte a concepţiei lui Dughin cu care putem dialoga, până la pragul în care funcţia aceasta restauratoare este citită ca o funcţie eliberatoare aflată direct în serviciul Cuvântului, ceea ce este prea mult şi cert în afara doctrinei apostolice a Bisericii creştine). Acesta este motivul pentru care reluăm aici în formă succintă, referirile la textele profetice asupra dezastrului neamurilor proorocit de către profeţii Vechiului Testament. *În viziunea profeţilor, dezastrul trebuie citit pe ecranul unui proces de purificare nu de pedepsire.* Dezastrul urmează păcatelor, el nu este urmarea directă a voinţei lui Dumnezeu (căci învoirea la păcat este în afara voii lui Dumnezeu şi înlăuntrul voinţei exclusive a păcătosului), iar intervenţia lui Dumnezeu se manifestă sub forma curăţiilor pe care un neam le dobândeşte, fără de care nu există salvare de la aceste dezastre, încât Dumnezeu nu intervine cu urgia nenorocirilor, care vin

526) Ir 46, 19

de la păcate şi degenerare colectivă, ci cu darul curăţiei, tot la scară colectivă, ca fiind singura salvatoare. Sigur că în vechime dezastrele de o asemenea proporţie nu puteau fi duse la împlinire decât printr-o maşinărie militară, dar aceasta nu

este singurul mijloc prin care poate fi adus dezastrul nimicitor în mijlocul neamurilor, al popoarelor „în toată plinirea lor", cum se traduce în varianta jubiliară din Septuaginta.

Ce e de reţinut, ca relevanţă metodologică, în „profeţiile asupra popoarelor" din tabloul profetic al lui Ieremia? Mai întâi exigenţa metodologică de a examina chestiunea la *scara lumii* nu a unui *singur popor.* Un popor trebuie cercetat în mediul lumii sale, fiindcă numai aşa se compune tabloul de referinţă, oglinda în care se poate citi corect atât dezastrul cât şi intervenţia proniatoare a lui Dumnezeu. În al doilea rând, trebuie identificată forţa în şi prin care se propagă dezastrul în viaţa popoarelor în cadrul (înlăuntrul) lumii lor. Ceea ce este de sesizat în compoziţia acelei forţe este dualitatea ei: în ea se compun forţa distrugătoare care vine de la masivitatea grămezii păcatelor şi forţa purificatoare, care vine din afara procesului, de la Dumnezeu. Este partea asincronă în cadrul procesului ruinător, care altfel ar aduce doar declinul şi nimicirea. În al treilea rând şi deci a treia exigenţă, care se desprinde din analiza profetică a lui Ieremia (şi a oricărui text de profeţie asupra neamurilor), este exigenţa de a recompune tabloul lumii în şi din perspectiva caracterului de „forţă reintegratoare" a acelui „proces" care atrage în albia lui neamurile cu o putere care pe unele le distruge într-un mediu, însă, în care se compune virtual şansa purificării. Distrugerea survine înlăuntrul unui proces *reîntregitor* care în profeţiile lui Ieremia este cucerirea de către Babilon a lumii vechi. *Se constituie astfel iluzia că forţa care aduce salvarea este din lume, este o putere temporală, în genul imperiilor, al unei ideologii etc. În realitate această putere din lume aduce o pace impusă, un tip de ordine bazată pe subordine. Adevărata salvare vine din recompunerea (restaurarea) interioară a celor căzuţi, adică din masiva purificare de păcatele şi răutăţile care au adus dezastrele.* În al patrulea rând, tabloul profetic ridică exigenţa de a citi în orice *reintegrare* un *subproces distrugător* care este, de fapt, esenţa acelei reintegrări. Ea vine asupra neamurilor pe care le incorporează dar le şi provoacă distrugeri. Un proces cum este cel al „integrării europene" de azi are şi el acest *dublu caracter:* el vine asupra popoarelor ca *proces de incorporare* şi deopotrivă ca *subproces de distrugere,* iar pe alocuri el este chiar nimicitor. Dacă înlăuntrul acestui proces integrator nu s-ar manifesta un subproces purificator, asincron, care este mărturia intervenţiei

divine în istorie, el ar păstra doar sensul distructiv, ar deconstrui totul fără a fi capabil să reconstruiască. Se iveşte, iată, posibilitatea de a înlătura iluzia, amăgirea că salvarea vine de la o forţă din lume, cum ar fi astăzi, de pildă, Occidentul, puterile occidentale etc. În realitate de la acestea vine numai dezintegrarea entităţii încorporate, silită să asculte de un *cod nou de ordonare* şi deci de o *nouă structură organizatoare,* care poate fi un imperiu, o economie, o ideologie, cum a fost bolşevismul în cadrul sistemului comunist. Când această nouă structură organizatoare este lipsită de puterea ziditoare asincronă, ea aduce după sine silnicie, injustiţie colectivă, nimicire, alienare colectivă, uzurparea dreptului popoarelor la exerciţiul proprietăţii identitare.

În fine, a cincea exigenţă este de a citi atât *integrarea* cât şi *distrugerea* ca fiind nişte *fenomene sociale totale,* care antrenează totul în iureşul lor: bărbaţi, femei, copii, bătrâni (deci toată *gama demografică)* şi, deopotrivă, *vechea slavă* a acelor popoare, miturile, religiile lor etc.; deci toată *sociopolitica* şi toată *noologia* lor.

În toate acestea, şi aceasta este regula a şasea, trebuie să citim, ca element axial, particularitatea că *procesul respectiv* conţine în el faptul cel mai puternic şi singurul purtător de speranţă şi de salvare şi anume *intervenţia lui* Dumnezeu. Această intervenţie este conţinută în toate „întâmplările" acestea teribile şi ceea ce precumpăneşte nu este *sensul distructiv* ci *sensul purificator,* singurul care face comprehensibil întregul tablou care altfel pare cu totul absurd. În toate feţele dezastrului profetul citeşte *feţele păcatului* care atinsese proporţii colective adică deja destrămase *noos*-ul neamului respectiv, *nomosul popoarelor* încât ceea ce de fapt le aduce distrugerea nu este pur şi simplu „voinţa pedepsitoare a lui Dumnezeu", ci „efectul dărâmător al păcatului care s-a întins şi a cuprins toate popoarele acelei lumi".

Aşa se face că Nabucodonosor, cuceritorul şi invadatorul acelei lumi şi „eroul" timpului pofetic, este înfăţişat de profet ca „având un mandat de la Domnul" şi de aceea el împlineşte acest mandat fără milă, încât dacă mila intervine, vocea profetului devine cremene şi blestem: „O, blestemat este omul care face// cu nepăsare lucrurile Domnului // şi sabia şi-o ţine în teacă nu în sânge".[107]

Sabia aceasta poartă în tăişul ei *voinţa purificatoare* fiindcă deşi ea împlineşte „pieirea" neamurilor, *nu ea este aceea care le-a provocat degradarea,* încât *neamurile s-au dărâmat ele singure prin căderea în păcate şi idolatrie* şi sabia vine doar spre a curăţi şi spre a cauteriza rana adusă sufletului de păcat, ca singură cale salvatoare reală. Tabloul arată o atitudine nemiloasă faţă de *corpul copleşit de păcate al popoarelor („corpul demografic"),* care a adus în primejdie de moarte *sufletul popoarelor,* încât singură sabia mai poate cauteriza rana sufletului. Ea loveşte nemilos trupul îmbolnăvit şi astfel pregăteşte *o rezidire a trupului pentru un suflet eliberat.* Imperiul, însă, nu-l şi rezideşte, cum s-ar putea subînţelege printr-o extensie a ideii salvatoare datorată teoriei imperiului ca organism soteriologic. Imperiul participă la marele plan eshatologic, dar nu poate rezidi fiinţa căzută a popoarelor. Această operaţiune este una din interior, săvârşită prin biserică, mai precis prin poporul din Biserica lui Dumnezeu. De aici şi importanţa copleşitoare a rezidirii templului la evrei şi toată marea desfăşurare a tensiunii dintre Biserica invizibilă şi Biserica vizibilă în corpusul de practici şi de credinţă a tuturor creştinilor.

Cântarul păcatelor colective

Acesta este sensul avertizării profetice, partea luminoasă a „profeţiilor asupra neamurilor: sufletul eliberat". Altfel istoria este absurdă, nu are nici un sens, căci dezastrele ca atare n-ar avea sens renovator, ci doar înţeles natural, de pure catastrofe. Ieremia ne învaţă că popoarele trebuie să citească în asemenea dezastre semnul luminător asupra *căii care eliberează sufletul* şi care este *calea întoarcerii la Dumnezeul adevărat* şi deci la Renăscătorul adevărat. Întregul tablou al doxologiei lui Ieremia cuprinde această „certare a poporului", acest dialog cu poporul rătăcit, care este certat că a greşit, a pierdut calea către Dumnezeul adevărat şi astfel şi-a provocat el singur dezastrul.

Capitolul 44 din Ieremia este cutremurător în acest sens şi pe deplin edificator. Iată doar câteva extrase (versete) ilustrative din acest capitol: „Aşa grăit-a Domnul, Dumnezeul lui Israel: Voi aţi văzut toate relele pe care Eu le-

529) Ir 47,10

am adus asupra Ierusalimului şi asupra cetăţilor lui Iuda; şi iată, ele sunt pustii, fără locuitori, *din pricina răutăţilor lor,* pe care ei le-au făcut pentru ca să Mă întărâte mergând *să ardă tămâia unor dumnezei străini,* pe care nici ei şi nici părinţii lor nu i-au cunoscut. Dar Eu vi i-am trimis pe servii Mei, profeţii, dis-de-dimineaţă, zicând: - Nu faceţi *fapta aceasta spurcată* pe care Eu am urât-o! Şi nu M-au ascultat şi auzul nu şi l-au plecat ca să se întoarcă de la răutăţile lor, aşa încât să nu mai jertfească la *dumnezei străini.* Astfel *mânia Mea* şi *urgia Mea au căzut şi s-au aprins în porţile lui Iuda şi pe uliţele Ierusalimului..."*[38].

Este cât se poate de evident cântarul pe care păcatele poporului l-au aplecat spre panta dezastrului căci relele sunt aduse asupra poporului de păcatele lor, în frunte cu cel mai mare, cu *păcatul idolatriei.* Acesta a adus suferinţa şi catastrofa, iar în această „balanţă" Dumnezeu pune *voinţa Sa de vindecare, mânia Sa purificatoare, adică „eliberarea sufletului" întemniţat de păcate, de trupul şi de mintea întunecate de păcate, căzute în "nesimţirea cea împietrită", cum va spune Sf Ioan Gură de Aur în rugăciunile lui.*

„...Şi iată ele (cetăţile) sunt *pustii din pricina răutăţilor lor",* zice Domnul prin cuvântul profetului. „De ce faceţi voi astfel de răutăţi împotriva sufletelor voastre? Să fie *tăiaţi dintre voi om şi femeie, prunc şi sugar din mijlocul lui Iuda,* aşa ca nimeni dintre voi să nu rămână, să Mă întărâtaţi cu faptele mâinilor voastre arzând tămâie unor dumnezei străini în ţara Egiptului, în care aţi intrat s-o locuiţi"[39].

(Oare n-au săvârşit popoarele Răsăritului păcatul idolatriei comuniste, pentru ca, mai apoi, din ziua eliberării lor să se arunce cu voluptate în robia celei de-a doua idolatrii, cea consumeristă, pe care au îmbrăţişat-o în „ţara Egiptului", în noul Egipt de astăzi care este Occidentul, tot atât de bogat, de rafinat, ezoteric şi decăzut ca şi cel vechi). Cum arată comentariul IPS Bartolomeu, „dispariţia totală (fără nici un fel de „rămăşiţă" regeneratoare) este ultima consecinţă a divorţului dintre Israel şi Dumnezeul său"[40]. Dialogul Profetului cu Poporul este extraordinar şi unic în cultura lumii. E de observat, în treacăt, că Profetul se adresează poporului prin chemarea divină, în numele Domnului, adică la chemarea

[38]Ir, 44, 2-6
[39]Ir 44, 7-8
[40]Cf. nota b la p. 1019 a Bibliei, ediţie jubiliară, diortosită de episcopul Clujului şi Feleacului.

lui Dumnezeu, nu a vreunei autorităţi temporale, cum ar fi regele sau dregătorii. Cu aceştia va intra în conflict, de la ei va primi închisori, dar Cuvântul adevărului nu i-l vor putea suprima. În unele versete, profetul atinge cu dialogul lui unele segmente ale poporului cum erau acele femei israelience din Egipt care căzuseră în păcatul idolatriei: *„Atunci toţi bărbaţii lor care ştiau că femeile lor jertfesc tămâie altor dumnezei, precum şi femeile şi-ntregul popor care locuia în ţara Egiptului în Patros, i-au răspuns lui Ieremia, zicând: - Cât despre cuvântul pe care tu ni l-ai grăit în numele Domnului, noi nu te vom asculta. Fiindcă noi vom face negreşit tot (după) cuvântul care va ieşi din gura noastră: să ardem tămâie pentru regina cerului (Astarte, Iştar, zeiţa amorului şi a fertilităţii în mitologia babilonică, n.n. IPS Bartolomeu) şi să-i turnăm libaţii, aşa cum am făcut noi şi părinţii şi regii noştri şi dregătorii noştri în cetăţile lui Iuda şi pe uliţele Ierusalimului şi am fost sătui de pâine şi ne-a fost bine... Atunci Ieremia a răspuns întregului popor, bărbaţilor ţării, şi femeilor şi întregului popor care-i răspunsese întorcându-i vorba, zicând: - Credeţi voi că Domnul nu Şi-a adus aminte de tămâia pe care o ardeaţi în cetăţile lui Iuda şi pe uliţele Ierusalimului, voi şi părinţii voştri şi regii voştri şi dregătorii voştri şi tot poporul ţării? Credeţi că ea nu s-a suit la Inima*

Lui? Dar Domnul nu v-a mai putut suferi din pricina răutăţilor faptelor voastre şi din pricina urâciunilor pe care le-aţi făcut; aşa se face că ţara voastră a devenit o întindere pustie şi de necălcat, un blestem a devenit, aşa cum este astăzi (.) pentru că glasul Domnului nu l-aţi auzit şi-ntru poruncile Lui şi-n legea Lui şi-n mărturiile Lui n-aţi umblat, de aceea v-au apucat relele acestea" (Ir 44, 21-23). Oare nu se aud cuvintele profetului azi dinspre fruntariile „lumii noastre", ale Răsăritului şi Apusului deopotrivă?!

Glasul Domnului, Legea Lui, poruncile Lui, mărturiile Lui, acestea toate au fost puse pe cântar de păcatele poporului şi când aceste păcate au cântărit în trupul şi-n sufletul poporului mai mult decât cele ale Domnului, consecinţa a fost dezastrul poporului şi chiar atunci Dumnezeu le-a trimis un ultim semn de bunăvoinţă şi deci de milă: pe profeţi. Când nici cuvântul profetului, în care răzbătea chemarea Domnului, n-a fost auzit, atunci şi doar atunci a urmat dezastrul, urgia şi prăbuşirea. Şi oare n-ar putea să stea aceste cuvinte rostite de profet în

„Profeţii împotriva Egiptului"[41] pe *Stela* de la hotarul oricărui popor? „O, fiică a Egiptului, ce încă stai acasă, găteşte-ţi strai de înstrăinare, căci Memfisul va fi întru totul pustiu şi «Vai!» se va chema"[42].

Revenind la profeţiile asupra neamurilor ale lui Ieremia putem spune că acestea au în centru una dintre marile *catastrofe etnologice* ale lumii al cărei centru era la vremea aceea în Orientul Apropiat. Practic, în vremurile profetului Ieremia dispar *un număr de popoare* de pe faţa pământului, iar această dispariţie se petrece înlăuntrul unui *unic proces* de încorporare sau de *integrare,* unul şi acelaşi cu marile cuceriri ale lui Nabucodonosor, „biciul lui Dumnezeu". Ce se întâmpla, istoriceşte vorbind? Pe de o parte se petrece *decadenţa imperiului asirian* şi pe de alta *ascensiunea imperiului neobabilonian.* Procesul începe cu regele Neobopolasar (625-605 î.Hr.), care distruge din temelii cetatea-capitală a ninivitenilor, Ninive (612) încât la 609 î.Hr. imperiul asirian iese definitiv din istorie. Poporul acesta, practic, dispare şi din *neamul ninivitenilor* nu mai rămâne decât mărturia învăţăturilor. Cu urmaşul acestui prim rege neo-babilonian, *Nabucodonosor,* începe practic *seria marilor dezastre etnologice ale antichităţii neamurilor semite.* „După ce cucereşte Siria, la 597, Nabucodonosor cucereşte Ierusalimul şi dezlănţuie prăpădul asupra neamului şi regatului lui Iuda. Profeţiile lui Ieremia sunt confirmate una după alta, fiindcă după 587 Nabucodonosor porunceşte deportarea în masă şi începe astfel „marea captivitate babilonică a Evreilor". La doar o lună este dărâmat templul de pe muntele Sion (practic, captivitatea babilonică va dura 70 de ani, începând de la 597 când se efectuaseră primele deportări)"[43]. Oare este întâmplătoare dărâmarea templului? Desigur, nu. Când însă poporul are templul în sufletul lui această nenorocire a dărâmării templului nu aduce şi dărâmarea sufletului. Dacă însă poporul nu are templul în suflet, atunci rezultatul unor asemenea dezastre va fi pierirea poporului respectiv, nimicirea lui totală.

Tot acum cad celelalte regate şi popoare, toate prevestite de Ieremia. Cade Egiptul (vezi cap. 6 din Ir, „Profeţie împotriva Egiptului"), urmează „cei din sământa altor

---

[41]Cap. 46
[42]Ir 46, 19
[43]Din Introducerea IPS Bartolomeu la Ieremia

neamuri", care sunt asimilaţi de interpreţi filistenilor, enachimii (urmaşii lui Enac), apoi moabiţii („Pentru Moab nu-i nici o vindecare... Veniţi să-l retezăm de printre neamuri!. Şi el va înceta să mai existe", conchide Profetul în cap. 48, versetul 2). Dezastrul se dezlănţuie cu furie mai mare asupra neamurilor amoniţilor (alt trib semitic), asupra neamurilor edomiţilor, locuitori în Idumeea, elamiţii, triburile arabe ale Chadarului, acum cade Damascul şi, în fine, Ieremeia prooroceşte însăşi căderea Babilonului şi, deci, sfârşitul caldeenilor, cei ce încadrează în ascensiunea lor toate dezastrele intermediare. Totul este ca un arc de căderi, de *catastrofe etnologice* nemaiîntâlnite pentru un interval atât de scurt totuşi.

Însă dezastrul nu se dezlănţuie decât de la un prag încolo, după ce fărădelegile din poporul ales, necredinţa lui, neascultarea lui la chemarea profetului şi deci a Domnului ating proporţii insuportabile în faţa lui Dumnezeu, adică după ce poporul ales *nu-şi mai ţine locul lui în faţa lui Dumnezeu.*

Atunci se strică echilibrul dumnezeiesc al lumii, rânduiala făcută de Dumnezeu prin legământul său cu poporul ales şi doar atunci este atins pragul dezlănţuirii catastrofelor în lanţ şi nu doar asupra poporului lui Dumnezeu, ci şi asupra celorlalte care compun fundaţia şi arcul acelei lumi. („Vai nouă, că ziua s-a plecat, că umbrele zilei subţiri se topesc", zice profetul în cap. 6, versetul 4, consemnând pragul la care balanţa păcatelor a făcut să se încline teresia zilei spre întunericul nopţii).

Din acel moment „istoria e ca un tăvălug, suferinţa devine generală"[44]. „Ascultă pământule: Iată, asupra acestui popor Eu voi aduce rele - roada răzvrătirilor - pentru că ei n-au luat aminte la cuvintele Mele, iar Legea Mea au lepădat-o"[45].

Domnul Însuşi, în cuvintele profetului, lămureşte şi ce va fi şi de ce va fi astfel: fiindcă, zice Domnul, „ei n-au luat aminte la cuvintele Mele şi Legea Mea au lepădat-o", iar cele ce urmează, toate relele şi nenorocirile sunt „roadele răzvrătirii lor", zice Domnul. Cap 2-11 din Ieremia sunt lămuritoare pentru înţelesul real al „răului" rostogolit asupra „poporului". Cap. 2 ne vorbeşte despre poporul „nerecunoscător" şi în consecinţă pedepsit. („Ce greşeală au aflat în Mine părinţii voştri de s-au îndepărtat de Mine şi s-au luat după deşertăciuni

---

[44]IPS Bartolomeu, nota la Ir 4,11

[45]Ir 6,18

şi s-au făcut netrebnici? Şi n-au zis: - Unde este Domnul, Cel ce ne-a scos din ţara Egiptului, Cel ce ne-a călăuzit în pustie (...). Dar Eu v-am adus în Ţara-cea-Verde (.) voi aţi intrat şi Mi-aţi pângărit pământul, iar moştenirea Mi-aţi făcut-o urâciune"[46]). Cap. 3 ne vorbeşte despre „necredinţa poporului", cap. 5 este o desfăşurare de tonuri şi nuanţe ale tristeţii divine la vederea păcatelor şi rătăcirii poporului („În vremea aceea i se va spune acestui popor şi Ierusalimului: Există un Duh al rătăcirii prin pustie; Calea fiicei poporului Meu nu duce la curăţie şi nici la sfinţenie"[47]).

La tema „duhului rătăcirii prin pustie" ne întâmpină notarea IPS Bartolomeu care spune: „experienţa celor patruzeci de ani ai rătăcirii lui Israel prin pustie, presăraţi cu răzvrătiri idolatre, pare să fi lăsat în subconştientul acestui popor un anume duh al nesupunerii, ca un model dobândit printr-o boală lungă". Desigur, s-ar putea căuta în istoria popoarelor *perioadele rătăcirii lor* prin *deşertul întoarcerii din robie* cum se întâmplă cu *popoarele ortodoxe la ieşirea din robia noului Egipt, al comunismului ateu şi idolatru, cum se întâmplă cu popoarele Occidentului care încă rătăcesc în pustia sufletească a celei mai urâte idolatrii, aceea a consumerismului etc.,* idolatrie care a început să cucerească deja şi sufletul popoarelor răsăritului după 1989.

Cap. 5 ne vorbeşte din nou despre fărădelegile poporului, care aduc năvăliri şi „pedeapsă spre îndreptare" („fiindcă ei nu cunosc calea Domnului sau judecata lui Dumnezeu", rezumă profetul în 5,4. Şi mai departe: „pentru că ei şi-au înmulţit răutăţile şi-n răzvrătirea lor s-au întărit. Pentru care dintre acestea te voi ierta? Fiii tăi M-au părăsit - le spune Domnul prin cuvântul Profetului - şi se jurau pe cei ce nu sunt dumnezei. Şi i-au hrănit până la saţiu, iar ei se prea-desfrânau şi-n casele târfelor îşi găseau adăpost. *Cai înnebuniţi după iepe au devenit, fiecare rânchezau spre femeia vecinului său. Oare pentru acestea nu voi pedepsi? - zice Domnul - şi nu se va răzbuna sufletul Meu pe un neam ca acesta?"[48]).* Cap. 7 lămureşte mai în adâncime *sursa răului* şi a *nenorocirilor* abătute asupra poporului lui Dumnezeu: „falsa închinare", idolatria („...şi jertfe de băuturi au vărsat pentru dumnezei străini ca să-Mi stârnească Mie mânia. Oare pe Mine mă

[46]Ir 2, 5-7
[47]Cap.4,11
[48]Cap. 5, 6-9

stârnesc ei? Zice Domnul: nu se stârnesc oare, pe ei înşişi, ca să le ardă obrazul de ruşine?"[49]). Cap. 8 este un capitol de *„plângeri şi poveţe"* care însoţesc „înstrăinarea lui Israel" („Oare cel ce cade nu se întoarce? De ce oare s-a abătut acest popor al Meu în răzvrătire neruşinată şi în propria lor voie s-au înstăpânit şi n-au vrut să se întoarcă"?[50]).

„Şi-n propria lor voie s-au înstăpânit // şi n-au vrut să se întoarcă", iată sursa răului şi deci a nenorocirii: *voinţa omenească ruptă de voinţa lui Dumnezeu.* Când oamenii vor ceea ce nu este întru voinţa divină apare fenomenul înstrăinării colective, al cărui rod suprem este „omul autonom", „poporul autonom", care se *încred în ei* mai mult ca-n Dumnezeu, ba trăiesc chiar fără de Dumnezeu.

„Înţelepţii s-au dat de ruşine, s-au descumpănit şi s-au prins, fiindcă au lepădat cuvântul Domnului. Ce înţelepciune este întru ei?"[51].

Dacă nu au cuvântul Domnului, „ce înţelepciune este întru ei?" Evident că este „îndrumarea răului", abaterea, înstrăinarea.

Concluzia profetului în care se întăreşte cuvântul Domnului este ca o sentinţă: „.de aceea căderea lor atunci când cad este întreagă, iar la vremea cercetării vor pieri, zice Domnul"[52].

Cap.9 înfăţişează „stricăciunea în Iuda" şi „tristeţea în Sion" arătând totodată „adevărata înţelepciune" („că toţi se desfrânează // ei, adunătură de trădători"[53]. Desfrânaţii sunt „trădători de Dumnezeu", ne spune profetul.

Teribil!)

„Minciuna, nu credinţa-i stăpână pe pământ; căci mers-au ei din rău în rău şi pe Mine nu m-au cunoscut, zice Domnul"[54].

Examinaţi tabloul acestor lunecări şi judecaţi de nu se potriveşte tuturor vremurilor de stricăciune în popor, deci inclusiv acestora pe care le trăim astăzi: „Feriţi-vă fiecare de aproapele său, în fraţii voştri să nu aveţi încredere, fiindcă fiece frate cu amăgire va amăgi şi fiecare prieten cu viclenie va umbla. Fiecare-şi va bate joc de prietenul său; adevărul nu-l vor grăi, limba lor s-a învăţat să spună minciuni; de năpăstuit

[49]Cap 7, 18-19
[50]Cap. 8, 4-5
[51]Ir 8,9
[52]Ir 8, 12
[53]Cap. 9,1
[54]Cap. 9,2

au năpăstuit, dar de-ntors n-au vrut să se întoarcă"[55]. La acestea toate profetul dezleagă spre popor povăţuirea Domnului, „Că glas s-a auzit în Sion: (...) Voi, femei, ascultaţi acum cuvântul Domnului // primească auzul vostru cuvintele gurii sale // şi pe fiicele voastre învăţaţi-le să se tânguie //

şi fiece femeie să-şi înveţe vecina să plângă// Că moartea s-a suit prin ferestrele voastre // în ţara voastră şi-a făcut intrare // ca să zdrobească pruncii de pe afară // şi pe tinerii de pe uliţe (...) Acestea zice Domnul: Înţeleptul să nu se laude cu a sa înţelepciune // puternicul să nu se laude întru a sa putere // iar bogatul să nu se laude întru bogăţia lui // ci întru acestea să se laude cel ce se laudă: întru înţelegerea şi cunoaşterea că Eu sunt Domnul, // Cel ce face milă şi judecată şi dreptate pe pământ"[56]. Iată cât de răspicată este învăţătura cu privire la sensul oricărui imperiu pământesc; el este neputincios în aţa mâniei lui Dumnezeu şi în calea păcatelor poporului, cu o neputinţă care trece peste toată puternicia lui pământească, peste toată faima lui se întrevede gloria din pulberea marilor şi înspăimântătoarelor imperii nimicite şi pe veci apuse.

„Cine este înţeleptul care să priceapă aceasta? Cel ce are-ntrânsul cuvânt din gura Domnului"[57].

Lucrul tulburător în „Profeţiile lui Ieremia asupra neamurilor" este finalul optimist. Căci neamurile totuşi nu pier; ele trec, adică atunci când arcul răscolirii lor şi al distrugerii lor se rupe, ele se întorc asupra forţei care le-a livrat vânturătoarei istoriei, care, în timpul profetului Ieremia, era Babilonul: „Că iată adunări de neamuri Eu ridic // din latura de miazănoapte // asupra Babilonului // (...) Şi Caldeea va fi de pradă (...) şi tot cel ce va trece prin Babilon // se va uita cu tristeţe // şi va fluiera de toate rănile lui"[58].

Căderea Babilonului este o scriere neîntrecută ca vigoare a profeţiei asupra cetăţii care se curmă şi cade lăsând pe urmele ei pulberea sau nimicul. Este cea mai teribilă viziune asupra zădărniciei măreţiei imperiilor, asupra *nimicului interior* al oricărei metropole ridicată pe slava lumească („şi nu vor lua din tine o piatră unghiulară // zice profetul, sau o piatră de temelie // căci pustiu vei fi pe totdeauna // zice Domnul"[59]).

---

[55]Cap 9, 3-4
[56]Ir 9, 18-23
[57]Ir 9,11
[58]Ir 50, 13
[59]Ir 51,26

Poporul cuviincios: asincronia modelului etnospiritual

La toţi profeţii se aduce în lumină din „unghiul cel înalt" al lui Dumnezeu, condiţia creaţională fixată la Geneză pentru popoare de către Însuşi Creatorul: „poporul cuviincios". Acesta nu-L pierde pe Dumnezeu căci e ferit de trufia care l-ar duce la idolatrie. El este prototipul modelului naţional şi argumentul peremptoriu al asincroniei acestuia. Sofronie (cel chemat la profeţie la 622) este cel ce ne-o spune răspicat: „Atunci în ziua aceea (...) Îţi voi şterge trufia ta cea plină de dispreţ, îi spune Domnul prin profetul său cetăţii Ierusalimului, şi nu te vei mai preamări // în muntele cel Sfânt al Meu // Şi voi lăsa întru tine // un blând, *cuviincios popor"*[60]*.* Acesta este poporul iubit de Dumnezeu şi el va fi lăsat întru Ierusalim să vieţuiască, altfel spus acest tip de popor întruneşte atribute asincrone. Este, desigur, o profeţie asupra poporului lui Iisus, adică *neamul cel înnoit,* căci acesta este drept, blând, cuviincios, smerit, iubitor şi el va moşteni pământul, deci el va fi aşezat *întru* Ierusalim (nu *în* Ierusalim, ci întru oraşul sfânt, întrucât prin naşterea şi învierea Domnului acesta a devenit *Centrul lumii* în ultima cultură axială a pământului).

„... Şi cei rămaşi ai lui Israel // se vor teme de numele Domnului şi nu vor face nedreptate // şi nici vor mai grăi deşertăciuni şi-n gura lor nu va mai fi o limbă-nşelătoare"[61]. Este evident că versetele 14-20 sunt toate pe tema „Bucură-te Noule Ierusalime", căci sunt toate profeţiile acestuia. Şi nu întâmplător profeţind bucuria aceasta, Sofronie „este singurul autor vrechitestamentar care foloseşte verbul *kataterpo* = a (se) încânta", cum subliniază IPS Bartolomeu în nota sa la Sofronie 3,14: „Bucură-te foarte, tu, fiica Sionului, vesteşte cu glas mare, tu, fiica Ierusalimului! Din toată inima te veseleşte // fii plină de'ncântare, tu fiica Ierusalimului!"

Axa acestor versete este aceea a lucrării iubitoare şi înnoitoare a Domnului întru cei ce vor moşteni Ierusalimul şi această lucrare este *înnoitoare:*

„În vremea aceea, Domnul îi va zice Ierusalimului: Îndrăzneşte, Sioane, mâinile tale să nu slăbească ! // Domnul Dumnezeu e-n tine// Cel Puternic te va mântui // El peste tine

---

[60]Sof 3, 11-12
[61]Sof 3, 12-13

va aduce veselie // Şi-ntru iubirea Sa te va-nnoi"[62]. Şi mai departe: „Iată că-n vremea aceea - zice Domnul - de dragul tău // Eu voi lucra-ntru tine"[63].

Eliberarea naţională a popoarelor ortodoxe

Una dintre temele de interes ale studiului geopolitic al lui Dughin este aceea a eliberării naţionale a popoarelor ortodoxe, mişcare pe care Dughin o asimilează marelui proces de expansiune a imperiului soteriologic rusesc, interpretare care intră în conflict, evident, cu geopolitica statului naţional zidit pe umerii poporului creştin. Factorul religios a jucat, desigur, un rol însemnat în eliberarea de turci, dar de aici şi până la asimilarea celor două procese (eliberarea popoarelor şi afirmare imperiului soteriologic) este un drum lung. Să reţinem, deocamdată, factorii eliberării în lumina analizelor lui Dughin:

- degradarea puterii politice a turcilor (la care a contribuit şi iluminismul şi Franţa curentelor moderniste);
- agenţii ruşi şi-au concentrat eforturile în Grecia şi Balcani spre a susţine pretenţiile ortodocşilor;
- renaşterea religioasă a popoarelor ortodoxe: complex de idei naţionaliste, presimţiri mesianice de caracter eshatologic, mistica naţionalismului etc. La acestea se adaugă fenomenul megalo-ideilor:
- apar concepţiile geopolitice ale Greciei Mari, Bulgariei Mari, Serbiei Mari, României Mari etc.
- Grecia năzuia să recucerească teritoriile greceşti de la Turci şi să edifice *Noul Bizanţ,* să restaureze puterea imperială şi supremaţia Patriarhului Constantinopolului. Această concepţie s-a numit *Megalo-Idee* (Marea Idee), remarcă Dughin.

Realizarea Marii Idei s-a izbit de interesele geopolitice ale altor popoare ortodoxe. Grecia îşi va cuceri statul independent la 1830 şi îşi dublase teritoriul la 1913 în urma războaielor balcanice. Ei cereau anexarea Macedoniei, Thraciei etc.

Apogeul Megalo-Ideii a fost eliberarea Constantinopolului (Istanbul) de sub turci. Turcia lui Ataturk i-a zdrobit pe greci şi a forţat populaţia greacă din Anatolia să se strămute pe pământurile greceşti. „Fanarioţii şi patriarhul Constantinopolului n-au salutat lupta de eliberare a grecilor,

---

[62]Sof 3, 16-17
[63]Sof 3, 19

căci căderea turcilor a fost catastrofală pentru supremaţia spirituală a fanarioţilor". De aceea „naţionalismul grecesc şi Marea Idee au fost promovate iniţial de organizaţii secrete de tip masonic, în care rolul cel mai important l-au avut agenţii de influenţă ruşi şi adepţii iluminismului francez". Să sintetizăm ideile lui Dughin în această chestiune:

• Apogeul Megalo-Ideii: căderea Constantinopolului;

• Războiul Turciei lui Ataturk cu Grecia Megalo-Ideii;

• Fanarioţii şi Constantinopolul versus mişcările de eliberare naţională;

• Rolul organizaţiilor masonice în mişcările de eliberare naţională.

Tot acum, subliniază Dughin, se afirmă ideea „Serbiei Mari" fondată pe precedentul statului balcanic imens din secolul al XVI-lea. La 1815 sârbii obţin o oarecare independenţă sub Obrenovici şi Caragheorghievici (aceştia români de origine). La 1903, Obrenovicii au fost înlăturaţi (cu participarea serviciilor ruseşti) şi Serbia merge pe linia pro-rusă. La 1920 - pe timpul Caragheorghevicilor - a fost creată Iugoslavia, o zonă cu tensiuni şi etnice şi religioase.

Unele scăpări ale lui Dughin la analiza României Mari

Eliberarea naţională şi afirmarea spirituală a românilor sunt procese pe care Dughin le plasează în contextul mai larg al dualismului geopolitic european, dar interpretarea sa capătă un caracter sui generis. Latinismul este socotit o ideologie impusă de uniaţie, iar ortodoxia este interpretată după un model de gravitaţie spre Moscova. România Mare (după Dughin) s-a afirmat pe următoarele liniamente istorice:

• eliberarea de controlul turcesc şi rezistenţa la politica fanarioţilor;

• tendinţele uniate (supunerea Bisericii Ortodoxe faţă de Vatican);

• Biserica uniată era însoţită de latinism (glorificarea originii romane, rădăcinile latine ale limbii, etc.);

• Biserica greco-catolică era susţinută de Austria, cea ortodoxă de Rusia;

• fanarioţii promovau o politică pro-turcă;

• „Ideea României Mari a avut un context ortodox univoc";

• „Naţionalismul românesc are un caracter anti-grecesc";

• „uniaţia gravitează spre Roma şi Ortodoxia spre Moscova"

• „Regimul formal ateo-comunist a ocupat univoc poziţia Ortodoxiei subordonând acesteia, zice Dughin, confesiunile unite şi supunând represiunii minorităţile catolice".

Este cea mai semnificativă suprainterpretare din textul lui Dughin şi ea decurge din ambivalenţa analizelor sale dedicate statului ruso-bolşevic, în care profesorul Dughin este înclinat să caute continuităţi şi mult mai puţin o gravă fractură a liniei istorice a Rusiei. Dacă, în România, regimul formal ateo-comunist a „ocupat poziţia ortodoxiei subordonând acesteia confesiunile unite", cum se explică atunci miile de preoţi ortodocşi aruncaţi în puşcării, alungarea călugărilor din mănăstiri, martirologiul din temniţele comuniste? Teza că ţinta regimului formal ateo-comunist a fost doar uniaţia se află într-o stranie coincidenţă cu teza Raportului Tismăneanu asupra comunismului, care formulează aceiaşi idee cu privire la poziţia Bisericii Ortodxe în timpul regimului comunist, şi ea nu corespunde logic şi istoric desfăşurării fenomenelor, fiindcă poporul uniat n-a venit în Biserică, ci a fost acolo, căci ritul celor două confesiuni este acelaşi, încât accesul greco-catolicilor la serviciile de cult ale Bisericii, legate de cele şapte taine, nu s-a izbit de nici o piedică din partea ierarhiei ortodoxe. Deci represiunea regimului formal ateo-comunist a fost antinaţională şi anticreştină (de ateizare completă şi de suprimare a tuturor marilor valori naţional-creştine, în toată policromia confesională a bisericilor. Or sub acest aspect, ea a lovit deopotrivă poporul rus, nu doar popoarele neruse, chiar dacă Moscova devenise centru acelui imperiu neopăgân). Dacă ortodoxia este un fenomen de gravitaţie spre Moscova, atunci de ce-au fost interzişi, în vremea ridicării puternice a Moscovei roşii, Nae Ionescu şi Nichifor Crainic, toţi marii filosofi şi doctrinari ai ortodoxiei, în frunte cu Pr. Stăniloae, care împreună cu grupul de la „Crinul Alb" au fost toţi ortodoxişti şi au fost întemniţaţi dimpreună cu iniţiatorul grupului, călugăr rus, refugiat tocmai din calea acelei Moscove de culoare roşie? Mai apoi, dacă toate aceste fenomene s-ar fi redus doar la perioada de existenţă a regimului formal ateo-comunist, atunci de ce a continuat atacul contra ortodoxismului după '89? Nu cumva imperiul informal postcomunist este tot un imperiu anrtinaţional şi anticreştin? Dacă aşa ar sta lucrurile, atunci, cu siguranţă, Rusia creştină (mai puţin imperiul) poate juca un

rol însemnat în bătălia pentru dreptatea popoarelor creştine. Această ipoteză ţine desigur de o geopolitică virtuală, adică de o ştiinţă a potenţialelor geopolitice nu a vreunei actualităţi etnopolitice, cu totul irelevantă într-o atare desfăşurare a lucrurilor. La unghiul interpretativ al profesorului de la Moscova s-ar putea adăuga precizările acestea:

• Latinismul şi ideea originii romane nu erau idei şi ideologie uniate, ci idei şi ideologie universale româneşti (naţionale); accentele erau uniate, nu ideile. Încât estomparea accentelor nu reclamă şi alungarea ideilor;

• ortodoxia nu gravitează spre Moscova (cum nu gravitează spre nici o capitală de pe pământ: aceasta este diferenţa faţă de papocezarismul apusean şi de cezaro-papismul răsăritean), ci are propriul ei centru de gravitaţie (eshatologie euharistică) şi, în spaţiul românesc, se bazează pe o tradiţie voievodal-creştină, ceea ce nu înseamnă că Moscova sau Atena sau Bucureştiul nu sunt capitale ale ortodoxiei în sensul lor de capitale ale oecumenei ortodoxe, ci că nici una dintre capitale n-ar putea deveni centru de gravitaţie al ortodoxiei, ci loc de manifetare a legii sinergiilor noopolitice;

• naţionalismul românesc va fi creştin (nutrit de primatul sufletului şi de ritmul ortodox) sau nu va exista de loc.

Să încheiem, în fine, referinţele la geopolitica ortodoxiei, oprindu-ne în treacăt la chestiunea Albaniei ortodoxe pentru a înlătura alte posibile ambiguităţi într-o chestiune atât de însemnată ca cea la care ne referim.

Albania ortodoxă şi câteva concluzii

Albanezii sunt patru ramuri: suniţi (albanezi turciţi), restul sunt albanezi bectaşi (sufiţi), albanezi catolici şi albanezi ortodocşi. În privinţa albanezilor, Dughin înclină spre acelaşi tip de suprainterpretare care vede în ortodoxie mai degrabă un fenomen de geopolitică a ortodoxiei răsăritene de gravitaţie rusească şi mai puţin unul de sinergie geopolitică răsăriteană. La 1918, precizează Dughin, episcopul ortodox Fan Hali a devenit primul conducător ortodox (susţinut de Rusia). Opoziţia lui erau nu atât catolicii cât clerul grecesc ortodox din Albania (acelaşi dualism greco-rusesc, de data aceasta reflectând o situaţie din teren). Fan Hali, cu orientare pro-rusă, a fost înlăturat de regele Ahmed Zogu. După sovietizare, Biserica Ortodoxă a fost susţinută de stat (comunist) şi abia după 1967, prin devierea maoistă, Albania s-a declarat „primul

stat ateu din lume" persecutând credincioşii de toate confesiunile.

La toate aceste interpretări care citesc în ortodoxie semnele gravitaţiei geopolitice spre Rusia şi în perioada primară a statului comunist un moment de susţinere a bisericilor ortodoxe s-ar putea formula următoarele întâmpinări:

• De ce au fost reprimaţi ortodocşii ruşi?

• Oare n-a fost Rusia sovietică primul „stat ateu din lume" şi deci n-a fost orientarea anticreştină funciarmente legată de statul ruso-sovietic?

• Cum s-ar putea împăca două teze care se bat cap în cap: teza că ascensiunea statelor ateizate prin comunism şi prin elitele bolşevizate şi teza că un atare stat în chiar ascensiunea sa l-a slujit pe Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, sprijinind bisericile Sale?

Dincolo de întâmpinările punctuale la cele două chestiuni din analiza geopolitică a lui A. Dughin, rămâne impresia pe care ţi-o procură lectura acestei cărţi : este una dintre analizele de mare cuprindere a lumii din perspectivă rusească. Încadrarea studiilor geopoliticianului rus este dificilă chiar dacă unghiul dominant este acela al geopoliticii. Autorul nu este mai puţin un filosof şi deci un foarte subtil cugetător asupra condiţiei lumii noastre, a lumii în care trăim.

Traducerea cărţii sale reaminteşte cititorului român că se învecinează cu una dintre marile culturi ale lumii ceea ce este, de departe, un mare avantaj. *Rusia spirituală* a fost cel mai mare prieten al României din timp şi de peste timp. Cartea profesorului rus este mai mult decât o lucrare ştiinţifică, este o invitaţie la cunoaşterea lumii de pe versantul ei răsăritean. Autorul ei ne propune un model de expansiune legitimă: *expansiunea spirituală.*

Lectura acestei cărţi este provocatoare şi benefică cu atât mai mult cu cât autorul ei a îndrăznit să dezideologizeze analiza Rusiei chiar dacă el mizează pe vocaţia transistorică a neoimperialismului rusesc. Citind această carte înveţi să nu te mai sperii de mizele geopolitice ale marilor spaţii căci analiza este astfel condusă încât poţi sesiza că orice mare spaţiu rămâne totuşi un sistem fragil. Lecţia este una singură: salvarea lumii de la dezastre vine de la popoarele înfrăţite (principiul sinergiei geopolitice) nu de la sistemele globale care sunt toate sisteme fragile. Calea spre sinergia popoarelor

este dialogul culturilor. Traducerea acestei cărţi a profesorului rus ne poartă chiar în miezul unui dialog dintre cele două culturi cu rădăcină ortodoxă şi cu vocaţie universală: cultura rusă şi cultura română. Nu vom încheia referirile la cartea lui A Dughin înainte de a oferi imaginea în oglindă asupra chestiunii ruse adăugând alte viziuni de geopolitica heartlandului, de care se leagă în chip decisiv sistemul teoretic al profesorului de la Moscova.

Geopolitica Heartlandului eurasiatic. Rusia: o perspectivă non-ideologică

Spaţiul rusesc - o chestiune metafizică.

Triumful comunismului universal sub forma sovietismului a provocat Rusiei, poporului rus, multe răni dincolo de avantajul unei expansiuni teritoriale prin crearea zonei sale hegemonice, care s-a întins de la Marea Nordului la Vladivostok şi de la ţărmul arctic la linia care uneşte Sttetin-ul cu Trieste. Una dintre poverile care apasă greu asupra Rusiei post-sovietică,

moştenire a vechilor sisteme de gândire consacrate prin axiomele sistemului, este ideologizarea analizelor care i-au fost dedicate, ceea ce a condus la un mont-blanc de stereotipuri şi prejudecăţi asupra poporului rus şi deopotrivă asupra rolului spiritualităţii ruse în istorie. Este motivul pentru care credem că adevărata decomunizare a gândirii în studiile dedicate chestiunii ruseşti implică o dezideologizare a analizelor, o analiză non-ideologică a Rusiei. Care sunt implicatele unei astfel de analize, adică acele elemente ale analizei care prin chiar natura lor rezistă ideologizării şi, într-un anume fel, triumfă asupra stilului ideologic de gândire? Punctul zero al unei analize non-ideologice a spaţiului geopolitic rusesc este chiar geografia. La o atare exigenţă ne îndrumă magnitudinea spaţiului rus. „Teritoriul controlat de statul rus este întins pe *11 fuse orare:* de la Petersburg la Vladivostok". Zburând pe teritoriul acesta schimbi de 11 ori fusul orar. Pentru români ar fi intuitiv să realizăm că România se cuprinde de 80 de ori în spaţiul CSI. Acest fapt ridică probleme de ordin deopotrivă geostrategic, geoeconomic, geopolitic şi metafizic, chiar teologic.

Îmbrăţişăm ideea că problema unui spaţiu de o asemenea amplitudine între marginile de putere ale unui stat ridică neîndoielnic o chestiune de ordin metafizic şi, cum am precizat deja, de ordin teologic. Specialiştii şi filosofii ruşi au intuit

latura aceasta şi au insistat asupra ei. În viziunea unora dintre studiile lui Aleksandr Dughin, profesorul de geopolitică şi de sociologie de la Universitatea Lomonosov din Moscova, chestiunea este privită chiar dintr-un atare unghi de abordare. Occidentul a înţeles târziu semnificaţia specială a unui asemenea factor non-ideologic care este geografia Rusiei pentru înţelegerea lumii şi a dinamicii civilizaţiilor, în ciuda avertismentelor marilor filosofi occidentali ai civilizaţiilor, care au intuit lucrul acesta. Chestiunea nu se reduce, desigur, la escaladarea ipotezei privind aşa-zisul rol decisiv al determinismului geografic, cu atât mai mult cu cât studiile de acest tip nu lipsesc nici chiar în Occident. Problema este mult mai complexă, cum ne şi sugerează studiile mai recente ale strategiştilor britanici şi americani. Sigur că o analiză ca cea datorată elevilor Şcolii Le Play din Franţa este încă extrem de provocatoare atât în ceea ce priveşte ipoteza asupra „surmenajului social al Rusiei", provocat de ritmul infernal al reformelor petrinice - celebra răsturnare axială a orientării Rusiei datorată reformelor lui Petru el Mare - cât şi în privinţa teoriei formaţiunilor superpuse prin care s-a încercat cercetarea tehnicii expansionare a acestui stat în Eurasia.

Putem spune că până la apariţia în 1904 a studiului lui Mackinder[64] asupra Eurasiei[65], arie considerată de către geopoliticianul britanic drept factorul pivot al istoriei universale, Occidentul n-a înţeles pe deplin chestiunea rusă în toată complexitatea ei. Abia de la Mackinder încoace, prin filiera marilor strategişti americani, lumea occidentală a sesizat în toată amploarea ei chestiunea rusă. Iată de ce este necesar să pornim, eventual, de la Mackinder atunci când voim să abordăm non-ideologic această chestiune. În general, geopolitica a reuşit să furnizeze un răspuns la chestiunea evaluării non-ideologice a unui stat. La întrebarea „cum evaluăm geopolitic un stat?" ştiinţa geopoliticii a oferit grile

---

[64]Halford Mackinder s-a născut la 1861 şi a murit în 1947. Între 1910 şi 1922 a fost membru al Camerei Comunelor, iar între 1919-1929 a fost „trimisul britanic în Rusia de Sud" (Dughin, op. cit, cap. 3, pp. 43-51). Cf. şi Ancel, J. *„Manuel géographique de la Politique Européenne, tome I: L Europe centrale",* 1936 şi M. Foucher, op. cit. p 18, subliniind şi el viziunea dualistă a lui Mackinder, vezi şi p 20 Cf şi Paul Claval, *„Geopolitică şi geostrategie. Gândirea politică, spaţiul şi teritoriul în secolul al XX-lea",* Ed. Corint, Bucureşti, 2001, în special, cap. II

[65]The Geographic Pivot of History în *„Democratic Ideals and Reality",* New York, 1919.sau Halford Mackinder Geographical Pivot of History in Geographical Journal, 1904

speciale care ne apără de alunecarea în analizele ideologizate. Iată doar câteva[66]:

- *Teoria lui Rudolf Kjellen* a celor 5 elemente: ţara, economia, populaţia, politica sau statul[67].

- *Teoria lui Anton Golopenţia* centrată pe ideea potenţialul geopolitic şi geoeconomic al statului. Aceleaşi elemente (din grila lui Kjellen) trebuie privite ca elemente potenţiale nu manifeste, actualizate. Ca să capete caracter manifest ele trebuiesc actualizate prin politicile statului.

- *Teoria frontierelor naturale:* Fr. Ratzel[68].

- *Teoria lui Mackinder* a rolului de *pivot geografic* al istoriei universale a Eurasiei.

- *Teoria infrastructurilor critice,* sub semnificaţia lor de potenţial logistic al unui spaţiu geopolitic: drumuri, vehicule, conducte (oleoducte, gazoducte)[69].

- *Teoria pasionarismului:* Lev Gumilov.

- *Teoria Imperiului panfederativ* a lui Aleksandr Dughin[70] (la care se regăsesc destule note comune cu teoria lui Karl Houshofer asupra spaţiilor controlate de panidei).

- *Teoria statelor de cultură a lui Eminescu,* contribuţie cheie la înţelegerea rolului statului român ca „stat de cultură la Dunărea de Jos", cum l-a caracterizat marele poet şi teoretician al păturii superpuse.

- *Teoria statelor de necesitate europeană a lui N. Iorga,* înrudită în multe puncte cu viziunea lui Mackinder şi deopotrivă cu teoria statelor tampon a suedezului Kjellen.

- *Teoria rotaţiei imperiului şi a celor patru monarhate* a lui D. Cantemir.

- *Teoria statelor tampon a lui Kjellen şi S. Mehedinţi.*

- *Teoria bifurcaţiei etnopolitice.*

---

[66]Asupra unei prezentări extinse a teoriilor geopolitice se pot consulta I. Bădescu, *„Tratat de geopolitică",* Ed. Mica Valahie, Bucureşti, 2007

[67]Rudolf Kjellen, *„Die Staat als Lebensform",* 1916 şi *„Die Grössmächte for und nach dem Weltkriege",* Leipzig şi Berlin, 1953

[68]Friedrich Ratzel: *„Politische Geographie",* 1987 şi: Friedrich Ratzel *„Ueber die Gesetze des raeumlicher Wachstum der Staaten",* 1901. cf. de asemenea, Brunhes J. şi Vallaux, C. *„La Geographie de Yhistoir: Geograpie de la paix et de la guerre sur terre et sur mer",* 1921. Michel Foucher, *„Fronts et frontieres",* Fayard, Paris, 1991

[69]I. Bădescu, D. Dungaciu, *„Sociologia şi geopolitica frontierei",* Ed. Floare Albastră, Bucureşti, 1995 şi *„Tratat de geopolitică",* ed. Cit.

[70]Cf. A. Dughin, *„Osnovî Geopolitiki",* Arktogheea, Moscova, 1997

- *Teoria noopolitică a statului,* din care am făcut noi înşine punte pentru înţelegerea problematicii aşa de complexe a raportului statelor cu spaţiul de viaţă al popoarelor etc.

Aproape toate trimit, într-un fel sau altul, la modelul lui Mackinder.

Înainte de a stărui asupra viziunii lui Mackinder asupra Rusiei să ne oprim în treacăt asupra câtorva date relevante privind *teritorialitatea* în contextul schimbărilor de după 1989, ca să avem o sugestie asupra complexităţii chestiunii ridicate şi deci asupra dimensiunii spaţiale a oricărei cercetări dedicate Rusiei.

O dihotomie geografică sau geopolitică?

Ce a însemnat răsturnarea geopolitică din 1989 pentru Rusia? Rusia a pierdut, după 1989, 5 milioane de km2, iar, la nivelul populaţiei, declinul demografic continuă. Între recensămintele din 1989, 2002, soldul migratoriu era pozitiv (de 5,5), dar sporul natural era negativ atingând valoarea de -7,4. În

2006, în Rusia, trăiau 142,3 milioane locuitori faţă de aproape 300 de milioane de locuitori ai fostei URSS. Rusia post-sovietică a fost redusă la frontierele cele mai mici din istoria sa modernă, dar se întinde încă pe 17 milioane km2 (3/4 din spaţiul sovietic), de la Baltica la Pacific, „de 3 ori mai la est de Ural decât la vest" (vezi asupra datelor *Rand Corporation Report:* Center for Russia and Eurasia). Concluzia este, iată, că Rusia a fost şi este o putere spaţială inclusiv în faza geopolitică eterocratică (A. Dughin) sau atmosferică (S. Mehedinţi), iar lucrul acesta este mai presus de orice ideologie. Este drept că modul în care s-a folosit Rusia politică de această putere în prima jumătate a secolului al XX-lea este o chestiune care n-a putut fi sustrasă accentului celei mai teribile ideologii anticreştine, fără de comparaţie în toţi cei două mii de ani de creştinism: ideologia comunistă.

Comunismul a creat dualismul: Estul comunist versus Vestul capitalist. O reacţie semnificativă la acest dualism geopolitic se suprapune cu gestul lui Gorbaciov, care a semnat la Paris, în 1990, „Carta pentru o nouă Europă" (doctrina „Casei comune europene"). Preşedinţii ex-republicilor sovietice (minus participarea Balticilor) au creat CSI în decembrie 1991. Rusia moşteneşte, în Consiliul de Securitate al ONU, personalitatea internaţională a URSS (prin acord comun) -

Rusia dispunând de armament nuclear, fiind *putere spaţială.* În plus, tot ca o reflectare a puterii teritorialităţii (dominaţie şi control asupra unui „mare spaţiu geopolitic"), Elţîn a participat regulat la reuniunile anuale ale G7, formulă lărgită mai apoi spre formula G8. În mai 1997 a fost semnat acordul de la Paris: „Rusia şi NATO nu se mai consideră adversari (...) şi contribuie la stabilirea în Europa a unei securităţi comune şi globale" (ibidem). Raportul *Rand* consideră că, datorită problemelor interne, Rusia nu poate face contrapondere hiperputerii americane: n-a putut împiedica lărgirea NATO în Polonia, Cehia, Ungaria (1997) şi apoi în România şi Bulgaria (2002, Praga). Pe de altă parte, o schimbare petrecută în spaţiul controlat de Rusia se propagă mult dincolo de frontierele spaţiului rusesc.

Sfârşitul URSS, de pildă, a indus o stare care s-a propagat spre statele lumii a treia, cele ce împărtăşeau încă o persistentă orientare socialistă. În concluzie, putem spune că atunci când ceva se întâmplă în şi cu Rusia, se petrece ceva şi cu lumea. Analiza Rusiei implică analiza lumii ca întreg, iar analiza lumii ne obligă să includem în schema sa analiza Rusiei (ca şi pe aceea a Americii, a Chinei, a Uniunii Europene şi, de o vreme, a lumii islamice). Această aserţiune este una profund non-ideologică şi ea nu poate fi escamotată de nici un studiu dedicat chestiunii ruse oricât ar fi el de ideologizat. O atare aserţiune este, într-un fel, efectul geografiei, al teritorialităţii, asupra diagnozei geopolitice a chestiunii ruseşti. Suntem, iată, conduşi, cu voie ori fără voie, la punctul de start al oricărei analize de acest tip, adică o analiză care este nevoită să adopte ca premisă majoră binomul: Lumea şi Rusia. Cel dintâi care a utilizat, într-o expunere paradigmatică, acest binom a fost Mackinder. Vom porni deci de la aceste prag: Lumea şi Rusia văzute de Mackinder nu înainte, însă, de a insista încă asupra celor patru elemente care garantează orientarea non-ideologică a oricărei analize geopolitice.

Cele patru elemente ale analizei non-ideologice în geopolitică.

Studiul lui Mackinder dedicat pivotului geografic al istoriei universale a schimbat radical perspectiva cunoaşterii lumii. Am putea risca să spunem că lumea era văzută diferit înainte şi după Mackinder. Prima trăsătură a acestei mutaţii indusă de

paradigma lui Mackinder este dezideologizarea analizei spaţiilor mari.

După Mackinder, statele pot fi privite în funcţie de poziţia faţă de un factor cu totul neutru la ideologie: *factorul geografic.* Din acest punct de vedere, ceea ce conferă putere unui stat este poziţia lui faţă de Eurasia, adică faţă de heartland-ul planetei. Ca atare, atunci când vorbim despre un stat precum Rusia, nu este aşa de relevant să ne referim la sistemul ei politic ori la ideologia care domină acolo, ori la atitudinea ei faţă de propriul său stat. Acestea sunt chestiuni care ţin de *subdeterminările* regionale, locale, filosofice, ideologice etc. Ceea ce rămâne dincolo de toate acestea este *poziţia Rusiei faţă de heartlandul eurasiatic.* Aceasta este o *supradeterminare* decisivă pentru diagnoza geopolitică a unui stat care aspiră la un rol geopolitic şi, pe cale de consecinţă, pentru dezideologizarea oricărei analize cât de cât pertinente a chestiunii ruse. În termeni geopolitici, chestiunea rusă este tot una cu chestiunea marelui spaţiu pivot socotit de Mackinder heartland, adică spaţiul central al planetei. Întrucât acesta este una cu regiunea uscatului, chestiunea rusă poate fi asimilată la problematica geopoliticii uscatului, distinctă cu totul de geopolitica mării sau maritime.

Al doilea factor neutru ideologic, prezent într-o analiză geopolitică ca un vector premodelator asupra gândirii specialistului, este *factorul oceanic,* mai exact, poziţia statului faţă de un astfel de element (apa) care fiind un factor geografic este fatalmente neutru la ideologizare. Controlul acestui factor este o chestiune non-interpretabilă, cum ar fi de pildă ideea sau pretenţia că deţii controlul asupra unui popor. Cine controlează mările şi oceanele, în şi sub forma *sistemului comercial,* este un stat puternic în mod indubitabil. Intersecţia dintre cei doi factori compune, aşadar, canavaua pe care se desenează tabloul lumii.

În fine, al treilea factor cu o neutralitate majoră faţă de ideologii este *crescentul interior* sau *rimlandul,* cu termenul lui Spykman, care este de o importanţă decisivă în orice analiză geopolitică, constituindu-se în suport al legităţii geopolitice universale, formulată de către Mackinder în faţa conclavului de la Versailles.

Al patrulea factor neutru la intruziunea ideologizărilor este unul de ordin spiritual, ceea ce arată că şi factorul mental este neutru la ideologie, chiar dacă este într-o anumită măsură

ideologizabil. Forma sub care se implică factorul mental în analizele non-ideologice dedicate marilor spaţii şi sisteme este *harta mentală.* Aceasta nu este, în cadrul ei originar, de natură ideologică, chiar dacă poate fi ideologizată, cum se întâmplă cu harta marilor cancelarii ori cu cea a internaţionalelor. Cine controlează harta mentală a unei epoci, a unui popor, a elitelor regionale şi naţionale, controlează spaţiul lor de existenţă. Lumea datorează enorm în ceea ce priveşte dezideologizarea analizelor geopolitice lui Mackinder şi hărţii sale. Putem spune chiar că elitele care operează cu hărţi dezideologizate au superioritate analitică şi geostrategică, independent chiar de mărimea statului. Acestea fiind spuse, să zăbovim asupra Rusiei ca subiect al hărţii lui Mackinder şi al unei analize non-ideologice. Primul lucru pe care va trebui să-l observăm când citim poziţia Rusiei pe harta lui Mackinder se referă la raportul acesteia cu cele patru sisteme sau faze civilizaţionale create prin valorificarea celor patru elemente geografice: uscatul, fluviile, marea şi aerul. Statul care reuşeşte să-şi adjudece o poziţie predominantă în raport cu cele patru elemente şi cu sistemele civilizaţionale formate prin valorificarea lor este o superputere. Studiile geopolitice disting sistemele sau civilizaţiile şi în funcţie de elementul pe care se fundamentează predominant acele sisteme sau civilizaţii. Putem vorbi, în acest sens de sisteme sau civilizaţii maritime, ale uscatului, ori bazate pe elementul fluvial (sistemele potamice) etc. Pe de altă parte, evoluţia civilizaţiei universale se caracterizează prin trecerea de la un sistem la altul, astfel încât de la faza bazată pe folosinţa pământului s-a ajuns astăzi la faza atmosferică (S. Mehedinţi) şi, mai general, la cea eterocratică sau cosmică. Cele două spaţii - marea şi uscatul - au prefavorizat modelarea competitorilor majori în bătălia pentru stăpânirea spaţiului cu cea mai mare densitate civilizaţională, în cazul acesta, centura internă sau *rimlandul.* Astfel, *heartlandul* a produs primele atacuri masive asupra *crescentului interior* prin acei „piraţi ai uscatului", aşa cum o arată „cuceririle mongole". Aceştia au fost precedaţi de sciţi, huni, alani etc. Aceste rostogoliri poartă cu ele structuri autoritare, ierarhice, nedemocratice, necomerciale[71]. La rândul ei, centura externă sau insulară a produs „piraţii mărilor", expediţiile coloniale, care contracarează „impulsurile

[71]Vezi P. Claval, ibid. şi de asemenea A. Dughin, ibidem

uscatului"[72]. Aceste „expediţii" poartă cu ele comerţul, formele democratice etc. (Atena sau Cartagina intră aici, aşa cum la celălalt pol ar fi Sparta şi Roma antică).

Rusia are controlul deplin asupra a două elemente naturale suport pentru două faze şi/sau sisteme civilizaţionale şi geopolitice (din cele patru deja menţionate): *faza potamică (sistemul fluvial)* şi *faza sau sistemul telurocratic (uscatul),* vădind, pe de altă parte, şi o putere de control relativ asupra celui de-al patrulea, propriu „fazei atmosferice" sau, cu un alt termen, sistemului eterocratic. Îi lipseşte controlul strategic asupra *sistemului talasocratic* pentru că nu dispune de forţa care să-i garanteze controlul sistemului comercial oceanic şi al ţărmurilor calde. Cât priveşte gestionarea *sistemului* eterocratic, Rusia cooperează cu America, aşa cum arată tratatul privind reducerea arsenalului nuclear, document pe care sunt puse deja semnăturile celor doi lideri mondiali, Obama şi Medvedev.

Să revenim asupra sistemului perspectival al lui Mackinder. Vom sublinia mai întâi că importanţa studiului savantului britanic derivă din faptul că acesta a creat nu pur şi simplu un model teoretic în geopolitică ori o metodă, ci deopotrivă un sistem perspectival asupra lumii. Lumea se vede cu totul altfel după acest studiu al lui Mackinder şi nimeni dintre cei interesaţi de analiza lumii ca întreg nu poate să-l ocolească.

Lumea şi Rusia văzute prin ochii lui Mackinder.

Mackinder a pornit de la sesizarea faptului simplu şi anume că principalele elemente ale naturii planetare - fluviile, mările, uscatul, aerul, focul - acţionează ca factori integratori ai vieţii colective. Acestea sunt fundamentele puterii unui actor geopolitic în şi asupra spaţiului mare. Unitatea oceanului, ne sugerează el, este „faptul fizic" care susţine valoarea dominantă a *puterii maritime* într-o „lume globală" (global-wide world). Raportul cu spaţiul face inteligibil jocul unei puteri politice oarecare şi deopotrivă balanţa puterilor în lume. O a doua ipoteză a lui Mackinder este că la startul secolului al XX-lea se crease deja o nouă balanţă a puterii: se ridicaseră cinci mari puteri mondiale/ „state mondiale: Anglia, Franţa, Germania, Rusia şi America"[73]. O altă constatare care

---

[72]P Claval, op. cit., cap II

[73]Mcakinder: *„Britain and the British-Seas",* 1902, pp. 350-351

se face reazem al noii analize a *spaţiului mondial* datorată lui Mackinder este aceea că „epoca columbiană" (a marilor explorări geografice) este spre sfârşit. „În 400

de ani profilul hărţii lumii a fost completat/ trasat cu acurateţe rezonabilă" (ibidem). „Lumea a fost inclusă într-un sistem politic închis". Naţiunile nu mai pot ignora evenimentele care se petrec în locuri îndepărtate ale globului. În lumina consecinţelor logice ale acestor fapte şi ipoteze, Mackinder năzuia să furnizeze o „formulă care să poată evidenţia anumite aspecte ale cauzalităţii geopolitice în istoria universală"[74].

În vederea atingerii unui atare obiectiv perspectival, el şi-a reprezentat Europa şi Asia ca pe un mare continent - Eurasia: „un teritoriu continuu de circa 21 milioane mile pătrate (aproximativ 30 milioane km2)". „Centrul Eurasiei se întinde pe 9 milioane mile pătrate, deci circa 15 milioane km2 (fără ţărmuri, deci fără ieşiri la oceane, dar favorabil mobilităţii călăreţilor). În est şi în sud sunt *regiunile marginale* dispuse (ranged) într-un vast *crescent",* o semilună[75].

Fenomenul sau procesul care face comprehensibil marele spaţiu şi rolul acestuia în istoria universală este cel care face cu putinţă persistenţa marilor trenduri istorice, generând duratele lungi, seriile, „generaţiile istorice" sau ciclurile. Un astfel de fapt sau fenomen care a dovedit o persistenţă tragică în istorie, instaurând o durată lungă, a fost cel al marii invazii migratoare, care a exercitat întâia presiune masivă şi unitară asupra spaţiului european în întregul său şi astfel a şi creat o anume configuraţie fenomenologică, un strat al europenităţii (probabil al doilea după stratul sedentarităţii, al autohtonismului). „Între secolele al V-lea şi al XVI-lea, a ţâşnit din Asia Centrală o succesiune de popoare nomade", Huni, Avari, Bulgari, Maghiari, Kazari, Cumani, Pecenegi, Mongoli şi Calmuci „ameninţând să cucerească statele şi popoarele aşezate în aria de crescent" (Europa, Orientul Mijlociu, Asia de Sud-Est, China, Asia de Sud-Vest, Japonia, Coreea) (ibidem). Ce de-al doilea fenomen de prelungire generaţională, un adevărat suport al unui *megaciclu istoric* de importanţă covârşitoare pentru înţelegerea lumii ca întreg, a fost cel al

---

[74] „The Geographic Pivot of History", p. 242 în *„Democratic Ideals and Reality",* apud F. Sempa, Geopolitics, from the Cold War to the 21st Century, New Brunswick, New Jersey, 2007, 17

[75] Sempa, op.cit., 17

explorărilor geografice pe care Mackinder le atribuie „generaţiei columbiene"

„Marinarii generaţiei columbiene" au folosit „puterea maritimă" pentru a „înconjura (envelope) Asia centrală". „Efectul politic" al „ascensiunii puterilor maritime" a fost „inversarea relaţiilor dintre Europa şi Asia".

În evul mediu, Europa a fost prinsă între un „impasabil, netranzitabil deşert la sud, un ocean necunoscut la vest, întinderi îngheţate la nord şi nordest, iar la est şi sud-est a fost continuu ameninţată de mobilitatea sângeroasă a călăreţilor".[76]

În era modernă, „Europa s-a ivit pe scena lumii multiplicând de 30 de ori suprafaţa maritimă şi a zonelor de ţărm la care Europa avea acces şi învăluind cu influenţa ei puterea terestră Eurasiatică care ameninţase până atunci însăşi existenţa Europei"[77].

F. P. Sempa remarcă o idee esenţială a lui Mackinder în chestiunea care ne interesează pe noi şi anume chestiunea rusă: „ceea ce nu s-a observat, crede Mackinder, a fost faptul că în vreme ce Europa s-a extins spre vest, statul rus, cu baza în Europa de est şi în Asia centrală, s-a extins spre sud şi est organizând un spaţiu vast de resurse naturale" şi umane. Acest vast spaţiu va fi acoperit repede de o „reţea de căi ferate" sporind astfel mobilitatea şi grăbind ascensiunea sa la rang de mare putere terestră"[78].

„Cu un atare fundal geoistoric" Mackinder şi-a desenat harta sa mentală asupra lumii: „un nucleu eurasiatic central-nordic" ca „regiune pivot" sau ca „stat-pivot" în politica mondială, în centrul căruia se situează Rusia. Apoi o regiune de „crescent interior" în care sunt dispuse: Peninsula iberică, Franţa, Germania, Austria, sud-estul european, Orientul Mijlociu, Turcia, India, China. O regiune de „crescent exterior" în care sunt incluse „naţiunile insulare ale Britaniei, Africii de Sud, Australiei, Statelor Unite, Canadei şi Japoniei"[79]. „Înclinarea balanţei puterii în favoarea statului pivot, generând astfel expansiunea sa spre şi asupra pământurilor de margine sau de ţărm, va permite utilizarea resurselor

---

[76](apud Sempa, ibidem).

[77](Mackinder, op.cit., pp. 257-258, în *„Democratic Ideals and Reality",* New York, 1962, W. W Norton & Company, apud F. P. Sempa, op.cit., p. 12)

[78](F. Sempa, p. 12)

[79](F. Sempa, p. 12)

continentale pentru o fleet-building (crearea flotei) şi astfel se va naşte imperiul mondial"[80].

Vor apare, în acelaşi context istoric, noi „competitori" pentru hegemonia lumii între alianţa ruso-germană şi imperiul sino-japonez. Acestor resurse ale marelui continent li se va adăuga „frontul oceanic" şi astfel se va ivi o mare superputere cu supremaţie pe uscat şi pe mare.

Să interpretăm datele de până aici, preluate prin mijlocirea lui F. Sempa. Vom sesiza, mai întâi, că Mackinder pare a identifica câteva mari *„cicluri geopolitice"* în marele spaţiu care fac comprehensibil acest mare spaţiu şi dinamica lui. Aceste cicluri sunt destul de lungi, atingând uneori 100 de ani. Le vom numi, de aceea, megacicluri geoistorice sau geopolitice. Să stăruim asupra semnificaţiei gnoseologice a megaciclurilor care fac comprehensibile deopotrivă dinamica marilor spaţii geopolitice şi istoria la scară universală şi, prin mersul istoriei universale, chestiunea rusă.

Megaciclurile geoistorice şi ciclurile geopolitice.

Să examinăm, rezemându-ne pe studiul lui Mackinder, succesiunea megaciclurilor geoistorice ale lumii în şi prin care devine comprehensibilă evoluţia marelui spaţiu rusesc. Din analizele lui Mackinder se desprind destule elemente pentru ideea următoarelor megacicluri geoistorice ale devenirii Eurasiei:

1. Megaciclul fluidităţii eurasiatice (al Eurasiei fluide), între secolele al V-lea d. H. şi al XVI-lea d. H., al marilor invazii barbare echivalând cu o imensă presiune ofensivă asupra crescentului de coastă: Europa, Orientul Mijlociu, Asia de sud-vest şi de sud-est, China, Coreea, Japonia. Acest megaciclu este încheiat prin intrarea în scenă a „generaţiei columbiene" care, folosind „puterea maritimă, au învăluit Asia Centrală".

2. Megaciclul columbian, care a pus capăt celui al marilor invazii (e interesant că tot la 1480 după îndelungata aşteptare de pe râul Ugra, ruşii pun capăt dominaţiei tătare).

3. Megaciclul Westphalian (1648-1947), la care ne vom referi mai jos. În desfăşurarea acestor megacicluri devine comprehensibilă succesiunea ciclurilor geopolitice prin care evoluţia Rusiei ca mare spaţiu îşi devoalează trăsăturile legice.

[80](Ibidem)

Cel ce a dezideologizat analiza Rusiei ca mare putere, Mackinder, devine sprijin pentru lectura ciclurilor geopolitice relevante în privinţa dinamicii relaţiilor dintre Rusia şi marile puteri europene, dinamică ce pare a fi subîntinsă de următoarele cicluri:

1. Ciclul „marelui joc": de după înfrângerea lui Napoleon şi până la ascensiunea kaizerului german când puterea maritimă britanică a căutat să descurajeze puterea terestră rusă, „o luptă geopolitică" numită „marele joc" (apud Sempa, 29). Acesta este un ciclu de circa 50 de ani (după 1815 până la 1871 când Germania se afirmă ca mare putere).

2. Ciclul ascensiunii germane, al „înaintării spre est". „Dacă Germania ar fi avut pace cu Franţa, britanicii şi-ar fi îndreptat eforturile spre est", iar „lumea ar fi intrat „în umbra unei Europe estice germanice dominând Heartlandul" „Popoarele insulare - american şi britanic - n-ar fi realizat primejdia strategică decât prea târziu". „Ne-am opus, zice Mackinder, ţarismului rus pentru că Rusia a fost forţa dominatoare şi ameninţătoare atât în Europa de Est, cât şi în Heartland pentru 50 de ani (...). Ne-am opus kaizerului german pentru că Germania a luat conducerea de la ţarism şi ar fi strivit slavii insurgenţi, ar fi dominat Europa de Est şi Heartlandul („Democratic Ideals and Reality", p. 139, citat şi de Sempa la p. 17). Această a doua „luptă geopolitică" a Angliei cu actorul germanic a durat tot cam 50 de ani până la finele Primului Război Mondial. Această „iluminare strategică" cu privire la importanţa geostrategică a poziţionării faţă de statul-pivot „formează temeiul sfatului memorabil al lui Mackinder către statele occidentale la Versailles: «cine controlează Europa de est controlează Heartlandul. Cine domină în Heartland controlează Insula Mondială. Cine domină în Insula Mondială controlează lumea»" (ibidem, p. 150, apud Sempa p. 17). Putem denumi această lege printr-o sintagmă anume concepută: legea celor trei binoame geopolitice (compuse din perechile dominaţie-control, replicate de trei ori pe harta globală a lui Mackinder în funcţie de cele trei conexiuni dintre cele patru cercuri concentrice: heartland-ul, crescentul interior, crescentul exterior şi insula mondială, din care se compune mega-spaţiul lumii sau spaţiul planetar).

În lumina acestei legităţi, Mackinder identifică principalii candidaţi la competiţia geopolitică pentru controlul

heartlandului şi apoi a Insulei Mondiale care cuprinde Asia, Europa şi Africa, în vederile lui. Aceştia sunt în principal doi, Rusia şi Germania şi se subînţelege că pe aceştia trebuie să-i contracareze Anglia, adică cel de-al treilea candidat la hegemonia geopolitică. Instrumentul pentru aceasta nu este altul decât rimlandul. Cine controlează Rimlandul poate gestiona relaţia dintre candidaţii geopolitici la competiţia mondială.

Iată ce scrie chiar Mackinder: „Rusia ocupă aceeaşi poziţie strategică centrală în lumea întreagă precum Germania în Europa. Ea poate să întreprindă atacuri în toate direcţiile şi să fie supusă lor din toate direcţiile, cu excepţia nordului..."151.

În consecinţă, geopolitica anglo-saxonă ar consta în strategia utilizării rimlandului, ca zonă tampon între Rusia şi Germania (căci ar opri înaintarea Rusiei spre Adriatica şi totodată ar preveni alianţa Germaniei cu Rusia, adică strategia Drang nach Osten a Germaniei).

În fapt, cele două tratate încheiate prin Pacea de la Brest-Litovsk (între Rusia şi Germania, la 3 martie 1918) şi pactul Ribbentrop-Molotov sunt expresia acestor încercări, eşuate mereu, de a săvârşi uniunea Germaniei cu Rusia. La vremea aceea, Anglia a descurajat această unire. În 1919 Mackinder scrie, cum s-a reţinut deja, cartea sa „Idealurile democratice şi realitatea", carte

151) „Axa geografică a istoriei": „Geographical Pivot of History" în *„Geographical Journal",* 1904, cf. de asemenea *„Democratic Ideals and Reality",* New York, 1919, Vezi şi P. Claval, pp47-48

care a şi susţinut infrastructura spirituală a Păcii de la Trianon. Mackinder a fost unul dintre inspiratorii Tratatului de la Trianon, în care s-a cristalizat tocmai sistemul geopolitic interbelic bazat pe alianţe regionale ale statelor tampon (rimlandul est-european) sub garanţiile Angliei şi Franţei, spre a preveni o alianţă ruso-germană şi deci implicit, ofensiva puterilor revizioniste. Lupta contra revizionismului a avut ca fundament, în mare parte, tocmai acest concept geopolitic forjat de Mackinder dimpreună cu viziunea geopolitică solidară. Problema este dacă acest concept este încă viabil. Ce putem spune, deocamdată, este că el se află sub presiunea dublă: aceea a subversiunii Mitteleuropei, pe de o parte, şi a aceea a subversiunii neokominterniste (o ideocraţie), pe de

alta, adică a unei reţele internaţionaliste care perpetuează orientarea agresivă contra ordinii spirituale a naţiunilor şi a religiei creştine, în genere, a religiilor mari ale lumii.

3. Al treilea ciclu geopolitic este cel Versailles-ez, în care se părea că Anglia şi Franţa au ieşit victorioase, de aceea îl putem numi şi ciclu occidental. El este un segment al megaciclului Westphalic de 300 de ani (1648-1947/ 48) în cuprinsul căruia ciclul Versailles-ez propriu-zis a durat cam 30 de ani (19171947), deci doar a zecea parte a marelui ciclu westphalic, şi în cuprinsul său pacea a fost organizată după modelul asocierii de state-naţiuni, iar instituţia care a sistematizat această concepţie a fost Liga Naţiunilor. Este drept că Mackinder s-a arătat sceptic cu privire la puterea Ligii de a preveni un nou război pentru cucerirea Heartland-ului. „Nici o hârtie, chiar dacă va conţine constituţia Ligii Naţiunilor, nu va fi, în condiţiile actuale, o garanţie suficientă că Heartlandul nu va fi din nou centrul unui război mondial" (ibidem, p. 114, citat şi de Sempa la p. 17). Soluţia lui Mackinder, apreciază Sempa, a constat în „formarea unei centuri de state independente între Germania şi Rusia", un fel de „pană mare, o zonă de independenţă întinzându-se de la Adriatică şi Marea Neagră până la Baltica" (ibidem pp. 148, 156 citat şi de Sempa la p. 17). Acest „tampon teritorial între Germania şi Rusia" urma să fie „susţinut de naţiunile exterioare" (i.e. Britania şi SUA) (ibidem, p. 160). „Altfel vacuumul est-european de putere va servi din nou ca o scânteie care va aprinde o altă bătălie pentru hegemonia eurasiatică" (Sempa, p. 17). Ceea ce observăm este că istmul acesta ponto-baltic este ca „buturuga" geopolitică ce poate răsturna „carul" geopolitic al marilor state. Funcţia lui este una legică. De aici marea bătălie pentru acest spaţiu de cumpănă („limbă la cumpăna Europei", cum în chip ironic îl portretiza Eminescu pe Brătianu: „Dl Brătianu se crede limbă la cumpăna Europei"). Însă, în acel caz, Brătianu a avut geniu politic şi chiar dacă România singură nu poate fi aşa ceva, ea, împreună cu statele din zona tampon, de la Adriatica la Baltica, pot acţiona sub această calitate de „limbă la cumpăna Europei" (desigur sub anumite condiţii care nu par să fie întrunite pe deplin la ceasul acesta al istoriei, dar pot deveni o realitate efectivă oricând).

A doua funcţie pe care Mackinder o atribuie zonei tampon era aceea de poartă pentru „ieşirea la ocean", adică funcţia maritimă. Dintre statele zonei tampon doar Grecia şi România şi-au asumat acest rol după al doilea război. Din păcate „funcţia maritimă" a statului român a fost compromisă după 1989 încât eficacitatea funcţională a zonei tampon e din nou adusă la pragul zero de după război. În locul unei „zone de independenţă" pe care America începuse să o creeze (în special în perioada lui Nixon şi după el) s-a dobândit, după 1989, o „zonă de anarhie" pentru care metropola apuseană are un singur răspuns: suburbia istorică, împingerea în suburbium-ul marii metropole, amestec de oligarhism dependent, colonialism mental, anarhie indusă, haos, subvieţuire. Marea problemă este că „naţiunile exterioare" nu par dispuse să-şi mai asume funcţia de puteri garante pentru reafirmarea unei zone de independenţă în fâşia care leagă Adriatica de Baltica prin cornul pontic (preferând să gireze mai degrabă o formulă colonial-oligarhică pentru zona aceasta). Acest triunghi maritim formează împreună cu Carpaţii *patrulaterul securităţii europene.* Zona acestui Cadrilater geopolitic este ignorată îndeobşte în analizele geopolitice centrate pe operarea cu ideea eurasiatică a zonei-pivot. Să reţinem ideea că securitatea Europei şi eficacitatea acţiunii de contracarare a expansiunii unei puteri continentaliste spre vest şi spre sud, adică spre ţărmurile calde şi deci spre ocean depinde de garantarea unei zone-tampon constituită din state independente şi nu dependente de vreo putere oricare ar fi aceasta. O asemenea condiţie este singura care poate asigura eficacitatea deplină a funcţiei unei zone tampon între o putere eurasiatică şi o putere mitteleurope-eană. Oricine va prejudicia această condiţie de independenţă pentru statele zonei tampon va aduce prejudicii majore şi funcţiei geopolitice a acestei zone şi deci implicit securităţii Europei.

Efectul dezideologizant al hărţii lui Mackinder *Megaciclurile geoistorice şi ciclurile geopolitice.*

A doua idee majoră a lui Mackinder, după cea referitoare la marele spaţiu eurasiatic, ca spaţiu pivot al istoriei universale, este acea a *megaciclurilor geoistorice* (dublând şi incluzând ciclurile geopolitice). În Europa s-ar putea delimita două sau trei astfel de megacicluri istorice, cum s-a precizat.

Un astfel de megaciclu, ne reamintim, este cel *columbian,* chestiune asupra căreia am stăruit în materialul meu din numărul trecut. La finele lui avem triumful oamenilor generaţiei columbiene care vor „înveli" Eurasia cu o reţea de „puteri maritime". Al doilea megaciclu este, după cum l-am botezat noi, folosindu-ne de sugestiile lui Mackinder, cel westphalian. Acesta pare a fi intrat în fază finală în raport cu *al treilea megaciclu al războaielor pentru Heartland* şi deci al încorporării apelor reci (îngheţate). Este *megaciclulglobalizării sau neocolumbian,* căci acesta ar putea să susţină o vastă operaţiune epocală de realizare a unei punţi noi între „naţiunile exterioare" sau „insulare" şi „naţiunile continentale" peste marele spaţiu al apelor reci. Ideea megaciclurilor istorice (geo-istorice) este, în vederile noastre crucială fiindcă numai asemenea durate mari fac inteligibile marile sisteme geopolitice, de tipul imperiilor ori al economiilor mondiale. Altfel acestea, cu tot cu dinamismul lor, cu creşterea şi descreşterea lor, rămân incomprehensibile. Vom delimita mai jos cele patru megacicluri istorice care fac inteligibil procesul ascensiunii şi subprocesul declinului imperiului rus.

Ideea Panregiunilor.

Să reţinem deocamdată a *patra idee axială* a unei analize geopolitice (deci non-ideologice) a marilor spaţii şi anume *ideea Panregiunilor* pe care a avansat-o Haushofer. În viziunea geopoliticianului german, există entităţi geopolitice mai puternice decât statele şi, între acestea, cea mai reprezentativă este entitatea panregiunilor ivite în albia manifestării panideilor. Panideile reprezintă realităţi aduse în această ştiinţă, cum s-a precizat deja, de către generalul savant K. Haushofer, marginalizat încă sub al Treilea Reich, ca urmare a implicării fiului său în planul de atentat nereuşit contra lui Hitler.

Panideile şi internaţionalele sunt forţele care intersectează interesele Occidentului şi ale SUA şi Rusiei în Europa Centrală şi Răsăriteană. Suntem, deci, obligaţi să luăm act de existenţa acestor formaţiuni sociologice în dinamismele geopoliticii europene de ieri şi de azi.

„Panideea posedă *o forţă de convertire sau pervertire spirituală* a celuilalt: se protejează pe sine pervertindu-l pe celălalt (se poate apăra numai dacă este în creştere; este oligarhică fiindcă trebuie să domine)" (K. Haushofer).

Panideea, ne spune Haushofer, îşi are rădăcinile într-un *„sentiment al spaţiului"* ataşat unei *„zone de vechi amintiri glorioase",* o *„zonă nostalgică"* Putem spune că panideile sunt nucleele pulsatorii ale spaţiilor nostalgice. Dacă într-o primă accepţie, Haushofer identifica legături ale panideilor cu un *popor anume (panslavismul, pangermanismul etc.),* în a doua, el o raportează la o *zonă* în care pot coexista mai multe popoare, astfel că suportul *panideii* este, în acest caz, un *„ansamblu demopolitic",* care, ca actor geopolitic, se exprimă printr-o *reţea de elite panideologice.* Geografia politică a lumii arată, iată, distinct atunci când se trasează pe hartă zonele de instabilitatea configurate de panidei.

„O asemenea *zonă de instabilitate* (...) plină de noi potenţe şi de vechi amintiri trufaşe - se întinde începând din Coreea, peninsulă ataşată Japoniei şi pod care o leagă de continent trecând prin *Manciuria,* străduindu-se să devină independentă, dar disputată între *China, Japonia, Uniunea Sovietică* (aproape 1 milion Km2, 3o milioane locuitori fiind cuprinşi direct în zona sa de putere şi 60 milioane cuprinşi indirect aici), în *spaţiile vechilor imperii* ale *Asiei superioare*..."[81].

Haushofer prezintă panideea ca formaţiune geopolitică, însă panideea este asemănătoare unei „fiinţe istorice": trăieşte, adică se naşte, se maturizează, se îmbolnăveşte, iar boala unei panidei este cumplită căci declanşează turbulenţe teribile, adevărate tsunami istorice care devastează spaţiul de viaţă al popoarelor la scara continentelor şi chiar a întregii planete. Nimic nu este mai potrivit pentru înţelegerea modului în care se propagă panideile în perioadele lor ofensive sau de criză decât cele două fenomene naturale comparabile: tsunami şi turbulenţele atmosferice ori induse de mari cutremure. Generalul Haushofer vorbeşte despre cele cinci forme de manifestare (de ţâşnire şi de propagare) a unei panidei: propagarea prin seducţie, prin străpungere geopolitică, prin reţele oculte, prin turbulenţe şi prin războaie ideologice. Dacă ar fi să exemplificăm, am găsi pentru fiecare formulă câte un exemplu. Americanizarea spaţiului noii lumi, de pildă, a îmbrăcat pentru indigeni formula unui tsunami. Revărsarea albilor în noua lume s-a derulat cu viteza, amploarea şi forţa de remodelare spaţială a unui tsunami.

Haushofer menţionează pe hartă astfel de panregiuni: *Pan-Europa* cu apendicele ei în Africa, America, Asia de Sud-Est.

---

[81]K. Haushofer, *„De la Geopolitique",* Paris, Fayard, 1986

„Ideeapaneuropeană cu *spaţiul şi numărul* ei de locuitori" (K. Haushofer) are o mare eficacitate (începând cu acea parte a lumii reunită în „Pan-Federaţii").

Problemele ei apar în *zona de întâlnire* cu alte *panidei,* care sunt zone de realizare ale acestora: ideea panasiatică, panafricană, panpacifică. Teoria panideilor permite decuparea *„zonelor incomode".*

„În zonele paneuropene s-a născut un proiect de hartă a lumii marilor conexiuni spaţiale; acest proiect indică drept spaţii incomode de apartenenţă indeterminată (...) în Asia Orientală (...), în unele părţi din Orientul Apropiat, între care Turcia şi Persia, Etiopia, în Africa şi Siamul, în Africa de Sud, care -spaţiu foarte incomod - devine foarte mic între zonele de interese externe ale Franţei şi Marii Britanii". [82]

Panideea, deci, este un cadru de agregare a unor relaţii simbolice între o populaţie (sau mai multe) şi un spaţiu sau teritoriu de *expansiune.*

Într-o accepţie mai riguroasă, panideea este o *ideologie pangeografică* solidară cu acele *„imense perspective* asupra spaţiului, *vizibile după Al Doilea Război Mondial", forţe* capabile să *„străpungă hărţile* şi *liniile directoare* ale micilor şi *marilor puteri";* ele „sunt atât de puternice că numai *marile puteri planetare îşi mai pot urmări obiectivele pe termen lung* şi adesea doar cu ajutorul lor. *Puterile medii şi mici* sunt pur şi simplu *stele de a treia mărime,* proiectate de jocul panideilor în afara orbitelor lor sau obligate să încheie prietenii defensive"[83]. „Astfel de panidei sunt: ideea panpacifică, paneuropeană, ideea puterilor *panasiatice"* (Ibidem). *Puterile coloniale,* precizează Haushofer, au trebuit să organizeze *„comunităţi de interese"* pentru a se descurca.

Panideile sunt uriaşe *forţe psihologice şi ideologice.* Psihosociologic, ele sunt *„procese de străpungere prietenoasă"* şi de *„subminare geopolitică" .*

Panideile, deci, sunt imperialiste în esenţa lor şi se insinuează în teritoriile vecine, cucerind spaţiul mental care nu mai are capacitate spirituală şi forţă ideologică de a riposta.

Am reţinut că *panideile au puterea de a remodela spaţiile mentale ale popoarelor aflate în raza lor de acţiune.* Ele se folosesc în acest scop de *hărţi mentale* pe care le promovează ca pe nişte hărţi cognitive referitoare la spaţiul respectiv,

---

[82]K. Haushofer, op. cit., p. 14

[83]Ibidem

declanşând un adevărat război împotriva hărţilor mentale ale popoarelor autohtone (cucerite şi ocupate).

Dar ce este o „hartă cognitivă"? Popoarele, remarcă Shills, dispun de o „hartă" sau un „tablou al lumii" pe care şi le dispută mereu. Aceste „rudimente de hărţi" intervin în actele cognitive ale oamenilor.

„Distrugerea sau discreditarea acestor hărţi cognitive, morale, metafizice şi tehnice este un pas spre haos" (ibidem). Curiozitatea este să aflăm lucrul tulburător că imperiile, în faza lor crepusculară, s-au folosit în această operaţiune de distrugere sau doar de desfigurare a hărţilor mentale ale elitelor şi ale claselor mijlocii urbane de o tehnică care procură evaziunea din real cu o eficacitate extraordinară: bordelul, locurile de plăceri, baia şi restaurantul, fastul palatelor şi al grădinilor capitalelor imperiale, stilul galant şi hiperluxos al veştmintelor aristocraţiei, *cultivarea apetitului polimorf pervers şi a trufiei imperiale totul conducând la un izolat demo-politic numit aristocraţie, de fapt o poliarhie, în care se regăsesc deopotrivă o plutarhie şi un ochlos lumpenaristocratic.*

O asemenea elită, un astfel de izolat oligarhic, cultivă deopotrivă senzualismul, nomadismul sexual şi un criticism împins spre formele anarhiei şi ale nihilismului vitalist. „Criticismul distructiv este o extensiune a criticismului echilibrat, agravat de răutate, astfel că spulberă beneficiile raţiunii".[84] Grupurile oligarhice (actorii) din marile metropole subimperialiste încearcă mereu să creeze o anume „hartă cognitivă" pe care s-o impună într-o zonă. Pentru impunerea ei oligarhiile se folosesc de un formidabil aparat instituţional,

ideologic, chiar simbolic (persuasiv) etc. Războiul, acţiunile de genocid, provocarea unor turbulenţe cu efecte catastrofale, moartea civilă etc., sunt toate folosite într-o atare operaţiune.[85]

---

[84]Shils, Edward, Tradition, Chicago, The University of Chicago Press, 1981. p. 326.

[85]Un astfel de fenomen s-a produs, ne spune Mihai Deaconescu, în faza letală a imperiului dualist, de exemplu, în Transilvania. „Ura lui [a lui Tisza] maladivă faţă de tot ce ea românesc, amestecată cu teama de noi agitaţii în Transilvania, îi dictaseră măsurile sângeroase cu transferul populaţiei săteşti din ţinuturile decretate peste noapte drept zonă culturală maghiară - măsuri pe care numai căderea guvernului său le dezorganizase sau amânase. Mai devreme sau mai târziu, Tisza va plăti. Nu însă prin simpla cădere de la guvern - o cădere care nu însemna nimic prin raportare la milioanele de morţi şi răniţi în tranşee, de mutilaţii pe viaţă, împuşcaţii şi de spânzuraţi pentru culpa că nu doriseră să mai

Când o comunitate a fost silită să adopte o hartă cognitivă străină de tradiţiile ei, urmează sfârşitul său: „Un astfel de tablou al lumii (construit prin ruptura de trecut) nu ar mai oferi tuturor posibilitatea cunoaşterii rădăcinilor, ar nega trans-temporalitatea societăţii şi ar conduce la amnezie civilă"[86].

Haushofer a dovedit că panideile au puterea să divizeze lumea în „Panregiuni", fiecare dintre ele fiind dominată de o mare putere regională. Haushofer a militat pentru formarea unui „mare bloc continental eurasiatic", o „alianţă între Germania, Rusia şi Japonia, care va strivi Imperiul Britanic" (Sempa, 18). „Pactul sovieto-nazist" din 1939 pare a fi fost inspirat de gândirea lui Haushofer. Să formulăm, în fine, o idee concluzivă: *graţie analizelor lui Mackinder şi Haushofer, a devenit clar că Europa este disputată de două etnometode sau paradigme privind organizarea păcii şi garantarea securităţii europene: etnometoda Istmului pontobaltic şi etnometoda Panregiunilor. Acestea sunt cele care îşi dispută spaţiul mental în momentul de faţă. Succesul geostrategic al etnometodei panregiunilor atârnă de un consimţământ general pentru o panregiune ruso-americano-chineză, o alianţă dificil de realizat la scară tricontinentală. Nu este însă imposibilă o atare înţelegere tripartită (a celor teri mari) în chestiuni locale, precum ar fi, de pildă, Transnistria ori Cecenia, sau regionale, precum ar fi, de pildă, co-gestionarea problemelor din zona ponto-baltică dimpreună cu cele din aria de centură caucaziano-caspică.* Să insistăm, mai departe, în chip conclusiv, asupra semnificaţiei cartografiei lui Mackinder.

Harta Lui Mackinder.

Primul rod al noii filosofii asupra spaţiului datorată concepţiei columbiene a lui Mackinder este chiar noua hartă geostrategică a lumii, cunoscută după numele autorului ei. *Harta lui Mackinder* subîntinde următoarea configuraţie:

1) Oceanul - 9/12 din glob

2) „Marele continent" incluzând Europa, Asia, Africa

---

lupte." (Mihail Diaconescu, Sacrificiul, p. 465).

[86]Irina Cristea, studiu în manuscris, apud. I. Bădescu şi D. Dungaciu, op. cit., p. 311, vol. I

3) Arii insulare: Britania, Japonia, America de Nord şi de Sud, Australia Marele continent este divizat în 6 regiuni, subliniază Sempa: ţărmul european (Europa Centrală şi Vestică), ţărmul Asiatic (India, China, Asia de sud-est, Coreea, Siberia estică), Arabia (peninsula arabică), Sahara (Africa de Nord), Heartland-ul sudic (Africa de la sudul Saharei) şi Heartland-ul (nucleul) central-nordic al Eurasiei, pe care l-a numit *regiune-pivot.* A doua idee care a dirijat construcţia cartografiei lui Mackinder este aceea că *Insula Mondială* este ţinta oricărei mari superputeri care năzuieşte să domine lumea (iată o modalitate de cartografiere a lumii în spirit Mackinder-ian, datorată sugestiei lui A. Dughin şi realizării tehnice a lui Radu Baltasiu[87]).

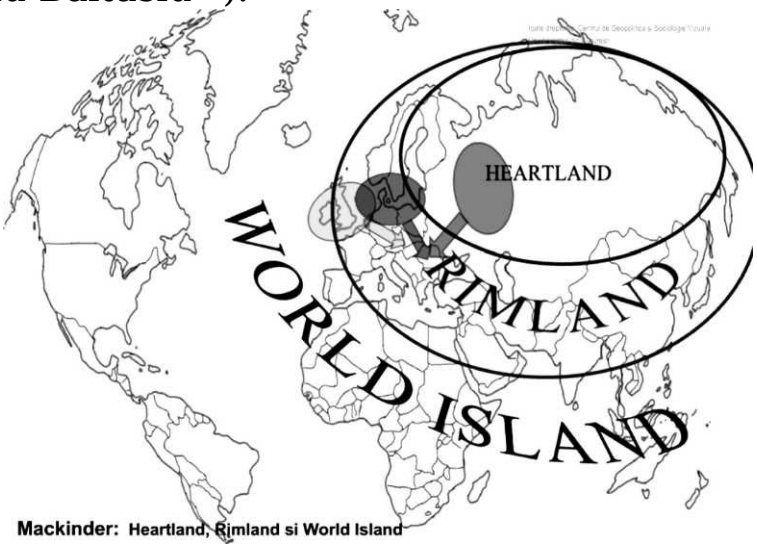

Mackinder: Heartland, Rimland si World Island

„Strategiştii nu mai trebuie să se gândească la Europa separat de Asia şi Africa. Lumea veche a devenit insulară sau, cu alte cuvinte, unitatea geografică cea mai largă şi necomparabilă a globului"[88]. Deşi Germania fusese înfrântă, Mackinder se întreba: „n-ar trebui oare să evaluăm probabilitatea ca o mare parte a Marelui Continent să se afle unită într-o zi sub o singură dominaţie şi o putere maritimă invincibilă să se poată sprijini pe ea? (...) Aceasta ar fi ultima mare ameninţare a libertăţii lumii"[89].

Heartland-ul, a doua entitate pe harta lui Mackinder, se întinde „de la ţărmul îngheţat al Siberiei spre coastele de stepă toridă ale Balucistanului şi Persiei" (ibidem). Râurile

---

[87]Cf. Ilie Bădescu şi Radu Baltasiu, *„Tratat de geopolitică - teorie şi hărţi ",* format CD-ROM,
Centru de Geopolitică şi Antropologie Vizuală, Bucureşti, 2008
[88]H. Mackinder, *„Democatic Ideals.",* ed.cit., p. 62
[89]ibidem, p. 70

heartland-ului sunt: Lena, Jenisei, Obi, Volga şi toate „se varsă fie în Oceanul Arctic fie în mările interioare (Aral şi Caspică)" (Sempa, 16) şi aceasta face Heartland-ul „inaccesibil navigaţiei dinspre ocean".

În fine, a treia entitate geopolitică pe harta lui Mackinder este *Oceanul Median:* jumătatea estică a Canadei şi SUA, bazinul nord-atlantic şi „subsidiarele lui": Mările Mediterană, Baltică, Arctică şi a Caraibelor, Anglia şi Franţa (este „o descriere prevestitoare a alianţei NATO, formată la şase ani după aceea", Sempa: 19).

Alte entităţi: „centura de deşerturi şi sălbăticie care se întinde din Deşertul Sahara spre est, până în Arabia, din Tibet şi Mongolia spre estul Siberiei, Alaska şi o parte a Canadei şi a vestului SUA" (Sempa).

Mackinder a sperat, ne spune Sempa, că „Rusia Heartland-ului va coopera cu puterile oceanice mediane în lumea postbelică şi va preveni agresiunea germană".

„Strategiştii americani s-au inspirat din Mackinder după Al Doilea Război Mondial când au formulat politica de containment a Rusiei Sovietice" (Sempa: 19); dintre aceşti strategişti îi menţionăm pe: Nicholas Spykman, James

Burnham, George Kenan, Omar Bradley, W. C. Bullit) (ibidem, Sempa: 23). Caracteristicile geografice ale „regiunii pivot" (rezumăm după Sempa):

- „Regiunea pivot" este o „întindere vastă, de câmpii joase, permiţând o înaltă rată de mişcare a puterii uscatului").

- „Statul pivot se poate extinde spre ariile marginale ale Eurasiei fără a traversa vreo întindere semnificativă de apă, adică fără a se folosi de o putere maritimă".

- „Regiunea pivot este impenetrabilă pentru puteri maritime, întrucât râurile majore (Ienisei, Obi, Volga etc.) se varsă în mări interioare (Aral sau Caspică) sau în Oceanul Arctic".

Regiunea-pivot, subliniază Sempa, este o „citadelă naturală pentru o putere de uscat mobilă! Lupta între puterile peninsulare şi puterile maritime, de-a lungul istoriei:

• Creta vs. Grecia;

• Britania celtică vs. Roma.

În ambele cazuri au învins puterile peninsulare. La ceasul modern al istoriei universale, însă, în confruntarea dintre Marea Britanie şi puterile continentale europene a învins puterea maritimă" (ibidem). Să reţinem, deci, ideea concluzivă

a lui Mackinder că unitatea oceanului este „faptul fizic" care susţine valoarea dominantă a puterii maritime într-o „lume globală" (global-wide world). Acest factor devine eficient în dinamica istoriei numai după ce va fi ridicat la rang de sistem şi de metodă a comerţului: *sistemul* şi *metoda oceanică.*

Metoda oceanică a comerţului.

Ce putem spune în legătură cu metoda oceanică a comerţului? Care este raportul dintre sistemul comercial continental şi cel maritim? Cum evoluează acestea? Care este configuraţia lor actuală? Chestiunea a fost ridicată de către Mackinder, cum s-a precizat deja. Să schiţăm, pe baza studiului lui Mackinder, câteva elemente ale modelului analizei noastre asupra chestiunii (marelui spaţiu creat de comerţ) prin care vom circumscrie încă mai sever trăsăturile unei analize non-ideologice asupra Rusiei. Am precizat deja că poziţionarea Rusiei faţă de Heartland este un element decisiv al unei analize non-ideologice a statului rus. Raportul cu potenţialul comercial al oceanului este un al doilea element. Să insistăm asupra chestiunii.

I. În lumina teoriei globaliste a lui Mackinder, care sesizează importanţa mărilor şi oceanelor ca factor de integrare a lumii într-un sistem comercial unic, comerţul, în faza oceanică a istoriei universale, transferă marfa prin *patru etape* sau *momente* - „fabrica; portul expeditorului; portul destinatarului şi depozitul de vânzare cu amănuntul. S-ar putea adăuga şi extracţia care adeseori este în mâini străine" (Sempa). *Calea ferată continentală* ca şi cea *rutieră* duc marfa direct de la *fabrică* la *depozitul importatorului.* Prin mijlocirea acestei reţele logistice se poate controla sistemul continentalist sau uscatul în cadrul supra-sistemului cu patru elemente neutre ideologic ale puterii unui stat.

II. Dacă ar fi să dezvoltăm paradigma lui Mackinder, ar trebui să rediscutăm tezele sale în lumina teoriei logisticii sistemelor mari şi în acest cadru elementul cheie este controlul: cine controlează sistemul şi în ce formulă. În sensul acesta, vom sesiza că ţările se disting între ele în funcţie de controlul exercitat asupra lanţului logistic compus din cele patru sau cinci momente ale comerţului. Când, într-un stat, extracţia, fabrica şi portul expeditorului sunt controlate de corporaţii sau puteri geo-economice străine putem vorbi despre *sisteme coloniale.* Adeseori, corporaţiile străine

controlează tot lanţul logistic al sistemului comercial, cu cele cinci momente ale lui, şi atunci vorbim despre o *putere logistică* sau o *dominaţie logistică* asupra întregului areal (mare spaţiu), care cuprinde uneori ţări din mai multe continente. De regulă, *reţeaua de transport naţională* este lăsată în seama statului gazdă fiindcă cheltuielile sale măresc costul sistemului comercial. Când e vorba, însă, de reţele transcontinentale sau simplu continentale ori globale se preferă sistemul corporaţiilor multinaţionale sau transnaţionale de transport şi atunci vorbim despre *sisteme logistice globale.* Ştiinţa noului sistem este fondată pe paradigma analizei lanţurilor valorice, o paradigmă de abordare spaţială a procesului economic de producere a valorii adăugate.

III. Comerţul oceanic intermediar antrenează ivirea unei *zone de pătrundere* (de crescent) în jurul continentelor a cărei graniţă internă este desemnată de o *linie* de-a lungul căreia *preţul celor 4 operaţii, adică fabricarea, expediţia sau exportul, importul şi depozitarea în vederea desfacerii* (la care trebuie să adăugăm transportul oceanic + transportul pe calea ferată) *este egal* cu preţul celor *două operaţii: producerea şi comercializarea maritimă* (+ transport pe calea ferată continentală).

IV. Dacă legea lui Mackinder e *validată* astăzi, şi anume că *preţul* celor două *sisteme comerciale (oceanic şi continental) este echivalent,* înseamnă că diferenţa celor 2 puteri (maritime şi continentalistă) *provine* de la al *treilea factor:* controlul *liniei de Rimland.*

Chestiunea este încă mai accentuată în *cazul gazoductelor* care au nevoie de *„depozitele din zonele de pătrundere",* din jurul continentului european.

Identitatea strategică a României este dată de *controlul unui segment* al acestei linii de care depinde balanţa celor două mari puteri geopolitice - *eurasiatică* (în care se ramifică „sistemul logistic" de reţele de oleoducte şi gazoducte) şi *maritimă.* Venim în atingere, iată, cu importanţa *Mării Negre* în genere şi, în particular, cu însemnătatea ei pentru definirea *identităţii strategice a României:*

• Southstream-ul ca mare canal gazolifer şi ca sistem de cooperare geoeconomică şi geopolitică interioară şi ca zonă de sinergii geopolitice (sinergetism geopolitic);

• controlul depozitelor pentru gaze;

• România poate coopera cu Rusia la acest capitol dată fiind poziţia ei semnificativă în zona de crescent interior (de Rimland) şi în spaţiul de control al depozitelor zonei de pătrundere;

• România este actor geopolitic în zona maritimă;

• România poate să-şi adjudece poziţia de control a zonei de pătrundere.

V. Un alt element al analizei nonideologice a chestiunii ruseşti se referă la presiunea Rusiei asupra Finlandei, Scandinaviei, Poloniei, Turciei, Persiei, Indiei şi Chinei.

VI. În fine, celelalte două elemente ale tabloului lumii şi deci ale unei analize dezideologizate a unui spaţiu prin recursul la harta lui Mackinder sunt:

Centura internă: Germania - Austria - Turcia - India - China
Centura externă: Britania - Africa de Sud - Australia - Statele Unite -Canada - Japonia

Să formulăm o primă concluzie la acest prag al analizelor noastre. Problema-cheie a analizei non-ideologice a unui stat este raportul statului cu cel ce-i controlează *viziunea* sau *privirea strategică.* Aceasta poate fi cunoscută prin cele două elemente care activează şi fac funcţională puterea vizionară a statului:

harta mentală şi perspectiva panoramico-focalizată. Pentru orice diplomat este important să cunoască *harta mentală* a celuilalt, ştiut fiind că *orientarea în spaţiu şi în timp* este dictată nu de un *stimul,* ci de *întreg câmpul* de stimuli. Pentru o bună înaintare în câmpul analizei non-ideologice vom stărui asupra câtorva aspecte ale geopoliticii Rusiei înainte şi după Putin. Să reţinem, deocamdată, un concept special pe care l-am putut deriva din analiza dezideologizată a marelui spaţiu: puterea sistemică, concept asupra căruia vom stărui mai jos.

Rusia înainte şi după Putin. Putin şi noua geopolitică a „statului-continent". „Instrumentele de expansiune".

Dacă ar fi să pornim cu o referire la harta mentală a ruşilor la ceasul analizei de faţă vom fi determinaţi să consemnăm un aspect de departe extrem de semnificativ: *clasa politică şi opinia populară* coincid în ceea ce priveşte proiectul revenirii la *continuitatea istorică a politicii Rusiei.* Mecanismul revenirii este atestat de primul război cecen, care a condus la blocarea secesiunii (războiul din 1994-1996), şi de al doilea război contra Ceceniei din 1999. Miza geopoliticii Rusiei este

aceiaşi: realizarea „statului-continent". Instrumentele de expansiune create în scopul realizării imperativului „statului continent" sunt: *Străinătatea apropiată; Comunitatea Economică Euroasiatică; Organizaţia Tratatului de Securitate colectivă.* Să prezentăm sintetic informaţiile relevante asupra celor patru instrumente de expansiune, folosindu-ne în acest sens de Raportul Rand Corporation.

1. Străinătatea apropiată. Soarta ruşilor din zona de centură este un argument puternic al doctrinei „vecinătăţii apropiate". Aviditatea de independenţă a noilor state din CSI videază formula aceasta de un conţinut mai substanţial. Moscova se mulţumeşte cu o CSI cu geometrie variabilă, ne spun autorii Raportului Rand.

2. Comunitatea Economică Euroasiatică (CEE) este un alt „instrument de expansiune", lansat în octombrie 2000, de cele 6 republici: Rusia, Bielorusia, Kazahstan, Tadjikistan, Kîrghistan şi, din 2006, Uzbekistan.

3. Organizaţia Tratatului de Securitate Colectivă (OTSC), 1992, din 7 membri: Rusia, Belorusia, Armenia, Kazahstan, Tadjikistan, Kîrghistan, Uzbekistan. „SUA şi UE au închis ochii asupra războiului cecen, dar instalarea bazelor militare americane în Uzbekistan şi Kîrghistan pentru a purta războiul contra talibanilor a provocat grimase militarilor ruşi. În 2004, Rusia aderă la Organizaţia de Cooperare a ţărilor Asiei Centrale (Kazahstan, Uzbekistan, Tadjikistan, Kîrghistan)" (ibidem).

4. Reţelele de oleoducte şi gazoducte induc propriile lor modelări marelui spaţiu eurasiatic: Kazahstan furnizează petrol Chinei, Turkmenistan, oferă gaz Rusiei.

Problema punerii în funcţiune a unui sistem de reţele de oleoducte şi gazoducte este, iată, o chestiune geopolitică nu pur şi simplu una economică. Ea vine în atingere cu sistemul oceanic al comerţului, mai precis, cu stăpânirea acestui sistem (de fapt, cu stăpânitorii lui). A distribui petrol şi gaze ori a controla valorificarea acestor două resurse înseamnă evident a face geopolitică, iar lucrul acesta presupune un tip de putere asupra marilor spaţii şi un tip de competenţă geostrategică. Dar, încă mai dramatic, a distribui petrol şi gaze, înseamnă a participa la controlul marelui spaţiu maritim, cu termenul lui

Mahan. Înseamnă, deci a avea „putere maritimă" peste puterea continentalistă (controlul uscatului). Să ne reamintim ideea lui Mackinder că sistemul comercial bazat pe *metoda oceanică* conferă spaţiului unitatea unui proces în *patru faze:* fabrica, depozitul de export, depozitul de import, desfacerea.

În cazul gazelor chestiunea se complică: 1) sistemul este în 2 faze: fabrica + transportul la utilizator, care înseamnă *traderi* şi mai multe ţări *(tranzit).* Dacă cele două sisteme sunt echivalente, înseamnă că diferenţa o face *„tranzitul".* Conductele înseamnă geopolitică, geoeconomie, geocultură, identitate strategică. Prin aceste particularităţi înţelegem că gestionarea unei reţele de tranzit pentru gaze şi petrol nu este o chestiune economică ci esenţialmente una geopolitică. Aceasta complică enorm *gestionarea sistemului energetic rusesc* atât pentru guvernele Rusiei cât şi pentru sistemul economiei mondiale. Tranzitul în acest caz nu este o chestiune de simplă rută comercială ci o *chestiune geopolitică* de traversare a unor spaţii naţionale diverse, aflate într-un display extrem de diferenţiat. În aceasta constă dificultatea monogestionării resurselor şi acest aspect face slăbiciunea unui sistem aşa de puternic precum este sistemul energetic rusesc. Ceea ce procură *putere sistemică* deopotrivă stăpânului resurselor şi reţelei induce şi slăbiciunea lor conferind o bruscă însemnătate şi relevanţă geopolitică unor state de mărime mijlocie aflate în zona de tranzit. Rusia n-are nevoie de nimeni când e privită prin faptul independenţei sale energetice (este sigura ţară care nu depinde energetic de nimeni). Pe de altă parte, prin chiar acest fapt, care-i conferă o aşa de extraordinară putere, Rusia se poate regăsi în faţa unui sistem fragil exact în clipa în care se pune problema funcţionării sistemului, deci al actualizării acestui extraordinar potenţial geoeconomic şi geopolitic. În momentul acela, momentul doi al sistemului, Rusia are nevoie de consimţământul unui stat mijlociu sau mic pentru *tranzit* şi uneori chiar pentru depozitul de la destinaţie, stat al cărui consimţământ trebuie să-l „cumpere", fie prin mijloace economice de plată fie prin costuri militare alternative, în cazul în care ar opta pentru o politică de forţă. Pentru cel ce-ar dori să afle ce-ar putea oferi o ţară ca România unui colos ca Rusia, pentru ca acest colos să fie cointeresat într-o bună cooperare cu România, în dezvoltarea de bune relaţii cu un asemenea stat de mărime mijlocie din Europa de sud est (care

cu cele 238 391 km^2, la care se adaugă 23 700 km^2 din platforma Mării Negre, reprezintă cam a 80-a parte din teritoriul Rusiei actuale, altfel spus, în teritoriul Rusiei se cuprind circa 80 de Românii), îi putem răspunde că România este tocmai una dintre rotiţele care pot gripa întregul mecanism funcţional al maşinii ruseşti (chiar de-ar fi să ne referim doar la depozitele pentru gaze de care Rusia are nevoie pe ţărmul pontic al României dată fiind temperatura scăzută din Siberia, care nu îngăduie depozitarea gazului). Soluţia militară privind repararea unei eventuale defecţiuni româneşti ar crea atâtea complicaţii încât nici o administraţie inteligentă n-ar recurge la o atare variantă. Chestiunea merită o analiză de sine stătătoare şi nu vom insista mai mult aici. Să reţinem doar faptul acesta oarecum „paradoxal" că „resursele energetice" (care compun forţa de percuţie şi puterea de lovire a armei energetice ruseşti) reprezintă un alt factor non-ideologic al analizei Rusiei. Vom stărui mai încolo asupra chestiunii resurselor energetice care pot fi utilizate şi ca armă energetică dacă echipa de la conducerea Rusiei va dori şi va dovedi destulă abilitate să facă lucrul acesta. Echipa lui Elţîn n-a ştiut s-o facă, echipa lui Putin a dovedit o specială măiestrie geostrategică în această direcţie. Un al treilea factor al analizei non-ideologice a Rusiei se referă la *etnosistemul rusesc.* Analiza etnosistemului este la rândul său marcată de riscul ideologizării unei atari analize şi o atare variantă ar bloca buna cunoaştere a chestiunii ruseşti motiv pentru care consider că analiza inteligentă trebuie să evite din toate puterile riscul ideologizării.

Etno-sistemul şi diagnoza imperiului ca „formaţiune superpusă".

Dacă luăm în seamă perspectiva oferită de ştiinţele cu prefixul etno putem spune că etno-demografia, etno-geografia şi etnopolitica Rusiei au fost implicatele de bază ale marelui proces eurasiatic antrenat de căderea URSS. URSS avea 287 milioane locuitori, fiind compusă din 126 naţionalităţi dintre care 22 depăşeau milionul, o populaţie tipică pentru imperii care sunt politico-militar unificate şi etnic eteroclite. După cădere, populaţia din cadrul CSI-ului se ridica la o populaţie de 147 milioane şi un număr de 15 state. Ne dăm seama că niciodată un imperiu eurasiatic nu va putea să scape de spectrul etnodiversităţii. A gestiona un etno-sistem de o aşa

mare diversitate etnică este o chestiune cu totul specială şi probabil că una dintre cauzele colapsului URSS-ului îşi are rădăcinile în etno-sistem.

În viziunea geopoliticienilor ruşi etnosistemul este o temă pivot pentru înţelegerea Rusiei şi reprezintă o constantă a preocupărilor ştiinţei ruse. În viziunea lui Aleksandr Dughin, de pildă, „realitatea *etnică* se va consolida în limitele poporului, iar *misiunea supraetnică* se va exprima în *limitele Imperiului"* (Dughin). „Modelul ţarist s-a bazat pe principiul *«rusificării»,* iar cel sovietic a neglijat calitatea etnică a poporului rus" (Ibidem). „Ruşii în Noul Imperiu se afirmă, susţine acelaşi geopolitician, în 2 roluri: 1. ca unul din popoarele mari care sunt subiecte politice ale Imperiului Federativ al Naţiunilor; 2. ca iniţiator al integrării continentale în acest Imperiu Federativ, al Naţiunilor". Rusia a iniţiat un proiect de Imperiu Federativ, pe care, ar trebui să-l actualizeze împreună cu alte popoare.

În viziunea lui Dughin există două categorii de popoare: „popoare care sunt subiecte politice ale Imperiului Federativ" (ruşii, nemţii, japonezii, iranienii) şi „popoare aliate".

La polul opus faţă de un atare megaproces geopolitic stau:

- ordinea comercială a lumii

- persoane colective şi individuale în cadrul sistemului.

Nici celelalte elemente ale sistemului nu sunt ocolite de criza dezagregării. Primul este sub-sistemul tehnologic. În 1986, catastrofa de la Cernobîl atesta deficienţele tehnologiei electronucleare sovietice. La dificultatea indusă de factorul decalajului se adaugă sfidarea strategică a lui Reagan (1983). Dificultăţile CMI *(complexului militar industrial sovietic)* cresc în ultima fază a etno-sistemului sovietic, ceea ce-a adus după sine al doilea factor dezintegrator al sistemului (pe lângă cel de ordin politic care a intrat în faza crizei endemice sub Gorbaciov, cel ce-a deschis cutia Pandorei prin doctrina sa de glasnost şi prin utopia numită perestroika). Glasnost-ul a devoalat bolile unui tip de sistem monocentric bazat pe *constrângere politică* şi pe *integrare militară* şi *ideologică atee* care n-avea cum să prindă rădăcini în sufletul creştin al poporului rus. Defectul cel dintâi al unui atare sistem este tocmai deficitul său spiritual ca să nu spunem de-a dreptul: religios.

Periferia sistemului - organul centrului.

Nici marginile etno-sistemului nu mai erau gestionate într-o concepţie pro-sistemică în faza finală a istoricului URSS. Antisistemul a căpătat aici forma cea mai radicală. Ţările PECO (Pays d'Europe Centrale et Orientale) au experimentat în acelaşi timp (o incredibilă unitate de ritm) *căderea megasistemului.* Acestea, toate şi fiecare în parte, s-au mişcat şi se mişcă spre modelul vest-european în vreme ce Rusia rămâne la modelul propriu. *În anul 1990 se petrec cele două procese antisistemice radicale:*

• în *25 februarie* = disoluţia Pactului de la Varşovia

• în *26 iunie* = dezintegrarea CAER

URSS-ul însuşi se transformă, prin acordul de la Belaveja (în decembrie 1991), al preşedinţilor republicilor sovietice, în CSI, compusă din 15 republici independente. În zona rimlandului extins se înfăptuieşte, pe 30 octombrie 1990, reunificarea Germaniei.

Noul realism este, se pare, cel mai mare avantaj geostrategic al Rusiei actuale. Iată doar câteva dintre trăsăturile noului realism rusesc, sintetizate de un specialist al chestiunii (Secrieru):

• „fuziunea dintre geopolitică şi geoeconomie în diplomaţia lui Putin",

• „naţionalizarea politicii externe ruse"

• *„Grupul de elită strategică* al lui Putin este compus din trei subgrupuri:

- Liberalii
- Tehnocraţii
- Siloviki

Constanţa interesului rus pentru istmul *ponto-baltic derivă din doctrina* „vecinătăţii apropiate". Pentru România chestiunea implică realizarea unor punţi culturale cu Rusia. O chestiune sensibilă pentru Rusia este *majoritatea musulmană din Rusia* şi primejdia „radicalismului islamic", ceea ce reprezintă un motiv în plus pentru o sensibilitate sporită a Rusiei la politicile punţilor sau coridoarelor culturale. De altminteri, România a practicat în toată lunga sa perioadă de 1000 de ani de consolidare etnopolitică diplomaţia coridoarelor culturale, care i-a creat pe Sf. Voievozi Neagoe Basarab şi Ştefan cel Mare şi deopotrivă pe sfinţii martiri mărturisitori Brâncoveni, Constantin, Ştefan, Radu, Matei şi sfetnicul Ianache.

Evoluţiile geopolitice ale Rusiei în ochii occidentalilor.

R. Aron, în cartea sa, *„Secolul Războiului Total",* subliniază: „Rusia a reuşit aproape să atingă calitatea de „Insulă Mondială" pe care Mackinder o considera condiţia suficientă pentru realizarea Imperiului Universal" (R. Aron, Boston, 1955). Este, probabil, una dintre evoluţiile cele mai spectaculoase ale Rusiei în ultimii 500 de ani de istorie universală.

N. Spykman obişnuia să spună (ca un ecou al celebrei reflexii a lui Mackinder): „Cine controlează Rimlandul controlează Eurasia, cine controlează Eurasia controlează destinele lumii" (N. Spykman, *The Geography of Peace,* New York, Harcourt, Brace&Co, 1944, p. 43). El numeşte zona de ţărm a Eurasiei: „Eurasian Rimland". Rusia a reuşit să atingă această condiţie în timpul imperiului sovietic când, practic, Rusia controla toată Europa de dincoace de linia care leagă Stettin de Trieste. Bătălia pentru controlul lumii implică, iată, războiul geopolitic pentru controlul heartland-ului al cărui deznodământ depinde de capacitatea folosirii rimland-ului ca armă de succes. Acesta este Al Treilea Război Mondial cu sintagma memorabilă a lui Burnham.

James Burnham (1944) a sugerat în cartea sa, *„The Struggle for the World"* (New York, John Day co., 1947), tipurile de politici destinate câştigării a ceea ce a numit: „Al Treilea Război Mondial". În *„Containment or Liberation"* (1953: New York, John Day Company), şi deopotrivă în *„The Coming Defeat of Communism"* (1950, New York, John Day Co., p. 14)[90] el avertizase:

---

[90]Prezentăm o listă bibliografică extinsă a principalelor lucrări ale lui Burnham: *„The Managerial Revolution: What is Happening in the World",* New York: John Day Co., 1941. *„In Defense of Marxism (Against the Petty-Bourgeois Opposition)"* (with Leon Trotsky, Joseph Hansen and William Warde), New York: Pioneer Publishers, 1942
„The Machiavellians: Defenders of Freedom", New York: John Day Co., 1943 ISBN 0-895267853
„The Struggle for the World", New York: John Day Co., 1947
„The Coming Defeat of Communism", New York: John Day Co., 1949
„Containment or Liberation? An Inquiry into the Aims of United States Foreign Policy", New York: John Day Co., 1953
„The Web of Subversion: Underground Networks", New York: John Day Co., 1954 *„Suicide of the West: An Essay on the Meaning and Destiny of Liberalism",* New York: John Day Co., 1964 ISBN 0-89526-822-1

„Ca politică şi ideologie revoluţionară, comunismul sovietic nu poate fi încercuit (contained) de margini geografice tradiţionale, deoarece sovieticii se vor extinde prin războaie politice purtate (waged) de forţele obediente (surrogate forces) din alte ţări. În plus, cuceririle sovietice (incluzând China) i-au adus controlul vastei majorităţi a Eurasiei, încât „dacă [ruşii] vor reuşi să consolideze ceea ce au cucerit, atunci victoria lor mondială finală este sigură... De aceea, politica de *containment,* chiar dacă este 100% de succes, este o formulă pentru victoria sovietică" (Burnham, 1953, apud Sempa). Să observăm, iată, că încă prin anii 1953 Occidentul, în frunte cu strategiştii americani renunţaseră la strategia containment-ului (încercuire şi descurajare) în chestiunea raporturilor cu Rusia. Este adevărat că Burnham optează pentru confruntare, dar aceasta nu exclude politicile dialogului, astfel că marile confinii militare şi ideologice pot lăsa locul competiţiei economice şi confluenţelor geostrategice, cum arată tendinţele actuale.

Variante pe care Burnham le identifică pentru spaţiul eurasiatic şi deci pentru politicile posibile se referă toate la alternativele atitudinii SUA faţă de Eurasia şi deci faţă de Rusia. Aceste variante posibile se distribuie între: a) varianta „continentului euroasiatic sub control (dominaţie unică)"; b) varianta „retragerii influenţei SUA din Eurasia"; c) „în acest caz, fără de confruntare, naţiunile eurasiatice, care însă sunt exterioare Imperiului Sovietic, vor trebui să se supună controlului sovietic" *(„Containment or Liberation",* p. 114). „Harta referenţială" e tot a lui Mackinder, cum vedem, şi în analizele lui Burnham.

În fine, Burnham arată că geopolitica expansiunii sovietice s-a bazat, în vremea lui Brejnev, pe dihotomia zone de pace / zone de război („zone of peace" - „zone of war"), concepute ca o *reţea* mondială şi folosite ca *tehnici de expansiune.* Burnham a previzionat „doctrina Brejnev" şi, totodată, „strategia conflictuală sovietică" în lumea a treia (apud Sempa, p. 74). Cf. şi *„Suicide of the West"* (Chicago, 1985, p. 227-228).

Teoria competiţiei pentru putere.

Nicolas Spykman a elaborat teoria sa a competiţiei pentru putere în *„America's Strategy in World Politics"* (1942. New

---

„The War We Are In: The Last Decade and the Next New Rochelle", NY, Arlington House 1967

York, Harcourt, Brace&Co, 1942, p. 24). În viziunea sa „marginea de securitate pentru o naţiune este margine a ameninţării (primejdiei) pentru alta (...); deci alianţa trebuie acompaniată de contra-alianţe şi armamentul de contra-înarmare totul încadrându-se într-o *competiţie permanentă pentru putere"* (apud Sempa, p. 75). În această lumină, „prima linie de apărare a SUA constă în prezervarea balanţei de putere în Europa şi Asia" (p. 4). În viziunea celor trei „strategişti" americani, cei trei factori geopolitici ai Războiului Rece sunt (apud Sempa):

a) „sfidarea superputerii americane: securitatea Americii va fi grav ameninţată dacă Eurasia va fi politic dominată de o putere ostilă" (Mackinder, Spykman)

b) „balanţa de putere în Eurasia" (dominaţia asupra zonei-pivot). Aceasta va fi influenţată de puterea care va controla heartland-ul Eurasiei (pe atunci URSS ameninţa să domine toată Eurasia) (Mackinder).

c) „forţele-surogat": URSS, ghidată de ideologia revoluţionară, ori o altă formaţiune sistemică a puterii în Eurasia, va căuta să-şi extindă puterea globală prin „forţe-surogat" (Burnham) sau, cu limbajul epocii, prin „sateliţi". Ne dăm seama că principalul proces regional în zona răsăriteană a continentului european, după război, a fost tocmai satelizarea ţărilor de la est de Elba. Căderea sistemului a adus pe urmele sale nu o simplă desatelizare a regiunii, ci o perioadă de interregn cu foarte multă dezordine, cu haos şi capitalism sălbatic, ceea ce obligă la o regândire a strategiei de securitate în regiune în raport cu o asemenea conjunctură. Desatelizarea a fost un proces secundar şi a cuprins ţările din lagăr, dar haosul şi turbulenţele în lanţ au lovit şi spaţiul rusesc propriu-zis (controlat de Rusia). Aceasta reclamă o reconsiderare a tipului de capitalism instaurat în toată regiunea, în frunte cu Rusia.

Rusia lui Elţîn evoluase spre modelul „sistemului fragil". Reacţia lui Putin: noua politică.

Capitalismul rusesc se identifica, în prima lui fază, ca peste tot în Europa de Răsărit, cu un sistem alternativ pe care unii specialişti îl numesc *afacerism,* îndepărtându-se astfel de modelul occidental al *capitalismului auto-centrat.* În vederile noastre, afacerismul este, de fapt, un *capitalism oligarhic* în şi prin care un cerc relativ restrâns de afacerişti se folosesc de

aparatul reformei şi al statului în interes propriu, adoptând, în numele reformei, al privatizării etc., legi antisistemice, deopotrivă anticapitaliste (căci nu servesc criteriilor de rentabilizare a sistemului) şi antipopulare. Unul dintre procesele definitorii pentru „afacerism", ca sistem alternativ la capitalismul autocentrat, este concepţia şi modelul privatizării. În sistemul afacerismului, privatizarea nu a condus şi nu conduce la constituirea de firme capitaliste puternice ci la emergenţa *conglomeratelor oligarhice.* Să examinăm cifrele. După Curtea de Conturi rusă, de pildă: 90% dintre privatizările făcute între 1994-2000 au fost *ilegale. Concepţia oligarhică* a condus, peste tot, la constituirea unor *imperii economice* în jurul celor 4 poli: băncile, industria, comerţul, media. Faza aceasta, în Rusia, s-a întins pe intervalul guvernării lui Elţîn. Sub B. Elţîn Rusia pierde 50% din PIB şi ajunge la un PIB/locuitor egal cu 40-60% din cel de la 1860. Hiperinflaţia, umflarea datoriei externe, tutela FMI, speculaţii, crah financiar, fuga capitalurilor, prăbuşirea monedei (1998), sărăcia masei şi averile ostentative, reţele mafiote, iată fenomenele care, în viziunea lui Secrieru, descriu starea Rusiei acestei perioade. Între consecinţele evidente ale epocii se disting apatia şi votul *protestatar.*

Cu toate acestea, Rusia rămâne un mare exportator de grâu: 10 milioane tone de grâu pe an (al 4-lea loc în lume). Agricultura familială reprezintă 60% în producţia agricolă din 2006 (restul este colectivism). Faţă de perioada *domniei afacerismului,* se produce o transformare axială odată cu venirea lui Putin. Putin decide - în anul 2000 - „să închidă paranteza haotică a anilor 1990" (p. 782, *„Le Monde. Manuel de géopolitique et de géoéconomie",* coord. Pascal Gauchon, PUF, 2008). Redăm, prin sinteza mijlocită de cartea coordonată de P. Gauchon, de Raportul Rand şi de alte surse, precum este şi cartea lui Secrieru, principalele trăsături ale Rusiei actuale, în şi prin care se pot zări zguduirile provocate de ciocnirea dintre sistemul afacerismului şi sistemul capitalist autocentrat, ciocnire care a marcat starea Rusiei începând cu noua politică a lui Putin. Trăsătura cea dintâi a noii politici: reforma instituţiilor şi a finanţelor publice restabileşte *„verticala puterii".* Iată şi alte caracteristici ruseşti derivate din analizele autorilor manualului coordonat de Pascal Gauchon, din cartea lui Secrieru şi din sinteza Raportului Rand (datele au ca sursă, în principal, acest raport):

• „Tendinţa începută de Elţîn de a păstra controlul asupra *sectoarelor strategice* - bănci, producerea şi exportarea armamentului, energie, transport feroviar - s-a accentuat după 2005 prin *renaţionalizare*a unor mari întreprinderi care înseamnă 35% din PIB".

• Evoluţiile *grupului petrolier Jukos* sunt mai mult decât grăitoare în privinţa noii politici. Acest grup gigantic era controlat de M. Hodorkovski, care anunţase în 2003 fuziunea cu grupul *Sibneft* şi cu o posibilă participare a lui Exxon Mobile.

• În 2003 Hodorkovski este arestat şi, în 2005, este condamnat la 9 ani închisoare.

• *Jukos* a fost cumpărată în decembrie 2004 de Rosneft, companie petrolieră de stat şi primul producător din 2007.

• La *Gazprom* statul redevine majoritar în 2005.

• Gigantul gazolifer (88% din producţia Rusiei, 20% din rezervele mondiale) realizează 38% din cifra sa de afaceri în afara „gazului", adică în construcţia de centrale atomoelectrice nucleare în afară, este implicat în media etc.

• În 2001 se relansează „parteneriatul strategic" SUA-Rusia. Dar, din nou, Putin decide să reia controlul hidrocarburilor: *întreprinderile de stat* deţin de atunci 30% din rezervele de petrol, 87% din rezervele de gaz.

• Intră pe scenă *„oligarhii statului". „În toamna lui 2006 Gazprom îndepărtează candidaţii occidentali de la exploatarea zăcământului de gaze din Marea Barenţ.* Proiectul lansat în 1996 de Shell pentru zăcământul de la Sahalin 2 era cea mai mare investiţie postsovietică în Rusia şi singurul proiect de anvergură fără asociat rus. Sub ameninţarea suspendării permisului pentru non-respectarea normelor ecologice, consorţiul a acceptat în decembrie 2006 partajul cu Gazprom (50%), Shell (25% în loc de 55), Mitsui şi Mitsubishi. La fel în cazul Sahalin 1, iniţiat de Exxon Mobile şi Khariaga în extremul Nord, în urma unor acorduri foarte favorabile companiilor occidentale. În 2003, societatea a cedat Gazprom-ului 63% din părţile zăcământului de la Kovitka în Siberia Orientală" (ibidem).

• *Puterea ideologiei* asupra *geografiei* încetează după 2001. Comunismul a „situat Cuba la Est şi Japonia la Vest". „Revanşa geografiei asupra ideologiei a determinat revenirea frontierelor trecutului" (ibidem).

Ilie Bădescu

editura eurasiatica.ro

ÎN CURS DE APARIŢIE

La editura Eurasiatica.ro vor mai apărea următoarele lucrari din opera geopoliticianului şi filozofului rus Aleksandr Dughin:

- Logos şi Mithos, 2010
- Etnosociologia, 2010
- Sociologia imaginarului, 2010
- Sfârşitul economiei, 2010
- Martin Heidegger - filozofia unui alt început, 2010
- Post-filozofia - trei paradigme în istoria gândirii, 2009
- A patra teorie politică, 2009
- Subiectul radical şi dublul său, 2009
- Ştiinţele sociale pentru cetăţenii Noii Rusii, 2008
- Semnele Marelui Nord, 2008
- Geopolitica postmodernă, 2007
- Cultura pop si semnele vremurilor, 2005
- Conspirologia, 2005
- Filozofia politică, 2004
- Filozofia războiului, 2004
- Filozofie tradiţionalistă, 2002
- Calea eurasiatica, 2002
- Bazele eurasianismului, 2002
- Evoluţia bazelor paradigmatice ale ştiinţei, 2002
- Bazele geopoliticii - Volumul 2, 1999
- Patria absolută, 1999
- Cavalerii templieri ai proletariatului, 1997
- Metafizica Bunei Vestiri - ezoterismul ortodox, 1996
- Revoluţia conservatoare, 1994
- Teoria hiperboreana, 1993

Veţi putea achiziţiona toate aceste carţi, plus alte lucrari de geopolitică, sociologie, filozofie, religie, psihologie, politologie etc. de la prima **librarie online** dedicată exclusiv ştiinţelor **socio-umane:**

www.eurasiatica.ro

La www.eurasiatica.ro veţi putea afla şi ultimele ştiri despre apariţii editoriale în domeniul ştiinţelor umaniste, veţi putea dezbate cu alţi cititori cărţile citite sau evenimente (geo)politice, veţi putea citi şi scrie recenzii.

Unele cărţi vor fi oferite GRATUIT spre download utilizatorilor sitului nostru.

Eurasiatica.ro nu este doar o **librarie online** şi o **editură,** ci şi o **comunitate** interactivă, în care cititorii comunică atât între ei cât şi cu editura. Cititorii noştri vor avea întotdeauna un cuvânt de spus în politica editorială, mergând până la a deveni autori sau traducători publicaţi în cadrul editurii noastre.

Eurasiatica.ro este prima editură pentru care graniţa între mediul tiparit şi electronic devine fluidă, integrând deplin comunitatea cititorilor în mediul virtual, urmând sugestiile cititorilor şi comunicând permanent cu aceştia.

Vă aşteptăm să participaţi în comunitatea eurasiatica.ro

Încadrarea studiilor geopoliticianului rus este dificilă chiar dacă unghiul dominant este acela al geopoliticii. Autorul nu este mai puţin un filosof şi deci un foarte subtil cugetător asupra condiţiei lumii noastre, a lumii în care trăim.

Traducerea cărţii sale reaminteşte cititorului român că se învecinează cu una dintre marile culturi ale lumii ceea ce este, de departe, un mare avantaj. Rusia spirituală a fost cel mai mare prieten al României din timp şi de peste timp. Cartea profesorului rus este mai mult decât o lucrare ştiinţifică, este o invitaţie la cunoaşterea lumii de pe versantul ei răsăritean. Autorul ei ne propune un model de expansiune legitimă: expansiunea spirituală.

Aleksandr Dughin

Citind această carte înveţi să nu te mai sperii de mizele geopolitice ale marilor spaţii căci analiza este astfel condusă încât poţi sesiza că orice mare spaţiu rămâne totuşi un sistem fragil. Lecţia este una singură: salvarea lumii de la dezastre vine de la popoarele înfrăţite (principiul sinergiei geopolitice) nu de la sistemele globale care sunt toate sisteme fragile. Calea spre sinergia popoarelor este dialogul culturilor. Traducerea acestei cărţi a profesorului rus ne poartă chiar în miezul unui dialog dintre cele două culturi cu rădăcină ortodoxă şi cu vocaţie universală: cultura rusă şi cultura română.

Ilie Bădescu

Editura Eurasiatica.ro